

R. DN̄. PATRIS
DIDACI NISSENI
TOMVS QVARTVS
DESANCTIS.

Biem. D. I. 9

FASCICVLVS

Floridissimorum, & gemmeorum

CONCEPTVVM,

QVOS EX SYLVA

PVLCHERRIMARVM COMMENTATIONVM

Reuerendissimi Patris

DIDACI NISSENI

ABBATIS ORDINIS S. BASILII

MAGNI,

In vitam ABRAHÆ, ISAAC, & IACOB, & POLITICI Christiani ex eorum moribus effigiati.

In pleraq; Domini nostri IESV CHRISTI, & magnæ illius Parentis, aliorumq; Sanctorum Festa, quæ per anni circumlum Catholica cultu religioso celebrat Ecclesia,

Collegit,

Et in vsum Concionatorum digessit Interpres Latinus

Fr. IOANNES FREYLINCK REIMBACENSIS,
ORD. PRÆD. SS. THEOL. MAGISTER.

C R A C O V I Æ,

Apud LVĀM KVPISZ S. R. M. Typographum,
Anno Iubilæi Magni M. DC. L.

Cum Privilegio S. R. M. Pol. & Svec.

Eremitarum Camaldulensis Montis Regii Varsavianæ vobis 54

AMICO LECTORI.

IN hoc Fasciculo Abrah. *Vitam Abraha*, PPP. *Primam Partem Politici Christiani*, PP2. *Partem Politici Secundam*, numerus *Paginam*, c. *columnam*, o. *totum Caput significat*. Quoniam *Festa Domini nostri pleraq; mobilia sunt*, & certum non obtinent diem, certo, hoc est, primo loco illa constitui. *Festa Serenissima Dei Matris in postremum reieci*, nam per temporis angustias non licuit recto ordine collocare. *Pauca ex aliorum quorundam, nonnulla etiam ex proprijs lucubrationibus Interpres inseruit, quæ adiectæ suis locis notula, tibi indicabunt.*

FESTA DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, ET SANCTORVM DECEMBRIS.

De Gaudiosissima, & Expectatissima Natiuitate Domini nostri IESV CHRISTI.

Drope erat natalis Domini nostri dies hodiernus, quando beatus Ioannes Chrysoſtomus in Oratione de Sancto Philogonio ſic aiebat: *Apperit feſtum omnium feſtorum maxime Generandum, tremendumque, quod ſi quis appelles omnium feſtorum metropolim, haud quoquam aberes: Quod autem hoc eſt? Chriſtus iuxta carnem natiuitas.* Sed quamobrem cætera feſta ſunt velut coloniæ quædam, vnus verò nati Domini noſtri dies tanquam matrix ciuitas? Luculenta eſt Chryſoſtomi reſponſio dicentis: *Ab hoc enim feſtum Epiphaniarum, ſacrum Paſcha, Aſcenſio, & Pentecoſtes originem, ac fundamentum ducit, itaq; ab hoc, ceu fonte quoſiam diuerſorum flumiu, nata ſunt nobis hæc feſta.* Ex nati Saluatoris noſtri feſto die dies feſti alij, quibus eundem colimus, omnes ſunt nati. Sacratiffima ergo illa ſolemnitas meritò vocatur metropolis omnium earum feſtiuitatum, quibus verbi æterni temporalium in carne humana geſtorum memoria celebratur, ſuntq; hæc illius quædam velut ſuffraganeæ, ſue coloniæ. PP. 444. c. 2. His docemur, quàm conducibile ſit,

paratum ad rem aliquam ſuſcipiendam accedere, ſtrenuèq; & fortiter eam adoriri, cum veluti in ſemine fructus, & in fonte riuus, ſic in principio felix ſucceſſus actionis contineatur. Igitur cum proximus immineat nouus annus, qui per illius decurſum Deo nouo, ac enixiore quàm hæctenus ſtudio cupit ſeruire, is quàm enixè poteſt, contendat, vt obfirmato ad deuotionem pectore ſtrenuè illum exordiarur. Nam ad facilem, felicemq; cuiuſuis operis etiam ardui proſecutionem plurimum iuuat, ſi magno animo illud ſuſcipias, & aggrediaris, cum rei cuiuſque principium ſit pars illius potiffima, & dimidium facti habeat, quiquis benè cæperit. Ibid. 441. o.

Hodie natus homo Chriſtus Ieſus in hunc mundum venit ſaluare populum ſuum à peccatis eorum. Verum ergo hominem egregiè ſe demonſtrauit. Nam ille ſe hominem eſſe grauiſſimo argumento aſſerit, qui aliorum ærûmnas hominum miſeratur, & quantum poteſt, leuat. Sic hominem ſe oſtendit Abraham, quando Gen. 14. numerauit expeditos vernaculos ſuos 318. & perſecutus eſt inimicos reges, donec conſobrinum ſuum Lot è manibus eorum cum ingenti ſuo tum labore, tum periculo erueret. Abrah. 50. o. Sic & Moyſes, quando ait: *Vadam, & reuertar ad fratres meos in Ægyptum.* Exod. 4. nimirum vt eos à dura ſua ſeruitute vindicaret. Ibid. De illo ait Paulus Heb. 11. maluiſſe

PP. Eremitarum Cantabulæſiū MC. ^{A3} ad Verſaniam.

maluisse affligi cum populo Dei, quam temporalis delicti habere iucunditatem. Quam vocat temporalis delicti iucunditatem? Conuersationem illius inter aulae delicias per id tempus, quo inter angustias illius contribules debebant. Ibid. 52. col. 2. *Non assequi cum aliis, peccatum putauit*, inquit Primasius ibid. Nec quaecumque peccatum, sed contra naturam agere videtur, qui non omnia, quae potest, agit, ut fratrem suum, aut quemuis alium naturae necessitudine coniunctum iuuet. Certè perindignū est hominē, iacenti fratri non offerre manum. Quare & Magdalena à pedibus Domini meritò repulsa fuit, cum apud eos dulciter conuiescere voluit, quando potius debuit curare, & currere, ut tristes Apostolos annuntiatione dominicae resurrectionis refocillaret. Ibid. 51. col. 1.

Transseamus vsq; Bethlehem, & videamus hoc Verbum, quod factum est. Lucæ 2. S. Bernardus mutaturus illa à Pastoribus Iudæis verba ad fratres suos vertebat quondam, dicens: *Transseamus vsq; Bethlehem, sed non pertransseamus.* Si quis illi obiecit: Cur transseamus eò, & non pertransseamus? Respondisset, credo: Quia in Bethlehem est redemptor mundi, ille verus Deus, nemo ergo pertransire aliò, aliud nemo querere, vel appetere debet. Abrah. 63. co. 1. Quia n. quæ Deum habet, omnia habet. Ibid. 50. o.

Apud Lucam c. 2. *Remansit puer IESVS duodenis in Ierusalem, parentibus incisis, quem illi per viam perdidisse arbitrati tanto studio requisierunt, quantum illius modi boni iactura merebatur.* Post triduum, quo illum ubi ubi comperire posse putabant, inuestigassent, inuenerunt in templo, quando illum dulcis mater simulac vidit, hac verborum blandiloquentiâ appellauit: *Fili, quid fecisti nobis sic?* hoc est: Quid tam grauiter in te peccauimus, ut nos desitueres? *Quo piaculo commeruimus, ut te nobis subdueres? Ecce pater tuus, & ego dolentes quarebamus te.* Quomodo potuisti facere, ut illam nobis ex te adferres tam acerbam moestitudinem? Cùm ad hæc ille reuerenter respondisset, *Quid est, quod me quarebatis? Nesciebatis quia in suis, quæ Patris mei sunt, oportet me esse? nisi non intellexerunt Verbum, quod locutus est ad eos.* At si non intellexerunt, quare non rogârunt sibi exponi? Respondet eruditus Nouarinus: *Quid quarent sibi Verbum explicari, Verbo ipso inuenito? Præsentia IESV, quem perdididerant, iacta eos latissimâ affectu, & nihil quarent præter IESVM.* Dictum sapienter, Nam qui Deum habet, omnia, ut dixi-

mus, habet, nec quidquam, quod adhuc requirar.

Pastoribus in illa Bethlehemitica regione gregē suum pascentibus primū annuntiarī gaudiosam suam natiuitatem voluit Dominus. Cur non Herodi regi? Cur non principibus Sacerdotum, summo Pontifici, Scribis, Phariseis: Vigilantibus perferri natalis sui euangelia optabat. Quem autem vel Regum, vel Principum, vel Pharisaorum, sacerdotumque non somnus per eas horas tenebat? Pastores autem erant vigilantes; & custodientes Vigilas noctis in ea regione, ut inquit B. Lucas c. 2. v. 8. cū rex, & Principes, & cæteri, quos dixi, magis inuigilare non pecorum, sed hominum subditorum saluti deberent. Communis hic morbus est, ut sua officia curent negligentius, qui deberent diligentius. Abrah. 33. o.

Ita tempore sancti Ioannis, cū fax populi, Publicani, milites, vilis plebecula ab illo remedia suæ salutis, & vitæ emendandæ modum doceri cuperent, qui talium rerum negligentissimi esse solent, plus Herodes rex, qui exemplo bono præire omnibus debebat, obscenæ libidini deditus omnes improbis suis moribus offendebat, & Ioannem benè monentem carceri, ac neci addicebat. Persæpe hoc in mundo videas, quod impietissimi sunt, qui pro felicitate terrena, quæ eos prolixus Deus cumulat, sanctissimi esse deberent. Quare sapientissimè cogitauit seruus Abrahæ senior, quando putauit facilius se reperiturum in virginibus vulgaribus, & mediocribus quampiam diuitem virtutum, & dignam Isaac sponsam, quàm in aliis, quæ intra magnificas ædes desident, & viriis plerumque sunt onerata, quantum ornatae monilibus. Ibid. 34. c. 2.

De eadem Natiuitate Domini nostri.

Autore Interprete.

Vsquequod delitiis dissolueris, filia vaga! quia creauit Dominus nouum super terram, femina circumdabit virum.

Jerem. 31. 2.

Aviditas sciendi peruetus est, quæ primam Parentem nostram in ira paradysum inuasit. Quod Eva in serpentis colloquium incidit, hoc Rupertus lib. 3. in Gen. cap. 2. factum putat, quia corpore & oculis vaga, dum incensiuens deambulat.

bat, forte profpe&auit, qualis extra paradysum mundano haberetur.

Sanctus Thomas in 2. sent. d. 21. ait, *oro animo, & audistate intenciam fuisse magnifica serpentis promissa.* Vtrumque curiositas fuit, quod scire voluit siue quid extra paradisi septa ageretur, siue quid ex tantis serpentis pollicitationibus secururū esset. Prima ergo hoc vitio laborauit femina, sed viros deinceps etiam peltis hæc corripuit. *Athenienses omnes, & aduena hospites ad nihil aliud vocabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid noui,* inquit S. Lucas Act. 17. *Athenienses omnes,* ait, non mulieres tantū, sed etiam viri, iique & incolæ, & cōuenæ. Nescio an ætati alicui tam ægrè ex hoc morbo fuerit, quàm huic nostræ, quæ noua quælibet, tametsi hoc sint, quod etymologia sonat, *non vera,* & vel adiectione aucta, vel omissione diminuta, vel profum commentitia, & vel ab odiosis, vel otiosis ad ludum conficta, stylo tamen, & typo, & idiomate vario sparguntur, perque omnem latè patriam vicinam, abitamque promulgantur, & manibus ambabus cupidissimè acceptantur.

Si quis ergò noua ex umbone recenseat Ecclesiastes, is certè & frequentes, & perattentos habeat Auditores. Quidni ego itaque vobis noua hodie ex hoc loco narrem, quæ habeo & plurima, & admirabilissima, & tam vera, quam nihil falsum, nihil etiam dubium dicere veritas æterna potest. Dum hoc facio vos ea tenaci memoriæ indelebiter inferibite, sed meam simul lubricam memoriæ alto silentio iuuate.

Creauit Dominus nouum super terram, &c.

Hæreo in primo statim limine orationis, Auditores, nec enim video, quæ prima, quæ posteriora noua producam, tanta habeo quæ proferam.

Magnus Pater Augustinus Ser. 9. de temp. vocat hunc, quem decurrimus, *exoptatissimum diem, dierum omnium nouitatem,* fortè quia hæc dies vidit noua, quæcunque vllus antehac, fortè quia vidit, quæ alius ante illum nullus. Et quanquam mihi sensus Augustini sit dubius, huc tamen propendo, vt putem, hunc diem dierum omnium nouitatem appellasse, quod huic visa sint noua, quæ nulli diei antè. Hodie ex stabulo factum est cælum, *ibi enim Christus, ibi & cælum,* inquit S. Epiphanius Serm. de laud. Deiparæ.

Nullum tale stabulum vidit dies superior. Hoc

die sol ad obsequium lucidior venit, & nocturnis horis aduentu maturiore aliquantulum decerpit, & præter consuetudinem maturinus illuxit, vnde factum est, vt hodieque ab hac luce lucis incrementa dies sumere incipiant. Ita ferè S. Ambrosius serm. 16.

Nullum talem solem vidit dies superior. Hodie splendidus, ac multà luce illustris apparuit Angelus, cuius claritas pastores circumfulsit, neque in totis Bibliis alium tam conspicuum antehac visum inuenies Angelum. Ita noster Cæteranus in c. 2. Lucæ, atque vt fertur, ante illum venerabilis Beda. Nullum talem Angelum vidit dies superior. Hodie enixa est filium Mater, nec virgo esse desit. Hoc fides habet ex verbo Dei tradito, vt videas non posse ex solo Dei verbo scripto accipi omnia, quæ credi oportet. *A saculo autem non est auditum, & aliqua Mater esset, & Virgo,* inquit mellitissimus Virginis Matris cliens S. Bernardus homil. 1. super missus est. Hæc nimirum est, quæ sola potuit hodie dicere suo filio, quando nato adgeniculata, quod illa suo Salomoni: *Omnia poma noua, & vetera, Dilecte mi, seruaui tibi.* Cantic. 7. Poma vetera erant matres ex commixtione, & corruptione grauidæ, pomum nouum puerpera femper intacta. Poma ergo noua, ac vetera Dilecto suo sola inter mulieres seruaui, quæ sola intemeratam seruaui pudorem, & diuinissimi filij Mater esse meruit, neque talis filij, suo voto, futura Mater, si non esse simul virgo potuisset.

Nullam talem matrem virginem vidit dies superior. Hodie natus est sine Patre homo, qui ante omnia sæcula genitus sine matre Deus. Nullum talem filium vidit dies superior. Hodie verbum actiuum (per quod omnia facta sunt) passiuum factum est, factum caro. Nullum tale verbum vidit vel dies, vel Grammaticus superior. Hodie duas naturas hypostasis, seu persona vna sustentare cepit, coieruntque carò, & spiritus, mortale, & immortale, simul in vnum diues, & pauper. Nihil tale vidit vel dies, vel Metaphysicus superior. *Hodie creator omnium de creatura sua procreatur.* Ita S. Augustinus Ser. 9. de temp.

Nihil tale vidit vel dies, vel Philosophus superior. Hodie pumilio infans, verbum abbreviatum delectat, mouet, suadet, Regumque ad se corda cōuertit. Nihil tale vidit vel dies, vel Orator superior. Hodie, *quis terra, mari, calaque non capitur, intra vnius corpusculi membra suscipitur.* Ita rursus D. Augustinus ibidem. Nihil tale vidit seu dies,

es, seu Geometra superior. Hodie cœlis effusi Angelorum exercitus aërem canibus impleverunt. Nullus tale melos vel dies, vel muscus superior audiuit. Hodie numerari inter homines, & esse hominum nouissimum cœpit, qui ab æterno Dei Patris, ac spiritus sancti medius, nec secundus tamen, nec primus, neque nouissimus Deus numerari potest. Nihil tale vidit vel dies, vel Arithmeticus quispiam superior. Hodie rorantur cœli desuper, & nubes pluerunt iustum. Nihil tale vidit dies, vel Astrologus superior. Hodie aperta est terra, & de infeminato utro, vt Augustinus loquitur, genuerunt saluatorem. Nihil tale vidit vel dies, vel Agricola superior. Hodie expansum in stabulo vellus agnum Dei peperit, qualem nullum vel dies, vel pastor superior, nec Papa posterior alium vidit. Hodie mercatus est à nobis Christus viles merces terrenas, nasci, & mori, & terrestribus, attulit peregrinas, & cœlestes, resurgere, & æternum viuere. Ita ferè iterum S. Augustinus Sermon. 13. de temp. Talia nulli dies, nulla vnquam emporia viderunt commercia.

Coronabo hæc noua quodam dicto S. Ambrosij, tum gradum ad alia faciam: *Mirum est*, inquit ille, quod prius redemptionem facili potuerunt scire Pastores, quàm Principes, non enim Angeli annuntiauerunt Regibus, non Iudicibus, sed hominibus rusticis. Hæc ille Sermon. 13. Vtique mirum, si ad sæculi nostri mores rem æstimes, quo nihil ferè tam secretè agitur, quod non per Oratores, & exploratores, & Commissarios, vel Emissarios suos Principes nostri confiscant, & inrelligant. Sed ego mirius aliquid vobis dicam. Quale illud? inquis. Quòd cum omnia innouata, hoc est, noua facta sint, postquam Antiquus dierum factus est Adam nouus, nos veterem hominem pertinacissimè retineamus, ob oculos tantæ humilitatis constanter superbi, ob oculos tantæ paupertatis vsque avari, & iuxta incendium ardentissimæ illius claritatis semper frigidi, ac gelidi. Ieremiæ nouum videbatur, quod ætatis suæ hominibus etiam dum in mentem veniret cogitare de corporis luxu, & voluptatibus, tantum quia ab illo acceperant, fore vt aliquando Dei filius in corpore humano homo inter homines, sed pauper, sed humilis, sed in magno corporis sui neglectu viveret, idè singulos thematis mei verbis compellabat: *Esquequò dissolueris, sicut Saca*, ac velut illi quispiam dixisset: Et quod me cohibeat, quo minus dissoluatur, & effundatur? subiungit: *Quia Dominus, &c.* velut apertius dixisset: Patie-

tur se Deus vteri materni compendiis circumdari, & vos dissolui? mirum si ita facitis: Et non videatur hodie mirissimum, quòd nos tantum beneficium iam adepti, sumus post humilem Christum e-lari Christiani, post continentissimum Dominum effusissimi serui, post modestissimum magistrum petulantissimi discipuli, solo nomine Christiani, serui, discipuli.

O mei Auditores, *simus sicut Christum, quia ipse sicut nos, efficitur dii propter ipsum, quoniam ipse propter nos factus est homo.* Ita perurbanè Nazianzenus monet: Orat. 4. At dulcis Bernardus suauis ista. Sermon. 1. in Natiu. Dn. *Obsecro, & plurimè rogo, fratres, non passimini sine causa tam pretiosum exemplar vobis propositum esse, sed conformamini illi, & renouamini spiritu mentis vestra. Studete humilitati, qua fundamentum est, custosque virtutum. Quid enim magis indignum, quid detestandum amplius, quid grauius puniendum, quàm vt videns Deum cœli paruulum factum, & tra apponat homo magnificare se super terram? Intolerabilis impudentia est, vt vbi sese exinanuit maestus, & miculus inflatur, & intumescat.* Iam verò & Augustinus, tanquam nos videat nihil his precibus cōcedere, videtur mihi illa ex Dauide arripere verba: *Filij hominum & quequò grauis corde: iisue nos vehementius obiurgare, ac dicere: Saltem & q; ad aduentum filij Dei error vester durauerit, quid vltra graues corde estis? quando habiturus finem fallaciarum, si veritate presente non haberis?* Hæc ille.

Qui finem non faciunt vanitatum veritate presente, neque exemplo Christi ad vitæ melioris studia permouentur, iidem sunt magis duri, quàm saxa, magis feri quàm feræ bestię, & faciunt impossibilia, & totam Christi Oeconomiam, quantum in illis est, evertunt, nec sperare cœlum possunt. Hæc pauca, si tamen pauca, vbi scripturæ, ac Patrum suffragiis testata fecero, simul dicendi finem faciam. D. Gregorius Magnus in lachrymarum consideratione defixus, earum quas scelerum suorum, & turpiter antea vitæ exanimatus penitens Magdalena tantâ copiâ fudit, vt tantum non oculos vnâ effunderet, dicere ausus fuit, potuisse tali exemplo vel lapideum cor in fletum liquari. Sed audito quanto verborum pondere hanc rem exprimat: *Cum vel saxum pectus illa huius peccatrici lachryma ad exemplum penitendi non emolliant?* Si tantum potuerunt, ex tanti Pontificis sensu, apud saxea pectora lachrymæ mulieris penitentis, saxei adamantinos animos in chalybeis pectoribus gerunt,

runt, & saxis omnibus magis sunt saxei, apud quos non vel tantundem valent lachrymæ pueri Iesu, filij Dei inter glacialia frigora, & duras stipulas palpitantis ac vagientis.

S. Ambrosius lib. 2. offic. c. 4. magni prodigij loco habet, quòd Daniel Leonibus obiectus sumere cibum inter famelicas bestias ausus fuerit, nihil veritus, ne ad pastum exemplo sui ferus pronocaret. Verba sunt pleraque illius. Tantas nimirum vires ad similia suadenda exemplum habet, ut eas vel in bruta exerat.

Ergò bruto quovis magis brutus, & omni ferâ magis ferus est, apud quem non hoc obrinet exemplum filij Dei, quod apud Leones obtinisset, nisi Deus miraculo prohibuisset, exemplum hominis. Dicam id etiam luculentius ne quis tam sic tardo ingenio, qui non penetret, quò sensus Ambrosij præiit. Cogita mihi hinc Daniele, inter Leones, illinc puerum Iesum in medio bouis, & asini. Esuriebat ille ex longa inedia, huic fames erat, quia virgini matri primis partus horis inopia lactis. Credite hoc interim sanctis Epiphanio, & Vincentio Ferrerio, quorum verba aliàs dabo. Ille allatum aliunde pulmentum comedit, & pertimescere non solum potuit, sed etiam debuit, ne si comedere videretur Leonibus, suo exemplo ad edendum ij inflammarentur, nisi inconcussa spes illius certum sibi de bonitate Dei miraculum promississet, quo illos à devorando coercendos sciuisset. Filius Dei in stabulo simul viuere, & esurire cepit. Ergo si illius fames non hoc apud nos agit, ut vel temperantiæ mensuram in cibo, & potu non prætereamus, velut pransus Daniel suo exemplo ad comedendum Leones permouisset, nisi miraculum obstitisset, Leonibus magis animales sumus.

Dicebat in Oeconomis suis Aristoteles: *Impossibile est diligentis Domini seruos non esse diligentes.* Quod si ita est, ut tam sapiens Philosophus pronunciauit, etiam istud fieri nequit, ut sit humilis Domini superbus famulus. Talia verò impossibilia homini plûrima sunt, quia & sine numero sunt, qui sub humili Deo sublimes alunt spiritus.

Venerat Christus in mundum, ut mundo vitam suâ morte afferret. Res quidem certa, sed illud tunc obscurum, quare mortem inter vitæ primordia sibi oblatam dum Herodes quæret puerum ad perdendum eum, declinare fugâ maluit, quàm dicere, *quod facis, fac cæcis.* Ratio est, quòd non ad moriendum tantum, sed & signatissimè ad egregia nobis humilitatis, patientiæ, mansuetudinis,

pietatis, cæterarumque virtutum exempla proponenda huc aduenerit, eamque ob causam diuturniorem tot annorum Oeconomiam inter nos exercendam duxerit. S. Petri Chrysologi est hic cogitatus, verbaque illius ex Serm. 151. ista: *Christus totam causam nostræ salutis occideret, si se parvulum permisset occidi. Christus venerat, ut quos præceptis docuerat, firmaret exemplis, & ipse faceret, quæ faciendâ mandauerat, & visu probaret possibilia quæ impossibilia videbantur audiri.* Hæc ille.

Potuit ergò sibi superbe mori Christus, & occidi mox ubi cepit viuere, qui nullam assumis ex illius humilitate exemplum: frustra tibi helluo, frustra tibi auare, frustra tibi lasciuie, ac de nihilo tam longam duxit in terris œconomiam, qui nihil tibi ex illius abstinentia, ac ieiunijs, nihil ex prodiga liberalitate, nihil ex castitatis studio vsurpas, vnde mores tuos ad similes virtutes componas, & efformes, & omnia illius consilia irrita facis, quibus ille tibi ad cælum faces præluxit. Et inter hæc speres posse fieri beatus?

Nolo vos hic fraudare meditatione aliquâ S. Augustini, quam hoc solo sui Autoris nomine satis prædicauit. Veritas ut de terra oriretur, & sursum emergeret, primùm de cælo descendit. Ut de thalamo suo sponsus procederet, & assurgeret, à summo cælo egressio eius prior fuit. Etiam hodie nasci Christus voluit, quo die nullus minor dies in terris, sed à minimo die tamen dies incrementa sumunt, & sunt majores. Qui ergo inclinatus est, & sic nos erexit, qui minimum elegit diem, sed vnde lux crescit, & augetur dierum cæterorum, ipso suo tali adventu nos & tacitus tanquam sonitu magni clamoris exhortatur. Quid illud? *Vi quia ille propter nos pauper factus est, nos in illo diuites esse discamus.*

Putabam diceret, hoc magno clamoris sonitu monuisse tacitum, ut discamus cum illo descendere, & minima eligere, quotquot volumus per illum in beatitudinis fastigium ascendere, & quæcunque ille maxima habet, adipisci. Immo hoc est, quod dicit Augustinus: Nam diues in Christo nemo est, qui pauper sensu: pauperrimus autem sensu est, & altissimus, quantum, qui prorsum obtruit, quisquis aliunde, quàm quâ via ducit, venire in cælum sperat. Cælorum via Christus est, hæc via per humillimum stabulum, & abjectissimam crucem fert in cælorum sublimitatem, nimirum in ops sensuum fueris, quantumuis fortè diues cen-

suum, si alio compendio ad superos aspiras. Quo-
usque ergo *dissolueris*, (ita succlamare ex cunis sal-
uatore[m] puta) *quoniam, delicias dissolueris, filia Sa-
ga*, anima leuicula, neque tantisper conuiescis,
vt attenta videas, quod mulier circumdehit virum,
Virgo Mater Dei filium, vt fluxa desideria tua vel
tandem cohibeas, dum coram te, vides totam Dei
immesitatem intra vnus corpusculi angustias ar-
ctatam. Christus intra vteri virginalis compendia
se conclusit, & tu soluta in omnes delicias effunde-
ris: Pone laxam viuendi rationem, lubrice, mitte
inconcessas corporis voluptates; memor quod
Christus corpus suum simul & habere cepit, &
malè haberi permisit. Pone cristas, superbe, cum
vides quod Christus è cælo in humiles stipulas sese
demisit: Esto cum puero Christo puer, vt crescas
in illo in virum perfectum, & redemptorem mun-
di sic lætus suscipe, sic deuotus imitare, vt venturū
etiam iudicem securus videas. Amen, Amen, dixi.

De Sacrosancta Circumci- sione Domini nostri Iesu Christi.

I Vocatum est nomen eius **IESVS**.
Nomen Dei tam est venerabile, &
ineffabile, vt qui per illud jurare ve-
lit, tantà preparatione quodammo-
do egeat, quantà probatione opus
habet, qui eundem Dominum in diuinissimo Al-
taris Sacramento sumpturus. Abrah. 56. o.

Abraham. Gen. 14. sublata in cælos manu iura-
uit regi Sodomorum, quod de rebus ipsius, quas
armis recuperarat, neque corrigiam caligæ retine-
re vellet, iurauit autem coactus necessitate, vt
nempe serio, & ex animo loqui crederetur. Ita
& nos non nisi cum magna cautione, & urgente ne-
cessitate nomen Domini ad iurandum adhibeamus.

S. Chrysostomus totum decalogum per Qua-
dragesimam exponendum susceperat, & solam hanc
de non leuiter iurando chordam per tam longum
tempus pulsauit, tam momentosam arbitratus hanc
doctrinam, vt quadraginta continuis diebus nihil
aliud egerit, quam vt auditoribus reuerentiam
nomini Dei debitam inculcaret.

Philo Iudæus suadebat, vt qui jurare deberet,
esset cunctator, & procrastinator, si fortè differen-
do posset vitare, ne iuraret. Iuramentum postu-

lati faciamus quod mali debitores, dilationemque,
quod ille solet, ex die in diem tam diu petamus, do-
nec pertæses petendi faciamus eos, qui exigunt.

S. Paulus ex obseruatione Magni Augustini, scri-
bens iurabat, loquens non iuraret. Quid ita?
Quia considerabat quod præter, & procliuis ad
lapsus esset lingua, idcirco inter loquendum iura-
re formidabat, quod tamen inter scribendum non
metuebat, quia stupor manus, & calami scriptorij
tarditas moram adferunt, vt pennâ attentius exa-
rari verba, quam promi linguâ possint.

Iudæorum quædam receptissima traditio habet,
totum orbem in illa hora tremuisse, in qua lex illa.
Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, pro-
mulgata fuit. Id Hebræi olim suis, quoties iura-
mentum ab eis accipiebant, in memoriam reuoca-
re soliti. Quid ergo nunc fiet, quando tam vanè
sæpè iuratur, tam perfidè, sacrilegèque blasphe-
matur?

Pallidus dictus fuit veteribus iurandi Deus.
Quamobrem? *Quia iurantes trepidatione palles-
cunt*, inquit Seruius, scilicet ex consideratione pe-
riculi, cui se exponunt, si non vt decet, iurant?
Vt hoc periculum S. Gregorius Nazianzenus, ca-
ueret, legem sibi ipsi tunc, cum baptizaretur indi-
xit nunquam iurandi, quamdiu viueret, seruauit-
que.

Chrysostomus non ita gemebat audiens quosdã
in vijs jacere jugulatos, vt horrescebat videns quẽ-
piam propè altare tactis Euangelijs iurantem.
Ibid. 57. c. 2. *Hec omnia & plura ibidem, fructu-
osè predicari possunt, & commemorari sæpè debent
huius sæculi hominibus, qui ad omnem ferè sermonem
de nihilo persæpè iurant.*

De eadem Circumcisione.

Autore Interprete.

*Deus noster Deus saluus faciendi, & Do-
mini Domini exitus mortis! Psal. 67.*

V. 21.

VT piæ matres, & sedulæ nutrices, cum fortè
pupulos suos prouocare ad quietem volunt,
in gremijs positos complecti brachijs, & suauiter
constringere, & apprimere dulciter ad vbera, ac
tunicâ operire secundum faciem, atque oculos se-
lent, vt obscurior eis aer redditus somnum per
quietem facilius inuitet: Ita & beneuolentissimus
Deus

Deus tanquam velamen quoddam per vniuersum mundum tenebras expandens, & obducens, hominum genus ad silentium gratissimæ quietis inuitat. Habent hoc communiter omnes ex nocte beneficium, auari verò etiam illud peculiariter, quòd pro intemperante quæstus libidine, & immodica, immoderataque lucri cupiditate laboribus, operibusque seipfos conficerent, & consumerent, nisi Deus noctis tempus tenebris aduersus insatiabile auri famem ita obmunisset. Sic ferè sanctus Ioannes Chrysostomus lib. 2. de compunct. cordis ad medium.

Ego verò tertium inuenio, nimirum quòd homini liberali, & prolixo, & ad benefaciendum propenso sæpè opportunissima nox venit, tuncque vel maximè, cum benefaciendi voluntatem facultas destituit, nec dare valet, quod veller.

Sol occubuerat, quando apud Lucam c. 4. v. 40. adducebantur Christo varijs languoribus infirmi, quibus ille morbos ademit, simul ac manus imposuit. Obseruabat scilicet prudens medicus ad curationes adhibendas occasum solis, ait quidam sed quid? Impediebantne illum à benefaciendo solares radij?

Aur fortè opportunior erat illa hora reddendæ sanitati? Erat opportunior non remedio hominù, nec beneficio, sed pudori Christi, qui vt effusissimè in homines liberalis erat, sic omnes semel per vniuersum terrarum orbem ægrotos sanare cupiebat, erubissetque quòd paucos solos curabat, nisi velum vultui eius nox obtendisset, nigrisque tenebris oblita facies ruborem bibere non potuisset. Noctè ergo incolumitatem restituit paucis, ne suppedeseret per diem, si ob solis oculos paucis solis redderet.

Si nouum est, quod dixi, subiiciam aliud ex sancto Petro Chrysologo admirabilius. Ille Serm. 64. dicere ausus fuit, quòd Christus fremuit spiritum, & tot à se discerum commotione conturbauit, quia solum adhuc Lazarum, & non tunc omnes mortuos suscitabat apud Ioan. 11. c. Si illachrymavit, & infremuit, quòd non omnes in vitam reuocaret mortuos, quando vnum solum Lazarum redanimauit, quomodo non vel erubuisset, quòd paucis tantum præstabat beneficium sanitatis, nisi nox atra ruborem prohibuisset?

Ergo noctem ego nunc optare possem, quæ frontem meam, oculos, vultumque suà obscuritate tingeret, ac tegetet, quòd nullam strenam confero, quam erogare in auditores queam, cum omnes Ec-

clesiasticæ ex solenni patriæ nostræ more Xenia è loco superiore dispartiri hoc die soleant. At si strenæ loco excipere vultis, si quid pulchrum, si quid exquisitum, & vile dixerò, perdifficilem Psalmi 67. versum, quem præfatus sum, vobis explanatum dabo, sed in præsens festum aptè, & in mores vestros opportunè, & commodè.

Post illum explicatum ad amabilissimum nomen IESU progrediar, tum artem quæstuosissimam tradam, quâ proficere in angelos, & inter omnia corporis, & animæ discrimina perennare salui atque incolumes possitis. Vos me interim (nisi hoc superflue rogo) vel pro venerabilissimi nominis illius obseruantia, & reuerentia taciti, atque attentè auscultate.

Deus noster Deus saluos faciendi, & Domini Domini exitus mortis!

PERSPICUE hunc versum, quantum nescio an Expositorem aliorum quispiam, exposuit sanctus Augustinus lib. 17. de Ciuitate Dei, in cuius libri c. 18. sic habet: *Quid apertius diceretur? Deus enim saluos faciendi Dominus est IESVS, quod interpretatur saluator, siue salutaris, cuius ratio nominis reddita est, quando primum ex Virgine natus, dictum, Pateres filium, & Vocatus nomen eius IESUM, ipse enim saluum faceret populum suum à peccatis eorum. In quorum peccatorum remissionem quoniam sanguis eius effusus est, non vixit oportuit eum de hac vita exitus alios habere, quam mortis.* Hæc ferè ita magnus Pater.

In his illud acutè notauit, cum admiratione dictum à Dauide: *Et Domini Domini exitus mortis!* tanquam Propheta pœnitens præscius, quòd Christus officium saluatoris & nomine præferre, & reapte exercere deberet, nec alium tamen, quàm mortis exitum per sanguinis effusionem habere, attonito similis inde suo clamare cœperit: *Deus noster est Deus saluos faciendi.* id est, Deus noster non ob aliud venit in mundum, quàm vt homines saluos faciat à peccatis eorum, & ab æterna morte seruet, & huius Domini, huius, inquam, Domini non alius ab hac vita exitus erit, quàm mortis, siue per mortem!

Omnino, sancte Dauid, Domini, qui est Deus saluos faciendi, Domini, qui in mundum venit peccatores saluos facere, exitus nõ alius erit, quàm mortis, qui ægrè in octauum vitæ suæ mortalis diè hodiernum continere se potuit, quin sanguinem, quem

quem vix acceperat fundere inciperet, hocque nobis certissimum pignus jam tunc daret reliqui sanguinis, quem posthæc fundere cum ipsa vita sua vellet, quando per ætatis incrementa auctiorem factum majore copiâ fundere posset.

Vultis magnum hîc aliquod mysterium in parvulo huius festi Evangelio vobis enudem? Accipite Lucam attentè, & ille suis verbis ingens secretum vobis aperiet: *Postquam consummati sunt dies octo, & circumcideretur puer, vocatum est nomen eius IESVS*, inquit ille. Itaque pueri Dei nomen vocatum est JESUS, sed non antè, quàm circumcisus sanguinem fundere, & JESUS esse, hoc est, officium JESU, siue saluatoris exercere cœpisset, tanquàm nomen priùs, quàm rem habere noluisset, sed antè omnia esse, tum appellati IESUS voluisset, non passus nimirum IESUM dici, nisi opere primùm, ac dato sanguine JESUM probasset, nomenque conmeruisset.

Quid ita? Quia qui nomen officij alicuius admittit, neque officium ipsum exercet, is probro titulo gaudet, quo dedecoretur, & honorificam habet ignominiam, quâ defœdetur. PPP. 3 18. 0.

Hanc ob causam non tantùm ipse Dominus hoc nomen saluatoris antè quàm rem vsurpare sibi noluit, sed neque olim cuiquam permisit, vt diceretur Iesus, priùsquam opere se Iesum exhibuisset.

Duas habeo hanc in rem Patrum obseruationes, easque tales, vt cuius sacrarum literarum amanti pro diuine strenæ esse possint. Prima est sancti Augustini Serm. 93. de Temp. nempè *tunc primùm factam esse mentionem beati nominis IESV, cum Moyses eo tempore, quo Amalecitarum exercitus imminēbat Israëlitis, vocauit Iosue, siue Iesum, & dixit ad eum: Elige tibi viros, & egressus pugna contra Amalec 1. Exod. 17. 9.* Itaque nec Iosue figuram huius nominis præferre potuit, vt saluator typicus diceretur, nisi primùm in pugnam descendere, & pro subditorum salute caput periculis obicere, & in discrimen vitæ pro tutanda suorum vita se dare vellet.

Theodoretus q. 25. in Numeros acutius hanc in rem illud sciscitatur, quare filio Naue, siue Nun (sic enim per diu vocatum fuisse habes in vita Abrahamæ 166. c. 2. ad finem) nomen Iosue, vel Iesu tunc datum sit, cum explorator missus fuit. Respondet verò, propterea hoc factum quoniam erat figura veri Iesu, qui imitatus est exploratores in peragenda salute nostrâ. Sicut enim exploratores præferebant habitû, & vocē gentiû, quas explorabunt:

Ita Deus Verbum humanam induens naturam, illius stens in quâ salutem nostram procurauit. Hæc ille.

Œtiduum est, quòd in stabulo inter brutas pecudes Dei Filius habitu inuentus est vt homo: At hoc die, quo circumcisus, non hominis solùm, sed & peccatoris formam habuit, factusque est sui tam dissimilis, vt se quo modo potuisset Pater non agnosce-re Filium, in quo es bene complacuit, ex hoc maxime signo potuerit ignorare eum, inuentâ in eo circumcissione, vt ferè inquit mellissius Bernardus serm. 3. de Circumcissione.

Ergo humanorum cordium explorator, & salutis nostræ procurator, vt officio suo pro more exploratorum probè fungeretur, hominem induit, & sic induit, vt penè exuisse Deum videretur, quando exinaniens semetipsum, & formam serui, & similitudinem carnis peccati accipiens, circumcissionis etiam velut stigma quoddam admittit, merito sub eam horam Saluator vocatus, quòd videlicet ex hoc tam cæperit operari salutem nostram, in maculatum illum pro nobis sanguinem fundens. Ita rursum S. Bernardus serm. 2. de circumcissione. Merito, inquit, vocatus saluator, quia iam esse cæperat.

Sic ab initio creaturæ factum est. Nam postquam animalibus suum esse Conditor eorum dederat, tum ea ad Protoparentem adduxit, & videret quid vocaret ea. Gen. 2. 19. quasi non antè nomine digna fuissent, quàm essent, quòd vocarentur.

Angelorum omnium primus fuit ille, qui cum plurimis lapsus cælo excidit, de quo Iob ex sententia sancti Gregorij lib. 32. Mor. c. 25. in fine, dixit: *Ipse est principium Quorum Domini.* Vias Domini creaturas illius vocat, per quas in cognitionem ipsius peruenimus. Harum creaturarum principium, id est, supremus vertex, præcipuus, & princeps fuit angelus ille apostata. Si præstantissimus, ergo Seraphin fuit, ij enim primùm dignitatis ordinem inter angelos obtinent, vt habet sanctus Dionysius de cælesti hierarchia c. 7. Immodè vero Seraphin fuit, & angelorum princeps, qui nunc dæmonum caput. Apud Ezechielem nihilominus Cherubin dicitur. Quamobrem? Seraphin esse deserat, itaque nec vocari eo nomine amplius debuit. Seraphin dicuntur ardentes ab incendio charitatis, quo erga Deum flagrant. Refrikerat, immodè tota prorsum extincta in Lucifero fuerat per superbiam statum charitas, adeò cum non esset Seraphim, etiam vocari non debuit. Illa in hunc sensum S. Thomas 3. p. q. 36. art. 7. ad 1. notauit. Solenne

Solenne hoc est hodieque orbi Christiano, vt nomine Christiano neminem donent, qui non prius salutaribus aquis tinctus, esse homo Christianus caperit.

Libet hinc interrogare aliquid Auditores, vt quæ hucusque dixi, in vltim nostrum transferam, & conuertam. Transferunt nobis ex mensib. menses, atque ætatum profectu alii ex adolescentia in iuuentutem ascendimus, alii ex iuuenibus in viros euadimus, alii tacitis annis senescentus. Quotus verò quisque est, qui suos ita decurrerit dies, vt iure nomen Christiani sibi hominis vsurpet. Num tu illum Christianum putas, in quo nullus Christianitatis actus est, nulla conuersatio iustitie, sed impietas is, peccatus. Et sceleris clamor S. Augustinus in lib. de vita Christiano. c. 11. & c. 14. ita: Tu Christianum illum putas, cuius nunquam panem illius satiatur esuriens, cuius potum nullum sitis extinguitur, cuius mensam nemo pauper cognoscit, sub cuius tecto nec advena, nec peregrinus, aliquando succedit, cuius nemo nudus tegitur velamentis, cuius pauper nullus foetur auxilio. Et c. 6. rursum: Nemo sibi de nomine Christiani blanditur, sed propter hoc etiam iudicandos nos credimus, si nobis frustra nomen vendicamus alienum, à qua inani talis nominis vsurpatione si non gehennæ metus nos absterret, pudor saltem de humanæ consuetudinis recordatione natus coercere deberet. Quis enim tam brutè insipiens est, vt aduocatum se, cum nesciat literas, audeat profiteri? Quis tam insanus, & excerebrus, vt se militem iactet, arma ferre nescius? Nemo enim qualecunque illud nomen sine causa sortitur. Sutor vt quisquam dicatur, necessum calcementa norit conficere, vt docetur quis faber, artis peritia facit, vt negotians nuncupetur quis, carius distrahit, quod emerat silis. Et tu igitur quomodo Christianus diceris, qui opus Christiani nullum exeres? Christianus iustitia, bonitatis, integritatis, patientia, castitatis, prudentia, humilitatis, humanitatis, innocentia, pietatis est nomen, & quomodo tu illud sibi defendis, cui de tam plurimis rebus nec pauca subsunt? Christianus est, qui dicere potest. Viso ego iam non ego viuis verò in me Christus, Gal. 2. 20. Christianus est, qui nemini vult male, facit autem etiam omnibus, si potest, bene, pièque, sobriè, ac iuste viuit, erga Deum piè, sobriè erga seipsum, erga proximum iuste. Pensate ergo vestræ erga Deum pietatis pondera, pensate vestræ in victu sobrietatis, in vestitu modestiæ, in coercitione carnalium appetentiarum, & voluptatum momenta,

videte quanta iustitiæ erga proximos ratio à vobis habeatur, videte ne vacuum Christianorum nomē inaniter præferatis, videte ne personati, ac laruati magis, quàm veri, ac synceri Christiani inueniamini ab eo, cuius omnia nuda, & aperta sunt oculis, nec vlla fraudem facere simulatio potest, curate esse, nec solum vocari Christiani, qui esse potestis, si vultis, etiam Angeli. Qui istud?

Volo magnæ artis non exiguum vobis didascalū dare. Sanctus Gregorius Doctor Magnus, & Pontifex etiam maximus vos docebit, quod non dubito quin perdiscere cupiatis omnes. Concionabatur ille quondam Romæ in basilica SS. Marcellini, & Petri, & sic aiebat ho. 6. *Viam fratres charissimi non ad iudicium nostrum dicamus, quia omnes, qui sacerdoti nomine censentur, angeli vocantur, prophetæ attestante, qui ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est,* Malach. 2. 7. Tum ad populum conuersus inquebat: *Sed huius altitudinem nominis potestis etiam vos, si vultis merreri. Sed quomodo fiet, beatissime Pontifex, vt in angelum homo proficiat? Vnusquisque vestrum, ait, in quantum sufficit, in quantum gratiam superna aspirationis accepit, si à prauitate proximum reuocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum, vel supplicium erranti denuntiat, cum sancta denuntiationis verba impondit, profectò angelus existit.* Hæc ille, quæ non imprudenter de nihilo effuuit, sed propter exemplum sancti Ioannis Baptistæ meritò pronuntiauit. Hic enim beatissimus Christi Præcursor cum ob alia, cum ob id vel maximè angelus appellatus fuit, quòd cum in peruiugio mortis positus propediem se moriturum sciret, nihil quidem de vitæ suæ iactura sollicitus, de hoc verò plurimum anxius fuit, quâ ratione discipulos suos erroneos reducere in veritatis viam, hoc est adducere ad Christum, qui via, & veritas erat, & cui illi non satis credebant, posset.

Curate ergo, Auditores, vt vestro quæ verbi, quæ exempli hortatu fiant alii pii, ac deuoti, sic nomen habebitis angeli & meritum. Et nemo dicat, subiungit Gregorius, *admonere non sufficis, exhortari idoneus non sum, quantum potes, tantum exhibe, ne malè seruatum, quod acceperis, talentum in tormentis pendere exigaris.* Non plus vno talento quidam acceperat, cumque illud abscondere maluit, quàm erogare, seruus nequam apud Lucam 19. 22. *Seruus malus, & piger apud Matthæum 25. 26.* dictus, adèò magni sceleris damnatus fuit, vbi cum-

que enim soluit Dominus monstrare magnum aliquod peccatum, à contumelia inceptit, sicut ibi: *Serue nequam omne debitum dimissi tibi*, & ibi: *Hypocrita ecce primum*, &c. Ita Chrysostomus apud sanctum Thomam in cat. in c. 7. Matth. Vt nemo putes, leue delictum esse, si intermitat proximum modis, quibus potest, ad Dei cultum, & bonam frugem adducere. *Nemo ad forum, aut ad balneum pergit* (sic pergit Gregorius) quin vt secum veniat, inuitet, si quem otiosum esse consideret: *Ipsa ergo terrona actio vestra vos conueniat*, & erudiat, quid in spiritualibus facere deceat, *erit ad DEVM, ad locum, conuentumque sacrum, aut qualemlibet Dei cultum tenditis, curate ne ad eum soli veniatis. Hinc enim scriptum est: Qui audit, dicat, Veni, & qui aliquam in corde superni amoris vocem acceperit, fors etiam proximis vocem exhortationis reddat.* Quando sola in horto Christum Maria Magdalena conuenit, voluit dissuauari pedes eius, sed repulsam passa audiuit: *Noli me tangere*, Ioan. 20. 17. At quando alias nonnullas mulieres adduxit socias, & cum illis cursu abiit, vt etiam aduocaret Apostolos, tunc ecce *IESVS occurrit illis*, tunc ad luculentam singularis suæ erga illas beneuolentiæ ostensionem, *auete*, comiter dixit, tunc autem & *acceperunt*, & non solum osculatae sunt, sed etiam *tenuerunt pedes eius*, Matth. 28. 9. Hanc pridem apud sanctum Augustinum legi obseruationem.

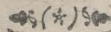
O quam multi sæpè sub eam horam, quâ alii dant religiosam operam officii diuinis, ambulante vias non bonas, curruntque ad malum & vel inerti otio earum tempus miserè prodigunt, vel student quidem, sed calicibus epotandis, & si manè fortè consurgunt, id faciunt, vt sectentur vinum, aut certè quæstum, qui aliud facerent, si modò humanus angelus aliquis verbo suauiore auocaret, ac diceret: *Veni, & vide contribules nostros, vicinos nostros, cognatos nostros, quam ardentem verbum Dei accipiant, quam frequenter sacram Domini mensam adeant, quam crebrâ exomologesi, conscientiam suam emaculent, quam reuerenter magnam Christi matrem colant, quantam salutis suæ curam habeant?*

Auditus est vnus aliquando Angelus, qui pastoribus Iudæis gaudiosa nati Saluatoris nuntia attulit. *Et subito facta est cum Angelo multitudo militum caelestium*, Luc. 2. 13. vniuscuique exemplo plurimi è cælo euocati in communes DEI laudes certatim proruperunt, vt velut ex contentione succlamarent: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax ho-*

minibus bona voluntatis, ibid. v. 14. Quid fecisset vnus ille angelus, si exemplo voces addidisset, ac dixisset: *Egredimini, filii Dei, ephedi cælorum, & videte regem sæculorum in diademate, quo coronauit illum mater sua domina nostra in die desponsationis eius, & in die lætitiæ cordis eius.*

Pastores ipsi, homines rudes, & agrestes, & ab omni humanitate tam alieni, quam brutarum pecudum curæ, & custodiæ dediti, loquebantur ad inuicem: *Transeamus vsq; Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis*, ibid. v. 15. Putatis effecit aliquid apud tales homines illa mutua exhortatio & inuitatio? Plurimum effecit. *Nam conuerunt festinantes*, nec sine præsentem remunerationem promptæ obsequiæ. Inuenerunt enim, vt Lucas narrat, Mariam & Ioseph, & Infantem positum in præsepio, quem videre prophetæ, & reges tam multi ante illos voluerunt, nec valuerunt. Quid tale vidissent ruri, si alii aliis non fuissent obsecuti? O quoties dulcissimus Iesus cum Virgine matre animis vestris sepeper aures insinuaret in loco, vbi sacræ ex more habentur conciones, quorum corda, dum alibi replentur sermonibus detractoriis, lasciuis, mendacibus, iniuriis, congregant iniquitatem sibi, & sunt socii dæmonum, qui possent esse collegæ angelorum.

Parentes ego, & patresfamiliares, & magistros hoc ex loco conuenio, & magnum in modum rogo, ne sint tam ignaui, vt angeli esse, quod possunt, nolint, sed filii suis, ac domesticis, & discipulis, quoties fert occasio, illud succlamant: *Transeamus vsque in locum, vbi sacri conuentus celebrantur, & ad verbi DEI prædicationem, ad sacra, ad synaxin, ad confessionem concurratur, & audiamus hoc verbum, quod fecit, aut dixit olim Dominus, quodque ex illo pro concione referet nunc alius. Facite hanc elemosynam spiritualem omnibus opulentiorum, qui non potestis facere corporalem. Inuate diuite linguâ proximis, qui non potestis inope manu. Et qui non valetis morituræ carnis inanem ventrem terreno pane explere, pabulo verbi, ac bonæ exhortationis victuram in sempiternum mentem rescite, & vos ipsam vitam temporalem dignam æternam viuite.*

De Epiphania Domini.

*V*m natus esset Iesus in Bethlehem in
tribus Herodis regis. Posthæc ait Lu-
cas, Israëliticam monarchiam in par-
tes sectam varios habuisse moderato-
res, puta alterum quemdam Herodem,
Philippum, & Lisaniam. Quamobrem cœlestis
Magister tunc ipse huc aduenit, quando patriam
ipsius extranei Principes, ac tetrarchæ tam multi
obtinebant? An fortè vt prædicaret? Sed Prophe-
tas, vt superioribus sæculis fecerat, etiam tunc mit-
tere poterat, qui tale munus obirent. Tunc ergò?
Respondet Chrysostomus: *Quamdiu gens Iudæica
quamuis sub malis, tamen Iudæicis regibus teneba-
tur, Prophetæ mittebantur ad remedium eius. Qua-
lis necessitas, tale & auxilium. Nunc autem quan-
do lex Dei sub potestate regis iniqui tenebatur, id
est, iustitia Dei sub dominatione Romana preme-
batur, nascitur Christus, quia magna, & desperabilis
infirmetas medicum artificiosorem quærebat.* PPP.
278. c. 2.

Ibi maiore semper auxiliorum vi succurrendum,
vbi grauiore necessitates opem vehementius po-
sulant. Ibid. 278. o.

Ecce Magi ab Oriente Generunt. Cur Magi, siue
sapientes dicti, qui reges erant? Respondeo, sapien-
tes dictos, eò quòd non quamuis ciuitatem, sed
urbem Ierosolymorum petierunt, cum intelligere
vellent, vbi esset, qui natus Rex Iudæorum. Iero-
solymis quippe oraculum erat, ibi veri Dei notitia
florebat, sedemque regiam habebat. PPP. 285. c. 2.

Insignis quippè prudentia, & sapientia perma-
gna est, relicto riuulo pergere ad fontem, vti yana,
& turpis, ridiculaque est illius diligentia, & sollicitu-
do, qui cum pellucidum, abundantemque fontem
ad manum habeat, turbidos, & cœnosos operose
confectatur riuiulos. Ibid. 284. o.

Sic Rebecca cum geminos concepisset, eorumque
in suo utero colluctationem sentiret, neque sciret,
quid illud tam insolens duellum veller, *perrexit,
& consulere Dominum, Gen. 25.* vbi Chrysostomus:
*Vide mulieris sagacitatem. Quoniam viderat, quòd
is, qui vuluam eius reserauerat, natura esset domi-
nus, & infœcundum ventrem repente ita fecundum
effecisset, & videbat versus sarcinam magna quadam
promittentem, perrexit & consulere Dominum.
Quid est, perrexit vt consulere Dominum? Cu-
rsum ad veram scientiam. Non ad humanum con-
fugit subsidium, nec se exposuit deceptioni curiosorum;*

*& eorum, qui polliceri audent, qua sunt supra hu-
manam naturam, sed perrexit & consulere Domi-
num.* Ibid.

Non sic hodie agitur in media luce Euangelij
vt tunc fiebat in illa obscuritate legis naturæ. *Cum
tribulatione quadam afflictamur, ad omnia potius,
quam ad ipsum Deum nostrum recurrimus. Vnus ti-
bi pusio agrotat? Quaquã versus circumfers ocu-
los, requirens incantatorem, vel ad postremum ad
medicum venis, & medicinas, eo interim contem-
ptim omisso, qui restituere potest sospitari.* Ita Ma-
gnus Basilius, quæ vtiuam non verè in tempora no-
stra quadrent. Ibid. 286. c. 2. *Fructuose apud po-
pulum obuiis tractari possunt, quacumque de tali argu-
mento habet hoc Caput.*

Vidimus stellam eius in Oriente, & Venimus, &c.
Chaldæi, ex communi Patrum annotatione, dili-
genter obseruabant illud Balaam propheta alio-
quin falsi verum vaticinium. *Orietur stella ex Ia-
cob, & consurget Virga ex Israël, Num. 24.* Cum
ergò Reges magi, qui erant Chaldæi, nouam, inso-
lentemque hanc stellam vidissent, & prophetiæ Ba-
laam per memores essent, statim abierunt explo-
raturum, quid ea sibi veller, securique sunt splen-
dum viæ ducem, stellam, inquam, quæ in medio sole
refulgens in illorum animas suos diffudit radios,
vt inuenirent, & adorarent salutis suæ autorem,
quem suspirabant.

S. Maximus monet non mirari, quòd Chaldæi
Dominicam Natiuitatem agnouerunt: *Nam si re-
uelante Deo gentili Balaam potuit eam præannun-
ciare, potuit Virique & gentili Magus agnoscere, Hæc
ferè ille PP. 2. 616. c. 1.*

Sic neminem excusat sua imbecillitas à faciendo
eo, quod fecerunt multi, & facere potuerunt om-
nes. Ibid. 614. o.

Si Esau currens obuiam fratri suo Iacob ample-
xatus est eum stringensque, collum eius, & osculans
flexit, Gen. 33. si ante euangelium fuerunt homi-
nes tam strenui ad exercitandam hanc virtutem
condonandi inimicis, in quibus Ioseph, Dauid,
Iob, Ieremias, Daniel, Moyses, & alij sine numero,
quis post euangelium promulgatum, & tot præce-
dentia exempla excusare se de intermissione similis
operis queat? Ibid.

*Multa vitia, & formandis moribus commoda ha-
bet hoc caput.*

Turbatus est rex, & omnis Ierosolyma cum illo.
Si assentatio absuit, benè factum, quòd cum turba-
to rege conturbati fuerunt subditi. Debent enim
subditi

subditi miserari suos reges, qui quanto in loco superiori, tanto in periculo maiore versantur, nec miserari tantum, sed etiam iuuare quibuscumq; rebus suis. Tam iustum autem, & sanctum opus est subsidium ferre regibus inter angustias positis, vt ex altari accipere possis, quo illorum necessitatem leues, si aliud desit, quo opitulari queas. Abrah. 38. o.

Neq; subditi homines solum, sed etiam sensibus destitutæ creaturæ, vt videtur, tenentur miserari suum Principem. Quære enim ex S. Ambrosio, cur Dauid male precatus fuerit montibus Gelboe, in quibus Saul, Ionathas, & alij viri principes cæsi occubuerunt, 2. Reg. 1. respondebitq; pro regis necis spectaculo pœnam elementa soluisse. Spectatores aderant montes illi, quando Saul Rex, & dominus eorum occidebatur, & quanquam absque sensibus essent, videntur nihilominus sensum aliquem doloris, & miserationis demonstrare debuisse. Quia vero id non fecerunt, meritò emarcuerunt, & in suo vitore sepulti iustum pro neglecto debetæ pietatis officio supplicium dependerunt. Ibid. 38. c. 2.

Primi Reg. 6. percussit Deus quinquaginta millia plebis, quòd pro Arca, quæ ipsis pro duce erat, & ignominiosè habebatur ab hostibus, adire periculum noluerunt. Et Abimelech Sacerdos Dauidi Panem sanctum, & Deo sacrum dedit, idq; pro reuerentia regis Saulis, ex quo ille secretum nuntium habere dixerat. Ibid. 39. c. 2.

At si bonorum subditorum est ferre opem indigis regibus, debent econtra reges plurimum attendere conseruationi suorum subditorum. Ibid. o. Et tributa ab eis expetere, quæ dependere possint: Moderata namq; tributa sunt concessa, quæ idcirco etiam Deus miraculis comprobauit, cum prægrandia, & nimis grauiâ stragem Rebus publicis, ruinam Imperijs, interitum Regnis adferant, & sint multorum aliorum malorum seminaria. Ibid. 42. o.

Et tu Berthelem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiit dux, &c. Matth. 2. Apud Michzæam ista verba sic habent: Et tu Berthelem Ephrata paruulus es in millibus Iuda. S. Ambrosius obseruat. 1. in Michzæam de his verbis ita disserit: Nemo de remedio diffidat. Ecce tibi domus furorem videntis (hoc enim significat Ephrata) erat, tibi domus panis est (hoc est Bethiehem) tibi crudelitas, tibi pietas, tibi panis innocentium, tibi vniuersorum redemptio. Hæc S. Ambros. Ibid. 138. c. 1.

Et quis diffidat, tametsi peccandi consuetudine insaniet, & furat, quando in Ephrata domo furoris, siue in qua furor Herodis tam atrocem innocentium puerorum stragem edidit, edictus in mundum est Redemptor omnium? Abrah. 138. c. 1.

Non sunt ægritudines animæ, quales carnis infirmitates. Nam sint licet quidam corporis morbi incurabiles, animæ tamen nullum est insanabile malum. Ibid. 137. o.

Non frustra dixerunt Angeli sancto Lot: *Delebrimus locum istum*, Gen. 10. Factum id, vt per illum imminenti excidij, & desolationis noua apud Sodomitas percrebescerent, intelligerentq; ij, spem salutis esse reliquam, si erubescerent modò, & dolerent; dimitterentq; turpes obscenitates suas. Nullus in tantam profunditatem scelerum se ingurgitare potest, quin erui queat, dum ex parte sua, quod potest, faciat.

Blasphemabant scribæ, & Pharisei, cum Christum dicentem paralitico, *remittuntur tibi peccata tua*, blasphemare aiebant. His ille contra dicebat: *Vis scatis quia filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata* &c. Matth. 9. Pulchrè monet Theophylactus: *Vide autem quòd super terram remittuntur peccata, quamdiu enim super terram sumus, poterimus dolere peccata nostra. Spes est veniæ, quamdiu animæ in carne.*

Extendisti manum tuam, & deuorauit eos terra, hoc est, Ægyptios in mari suffocatos, Exod. 15. At si terra iam deuorarat, & mare in suo ventre iam sepultos habebat, quare Dominus extendit manum tanquam eam porrigere, & ferre opem meritis vellet? Vt discamus, de nullo penitus desperandum esse, etiam qui submersus videatur, *possibile namq; est, ut si fortè respiciat, qui deuoratus est, rursum possit euomi.* Ita Origenes.

Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo, & angelis eius. Matth. 25. Hoc dicit Christus, quando causarum mundi extremarum iudex sedebit. Ergone verò funestum illud barathrum soli diabolo, & angelis eius, neque hominibus simul paratum? Causa cur diabolo, eiusq; affectis potius, quam homini præparatus infernus dicitur, ea est, quòd homo emendabilis sit, dæmon incorrigibilis. A quo dæmon semel peccare cæpit, voluntatè suâ anchorâ obstinationis ad peccandum sic fixit, vt discedere à malo proposito nunquã possit, quare illi dicitur paratus ignis inferorum, non hominì, qui quamdiu viuunt mortalis, respicere à mortalibus peccatis suis ad vitam gratiæ potest.

Non est desperandum de malis, sed pro ipsis, ut boni fiant studiosius supplicandum, quia numerus sanctorum semper de numero impiorum auctus est. Digna Augustino sententia, digna, quam tristes peccatores ad animi refocillationem identidem lectitent, & ruminent.

Ite, & interrogate diligenter de puero, & cum inueneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum. Sancti Augustinus, & Leo Magnus, alijque cum secum reputarent tantam Herodis murmurationem, & sollicitudinem, & ingens illud studium, quo Magos ad capestrandam celeriter viam versus Bethlehem perurgebat, & ab illis, quomodo res se haberet, certior fieri cupiebat, seq; adorationis cultum recens nato puero exhibiturum affirmabat, sic ferè aiebant: Quis ea omnia videre, & audire potuisset, neq; simul cogitare, à religiosissimo, & pientissimo animo profecta hominis, qui pulcherrimam veritatis lucem vnicè, ardentissimeque cuperet videre? Verùm multò secius res haberet, nam malus dolus, & fraus, & mera impostura, & perfidiosa machinatio fuit, quidquid Herodes seu dixit, seu fecit: *Herodes deuotionem promittit, sed acutè gladium, malitiam depingens colore humilistatis finxit se cultu, & verbis adorare eum, quem inuidià mente cogitabat occidere.* Sic Glossa.

O quam simulabat infamis tyrannus adorandi noui regis cupiditatem, contorquens, ac submitrens collum, attenuans vocem, extollens in cælum oculos, identidemq; velut exanimatus suspirans, atq; interim sanguinem innocentem intolerantissimè sitiens! PPP. 406. c. 2.

O quot habet mundus tales Herodes, quorum dicta, factaq; plurima ab animo officioso descendere videntur, & ad imposturas, atq; officias tendunt, aliudque sæpè machinantur, quàm præferant! Ibid. 404. o.

Crebro hac ex Symbone magnis Vocibus declamari debent, quia plenus est mundus Polistruis parum Christianis, hominibus fictis & verspellibus, quorum si qua est arguà alios humanitas, & beneuolentia, ea simulata est, & commentitia, qui nihil sincere, & ex integro animo, sed omnia dolo, & arte agunt.

Stella antecedebat eos. Stellæ lumen adduxit Magos ethnicos ad Christum eiusq; fidem, & solis fulgor obscuratus, terraq; concussa permouerunt Centurionem, eosque qui cum illo Dominum custodiebant, vt in illum credentes dicerent: *Verè Filius Dei erat iste,* Matth. 27. Quid sibi vult, quòd nouæ stellæ splendor Persas Magos, & veteris So-

lis obscuratio milites illustrauit. Cur Deus effectum eundem per causas tam differentes operatur? Vt videas, quòd bonum, malumue non in rebus ipsis, sed in vsu earum bono, vel malo est positum. PPP. 348. o. Nam in omnibus rebus & pertimescere bona, & formidare mala possumus, eademq; lux & illuminauit Magos, & cæcauit scribas, ac Phariseos, eisdemque tenebris obscurati fuerunt Iudæi, & illustrati ad fidem ethnici milites, quos dixi. Ibid. 349. c. 1.

Obtulerunt puero IESUS & myrrham. Magno mysterio factum, quòd Christo infanti talia obtulerunt. Myrrha significat amaritudinem penitentia, thus orationem, iuxta illud, Psal. 140. *Dirigatur oratio mea sicut incensam, &c.* Christo puero ergo oblata fuerunt thus, & myrrha, vt discamus, pueros à primis diebus quibus sapere incipiunt, ad orationis studium & amorè excitandos, ætatemque illam mortificatione, & disciplinâ indigere, quia mollis est, & faciliè vt virga flectitur in quamcunque partem velis. Ita ferè doctissimus Salmeron. Abrah. 170. col. 2. & 171. col. 1. *Vide ibid. pulchram Casetani quorundam Verborum Salomoniorum expositionem, & commodam admonitionem.*

Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Sancti Ambrosius ait: *Aurum regi, thus Deo, myrrha defuncto offertur.* Si dixisset tanquam mortali, aut morituro oblatam myrrham, obuius esset verborum sensus, sed quòd defuncto exhibitam ait, quomodo rectè intelligi potest, cum tam procul à sepulchro abfuerit puer, cui donorum suorum tributa sancti Reges pendebant, vt in cunis ab eis reperiens fuerit. Præclarè tamen, & acutè locutus est Ambrosius. Quid enim de sacro cælorum Infante ait Euangelista, cum ei oblatam myrrham narrat? *Cum natus esset,* inquit, *ecce magi venerunt adorare eum.* Ergo vt agnouerunt hominem, vt viderunt natum, mox obtulerunt ei myrrham (quod mortuis dicari solet donum, quia myrrha defuncti perunguntur) vt indicarent, idem esse nasci, quòd denasci, quia quòd morimur, ex eo nascitur, quòd nascimur, & ortus nosser nostri occasus est causa. PPP. 249. c. 1.

De eisdem muneribus, & regibus sic vaticinabatur Isaias: *Omnes de Saba venient, aurum, & stibis deferentes.* Isa. 60. Quinam omnes? Magi siue sapientes, primores Sabæorum, qui omnium instar sint. Et quid deferent? *Aurum & thus,* inquit. Cum tria fuerint à regibus Magis oblata do-

na, aurum, quo regem testarentur, thus, quo Deū affererent, myrrha, quā mortalitatem illius significarunt, quare myrrham vrbanius Propheta prætermisit? Respondet Hugo Cardinalis: *Quia eius mortalitas erat satis aperta, sed diuinitas, qua per thus, & regia dignitas, qua per aurum designatur, erant latentia.* Deitatis maiestas, & regia dignitas Christi in tenera illa, tenuique ætatula latentissime abscondebantur. Quis enim cogitare poterat in tam angustijs archi, & duri præsepis spatijs, in tam neglecto, & squalido stabulo potentiam regalem, & immensitatem Dei diuersari? Ergo prophetiã opus fuit, quæ talia totis sæculis prædiceret, antequam fieri viderentur: Verùm de myrrha, quæ mortuum illum denuntiaret, nihil fuit necessum commemorare: Perquam manifestum enim erat, quòd ex more communi moriturus esset, qui per natiuitatem, vt cæteri solent, oriturus. Ibid. 248. & 249.

Omnes namque ex eo malo morimur, quòd nati sumus, & vt homo lethaliter infirmetur, sola vita ei satis est, nec alius morbus huc requiritur. Ibid. 248. o.

Mutuum debitum est inter se natiuitati cum mortalitate. Forma moriendi causa nascendi est, inquit Tertullianus. Et Seneca: *Quisquis ad vitam editur, ad mortem destinatur.* Ibid.

Obtulerunt ei munera. Verbo obtulerunt latino respondet græcum, quod etiam de manus iniectione dicitur, vnde rectè vsurpatur in munerum oblatione: Hanc enim vini habent oblata dona, vt manus iniicere, ac velut deuincire eum videantur, cui offeruntur. Ita Nouarinus. Certè muneribus nulla siue ad efferatissimos leones subigendos, siue ad arces adamantinæ expugnandas, validiora sunt arma. Abrah. 158. o.

Vt Abimelech inclinaret Abrahamum ad rogandum pro se, dedit ei munera, inquit Abulensis. Tantum valet aurum, vt eo solo, nec aliter obligari potuisse videatur sanctissimus ille patriarcha.

Munera, qualiacunque sint, quæ offerantur, gemoræ videntur ei, qui accipit. *Gemma pretiosissima expectatio prestolantis, quocunque se vertit, prudenter intelligit,* inquit Salomon Prou. 17. Chaldaea versio habet: *Lapis muneris gratia est in oculis eius, qui tollit eum, ad omnem locum, quò se vertit, prudenter agit.* Picturæ elegantiores certum requirunt situm, ac positionem, vt eam accipiant lucem, quæ detegere artificium illarum satis queat. Verùm qui munera deserit, ad omnem locum, quò

se vertit, prudenter agit, faciuntque dona ex homine picturam tam venustam, & admirabilem, vt ad qualemlibet lucem, ex quaui parte videatur decens, ac formosa.

De leone aiunt, quando ardens ira venit, facilis curari non posse, quàm si ei pallium, aut quodlibet velum iniicias. Tanquam insanus, fremens, ac frendens leo mouebat Esau in fratrem suum Iacob. Et quid hic? *Placabo illum muneribus,* aiebat, quod alii ex hebræo vertunt: *Operam faciem eius Selamine,* atque ita faciam, vt scuire desinat, & mitescat. Ibid. 158. c. 1. & 2.

Denique illud solum inexpugnabile videtur, quod potens munerum, siue donorum tyrannus non subigit. PP2. 581. o. *Vbi multa de hoc argumento.*

Sancti reges magi in somnis ab Angelo moniti sunt, ne redirent ad Herodem. Sed cum ignari essent illius patriæ, cur non simul indicatum ijs iter, per quod ad sua reuertentur? Herodes peccatum significat, vt ait S. Bruno. Superuacaneum ergo fuisset indicare illis certum iter, quib. prohibitum redire ad Herodem, siue peccatum, quia si vnam, quæ ad peccatum ducit, viam deuities, omne aliud iter bonum est. Abrah. 36. col. 1. Immo nihil malum præter peccatum, nihil bonum nisi vna, & sola Dei gratia. Ib. 35. o. *Multa habent in hanc festiuitatem Centones 2. Tomi, non etiam nulla primi.*

De Gloriosa Resurrectione Domini nostri.

Esperare autem sabbati, qua lucebat in prima sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum. Et ecce terra motus factus est magnus.

Duo in his notat Sanctus Petrus Chryzologus. Primum, quòd vespere vel serò venerunt mulieres ad sepulchrum, in quo vita posita fuerat. Alterum, quòd horrendo motu concussa est terra, cum illæ eo in itinere posite Dominum requirerent. Serò mulier currit ad ventam, qua matutè cucurrit ad culpam, & sperare quærat Christum, qua in matutinis se nouerat perdidisse Adam, inquit ille. Post meridiem olim venit Dominus exactum rationem ab Adamo violati præcepti. Ante meridiem ergo illud transgressus fuerat, multoque mane & serpens fraudem struere mulieri, & illa marito suadere præuaricatione cepit. Cùmq; jambo con-

tra legem dominicam vetitis vescerentur fructibus, tam fuerunt omnia tranquilla, & quies in illo amantissimo loco, vt solus Dei pedum sublenis strepitus auditus transgressoribus fuerit. Itaque ad mortem, ad culpam, ad venenum prima mulier primo mane festinauit ad arborem vitæ, in qua erat ferale sepulchrum, diluculo, & ante solem properauit: Ad sepulchrum verò Christi, in quo fuerat arbor vitæ, *Vespere sabbati*, scilicet, ac de nocte mulieres posteriores venerunt. Cùm Adam ad fructum vitæ extenderet manum, nihil fuit quod impediret, & neque terra contremuit, neque motus paradisi fuit, nulloque negotio factum est, vt dæmon per serpentem loqueretur, mulier viro malum suggereret, mulieri vir obtemperaret. At quando Magdalena sepulchrum dominicum petiit, vbi repertura erat Angelum, qui anastasin DOMINI indicare, indicandamque alijs præciperet, *terra motus factus est magnus* & horrenda concussio, ad peccatum, quod est mors animæ, semper maturi, impigri, prompti sumus, tardi ad opera charitatis, & quæcunque ad animæ salutem faciunt. PP2. 654. c. 2. & seq.

Imò tam expeditè, inhianterque prosequimur res nobis noxias, ac si in illis tota vitæ nostræ salus posita esset, ad salutaria verò tam tardè mouemur, tanquam exitij nostri, interitusque supremi causa esset. Ibid. 654. o.

De Christo mortis triumphatore ait S. Marcus 16. *Surgens mane apparuit primò Mariæ Magdalene, Caietanus in ea sic differit: Hinc habemus horam Resurrectionis Christi fuisse in aurora.*

Quare cum appetente die, & primula crepera resurgere voluit Dominus? Respondeo ex sententia Caietani: Quòd Christus tunc sui rexit, cùm aurora progredi cœpit, id factum, vt significaret, quòd velut aurora est prodromus solis, & cursus triumphalis aduentantis diei, & porta lucis, ita suam Resurrectionem esse originem, & causam resurrectionis nostræ. Omnia nimirum sic disponuntur, vt omnes videant, & confiteantur, non esse aliud nostræ gloriæ ostium, nec aliam felicitatis viam, quàm Christum. PPP. 373. c. 1. Ex omnipotente quippè, & independente manu Dei pendent vita, & spiritus omnium, quæ viuunt, & spirant. Ibid. 371. o. Cùmque ille sit origo, & fons omnis boni, inde sit, vt non egeat præsidio, quo defendatur, neque seruo stipatore opus habeat. Ibid. 368. o.

Sanctus Marcus ait, Christum rediuium primò apparuisse Mariæ Magdalene. Communis quæ-

stio est, quomobrem Dominus primas ex hominibus mulieres suo aspectu post mortem, & reditum in vitam lætificare voluerit? In promptu responsio est, voluisse sexum infirmiore, magisque indigum consolationis antè lætificare, & reficere, quàm alios, vt hinc disceremus, ibi celerius, & promptiore studio, festinantiorèque remedio succurrendum, vbi grauior necessitas opem celeriore voce contentiore postulat. PP2. 651. o.

Mulieres in hominibus sunt, quod ficulneæ, in arboribus, & hoc fecit Christus cum mulieribus, quod prouida mater natura facit cum ficulneis, eorumque fructibus, de qua S. Ambrosius sic ait: *Quanta Domini prouidentia, et tibi mollior fructus, tibi folij densitudo validius regumentum tuendo deferat pomo! Quod videmus in fructu ficulneæ. Delicatiores itaque validioribus munitenda sunt, et ipse quoque Dominus per Ieremiam docet, dicens: Sicut ficus bona ista, sic recognoscam translato Iuda. Et firmabo oculos meos super illos. Tanquam delicatos enim gelus quodam misericordia sua validiore sepsit tegmine, ne teneri fructus maturius interserent. Non ficulneæ tantum, sed etiam vitis fructus sunt mollicelli, atque idcirco latioribus folijs obteguntur, vt maiore curâ seruetur, quod maiorem habet seruandi necessitatem. Cùm ergo Christus sciret, mulieres molles esse, quales sunt vuz, & ficus, velocius illis subuenit, quarum delicata indoles, & teneritudo promptius remedium postulabat. Ibid. 652. c. 1. & 2.*

Cirò euntes dicite Discipulis eius, quia surrexit, dicebat Angelus mulieribus, quæ venerant videre sepulchrum Domini. At quid hoc audio! Mulieresne mittuntur nuntiaë tanti mysterij, quod est vnum ex fidei nostræ præcipuis! Tam grauis legatio humeris iniicitur curæ foemineæ! An fortè ita defatigatus fuit ex submoti lapidis opere Angelus, vt ipse ea perferre Apostolis euangelia nequiverit, ideoque mulieribus id demandare negotij debuerit? Stultum est hoc suspicari. Quid ergo causæ, quòd mulieribus ea commendata legatio fuit?

Respondet Caietanus: *Efficit Angelus mulieres nuntias Resurrectionis ad Discipulos IESU, et magis trahat illas ad credendum sibi.* Si Angelus mulieribus veritatem Resurrectionis tardius aperuisset, si cum illis austerius egisset, ægrè forsan fidem tanto mysterio accommodassent. Quid verò egit? Non solum iussit eas credere, sed etiam alijs nuntiare, vt crederent, tantumque earum fidei tribuit, vt eas ad prædicandum alijs fidem ablegaret. Tan-

ro eas honore ornauit, vt summorum Prædicatorum magistras faceret, & constitueret prædicatrices veritatis, quæ nuntia mendacij olim fuerant, *vt magis traberet illas ad credendum, & facilius fidem darent sibi, à quo mittebantur Euangelizæ fidei.* PP2. 632. c. 1.

Crede aliquid ei, qui aliquando infidus fuerit, sagax nonnunquam industria est, per quam fieri solet, vt colere fidelitatem incipiat, qui violare solebat. Ibid. 631. o.

Videre id licuit in ijs, quas dixi mulieribus. Nam cum ijs diceretur: *Cito euntes dicite Discipulis eius, quia surrexit;* idque ab Angelo tantâ splendoris maiestate conuulso, vt eas suâ incomparabili formæ venustate, non secus ac ferrum magnes, faciliè retinere posset, nihilominus exierunt cito de monumento cum gaudio magno currentes nuntiare Discipulis Resurrectionem, quam indicare iussæ fuerant. Tantùm valet fidem aliquam tribuere illi, quem de infidelitate suspectum habebas, & muneris alicuius commissione eum honorare, ac deuincire, vt promptè obedientem habeas. Ibid. 631. & seqq.

Debent curare viri, vt ne leuiter suspectam habeant vxorum suarum fidelitatem, neque nimis arctâ disciplinâ eas constrictas teneant, sed magis ostendant, quòd illis credunt, vel fidunt. Quia vel bonæ sunt, vel improbæ. Si bonæ, tam custodiæ latent intra liliorum sepimentum, quàm aliæ intrâ murum ferreum: Sin improbæ, tametsi vallo adamantino includantur, & collocatis ex omni parte excubitoribus vigilantissimè custodiantur, vanus erit omnis labor & sollicitudo. Quia vt ille aiebat, *si omnis muliers custodia adhibeatur, adhuc transibit per foramen acus.* De meli, siue taxo refert ex Aristotele quidam, quòd hoc animal *timens ne deficiat, feminam & siquæ ad saturitatem comedere non permittit.* Videns autem fœmella inmodicum illum crudelis masculi rigorem, dissimulat iniuriam, & per partem alteram latibulum intrat, masculino ignorante, *esbosque deuorat, & consumit.* Vide quid efficiat nimia austeritas, & arctitudo virorum erga vxores. Ibid. 632. c. 1. & seqq.

Non sine causa fecit Deus ex costa viri vxorem. Quæ verò illa causa? Costa formam arcus habet. Arcus si nimium tendatur, rumpitur. Fecit ergò Dominus ex arcuata viri costa mulierem, vt tacitè insinuaret, non debere maritum erga vxorem nimis austerum, difficilem, terribilem, ac durum semper esse, ne vt arcum immoderata contentio rumpit,

sic illam intemperans rigor, & immodica asperitas frangat. Ibid. 633. c. 1. vbi consequenter plura in hanc rem.

Cum à morte subacta, & triumphato dæmone redinius Saluator Magdalenzæ se manifestasset, mox illa pedes eius appetere cœpit, apud quos scelerum suorum gratiam semel felicissimè consecuta fuit. Sed Dominus promptum ad id genus obseruantiz animum coercens aiebat: *Noli me tangere, sed vade ad fratres meos;* Ioan. 20.

Sancti Ioannis Chrysoptomi in ea Domini verba commentatio sic habet: *Non dixit, dic errantibus, dic fugitiuis, dic latentibus, dic negantibus, sed dic fratribus meis. O admirabilis bonitas Saluatoris! appellat fratres, quos nouerat negatores.* Id fecit, vt institueremur, quemadmodum loqui de proximis nostris debeamus, sic vt tametsi defectus eorum non paucos nouerimus, honorificam tamen eorum mentionem faciamus, quoties se offert occasio. PPP. 247. c. 2.

De nulla re cautiùs loquendum, quàm de aliorum erratis, & vitijs. Ibid. 246. o. *Ex his, quæ hoc Capite tractantur, fructuosè apud quodcumq; genus auditorum differueris.*

Tomus primus habet integrum Sermonem de hac Festiuitate.

De Gloriosa Ascensione Domini nostri.

Euntes in mundum vniuersum predicatè Euangelium omni creatura, dicebat Discipulis suis in cœlum abituriens Dominus, Marci 16. 15.

VR non iussit prædicari ethnicis, idololatriis, malis, peccatoribus, sed *omni creatura?* Cum Apostoli mundum obirent sanctum Euangelium disseminaturi, fieri non poterat, quia multa eis occurrerent, quæ impedimento essent, quominus officio suo rectè vacare possent, cum hic idololatriæ, illic homicidia, hic periuria, illic sacrilegia, hic blasphemiz, & obscenitates nefandæ, & alia flagitia per viam sese obijcerent, ijsque prædicaturis repugnarent. Vt ergò nihil horum eos deterreret, aiebat cœlestis Magister: *Predicatè Euangelium omni creatura, neque spectate mala*

mala eorum merita, sed conditiones, quas à me Creatore habent, & opus meum in illis. Ita fere Caeteranus PPP. 305. c. 2. Fiebat hac ratione, vt cum in eis, quibus prædicabant, non illorum errata, sed naturæ conditionem, non maculam culpæ, sed imaginem Dei considerabant, alacriores redderentur ad executionem sui ministerij, neque deficerent animis inter quosuis labores sui muneris.

Sic vnaquæque res ex ea parte consideranda, quæ nos obligare, non quæ offendere potest. Ibid. o. Quater mille homines, præter mulieres & pueros Christum triduo secuti, vt famem audiendi verbum illius sedarent, esuriam corporalem ingentem pati ceperunt, quos cum ille à se dimittere jejunos nollet, ne per viam deficerent, submorosi aiebant Discipuli: *Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, & saturamus turbam tantam?* Matth. 15.

Viderant similem hominum talium famem miraculo paulò antè à Domino depulsam. Fieri non potuit, vt illud iam oblitum essent. Deinde sperare nouum miraculum ab & facili poterant, quem tantà miseratione erga eos moueri videbant, vt diceret nolle dimittere famelicos. Quis ergo non succenseat tantæ Discipulorum inhumanitati, & diffidentia? Sed heus tu, quisquis substomacharis in Apostolos, vel parum superiorum memores, vel non satis credulos, aut beneuolos. *Si tanta eorum cecitas indignaria, quod cum adeo recens præterisset illud miraculum, adeo velociter obliui sunt, admirare tamen, quod veritatem ita colant, & scribentes suos etiam defectum non abscondant.*

Ita Euthymius, velut, aliis verbis dixisset: Cum hinc videas Apostolos obliuiosulos, & de virtute potestatis Christi vel dubios, vel minus rectè sentientes, quod tibi esse offendiculo potest, inde sua errata proprio calamo euulgantes, ex quo discere valeas, quo in pretio illi habuerint, quantumque venerari eorum imitatione debeas veritatem, hoc attendere debes, quod te erudire possit, dissimulare quod offendere queat. Ibid. 306. c. 1.

Rediturus in cælum Dominus noster donum omnium, quæcunque desiderari possunt, opulentissimum pollicitus est suis Discipulis, dicens: *Ecce ego mitto promissum Patris mei in vos.* Luc. 24. Cum hoc spondidisset, iussit esse bono animo, vt qui tam pretiosum breui essent accepturi beneficium, *Elementis manibus suis benedixit eis.* Quid sibi voluit ista tunc benedictio?

Respondet Theophylactus: *Benedixit Discipulos suos, factus infundens vim, qua custodiret & seruari ad*

aduentum Spiritus. Et quid habebant Apostoli, vt necessarium esset eis infundi robur, quo seruari-entur vsque in diem aduentus Spiritus sancti? Quod discrimen eis impendebat, vt ad illud superandum tantà indigerent confirmatione? Periculum quidè nullum immincebat, vt tamen Spiritu n sanctum per solos decem dies constanter præstolarentur, exiguumque illud tempus, quod intermissione, & promissionem intercedebat, opperireatur, benedictione suâ, & maioris virtutis adiectione illos confirmandos putauit. Tantum enim affligere expectatio solet, vt videatur Deus præstolabundos nouis auxiliis necessariò constabilire debere. Abrah. 161. c. 2.

Sperare tam molesta, & cruciabilis res est, tamque crudelis equuleus, vt qui hac passione vexatur, possit aliquo modo in martyribus numerari. Ibid. o. *Vide finem huius capitis, ubi tibi amplissimam ostendet solum, ex qua in hanc rem plurima conuehere posses.*

Quoniam hoc die in cælos rediit Dominus, non abs re fuerit, inquirere, quomodo in eandem illam gloriam peruenire nos propter quos ille huc descendit, possimus, vt quò caput nostrum præcessit, sequamur, si tamen in illo inueniamur, & membrum de membris illius fuerimus. Iacob in somnis vidit scalam, cuius cacumen cælos tangebatur, perque eam Angelos non subuolantes, sed gradatim ascendentes. Et sanctus David querit, *quis ascendet*, non quis e-uolabit in montem Domini? Paulatim eò itur, non saltu vno peruenitur. Quid! In peccati abyssum, quod tamen procliue, & facile, nemo se repente præcipitat, & quomodo in tantum supremæ beatitudinis fastigium, quod tam operosum est, vno volatu quis perueniet? PP2. 464. o.

In hodierno Euangelio præcepit Christus Apostolis prædicare Euangelium omni creaturæ. Omnis autem creaturæ nomine S. Gregorius hominè intelligit, *quia aliquid omnis creatura, inquit, habet homo.* Merito ergo microcosmus, siue paruus mundus est dictus. Sed accipite aliam huius appellationis causam ex S. Petro Damiano, qui ait, si vocari hominem, vt sciat qualiter valeat consummari, quomodo debeat perfici, & ad sua plenitudinis incrementa contendens, ipsam mundana conditionis speciem imitetur, & sicut visibilis, atque corporeus hic mundus per suarum molem, ac multitudinem consummatius est partium, sic & homo noster interior paulatim ad sui plenitudinem veniat per augmenta virtutum. Ex confuso nihili chaos elegantem hæc

mundi machinam supremus Opifex eduxit. Huc longulum sex dierum tempus omnipotentis architecti dextra vertit, quæ momento totum absolueret poterat, meditandoque, ac de industria totos istos dies eò adhibuit, & nunc rutilantes illas faces noctis, dieique præfides, nunc cælum, aues, pisces, brutas animantes, denique hominem creauit, vt hominem eo exemplo institueret, quam excolendæ animæ rationem tenere, & quomodo profectum illius curandorum pensum perficere deberet, simulque moneret non sibi persuadere, quòd possit exiguo temporis, & laboris impendio vnâ statim vice consequi perfectionem. Virtutes enim multæ sunt, & quilibet earum multos habet gradus, & in quouis gradu non pauca sunt, quæ vinci debeant, & superari. Ibid. 465. & seq.

De eadem festiuitate habes multa in Centonibus Primi & Secundi Tomi.

In Festo Pentecostes.

 Iquis diligit me sermonem meum seruat.
Ioan. 14. S. Petrus Chrysologus Sermon. 125. ait: *Quis est, qui amet volens?* (Abrah. 21. c. 1.) Nemo. Immodè dilectio propensæ voluntatis est actus proprius. Qui ergo diligit Deum, volens hoc facit. Itaque etiam nihil mirum, quòd sermonem eius, omneque mandatum hilariter exequantur, qui diligunt, quia *que semel volentes exequenda elegerimus, quamlibet molestæ fuerint, tamen eam operosam molestam deuoramus; ac perperimus,* inquit S. Basilius Magnus. Ibid. 19. & seq.

Quamdiu non spontè, lubentesque agimus, passim titubamus, & offensacula inuenimus, & impingimus: E contra cum gaudenter, lætanterque opus quodlibet suscipimus, omnia nobis videntur facilia, & neque mons est, quem non superemus, neque scopulus, quem non moueamus, & euertamus. Ibid. c. 1.

Moyse præcipiendum fuit, vt susciperet ducatum populi, quia inuitus publicum munus administrabat, Isaias prædicandi officium amabat, satis proinde fuit occasionem prædicandi illi indicare, vt se offerret, ac diceret, Domino Ecclesiasten desideranti: *Ecce ego, mitte me.* Isa. 6. Ibid. c. 2.

Ipse grues, brutæ licet animantes, dicere possunt, nihil difficile esse volenti. Illæ cum è regione in regionem commigrant, quando per noctem conquirecere necessum est, tam sollicitam, diligentemque

exercent custodiam, vt nulla vnquam obdormiscat, cui excubandi prouincia commendata. Vnde illarum auium tam insomnis vigilantia? Respondet S. Ambrosius lib. 5. Hexæmer. c. 15. *Ideo nulla desertio, quia deuotio naturalis, ideo ita custodia, quia solans libera.* Ibid. 20. c. 2. Vnde legis diuinæ tam facilis præuaricatio? Verbis eiusdem magni Doctoris, sed paulum mutatis respondeo: Ideo leuis desertio, quia nulla deuotio, ideo neglecta custodia, quia voluntas inuita. *Nec quidquam tam facile, quin habeas difficultatem, quod factas iuuuis,* vt inquit idem Ambrosius ibidem.

S. Lucas Act. 1. 14. ait, eos omnes, qui Christum in cælos redeuntem videntur, fuisse perseuerantes & unanimiter in oratione cum mulieribus. Non miscuerunt fabulas, sed inter mutuum & mutuum silentium omnis illis cum solo Deo sermo erat. *Postquam autem in silentio orationi vacare ceperunt, Spiritus Sanctus super illos descendit abundè, omniumque linguarum scientiam ipsis tribuere dignatus est.* Ita S. Laurentius Iustinianus. Linguas suas ad breue silentium, vt Deo vacarent, dant, & in vicem eis concessum, vt linguis loquerentur omnibus. Quis vidit paruum silentium copiosius remuneratum? Quis non lubens, volensque & linguæ suæ, & oculis, & iræ, omniq; prauæ cupiditati frenum pro Deo iniiciat, gaudensque relinquat, quæcunq; male suada caro expetit, vt pro ijs tam largam habeat ab illo compensationem? Abrah. 2. c. 1.

Vide Centones 2. Tomi in eandem festiuitatem.

De Augustissimo Altaris Sacramento.

 Vando Saluator noster Diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum instituerat, statim in montem oliuarum cum Discipulis Sacramentum Cœnæ refectis abiit, de quo Sanctus Matthæus c. 2. 6. ita: *Et hymno dicto exierunt in montem Oliuæ.* Quòd Oliua Sacris literis solebne misericordiæ sit symbolum, id tam notorium, vt otiosum sit probare. Cur ergo Dominus post illius Sacramenti institutionem in eum montem cum Discipulis suis secessit? Respondet Chrysostomus: *Vt & nos ad manus pauperum exeamus, ibi enim mons Oliuarum est.* Hæc ille homil. 84. in Matth. Vide eiusdem hom. 60. ad Popul. Antioch.

Dictum est supra, quare Christus, & Discipuli post

post Sacrosanctam cœnam *hymno dicto exserunt in montem Olsueti*. Alia nunc occurrit causa, ob quam Dominus Discipulos suos post susceptum illud Sanctissimum Sacramentum, post cantatum etiam immortalium gratiarum hymnum, adducere in montem misericordiae (cuius symbolum est oliua) voluit. Eam his verbis nonnemo reddit: Indicatur, quod etiam si Eucharistiam susceperis, etiam si hymnum latum cecineris, adhuc in montem Oliuarum conscendere, id est, ad Dei misericordiam confugere debeas. Pretiosissimo corpore, & sanguine roborati erant Discipuli, sacro cantu adhuc se communierant, & nihilominus in montem se non securitatis, sed misericordiae receperunt. Nemo quippe in hac vita securum se putare debet, quantumvis sibi testus, communitusq; videatur, Abrach. 197. c. 1. & seqq. Maxima Christiani hominis securitas est, hoc sibi persuasum habere, nullam esse in hac vita securitatem. Ibid. 199. o.

Cum tribus modis diuinitissimum corpus Domini nostri in Sacrosancta illius cœna sumatur, nempe, Sacramentaliter tantum, spiritualiter tantum, Sacramentaliterq; & spiritualiter simul, ut cumulariorem ex illo Sacramento fructum referas, plurimum interest, affectu illud antè præcipere, quam recipias effectu. PPP. 413. o.

Tam purus autem, & mundus, & lautus, & perpolitus ad Augustissimi Eucharistici cibi sumptionem homo deberet, si fieri posset, accedere, ac si iam iam baptizatus esset. Ibid. 417.

Qui sacramentaliter tantum corpus Christi sumunt, quod faciunt peccatores, ij pro eo ut inueniant vitam, incurrunt in mortem, & qui bibitori erant ambrosiam immortalitatis, hauriunt poculum interitus. Quod autem morte quidam inde occumbant, vnde in vitam alij redeunt, & venenum ex eo sugant, è quo theriacam alij accipiunt, ea summa infelicitas est, & prodigiosa calamitas. Ibid. 422. o.

Iam damna, & incommoda huius augustissimi Sacramenti non suam à cibo illo cœlesti originem ducunt, sed à malo statu, & peruersa dispositione temerarij, & cæci peccatoris, qui eum percipit. Ibid. 426. o.

Panis hic suavissimus dulcissima defatigatio est humani intellectus, cui perhonorificum est tam amabili martyrio cruciari. Ibid. 431. o.

Lauta hæc mensa est etiam amabilis excruciatio voluntatis, dum illi non permittit videre faciem eius, quem & proximum habet, & plurimum diligit.

Sed quaestiosa est voluntati omnis illa vexatio, lucrosa pœna, & afflictatio. Ibid. 434. o.

Dulcissimum hoc Corporis, & sanguinis domini beneficium, quia diuinorum donorum maximum est, idcirco validissimè torquet memoriam, sed hæc à vicina voluntate habere commodatò potest, vnde suã leuiorem faciat cruciatus miseriam. Ibid. 437. o.

De Gloriosa Transfiguratione Domini nostri.

Resplenduit facies eius sicut sol, & vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Angelici Doctoris obseruatio est, quod Christus, cum adhuc mortalis secundum carnem esset, ostendit se in monte in habitu glorioso, quando corpus eius nondum erat glorificatum, post Resurrectionem verò cum iam corpus eius verè esset gloriosum, nec habitum gloriæ vnquam amplius dimissurum, peregrinis Emmauntem petentibus se in habitu peregrini, & personatum hortulanum Magdalene ostendit. Causa nunc quaeritur, ob quam Redemptor noster permagnifico illo splendore in præcelsi Thaboris vertice sese amicare voluit, quando carnem nondum glorificatam, sed passioni, & morti natam etiamnum vestiebat, econtrà verò peregrinum, hortulanumq; assimilare, & hoc, quod erat, dissimulare, cum corpus iam haberet, quod & gloriosum, & partam tot cruciatuum tolerantia gloriæ perpetuò retenturum erat?

Voluit Christus tam gloriosè, cum adhuc humilis, tam humiliter, cum iam gloriosus, vestire, ut eo exemplo nos instrueret, ne quisquam desperet, in quantumvis miseriarum abyssum descendit, quantumvisq; pœnis afflicteret, fieri enim posse, ut vno fauentioris fortunæ aspiritu ex imo miseriarum in supremum felicitatis fastigium euehatur: Deinde id etiam fecit, ne is, qui omnibus huius vitæ bonis circumfluit, nimium propterea superbiat, fieri enim etiam posse, ut idem fluctus, qui pauperem in editum locum extulit, ipsum diu fortunarum inde ad infima deturbet, & ex Thabore gratiæ in humilem hortulani conditionem præcipiter, sic ut deinceps in vagis peregrinis, & vilibus mendicabilis sit, qui nuper in principibus, & summatibus. PPP. 296. col. 1. & 2. & seqq.

Itaq; stabilitatem sibi in huius vitæ qualibuscunq; que successibus promittere nemo debet, nam & lapsus

plus resurgere, & in altum euadere potest, & in sublimi positus ruinæ, prolapsionisq; periculo semper est expositus, Ibid. 294. o.

Hæc est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. Dicebat hæc apud Matthæum è nube Pater cælestis, quæ cum audirent *Discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde.* Antehæc cum in Iordane baptizaretur Christus tantundem dicebat Pater æternus Matth. 3. cœliq; aperti sunt, & Spiritus S. in columbæ specie descendit, & nemo contritus dicitur. Cur in summo Thabore expauefacti, & prope exanimati fuerunt Discipulorum charissimi, & apud Iordanem nemo metu percussus, cum tamen vtrobiq; eadem verba fuerint audita? *Causam* Chryostomus, & Euthymius conieciant ex discrimine loci, in quo vtriq; auditores erant. Qui in Thabor verba Patris audiebant, editissimo in loco erant, *dixit enim illos Dominus in montem excelsum,* Matth. 17. Qui apud Iordanem audiebant, in loco humili erant. Illi ergo in Thabor timuerunt, quia altitudo magna erat, ij apud Iordanem nihil formidabant, *quia in plano erant,* inquit Euthymius. Abrah. 59 & seqq. Quicunq; fauentioris fortunæ benevolentiam sublimem felicitatis gradum tenent, pluribus, & maioribus auxiliolorum copijs opus habent, quàm illi, quos grauior calamitas depressos, & humi afflictos tenet. Ibid. 58. o.

De Sancto Thoma Apostolo.

Dominus meus, & Deus meus. Hæc incredulus Discipulus cælesti, & triumphatori Magistro dixit, quando sœram indulgentiæ portam, diuinum, inquam, Iarus terigerat, tantique Domini inflammatus amore, attonitoque similis singulari cum affectus ardore, humilitate, deuotione, contritione in ea verba erupit, tanquam dixisset: Quidni certò, indubitatòq; credam, quòd inuictus, & omnipotens in vitam redijisti? Hæc fuit perfectissima confessio, per quam Sanctus Thomas gratiæ, & amicitie diuinæ lucrum fecit. *Dominus meus, & Deus aiebat.* Lyranus commentarius in ista sic habet: *Supra* *cauerat Iesum Dominum, sed non Deum.* Verùm nunc vtroq; nomine appellat, sicq; partibus omnibus explet suam confessionem, & gratiam reddit. PP2. 469. c. 1. & 2. Est illius vera quidem confessio, qui Christum pro Domino habet, agnoscitq;

(ipse namq; Discipulis suis antè dixerat, *Vos vocatis me Magister, & Domine, & bene dicitis, sum etenim,* Ioan. 13.) non satis tamen nobis est, quòd Dominus noster sit, qui Deus est, nisi eum, vt & Deus noster sit, qui Dominus est. Ibid. 466. o.

Multa habet hoc caput, qua aberudito Ecclesiæ sceleris prædicari queant.

De Sancto Nicolao Episcopo, & Confessore.

Homo peregrè proficiscens vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Matth. 25.

Omo ille Redemptor noster est, qui cum in ea carne, quam assumpsit, in cælum abiit, peregrè profectus est, earnis enim locus proprius terra est, vt velut ad peregrinandum ducta fuerit, cum in cælum subducta. Ita S. Thomas in sua catena ex Magno Gregorio. Quinam illius serui? Apostoli, eorumq; successores Episcopi, quos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, vt ait Paulus Act: 20. His vocatis doctrinam Euangeliorum tradidit Christus, vt inquit rursus S. Thomas ex B. Hieronymo, aliaq; dona, & bona in ædificationem corporis sui, quod est Ecclesia. Quidnam verò ea parabola spectat? *Inducitur contra eos, qui non modò pecunijs, sed nec verbo, nec alio modo prodesse volunt gregi sibi commisso.* Ita ferè Greg. apud eundem S. Thomam. Quid ergo ijs fiet Episcopis, qui non modò non subministrant egentibus subditis, aurum, vt Nicolaus, sed etiam prægrauant eos immodicis exactionibus, idque vt non necessarias domos, & palatia supernacanea construunt? Centum prope anni sunt, quando pius ac doctus Hieronymus ab Oleastro has dabat querimonias. *Sunt proch dolor multi Rectores communitatum, qui pro publica utilitate multa petunt à populo, sed nihil inquam, etiamsi superfit, communitati restitunt, sed in suos, vel in alios quoslibet vsus conuertunt, non considerantes, populum de ceterò libentiori animo donaturum, & plura, cum viderit, qua offerre, fideliter à ministris, & gubernatoribus dispensari:* Hæc ille in annot. morali in c. 36. Ex. Terribiles certè minas, & horrenda supplicia effulminat Deus in illos, siue Episcopos, siue Principes, & Reges, qui opprimunt paupes subditos, emunguntq; & quæ illis extorserunt, in vsus priuatos profun-

profundunt. Abrah. 111. o. *Multa sunt in hoc capite, qua multis Principes huius atatis, & rempessatis nostra, multa cum attentione legere, & pensare debeant.*

Pueris hodieque explorata est Sancti Nicolai in pauperes benignitas, quæ ex eo vel maximè eluxit, quòd cum sciret suorum subditorum quempiam tam pauperem, vt filias suas, quas collocare in matrimonium per inopiam non poterat, prostituere vellet, vt corpore corpus alerent, non expectauit illum supplicem, atq; vt iuari rogaret, sed non imploratus noctu iniecit in eius domum tantum auri, quantum collocationi filiarum sat esset. Non exigua liberalitas est, pauperi fores nostras in clamanti subuenire, occurrere verò sine expectatis precibus, & opem suam, lauamenq; vltro offerre, maxima, & integerrima prolixitas videtur. Abrah. 109. o. Talis fuit Abrahamæ liberalitas, quam vide ibi accuratè expensam. Vide Commune Confessorum.

De Sancto Stephano Protomartyre.

Et intuentes Stephanum omnes, qui erant in consilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli. Act. 6.

Vanta vultus elegantia fuerit, quæ fecit, vt tam iuratis, & dæmone plenis hostibus angelicus videretur vultus eius, quem alioquin videre præ odio non poterat. Quamobrem ita resplenduerit vultus eius, id vide apud Nouarianum. Id mihi permirum, quòd tam Angelica pulchritudo vel non emollire Iudæorum præsentium animos, vt mitescerent, potuerit. Nam tamen nulli habeas arma, milites nullos, nulla tamen sunt arma, nulli milites tam validi ad expugnandum, tam potentes ad subigendum, quam formæ liberalioris elegantia, & venustas. PP2. 482. o.

Jacobtem luctator Angelus superare non potuit, Rachel solis formæ decentioris armis facile cepit, diuturnaq; seruituti, quod mireris, sic additum tenuit, vt longam, grauemque lætantissimè seruire seruitutem, & paucos dies reputaret, qui erant plures anni.

In laudem corporalis formositatis si plura desideras, inde pere.

Tom. IV.

Postis genibus B. Stephanus clamauit voce magna orans pro hostibus suis.

S. Augustinus tanquam præsens adfuisse, vbi supplex pro hostibus suis Stephanus inter saxorum imbrem submissis in terram poplitibus preces simul, & animam fundebat, sic eum appellabat: *Fige genu in hac vinea, fortissime operarie. Fige, inquam, genu in opere huius vinea, fortissime operarie. Magnum opus tuum, egregium, & laudandum multum. Multum altum fedisti, quod odium inimicorum de corde exuisti.* Omnino magnum, & peregregium opus illud fuit. Nam rerum arduarum, & operosarum facile difficillima est condonatio iniuriarum, & obliuio contumeliarum. PP2. 609. o.

At quòd difficilior pugna contra naturam ad vindicandum valde propensam, eò illustrior victoria. Ibid. 611. o.

Et vindicta quædam, sed noua, sed mundo insolens, & pænè prorsum incognita, sed diuina fuit, quòd B. Stephanus pro ijs orauit, à quibus lapidabatur. Nullum certè sublimius vlciscendi genus, quam exhibere bona ijs, à quibus acceperis mala, & pijs beneficiorum armis illum oppugnare, qui sanguinario iniuriarum bello lacescit. Ibid. 617. o.

Habes in his tribus cap. multa docta, & moralia.

De Sancto Stephano Protomartyre.

Ecce video caelos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei. Act. 7.

Quærit hic nonnemo, cur solâ cælorum apertorum visione, & Filij hominis aspectu, neque simul terrenis prædijs munitus fuerit B. Stephanus, quando non recumbebat in lapide, vt Jacob, sed excipiens lapides occumbebat. Respondet autem, quòd amanti IESVM IESVS sufficiebat. Addo, sat illi fuisse vidisse IESVM, ex cuius voluntate sciebat descendere, quòd pro ipsius gloria, & fidei assertione lapidibus obrutus extingueretur, vt animus oppressos è corpore vi, & pondere saxorum expressus per apertos caelos liber, expeditusque ingrederetur.

Ascendebant pariter in montem sacrificij perficiendi causâ Abraham, & Isaac, & hic quidem humeris imposita ferens ligna, quibus imponendus, & exurendus erat, ille verò portans ignem. Nesciebat rationalis hostia, quòd hostia futurus ipse esset,

D

quare

quare patri dicebat: *Ecce ignis, & ligna, & vis & arma holocausti?* Genes. 22. Respondit ille: Non te hæc cura sollicitet, *Deum prouidebit sibi victimam holocausti, fili mi.* Cum hæc pater diceret, & Filius audiret, *pergebant pariter*, quod sacer scriptor his verbis monendum putauit, & Sanctus senecio quidem ignem, obediens Filius autem ligna portabat. Sed cum esse curiosula adolescentia soleat, auidaq; sciendi, mirum est, quod non plures Isaac mouit quæstiones. Quid verò causæ? *Ut Dei nomen audiret, nullum ultra Verbum addidit* (ita respondit Chrysostomus) *nec curiosus quidquam inquisiuit, sed adeo prudens erat hic puer.* Mos seruorum Dei proprius id habet, ut cum Deo ordinante aliquid fieri intelligunt, inclinent ceruicem, submittant humeros, latanterq; excipiant onera, quæ sibi iniçi putant. PPz. 499. c. 1.

Verbum Dei habeo ad te, dicebat Aod Egloni homini ethnico, qui statim ac audiuit, surrexit de throno suo, ludic. 3. Confodere idololatram regem Aod volebat, sed per sublime folium, in quo sedebat, non poterat. Ut ergo surgeret, & descenderet, id efficere posse putauit, si diceret, ex Deo habere, quæ nuntiaret. Neq; tamen quisnam esset Deus, Israelitarumq; an Chananzorum, ex quo mandata haberet, explicabat. Nimirum Aod prudenter arbitrabatur, surrecturum Eglon de folio suo, reuerenterq; auditurum, quæ dicere velle simulabat, si modo crederet negotia Dei esse, de quibus cum illo communicatum veniret. Ita ferè Abulensis Ibid. 498. c. 1. & 2.

Si homo Ethnicus simul ac nomen Dei audiuit, etiam nescius qualisnam Dei, statim surrexit de throno suo, quid mirum, quod Stephanus, qui vidit cælos apertos, & sciuit ex illius prouidentia descendere imbrem crepitantium saxorum, quibus obruebatur, cum gaudio, & voluptate diluuium illud exceperit? Cur homo Christianus sciens omnes calamitates, anxietates, ærumnas ex veri Dei ordinatione proficisci non eas hilariter amplectatur, non etiam surgat ut dispositioni illius, quam debet, reuerentiam exhibeat? Ibid.

Chrysostomus vafritici, & doloftrati, veteratoriq; que arti impostoris dæmonis tribuit, quod vxor Iobtis, cum maritum suum ad induendum laqueum, desperandumq; incitabat, non Deum apud illum accusauit tanquam miseriarum, in quas prolapsus esset, autorem. Quando ergo murum illum adamantinum præstigiæ peritissimus artifex dæmon per suppetias mulieris omnino semel demoliri opta-

bat, fecit ut calamitates, quibus vexabatur, commemoraret, Dei autem mentionem nullam faceret. Quamobrem? Quia cum efferatus hostis ægrè ferret, quod S. Iob omnes suas ærumnas in Deum tanquam earum primam originem referret, ac diceret: *Dominus dedit Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum*, & ad hanc anchoram patientiæ suæ miserè agitaram nauiculam alligaret, cauit ne subsidiaria mulier Dei mentionem faceret, experiretur, num deicere illum posset, si Dei recordationem ei adimeret, sciens seruos Dei in omnibus suis aduersitatibus non habere aliud præsentium solatium, quàm quod sciunt ex Dei ordinatione, quæcunq; patiuntur, descendere. Ibid. 497. & seq.

Sic omnes ijs, quæ Deus ordinat, & disponit, tam demissè, humiliterq; obtemperare debemus, ut hæc sit nostra maxima semper consolatio, quod scimus ab illo constituta, quæcunq; patimur, siue toleramus. Ibid. 497. o.

Crebris, ac magnis vocibus Iacobtem suâ Rachel inclamabat: *Damibi liberor, alioquin moriar*, Gen. 30. siue ut Hebræus Caietani vertit: *En mortua ego, præut iam dudum sobolem ex te intolerantissimè expecto.* Cumq; ille respondisset: *Nam pro Deo ego sum, qui priuauit te fructu Ventris tui.* Videns Rachel, quod Iacob iuste responderat, redargutionem illius, sterilitatemq; suam patienter tolerauit, quam sibi à Deo inflictam intellexit. Sic debet illud cordis nostri conquietatio, & oris infrenatio esse, quod scimus à prouida maiestate Dei ordinari, quæ patimur. Ibid.

Hæc facient ad consolandum tristes, & ærumnolos.
In Centonibus Primi & secundi Tomi, habes multa de hoc Festo.

De Sancto Ioanne Euangelista.

Id est Discipulum illum, quem diligebat Iesu. Quærit S. Petrus Damianus, quomodo Ioannes Euangelista meruerit, ut Discipulorum dilectissimus diceretur. Quem diligebat Iesus, se in postremis Euangelij sui capitulis se iterum iterumq; nominat. Hinc acceperunt Sacri Doctores, ut eum dilectum Domini appellandum putarint. Hoc nomine & sponsus in Canticis, & Christus à suo æterno Patre donatur. Cur verò etiam Ioannes? Respondet S. Damianus: *Artissime se in sui Redemptio*

*temporis, ac dilectionis amore conuinxit, propter quem scilicet conjugalis rhoris fœdera abdicauit, in nuptijs scilicet. Cœnæ celebratis, à quibus eum, vt ex communi sententia Lyranus affirmat, Christus vocauit ante consummationem matrimonij. Vide nunc quàm prolixè Deus reddit, quod pro illo relinquatur. Ioannes pro Christo nomen, remq; sponsi reliquit, Christus amorem Ioannis vxorium, quamquam licitum, & honestum in sui amorem spirituales mutauit, fecitq; vt qui dilectione conjugali peritura peritura deperire mulierem volebat, totum se in virginis mentis transferret affectum, & Virginis Filium Virginem Virgo charitate immortalis demoreretur, iamq; non aliter vocaretur, quàm Discipulus, quem diligebat Iesus, & suo ipsius nomine, quod est Dilectus, illum donaret. Abrah. 104. c. 1. *Igitur Pro Deo aliquid perdere, lucrum est, non damnum, inquit Alcuinus.**

Testari hoc Abraham quoque potest, qui Dei iussu præputium, tantillam carnis suæ particulam dedit, & amplissimum, nec inane, nomen accepit, vt qui antea Abrahæ dicebatur, posthæc Abraham, hoc est, pater multarum gentium appellaretur, & esset.

Imparem se Moyses tanti populi gubernationi sentiebat, sociosq; laboris à Deo petebat, qui iussit quosdam ad ostium tabernaculi adduci, & ait: *Auferam de spiritu tuo, & tradam eum, vt sustentent tecum onus populi.* Num. 1. *Illud auferam de spiritu tuo, Hebræus Caietani transtulit, Grandis de spiritu tuo, hoc est, faciam, vt grandescat sapientia, quæ præditus es. Auferam & grandis: Qui auferit, non grandit, non auget, sed minuit. Quid ergo aiebat, Dominus, Auferam & grandis, detraham de spiritu, & maiorem faciam? Deus tam est liberalis, vt nihil cuiquam auferat, quin grandius restituat. Quare quod dicebat, velle de Moyses spiritu auferre, tantundem erat quantum velle eum magnis incrementis reddere.* Ibid. 104. c. 2. *Quare vt alij lucra expetunt, sic debent Christiani optare suarum rerum pro Deo iacturam, vt qui magna dispendia ingentibus beneficijs compenset.* Ibid. 163. o.

Conuersus Petrus vidit illum Discipulum, quem diligebat Iesus sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est, qui tradet te? Ioan. 21. Rupertus in hæc ita quærit: Quare Ioannes ultra solitam suam personam descriptionem nunc addidit, Discipulus illè, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est, qui

*tradet te? Cum enim multis iam in locis mentionem sui fecerit, dicendo, quem diligebat Iesus, hic in sui designationem addidit, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est, qui tradet te? Sciscitabatur ex Petro Christus semel, & iterum, iterumque: Diligis me? Tale quid interrogatus Petrus obuertit caput, videntq; Ioannem sequentem, velut inuicem percontabatur: *Domine hic autem quid? Cum hoc narrat Ioannes, simul addendum putauit, Petrum hoc non de quouis alio, sed de illo quæsisse, qui paulò antè, cum in cœna Dominica caput in pectus Christi deposuisset, interrogauerit eum ex Petro, quis illius proditor futurus esset, velut verbis alijs apertius dixisset: O quanta vicissitudo rerum humanarum! quàm varia, & mutabiles fortes mortalium! Ex me hoc arbitrari potest qui aliud è fortè nescit. Nam ego ille ocellus Christi, ille discipulus eius dilectus, ille, qui caput meum in pectus illius reclinaui, ille, per què Petrus sciscitari debuit, quis futurus proditor esset, cum id interrogare ipse non auderet, ego ille, inquam, nunc Petro vicissim opus habeo, vt de me, quid mihi futurum, quærat. PPP. 295. c. 1. & seq.**

Reuera stabilitatem sibi in huius vitæ successibus, & prosperitatibus promittere nemo potest, nam & qui humili in loco est, in altum exurgere potest, & in sublimi positus ruinæ periculo semper est expositus. Ibid. 294. o.

In Centonibus primis & secundis Tomi habes plura de hoc Festo.

FESTA IANVARIJ.

De Sancto Raymundo Confessore Ordinis Prædicat.

Sanctus Raymundus Generalis totius Ordinis Prædicatorum Magister magno omnium consensu declaratus, officio post biennium, quo illud susceperat, se abdicauit. *Ex bulla Canonizationis eius. Itane honorem fugit, quo illum tanti Ordinis viri summates omnes paribus calculis dignum iudicauerunt? Fecit, quod boni omnes, qui quò magis honorantur, eò amplius se contrahunt, ac demittunt, secus ac mali, insolescunt ex laudibus.* Abrah. 100. o.

Erat Vir Sanctus à Sacris Confessionibus Iacobo Aragonum Regi, Rex autem turpibus implicatus pellicis

pellicis amoribus cum offendiculo Catholici regni publico. Cùm autem sciret Beatus Raymundus, quòd talibus peccatis grauius offenderetur Deus, & regum suorum non modò luere scelera, sed & imitari procliuiter solerent subditi (*facilius est quippè, si dicere fas est, errare naturam, quàm dissimilem sui Princeps possit formare rempublicam*, de quo vide PP2. 520. c. 2. vbi hoc affirmat Cassiodorus, & exponit Nissenus) eò quòd Principes, & omnes vniuersim superiores sint quoddam primum mobile, cuius motum leuiter sequantur subditi, Abrah. 108. o. vt regem à flagitijs abduceret, & Dei flagella à populo subdito auerteret, & populum ipsum à perpetracione similibus peccatorum prohiberet, omnem mouit lapidem, regemq; ex officio identidem monuit, & de periculo proprio, de scandaloq; alieno, atq; aliud ferè nihil obtinuit, nisi quòd ille promitteret emendationem, sed non dimitteret proximam peccandi occasionem.

Verè piceas, & glutinosas manus habet sceda illa cum mulierculis consuetudo, vt non facile euadere possit, quem illa semel inuaserit. Num. 25. Cùm Moyses præciperet Iudicibus Israël, vt occideret vnusquisq; proximos suos, qui initiati essent Beelphegor, ecce vnus de filijs Israël intrauit coram fratris suis ad scortum Madianitidem, *Vidente Moysè, & omni turbâ filiorum Israël, qui stebant ante fores tabernaculi*. Pudendum facinus, quòd alius perpetrare non potuit, nisi qui amore cæcatus prorsum obbruterat.

S. Gregorius Nyssenus in l. de vita Moyfis versùs fin. quærit, vtrùm salutare quoddam consilium hæc historia sacra præbuerit. Et quid ex tam propudioso facto haurire possumus, quod in vsum nostrum transferamus? Illud saltem documenti inde accipere possumus, respondet Nyssenus, quòd cùm multi sint morbi, & depritudines animi, quibus homines capiuntur, nihil tantam in nos vim habere, quam tam spurcissima hæc libido. Nam si viri illi, qui Ægyptiorum equitatum diuinitus testis non remuerunt, qui Amalecitas fuderunt, simul ac uisa sunt mulieres, voluptatis mancipia facti sunt, quid aliud nos instruit, qui hoc refert, quam voluptatem hanc cauendam esse, qua uiscitationibus suis viros armis inuictos superauit, quòdq; impudentius est, palam agi surpitudinem persuasit? *Ira bestialis ad libidinem impetus in pecudes homines uertit.*

Ita nihil nouum erat, quòd regem illum à turpi mulieris, cui semel se tradiderat, commertio abstrahere facile non posset Raymundus, qui cùm hoc vi-

deret, & videre diutius non posset, dimissionem & licentiam nauigandi ex insulis Balearibus in Carthoniã petijt, sed non impetrabit. Immo verò cùm iterum, atque iterum eam abeundi facultatem rogasset, Rex, qui sciebat Raymundi sanctitatem, neque ignorabat, tales viros iustos hoc esse mundo, quod columna est domui, ratio animo eorumq; opulentis meritis reliquos homines locupletari, (Abr. 156. o. & deinceps) ne fulcrum illud suo regno subtraheretur, pœnam capitis publico decreto constituit illi, quicumq; Raymundum confessorium suum trans mare ueheret. Quare cùm aliter euadere non posset, expandit super aquis maris pallium, inscendensq; insolentem nouus nauarchus celocem centum sexaginta sex milliaria intra sex horas traiecit.

Sacer Mediolanensium Archiantistes Ambrosius Serm. 14. de S. Nazario refert, quòd Cæsaris iussu in vasti maris gurgites deiecto ambulare super aquas diuinã prouidentia concessum est, sicut rerum obstupescente naturã per insuerti itineris nouas vias inferens gressum, tumentia maris dorsa calcaret. Hæc ille totidem ferè verbis. Raymundum nulla quidem Cæsaris iussu in vasti maris gurgites, sed Regis cætera boni intemperans libido in eam necessitate coniecit, vt miraculum à Deo efflagitare debuerit, quo euaderet, ne tam grauis scandali spectator esse cogeretur. Et Nazarius quidem tumentia maris dorsa calcavit, atque ita perrexit, Raymundus verò tantum spatium tantillo tempore emensus, neque pedem mouit, sed illius spiritus, qui inter primordia mundi ferebatur super aquas, flatu, atque impulsu per æquor delatus Maiorica Barcinonem intra horas quas dixi peruenit.

In Centonibus primi & secundi Tomi inuenies alia de eodem Sancto.

De Sancto Antonio Abbate.

Rebrò dæmonem S. Antonius ieiunio, & oratione vicerat, & fugarat, nec tamèn frequens de sarana triumphus securum illum reddebat. Refert hoc illius apud Athanasium historia.

Vna hæc Christianorum maxima securitas est, hoc sibi persuasum habere, nullam esse in hac vita securitatem. Abrah. 191. o.

Dauid rogabat sibi auferri opprobrium, quod suspicabatur, hoc est, adimi peccata, quibus ne for-

et implicatus, contaminatusq; esset, subuerebatur. Sciebat nimirum se hominem esse, & sibi cauebat, vt poterat, inquit B. Ambrosius.

Genesis 12. dicitur Abraham progressus ad montem, qui est contra Orientem Bethel, & ibi retendisse tabernaculum suum. LXX. verterunt hæc vltima: *Et ibi castra metatus est.* Tam pacificus homo erat Abraham, vt consobriuo suo Lot optionem reliquerit terræ, quamcunq; vellent, ne quam iurgandi cum illo occasio esset. Cur ergo castra metatus est, tanquam in hostes moueret? Fuerunt illi eo verbo vsi, vt ostenderent Patriarcham fuisse semper expeditum, atque accinctum, & sic vixisse in media pace, vt vigilantissimus miles iuxta hostes soler.

Christus apud Lucam 24. c. iubebat Apostolos sedere in ciuitate, quoadusque induerentur virtute ex alto. In quæ verba notat Theophylactus, quod non dixit, quousque acciperent virtutem ex alto, sed quousque induerentur eâ, vt declararet, custodiâ spiritualis armaturæ omnino induendos, & maximè securos fore, si nunquam curâ vacui essent, vt propere velut vitaphractos eos facere vellet, & armare lorica virtutis, quæ non alibi, quam in ipsa cœlorum officina fabrilis cusa esset. Ibid. 191. & seqq.

De Sancto Antonio refert B. Athanasius, sæpissime in oratione pernoctasse. Nihil ergo mirum, quod tantum fuit illius aduersus dæmones robur. Nam oratio est aurum, quo Deus superatur, tantaque est humilis orationis potestas, vt Deus videatur debere illi obuertere tergum, ne ab ea vincatur. PP2. 585. o. *Multa habet hoc C. in commendationem orationis.*

At si alia quævis oratio est aurum, quo Deus vincitur, id constans, & assidua oratio maximè habet. PPP. 280. o. Exemplis id euincam *Deprecatus est Isaac*, siue vt alia versio habet, *multiplicauit preces pro vxore sua Rebecca sterili.* Pertinaci orandi contentione in validissimam diuini pectoris arcem totos viginti annos arietabat, nec de animo quidquam remittebat in tam diuturno obsecrationum conflictu, nec intepescebat aliquando inter precandi assidua & tam longa certamina, itaq; de natura iniquiore triumphauit, Deumq; adduxit, ne dicam adægit, vt concederet, quamdiu negauerat, sterili vxori fecunditatem. Ibid. c. 1. Anna Samuelis sancti pientissima mater eisdem perseverantis orationis armis ad expugnandum naturæ autorem fortiter, ac feliciter vsa fuit, de qua S. Petrus Chry-

sologus Serm. 73. sic habet: *Anna Sara conseruit lacrymis orationum suarum tamdiu madefecit ariditatem sui corporis, & natura, quamdiu fuerat longo vita tempore negata posteritas.* Non posset ergo Antonius, qui plerumq; pernox in oratione erat, talibus armis subigere dæmonem, quibus alij contra Deum fortes fuerunt?

Sit homo quispiam inclusus loco tam diligenter vndique obturato, vt nulla in eum lux penetrare possit. Sint in eodem loco plurimi hostes in illius exitium coniurati, qui & videri nequeant, & videant ipsi optimè quem mactare & maximè velint, & optimè possint. Quanto in periculo, quanto in timore, & tremore miser ille versaretur, cui talibus cum hostibus tali in loco decertandum esset? Quis non miseretur ærumnosum illum eiusmodi inimicorum ferociæ expositum? At quàm insanus esset, qui tanto in discrimine positus negligenter se haberet & oscitanter viueret! Hoc verò est, quod hominibus accidit, inquit S. Antonius Epist. 3. dicens: *Acquisimus domum tenebrosam, ac prorsus plenam.* Duobus malis laboramus. Nam & in mudo obscuritatum, & confusionum tenebris plerò viuimus, & hostes habemus, à quibus perpetuo bello vexamur, eosque tam proximos, quam insensos, qui cum nos perspectos habeant, illi oculos nostros latent, robustique cum infirmis, & astuti cum rudibus, & periti cum inexpertis, & semper vigiles cum somniculosis dimicant. Quid mirum ergo, quod Antonius noctes plerumque in oratione duxit insomnes? PP2. 624. c. 2.

Qui cum inimico semper vigilante pugnat, nunquam dormire debet, sed in maxima tranquillitate periculosissimum bellum timere. Ibid. 622. o.

De SS. Fabiano & Sebastiano.

Vide in Festo Omnium Sanctorum, vbi multa reperies, de quibus in eorum laudem disserere pro Concione possis.

De Sancta Agnete Virgine & Martyre.

Vide commune Virginum, vbi plurima habes in illius Festi Euangelium.

De Sancto Vincentio Martire.

Vide commune vniuersi Martyris.

De Sancto Paulo Apostolo Conuerso.

Ex vita illius, quam vel ipse in Epistolis, vel in Actis Apostolicis sanctus Lucas describit.

Paulus, quando etiam dum Saulus inuas, & cædes spirabat in discipulos Christi, cum literis Principis Sacerdotum contendit Damascum. Ex literæ, quantum Lucas refert, illud habebant, vt si quos inuenisset via, & vitæ Christianæ Professores, eos vinceret, vinctosq; perduceret in Ierusalem, vt in illa metropoli supplicia maiore in captos auctoritate decernerentur, & cum alii eorum exemplo perterrescerent, tum ampliorem ex Iudaismi, & legis veteris defensione gloriam sibi apud summates Paulus conflaret. Ego de talibus literis affirmare ausim fuisse chirographum, quo se Deo mortis æternæ poenas debere fatebatur. Ipse ille ex Saulo iam Paulus ad Colossenses 2. ait, quod Christus donauit nobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti. Quale dicit chirographum? *Istud, quod dicit chirographum, peccatorum nostrorum causo fuit*, inquit Origenes, additque *Vniuersusque enim nostrum in his, qua delinquit, efficitur debitor, & peccati sui literas scribit*. Poenis inferorum se obnoxium velut datâ cautione fateatur, qui quis peccato mortali obstringit. PPP. 363. c. 1. Quando ergo Paulus mortali aduersus primos Christicolâs furebat odio, literis, quas per viam conferebat, non tam probatam dabat facultatem vincendi illos, quam testatum faciebat suum mortis æternæ debitum. Sic quilibet peccator, quoties lethaliter DEVM offendit, velut dato chirographo se poenis inferorum obnoxium facit, tanquam a patre diceret: Ego peccatis meis restor, & fidem facio, quod Deo poenam æternam debeo. Peccator bombyx est, sibi ipsi poenarum suarum æternarum sepulchrum conficiens, & inortis supplicium adornans. Ibid. 363. o.

Deuteronomii 28. ei, qui Dominicorum præ-

ceptorum sit transgressor, dicitur: *Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictus fructus ventris tui, maledictus eris ingreditens, & egrediens, &c.* Ex Rupertii obseruatione nunquam dicitur, quod talis præuaricator à Deo maledictus erit, eò quod ille supplicia quidem decernat, non tam eorum sit autor, quia sicut latro suarum tiremiû, in quas compingitur, est causa, sic qualibet peccator suarum sibi poenarum est parens, & pater. Ibid. 363. c. 1.

Et Christus in supremo mundi die prius inuitabit, & admittet electos in cælum, quàm maledictos iubeat ire in ignem æternum, vt ostendat propositi sui fuisse potius seruare animas, quàm perdere. Ibid. 363. c. 2. Propterea etiam illos vocabit benedictos Patris sui, non verò hos maledictos eiusdem Patris, vt significet, quod Pater velut omnes plurimum amat, sic omnium salutem, vitamque æternam desiderat, damnationem, & supplicia non optat. Ibid. c. 2.

Et quomodo supplicia optet Dominus, qui tam inuitè punit, vt necessum sit, multis exhortationibus illum adducere, vt flagellum in manus sumat? Ibid. 364. o.

Quam gratus, acceptusque erat Paulus summatis Iudæorum, quamdiu hostis Christianorum? Cum adhuc spiraret minas, & cædes in discipulos Domini, tantum illi deferebant Principes Sacerdotum, vt literas, vnâque amplissimam darent potestatem vincendi, & Ierosolymam pertrahendi, quoscunque inueniret nascentis nouæ fidei viros, ac mulieres. Simul verò ac desiltere, ab ea crudelitate, & aliud agere Paulus cepit, *consilium fecerunt in sinum Iudæi, vt eum interficerent*. Act. 9. 23. Quomodo nuper tam charus, & pretiosus, qui nunc tam exosus, vilis, & despicibilis? Nuper utilis erat Iudæis, idcirco habebatur bonus: Nobis enim res quæque bona est, interea dum commodis nostris seruit. PP. 2. 607. o.

Non habemus regem, nisi Cæsarem, dicebant perfidiosissimi Iudæi. Acerbam, & morte nihilo mitiorem vitam sub graui Cæsaris feruitute agebant, & crudelissimum eius dominatum intolerantissimè ferebant, & tamen Rex, & pater illis, non tyrannus, vel hostis videbatur. Quid ita? Quia per illum fieri posse videbant, vt Christus à vitis auferretur. *Quem tyrannum, & hostem reputabant, proficiuntur solum regem, vt Iesu crucifixionem obtineant*, inquit Caietanus ibid. 609. c. 1.

Quandiu in amorib. Aeneæ Dido erat, tamdiu Veneris

Veneris filium, & summorum deorum nepotem illum faciebat. Postquam verò deamare, & odisse cepit, iam non ex dijs parentibus, sed ex dura filice, & cautibus natum volebat. Ibid. 608. c. 1. & 2.

Quemadmodum ante conversionem suam Paulus crudeliter persequeretur bonos, ita post conversionem suam vehementer defugiebat malos. Barnabas in Actis Apostolorum socium prædicationis adfiscere volebat quendam Ioannem, cognomento Marcum. *Paulus autem rogabat eum, (Et quis discessisset ab eis de Pamphylia, Et non esset cum eis in opus) non debere recipi.* Act. 15. Quare noluit recipi? Quoniam in ipsa aciei fronte constitutus nimis inuiciliter egerat, eum meritò Paulus abiicit, ne illius quasi contagione vires corrumpentur aliorum. Ita Chrysolom. Vnus deses miles totum reddere ignaum exercitum potest, & integrum bonorum hominum cæcum malus vnicus deprauare. Abrah. 194. & seq. Sunt contagiosa eorum etiam mortuorum vicina corpora, quorum fuit vita bona. Quàm periculosa ergo erit societas viuorum, quorum sunt tam mala opera? Ibid. 194. o.

Differebat sanctus Ambrosius aliquando apud populum de auium natura, & lapsus memoriã non satis recordabatur eorum, quæ dicere proposuerat, obliuionemque suam non alteri, quàm suæ cum auiibus literariæ consuetudini adscribebat, dicens: *Sermo nobis huiusmodi cum ipsi auolauerat; quasi & cogitationes auolare ab auiibus dicant, quæ per meditationem etiam cum ipsis diuiculè communicent.*

Argutulum hoc, morale magis illud, quod Angelicus Doctor ait, fidem sancti Lot ex derisione generorum ipsius fuisse aliquantum turbatam, & obscuratam. Indicabat generis suis locer proximi vrbis, hominumque, quotquot in ea futurum incendium reperiret, incendium, hortabatur secum exire, & certam, vicinamque ex conflagratione mortem fugere. At ille *visus est eu quasi ludens loqui.* Gen. 19. Cum ergo ij sic facerent, etiam ipse cepit hæsitare, & quod mirum est, cum prius credidisset Angelis, modo iratardabat, *Et negligebat exire,* inquit S. Doctor, vt cum esset mane, coherens cum Angelis, *Et dissimulante illo apprehenderent manum eius,* ipsumque, & vxorem, & filias amborum extraherent magis, quàm educerent. Quod generi cum risu æceperunt, & jocum interpretati sunt minas Angelorum, id fecit, vt etiam locer fide titubaret, & penè ludum putaret, quod ab illis celestibus auniis acceperat. Tam facile inspicit, & refri-

gescit, qui cum talibus etiam non diu, nec multum conuersit.

Denique *in cælo permanes Verbum DEI,* & tranquillitas perpetua, *quia inde defectus est diabolus, in terris non permanet,* sed omnia miscetur tumultibus, *quia hic totus aduenit,* inquit rursus S. Ambrosius. Ibid. 195. c. 1.

S. Ioannes Chrysolomus querit, cur Deus, qui Paulum Apostolis cæteris quoad gratiarum dona parum fecit, non in eo etiam exæquarit, vt illi inter conversionis ipsius primordia nomen aliud daret, quando luce illum secundum oculos corporis cæcauit, & visu interiore rectæ fidei donauit. Petrus ante conversionem non ita, neque Cephas, sed Simon Ioannis, aut Bar Ionæ vocabantur, Iacobus, & Ioannes Boanerges dicti sunt, postquam facti Apostoli. *Quam ob causam ergo non etiam statim mutauit nomen Pauli? querit ille homil. 3. de Conuers. Pauli.*

Retinuit Paulus aliquot à conversione annis veterem Sauli appellationem, quod hoc magnificentie Christi exstimatio, & magnitudo gloriæ eius postularer. Fuerat ille immanis insectator Ecclesiæ, cæcum habens in rudera illam detrahere, prorsumque extinguere, si vires animum non desitissent. Dum hoc exitium machinaretur, excussum equo terræ illum propitius DEVS afflixit, & ex fera bestia mitem hominem, prædicatorem suæ fidei ex persecutorem fecit. Dicit nunc Chrysolomus: *Si statim conuerso Paulo mutatum esset nomen eius, tunc minus manifesta fuisset eius conuersio, nemo enim sciret, quod persecutor ille esset Euangelista.* Si quis per illos primos Pauli conuersi dies fuisset Damasci, vidissetque illum continuò versari in synagogis, maioreque contentione asserere Christi gloriam, quàm paulò antè persecutus fuerit eius Ecclesiam, & nunc confundere vi disputationum suarum Iudæos, quorum gratiã omnia contrà Christianos fecerat, quemuis alium potius hunc tam acrem, nouæ fidei prædicatorem exstimasset, nisi retentum Sauli nomen illi persuasum fuisset, nisi retentum ipsum illummet esse, qui antè hac ita ferocierit in Christum, cuius nunc sit testis, & assertor à quo & subactus, Sed non extinctus fuerit. *Tomo Primo 484. b. Eum gloriosissimum reputat Dei matellæ triumpham, cum hostem intercipit vinum.* Ibid. 483. o.

Ne Paulum magnitudo revelationum extolleret, & ne raptus extrã se in certum costum etiam supra se per-inanem gloriam efferretur, datus est illi stimulus carnis, qui suæ illius fragilitatis perpetuò

commonefaceret, vt infirmitas corporis bonam animæ conseruaret valetudinem. Sic beneficia DEI nunquam dantur sine pensione alicuius miseræ. Sed & miseræ, calamitatisque pensione neminem grauat Deus, quem non beneficii alicuius donatione leuet. PP2. 495. o.

Rachel peruenusta erat, sed huic naturæ beneficio o pondus sterilitatis appensum erat, ne inde mirum efferretur. Liam varia natura lippam, sed fecundam fecerat, vt turpitudinem faciei numerosa soboles tolerabilem redderet. Rursum ne Rachel sua sterilitas in desperationem adduceret, tandem concepit, & peperit, Lia verò tantisper cessauit parere, ne pareret illi superbiam, si liberos continuò pareret. *Ecce quanta diuina sapientia in rebus ordinatio!* clamat Abulensis ibid. c. 1. & 2.

Viginti annos Rebecca improlis in matrimonio transmisit, post quos Deus tum illius bonæ mulieris, tum Isaac mariti precibus execratus concessit donum fecunditatis. Sacer historicus hanc rem ita reddidit: *Dedit Dominus conceptum Rebecca, sed collidebantur in utero eius paruuli.* Gen. 24. In his illud trahere sed mysteria plura, & magnam emphasin habet, quam vide accuratè expensam. Ibid. 496. c. 1.

Cùm multas post Conuersionem B. Paulus persecutiones, calamitatesque perpeffus fuerit, vnum illud intolerantissimè ferebat, quòd à carnis quodam stimulo noctu, atque interdium miserè affligeretur. Cœlo ergò supplices protendens manus petebat ab illa vexatione liberari. Hanc rem ipse ita describit: *Datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satana, qui me colaphizet, propter quod ter rogauis Dominum, et discederet à me.* 2. Corinth. 12. Responsum humillimis eius precibus tale datum fuit, *Sufficit tibi gratis mea.* S. Chrysostomus ea verba tali paraphrasi illustrat: *Ea quidem, qua tibi dura, atque acerba eueniunt, cernis, qua verò tu facis: non animaduertis, qua inimici tui inferunt, cernis, & qua ego in te confero, non consideras.* Videtur Apostolus inter suas angustias positus eas tantum cogitasse iniurias, quibus illum satanæ furor onerabat. Dominus autem iubeat in illis iniuriis attendere non quòd graues, & onerosæ essent, sed quòd lucrosæ, & meritoria &c. PP2. 663. c. 1.

Ita curare debemus, vt rem quamlibet eâ parte aspiciamus, quâ nos releuare, & recreare possit, non quâ offendere queat. Ibid. 662. o.

Paulus seruus Dei, Apostolus autem Iesu Christi. Ita habent prima verba Epistolæ illius ad Titum.

S. Hieronymus ait, quòd se Paulus Apostolus Christi scribit, id tale sibi videri, quale si dixisset præfectum prætorio Augusti Cæsaris, aut magistrum exercitus Imperatoris Tiberii, & voluisse eâ nominis autoritate terrere lectores, & indicare, omnes; qui in Christum crederent, debere sibi esse subiectos. At si omnes sibi subiectos volebat propter illum magnificum Apostoli titulum, cur primo loco se humilem seruum nominat, cùm hinc de autoritate illius decedere posset, quantum dignitatis ex Apostoli titulo accedebat? Responder Glossa: *Humilitas non tollit potestatem, & dignitatem.* Abrah. 116. col. 1. & 2. Nullam, nullam omninò autoritatis iacturam ex humilitate quisquam aliquando fecit. Ibid. 115. o.

Abraham ipse lausi pedes suorum hospitem, ipse pinguem scitulum portauit humeris de armento, inquit S. Hieronymus, ipse nullum humanitatis officium erubuit, nec per hoc de gradu suæ existimationis cecidit. Christus seruilem formam induit, seruileque lauandorum pedum officium Discipulis exhibuit iis ipsis manibus, quibus omnia tradita à Patre sciebat, & non ignorans se à summo Deo exisse, in mediastinorum infimum ordinem submisit, neque timuit minui gloriam suam humili lotione pedum, vt inquit Theophylactus. Sudaria, semicinctiaque Pauli & ad fordidas operas vilis officii, & ad stupenda miracula, erant vsui, nam & languores ab ægrotis, & ab obsessis spiritus nequam egrediebantur, ad quos sudaria illa, semicinctiaque à corpore Pauli deferebantur. Nihil ergò de sudariorum, semicinctorumque virtute, ac dignitate detrahebat, quòd etiam ad humilia officia adhibebantur, nec suam existimationem quisquam amittit per hoc, quòd se demittit. Solum peccatum dedecet hominem, cæterorum, quæcunque homo facit, dum pro Deo agat, nihil illi inhonorificum. Ibid. 116. o.

Neque agrosare secundum carnem est delictum, neque in damna, & tribulationes incidere est lapsus, atque ruina, sed in tentationibus non probatum inueniri, & per impatientiam offendere, aiebat ferè S. Ephræm. Paulus etiam gloriabatur in infirmitatibus, & ærumnis suis, passimque velut iactabat sua vincula, famem, sitim, nuditatem, tam nihil probrosa hæc putabat. Et filii Israël in manu excelsa, siue capite discooperto egrediebantur de Ægypto, vt docerent, nullam in domo Dei esse dedecorosa seruitutem, nullam ignominiosam ignominiam, nisi peccatum, Ministrare infirmis, munda-

re eorum vulnera, curare ægritudines numerabant. Iudæi in operibus vilibus, & seruilibus, sed Christus talia Sabbatis faciebat, vt ostenderet nihil in eis esse vile, aut seruile. Cæcus ille apud Lucam 18. magnâ contentione succlamabat in publica via: *IESU fili David, miserere mei;* & quamuis tacere iuberent, qui per viam præibant, valde enim inurbanè, & rusticè factum putabant, quod vnus sordidus mendiculus tot hominum honoratorum aures inconditis vocibus suis obtunderet, ipse tamen multò etiam magis clamabat, *Et ille enim est,* vt inquit Chrysoſtomus, *pro cultu diuino pudorem deponere.* Ibid. 117. c. 2.

Multi sibi facilem à Deo scelerum suorum indulgentiam promittunt, quando hodierno die audiunt, Paulum, cum adhuc spiraret minas, & cædes in Discipulos Domini, cum literis, & milite armatus, Damascum contenderet, vt omnes Christi sectatores vnâ occisione extingueret, in mediavia, quâ velut furiis inactus in necem recens natæ Eccl. siæ deproperabat, in viam sanctitatis ab amantissimo Deo reductum, quando etiam legunt illud eiusdem Pauli 1. Tim. 1. 15. *Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus, misericordiam Dei consecutus sum.* Sed hi nescio an attendant, fatiñe expendant illud, quod Paulus ibidem subdit: *Ignorans feci in incredulitate,* quod si facerent, fortè plus timoris, quam solatii à Pauli exemplo haurirent, verici scilicet, ne grauius puniantur, qui Deum scientes irritant, quem ille ignorans offendit. Nam ille seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis, qui autem non cognouit, vt Paulus, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Luca 12. Abrah. 134. col. 1.

Paulus peccator terræ fuit, cuius exemplum non plurimum consolari potest peccatores cœli. Sunt peccatores terræ, & sunt peccatores cœli, & quamuis vtrorumque infelicitas sit dolenda, & deploranda, magis tamen miserandi sunt transgressores cœli, quam terræ. Ibid. 133. o.

Nec quisquam tamen desperet, vel si peccator cœli diu fuerit, quia non sunt ægritudines animæ, quales corporis infirmitates, nam si quidam carnis morbi sunt insanabiles, animæ nullum incurabile malum. Ibid. 137. o.

Timet nihilominus, qui animæ arcem peccato diu permittit, cum enim eam semel occupauit, tantas vires acquirit, vt penè spem omnem rursus exturbandi auferat. Ibid. 135. o.

Tom. IV.

Vt sanctum Lot Sodomis eximerent Angeli, *apprehenderunt manum eius.* Gen. 19. quod Oleaster putat etiam verti posse, *Fortificauerunt se,* hoc est, totas vires, & omnè robur suum huc venterunt, vt illum eriperent. Lot Symbolum peccatoris est diu peccatis astutei. Vt talem quempiam à suis vitis abstrahas, viribus Angelicis, iisque maximis opus est. Propterea periculosissimum est tolerare peccatum, quoad incrementum faciat, & radices agat.

Surde, ac mute spiritum, ego precipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introas in eum. Ita apud S. Marcum c. 9. dicebat Christus cuidam malo spiritui, qui hospitem suum iam in aquas, iam in flammam, iactabat, & omnia faciebat, quibus illum ex misero mortuum faceret. Nulli dæmoni simile præceptum imposuit, nulli, quod memini, ne hospitium suum repeteret, interdixit. Quare autem huic vni? Quia *ab infantia,* à primulis annis, ab incunabulis illum tenuerat, & vexârat, idcirco tam graui præcepto exturbauit, viamque ei omnem, per quam redire posset, oburauit. Vide quàm sit operosum expellere dæmonem à diuturna possessione. Ibid. c. 2.

Lazarus dormiens figura est peccatoris, qui non diu assueuerit offensis Dei. Idem verò mortuus viuum Symbolum inueterati peccatoris. Lazarus dormiens vocatur à Christo amicus: *Lazarus amicus noster dormit;* Ioan. 11. Mortuo tale nomen non datur. De illo enim sic tantum aiebat Christus: *Lazarus mortuus est.* Exclamat Chrysoſtomus: *Vides quomodo quando dormientem vocat, amicum appellat, quando verò manifestè de morte meminit, iam penè amicitia obliuiscitur?* Quid ita? Quia quando peccati herba adhuc est tenera, quando culpa est velut horarius quidam somnus, spes est, quod peccator facitè redibit in amicitiam Dei: At cum ex somno transit ad mortem, iam non dicitur amicus, non quia resurgere non possit, sed quia difficulter resurgit. Ibid. 136. col. 1.

De Pilato ait Mathæus 27. consueuisse per diem solennem populo dimittere vnum vincitum. Marcus 15. ait, solitum fuisse hoc facere. Lucas c. 23. dicit: *Neceſse habebat dimittere eum.* Quod ex gratia inchoatum, consuetudine confirmatum fuit, demum in necessitatem conuersum est. Sic peccatum cum transit in consuetudinem, postremo in necessitatem vertitur, vt qui *solebat,* & *consueuerat,* denique *neceſse habet* agere, quod diu egit malè.

Peccatum est animæ ægritudo, peccatum mors est animæ alioquin immortalis, inquit Basilius Magnus:

E

gnus:

gnus: Cùm ergò venenata, & acuta inducias non patiantur, vt ait Celsus, statim herbâ doloris, & theriacâ poenitentia curandum est. Ibid. 137. c. 1.

Quòd per ignorantiam ferocitè in primos Christianos Paulus, id ex Paulo ipso paulò antè diximus. Nonnimis mirum ergò, quòd facillè misericordiam est consecutus. Facillè namque exorari finit pietas Dei, vt condonet, quæ ignoranter egimus malè. Abrah. 151. o.

Testarum hoc dare potest Abimelech, & præter illum Moyses, qui Leuit. 4. solis ex ignorantia profectis peccatis constitutum sacrificium expiatorium narrat.

Oculum, qui subsannat patrem, effodiant corui, inquit Salomon Prov. 30. Cur oculi immorigerorum liberorum potius, quàm lingua, vel alia membra, quibus parentes offendere solent, luant? Quia oculi vident, quos rident, adèd meditatio eos offendunt, adèd meritò corui configunt illos, qui tam sunt impudentes, vt aspernari non erubescant, quos vident. Ibid. 152. c. 1.

Bis petierunt filii Israël cum murmure panem, & primâ quidem vice impunes, secundâ verò vapularunt. Quare? Ignorabant panis cælestis suauitatem, cùm primum ab Ægypto digressi suspirarunt carnes, quare facillè inuenerunt huius cupiditatis veniam: Quando verò post illum panem iam prægustatam carnes nihilominus iteratò expetierunt, suæ concupiscentiæ iam ex malitia quadam profectæ poenæ dare debuerunt. Sic ferè S. Cyrillus Alexandrinus. Ibid. 153. c. 1.

Sanctus Ioannes Chrysostomus quærit, cuiusnam fuerit maior charitas, Moysiñè erga suum populum, an Pauli erga cognatos. Cùm Dominus populû illû pro suo pudendo sacrilegæ idololatriæ scelere mactare vellent, procurrens Moyses, & medium se obiciens, stansque à populo aiebat: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti,* Exod. 32. quibus hunc Expositores plerique volunt subesse sensum: Aut vnâ omnibus veniam concede, aut me cum omnibus vnâ obrunca. Ingens charitas, nemo inficias ierit. Et quid Paulus? *Oprobrium ego ipse anathema esse à Christo profratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem,* aiebat ille Rom. 9. Esse anathema à Christo. Expositoribus idem est, quod subire iacturam quietis, vitæ, honorum omnium huius mundi pro utilitate cognatorum spirituali curanda. Est qui dicat, Paulus voluisse beatâ illâ quiete æternûm cætere, si aliorum beatitudo per hoc procurari posset;

quòd ipse suam perderet. De quæstione proposita nunc pronuntiat Chrysostomus, dicens, ardentiorè fuisse Pauli erga suos cognatos, quàm Moysi erga populum amorem. Quamobrem istud? Quia Moyses cùm cæteris optauit perire, Paulus pro cæteris, non enim cum pereuntibus perire voluit, sed vt saluarentur alii, ipse de gloriæ æternitate decedere. Abrah. 190. c. 2.

Nulla certè magis illustria, nobilioraque pericula, seu damna, quàm quæ pro honore, & utilitate suscipiuntur aliorum. Ibid. 189. o.

FESTA FEBRVARII.

De Sancta Agatha Virgine & Martyre.

Accesserunt ad IESVM Pharisei tentantes eum. Matth. 19.

Tentantes eum. Origenes apud Sanctum Thomam ait: *Tentato Domino, nullus discipulorum eius, qui positus est ad docendum, grauius ferat, si tentatus fuerit à quibusdam.* Idque primò, qui enim à Christo nomen habet, debet curare, vt sit imitator Christi, & talem in omni vita se præstare, quales requirit Christiani nominis excellentia. PPP. 321. c. 2. Deinde quia tentari bonum, vinci autem malum. Tomo secundo 190. o.

Accesserunt Pharisei tentantes. Sectabantur turbæ Christum, vt sancta probæ vitæ monita ab eo acciperent, insectabantur Pharisei, qui religiosiores cæteris haberi volebant, & esse debebant, Christum, vt tentarent. Communis hic morbus est, vt sua officia curent negligentius, qui diligentius debent. Abrah. 33. o.

Quis tantam à vulgo expectasset denotionem? Quis non maiorem sperasset à Phariseis pietatem, ardentiorèque salutis spiritualis cupiditatem? Sic fit nonnunquam, vt plura, & maiora, & admiranda inueniamus, vbi minora, & pauciora sperabamus. PPP. 394. o.

Si licet homini dimittere, uxorem suam quacunq; ex causa? Neminem leuiter suspicari malum debemus. PP2. 549. o. Hos tamen, qui talia ex Domino sciscitabantur, fuisse homines lubricos, & turpi libidini effictum deditos fuisse sine vilo temera-

rii iudicii periculo dixerō. *Sicut enim si videas hominem assidue amicitias medicorum colentem, intelligis quia infirmus est: Ita & cum videas virum, siue mulierem de dimittendis vxoribus, aut viris interrogantes, cognosce quia vir ille lasciuus est, mulier illa meretricis est, nam matrimonio castitas delectatur, libido autem quasi vinculo coniugii alligata torquetur.* Sic Chrysothomus apud S. Thomam in catena. Vnde verò hoc cognoscam? Ex lingua. Ea namque animi secreta difficulter, ac vix tegere nouit. Tomo primò 155. o. Et omnis existimatio hominis seu bona, seu mala, est à lingua. Ibidem 221. o.

Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. S. Hieronymus apud S. Thomam in hæc sic ait: *Græue pondus vxor est, si excepta causa fornicationis eam dimittere non liceat. Quid enim si temulentia fuerit, si iracunda, si malis moribus? Etiamne tenenda erit? Videntes ergo Apostoli græue vxorum iugum, proferunt animi sui motum.* Omnino græue, & ponderosissimum onus vxor est: Nam cum omnis status, & quæcunque vitæ confessio habeat suas molestias, & ærumnas, vnus coniugii status omnium laboriosissimus, & ærumnosissimus est. Tomo 2. pag. 409. o. Reliquis vitæ humanæ conditionibus labores dantur minutatim, mulieribus iuncti prægrauantur omnibus. Abrah. 196. o.

Non omnes capiunt verbum istud. Id Chrysothomo apud S. Thomam ibid. tale est, quale si dixisset: *Non omnes hoc possunt, vt iniuges viuant, & à mulierum congressu se contineant.* Sed quare non possunt? Respondet idem ibidem: *Ideo non omnes capere possunt, quia non omnes volunt.* Multa sunt, quæ dicimus non posse, tantum quia nolumus. Homo rex quidam fecit nuptias filio suo, & inuitauit multos, & ii apud Lucam 14. c. rogabant se haberi excusatos, eò quòd ob alia negotia non possent venire, apud Matthæum verò 22. perspicuè dicitur: *Et nolebant venire.* His datum est à Deo continere à mulieribus, qui petierunt, qui uoluerunt, qui vt acciperent, laborauerunt, inquit S. Hieronymus in cat. aurea B. Thomæ ibidem. Superi namque laboribus omnia vendunt, vt ethnici aiebant. Et vt in mundo numis, sic oratione à Deo omnia obtinentur. Tomo 2. pag. 292. o. Neminem autem sua imbecillitas excusat ab eo faciendo, quòd fecerunt multi, & laboris impendio, orationisque subsidio potuerunt omnes. PP. 2. 614. o.

Vis scire, quare aliqui nolint? Quia laborem fugiunt, & timeant periculum, Qui laborem cuitant,

ii non cogitant gloriam. Immo non cogitat de labore, qui concupiscit gloriam continentibus constitutam. Sic ferè Chrysothomus apud S. Thomam ibidem. Cum enim nemo sit aditurus gloriam, qui non antè subierit pœnam, & laborem, (PPP. 263. o.) certum est, non cogitare de labore, qui serio appetit gloriam cælestem.

Sunt Eunuchi, qui de matris vtero sic nati sunt. S. Hieronymus ait, Eunuchos ex vtero matris eos esse, qui sunt frigidioris naturæ, ideòque non appetentes libidinis. Beatus Chrysothomus vult sic nasci quosdam eunuchos, vt alii nascuntur sex digitos habentes, aut quatuor. Causam autem reddens, quare nonnulli cum eo naturæ defectu nascantur, inquit: Si enim Deus sicut ab initio constituit vnamquamque naturam, sic dimitteret eam immutabiliter semper in suo ordine permanere, in obliuionem apud homines deduceretur operatio Dei. Ideò igitur natura rerum conuertitur interdum contra suam naturam, vt semper Deus naturæ Oppifex in memoriam reducat. Hæc ille apud S. Thomam ibid. Tantundem dicit S. Basilius Seleucus, inquiens, falli sæpè naturam, vt ministra imperantis Dei videatur, & solus ille omnium autor habeatur. Vide Tom. 2. pag. 434. c. 1. Deus nimirum vt est omnis boni fons, sic & haberi ab omnibus cupit. Ibid. pag. 432. o.

Ex vita S. Agathæ.

Symma ingenuitas est, in qua seruitus Christi comprobatur, aiebat illa apud Metaphrasten. Rectè illud: Nam vt est apud Basilium Magnum: *Sufficit nobis ad omnem dignitatem, talis, ac tanti Domini seruos appellari.* Et ille, qui dignus iudicatus est, vt Deo seruiret, aliunde laudem petet, tanquam ipse non satis sit appellatio Domini ad omnem gloriam, & claritudinis exuperantiam! Tom. 2. pag. 486. c. 2. Nullum habet domus Dei locum, officium nullum, quod non sit illustre, & perhonorificum. Ibid. 485. o. Poterat ergò S. Agatha suam ingenuitatem & nobilitatem inde optimè demonstrare, quòd esset ancilla Christi, cuius omnes domestici possunt esse illustres, & gloriosi. Ibid. 385. o.

Agatha latissimè, & glorianter ibat ad carcerem pro Deo, & quasi ad epulas inuitata. Quid mirum? Tanta nimirum est illius, qui pro Deo patitur, sublimitas, vt maiorem expetere, nisi ad Dei celsitudinem aspires, non possit. Tom. 2. pag. 514. o. Et tam gloriosum est pro illo pati, vt qui de hac re loqui-

loquitur, facillè sermone labi queat, crucisq̄ue, siue poenæ, & gloriæ nomina confundere, alterumq̄ue pro altero vsurpare. Ibid. 276. o.

Medicinam carnalem corpori meo nunquam exhibui, dicebat illa S. Petro venienti è cœlis, vt abscessæ mamillæ vulneris sanaret. Sciebat sapientissima virgo, quòd neglectus corporis est profectus spiritus. Tom. 1. pag. 13. o. & faciebat quod Iusti solent, qui animæ gloriâ procurant, corpori poenâs. Ibid. 15. o.

Custodes territi fugerunt, relicto carcere aperto, ipsa autem cum posset fugere, voluit, ne custodes conseret in periculum. Simile quid Paulus, & Silas fecerunt. Act. 16. quos cum custos carceris non diffugisse vidit, cum posset, tremefactus cecidit ad pedes eorum, Deique seruos statim eos arbitratu interrogauit, quid sibi faciendum, vt saluus fieret.

Quærit Chrysostomus, cur non incantatione rem istam factam putauit potius, quàm illorum sanctitate. Respondet, custodem, cum vidisset Paulum, & Silam diffugere potuisse, nec diffugisse, sed ad hæc cauisse, ne quam ipse sibi vim afferret, ita secum reputasse: Qui suorum periculis negligentes à discrimine alios seruant, si cœlestes homines sunt, quibus meritò adgeniculari, & vitæ melioris agendæ consultoribus vti debemus. Tomo 2. pag. 345. c. 1. Cælestis ergò virgo fuit Agatha, quæ non effugit, cum posset, ne mortem custodes carceris incurrerent per ipsius fugam, &c.

De eodem Festo habes pauca quadam in Centonibus primi Tomi.

De Sancto Ignatio Episcopo & Martyre.

Vide commune vnius Martyris.

FESTA MARTII.

De Sancto Thoma Aquinate Doctore Ecclesiæ Angelico.

Vid sibi velint alæ, quibuscum delinere solet Doctor Angelicus? Fortè an sola Poëtarum fingendi libido has illi de nihilo addidit? A sapientissimis hominibus prudentissimè exogratum fuit, vt alatus pingeretur sanctus Tho-

mas. Quo consilio, aut documento id sunt com-
menti? Eo vt omnes intelligerent, Thomam non miraculo, sed consuetis medijs, & vîtatâ industriâ in cacumen gradus Doctoralis peruenisse. Ad perpetuum literarum studium adhibebat ille crebram, ardentemq̄; orationem, atque his alis euolabat in tam sublime scientiæ fastigium, vt nihil nouum, aut insolens effer, quòd Doctoralis laurus, cathedraq̄; illi offerretur. At videre alium, qui in sublimem cathedram absque scientiæ alis euolet, sellamq̄ue Doctoralem inuadat, quam humeris ferre forsan queat, sufficiente autem literaturâ sustinere non possit, hoc miraculum est, quod nemo facillè intelligat. Sic item miraculum est, quòd pedum episcopale nonnulli acceptant, qui ne pastorale quidem apud greges gerere sunt idonei, & animarum curam suscipiunt, ne animalium quidem curæ apti. Abrah. 23. c. 1.

Sic & Plinio miraculum visum, quòd aliquid nasceretur, vt viueret sine vlla radice. Multa eiusmodi miracula videas quotidie. Sunt qui nullas radices, hoc est, nec stabilia bona, nec mobilia habent, & viuunt tamen splendidius, profusiusq̄ue, & vestiunt pretiosius, quàm alij opulentissimi. Annon hoc miraculum? Ibid. 22. c. 1.

Theophrasto mirum visum, quòd flores quidam odorem suauissimum exhalant, quorum pars alia nulla benè oleat. Mirius, quòd mulierum quarundam vestitus diues, & plurimus ex gemmis splendor, & odor, quarum truncus, rami, radix, pars nulla benè olet, parentes nimirum sunt tenues, & obscuri, genus mendicum, cognati egentes, & nullo numero. Ibid. 23. c. 1.

Eiusmodi autem miracula examinare, & suspectos splendores discutere, non est vana curiositas, sed prudentia, & nonnunquam necessitas. Ibid. 21. o.

Vide etiam loca, vbi simile argumentum tractatur, ad calcem adscripta illius Capietis.

FESTA APRILIS.

De Sancto Vincentio Ferrerio.

Habes plurima in Centonibus 1. & 2. Tomi.

De Sancto Petro Martyre
Ordinis Prædicat.

Sanctus Petrus Martyr puer annorum septem, cum scholas frequentaret Catholicas, aliquando à patre hæretico interrogatus, quidnam in ijs didicisset, respondit, Christianæ fidei Symbolum didicisse, quod sic haberet: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem celi & terra.* Cumq; patruus, parensque, utpotè Manichæi, dæmonem mundi Conditorem crederent, Petrus tamen nullis eorum siue blanditijs, siue minacijs à fidei constantia, & ab eo, quod semel in ludo literario combiberat, dimoueri potuit. *Ex bulla Canoniz. actionis eius.*

O quanti refert, pueros à teneris annis exercere, & erudire ad pietatem, & probitatem, & sanam doctrinam! Abrah. 169. o.

Elaborare plurimum debent parentes, ut non fiant liberos suos cum malis versari maximè primulis vitæ, & dilucentis rationis annis. Sic monet eruditus Oleaster. Sic fecit pia mater Sara, quæ videns filium Agar Ægyptiæ ludentem cum filio suo Isaac, nullam viro suo Abrahæ quietem permisit, quousq; Ismaëlem ancillæ filium domo exturbaret, ne illius consuetudine puer Isaac contaminaretur.

Theophylactus cum non satis admirari posset, quod infestus dæmon potuerit abripere Iudam, quando etiamnum vnus ex duodecim erat, suscitaretque mortuos, & faceret miracula, & frueretur spiritali, & viuificâ doctrinâ Domini, ita exclamabat: *Et ubi posthac salutis spes nobis, qui sponte à uenture nos ipsos malitia mancipamus?* Si tanta fuit vis mali dæmonis, ut euerteret, ac peruerteret Apostolum, qui prodigijs operabatur, semperque stipabat vitam, & iuxta fontem degebat sanctitatis, individuus comes Saluatoris, quam expectare salutem possunt, qui penè simul & viuere, & vitijs se tradere incipiunt? Ibid.

Cum hac fructuosè deo pro concione semper possint, & plura de tali argumento habeat hoc Caput, diligenter perlegere illud, & omnem illum prædicandæ occasionem studiose captare ardens Ecclesiastes debet.

Sanctissimus hic Martyr tamen sciret, quàm insensuos haberet hæreticos, & ubique sibi ab illis adornari insidias, non propterea officium suum inquisitionis prætermisit, aut remisit quidquam de studio extirpandi illos. Non fuit ex ignauis illis, & pusilli animuli homulis, qui in periculis censent quidquid

putatur periculosum, & omne illud, quod fortiter accidere potest, tanquam certum, presentaneumq; discrimen timent. Abrah. 17. o.

O quantum hic aberat à muliebri quorundam delicatolorum mollitie, qui cura nullum vnquam ex ieiunio incommodum acceperint, aiunt ieiunare non posse, ne abstinentia capiti, aut stomacho nocuumentum adferat, & somnum adimat, & valetudini officiat: Cum ille ieiunio ita corpus suum emaciasset, & vires extenuasset, ut os ad comedendum aperire amplius non posset, neque tamen à ieiunandi consuetudine prorsum desisteret? Mollicillos istos tali verborum sale perfricat S. Bernardus: *Delicata nimis medicina, prius alligari, quam vulnerari, emplastrum adhibere, ubi casura non est.* Ibid.

Quantæ abstinentiæ fuerit Sanctus Petrus Martyr, id ex eis, quæ in Centos. 2. Tomi, in eius laudem annotauimus, videas. Qui verò tantus cultor fuit ieiunij, quid mirum, quod tam fortiter fidei hostibus resistit, ut de vita decedere maluerit, quàm fidei propugnationem deserere. Ieiunium enim tam est forte, ac validum scutum, ut Christus ipse, ac si vires alias nullas habuisset, illud sub mortis horam arripere, eoq; se contra hostes suos tutari voluerit. PPP. 254. o.

Quærebatur aliquando apud Deum pro nobis crucifixum S. Petrus Martyr, quod murmura paterec, grauesq; iniurias à maleuolis hominibus acciperec. Quid illi responsi datum ab eo, qui non qualemvis iniuriam, sed ignominiosissimam mortem pro scelere excepit, vide in Centonibus 2. Tom.

Quod omnibus sanctis communiter euenit, ut pene soli sua bona ignorent, quod est apud Magnum Gregorium, id B. Petro Martyri accidit, qui si se sanctum esse nouisset, etiam hoc conscisset, iustos esse signa, in quæ mali linguarum suarum iaculis collineent, & in hoc positos esse, ut maledicentiæ improborum sint expositi.

Tomo primo 467. o.

Habent viri boni, quod Sol, & Luna, illustrissima mundi lumina. Nihil agunt hi Serenissimi siderum Principes, nisi ut orbi terrarum toti, partibusque illius omnibus præsent, ac profint. In hoc toti sunt, tamque efficitim, & enixè rebus attendunt subditorum, ut perpetuo, celerrimog; motu feruntur ad omnia officia, quibuscunq; utilitati earum commodare possunt. Fit ut ex occultis naturæ passionibus non nihil deficiant, aut laborent, aut insolens aliquid committant, statimq; omnium oculi, atq; ora in

eos conuertuntur. Senecalib. 7. natural. qq. c. 1. in hanc rem sic ait: *Sol spectatorem, nisi cum deficit, non habet. Nemo obseruat Lunam nisi laborantem. Hac tamen non annotamus, quamdiu Ordo seruetur. Si quid turbatum est, aut prater consuetudinem emiserit, spectamus, interrogamus, offendimus.* Planè id bonis omnibus plerumq; accidit. Sunt illi athlantes mundi, eumq; suis precibus, & meritis sustentant. (Abrah. 156. o.) *Reuera fulcrum generis humani iustus est,* inquit Philo Iudæus in lib. de migrat. Abrahæ. Et rursùm: *Quod columna in domo, mens in antro, hoc in humano genere homo iustus,* Ibid. 157.

Sed cum sancti suas in hac vita habeant animi ægritudines, nuncq; alacrius, nunc segnius aut remissius agant (nulla enim quamuis perfecti hominis anima tam est harmonicum instrumentum, vt semper sint iuste contentæ eius fides, & non aliquando vel aliquantum dissonent nerui, vt habes PP. 2. 48. o.) si minimùm eos deficere, si vel nonnihil laborate, aut ab ordine vel culmum latum declinare contingat, extemplò videas, qui notent, spectent, interrogent, & quod peius est, digito intento, vt plurimi videant, ostendant, quodque pessimum est, bona, vel certè dubia in partem deteriore[m] ceu mala interpretentur, perq; domos, & compita circumferant.

O quàm mali homines, qui mala hominum aliorum etiam parua facilè notant, spectant, alijsq; ostendunt! O quàm parùm Christiani, hoc est, Christi imitatores sunt, qui tales!

S. Lucas 18. c. ait: *Assumpsit Iesus duodecim.* Id apud Matthæum sic habet: *Assumpsit duodecim Discipulos seceret.* Cur eos à via, & turba hominum, qui sequebantur, abduxit, vt seorsim illis vel in aurem loqueretur? Futurum erat, vt Salome Mater Iacobi, & Ioannis veniret, & ex filijs pro filijs prima subsellia imprudenter peteret, ac propterea in crepanda esset ambitiosorum Discipulorum superbia. Vt ne istorum duorum germanorum infirmitas, & arrogantiapalàm fieret, ex hominibus se propriuit, suosq; Discipulos abstraxit, ne extraneis ista innotesceret ambitio, quæ seipsam iamiam proditura erat. Ita ferè Chrysostomus Tomo primo 251. o. Benè ergò dixi, quòd parum habent ex Christo, & Deo, qui aliorum leuiter ostendunt, & in publicum offerunt errata. Immo plurimum ex malo dæmone habent, suntq; illius Prophetæ.

Vt hoc exponam, notandum ex Epist. 58. S. Paulini ad Augustinum, varia esse Prophetarum genera,

Nam alij futura prædicunt, vt Isaias c. 7. Conceptionem Filij Dei ex virgine. Alij præterita, vt Eliheus simoniam Giezi 4. Reg. 4. Alij prophetias recitant. Sic 1. Paralip. c. 25. *Magistratus exorcistus segregauit filios Asaph, vt Prophetarent in citharis, & psalterijs.* Alij dicuntur prophetare, quia laudes Dei canunt. Sic Num. 11. aiebat Moyfes: *Quis tribuat mihi, & omnis populus propheta,* hoc est, Deum laudet? Est quoq; prophetare idem, quod docere. Vnde 1. Cor. 14. dicitur: *Æmulamini spiritualia, magis autem vt prophetetis, id est, doceatis.* Et Act. 13. *Erant in Ecclesia Propheta, & Doctores.* Item prophetare est exercere officium prolocutoris, vnde Exod. 7. dicitur: *Aaron erit Propheta tuus,* id est, prolocutor. Est deniq; etiam Propheta, qui aliena refert, sicut Saul, qui *prophetauit in mensa domus sua,* vt dicitur 1. Reg. 18. v. 10. Hæc ferè ille, qui à S. Hieronymo accepisse videtur, quod de Saulis prophetandi modo affirmat, de quo S. Hieronymus 1. qq. in 1. Reg. sic habet: *More arreptitiorum prophetauit, & prophetauit suum in hoc loco nihil aliud est intelligendum, nisi aliena retulisse.*

Ergò qui aliena errata etiam non omninò palàm, sed priuatim in medio domus suæ referunt, prophetæ sunt, sed dæmonis. Quid ergò qui in medio foro narrant? Etiam dico plusquam aliquis ex illo Saulis Ordine propheta. Prophetæ sunt, qui & præterita referunt & futura sed mendaciter, & pernitiabiliter. Præterita narrabant, qui autores erant illius famæ, quæ ad Dauidem peruenit, & sic habuit: *Percussit Absalem omnes filios regis, & non remansit ex eis saltem vnus.* 2. Reg. 13. cum tamen solùm Abialonem trucidasset Amnon propter illatum sorori flagitium. Futurâ præfigiebant quadringenti circiter viri, quid Achab regi Israël 3. Reg. 22. prædicebant: *Ascende in Ramoth Galaad, & dabit eam Dominus in manu regis.* Hi mendacis dæmonis mendaces prophetæ erant. Ad talium prophetarum gregem spectant, qui aliena mala vel præterita memorant, vel quæ futura somniant, aut suspicantur, narrant.

At si ii, qui proximos suos temerè iudicant, sunt quidam secundi Luciferi, Deique iurisdictionem sibi usurpare, & autoritatem per tyrannidem occupare tentant, vt habes Abrah. 125. o. quo loco eos reponemus, qui etiam alijs indicant, quæ temerè iudicant?

Aliud habeo dignum notatu, quòd Saul vnus ex illo maledicorum prophetarum ordine, non qualiscunque dæmonis, sed mali dæmonis propheta fuit.

se fertur. Sic enim habes vbi supra: *Inuasis spiritus Dominus malus Saul.* Spiritus fornicationis Ammodæus, spiritus superbix Lucifer, spiritus auaritiæ Mammon, & quidquid id genus spirituum, mali spiritus sunt, sed hæc mali nomen videntur non mereri, si cum iis spiritibus comparentur, qui faciunt prophetas de aliis malè loquentes. Qui fornicatur, peccat, sed in corpus suum. 1. Cor. 6. 18. Qui manè consurgunt ad bibendum vinum, & fortes sunt ad miscendam ebrietatem, & hi peccant, sed *sua corda grauant crapulâ*, Luca 21. infirmitatesque sibi, & mortem celeritorem adferunt, quia *in multis esuritis eris infirmus, & propter crapulam multis obierunt*, Eccles. 37. 34. Auarus, qui diuitiarum immodico tenetur amore, *animum Genalem habet*, verum *suum*, Eccl. 10. 10. Sed eiusmodi prophetæ, qui aliena mala referunt, alibi noxii sunt, & famam adimunt, quam nonnulli vitâ nihilo inferiorum æstimant.

Sed quid faciemus prophetis istis tam perniciosi, quos spiritus Domini malus si non inuist, inspirat tamen, si forè ad nos veniant, & mala nobis aliorum referant? Sepiamus aures nostras spinis, & non demus fidem iis, quæ dicunt.

Sic fecit Pontifex Sanctissimus Gregorius Magnus. Illius ætate quidam Constantius Episcopus Mediolanensis malè audire cœperat, sic vt fama increbrescens ad ipsum vsque Pontificem Maximum peruenerit. Sollicitus de subditi salute supremus Pastor literas ad eum dabat consolatorias, & monitorias, quarum hæc ferè summa. Quòd antiquus humani generis inimicus te linguarum iaculis per homines maledicos confingendum putârit, id relatu multorum pridem accepi. Tu inter hæc solum Dei de te districtum iudicium time, & ad cor semper recurre proprium, quem enim conscientia sua defendit, is & inter accusationem liber est, vt & liber sine accusatione esse non potest, quem illa sola accusat. *Hæc de re vide Periobâ 4. c. 5. ser. de proditione Iuda Tom. 1.* Tum hoc tibi persuadeas velim, non me, non alium quemuis cordatum esse, qui linguosorum istorum criminationibus vel tantillum moneatur, vt propter eas vel suspicari sinistrum quid de te incipiat. *Abstine enim à Christianorum iudicio*, inquit, *vt ea, quæ de te maledicorum rumoribus conficta sunt, credamus in qualemcumque modulum suspicionis adduc.*

Quid verò si persona grauis, & fide digna narret quidpiam, quòd vel viderit ipsa, vel ab his, qui viderunt, certoque sciunt, acceperit, nonne fidem

dabimus? Abstine à Christianorum iudicio, vt talia etiam à talibus extrâ iudicij locum dicta credamus. Cur istud? Quia ex sacri eloquii testimonio habemus, quòd maiora mala, cum fortasse dicuntur, credi non debeant. Quale illud sacri eloquii testimonium? Sodomitæ, ac Gomorthæi homines pessimi erant, eorumque flagitia tam turpia, vt & fœtore terram implerent, & clamore coelos attingerent, atque inde vindictam in suos auctores deprecarent. Et quid Dominus noster? Crediturè exemplò clamoribus, qui de consceleratissimorum istorum improbitate ad ipsum ascendebant? Id ex eo intelligeris, quòd dixit quando illos clamores aliquamdiu audiuit. Quid enim ait? *Descendam*, inquit, *vt videam virum clamorem, quem audiui, opere compleuerint, an non est ita, vt fecim.* Gen. 18. 21. Exclamat in hæc S. Gregorius: *Quo descendet Deus, vt quæ essent facta, cognosceret? Aut quid non is, qui ubique est, sciret?* Qui ergo aiebat Deus, qui & ubique erat, & omnia sciebat, descendam vt videam? Respondet Magnus Doctor, hoc ideo dixisse, *vt nostra ignorantia exemplum discretionis daret, quòd doceret, quomodo deberemus mala graua audita non credere, quando & ipse se dicit, ad cognoscendum descendere, de quo omnibus liquet, quòd etiam non descendens omnia sciret.* Hæc ferè ille lib. 6. Epist. 14. c. 178. Addo. Si omniscius Deus non statim, vt videtur, credebatur tantis clamoribus, quos ipsa flagitiosorum hominum scelera e-debant, quis facillè credat incertis rumoribus, quos odium sæpè, & maleuolentiâ de solis suspicionibus excitat?

FESTA MAII.

De Sanctis Philippo, & Iacobo.

Vide commune Apostolorum infra.

De Sancto Antonino Archiepiscopo Ordinis Prædic.

Hæc sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus. Canit hoc elogium Ecclesia cuiuslibet Episcopo, qui rectè, laudabiliterque Sacerdotale suum procurauerit officium velut diceret: En tibi Sacerdotè eximium, qui se Deo probauit, quoad vixit, cuius cum ad terram vitam vocaretur, reperta est iusta, & salis,

alis, quæ laudem, & laurum promereretur perpetuam.

Aptè in sanctum Antoninum cadere ea verba factis testatum facit Ecclesia, quæ illi ea singulariter etiam occidit. At pictores, si quid eorum ad hanc rem valet auctoritas, idem comprobant. Delineant in Antoninum trutinam manu alterâ præferentem. Occasionem ita pingendi dedit quidem aña historia, sed mihi etiam dicere velle videntur: *Ecce Sacerdos magnus, qui inuentus est iustus, & tam iustus, ut iustitiæ in signe trutinam ubique circumferat. Sed quomodo magnus, qui cum Antonius ante dictus esset, quando baptizatus, dein appellatus est Antoninus, quando religiosam togam induit, idq; propter pusillam corporis staturam? Parvulus homulus fuit, si de corporis mensura illum arbireris, sed magnus in diebus suis. Quid est magnus in diebus suis? Respondet Innocentius III. Pontifex Maximus: Non tam in diebus temporum, quam in diebus virtutum, singula namque virtutes sunt singuli dies, qui mentem illuminant.* PPP. 293. c. 2.

Itaque si quæras, qua in re magnus fuerit ille alioquin pauxillo corpore Antoninus, respondebo, magnum fuisse in diebus non volubilis, & variabilis temporis, sed suis, hoc est, illustrissimarum virtutum, quæ cum illo propemodum infinitæ fuerint, magnitudo eiusdem etiam propè infinita fuit.

Isaias c. 65. ait: *Non erit tibi amplius infans dierum, & senex, qui non impleat dies suos.* hoc est, non erit posthæc infans vetulus (vetulum enim scriptura hominem dierum vocat) neque vetulus infans, non enim implent dies suos, qui infantes decedunt. Sed qui hoc vel nuntijs, vel promissi? quid nouæ, & inauditæ locutionis?

Sunt infantes quidam vetuli, sunt & vetuli quidam infantes. Qui multum ætatis in tempore vixerunt sine probitate, longæui pueri, siue vetuli infantes dicendi sunt, ut aiebat Philo ibid. 287. c. 2. Homines improbi, & scelerati sunt pueri, infantes ad eò quoad eam ætatem, quæ præcipua est, & ex virtutum diebus constat, atque ex meritis, & officijs Deo exhibitis crescit. Qui absq; probitate, & pietate consenuit, idè absq; vita vixit, & vitæ sine annis habet, & sine multis diebus longævam ætatem, nec enim quidquam est vita, cuius studia Dei laudi, gloriæ, cultui non dicantur. Declarat hoc mox Propheta inquitens: *Puer centum annorum morietur.* Quis ille tam annosus puer? *Pecator centum annorum.* Pecator ergò tamen, quod ad corporis annos attinet, decrepitus sit, Dei tamen æstimatione, & coeli cal-

ulatione velut recens natus infantulus est, verè enim viuere est sanctè, ac meritòrè viuere, & qui abundat virtutibus, ille multorum dierum homo dici potest, tamen ætatis corporalis dies non multos numeret. Ergò veterani infantes sunt, qui magni in diebus non temporum, sed suis, sed virtutum, sed meritum, & operum bonorum. Ex his veteranis infantibus fuerunt Ioannes Baptista, Nicolaus Episcopus, Dominicus, Thomas Aquinas, Samuel, qui ministrabat ante faciem Domini, quando puer, 1. Reg. 2. & sanctissimus Florentinorum Archiepiscopus Antoninus, qui etiamnum puer sacras ædes, & Conciones tam deuotus quotidie adibat, ut totius ciuitatis in se ora, oculosque conuerteret. Ibid. 292. c. 1. & 2.

Zachæum mihi videre videor, quoties Antoninus animo occurrit, tanta est morum similitudo, quò hic illum expressit. Zachæus staturâ pusillus, ut est apud Lucam, siue nanus, ut Ammonius Alexandrinus affirmat, erat: Et Antoninus tam parvulus erat, ut Antonij nomen nimis magnum illi esset, adeoque Antoninum vocandum putârunt, qui Christo militem adlegerunt. Zachæus ascendit in arborem sycomorum, siue ficum fatuam, ut Christum videret: Antoninus crucem (quæ per ficum fatum, Augustino ita exponente, significata, & gentibus, ut Paulus aiebat, stultitia fuit) excepit, cum religiose vitæ genus suscepit, ut Christum sequi, & consequi post hanc vitam posset ubi illum æternum beatus videret. Zachæus dimidium bonorum suorum dedit pauperibus: Antoninus omnia sua erogabat in pauperes, calices, utensilia tum sacra, tum domestica, ipsa ad eò conspicilia, quibus ad legendum utebatur. Parum dixi. Etiam commodatò accipiebat ab alijs, quibus pauperiem inquam leuaret, postquam sua omnia dispertisset. Romam Florentinorum legatus ad Pontificem missus, cum propius ab Vrbe in pauperem incidisset, totum pallium suum ei dedit, oppidò prolixior, quàm Martinus, qui dimidium chlamydem dare fatis putauit. Zachæus filius Abrahamæ dictus fuit, quia ut ille filium, & hæredem obtulit, ita hic substantiam, & hæreditatem. Ita Chrysostomus apud Nouarinum. Maiore igitur iure dici filius Abrahamæ potuit Antoninus, qui non substantiam, & hæreditatem tantum, sed etiam seipsum Domino obtulit, triplicisque votum insolubili nexu adstrinxit, & propriam suam voluntatem gladio obedientiæ Deo victimâ mactauit, &c.

Deus bone quantum fugit Antoninus, ut Archiepiscopatum Florentinum effugeret, quam alij dignitatem

tatem

tatem velis, quod aiunt, & remis prosequantur, ut assequi possent! At si quidem *bonum opus desiderat, qui Episcopatum desiderat*, 1. Tim. 3, qui fugit tamen, vitat onus oneribus alijs omnibus grauius. Quantum enim distat cælum à terra, tantum differt molestia, quam sustinent Prælati, ab ea, quam patiuntur subditi. PP2. 561. o.

Die noctuq; astu & crebar, Et gelu, fugiebatq; somnus ab oculis meis, sicq; per viginti annos in domo tua seruui tibi, dicebat iuste iratus Iacob inhumano socero suo, Gen. 31. ac dicere potest quisquis rationales oves curandas suscepit. Nemo enim alius insomnes noctes ducit, nemo alius gelu, æstuq; vritur, nemo alius omnibus cælorum, hominumq; iniurijs est expostus, quam qui humeros suos grauissimo imperandi oneri submitit. Ibid. Ut sanctus Cornelius *Episcopatum nec voluit, nec desiderauit, nec vult, et quidam fecit, et Episcopus fieret, sed ipse vni passus est, et Episcopatum coactus acciperet*. Ibid. 564. c. 1. Sic & B. Antoninus.

De Sancta Catharina Senensi, Virgine Seraphica Ordin. Prædicat.

Simile est regnum cælorum grano sinapis. Itanè grano tantillo inest aliquid simile regno cælorum! Quis tale quid suspicari potuisset? inquit S. Petrus Chrysologus. *Quarens in cælo, Et in terra Dominus, nihil inuenit, nisi granum sinapis, in quo potens est totam superna dominationis includat*. Quis non magis immani montium magnitudine, vel diffusi maris latè patentibus spatijs, vel auri opulentia, vel margaritarum diuite pretio adumbrandum regnum illud putasset? In exiguo tamen sinapis grano similitudinem regni sui Christus inuenit, ut nos doceret non spectare exteriora, non æstimare rem de his, quæ forinsecus apparent, eò quòd in minimis maior sæpè vis reperiri solet, & magnam virtutum affluentiam aliquando reperiamus, vbi summam esse earum inopiam arbitrabamur. PPP. 396. c. 2.

Si tibi Catharina Senensis quinquennis puella occurrisset, crepundia, & nuces, & nugamenta, quibus oblectari ætas illa solet, videre apud eam putassem. Sed Angeli cernebant apud eam cælestis vitæ tantam similitudinem, ut manibus tam pretiosum monile exciperent, perq; scalas domesticas sur-

sum, ac deorsum ferrent, ut alij dulces infantes ad oblectationem circumgestare solent. Inuissis eam domi ægram, reperisses in humili strato, duroq; & neglecto lecto decumbentem B. Raymundus Capuanus tamen illius confessorius inuenit eam aliquando non iam regnum cælorum quadam similitudine referentem, sed ipsum cælorum Conditorum Christum de facie representantem, &c.

Ita fit nonnunquam, ut vbi minora, & pauciora speramus, ibi & plura, & maiora, & admiranda inueniamus. Ibid. 394. o.

Obseruiebat beatissima hæc Virgo ægrotanti cuidam mulieri, quæ gratuita illius obsequia non aliter accipiebat, acsi debitissima officia fuissent, eamq; sibi ex sola misericordia ministrandi de turpi familiaritate non solum temerè suspectam habebat, sed etiam indignè, & improbè traducebat, infamabatq; (de quo vide, quæ in Cent. 2. Tomi diximus) neque tamen famulari illi intermittebat, tamen etiam à parente sua grauius increparetur, quòd non destitueret eam, à qua tam turpiter profunderetur. Ea pura, & pura Virginis misericordia fuit, quæ à benefaciendo non destitit, quamuis non solum nullam speraret ab infirma remunerationem, sed etiam mutuam acciperet, eamq; multam pro beneficijs iniuriam. Quem spes remunerationis, & postum ob oculos lucrum ad benè agendum mouet, ille quæstus, & commodi proprii studiosus, nõ sincere amans vocari potest. Ibid. 397. o.

Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod minimum quidem est omnibus seminibus. Matth. 13. Si oculorum arbitrium de grano sinapis requiras, quid tam exiguum, quàm illud? Inuenit tamen in eo totius amplissimi cælorum regni similitudinem ille, cuius iudicium falli non potest. Itaque magnitudo, & præstantia rei non est alligata eius moli, sed virtuti, non enim de facie, aut aspectu, sed de pretio æstimatur. PPP. 237. o.

Ego sum Deus Abraham patris tui, dicebat Dominus ad Isaac Gen: 26. neque tamen angustiis limitibus dominium suum circumscriptis, quia vnus Abraham illi omnium instar erat, & tanti apud eum reputabatur, quanti alij homines. Ita ferè Chrysostomus. Hinc videas magnitudinem rei non in mole, sed in qualitate positam esse, alioquin & rude saxum paruo adamante præstantius esset.

Rebecca post diuturnam sterilitatem vnicum tantum partum habuit, satisq; felix fuisset, si etiam solum Iacob peperisset, quia hic illi pro numerosissima prole esse poterat.

Propterea fortunatior est, cui filius vnicus probus, quam cui plurimi improbi. *Ne iucunderis in filiis impiis, si multiplicentur, melior namq; est vnus iustus Deum, quam mille filij impij,* aiebat Siracides Ecclis. 16.

Plus potuit vnus Iosue, qui solis cursum sinit, quam totus mundus. *Veniat omnis mundus magis autem duo, aut tres, aut quatuor, aut decem, Et viginti mundi, dicant, Et faciant hoc,* inquit Chryostomus.

Ismaël decem filios genuit, Isaac tota progenies Abrahamæ fuit, & illum vocat, *generationes Abrahamæ.* Vnius natiuitas nomen generationum habet, vt agnoscamus, magnitudinem rei non in multitudiae, sed in bonitate sitam esse. Ibid. 239. c. 1.

Quadrimula puellula, & quinquennium vix dum ingressa domus paternæ scalas mire, ac deire cœpit, perque gradus singulos adgeniculari, & Virginem virginum salutatione Angelicâ denenerari, idq; tam piè & ardentem, vt Angeli oblectati isto religioso erga Reginam suam officio, Catharinam, quæ illud exhibebat velut pro mutua beneuolentia palmis suis vrbane exciperent, perq; gradus illos sursum, ac deorsum veherent. Vbi mihi inuenias hodie talem in tali ætata pietatem, si etiam parentum, quorum est maxima rectè educandorum liberorum sollicitudo & vigilantissima cura, domos circumeas? Alios atque eheu nimis multos reperias, qui radibus illis annis tam sint docti malè agere, rixari, probra dicere, minas, & pugnos intentare, acsi processioribus annis adulti homines essent.

Nempè ad peccandum ad vtero materno plurimi velut maturi viri prodeunt, quibus ad condiscendam rectè virtutem vix tota, eaque longè vita sufficit. PPP. 315. o.

Alter gemellorum, quos in vtero suo colluctantes sancta Rebecca senserat, qui prior egressus est, totus in morem pellicis hispidus erat, vocatumque est nomen eius *Esau*, Gen. 25. quod Lyrano, Abulenti, Oleastro, alijque idem est ac *factus, consummatus, absolutus.* Tam pilosus erupit, qui primus, vt suo aspectu terrorem incutere videntibus posset, tam hispidus, quam proeclatior ætate vir esse posset, tam rufus, ac si multo sanguine rinctus. Magnum certè hominis omnibus partibus absoluti inditium erat, quòd cum tam densa, proluxaq; pilorum lanugine foras prodijt. Esau allegoricè peccatorem refert, cui sit tam pertinax cum virtute confictus, quam fuit diuturna illius erga fratrem suum Iacob simulatas. Et quòd ab aluo materna qualis quidam pro-

uectoribus annis vir exijt, eo significati fuerunt quidam, quorum est in primula ætate tanta peccandi peritia, quanta virorum aliàs adultiorum. Ibid.

Orabar quondam in templo Anna tam ardentem, quam vehementer oprabat filium, pro quo supplicabat. Os precantis Sacerdos Heli obseruabat, cumque illius tantùm moueri labia videret, & vocem nullam audiret, *astinauit eam temulentam,* & hoc illi probum dixit: *Vsquequò ebria eris?* 1. Reg. 1. A quo æstimauit temulentam? *Quia nimis morabatur in orando,* inquit Abulensis. Indenè verò? Immo, *quid oratio breuiter sit,* inquit idem, præter communem morem est, moras trahere in oratione, multum temporis dare precibus, & cultui spiritus, talia namque perfuntoriè, obiter, cursimq; plerumq; tractantur, quando non planè intermittuntur. Ibid.

O quoties ebria audiuisset Catharina, si quis Heli orationum eius arbiter fuisset! Cum diebus noctes dabat precibus, interq; domesticas aulinæ operas cum manu veru ad ignem versaret, tantus in anima eius à meditatione illius exardescere ignis, vt vi suæ corpus in aërem attolleret, ibiq; diuulsè inter cœlum, terramq; pendulum attinetet, donec vtraq; loca secum decerneret, quis eam deinceps contubernalem sibi haberet. Fugisses, credo, tantquam ab arreptitia, Heli, nec iam vino, sed spiritu non bono plenam dixisses, si ab orationis ardore sursum agi, & pendere in aëre vidisses.

Multa habet præterea hoc Caput, quæ ad laudem huius Seraphicæ Virginis, Et Scultatem auditorum dici pro Concione queant.

Qui ex vita Sanctæ, & Seraphicæ Virginis solùm ea perpendat, quæ nos de illa in Tomi II, Indice de Sanctis magno verborum compendio memorauimus, vix absq; stupore leget tam multas, insignitæque gratias, quibus eam beneuolentissimus Deus, à quo diluerecece aliquantulum apud eam ratio cœpit, cumulatissimè ornauit. Mentior, nisi in maximam admirationem te rapiant, quæ ibi carptim ex innumeris vitæ eius gestis attigimus, nisi prorsum saxeus sis, & omni sensu destitutus. Si ex altera parte videas, quantum illa pro Deo & fecit, & tolerauit, non tibi nimis noua accidet effusio Dei erga illam liberalitas. Erga eos namque est prolixior Dei munificencia, qui stacrius, studiosusq; illi obseruiunt. Abrah. 129. o.

Ab Abrahamo ad hospitium inuitato Angeli mox admiserunt officium, dixeruntque: *Fac si locutus es, &c.* Gen. 18. Rogati à Lot, vt ad se diuenterent, respon-

responderunt: *Minimè sed in plateis manebimus*, Gen. 18. & vix multis precibus exorari permiserunt, vt hospitalitatem admitterent. Quid tam prompti ergà patrum, tam difficiles ergà confortinum? Abraham oppidò sanctior erat, pluribusq; & maioribus officijs eum honorem meruerat, quàm Lot.

Cum sancto sanctus eris, cum viro innocente innocens eris, Psal. 17. Innocens est, qui baptismalem nunquàm fedauit puritatem, sanctus qui eam contaminauit, sed lachrymis, & omni genere pœnalium operum rursùm diluit maculas, vt Petrus, Paulus, Magdalena, bonus Latho. Cum sancto ergò sanctus, innocens cum innocente est Deus, quia quemlibet pro suorum meritorum mensura remunerat. Ibid. 130. c. 1.

Etiã in futura vita retribuet mihi Dominus secundam sustinam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Ita exponit Magnus Greg. dicens: *Quia in hac vita nobis est discretio operum, erit in alia procul dubio dignitatum discretio, & quo hic alium superat, illic retributione transgredat*. Ibid.

S. Bernardus ait, illorum Seraphinorum, quos Isaias vidit, altero cœlestes, altero terrestres representatos, id est homines, quorum corpus in terris, animus, & conuersatio in cœlis est. Remigius Alti-hodorensis illud cuiusdam Angeli ad Iesum Sacerdotem magnum sordidis indutum, *dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt*, Zachar. 3. erantq; Angeli, sic exponit: *Dedit Dominus Filio suo de Angelorum numero ministros, quia sanctos suos adhuc in carne positos similes fecit Angelis, Unde Apostolus dicebat, Municipatus noster in calis est*. Verum ergò est, quod dixit Bernardus, habere Christum etiã in terris quosdam suos Angelos, & Seraphinos. Seraphin idem est, quod ardens. Christus autem ad homines descendit, vt ignem sui amoris illis subijceret, per quem fierent ex hominibus Seraphini. *Ignem veni mittere in terram*, siue hominum corda terrena, & quid volo nisi vt accendatur, (Lucæ 12.) vt vi illius, & vehementiâ colliquefacti homines transfundantur in Seraphinos?

Quærit, porrò vltra Sanctus Bernardus, cur Deus homines, creaturarum rationalium faciliè extremas, & vilissimas, in tam sublimem statum euehat, & Seraphinis cœlorum, quorum ordo est supremus Angelorum, exæquet? Respondet Doctor meli-luus, & ad Luciferum conuersus ait: *Vt tabescas amplius, & lenore torquearis, non qualescunque, nec*

inferioris alicuius ordinis Angelos, sed Seraphim posuit. Homo in Seraphim per ardentem Dei amorem transformatur, vt dæmon illum videns inuideat, & crudelissimè torqueatur. Nam cum is ex supremo illo Seraphinorum ordine in abyssum inferni prolapsus fuerit, absque intolerabili cruciati videre non potest, quod miser quidam è luto fictus homulus obtineat sedem beatiatis, ex qua ipse in putentissimam mundi sentinam pudendissimâ prolapsione decidit. To. 1. p. 295. b. Hinc accipio, quamobrem sæuus ille Orci lauernio sanctissimam Virginem Catharinam Senensem tam & mortaliter semper odit, & immaniter vexauit, non per se tantum, sed etiã per auxiliares suos famæ eius, & exiustimationi clam, palamq; detrahens, cum aliter incommodare illi non posset. Videbat illam adhuc paruulam à sanctis Angelis tanquàm curru ipsius Dei per aëra vehi, quos sibi velut ad obsequium, & reuerentiam ad stare optabat, quando aiebat: *Sedebat in monte testamenti*, Isa. 14. Videbat tantam esse ergà illam Christi beneuolentiam, vt ad cellulam eius è cœlo descenderet, Psalmosq; cum ea Dauidicos alternatim legeret, vt iam non duo Seraphim, quemadmodum apud Isaiam, sed Seraphinorum Dominus, & Seraphica Virgo laudes diuinas mutuo, vicissimq; celebrarent. Videbat illam ardentissimi amoris vehementiâ in Christum sic transformatam, vt ipsum non solum de coronæ spinæ regio diademate, verum & de facie referret. Cum inter horum aspectum recogitaret, se, quod olim eidem Altissimo per turpem ambitionem similis esse voluerit, in sædum despicabilissimumq; cacozomem deformatum, quomodo videre poterat, pauperem puellam hoc obtinuisse dignitatis, & in eum euectam statum, à quo ipse exciderit, & non inuidere, & quod inde fit, non odisse, quam Deo tam charam cernebat?

S. Gregorius Nazianzenus Orat. 31. ait: *Quò puriorem ceruicem malus dæmon animam eò, enixius commaculare, atque inquinare contendit, quò sanctiorem, chariorem sponso suo Christo eam videt, eò fraudulentius persequitur, & tentat pertinacius, & conspurcandæ illius pulchritudini contentiosius insistit*. PP2. 557. c. 1. Testari hoc beatissima Virgo Catharina Senensis potuit, quam cum validissimo animi proposito ad perpetuæ castitatis studium obfirmatam Orci lauerniones vidissent, sædissimas nudorum vtriusque sexus hominum figuras induerunt, atque in eis tam nefandas commixtiones in secretiore pudicissimæ Christi Sponsæ cubili assimulârunt,

mulârunt, vt audire sit horror, atque ita repræsentârunt, vt etiam clausis, & oppositâ manu obturatis oculis eas cernere cogeretur. Sic vniuersim crudelius eos persequitur, quos studiosius, & accuratius Deo seruire obseruat. Ibid. 555. o. Vt meritò dixerit Cassiodorus: *Graviores insidias antiqui aduersarij tunc subimus, quando Dei dona suscipimus.* Ibid. 556. c. 2.

FESTA IVNII.

De Sancto Ioanne Baptista Nato.

Elizabeth impletum est tempus parientis, & peperit filium. Processerat in diebus suis, & tam vetula erat Elizabeth, quando hunc filium suum concepit, vt erubesceret factus, quamvis legitimi gectare inditia, & grauari alienæ ætatis onere, quæ regendis liberis aptior esset, quàm creandis. Tantusque pudor propter longævam ætatem eam incefferat, vt totis quinque mensibus se occultaret, cum alius non sui temporis fructu tumesceret. Ità ferè S. Ambrosius apud B. Thomam in catena. *Quare in tam longos annos prorogavit Deus beneficium, quo hoc tam sanctum par coniugum exhilarare, & felicitare volebat? Mihi similis videtur causa ei, ob quam Sara concepit, & peperit filium in senectute sua, Gen. 21.*

Nam sicut hanc gratiam distulit Dominus in festam Saræ senectutem, eiq̃ue nonnisi iam decrepitæ filium dedit, qui totum mundum gaudio, domum paternam risu implevit, vt donum ex se alioquin pretiosum haberet etiam ex tardatione maiorem æstimationem. Abrah. 161. c. 1. Sic Elizabethæ post diuturnam expectationem, & post desperatum iam omnem conceptum concessit vt mater fieret non cuiusvis filij, sed Ioannis, qui inter natos è mulieribus maximus suâ natiuitate omnes in admirationem rapuit, & lætificauit, vt carior esset, digniorque haberetur, qui longis desiderijs concessus.

Ita vt pretium cuique rei concilietur, concedi nisi post longam expectationem non debet, solet enim quod facildè datur, facildè vilescere, deq̃ue existimatione sua cadere. Ibi. 159. o.

Christus his, qui in nomine eius credunt, dedit potestatem filios Dei fieri Ioan. 1. non autem statim esse filios Dei. *Quamobrem? Non statim fecit*

eos filios Dei, ne per ignauiam perdant gratiam, sed dedit potestatem, quo diligentiores fiant, nimirum vt tantæ dignitatis gloria cum differretur diutiùs, expeteretur audiùs, & seruaretur cautius. Ita ferè S. Chrysostomus ibid. Vide calcem illius capiti, atque inde perge ad loca ibidem subnotata, inueniesiq̃ue plurima de hoc argumento alibi tractata.

Sanctus Petrus Chrysológus ferm. 89. obseruat, quòd B. Lucas, vt extolleret Ioannis hodie nati gloriam, *Zacharia patris, & Elizabethæ matris genus dixit, auos memorauit, titulos locutus est, gradus digessit, dilatauit insignia, denique oratores magnos, & excellentes ingenio imitatus est, qui quoties illustrium virorum parant narrare virtutes, auos, atanosq̃ue commemorant, vt ad honorem presentium accedat dignitas antiquorum, & laus patrum filiorum redundet ad gloriam.* Hæc ferè ille. Sed non est honorificum, & gloriosum à nobilibus, & gloriosis parentibus esse oriundum, nisi nobiliter viuas, & gloriosis operibus studeas, quisque enim suorum operum est filius. Abrah. 166. o.

Frivolum est, pro auiorum iactare titulos, aiebat S. Petrus Domianus.

Iosue filius Nun dictus fuit à patre, quamdiu ipse nihil præclare gessit, at simulac propriis factis clarescere cæpit, perpetuò deinceps Iosue appellatus fuit, nullâ patris mentione factâ (quod doctissimus Arias Montanus obseruauit) quia iam suorum operum filius factus fuerat.

Iemini idem est, quod dextera: Dextera autem solertia, & sagacitatis symbolum est. Ergo Chusai, qui antea Arachites à patre suo nominari solebat, posthæc cum suâ dexteritate consilium Achitophelis dissipasset, ab illo egregio facinore cognomen Iemini accepit, alterumque à patre veniens nomen obliteratum fuit, magis enim nobilitant præclara gesta propria, quàm sanguis illustrium auiorū. Mos Scriptura sacra ab studiis, tanquam à parentibus filios nominare, inquit Euthymius. Ibid. 167. c. 1.

At si ab studiis propriis tanquam à parentibus nominamur, vt ille aiebat, idque ex more scripturæ, quæ Iosue, & Chusai inde nominauit, possumus nobis nos ipsi magnificum per heroica facta nomen comparare, & excitare genus, ac familiam, nec quenquam contristare debet obscuritas, tenuitas, vilitas maiorum, ex quibus originem duxit. Abrah. 167. o.

Elizabeth Zacharia magnum virum genuit, Ioannem Baptistam. Ita canit sancta mater Ecclesia. Virum! Et magnum virum! Et quomodo illi clamabant,

bant, quis putas puer iste erit? quomodo item die octavo venerunt circumcidere puerum, si vir, & vir magnus iam erat? Hi ex sæculi more ætatem ex tempore æstimabant. Ecclesia verò ut sponsa Dei loquitur, in cuius domo nulla est nisi meritorum, & sanctitatis antiquitas, & ille annis maior, qui meritis. PPP. 287. o. Et quoniam Ioannes adhuc in utero matris repletus spiritu sancto fuit, magnum virum illū mater genuit quia valdè sanctum edidit.

Iacob antiquior Deo, quàm Esau fuit, quia ille pius, ac probus, hic verò profanus, ut Apostolus illum vocat, gulositati, aliisque vitiis deditus erat. Ibidem.

De Abraham, & Sara dicit scriptura: *Erant ambo senes, prouectiq; ætatis.* Gen. 8. Origenes, & Philo notarunt, hos primùm à sacro scriptore vocari senes, cùm plurimi plurimis sæculis eos superauerint, ut Seth, Enoch, Cainan, Mathusalem, Lamech, &c. *Neminem legimus hac appellatione dignum habitum, inquit Philo, nam reuera senior non ex longitudine temporis, sed ex laudata vita putatur. Siquidem qui multum ætatis in tempore exierunt sine probitate, longam pueri dicendi sunt.* Dicitum verè, & pulchrè.

Paulus Philemoni dilecto, & adiutori nostro, & Appia sorori charissima, & Archippo commilitoni nostro &c. Phile. v. 1. & 2. Obserua in his cum B. Anselmo, quòd Paulus Appiam mulierem in medio duorum cõmilitonum posuit, & præposuit eorum alteri. Quo documento? *Vi videatur non sexus rationem habere, sed meritis,* inquit ille ib. 288. c. 1.

De sæculi more descendit, quòd Ieremias se numerum vocauit, quando vocabatur à Deo, ut officium prædicationis susciperet. Sed à DEO, qui aliter de ætate pronuntiat, audiuit: *Noli discere, puer sum,* Ierem. 1. virtus enim annos facit, & annos eos, qui sunt rudès ætate. Ibid. 288. c. 2.

Dicere ergò illi debuerunt: *Quis putas vir magnus iste erit?* Ætatis enim magnitudo non ex dierum numero, sed multitudine meritorum pensanda est, ille namque solùm viuuit, qui meretur, ille plures dies numerat, qui virtutibus præstat. Ibid. 290. o. *Habes in seruoque hoc c. pulchra, & docta.*

Quis putas puer iste erit! Luc. 2. Magis extollere non potuerunt hi montani Iudæi Ioannem, quàm cùm dixerunt, effari se non posse, quis ille, quantusque futurus esset. Artificiose namque Rhetorices solertia est, dissimulare, quid res quæpiam sit, ut sic magis amplificetur per tacitam exaggerationem. Abrah. 63. o. Sic DEVS Abrahæ di-

cebat, se futurum illius mercedem magnam nimis, nec tamen vllâ comparatione magnitudinem illam exposuit, ut ita maiorem illi constaret admirationem. Sic Daniel cùm Babylonios cum lezæna, cum vrsò Persas, Macedonas cum Pardo contulit Romanos cum nulla ferarum similitum comparauit. Causa huius apud S. Hieronymum ea est, *Et formidolosam faceret bestiam, vocabulum tacuit, quod cùm supra lezænam, & vrsum, & pardum in tribus regnis posuerit, Romanum nulli bestia comparârit, ut tacitè simul indicaret omni ferâ magis feros fuisse Romanos.* Sic & Propheta regius aiebat, magnam esse multitudinem dulcedinis DEI, quam absconderit timentibus se, Ps. 31. *quæ ideo absconditur, ut apertius declaratur, ut ille ait.* Ibid. 64. c. 1.

Innuent patri eius, quem velles vocari filium suum. Surdus ergò fuit Zacharias, apud quem stultè alioquin nutibus egissent, cùm verbis uti potuissent. Idem vocabulum *κωφός* & surdum significat, & mutum, ut aiunt Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius. Rectè illud, nam & idem homo, qui mutus est, consequenter fit surdus, & cui lingua impedita est, eius *audisum quoq; obstrui necessum est,* inquit Lactantius. Quamobrem illud? *Vi quia vocem emittere non potest, ne admittere quidem possit.* Vide hinc admirabilem Naturæ providentiam, quæ sic humani corporis disposuit facultates, ut quo momento lingua promere verba desinit, etiam aures haurire nulla possint. Quo documento? Illo, ut discamus, quòd officia ab aliis frustra expectat, qui non præstat, & quòd dare debeat, qui vult accipere.

Cùm res penè omnes, etiam sordidissimæ, & indignissimæ habuerint religiosum apud cæcos Gentiles cultum, sola cæca Mors neque venerationem habuit, neq; templum. Quid ita? Quia & ipsa nemini vnquam detulit, nulli gratificata vnquam fuit, sed ergà omnes tetrica & inexorabilis semper fuit. Non debuit ergò habere honorem ab aliquo, quæ nulli impendit. Sic & frustra petit debitum, qui quod debet, non soluit, inquit Glossa quadam. Vulneratum sibi cor ab vno oculorum sponsæ sponsus Cant. 4. aiebat. Cur vnus illum maximè oculus ex omnibus membris fauciauit? Oculus quia potest videre, & videri, *illex, & index solet esse amoris,* inquit Balduinus. Non habere membra cætera, quod oculi, qui mutò spectant, cùm spectantur, & pares vices reddunt, intuitum intuitu excipientes. Hi ergò & indicant, & alliciunt amorem, qui aspectu

aspectu compensant, & obtutu merentur obtutum. Abrah. 91. c. 1. & 2.

Et innumerunt patris eius, quem vellet vocari filium suum. Fuisse etiam surdum, neque mutum tantum, id ex his verbis colligunt boni autores paulò ante memorati. Quare linguæ, simulque auditus vsù orbarus bonus Zacharias fuerit? Respondet Theophylactus: *Merito duo hac passus est, & quòd non audires, & quòd non loqueretur, quia enim non obdierat, condemnatur & surdus fit, & quia contradixerat, & sitileat.* Abrah. 139. c. 2. Solet nimirum DEVS affinia, & analoga peccatis supplicia irrogare. Ibid. 138. o. Quare cur Deus ignem contra naturæ conditionem deorsum ad vastandos turpes Sodomitas submittere voluit, respondebitq; Chrysofostomus: *Erat iusta retributio his, qui natura subvertierant leges, feminas in masculis quærentes, & inuertatur & in eis natura ordo, & fiat eis naufragium ex igne quasi ex aqua.*

Per peccatum obtruncescit homo, iuxta illud Ps. 48. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Merito ergò capite minui posset, quisquis mortaliter peccat. Quamobrem? *Quia capite solo à bestis distamus, & rescisso capite reliqui corporis truncus bestiarum corpori comparatur, & ideo sapientia arce iure fraudatur, qui sapientia non potius tenere rationem.* Ita S. Ambrosius.

Quòd vel Lamech, vel alius quis Cainum interfecerit, scripturæ litera non dicit, ut ferè est apud Burgensem. Sed cur scriptura non æquè Caini, atque Abelis mortem commemorat? Respondeo. Cùm iustitiæ Dei consuetudo hoc habeat, ut ex eo peccatori pœnam plerumque adornet, quo ille ad culpam vsus fuit, facillè est cogitare gladio periisse, qui gladio feriit, & superuacaneum fuit narrare, quod res ipsa loquitur.

Cuderat in corde suo Absalon cogitatus impios, consilia nefaria, machinationes sanguinarias. Itaque lanceis cor illud transuerberatum fuit, quòd tam improba proposita aduersus optimum patrem concepta erant. Ita ferè Abulenfis.

Multos in natiuitate Ioannis gauisuros Archangelus parenti eius denuntiabat. At si alii, siue ii cognati, siue vicini lætati fuerunt, quando Ioannes natus, quantam ex tali filio voluptatem parentes eius hauserint! Nam esse genitores liberorum sanctorum tanta est felicitas, ut humana cum illa certare, & comparari alia nulla possit. Abrah. 162. o. *Isaac idem est, quod risus.* Scicula mater illius,

quando recens puerpera erat, inquebat: *Risum fecit mihi Deus, quicumque audierit, corruidebit mihi.* Gen. 21. Merito autem à risu nomen accepit filius, qui tantam lætitiæ voluptatem peperit suis parentibus, merito putauit Sara, gauisuros omnes quotquot illum natum intelligerent, quia tam sunt fortunati talibus liberis parentes, ut congaudere, & congratulari eis omnes possint.

Vehementer cupiebat Dominus, sed non nisi cõsentiente Moysè, occidere sacrilegum populum, qui per summam impudentiam diuinum cultum inani, & inanimi vituli simulachro exhibuerat. Vide autem quibus promissis Moysen in eam sententiam pertrahere voluerit. Si me dimiseris Moyses, inquebat, *& irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciam te in gentem magnam, hoc est, in generationem sanctorum,* ut exponit Glossa interlinearis. Non putauit efficacius Moysen permouere ad assentiendum posse, quàm si promitteret, velle proborum, & piorum liberorum patrem facere.

Plurima bona imprecatus fuit cæcus ex senio Isaac suo Jacob, & Brugenfi non satis ampla videtur benedictio, quam illi Gen. 27. v. 28. & 29. impertit. Quid ira? *Non legitur, quòd Jacob fuisse benedictus à patre suo de propagatione hominum,* inquit ille, tanquam putares, perfectæ benedictionis exultationem non mereri eam, quæ non simul optet sanctos liberos.

S. Gregorius Nazianzenus mirum illud hac de re pronunciat. *Qui simul & multos, & probos, atque honestos filios habuerit, in fabulis fortasse reperias. Mihi maximum, & clarissimum esse videtur, felsectas in liberis.* Ibid. 163. c. 2.

Quanta ergò felicitas fuit Zachariæ, & Elizabeth, quorum filius in vtero sanctificatus materno ab ipso Deo visitari meruit, & magnus fuit coram Domino, ac tam magnus, ut in summum summi Dei verticem suâ manu peruenire potuerit!

In Festo Apostolorum Petri, & Pauli.

Veni dicunt homines esse filium hominis? Quærebat hoc ex discipulis suis Christus. Origenes apud S. Thomam in catena aurea vult hoc interrogasse, ut nos semper scrutemur, qualis opinio sit apud homines de nobis, ut si quid malè dicitur, occasione illius præcindamus? Hæc ibi. Sed quid si falsi aliquid de nobis comminiscantur? Dummodo

dò habeamus Deum nobis additum, dicta de nobis aliorum ne curemus. Abrah. 97. o.

Quod Abrahæ Dominus dicebat: *Ambula coram me, & esto perfectus*, hoc multis bonis autoribus tale est, quale si dixisset: *Mihi solum attende, ceteros ne cura, labora ut mihi placeas, hominum gratiam bonam, malamue susque deque habe.* Nam si iustam offensæ causam nemini præbeas, hominum iudicia, arbitria, dicta contemnere potes, & benè contentus vivere, dum me contentum habeas.

Dauid beatum illum dicebat, non qui non peccárit, sed cui Deus peccatum non imputárit. Cuius hanc reddit causam S. Pet. Damianus: *Omne enim, quod ipse nobis non imputare decreuerit, sic est, quasi non fuerit*, ut qui illum additum habet, non habeat quod metuat.

Sponsa nigram se dicebat, sed formosam, & de hac pulchritudine sibi gratulabatur. Sed quomodo formosa, si nigra? Et quid æquè deueniunt muliebrem faciem, ac atror? *Nigra sum iudicio mundi*, respondet pro illa Petrus de Aliaco, *formosa iudicio Dei*, cumque his oculis sim elegans, nihil curo, quòd mundo videar deformis.

De Lazaro mortuo dicebat Christus: *Eamus ad eum*. Sed quomodo ad illum, qui iam non erat ille? *Viebat Christo & Deo*, inquit Theophylactus. Qui Christo vivebat, ut viuus haberi debebat, quanquã aliis mortuus esset.

Ut Deo quidam viuunt, qui hominibus mortui, sic & hominibus alii nonnulli viuunt, qui Deo mortui. Dauid de huius sæculi quibusdam diuitibus dicebat: *Dormierunt somnum suum*. Ps. 75. Dormisse somnum suum idem est, quod mortuos obisse mortem suam. Itaque mortui erant, priusquam morerentur. Omnino. *Bene somnum suum dormiunt seculares viri, quia licet sæculo vigilent, Deo dormiunt*, inquit S. Ambrosius. Ibid. 99. & seq.

Vos autem quem me esse dicitis? Quæsierat Dominus ex Discipulis suis: *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* velut aliis verbis dixisset: *Quam in mundo existimationem obtineo?* Quid de me vulgò dicitur? Quid de vita, deque miraculis meis in foro, & per compita loquuntur? At illi dixerunt: *Alii Ioannem Baptistam te affirmant, alii autem esse Eliam contendunt, alii vero Ieremiam, alii quoniam ex Prophetis esse volunt.* Cum hæc ille audisset, nihil quidem miratus fuit tot capitum, tam varias esse sententias, conuersus verò ad Discipulos suos ait illis: *Vos autem quem me esse dicitis?* Quodnam est vestrum de me iudicium. Quæ vestra de meo Patre

sententia? Quo me genitore natum censetis? Quid est, quod Dominus noster, qui eo consilio iudicium de se aliorum exquisierat, ne quis in agnitione illius hallucinaretur, aut erraret, cæterorum opiniones susque deque habuit, & solam Apostolorum valere sententiam voluit, cum ait: *Vos autem quem me esse dicitis?*

Hanc mouit, & soluit quæstionem S. Ioannes Chrysostomus, sic ex Christo ad Apostolos dicens: *Nullam imperita multitudine rationem, vestri meorum præconum habeo. In vobis res humane nutant, in vobis periclitantur. Et quemadmodum vestra cognitio publicum mortalium beneficium, sic vestra infestata totius orbis detrimentum, idcirco vos quemnam me dicitis?* Destinati erant Apostoli Principes Ecclesiæ, Pastores gregis dominici, atque in his Petrus caput omnium Christi fidelium. In illis, post Deum, collocata erat veritas, & recta cognitio reconditorum legis nouæ mysteriorum. Postposito igitur totius orbis reliqui iudicio, solam Apostolorum de se requirit sententiam, ut ex qua seu vera, seu erronea cæterorum omnium vel rectum, vel finistrum penderet arbitrium. Dum capita, superioresque modò rectè sentiant, errorem subditorum meruere non possumus, nec debemus. At si Principes hallucinentur, quid aliud timere possumus, quam ne falsâ opinione imbuant etiam eos, quos susceperunt gubernandos? PP2. 519. c. 1.

Tanta nempe est vis, & efficacia exempli, ut plus videatur liberum suâ tyrannide opprimere arbitrium, quam mouere voluntatem. Ibid. 518. o.

Ad finem istius cap. adscripsi alia ex Tomo 2. loca, unde plura mutuari possit, si de hoc argumento disse- rere apud auditores forte placeat.

Quòd vna vilis ostiaria ancillula Petro mentien- di, & negandi occasionem præbuit, ob hoc ille posteà etiam pientissimis mulieribus, interque has etiam Magdalene, vera nuntiantibus credere noluit. Merito illud. Nam quod semel exitij nostri causa fuit, semper timeri tanquam suspectum salutis nostræ instrumentum debet. PP2. 552. o.

Postquam Laban Iacobrem sæpè iam circumue- nerat, & mercedem eius decem vicibus mutauerat, voluit ab illo emigrare, stultitiæ se arguendum arbitrat, si fidem deinceps haberet homini, à quo tam crebram fraudem passus fuerat.

De Ephraim ait Oseas 7. *Factus est quasi columba seducta non habens cor.* His verbis hominum de illa tribu simplicitatem, cum imprudentia coniunctam notare voluit. *Si causam requiritur*, ob quam Ephra-

im cum excorde columba confertur, ipse eam statim Prophetam adfert, cum subdit: *Ægyptum inuocabant, ad Assyrios abierunt; inquit Pelusota. Nullos habuerunt Israëlitarum infensiores hostes, quam Ægyptios, & Assyrios. Stulte ergo fecerunt, quod eorum opem positi in angustijs requisierunt.* Ibid. 552. c. 2.

Ab Ammonitis in supremam necessitatem redacti Israëlitarum strenuum ducem Iephte implorârunt, ut is exercitus moderationem suscipere, velut certi de liberatione, si talem haberent belli imperatorem. At ille cum stomacho respondit: *Nonne vos estis, qui odistis me, & eiecistis de domo Patris mei?* Iud. 1. ubi Lyranus: *Non statim credit eis propter ea, qua passus fuit ab eis.* Ibid. 553. c. 2.

Putârunt quidam non contemnendi autores dæmoni animam Iobtis commendatam, ut eam tanquam Angelus quidam custos tureretur, cum ei dictum fuit: *Animam illius serua;* Iob. 2.

Verum Olympiodorus ait: *Non id Deus mandauit diabolo, ut pro Iobi anima salute excubaret? Quidni?* Respondet: *Nam qui tandem hostem à bene merendi suapte sponte, ac naturâ abhorrentem tuenda anima profecerit?* Sic noli commodorum tuorum curam illi credere, quem exitij tui cupidum venatorem nosti. Ibid. 554. c. 1.

Quamquam Saul Dauidi pro ingentibus beneficijs plurimum se deuinctum cum lachrymis fassus esset, & suam cum illo amicitiam validissimè redintegrasset, *Dauid tamen, & viri eius ascenderunt ad superiora loca.* 1. Reg. 24. *Quamobrem?* Quia non crediderunt verbis Saulis, cuius infidelitatem, & instabilitatem, & odium toties fuerant experti, &c. Ita Carthusianus. Ibid. 554. c. 2.

Cum eatenus finis boni, quatenus à malè agendi occasione procul positi, debemus illam sic vitare, ut etiam Angelos humanis lineamentis tectos fugiamus. Abrah. 118. o.

Petrus bonus erat, quamdiu in collegio Apostolico positus, simulac in aulam, & atrium Principis Sacerdotum incidit, Christum negauit, factus latro in domo Caiphæ, cum latro factus sit Petrus in cruce, ut ait Sanctus Drogo. Si Petrus aulam fugisset, effugisset negationem. Tanti refert vitare occasionem.

Summates Iudæorum decreuerant, neci dandum Christum, cauerant tamen, ne hoc in diè festo fieret. Fortè cum à concilio, ubi mors Christo constituta erat, digressi sunt, hoc alter alteri quam enixe commendauit. *Non in diè festo.* Et nihilominus in

parascæue, ut est apud S. Ioannem c. 19. v. 14. Hoc est, in ipsa ad magnum festum præparatione, in cruce actus est. Qui factum? Respondet Chrysostronus: *Quamquam ita statueretur, ut ne occideretur in diè festo, non tamen expectauerunt, sed inuen-to proditore occasionem arripuerunt.* Facit hoc occasio, ut maximè faciamus, quæ minimè antè volumus.

De Lot dicitur Gen. 14. *Habitabat in Sodomis.* In ea verba sic ait Origenes: *Alia eius benè gesta non legimus.* Ceterè à charitate in pauperes, ab hospitalitate ergà peregrinos luculentissimè illum Sacra Scriptura tum vetus Moyſis, tum noua Pauli commendat. Quid ergò sibi vult illud Origenis, quòd alia facta sancti Lot non nouimus, quàm quòd in Sodomis habitauit? *Sodomitarum pessimeuerunt, & peccatores caram Domino nimis.* Quòd ergò inter eos vixit, qui quàm malo exemplo, tam magno numero ad peccandum præbant, & inter promptas peccandi occasiones constantiam tenuit, id tam stupendum opus fuit, ut alia eius facinora, quantumuis præclara, & illustria, omnia obscurer, ac velut oppanso velo tegat. Benè ergò dicebat Origenes, benè gesta sancti Lot alia non nouisse, quàm quòd in Sodomis habitauit, nam gesta illius quæcumq; alia in magnis, & memorabilibus operibus recenteri non possunt, si cum eo componantur, quòd iuxta ignem non incaluit, proximè niuem non refriguit, inter medios obsecanos castus perdurauit.

Agari fugitiuæ apparuit Angelus in solitudine, quæ postquam ab eo solatia, monitaque varia accepisset, ait: *vidisse posteriora eius, quo visa fuerit,* Gen. 16.

Quomodo potuit videre posteriora eius, à quo videbatur? An fortè à tergo Angelus præferebat oculos, ut sic posteriora videntis se videret? Viderit illam Angelus antè quàm videretur, & loqueretur, simul autem loqui, & obuertere tergum cepit, itaq; posteriora vidit eius, à quo visa fuit. Sed cur illi dorsum obuerit hominis figuram indutus Angelus? *Ad modestiam, & puritatem edocendam ita obuerso vultu loquebatur solus cum sola muliere in eremo,* inquit Fernandus. Poterat Angelus os, oculos, vultum totum mulieri solitariae sine periculo exhibere, voluit tamen seculis facere, ut vir, & mulier, quos ad colloquendum in loco priuato, & solitario necessitas cogit, non oculis misceant, cum misceant Sermones, idq; propter occasionis periculum, postquam etiam Angelus noluit de facie agnoscere ab ancilla, quacum verbis communicauit. Si

Angeli

Angeli tam sunt cauti, qui tam securi, cur homines periculo expositi non timeant? Ibid. 119. & seq.

Quo tempore Petrus seruabatur in carcere, fiebat oratio ab Ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo. Refert Lucas Act. 12. S. Ioannes Chrysostomus ait, non temere scripsisse Lucam, preces pro Petro assiduas ab Ecclesia fufas, sed et à nobis intelligeretur, quantum: *Sim habeant preces in celo, et à periculis Petrum, et Paulum eripiant, Ecclesia columnas, Apostolorum Principes, terrarum orbis mensa, commune totius terra, marisque propugnaculum.*

Omnis apud Deum plurimum valet oratio, sed assidua, & quæ fit sine intermissione, ea illum magis capit, & subigit. PPP. 280. o.

Viginti annis deprecatus est Deum Isaac pro Rebecca vxore sua, siue vt alia litera habet, multiplicauit preces, cumq; tam pertinaci orandi contentione in validissimam pectoris diuini arcem arietaret, nec de animo quidquam remittebat in tam diuturno obsecrationum conspectu, nec interpecebat aliquando illius feruor inter precandi assidua, tamq; longa certamina, quare & illustre sui laboris consecutus est præmium, nam exaudiuit eum Dominus, et dedit conceptum Rebecca, & Isaac filium obtinuit, Deus qualem, & quantum? Verbo, Iacobem. Ibid. & seqq. vbi multa pulchra de efficacitate assidua, & pertinacis orationis.

De Commemoratione S. Pauli.

Vide supra de illius Conuersione.

FESTA IULII.

De Sancta Maria Magdalena.

Sanctus Lucas postquã narrasset curatum à Christo seruum Centurionis, & redanimum filium vidua Naimitica, hæc subiungit: *Etece mulier, qua erat in ciuitate peccatrix, &c.* tanquam dixisset: *Oppidò grandius miraculum vobis referam. Quale nam illud? Mulieris conuersionem memorabo, quæ vestium luxur, & impuræ vitæ consuetudini renuntians sanctitatem colere, & malefacta sua amarissimis lacrymis diluere cepit. Insinuare hic videtur Euan-*

Tom. IV,

gelista, tam ingens miraculum esse conuersionem hominis libidinosi, vt minus existimari possit curasse desperatum ægrum, & resuscitasse mortuum, quàm ad castam mentem redaxisse hominem carnis inquinamentis deditum, Abrah. 50. c. 1.

Cùm vitia cætera carceres quidam sint, carnis lasciuia infernus est. Ibid. 48. o.

Vt cognouit, quod IESVS accubisset, attulit alabastrum unguenti. Sapienter hæc verba discuit doctus Maldonatus: *Apparet eam mulierem excitatam famâ Christi, occasione ante quasiuisset, et sua ad eius pedes peccata proieceret.* Opportunitatem quasiuit offerendi cœlesti medico sua vulnera curanda. Quare simulac cognouit, eum esse in domo Pharisæi, loco scilicet curationi idoneo, protinus occurrit, & præsentem auidè arripuit occasionem. Non enim adfert salutem medicina, nisi opportunè exhibita, vel accepta, vertiturque in venenum, si intempestiuè accipiatur. Abrah. 72. o.

Propterea Christus, et vidit Iudæos ad sermones obsurdescere, resuscitatione filia Iairi, talibusque factis ipsos instituit, ac medicina medicinam accommodat, miraculūq; miracula, inquit S. Asterius. Medicinæ medicinam accommodare est commodo tempore & opportunis occasionibus (quod Christus faciebat) eam adhibere.

Cum audisset Dauid, quod tonderet Nabal gregem suum, misit decem iuuenes, 1. Reg. 25. vt ammonam ab eo peterent. Per id tempus instituebant custodes pecorum ex more pastoritio conuiuia, & diem illum celebrabant, quibus oues suis velleribus nudabant. Et cum sint plerique tunc profusiores ad dandam, cum effusiores in vinum, idcirco Dauid tunc implorandam putauit beneficentiam Nabalis, cum illum ex copiosiore vino hilariorum, largitionemq; fore putauit.

Tempus dilectionis, et tempus odij, inquit Salomon Eccles. 3. Quodnam illud? Quod dilectioni, est aded vtile, commodum, opportunum, inquit Nyssenus.

Paralyticum illum, quamdiu in grabatulo decumbebat, non monuit Dominus cauere deinceps peccata, ne quid illi deterius accideret, sed quando illum posthæc in templo inuenit, tunc tempestiuam adhibuit admonitionem, inquit Chrysostomus.

Vt cognouit, Magdalena, quod IESVS accubisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, et stans retrò secus pedes eius, lacrymis capiti rigare, &c.

Nimis mulierem, & minus quàm par erat, vt recundam

G

recundam dicat quis fuisse hac vice Magdalenam, si attentius, quæ hic fecit, dispiciat: Nobilis forma erat, & peropulenta, & toti vrbī nota. Quam parum ergo decuit illam, quod in medium conuiuium, in locum, vbi virorum, eorumq; primariorum ad festa gaudia inuitatorum amplissimus conuentus erat, importuna irruit, illachrymans, & altum ciuilans, & miserabiliter vociferans, & communem laticitæ voluptatem tragicis illis actionibus interpellans, & non satis tecta caput, sed capillamentum ut iūbas spargens, & laxam humi trahens vestem, sola & incomitata, neq; vllam rationem habens murmurationis, & obtractationis publicæ, cui causam non qualemcūque ministravit. Ita ferè S. Augustinus. Nonne consultius fuisset, occasionem remedij expectare magis opportunam, & tempus aliud commodius, quàm tunc se insinuasse, quando vel stulta putari potuit, vel omninò effrons, vel prorsum desperabunda? Quomodo ergo mulier aliquin cordata, & prudens, & optimis moribus imbuta neque vulgi dictoria, neque virorum spectatissimorum scommata curauit.

Respondet Magnus Doctor: *Qua flebat in sui fornicatione fortasse esse frontosa, frontosa facta est ad salutem.* Fabula vulgi erat, & quanquam non ignoraret, quàm malè apud omnes audiret, voluptatibus nihilominus suis, ob quas tam malè audiebat, perlicenter indulgebat, non curans quòd senibus opprobrio, infantibus esset ludibrio, tanquàm fronte non perfricuisset solùm, verùm etiam posuisset totam. Ergo quam nulla verecundia prohibuit, què minus turpibus consuetudinibus, suspectis congressibus, inconcessis cum impare sexu commerciis, & vsui virorum libidinosorum familiari vacaret, ea etiam curare non debuit notam ciuitatis, & dictoria hominum, nec erubescere ora virorum, quamuis summatum, cùm ex incendio scelerum suorum, & è media flagitiorum Babylone proripere se voluit. Proclare, si fas est dici, actum fuisset, si pudor illam ab emendatione vitæ prohibuisset, quam abstergere à malè agendo verecundia non potuit. PP2. 567. & seq.

Perindignè, & nimisquàm probrosè agitur cum bonis indefectilibus, & æternis (in quibus est salus animæ, si tamen illi per nos perennare liceat) quòd non vel eodem loco habentur, quo peritura, fluxa, caduca, quales sunt corporis voluptates. Ib. 565. o.

Die, noctuq; Jacob astu vrebatur, & gelus, fugiebatque somnia ab oculis eius, ut brutas oues sollicitus

pastor rectè custodiret. *Si ergo sic laborabas, & vigilabas, qui pascebat oues Laban, quanto labore, quantisq; vigilis debet intendere, qui pascebat oues Dei?* dicebat sanctissimus Pontifex Damasus. Ibid.

Si qui secundum carnem agerant, sua vim inferunt natura, et seruent quacūq; ipsi prescripserunt medici, noue multò magis decet iis morem gerere, quibus cura animarum nostrarum est credita? dicebat S. Ephræm ibid. 565. c. 1.

Quale est, et diabolo semper operante, & adiuuante quotidie ad iniquitates ingenia, opus Dei aut cesaueris, aut proficere destiteris! dicebat Tertullianus ibid. 569. c. 1. *Vide ea verba ibi pulchrè exposita, & rotum illud caput diligenter perlege, quod vbiuò fructuosè dicere ex suggesto poteris.*

Accessit ad pedes eius. Lucæ 7. *Quamobrem?* Respondet S. Augustinus in Psal. 140. *Quia eius vestigia sequi cupiebat.* Perdidit Dei gratiam quando secuta carnis illecebrosæ ductum iuit post concupiscentias suas. Ut amissam recuperaret gratiam, apud Christi pedes eam requirit. Deus namque tametsi vteret aliâ perdatur, vix tamen ibi inueniri potest, vbi perditus fuit. Abrah. 3. o.

Stans retro lachrymis capiti rigare pedes Domini Magdalena, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Luc. 7. *Vbi sunt, qui penitentiam ceu feram bestiam metuunt, & ad illius studium, exercitationemque non aliter accedunt, ac illi terram promissionis, qui ab ignauis hominibus peruersi fuerant, quòd deuoraret habitatores suos? Num. 13. 33. Penitentia, & mortificationis opera dura sunt, & laboriosa, non quia verè ita res habeat, sed quia homines sic existimant.* PPP. 339. o.

Quidquid inconditum, acidum, amarulentum est in actibus virtutum, & vsu bonorum operum, id de nostra pusillanimitate, & ignauia magis, quàm de illorum asperitate natiua venit. PP2. 448. o.

In seroq; loco habes plura, ex quibus sermones non paucos conficere, & fructuosè pro Concione dicere queas.

Mundi autem voluptates, quæ videntur suaves, & odorata rosa, sunt reuerà aculeata spinæ. PPP. 341. o. *Hoc illi nunc certatim apud inferos clamant, vbi hæ passim audiuntur eiulantium voces: Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, Sap. 5. 7. Tanta dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt, ibid. v. 14. qui cum viuerent, & ad peccandum se mutuo prouocarent, ajebant: Coronemus nos rosis, antequàm marcessant.*

cessant, & non praterat nos flos temporis, nullam pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, Ib. c. 2.

Ecce quantos nunc patiuntur aculeos ex illis quondam, vt putabant, rosis, floribus, pratis!

Hic si sciret qua, & qualis est mulier, qua tangit eum. Iudicii, quod de aliis facimus, aqua sapere cordis terram solet, per quam transit. PPP. 380. o. Phariseus Christi hospitor id probatum dedit. Non videbat ille hanc mulierem, idcirco & Christo ignotam putabat: *Vides hanc mulierem?* dicebat Dominus Simoni Phariseo, quod non interrogasset, si visam ab illo sciuisset. Deinde solum vidit tetigisse (*qua tangit eum*) non vidit lachrymas tantam copiam fuisse, non vidit rigasse, terfisse, & fixis oculis reuerentissimè deuenientem fuisse pedes Salvatoris. Ergò maximam partem non vidit, quam si rectè vidisset, ingressu domus suæ eam prohibuisset, tãq; longas in ea necesse moras non permisisset.

Quod in seipso aliquis minimè sensit, is nec alteri id adesse affirmans vquam crediderit, qui autem ista aliquando se afficium sensit, is profectò ad assensendum faciliorem se præbebit, inquit S. Gregorius Nazianzenus ibid.

Remittuntur ei peccata multa, dicebat Christus Phariseo murmuratori. Et Magdalena suorum scelerum pœnitenti: *Remittuntur tibi peccata.* Cur huic non item dicit: *Remittuntur tibi peccata multa?* Verumq; coram multis dicebat Christus. Cur ergò non iteratò dixit, remitti ei multa peccata, vt semel dixerat? Causa erat, quare semel memorauit, vt ex multitudine flagitiorum illius innotesceret magnitudo indulgentis misericordie illius, cui nulla tanta occurrere possit peccatorum copia, quã non facillè, ac gratuito remittere queat, soleatq;ue. Erat etiam causa, cur non repeteret. Nemo sua sibi palam vitia dari absq; rubore audire potest. Attulerat ruborem semel Magdalene Dominus, vt Deo gloriam adferret. Cùm ergò Magdalena semel audiuisset, remissa sibi esse peccata multa, atque inde certior facta esset de condonatione illorum, non voluit Christus ei denuò obtrudere grauitatem, multitudinemq;ue eorum, quòd illorum commemoratione iteratà nequiquam confusa fuisset. Non debet autem facillè aliquid dici, quod alijs adferre mœrorem, aut ruborem possit, nisi admodum grauis causa aliud non permittat. Abrah. 102 c. 2. Prudentum certè, & cordatorum proprium est, tacere, quæ mouere stomachum, aut adferre molestiam possint, nisi fortè necessitas cogat non dissimulare. Ibid. 101. o.

Sic Deus Abrahæ annuntiabat, quòd illustribus, & generosæ, & numerosæ posteritatis parens futurus, sed hoc dissimulauit, quòd pleròq; tam flagitiosos, & contaminatos filios habiturus esset. Dicebat illi: *Crescere te faciam vehementissimè, & ponam te in Gentibus, regesq; ex te egredientur,* Gen. 17. Sed non dixit, quòd prater Dausdem, & Ezechiam, & Iosiam omnes peccaturi, capitalesq;ue Domini, & veritatis, ac virtutis hostes futuri essent.

Sic Christus Apostolis prædixit, fore vt occideretur, apud Marcum, & Lucam c. 9. Sed ita dixit, vt ignorarent verbum, & non intelligerent, nimirum, *Et ne ante tempus tristitia afficerentur, & timore exterrerentur,* inquit Theophylactus.

Quòd Apostoli tam exosi futuri essent, vt obsequium se præstare Deo putaret, quisquis eos mactaret, hæc non ab initio, sed penè sub ipsam abitus sui horam extremam Christus eis dixit Ioan. 16. Cur non ab initio? *Quia vobiscum eram,* inquit ibid. Noluit eos intempesiua calamitatum futurarum commemoratione percellere, quousq; diutius reticere non posset.

Certò prænouerat Deus, quæ mala Salomon, & alij posteri acturi essent. Noluit tamen hæc Davidi nisi tanquam dubia denuntiare, dicens: *Si indignè aliquis Salomon egerit, arguam eum in virga virorum,* Ec. 2. Reg. 7. ne illum sine causa contristaret, inquit Abulensis. Sic absque causa vrgente aliquem affligere nemo prudens solet. Ibid. 103. c. 1. & 2.

Remittuntur tibi peccata tua. Fides tua te saluauit fecit, inquit Christus ad mulierem, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, velut dixisset. Culpas tibi omnes, vnàque pœnas totas condono, lachrymæ cordis tui diluerunt turpitudinem flagitiorum tuorum, amor tuus magnus fuit, quoniam dilexisti multam, charitatem fides exæquat, vt benè in pace abire possis.

Caeterani obseruatio habet, quòd præter externa Magdalene officia ergà Dominum, quæ videre omnes potuerunt, duæ ab illo producuntur in publicum virtutes, quæ cùm intus latereat, inaccessæ erant præsentium oculis, & cognitioni. Eæ virtutes sunt fides, & charitas. Vt autem suorum scelerum indulgentiam à Christo consequeretur, debuit non solum fidem, charitatemq; habere, sed etiam spem. Cur ergò hanc Dominus præterijt?

Respondet Caietanus: *Spes in officijs eius satis patebat, nisi enim sperasset veniam, non tot fecisset.* Erat Magdalena mulier nobilis, & summo loco nata, & fauentioris naturæ ornamentis insignitè ex-culta,

cultâ, quanta vix eius vrbs, in qua morabatur, alia. Illa omnibus existimationis suæ incommodis contemptis, & mundum muliebrem superiorem oblita, laxo capillamento, & passis cirris, & spretâ gravitate nuperâ, cum antehac benè comitata comiter, atque vrbane ab omnibus salutaretur, & coleretur, sola nunc per plateas accurrebat, vel non cogitans, vel non curans, quid homines dicturi essent, & in medio splendidi conuiuii flebat, ingemiscebat, suspirabat, nec finem faciebat dissuauandi pedes illius, & capillis tanquam linteo abstergebat vnguenta, quibus eos perfuderat. Quæ tanta & fecit, & erogavit, putas nihil in vicem sperauit, & expectauit? *Spes in officijs eius satû patebat, nisi enim sperasset ventam, &c. PPz. 481. c. 1.*

Non est quisquam tantâ cognationis necessitudine alteri coniunctus, tamque familiaris etiam, & intimus amicus, qui vel pedem moueat, nisi lucri stimulo excitatus. Ibidem 478. o.

Quantum Iacob esset consobrinus Labani, hic tamen putabat illum de studio, & sollicitudine curandorum gregum remissurum, nisi mercedem illi offerret arbitrariam. *Solutusq; cum eo conuenire, & libentius ferret, inquit Abulensis.*

Pulchra, neque pauca hoc Caput ministrabit, quæ in huius seculi, non Dei Politeos sicut, ac simulatè officiosulos dicit queant.

De Sancto Iacobo Apostolo.

Accessit mater filiorum Zebedæi cum filiis suis. Cur non dixit: Mater Iacobi, & Ioannis? An quia non tam mater, quam nouerca censi debet, quæ filiorum ambitionem fouebat, & de temporali eorum felicitate plus satis sollicita erat? Ità ferè Nouarinus in Marth.

Multæ matres ergà liberos suos, filias maximè sunt, quales ergà qua sua Struthiones. Vide in hanc rem pulchra Tomo primo 106. 2.

O quanta infelicitas liberorum, quas improbæ, genuerunt, & educârunt matres! *Filius magis conuersatur cum matre, quando tener est, & quando possunt fieri fortes impressiones in eo, & ideo si mater malè imbuat filium suum in tenera etate, semper erit vitiosus, nisi ex magna Dei misericordia, & labore dirigatur.* Ità sapientissimus Abulensis in c. 24. Genes.

Hanc dixero causam esse, quare improbæ quædam mulieres, Deo sic prouidente, maneat impro-

les, vt quæ non nisi Orco suos nutrituræ sint liberos. Vnam certò scio, quæ sterilitate propter suam impietatem, & superbiam damnata fuerit, ne similem sui crearet sobolem. Volo rem hanc verbis plusculis exponere.

2. Regum 6. c. ducebatur Arca Dei ex domo Obededom in ciuitatem David. Aderat hic pientissimus Rex præsens solennitati, neque solum aderat, sed & festiuitatis pars magna erat. Septem enim choros Symphoniacorum secum habebat, & videntiam plurimam mactabat, & non contentus vel aliorum hominum vocibus, vel brutorum sanguine, & carnibus honorasse Deum, ipse quoque ludebat, & totis viribus coram Domino subsultabat. Vidit hoc vxor eius Michol, & primùm quidem *despexit illum in corde suo*, (ibid. v. 16.) deinde etiam verbis contumeliosis dehonestauit, & turpia petulanter probra dixit, & hoc præter multa ad summam ignominiam obiecit, quod velut vnus è scurris nudatus fuisset. Non hæc segniorem, immò verò alacriorem reddiderunt Dauidem, vt magis, magisque ludere, & vilescere velle diceret, quod illam submissionem tam graram Deo sciebat, quam displicuisse mulieri videbat. De hac re sic ait S. Ambrosius Epist. 30. ad Sabinum: *Non erubuit Dauid fame ac opinionibus, nec opprobria apud mulieres subire pro religionis obsequio. Verecundatus est, ludebat enim Domino puer suus, & ideo amplius placuit, quia ita se humiliauerat, & regale posthaberet fastigium, & vitam exhiberet Deo quasi seruulus ministrum.* Quid Michol? Fortè an impunè religiosissimi viri piam humilitatem risit. Dicat hoc nobis sacer huius historię scriptor. *Igitur Michol filia Saul non est natus filius &c; in diem mortis suæ, ait ille ibid. v. 23.*

Risit virum suum Michol, & scurrilitatè interpretata est, quod erat religiosa pietas, *igitur non est natus ei Filius*, An solius contumeliæ causâ factum, quod manit illiberis? Non ob id tantum sterilitate multata fuit, quod ludenti coram Domino, & subsultanti viro suo illi, & insultauit, verum etiam, *ne superbas crearet mater superba liberos*, inquit rursus B. Ambrosius. Itanè ergò certò futurum erat, vt non nisi superbam prolem educaret superba mater, quæ pateret? Vix alios sperare possis ex tali matre liberos. Causam ex Abulensi, præfati sumus.

Accessit adorans, & petens. Quod latinus dicit adorasse, id Græco est inclinasse sese, aut genua in terram submittere, quod Maldonatus eò pertinuisse interpretatur, vt Christi sibi gratiam, beneuolentiamque

tiamque supplex pro filijs, mater conciliaret. Proprium est hominis humiliare se, cum quid ambit, & obliuisci benefactorem cum exambijt, quod preuauit. PP. 2. 601. o.

Receperat se Dauid ab irato Saulo in desertum Idumæ, & in antro Odollam uium velut sepeliatur, quando in extrema presentanei periculi necessitate positus, & auxilium Dei vehementer suspirans aiebat: *Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea*, Psal. 62. Dicit in hæc S. Augustinus: *Modo oratio, quamdiu sitis, cum sitis transferit, transt oratio. Quamdiu febricentem ardens sitis vexat, quam ardentem aspirat ad fontes, quotquot vbilibet nouit! Totum immergere se in flumen velit, si per vires, & tempus liceat. Abit febris, simulque illum & sitis, & omnis fontium, & aquarum cupiditas destituit. Sic plurimi hominum cum ærumnarum siti laborant, vehementer ad Deum omnis boni fontem desiderio feruntur, humiliterque illum, & contentis vocibus inclamant, acceduntque adorantes, & petentes: Verum cum angustia sitis præterijt, præterijt & memoria fontis &c. Ibid. 601. c. 2.*

Sunt plurimi hominum quales illi apud Bernardum, *importuni et accipient, inquieti donec accipiant, ingrati ubi acceperint, largissimi promissores, & parcissimi exhibitores. Ibid. c. 2.*

Dixerat Pharaõ ad Moysen, & Aarõn: *Orate Dominum, et auferat ranas à me, & dimittam populum, videns autem quod esset requies, ingratiuauit cor suum, & non audiuit eos. Exod. 8.*

Sic faciunt multi, inquit Lyranus: qui cum in afflictione positi sunt, multa Deo promittunt, sed extra periculum positi retractant. Ibid. 602. c. 1.

Multi sunt in hoc capite, quibus profanorum huius seculi politicorum, & simulatorum officiosorum magnificas sponsones, & insolentia submissionis verba delinear, & perstringit, quibus aliorum, quorum beneuolentia indigent, opem eblandiuntur, quorum frequens in Concione usus esse possit.

Dic et sedeant hi duo filij mei. His verbis Salomè Mater Iacobi, & Ioannis Apostolorum, ut affirmat S. Matthæus, Christum pro filijs appellabat. B. Marcus ait, filios ipsos his verbis appellabat. *Magister volumus, et quocumque petierimus, facias nobis*, Marc. 10. 35. Malum exordium orationis, cuius funem ducit voluntas propria, quæ tamen gemma pretiosissima sit, & donum Dei gratuitum, magno tamen sæpè nobis constare solet. Abrah. 30. o. *Hæc enim fecit, ut Lot incidere in Sodo-*

mam. Hæc fecit, ut Ierosolymitæ peruenire in veri Dei cognitionem, ex qua salus eorum pendebat æterna, non potuerint. Hæc fecit, ut Abraham post devictos Reges sibi timeret, veritus ne malè egisset, quod iniustus, & ex propria sententia egerat. Hæc etiam fecit, ut Lot in turpissimum incestum prolaberetur.

Dic et sedeant hi duo filij mei, Unus ad dextram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo, Matth. 20. Collaterales Christi esse optabant, ideoque Dominus difficilem se illorum votis præbebat, ut doceret, non facile admittendos quosque in familiare confortium, maxime cum quibus communicare de tuis rebus debeas. Et quoniam superioribus omnibus mors ex laterum dolore minatur, & interitus ex ea parte afferri solet, vigilanter curare debent, ut sanos, & rectos consiliarios à latere habeant, ne tam acuto ex morbo decedant. Abrah. 153. o.

Abimelech nocturnum quoddam vehementer sollicitabat visum, & statim de nocte consurgens vocauit omnes seruos suos, & locutus est omnia verba hæc in auribus eorum, *timueruntque omnes viri valde*: Gen. 20. Ita debent Principes, quoties occurrit arduum aliquid, statim accersere consiliarios, sed hoc acriter curare, ut quàm rectissimos habeant.

Eugenio Papæ dicebant S. Bernardus: *Non te dixeris sanum dolentem latera, hoc est, ne dixeris bonum innitentem malis, subaudi consultoribus, Consiliarij quidam sunt cæci, scilicet, non videntes quid sit consultum, & vtile, quidam claudi, qui in vtramuis partem inclinant, nihil certum statuere possunt, nisi hos tales Dauid antè abstulisset, intrare Ierosolymam non potuisset. Ibid. & 154. c. 1. & 2.*

Dic et sedeant hi duo filij mei, &c. Sic obsecrabat Christum Salomè pro filijs Mater. Seiens autem Christus, has à filijs causas preces, illis etiam respondit. *Potesse bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Matth. 20. quod est apud Marcum: *Potesse baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Et illi promptè, atque exemplò: *Possimus, nihilque tam arduum occurreret, quod non lætanter aggrediemur, dum preces nostræ modò obtineant, & exambiamus sedes, quas cupimus.*

Eurhythmus ait: *Omnia promittunt, petitionem consequentes cupientes. Chrysostomus autem dicit, quod nec poculo, & baptismo intellectis solâ animi promptitudine gratiam quarebant. Quamquam nescirent vel quid calix sibi vellet, quem hauituri erant, vel quid baptismus esset, quo baptizandi dicebantur antè, quàm in locum superiorem peruenire possent,*

omnia tamen promittunt, ad omnia se offerunt & faciendi, & ferenda, quæcunq; Dominus pro illorum subfelliiorum consecutione & fieri, & ferri vellet. Ita præcipit hominem dominandi libido, quem semel inuasit. PPP. 313. c. 1.

Inimò ita cæcat, ut nihili duceret, Deum ipsum in crucem agere, dum per hoc appetentiæ illi satisfacere, & obtinere principatum posset. Ibid. o.

Crucifixionem suam vocat Christus exaltationem, idq; minimùm ter. *Exaltari oportet Filium hominis*, aiebat Nicodemo Ioan. 3. dein reliquis Iudæis communiter apud eundem c. 8. *Cum exaltaueris in Filium hominis*, Et c. 12. *Ego si exaltatus fuero à terra*. Dicebat olim Propheta regius: *Accedet homo ad cor altum*, Psal. 63. id est, efficietur arrogans, ambitiosus honoris, cupidus imperandi, regnandi libido illum exoculabit. Et quid hinc fiet? *Exaltabitur Deus*, hoc est, ut superbus eiusmodi homo sui voti compos fiat, in ligno suspendet, si fieri possit, & cruci affiget ipsum Deum.

Non de nihilo accensa est contentio inter Apostolos, quis eorum videretur esse maior, quando illud ex Christo nocte cænæ audierunt. *Ecce manus tradentis me mecum est in mensa*, Luc. 22. Simul enim ac hoc intellexerunt, corrigari cæperunt, quis eorum videretur primatum, & præfecturam collegij Apostolici post Christi mortem ambire, ut illum non dubitarent fore Saluatoris proditorem, quem viderent esse primariæ dignitatis cupidum. Ita ferè autor sermonum, ad fratres in eremo Serm. 28. Ibid. 314. c. 1. & 2.

Et unus ad sinistram. S. Laurentius Iustinianus apud Nouarinum in c. 20. Matthæi ait: *Collocandis erant ad Christi dexteram miseratione diuinâ, sed ipsi permissis à petitione se cum damnandis constitus flagrabant ad sinistram*.

Sic quod maximè demoritur homo, id illi celeriorè adferre mortem solet. PP2. 637. o. Qui vitauerat Dinam, cum non posset habere coniugem, nisi antè circumcideretur, non distulit quin statim, quod petebatur, explever. Sed quantâ festinatione matrimonium accelerabat, tantâ maturatione mortem accerfebat. Tertio namq; die, quo grauissimus erat ex circumcisione suscepta dolor, occisus tum ipse, tum omnis suæ vrbs masculus fuit.

Nauseam Israëlitis manna mouit, carnesq; petierunt, & consecuti sunt. Sed adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, *Et ira Dei ascendit super eos*, Psalm. 77. *Consecuti sunt, quod desiderauerunt, Et in glauis em impluerunt, Veruntamen satiatio panis depen-*

derunt, inquit Theodoretus. Perdidit illos, quòd perditè appetierunt. Ibid. 638. c. 1.

Afael pedum pernicitate mortem, quam effugere posse putabat incurrit. Ib. 638. c. 1. & 2. *Ferit certe Gentilius fabula fuisse regem quendam (Midam volunt) qui quidquid tangebatur, aurum fiebat*, inquit S. Ambrosius. At quo fructu id fiebat illo, ut ipsa mantilia digitis apprehensa rigescerent, & cibus in ore crepitaret, ferretq; non alimenta, sed inferret vulnera, & in gutture potus hæreret, nec penetrare facilis, nec redire. Hæc ferè idem. *Digna beneficia votis, digna tantomunere precatore*. Ibid. c. 2.

Rachel morituram se clamabat, aut veriùs in mortuis recenseri posse putabat, quamdiu sine liberis erat. Simul autem enit secundum filium, & agere animam cæpit. Ibid. 639. c. 1. *Vide in hanc rem plura ibidem*.

Nescitis quid petatis. Petebant enim, ut alter eorum ad sinistram Christi statueretur, ad eam verò statueretur hædi, & ii, quibus dicitur: *Ite maledicti in ignem æternum &c.* Quàm turpiter ergò hallucinabantur, qui tale quid rogabant. Nec miror tamen istam quantumuis grauem, & enormem prolapsionem, quia ambitiosorum obsecratio erat. Antè verò ignis adurere, & lucere sol desinet, quàm errare homo arrogans, sibi que nimium tribuens. PPP. 373. o.

Nescitis quid petatis. S. Chryl. in catena aurea B. Thomæ ait, decem reliquos discipulos ex hac Domini increpatione intellexisse, quidnam ii duo Iacobus & Ioannes petierint, adeoque indignatos fuisse, maximè cum simul recordarentur, quòd etiam in transfiguratione præ se honorati fuissent. Ut video de inuidia nata est cæterorum Apostolorum indignatio aduersus hos duos fratres, & de inuidia non solum illius honoris, quo in monte Thabor singulariter ornati fuerant, sed etiam de primatu, quem ne consequerentur, tam vehementer timebât quàm auide ipsi adipisci cupiebant. Itaque si fortunatorum catalogo inferri potest, qui inuidiosorum fortem est expertus, si ægrotaffe quæri non potest, qui inuidentiæ morbo non laborauit (PPP. 382. o.) duo illi fratres quidem in felicibus numerari possunt, quia inuidiosi fuerunt, reliqui verò decem malè valuisse dici, quia inuidiæ malo correpti.

Perquam prolixus est Nissemus in huius argumenti tractatione, et materia deficere non potest Ecclesiasten, qui de illo differere pro Concione velis.

Habuit hoc magnus Hispanorum patronus Iacobus de suorum Clientum ingenio, quòd initio suo

Apostolatus promptus ad arma fuit, ignem inferre cupiens Samaritanis, à quibus hospitii repulsum Christi passus erat: *Domine, & sic dicimus, & ignis descendat de celo, & consumat illos?* dicebat ille, & frater eius Ioannes apud Lucam 9. increpauit eos Dominus, ac merito, quia siquidem ad benefaciendum sine longa deliberatione deproperare absque periculo, ut videtur, possumus, ad inferenda supplicia tamen suspensio pede cunctanter pergere debemus, multoque & maturo consilio uti. Abrah. 123. o.

Perispectissimam habebat Deus Sodomitarum improbitatem, & tamen aiebat: *Descendam, & videbo &c.* Cur hoc? *Ad instruendum iudices, qui licet delictam cognoscant per famam, & velut singulares persona, donec eis perfecte constituerit, peccatum esse commissum, sententiarum non debent, sed primo res gesta inquirere veritatem,* inquit Abulensis.

Neminem Deus ad pœnas damnat, nisi cui pro malis scelerum suorum meritis iure sit indignatus, quique ante fecerit, ob quod plecti dignus sit. At verò vitam, gratiam, & omne genus beneficii cuique propria voluntate tribuit. Ita exponit Basilii illud ex Pl. 29. *Ira in indignatione eius, & ira in voluntate eius.* Eo exemplo docemur, ad irrogandas pœnas maturum consilium adhibendum, beneficia sine consultatione longa pro arbitrato conferri posse.

Virgas, & secures, quibus Romani prætores olim plectebant scelera, validè colligatas præferebant. Quid ita? *Signum est non oportere magistratum iracundiam promptam, ac dissolutam esse,* inquit Plutarchus.

Ad sponsam suam veniebat Deus *salvens, similis caprea, bimulorum, ceruorum,* Cant. 2. Postquam peccarunt Protoparentes, audiverunt vocem illius *deambulantis in paradiso ad auram post meridiem,* Gen. 3. Quare tam celer ad sponsam, tam tardus ad lapsum Protoplastos? *Retardabatur, & lentis gradibus incedebat, & ipse qui veniebat tristem mortalibus inferre sententiam, ad sponsam vero veniens festinabat, & letis admodum saltibus aduolebat, aterna reparationis afferens medicinam.* Sic Galfridus. Dicant hinc Iudices, ut ad aucterius agendum lento pede pergant, ad benefaciendum volent, si volunt.

Quidam apud Senecam tyrannus irato, & festino iudicio tres occidit innocentissimos milites. Primum, quia in comitatus veniebat. Secundum, quod priori causa mortis fuisset, quia serius aduenerat. Tertium, scilicet licetorem, quod primum non satis celeriter obruncasset. Contrà ac sanctus rex Iob,

qui causam, quam nesciebat, diligentissime inuestigabat, Iob 29. quia in re notandum vidit Magnus Gregorius, ne ad proferendam sententiam precipites simus, nevé indiscussa iudicemus. Ibid.

Sed illud in verbis Iacobi, & Ioannis sapienter pressit Nouarinus, quod non aiebant, *Domine dic, & sube, & ignis descendat,* nouerant quippe illius mansuetudinem, & clementiam, quodque per se id facturum non esset. Tam inuito nempe, repugnanteque animo Deus ad irrogandas pœnas adducitur, ut velut pro miraculo haberi possit, cum infert supplicia. Abrah. 128. o.

Vespero venerunt Sodomam Angeli, qui eam exsturi, Gen. 19. ad Abrahæ tentorium in ipso seruore diei Gen. 18. Tardè velle, ut dicitur, nolentis est. Repugnante ergò voluntate, & velut nolentes venerunt qui tam cunctanter, & nonnisi sub seram noctem ad inferendum ignem Sodomis venerunt.

In fatali illo, & supremo mundi expirantis die etiam *virtutes calorum,* ut est apud Lucam 21. *mouebuntur.* Chrysostomus ait: *Angelos tremor apprehendet. Et cur Angeli tremunt? Terre buntur constantiâ Iudicis.* Dei Iudicis, & diei illius furor in momento, in sui oculi consummabitur, 1. Corinth. 15. & hanc tam celeriter transiuram, hoc est, momentaneam iram vocat ille constantiam irati iudicis: Quia cum plectere sit valdè alienum ab ingenio Dei, integrum sæculum, & totam æternitatem sibi vertere videtur ad puniendum, cum vnicui momentum ad castigandum adhibet. Ibid. 128. c. 2.

In illa hora, inquit S. Ioannes c. 5. *procedant, qui mala egerunt, in resurrectionem iudicis.* Et nonne ut cruciatus dependant æternos, reuiuiscunt? Ioannes nihilominus ait, resurrecturos (quod ad Deum attinet) ut iudicium subeant, pœnis ille non oblectatur, sed has ipsi sibi commuerunt, & conflarunt peccatores. Ita ferè Caietanus.

Propterea etiam tunc *mittet Deus hominis Angelos suos, & colligant de regno eius omnia scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittant eos in caminum ignis,* Matth. 13. vbi Euthymius obseruauit, quod per se quidem seminavit ostendens quod sibi proprium est beneficia præstare, per alios vero (pura angelos) supplicia inferre, demonstrans quod sit à se alienum punire.

Apud Ieremiam sic minabatur Dominus: *Cadent in gladio, & in fame, & erunt in miraculum.* LXX. transferunt: *Erunt in perditionem.* Et Chaldaus:

Erunt

Erunt castitatem. Itaque quod vulgato miraculo,
hoc LXX. & Chaldaeo dicitur, *perditio castitatis,*
tanquam miraculo adscribi possit, si quos Deus gladio, aut fame perdat. Ibid. 129. c. 2.

FESTA AVGVSTI.

De Sancto Dominico Ord. Præd. Fundatore.

SI amor æstimari de memoria potest (vt habes in vita Abrahæ 15. o.) maximus fuit S. Dominici erga salutem peccatorum, qui eius ætate vivebant, amor, quorum tam viuam, cum viueret, habebat memoriam, vt pro eorum conuersione noctibus singulis non preces tantum, neque lachrymas solum, sed & sanguinem funderet, corpus suum duris flagellis castigans, & concerpens, & hoc asperioris penitentiae sacrificium Deo pro illis offerens, libentissimè impendens sanguinem suum, & superimpendi ipse totus cupiens pro animabus eorum, vt Paulus pro Corinthiis 2. Corinth. 12. 15. Vt suum hic Apostolus erga Philipenses affectum testaretur, aiebat: *Gratias ago Deo meo in omni memoria & scri, semper in cunctis orationibus meis,* Philip. 1. 3. 4. Sic enim ea exponit Primasius, inquit: *Ostendit circa eos dilectionem suam, pro quibus semper exorat,* (ibid. 16. c. 1.) *Quantam ergo dilectionem ostendit S. Dominicus erga coetaneos suos peccatores, pro quibus non modò flagranter exorabat, sed etiam flagris carnem suam immaniter exarabat, idque non semel, & iterum, sed in singulas noctes!*

De hoc Festo habes prolixum sermonem in Centonibus secundi Tomi. Vide etiam commune Doctorum.

De Sancto Augustino Episcopo & magno Ecclesiæ Doctore.

Tribus, quæ seruo Dei seruanda S. Augustinus monebat, hoc primum erat, *Et uxorem nunquam cuiquam posceret, idque ne dum inter se coniugati iurgantur, eum maledicant, per quem coniuncti sunt.* Refert Possidonius. *Pronubos saepe dixit omnibus deuouerunt nupti, etiam ipsodie, quo ablatam strati sunt,* inquit S. Chrysostomus. *Addit*

porro: *Quin & multi iuuenes, cum inuendi matris moni potestis esset, non aliam ob causam ab uxore duccenda abhorruerunt, quam ob molestias, quas id genus haberes.* PPP. 261. c. 1. Est quidem Matrimonium Sacramentum sanctum, sed status illius plerumque valdè ærumnosus. Ibid. 259. o. Vt merito S. August. suaserit, neminem debere alteri esse conciliatorem nuptiarum.

Inumbrare aliorum maculas, & famæ labes seruare rectas tam enixè studuit Magnus Augustinus, vt neminem vellet mensæ socium, quem sciret detractioni addictum. Non qualiscunque hæc illius laus est. Nam tegere, & excusare proximorum errata tam est gratum Dei oculis opus, vt velit eum, qui hoc facit non solum velut Angelum è cælis dilapsum, sed etiam tanquam perdilectum filium suum haberi. Abrah. 122. o.

Ibat ad sumendum supplicia de impuris Sodomitis sanctissimus Deus, & aiebat: *Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum?* Gen. 18. Quid nō potuisset? Quare ergo sic loquebatur? *Quia Deus est valdè difficilis ad publicandum occultæ criminis nostræ,* inquit S. Thomas. Si penas inferendas Sodomitis aperuisset Abrahæ, commemorare debuisset etiam culpas, ob quas infligere vellet. Et quia vix facere potest, vt scelera nostra prodar, etiam vix à se impetrare poterat, vt supplicium indicaret.

Lucas ait de Christo, vocasse ad Apostolatam Simonem, qui vocabatur zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem. Cum Simonem à singulari erga Deum ardore, & alterum Iudam à parente descriperit, cur non etiam postremum Iudam à suo prodicionis scelere denotauit? Respondet Chrysostomus: *Illum de animi sui virtute nuncupauit, istum malitia nomen abscondit, & ideo non dixit, Iudas proditor, & te doceret, detractiones nescire, & accusationes declinare.*

Aristotelis pulchra obseruatio est, vnum quodq; animal infirmum sui corporis loco aliquo esse, ac partes infirmiores naturam semper integere consueuisse. Si in naturalibus, vbi sine animi vitio vitium est corporis, tam vigilanter reguntur defectus, quanto studio debent occultari ægritudines animi, quas suâ culpâ sibi quisque accersit?

Cur aqua illa piscinæ mouebatur, vt languentes in ea curarentur? *Turbabat Angelus aquam ne languentium Sulnerum turpitudine appareret,* inquit Chrysostomus. *Fædæ erant multorum plagæ, quæ ne incurrerent in oculos alienos, dum illi essent intra aquas, mouebat eas Angelus.* Ergo quidam &

cœlo Angelus est, qui cum audit aliorum lædi famã, nudari turpitudinem, & detegi vulnera, ex charitate, aut miseratione abruptit, aut interpellat detractoria colloquia, aut criminatorias quouis modo turbat narrationes.

Cum Petrus videret Christum in monte transfiguratum, *nesciens quid diceret* (vt est apud Marcũ) aiebat: *Domine, si vis, faciamus hic tria tabernacula* &c. Et adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos, nimirum vt Petri multis modis errantis, & ex dæmone volente Christum à Moyse, & Elia separari, loquentis imprudentes sermones interciperet, obnuberetque. Simul Christus regere errata Petri capit, & vox Patris insonuit: *Hic est filius meus dilectus* &c. Et rectè tunc vestimenta illius facta sunt alba sicut nix, nam quemadmodum nix omnia immunda non solum cooperit, sed etiam venustat, ita ille turpes Petri prolapsiones occultabat obtensã nube, tanquam pallio iniecto. Talis filii instar fuit, qui eiusdem instar agunt, vt Augustinũ meritò in Angelis, & filiis Deo dilectis recensere possimus.

Vt verò charus Deo Patri filius est, qui aliorum amat inumbrare scditatem, ita qui proximum temere iudicat, leuiterque illi maculas allinit, quidam Lucifer est, Dei que autoritatem occupare per tyrannidem tentat. Abrah. 12. 5. Quod Deus cum ad illum clamor Sodomitarum ascendisset dixit, velle descendere, & videre vtrum clamorem opere complectent, Gen. 18. id fecit, vt nemo cæco impetu, & auii temerario ad iudicandum leuiter aliorũ dicta, seu facta deproperet. Hæc doctrina vilissima est, & plurimum commendari, & inculcari debet, nam *maxima pars generis humani in discreto iudicio ad reprehendum prompta, & parata esse probatur*, inquit S. Augustinus.

Temerarii eiusmodi iudices peccant in totam sacrosanctam Trinitatem, inuaduntque ea, quæ sunt Personæ cuiusque propria.

Tempora posuit Pater in sua potestate, Act. 1. Horum notitiam sibi arrogat, dum hunc vel iam esse Agnitioſum, vel fore sceleratum affirmant, qui superiora pœnitendo expiauit, & à futuris cauere proposuit. Filii sapientiam inuadunt, dum de secretis, quorum ille solus conscius, pronuntiant. Spiritus sancti benignitatem vel maximè offendunt, cum eos in reprobis numerant, quos ille in libro beatorum descriptos habet. Hæc ferè Ioannes Cluniacensis.

Propter suam iudicandi temeritatem damnatus
Tom. IV.

est Phariseus, Lucæ 18. de quo hæc ferè S. Dorotheus: *Neq; ex hoc iudicatus à Domino est, quod purum arapinũ, inuisitata, adulterio affirmavit, neq; quod non esse cæterorum similem dixit, sed ob hoc, quia ad Publicanum conuersus, neq; inquit & hic Publicanus. Tunc enim iudicatus est, tunc actum est eius &c.* Multa solius stultitiæ plena, cæterum vacua, & inania verba effuderat Phariseus, atque tulit Deus; sed hoc tolerare non potuit, quod addidit, *Velut etiam hic Publicanus. Quare? Quia iudicauit ipsam personam, dispositionem mentis, & breuiter dicam, omnem ipsius vitam.* Velut alter quidam Lucifer inuadere iurisdictionem Dei, & similis esse altissimo voluit adeo etiam tanquam ille inemendabilis fuit.

Dauid obsecrabat Deum: *Iudica iudicium meum, & redime me.* Psalm. 118. Quale hoc iudicium? Illud, quo alij res occultas, & dubias censere solent, inquit ferè S. Ambrosius. Nota, quod ex persona peccatoris loquitur, qui suum temerarium cupit iudicari, & castigari iudicium. Quare castigari, & non condonari quoad pœnam? Quia illud vitium tam est exosum Deo, vt culpæ remissionem precari potuerit, pœnæ indulgentiam rogare ausus non fuerit. *Iudica, Domine, inquit, temerarium iudicium meum, & pleste, ac puni.* Vt verò meriti supplicij gratiam consequeretur, commonebat Deum misericordiarum suarum, velut earum immemorem ipsum tanti sceleris magnitudo fecisset, dicens: *Misericordia tua multa, Domine, quas cum in memoriam reuocas, illud simul recogita, quod operum tuorum gloriosissimum est misericorditer condonare offensas.* Cur misericordiam eius hæc occasione sic extollit? *Quia dixerat, Iudica iudicium meum, ideo subtexisti miserationes Dei nimiam multas esse, graue est enim de alio iudicare.* Ita S. Ambrosius.

Apud Lucam 6. ex obseruatione S. Dorothei comparauit Christus festucæ peccata quæuis alia, iudicium autem temerarium trabi, *quia excedit omne peccatum iudicium temerarium*, inquit ille, & quantum interest inter pondera trabis, & paleæ, seu festucæ, tantum superat illud peccatum suã grauitate quoduis aliud. Ibid. 126.

c. 2. & seqq.

05)(*)(500

De Sancto Ioanne Baptista Decollato.

Vm esset Ioannes in vinculis, in quibus & decollatus est propter reprehensum Herodis tam publicum inceditum, misit duos ex discipulis suis ad Christum, vt interrogarent eum, num ipse esset ille venturus, non quod Ioanni hæc res dubia esset, sed vt discipuli, qui dubii erant, fierent certiores. Ergo ea legatio ad aliorum vtilitatem dirigebatur. Quis hoc non videat? S. Chrysostomus ait, id Ioannis factum esse, *super humanam naturam, & insolentissimum hominibus facinus, quod missus in carcerem non de suo periculo sollicitus erat, sed de aliorum salute cogitabat.* Mos enim, & consuetudo communis hoc habet, vt suam quisque rem curet, suisque studeat, & inuigilet commodis. At veri amoris integritas iam maiorem celsitudinem peruenire non potest, quam cum alienam infelicitatem sic deplorat, & leuat, vt propriam. PPP. 274. o.

Cur Ioannes, cum è carcere discipulos suos ad Christum ablegauit, non suam illi captiuitatem, & innocentiam, non vel iniuriam, quam ab obscuro Herode patiebatur, nuntiauit, contraque regem tam flagitiosum, & crudelem querimonias dedit, qui contra fas omne in illo facinorosorum infami diuersorio inculpatum compeditum attinebat? *Quod Herodes illi faciebat pro pana, ille suscipiebat pro beneficio, & in aciem quasi Dei misericordiam fruebatur.* Ita S. Chrysostomus. Duo erant in illa ignominiosa captiuitate, quam patiebatur Baptista, alterum ira, feritas, ac tyrannidis incedi Regis, alterum merendi occasio, patientiæ fructus, & magnus animæ quæstus, quem facere in carcere poterat, Ioannes ergo non loci, in quo versabatur, vilis erat, sed bene merendi occasionem, quæ se ibi offerebat, attendit, & carcer illi visus fuit non præclaræ suæ famæ nubes, sed gloriæ cælum, & sanctæ generationis locus, acceptauitque pro beneficio, quod Herodes deputabat supplicio. PPP. 306. c. 2. Ita vbi sunt, quæ & commodo, & offendiculo esse possint, debemus ea spectare quâ parte commodant, non quâ offiunt. Ibid. 305. o.

Non licet tibi habere uxorem fratris tui, dicebat Ioannes Herodi, quâ sui incedi cum fratria Herodiade consuetudine ingens non subditis tantum suis, sed & vicinis regnis præbebat offendiculum.

Quo animo salubria boni monitoris verba accepit, ex eo licet æstimare, quod illum trucidasset, nisi vulgi metus eum à cæde retardasset. *Volens illum occidere, timuit populum, inquit S. Math. 14.* Itaque prædicatorem virginem præuaricator incestus vitæ exuere voluit. Quid illum à scelere abstrinxit? *Timuit populum.* Non amor Dei, non horror tam iniustæ occisionis viri tanti, & tam sancti, sed populi metus, & motus publici formido illum tantisper coercuit.

Hocine verò tibi solum manus obstringit vt ne mortem Ioanni inferas? Neque tu diu abstinere, neque ille multos posthac soles videbit. Factum ita, nam paulò post misit, & decollauit Ioannem in carcere. Pulchrè in hanc rem differit S. Petrus Chrysologus: *Facile deuiat à iustitia, qui in causis non Deum, sed hominem pertimescit. Hic timor peccandi facultatem differre potest, auferre non potest soluitatem.* Abrah. 187. c. 2. & seq.

Ita leuiter intereunt virtutum opera, quæ Deû non spectant, neque ab illius amore, & obseruantia veniunt. Quare vt in bonorum operum studiis perduremus, inter bene agendum Deum solum respiciamus. Ibid. o.

Adiungere animum ad mastrandum filium vnigenitum, & vnice charum Abraham non potuisset, nisi propter Deum fecisset. Ibid.

Numero non sunt, & nullius pretii, qui vel solo hominum intuitu, vel priuatæ vtilitatis suæ amore seruant legem Dei, & festinant quod bonum est, nam eorum virtus, vt in fragili fundamento construitur, sic intercidit facile. *Solus est Dei timor, qui fugat crimina, innocentiam seruat, mentes corrigi, perpetem tribuit facultatem, inquit Chrysologus. ibid. 188. c. 1.*

Malgranata, siue *punica flores facile amittunt quia nexus eorum debilissimus est*, vertebraeque delicatulas, & tenellas habet, inquit Theophrastus, eam ob causam leui aspiritu deicitur. Si quæras, cur ille à vita penitente destitit, cur illa vitæ solitaria, & modestæ studio deposito deposito semel mundum muliebrem resumpsit, & ad vanum pudolæ cuticulæ cultum est reuersa? respondebo, *quia nexus eorum debilissimus.* Populi aurâ, & plausu hominum fouebatur illius penitentia, ista latebras coluit, vt in admiratione esset, ac propterea amborum bene cæpta leuiter corruerunt. *Nihil perpetuum, quod videtur, aiebat S. Ignatius, quod sic accipio, ac si dixisset, diu stabile esse non posse, quidquid agitur solum vt videatur, & non pro solo Deo.*
Nam

Nam solus est Dei timor, qui faciat crimina, & innocenciam seruat.

Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Nefaria & incestam Herodis regis cum fratria sua consuetudinem nemo ignorat, nisi qui de sacris historiis nihil nouit. Crebra per annum fit scandalosi illius conuictus mentio. Non dubito quin passim in comitis publicis, & in conuentibus priuatis pauperes æquè ac diuites de turpi illo pellicatu pessimè tum fenserint, tum locuti fuerint, vixque aliud dixerint, quàm intolerabilem esse perniciosi exempli illam Herodis cum fratris sui vxore amicitiolam. Ad murmurandum nulli deerat lingua, ad arguendum infamem istam consuetudinem soli Ioanni supererat animus: Dicebat enim illis Ioannes, non licet tibi habere eam. S. Chrysostomus exclamat: Quot diuites erant tempore Herodis? Quot potentes? Et quis in medium prorupit? Quis tyrannum increpauit? Quis contemptas leges istius est? Diuitum nullus. Multus erat per id tempus viro- rum magnorum numerus, atque in his nullus, qui non clam admorderet obscenam illam familiaritatem, nullus etiam, qui regem adire, & palàm obiurgare auderet. Sed qui neq; lectum neq; lectum, neq; mensam habebat, ille solus, ac primus omni libertate tyrannum arguit, & presentibus omnibus, ac audientibus nuntiata sententia eum damnauit. Cur vnus hic nihil metuebat, cum omnes alii timerent? Quia ille rerum omnium inops erat, hi diuites. PP2. 598. c. 1.

Abundare, & timere differunt plurimum literis, syllabis, vocabulis, sed reapse nihil. Ibid. 597. o.

Effoeminatus Herodes misso spiculatore decollauit Ioannem in carcere. Marci 6. Fuit Ioannes, si virtutum eius copias spectas, maximus, si vitæ sanctitatem, illustrissimus, denique vt spiritum ponderator Dominus aiebat, omnium ex mulieribus natorum eminentissimus. Cur ergo in ipso ætatis flore occisus? Præcursores vitam triginta duorum, & semis annorum esse voluit Christus, & quia curat non ex quanto tempore, sed ex quanto corde sibi seruatur, perfectionem meriti non tempore adscriberet, sed virtuti. Sic Algerus. PPP. 191. c. 2. & seqq. Deceps fuit Ioannes, quando obruncatus, quia sanctissimus, ætatis enim magnitudo non ex dierum numero, sed multitudine meritorum pensanda. Ibi. 290. o.

Cum pro vno Ioanne occiso, duodecim Apostolos contra dæmonem emisisset ad prædicandum Christus, variaque cum per hunc, tum per illos ede-

rentur miracula, variè de Christo opinari homines cœperunt, alijs affirmantibus, esse illum Eliam, aut quempiam ex Prophetis, Herode autem dicente: Ipse est Ioannes, quem ego decollavi. Marci 6. Ridet S. Petrus Chrysologus hoc scelerum caput dicens: Iste rex sapiens, egregius index, censor morum, disciplina custos, & index innocentia, scilicet, quod decollauerit Ioannem dicit, quare decollaueris, tacet, non potestatem regiam tanti facti confunderet turpitudine. Hæc ille serm. 173. Putauerit Herodes magnum aliquid fecisse, quod virum tam magnum minui capite iussit, causam etiam addidisset, ob quam hoc iussit, ita incesti adulterij sui scditatem simul patefecisset. Verùm fecit, quod homines plerique solent, qui optimè nouerunt & commemorare ea, quæ ad sui commendationem faciant & dissimulare, quæ labeculam qualemcunq; aspergant. PP2. 642. o.

FESTA SEPTEMBRIS.

In Festo S. Crucis Exaltatæ.

Autore Interprete.

Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. Gen. 3.

Vditores de Episcopo hodie argumentato paucis vobiscum agam, & de Sacramento abscondito à sæculis in Deo, de sapientia ante sæcula in salutem nostram prædestinata, de qua Paulus in mysterio, in absconso, neque omni passim vulgo, sed prouectioribus tantum loquebatur, populariter, ne vel nimia prolixitate molestus sit noster sermo, vel immodicâ sublimitate, ac subtilitate (quam ego in mea dictione nullam agnosco) inaccessus, obscurus, & infructuosus.

Copiosissimum porro argumentum voco Sacrosanctæ Crucis Dominicæ hodie exaltatæ mysterium quod vnum est totius scripturæ, omniumque sacrorum librorum caput, summa, & epilodus, de quo apud Iacobum Pintum lib. 2. Crucifixi, tit. 1. loco 1. num. 22. Alexander monachus autor antiquus ex antiquis multis ostendit, essam deum antè quàm in Caluarie monte palàm ostentaretur, ab ipso orbis principio,

*principio, in vniuersa hac rerum machina semper re-
luxisse. De quo D. Hieronymus in caput 11. in Mar-
ci Tom. 4. (si tamen is illorum commentariorum
autor) ait, nihil esse nisi figuram quadratam mundi:
de quo apud eundem Pintum lib. 1. tit. 1. loco 1.
num. 12. Prudentius canit, nascente mundo, vt
primùm factus est homo, expressum esse signis, ex-
peditum literis, aduentum eius mille per miracula
ore confono vatum prænunciatum, & nec Reges,
nec Prophetas, nec Iudices, nec Principes destitisse
virtute bellis, cultibus sacris, stylo pingere formam
crucis, prænotatamque crucem, & adumbratam
prius, & vetustis combibitam sæculis. Quid copio-
sius argumento, quod tractarunt, nec pertractarunt
tamèn omnia non modò sacræ scripturæ, sed etiam
sæculorum volumina? Quid verò tam & copiosum,
& absconditum, quàm liber scriptus intus, & foris,
& ob signatus, & inuolutus, quem ex Isaïæ 29. capite
etiam sciens literas nesciat legere, vt Ioannes, ille
arcanissimorum Dei mysteriorum conscius, fleuerit
Apoc. suæ cap. 5. quòd non inueniretur, qui aper-
tirea librum, & solueret signacula eius? Hic liber
D. Bernardi serm. 1. de resurrex. crucis signaculum
est, idemque agnus stans tanquàm occisus, id est,
crucifixus, qui & stantis speciem referebat in cruce,
& semetipsum explicauit, & expandit maiusculis fo-
raminum characteribus, & vulnerum cœlaturis in-
sculptum. *Hic planè est liber ille intus, & foris scri-
ptus, inquit D. Hieronymus Episcopus, de vera circu-
mensione Tom. 4. secretus, & publicus, apertus, & oper-
tius, paginis superioribus videndus, interioribus non
videndus, quia incomprehensibilis. Intus scriptus est,
cùm propheta dicat: Generationem eism qui enar-
rabit? foris scriptus, cùm Euangelista ait: Liber ge-
nerationis Iesu Christi filij David, &c. Intus scribitur,
cùm per Ioannem dicitur: In principio erat Ver-
bum; Foris scribitur per Mattheum: Generatio au-
tem Christi sic habet.**

*Foris scribitur, cùm Dominus esurijt: Intus scri-
bitur, cùm quinque panibus multa hominum millia
saturauit. Foris scribitur, cùm Amici morte lachry-
matur. Intus scribitur, cùm ipsum, quem flebat, ex-
suscitauit. Foris scribitur, cùm affigitur cruci: Intus
scribitur, cùm Paradisum larvoni promittit in cruce.
Foris scribitur, cùm spiritum moriens secundum ra-
tionem humana carnis emittit: Intus scribitur, cùm
in passione sol fugit, dies absconditur, terra concuti-
tur. Foris scribitur, cùm sepelitur: Intus scribitur,
cùm tertiâ die sepulchri liminibus remotis erumpit
in lucem. Hæc D. Hieronymus.*

Fuerit autem liber hic olim septem, & pluribus
sigillis ob signatus, & inuolutus, *in die illo tamen*
(sc. quo in Cruce expansus, & tam insignitis vul-
nerum, ac viticum literis notatus fuit) *audient sur-
di Verba libri signati, & oculi cæcorum videbunt, &
exultabunt, inquit Isaïas cap. 29.* De tam copioso
ergò argumento breuiter, de libro isto iam euoluto,
& luculento populariter vobis velut prælegam, qua-
re Christus potius talem Crucis, quàm aliam mor-
tem oppetere voluerit, & quomobrem illum in
Crucis probrosissimo stipite exaltatum Ioannes di-
cat, Si quid moribus aptum inter hæc occurrerit,
id eum cæteris donabo liberaliter, modò vacuis au-
ribus, & exoccupatis animis ea accipietis, quod
tamen vehementer spero, plurimùm. etiam oro,
ac rogo.

Exaltari oportet Filium hominis, &c.

Quare ergo Christus hoc genus mortis elegit,
vt è sublimi stipite pendulus moreretur poti-
us, quàm aliud quoduis è tam multis, quibus
illius Martyres vitæ concesserunt? Vetus hæc
quæstio est, quam in sermone inter Augustinianos
81. de tem. quidam sic proponit: legimus in Euan-
gelio, quòd Pharisæi voluerunt eum precipitare de
monte, & ille transiens per medium illorum ibat. Luc.
4. 29. Alibi quoque legimus, quòd Iudas tulerant
lapides, vt iacerent in eum, ipse verò abscondit se, &
exiit de templo. Ioan 8. 59.

Quare voluit Dominus precipitari, vel lapidari,
aut etiam gladio trunciari? Quare vnam inter omnes
Crucis mortem oppetijt? Hinc mortem, Aud.
Christus non oppetijt modò, sed & appetijt tam ve-
hementer, vt semel illius post longa, & ardentissi-
ma desideria copiam nactus, præ gaudio vix matrem
suam posthæc nouerit, iamque nec illum mundus,
nec seipsum ille capere poterit. Nemo hæc subti-
lia dicat, nisi hoc nomine censere velit, quæ pulchra
sunt, & iucunda, quæ rara, plusculoque labore de
scripturæ, vt Patrum abditioribus recessibus eruta.
Tantum non passim obuia suat apud qualescunque
promiscuè scripturæ tractatores, alioquin facillima,
& conspicua, quantum sol cùm sudum est cœlum,
quod ostendo & explico.

Drogon Hostiensis ait de Sacramento Dominicæ
passionis serm. 1. Christum in Cruce Pascha mandu-
casse, eamque velut palmam quandam incendisse,
cuius dactylos (sic palmæ fructus, dulces illos, vo-
cat) manibus, pedibus exporrectis, velut vncinis
quibus-

quibusdam collegit. Quid se facturum his verbis acce affi mārāt: *Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. Quia omnia? Cælum, terram, & inferos. E cælo Patrem ad se traxit, quia clamor eius introiit in conspectum eius & in aures eius, quando preces, supplicationesq; ut est apud Paulum Hebr. 5. 7. Cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia.* Terram suo tractu aded concussit, vt contremiscens varijs locis hiaret, aperitq; monumentis mortuos, velut quædam viscera sua Crucifixi Epulonis mensæ expromeret, transmitteretque. Ab inferis animas habuit rediuiuus illis corporibus tectas. Hæc ferè Drogon.

Putas parum auidè manducauit? Dicit hoc Petrus Cellensis, autor grauis, quàm doctus, ac vetustus, de panibus cap. 22. *Pungebatur, inquit ille, cruentabatur, crucifigebatur, impinguabatur.* Hæc ille. Saginabant Christum pungentium clauorum, spinarumq; dolores, & cruores, & quæ præterea è cælo, terra, & inferis ferula atroxerat, animoque inde in primis ita augeſcebat, vt præpè denosse Matrem suam, iamq; & mundus ipsi, & ipse sibi angustus esse cæperit.

Sed aliunde primùm videamus, quantum animi magnitudine creuerit, postquam in palmam Crucis penetravit, pœnisque, & opprobrijs saturatus est, quando & mortem absorbit, ac deglutiuit.

Sponsa, quæ sponsum alijs horis, ac locis Dilectum, & fratrem, talibusque cognatæ necessitudinis blandis nominibus familiariter compellabat, Regem vocabat, dum in accubitu suo illum cerneret, Cant. 1. *Dum esset Rex in accubitu suo, inquit, nardus mea dedit odorem suum, in quæ Glossa interlinearis: Dum esset Rex in accubitu Crucis.* Dum illum in Cruce accumbentem vidit, non hic dilectum, non fratrem dicit, neque cum illo quidem loquitur, quamuis de illo, quod habet S. Bernardi obseruatio, quæ ante cum illo velut cum amatissimo, & Germano fratre, & coniunctissimo loqui, & agere solita.

Quidni etiam hic, vbi illum in suo Crucis accubitu vidit? Hic illum palmæ fructus saginārant, impinguārant, tantumq; animi, & maiestatis magnitudine auxerant, vt non satis reuerenter facturam, se sponsa putaret, si illum iam pro superiori confuetudine familiaris conueniret, aut inferiori quàm Regis titulo etiam absentem compellaret, qui hoc loco tanta fecisse magnitudinis incrementa sibi ipse est visus, vt visum sit mirum Ambrosio, tanto Doctori, in c. 27. Lucæ, quod inter hæc Matrem suam tamen nosse potuerit.

Solus Ioannes me docet, inquit Magnus Mediolanensium Anulstes, quod sly non docuerunt, quemadmodum in Cruce positus appellauerit matrem. Quæcum S. Latrone egit Saluator, ea D. Chryostomus homil. 2. de Cruce & Latrone Rom. 3. plurimorum, taliumque miraculorum loco habet, quasi Christus illa effecerit, *Et ex omni parte eius Diuinitas sentiat, quæ voluit Latronis mentem commutare.* Cumq; ea omnia Lucas diligentissimè annotārit, Ioannes Tacius præterijt, agnitamq; à Christo è Cruce Matrem conscripsit. Quid verò hoc præ illo? Respondet D. Ambrosius: *Pluris putauit, quod videret suppliciorum, atq; pœnarum pietatis officia diuidebat, quàm quod regnum cælestè donabat.* Hæc ille. Fuerit magnum, & plurimorum miraculorum instar, quod Latronis mentem commutauit, animamque toto cælorum regno donauit, plaris tamen putauit Ioannes, quod pietatis officia diuisit, matremq; aded non denouit, vt illam etfā Ioanni omni obseruantia studio, colendam cōmendārit. Sed quare plaris putauit? Quia in Cruce positus, tantam capiebat ex loco diu plurimum expecto voluptatem, tantumq; animo augeſcebat, cum in stipite factus fuit sublimis, vt non tam magnum visum fuerit Ioanni, dedisse latroni regnum, quàm inde matrem nosse potuisse.

Quod ne quis miretur, dicam, eadem Ambrosij autoritate fretus, etiam aliquid ampliùs. Tam ardentibus votis Crucis inire solum Christus petijt, vt in ipso vix primulo momento, vix carnem indutus Patrem feruentissimè compellārit: *Ecce Genio, Et factam voluntatem tuam Deus, hoc est, vt Crucis arā insensā pro veteribus hostijs nouam offeram, & meo sanguine diluam humanorum scelerum maculas, quas abolere illa holocaustata non potuerunt.* Vbi verò talium votorum aliquando compos factus penetravit in Crucem, in tantam magnitudinem animus illius excreuit, vt iam non mundus illum, nec seipsum ille caperet. Audi enim quid è Cruce dixerit: *Pater, aiebat, in manus tuas commendo Spiritum meum. Vide magnum mysterium, clamat hic Ambrosius. Quale illud? Nunc commendat in manibus Patris Spiritum suum, nunc sedet in gremio Patris, quia totum alius non capis Christum.* Nemo oseitanter accipiat, quod vigilantissimè dictum est ab Ambrosio: *Nunc commendat in manibus Patris Spiritum suum, cum scilicet Crucis aliquando positus, quia tunc in tantam se amplitudinem ex voluptate obtentæ Crucis explicauit animus, vt cum nec ipse illum, nec mundus totus*

deinceps capere posset, Patri commendandum, & immenso illius gremio reponendum putarit.

Quid verò illius desideria in Crucem tam vehementer inflammauit? Hoc nimirum est, quod primum exponere promisi. Varias autem tam arden- ter expetiæ Crucis causas inuenio. Adferam huc duas, aut plurimum tres è plurimis. Prima apud Augustinum, quem supra dixi, sic habet: *In Cruce mors voluit esse causa salutis nostra, mors enim Christo signum est salutis nostra.* Hæc ibi, quorum hæc est sententia, quod Christus in Cruce mori voluit, vt & salutem nobis adferret, & quomodo curare eam ipsi debeamus ostenderet. *Noluit ergo lapidari, aut etiam gladio perire, quia fideliter nos semper nobiscum lapides, aut ferrum ferre non possumus, quibus defendamur, elegit verò Crucem, qua leuis motu manu exprimitur, quæ & contra inimicos versutas munimur.* Hæc ille iterum. Non lapidibus ergo opprimi, non obruncari ferro, sed Crucis stipite occidi voluit, vt eodem Crucis fuste omnia pericula nostra, ea maximè, quæ à malo dæmone immin- ent, depellere disceremus.

Prelio empti estis, non sitis serui hominum, aiebat Paulus 1. Cor. 6. in quæ sic commentatur D. Chry- sostomus homil. 55. in Matth. *Prelium hic Crucem appellauit, quam non simpliciter digito in corpore, sed magnâ profectò fide in mente formare oportet, nam si hoc modo eam impresseris, nullus scelestorum demonum, cum bastam viderit, quæ lethale vulnus accepit, congressi tecum audebit. Si enim nos ingenti horrore concutimur, cum solummodo loca, in quibus capite damnati penas persoluunt viderimus, quid pas- surum putas diabolum, si mucronem tenere te viderit, quo vires eius Christus dissoluit, & caput dra- conu magno actu rotauit?*

Quantum est hoc Dei beneficium, Auditores, vt hostem, cuius potestatis, vt ait Iob cap. 41. & 24. nulla super terram comparari potest, qui factus est & nullum timeret, solo Crucis signo, eoq; digitis solum ficto fugare queamus, quod cum inde S. Dauid præuidit modo, in humillimam gratiarum actionem effusus aiebat, Psalmo 143. *Benedixit Dominus Deo meus, qui doces manus meas ad prælium, & digi- tos meos ad bellum.* Sed quid hic de Crucis signo? Plurimum, inquit Theodoretus, tantum si ad Pro- phetæ verba attentum animum aduertat: *Nam à diaboli tyrannide liberati, à Deo pugnare manibus, & digitis docti sumus, manibus quidem iustitiam operantes, & per digitos Crucis signum frontibus im- ponentes.* Hæc ille pulchrè, & appositè.

S. Ephræm Crucem baculum claudorum vocat. *Claudi autem propè omnes sumus, idq; pede utro- que, vt quos voluptas, ac tristitia in hac, illam ué partem plerumque inclinant, vt ne rectè per virtutis tramitem progrediamur. Effundimur plerumque in cibos, ventriculumque ultra mensuram distendimus, & cum sint multi, qui ad hoc solum viuunt, vt edant, pauci interim edunt vt viuant, ex quo fit, vt honorabile connubium dehonefctetur, & thorus immaculatus sæpè soedeat, eorum, qui, vt est apud Sa- lomnem Sapien. 14. neque vitam, neque nuptias mundas iam custodiunt, *Vasa sua possidens non in sanctificatione & honore, sed in passione desiderij, & Genes, qua ignorant Deum,* vt loquitur Paulus 1. Thef. 4. 5. Hinc etiam adeò prona in libidinem effunditur mollis iuuentus, hinc tam crebra, ac de- ploranda pudicitæ, & castitatis naufragia. Omnes verò vna voluptas claudos facit, vt ne rectè ad tem- perantiz amissum pergant. Iam tristitia sæpè mul- tos impedit, vt boni operis, quod cum difficultate quapiam coniunctum est, usum intermittant, non ieiunent ad carnis petulantiam coercendam, & nec vigilare, nec orare ament, tamen earum rerum præsidio non corpus modò in officio continere, sed & multam eruditionem comparare, & Dei beneuo- lentiam sibi demereri possint, vt ne dicam, quod eadem tristitia primùm quidem impatientiam excitat, deinceps verò ad similitates, rixas, contumelias, eades adeò, & immortales hostilitates impellit.*

Qui ex talibus habent pedes, ijs clau- dis suæ crucis baculum reliquit Dominus, quo is illa mala priùs à se depulerat, & profigarar. De voluptate Christum in Eremo satan tentabat, vbi vertere lapides in panes suadebat, sed non persua- debat: *cumq; incassum adhiberi hanc machinam cer- neres, ad tristitiam longè validiorem balsam se con- uerit, omnesq; aduersus Christum inflammasit dis- cipulos, & proderent, negarent, fugerent, milites vt illuderent, prætereuntes vt blasphemarent, falsos testes, vt illum mendacis onerarent, Iudæos vni- uersim, vt calumnijs incesserent, & tanquam male- ficum morti addicerent, & hæc omnia agens, quod maximè voluit, minimè egit, baculo enim suo inha-rens Christus quàm non capi voluptate, tam non moueri tristitiâ potuit. Hæc ferè Calceas Patriar- cha Tom. II. Biblioth. vel P.P. Hunc igitur bacu- lum assumamus, quoties adire mensam, aut pericu- lum necessitas aliqua cogit, vt ne ex voluptate, aut tristitia claudicantes impeditis pedibus per viam virtutis feramur. Crucè studiosè obarmemur, quo- ties*

ries cibis sumendus, quoties corpori aliud quidvis indulgendum, quoties iniurijs laceffimur, quoties ærumnis alijs exercemur, quoties calamitatem aliquam prævidemus, aut timemus, taliq; baculo non solum nitamur, sed & inuadamus dæmonem tentatorem, vt ne propius accedere aufit, & præualere tentando non possit.

D. Chryfostomus, & ex illo Ioannes Calceas Patriarcha, Theophenes Cerameus Archiepiscopus, autores Græci, tum alij aiunt, idcirco Christum in excelfo ligno, & non sub testo, sed sub libero cælo immolatum, vt aër sanctificaretur per eum, qui terram tum sacris vestigijs, tum fuso inde sanguine iam consecrârat. Iudæis in vno Hierosolymorum templo, eoque solo offerre sacrificium, & facere oblationem fas erat: At verò ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, hoc est, nobis ad ipsum ab ethnicismo conuersis, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, ait ipse Dominus Malach. 1. 11. Quare in omni loco nunc agitur, quod tunc in solo Hierosolymorum templo? Respondent pulchrè, & sapienter Chryfostomus ser. de Cruce & latrone.

Quia tunc omnem lætè terram fumus, & graeolentia sacrificiorum Gentilicorum contaminarant, adeò in vno solo Iudææ templo sacrificia peragebantur, terq; in anno ex iussu Dei coibant homines: At deinceps clamare ausus fuit Apostolus, & præcipere 1. Tim. 2. Volo vos orare in omni loco, quia Christus omnem suo sanguine, & vestigio terram sacrârat: Ne verò solus beneficiorum Crucifixi expers aër esset, stipite sublimis fieri, aëremq; etiam extensione manuum purgare voluit, & contrâ aëreas potestates obmunire, vt ne illo in nostram perniciem pro sua libidine abuti possent. Ni crucis clauam potestates, quæ sunt in cælestibus, hoc est, dæmones pertimescerent, iam pridem penè omnem aërem vitiasent, ignemque inde rebus humanis intulissent, aut nouo diluuiò orbem inuoluissent, vt duplici nomine inexputabiles gratias Crucis Dominicæ, siue vt verius dicam, in Cruce exaltato Domino debeamus, qui & infensas illas inferorum umbras, ne in superis nocere, quantum volunt, valeant, prohibet, terramque sacrâuit, vt templa deinceps ædificare, vt libet, liceat, nec iam sit pagus sine oratorio, non arx, non domus aliqua honoratior sine ara, & larario. Vide quas vices Deo reponas, felix, & sancta Agrippina Colonia, qui te tantis cumulauit honoribus, vt vix sit absque templo platea, in quod se in vsus tuos adduci Sacerdotum ver-

bis quot dies non permittat. Vide quàm intencibilis erit olim negligentia tua, si non assiduè limina domus Dei teras, quam ille tuis ædibus proximam constituit, vt excusare torporem nequeas, si inuisere negligas, qui eorum, quæ ad salutem tuam spectant, nihil prætermittit.

Iam illa quoq; præcipua fuit causa, cur Deus crucem maluerit, quod illa exaltari eum fuit necesse, inquit Lactantius Firmianus lib. 4. Inst. c. 26. quod necui obscurum sit, ita etiam exponit: Nam quoniam is, qui patibulo suspenditur, & conspicuus est omnibus, & ceteris altior, crucis potius electa, qua sanctificare illum tam conspicuum, tamq; sublimem, & ad eum cognoscendum pariter, atque colendum cuncta nationes ex omni orbe concurrerent. Crucem maluit, ait, quia in ea exaltari illum necesse fuit, planè ad sensum non modò Ioannis, qui ait, oportuisse exaltari filium hominis, sed etiam ipsius filii hominis, qui item dicebat, oportuisse se pati, & ita intrare in gloriam suam. Paulus verò, inquit, decuisse autorem salutis omnium per passionem consummari. Heb. 11. 10.

Quanta huc adferre possem, ni me breuitatis sollicitatio prohiberet: Perstringam reliqua, ne sic quidem futuris multus, si multa dicam paucis. Necesse fuit, & oportuit exaltari in crucem Christum. Primò, quia in Cruce fuit sensus Christi. Qui cognouit sensum Domini? aiebat Paul. 1. Cor. 2. 16. vbi sensus Domini, ex Anselmo, is est, quòd Deus mori voluit, quo viueret homo. In Crucis morte fuit sensus Christi, dicam vernacula, quod non possum satis eloqui latinâ, vnser Herr Gott hat alle seine Ehre/vnd den gantzen Kopff auff das Creutz gesetzt/oder geschlagen/ Crucem vigilans cogitauit, somniauit dormiens. Necesse ergo fuit in Crucem agi, vt his votis fieret satis quibus se huc ita obstinârat, vt Andreas Cretensis Archiepiscopus dicere ausus fuerit: Si crux non esset, Christus in terra non esset, non humanitatem induisset Deus. Orat. 1. In hoc Festum. Secundò necesse fuit cruce exaltari Christum, quia per illam solam esse conspicuus voluit. Erat ille Deus, & homo è nobilissima Patriarcharum, Regum, Principum, ac Sacerdotum profapia oriundus, ante crucem tamen esse obscurus, & ignotus adeò voluit, vt Apostolis præciperet Matth. 16. 20. Ne cui dicerent, quia ipse esset Iesus Christus. Exinde verò vbi vix se prædicare prohibuerat, capis ostendere discipulis, quia oporteret eum ire Hierosolymam, & multa pati à Senioribus, & Scribis, tanquam dixisset, inquit S. Hieronymus: Tunc me prædicare,

dicare, cum ista passus fuero, sublimis, & conspicuus non nisi per Crucem esse volo.

Non iudicavi nescire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, aiebat Paulus Corinthiis, tanquam & illi Christus vix de alio, quam de Cruce notus fuerit, Christo haud dubium id agere, qui in Paulo loquebatur, ut dicitur 2. Corinth. 13. Ergo necesse fuit, & oportuit exaltari in Cruce Christum, ob id etiam, quia si Crux cum Christo elevata non esset, Christianus populus in aeternum perisset, ut habet S. Augustinus Serm. 50. de tempore.

Decuit etiam sic fieri, quia maiorem ex Cruce, quam mundi conditione gloriam Christus retulit, ut loquitur D. Chrysostomus. Nimirum nobilior est in gloriam multos adducere per passionem, quam in hunc mundum per creationem.

Decuit 2. quia sic praxiderat olim Dauid: De torrente in Sira bibit, propterea exaltauit caput, ubi S. Augustinus, quia de torrente bibit, propterea exaltauit caput. (quia humiliatus est, & factus subservus usque ad mortem, mortem autem Crucis. Vbi S. Augustinus verba Psalmistae verbis Pauli ex 2. cap. Epist. ad Philipp. pulchre necit. Primò, quia Christus non solum ex voluntate Patris bibit calicem passionis, sed ut suam hac in re obedientiam testaretur, etiam caput in Cruce inclinavit, & humiliavit, ut caput omnium erigeretur, & suum ipse super omnia caput erigeret. Secundò, ut videas illum ad bibendum de torrente sese demisisse, quasi ad viatores allusum fuerit, qui ex itinere fessi, siti que & aestu laborantes, in torrentem, quem proximum offendunt, incurvant sese: ut olim Gedeonis milites Iud. 7. 5. Arque ad bibendum cum ore caput in aquas demittunt, indeque rursus erigunt: Ita Christus in Cruce salutis nostrae sicutissimus, sese, ut potuit, caput inclinando, demisit, & ad mortem usque gustandam, inclinato etiam capite humiliavit, epotaque iam morte, & absorpta in victoria, iterum exaltauit caput, factus inde merito caput, principium, primogenitus ex mortuis, & primum tenens in omnibus.

Indicabo tertiam decentiae rationem, & velut eminens solum ostendam, tum finiam. Assimilauerat olim superbia hominem Dei imagine insignem iumentis, atque in bestiarum stabulum, indignum deiecerat! Decebat ergo, ut Christus per humilitatem contemptibilis ligni Crucis exaltaret deuo hominem, faceretque iam non bestiarum modò Dominum, sed & cœlorum Principem, & vniuersi caput, ac Monarcham.

Si oportuit, si necessum fuit exaltari in Cruce filium Dei, & ita intrare in gloriam Dei, erras quisquis ad hanc gloriam nisi per Crucem aspiras. Si decuit innoxium, sceleris omnis purum, ac nesciù, humiliari, itaque exaltari, vide quam te deceat humiliari post tot Dei offensas, & cum penitente Davide ascensiones ponere in corde tuo, sed in valle lachrymarum, atque hinc de virtute proficere. Sic age, sic viue, & vide Deum Deorum in Sion. Amen, Amen. Dixi.

De Sancto Matthæo Apostolo & Euangelista.

Apharnao digrediens Dominus vidit hominem sedentem in telonio, iustitque sequi, qui hilariter, celeriterque obtemperans, extemplo relictis omnibus surgens secutus est eum. Ita B. Lucas de Matthæo, qui sedebat in telonio incubans quæstui, immersus in lucra.

S. Paschasius in c. 9. Matth. ait: Quæritur, cum sicut Lucas insinuat, relictis omnibus secutus sit Christum Matthæus, quomodo postea in domo sua suis sumptibus pascat eum cum publicanis, & peccatoribus? Vnde tanta impendia homini, qui se iam rebus omnibus nudauerat, ut magnum conuiuium in domo sua, quod Lucas ait, facere possit? Respondet: Hinc liquet, quod res eorum magno, quam manus relinquuntur. Nondum de sua domo, rebusque decesserat, dicit nihilominus Euangelista, reliquisse omnia, propter solam voluntatem, quâ certum, deliberatumque habebat abdicare se domo, familia, opum copiis omnibus. Et hæc voluntas pro opere acceptata fuit. Abrah. 185. c. 1.

Hinc intelliges, quod in domo Dei gratum, probatumque habetur, quod volumus, & non possumus, non verò illud, quod possumus, & non volumus. Ibid. 185. o.

Integrum sermonem ex hæc, que in hoc capite prolixè tractat, facile cudes, qui non profum iners, imperitus, brutus sit faber.

Sequere me, & surgens secutus est eum. Publicani, per id tempus multi erant. Erat turba multa Publicanorum, inquit B. Lucas c. 6. 29. Hi cum Christo mensæ acumbebant, sed non sequebantur eum. Poterat eorum exemplo retardari Matthæus, ut non obtemperaret Christo, neque Comitem se illi adiunxisset, si magis attendisset quid ab aliis fiebat,

hiebat, quàm quid ipse facere deberet. Qui autem vult suo officio satisfacere, non quid alii agant, sed quid ipse agere teneatur, consideret. Abrah. 7. o.

Non est opus valentibus medicum, sed malè habentibus, aiebat Dominus Matth. 9. Phariseis murmurantibus, quòd manducaret cum peccatoribus.

Hippocrates dicit: *Ad perficiendam curationem oportet non solum medicum suum prestare officium, sed & agrotantem suum exequi, etenim agri est, & nã cum medico morbo reluctari.* Quòd ergo Christus medicum se vocat, cum nos simus ægroti, id fecit, vt moneret, quòd debeamus ad ipsius opitulatione adiungere diligentiam nostram, si volumus ab animæ spiritualibus morbis liberari. Abrah. 205. c. 2.

Sic quaquam Deus suã bonitate, & misericordia nos saluet, & beet, non tamen vult nos omni solitudine vacuos, & feriatos, seu otiosos. Ib. 204. o.

De beatissimo Apostolo, & Euangelista Matthæo, sic ait S. Petrus Damianus: *Vi audenter dicam, nemo post Christum est, cui magis debeat sancta vniuersala Ecclesia, quia primus omnium Matthæus Euangelium scripsit. Quia igitur ad sanctum Euangelium describendum primus iste prorupit, scribens ceteris Euangelistis viam præcessor aperuit, & tanquam dux vexillum sequentibus prætulit, sicq; eos exemplo, & scriberent, incitauit. Illi ergo debemus Euangelium, quem Euangelica narrationis constat intulisse principium, & quem in ceteris nouimus primum, non ambigimus inter eos cuiusdam præuilegiu tenere primum.* PP2. 443. c. 1.

Reliquorum ergo Euangelistarum historias vni Matthæo quodammodo tenemur ferre acceptas, eò quòd ille rarum fecerit initium, & principium cuiusque rei sit pars illius potissima. Ibid. 441. o.

De S. Matthæo refert Clemens Alexandrinus, feminibus, baccis, atque oleribus absque carnibus vitare solitum. Dixerat Dominus apud S. Lucam c. 10. omnibus communiter Apostolis, vt quando domum quampiam intrarent, in eadem manerent, ederentque quæ apud illos essent. Id S. Ambrosius lib. 7. in Lucam sic vult dictum, vt intelligerent, se cibo, potuque oblato oportere esse contentos.

Quantum ex ea doctrina Matthæus profecit, qui etiam cibus, quos dixi, tam parabilibus, & vilibus contentus erat, tametsi antehac, cum adhuc publicanus esset, magnifica conuiuia instruere solitus. Hanc victus parsimoniam imitari omnes merito debemus, cum & natura nostra parco, tenuique cibo contenta sit, & profana, effusaque victus intem-

perantia incolumitati officiat, facultates opum exhauriat, & mundo supremum exitium adfert. PPP. 343. o.

Inuenies in hoc c. multa, quibus immoderatum, & perniciosabilem Sybaritarum mensarum luxum perstringere possis.

De Sancto Michaële, & omnibus Angelis.

In Euangelium Festi.

Vis putas maior est in regno caelorum?
Tale quid ex Christo sciscitabantur eius Discipuli Matth. 18. Marcus c. 9. ait, disputasse illos mutuo per viam, quis eorum maior esset. Apud Lucã c. 22. facta est contentio inter eos, qui eorum videretur esse maior. Et apud Matthæum quidem, & Marcum exemplo parui pueri illorum perstrinxit superbiam, apud Lucam verò suã ipsius humilitate confundit eorum arrogantiam, dicens: *Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat, nonne qui ministrat, quod Chrysolomo apud S. Thomam tale est, quale si dixisset apertius? Si ego, qui nullo ego, quo vniuersa egent caelestia, & terrestria, ad ministralem gradum condescendi, quanto magis vos debetis mutuo seruire, nec velle dominari, quorum alter alterius operã opus haberet: Cum talibus verbis illorum tumorem compressisset, subiicit: Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis.* Hoc autem est, quòd ait: *Ne sitis ambitiosi, quia fortiter mecum inter aduersa perdurastis, nec passi estis, vt passio vos vlla à latere meo auelleret. Sed quid ad curandam superbiam eorum facere potuit commemoratio constantiæ, quã illi inter varias Iudæorum calumnias, & alias ærumpas adhæserant? Plurimum, ait Caieranus: Reuocat enim ante oculos eorum, quòd secum perseuerauerint, ac si apertius diceret: Considerate tanti temporis laborem, quem exantlastis mecum perseuerando, & hinc pendite quàm dedecet vos in ambitionis vitium modò incidere, & per inanem gloriam pueriliter prodigere thesauros meritum, quos per molestã tolerantiam grauissimarum aduersitatum comparastis, & pretiosos meritum opes cum vani ambitus leui aura commutare.* PP2. 509. c. 1. & 2.

Quòd homines tam sint mortaliter infensi suis

animabus, vt æterna bona sua cum temporalibus perinuent, id insignis amentia est, tamque rarum prodigium, vt quò magis videtur, eò maiori sit admirationi, & quò sæpius auditur, eò magis obstupesciat. Ibid. 308. o.

Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. Matth. 18. Quorum Angeli: Puffillorum, paruulorum. Itanè verò quilibet etiam puffillus habet suum Angelum, hoc est, cælorum, palatinum ab officiis, & custodem? Omnino, inquit S. Laurentius Iustinianus: *Adest enim unicuique nostrum etiam minimo Angelus bonus, Angelus Domini, &c.* Sic ille aquo Nouarinum.

Angeli illi, quos Isaias c. 6. vidit, cum sex alas haberent, duabus velabant faciem Domini sedentis super solium excelsum, & eleuatum, duabus velabant pedes eiusdem, & duabus volabant. Itaque extremis alis ad velandum, ad volandum mediis utebantur. Cur solis in medio positis alis ad volandum utebantur? *Ad designandum, quòd Angeli semper sunt parati ad diuina ascendere, & ad inferiora descendere secundum Domini voluntatem, ideo volatus in medio loco disponitur, quasi ad strumque paratus.* Ita Lyraus. Abrah. 147. c. 1. & 2.

Non supremis, non infimis alis volabant Angeli, ne alterutrarum remigio, vel sursum semper, vel deorsum contenderent, sed mediis, quibus aut superiora petere, vel infernè se demittere pro voluntate imperantis Dei possent. Indicatum eà re fuit, Angelos promptos, paratosque fuisse pergere, quocumque eos Deus destinaret, vel si mendiculi alicuius Lazari anima in sinum Abrahamæ perferenda, vel si Habacuc quidam cum canistro, & cibariis in lacum leonum deportandus, vel si recens effusus ab vtero matris populus custodiendus, & curandus, vel si lapis ab ostio monumenti piis mulieribus reuolendus, vel si Agar fugitiua famula in viam, & ad mentem saniozem reducenda, vel si lamenta moerentium ærumnosorum Deo in cælis offerenda.

Nihil tam vile est, quòd Angeli in Dei sui obsequiū non faciant, inquit Nouarinus in c. 28. Matth. Plurima faciunt Angeli, quæ vires nostras superant, sed hoc imitari possumus, ac debemus, vt Deo quiduis imperanti promptè, ac humiliter obtemperemus.

Nam verus Dei seruus tam debet esse illius amans, quando ab eo cæditur, quàm humilis, quando indulgenter habetur. Ibid. 146. o.

Tantus erat Prophetæ regii erga Deum amor, vt non contentus, quòd ipse illum laudaret, etiam An-

gelos ad celebrandum alternatim eiusdem laudes ardentibus votis, & contentis vocibus inuitaret, dicens: *Benedicite Domino omnes Angeli eius, benedicite Domino omnes Virtutes eius;* Psal. 102. Nec dissimulauit facer Propheta modum laudum, & orationum, quibus communem daturi erant operam Angeli, dicens: *Facientes Verbum illius ad audiendam Vocem sermonum eius, ministris eius, qui factis voluntatem eius;* velur dixisset: Facite quacumque illum velle nobis, quidquid voce imperat, vel annuit oculis, explere, estote famuli eius promptissimi, & expeditissimi ad complenda omnia iussa illius. Inuitauerat Dauid Angelos, vt communibus laudibus communem Dominum colerent, benedicerent, magnificarent, statimque subiungebat, vt voluntatem eius facerent, præcepta eius opere perfecterent. Quid verò connexionis inter inuitationem ad orandum, & exhortationem ad faciendum, quæ iuberentur? Quomodo qui vacare laudibus suaserat, mox dare operam explendis iussionibus consuluit?

Respondet S. Augustinus, Dauidem valde consequenter locutum, quando primum sic appellauit cælorum ephebos: *Benedicite Domino omnes Angeli eius,* ac statim addidit: *Facite Verbum illius.* Itanè facere verbum Dei est benedicere illi? Illenè Deum laudat, & orat, qui operatur quæ illi grata putat? Immo verò, inquit ille: *Si vis benedicere Dominum, fac Verbum eius, voluntatem eius.* Si vis vacare orationi, quæ Deo sit accepta, sepone interdum omnem orationem, intermitte meditationem, cessa parumper ab illius laudibus, quando alix status tui occupationes aliò te vocant, quando ex officio facere aliud teneris, cui dum diligenter vacas, gratissimam Deo laudem offers. Optimum genus orandi est, Deum aliquando pro Deo relinquere. PP. 2. 589. c. 2. Et consulendum nonnunquam aliquibus, vt Deum pro Deo relinquunt, quò sibi eum magis deuinciant. Ibid. 588. o.

S. Ioannes Chrysostronus querit: *Quid in Angelis magnificum predicamus?* A. quo illos commendare amplissimè, & extollere plurimum possumus? A Rege cantore hoc accipies inquit, qui de ijs sic ait: *Benedicite Domino omnes Angeli eius potentes Virtute facientes Verbum illius, ad audiendam Vocem sermonum eius.* Psal. 102. Cum plurima essent, à quibus prædicare beatos illos spiritus posset, postquam generatim dixisset, illos esse potentes virtute, hoc est, omnibus gratis cumulatos, cunctis prærogatiuis excultos, & perfectionibus ornatos, mox

ab obedientia speciatim eos extollit, quæ tanta sit, ut simul & faciant, quæ Deus facere iubet & aures interim arrectas habeant ad auscultandum, quæ post absoluta priora iterum, iterumq; fieri velit: *Facientes Verbum illius ad audiendam Vocem sermonum eius*, tanquam inde euincere vellet, illos esse potentes virtute, siue circumfluere omnibus virtutibus, & quoddam cunctarum gratiarum timeliar-chium esse, quod sint verè, prompteq; obedientes. *Quid ergo in Angelis magnificum prædicamus? Profecto quæ cum omni cura obediunt Deo. Quod Dauid quoq; admirando dicebat, Potentes virtute, facientes Verbum illius. Hinc enim bono equalo est nihil, prorsus etsi sint milles incorporati, hoc est enim, quod maxime præstat eos beatos, quia obediunt præceptis Dei.* Hæc Chrysostomus. Abr. 177. c. 1.

Confirmatos esse in gratia Angelos sana theologia docet. Ea gratia facit, ut non peccent beati illi spiritus. Estne verò aliud, quod illos cohibere possit ab offendendo Deo, si communem solum gratiam haberent? Nullus Angelorum vellet manum suam ad mensam Diuinitatis extendere, nullus iuxta Deum, à quo conditus est, sedere, similisq; Altissimo esse vellet, *videt namq; consortem natura sua Luciferum aliquando gulam desiderij sui ad hanc mensam extendisse, & non exinde diuinitatem, sed mortem degustasse, idcirco abstinet, & superponit digitum ori suo, nec manum conferens mensæ, nec os aperiens negata diuinitati, & velit eam deglutire.* Ità Petrus Cellensis. Ex immoderata Luciferi ambitione, & damnatorum angelorum miserabili prolapsione documenta hauserunt alij, & permanere humiles didicerunt. * PPP. 233. c. 1. & 2.

Ex aliena clade discere, quid debeas vitare, est pulchra ratio curandi emolumenta propria. Ibid. 232. o.

Nisi sum præceptis est, qui transire contendit, ubi alium cecidisse conspexerit, & vehementer infrenis est, cui non incutitur timor, alio peruenit. In subuersione labentium eos experimenta perterreant, aiebat S. Cyprianus ibid.

Theophylactus affirmat fabulam fuisse, quod Sadducæi Christo de muliere vna septem ex ordine fratribus nupta proposuerunt. *Pone quod duo acceperint ipsam, & mortui sint, inquit ille, qui fieri potuit, & tertius nuptias non recusarit, periculi præcedentium admonitus? Sit ita, quod secundus spe liberorum supparandorum duxerit quam frater improlem reliquerat, cæteri plusquam insani fuissent,*

nisi eos priorum infelicitas fecisset sapere, & fugere mortem.

Vistans speciem tuam (is est proximus noster ex Richardo Victorino) *non peccabis*, dicebat Iob 3. quia dum aliorum hominum errata intuemur emendare propria discimus.

S. Ennodius suadet illi, qui sit inops aliorum librorum, alienis incommodis, & supplicijs pro libris uti, & aliorum errata pro Bibliotheca habere, atque in ea perpetuo versari, & discere. GratiOSO ergo sit pro libro Aman, auaro diues epulo, David præfidenti, sapienti Salomon, Samson robusto, superbo Antiochus, helluoni populus Israëliticus, qui ex cibo, quem demoriebatur, mortuus est, &c.

Compendiosum est felicitatis genus, alterius periculo discere, quid debeas deuitare. Ita S. Zenon. Ibid. 233. c. 2.

De Sancto Hieronymo Doctore Ecclesiæ.

Vare Isaac mactari iussus? Quid peccauit innocens adolescens, ut immolari, & exuri, & in cineres verti mereretur? Abulensis ait: apud homines innocentem fuisse Isaacum, & nemini incommodasse, apud Deum non item, sed peccasse venialiter, & peccato veniali homines ad mortem obligari. Si vnum peccatum veniale morti obnoxium facit, quibus supplicijs digna erunt tot immania scelera, quibus Deus tam grauiter offenditur. Hinc natus scelerum horror, qui sanctos perfudit, hinc eorum implacabile aduersus peccata odium, ex quorum acribus pœnis, quibus sua errata vindicârunt, & quod dies plectunt, possunt sumere peccatores exemplum asperæ pœnitentiæ pro suis flagitijs suscipiendæ. Abrah. 180. o.

Habes in hoc c. prolixam quandam, pulchramq; pœnitentiæ, quæ se B. Hieronymus tantum non mactauit, expensionem, quam non in illius tantum, sed etiam SS. Francisci, Bertrandi, aliorumque quorquos duriores in carnem suam fuerunt Festo pro concione cum fructu proponere queas.

Vide Commune Doctorum.

FESTA OCTOBRIS.

De Sancto Francisco Ordinis Minorum Fundatore Se- raphico.

Opulencia, & concordia tam mortali-
ter sunt sibi infensa, vt vbi illa impe-
rat, hæc viuere non possit. Abrah.
23. o. Seraphicus ergo Patriarcha
Franciscus, vt suos haberet quàm
maximè concordēs, voluit esse ompinò pauperes.
Militia nempe est vita hominis super terram, &
multi partem vitæ magnam in militia transmittunt,
vt vilem terram quampiam obtineant. Ibid. 23. c. 2.
& seqq.

Et si nullam aliam causam habuisset relinquendi
mundanas diuitias, ob hoc procul eas abijcere po-
tuisset, ne quis illi propter eas licet moueret, si-
cut aliquando earundem ergo à patre suo ad Epi-
scopum pertractus fuit. Quia litigare tam misera-
res est, vt opulentissimi regni iacturam numerare
quis in felicitate possit, si per eam iacturam fiat, vt
non afflicteur iudicijs. Abrah. 25. o.

*In Centonibus primi & secundi Tomi inuenies
multa de hoc Festo.*

De Sancto Luca Euangelista.

Ioannes, & Lucas non longis tempo-
rum intervallis à se abfuerunt, & cum
vterque Christi veri Dei, ac hominis
historiam scribendam susceperit, Io-
annes tamen circa Diuinitatem eius
occupatus fuit maximè, Lucas omne studium suum
ad recensendas curationes miraculosas, quas cœle-
stis medicus fecit, potissimum vertit. *Nihil aliud in
illa reperimus historia*, inquit S. Petrus Damianus,
nisi duntaxat languentium medicinam. Cur Lucas
nobis Saluatorem de medicinæ incomparabili peri-
tia solum commendare voluit?

Respondet Eminentissimus Cardinalis, causam
huius facile diuinare posse, qui consideraret, quàm
potenter sua quemque inclinatio trahat, & abripiat.
Describit itaque Lucas Redemptorem mundi tan-
quam medicum, quia medicus est ille, qui scribit.
Itaque solent homines procliuiter sequi, quo eos
sua propensio ducit. Abrah. 149. c. 1.

Tam æquale habent dominium consuetudo & in-
clinatio, vt æquè difficile sit illam obliuisci ac hanc
superare. Ibid. 148. o. *Vide in duorum primorum
Tomorum Indice rerum Serbo consuetudo, & occu-
rent, qua huc causa sūt apta.*

De Sancto Ludouico Ber- trando Ord. Præd. Con- fessore.

Beatu Ludouico Bertrandus septies
prudētissimè obiuit officium Magi-
stri Nouitiorum, quorum defectus
vel minimos acriter corripbat. Re-
fert P. M. Vincentius Lustinianus qui
annos cum illo plusculos vixit. Non vna causa fuit,
quare in leues defectus non leniter animadvertebat.
Poruit & hoc illum mouere, quòd ex eorum dissi-
mulatione grauias nasci solere incommoda non ne-
scires, & paulatim in magna peccata dilabi eos, qui
minima negligunt. Non sunt per ludū ferenda vitia,
etiam quæ videntur ludicra, grauis enim semper est
negligentia, quæ irreparabilium damnorum potest
esse occasio, vel causa. Abrah. 172. o.

Santa, & vetula erat Sara, & tam vehementer ta-
men inflammata aduersus Ismaëlem fuit, vt eum do-
mi suæ amplius tolerare non posset, adeoq; virum
suum inelamaret, dicens: *Eijce ancillam, & filium
eius.* Quid enim mali fecit? Vidit enim ludentem
cum filio suo. Quid iustus hoc fuit? Oleastro vide-
tur Ismaël risisse Isaacum, & cum eo pueriliter al-
tercatus fuisse quisnam hæres futurus esset totius
substantiæ paternæ, vt propterea dixerit Sara: *Non
erat hæres filius ancilla cum filio meo Isaac.* Caieta-
nus apud eundem putat, quòd Ismaël etiam alios
pueros adduxit, vt illuderent Isaac. Talemnè ve-
rò ob causam mulier talis tantoperè commota ani-
mo fuit? Fuit & iure meritò, tametsi solus iustus fu-
it, quidquid cum Isaac vel Ismaël solus, vel alij eti-
am ab eo incitati fecerunt. Nam quod tunc per lu-
dum fiebat, fieri posthæc seridò poterat, cum adole-
uissent ambo. Itaque in herba malum succidit, &
scintillam extinxit, ne exurgeret incendium.

In plagis Ægypti etiam sciniphes numeratæ fue-
runt. Et plagam facere animalcula tantillula potu-
erunt? *Hoc animal ita subtile est, & minutum & o-
culis & sum nisi acutè cernentis effugiat, corpus tamen
cum infederit, acerrimo terebat stimulo*, inquit Ori-
genes.

genes. Sciniphum ergò plaga in cæteris Ægypti plagis immanioribus numeratur, vt videamus quantopere peccata, quæ minutula videntur, fugitare debeamus, quia sæpè ex vitio, quod muscula videtur, elephas nascitur. *Parna quidem sciniphes, superbi Pharaonis tamen, & totius Ægypti superauere virtutem*, inquit S. Petrus Damianus.

Plurima de tali argumento habes tum in illo capite, tum in alijs locis ad finem adscriptis.

Quo tempore supremam regij Conuentus Valentinæ præfecturam (Prioratum vocant) suscepit, vt omnes statim inter ipsa officij primordia intelligerent, quid de ipsius gubernandi more sperare deberent, quæuè illius vel vnica, vel prima cura futura esset, hanc suæ cellæ ostio cum scheda affixit sententiam: *Si hominibus placerem, seruus Christi non essem.* Rectè illud proq; imitatione Pauli, qui Galatis c. 1. tantundem scribebat. Dummodò habeamus Deum contentum, & benevolentem, non est cur hominum dicta, factaque curemus. Abrah. 97. o.

In Contonibus primi & secundi Tomi dedi plurima de hoc Virò Sanctissimo.

De Sancta Vrsula, & vndecim millibus Virginibus.

Vide commune Virginum.

De SS. Simone, & Iuda.

Vide commune Apostolorum.

FESTA NOVEMBRIS.

De Festo Omnium Sanctorum.

Beatæ pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Quærit Sanctus Gregorius Nyssenus, cur felix illa patria, in qua Beati sempiternâ gaudent quiete, vocatur regnum. Cur ab eo regni nomine primum suum, illum in monte, sermonem exorsus est Christus, dicens:

Beati pauperes, quoniam &c. acsi dixisset: Beati, qui huius vitæ bona temporalia volentes, libentesq; propter me reliquerint, quia in futura vita Reges erunt, qui hic spontanei sunt pauperes. An fortè aliud aptius non erat nomen, quo donati illa cœle-

stis habitatio posset, quàm regni? Potuit sacer Magister aliâ appellatione cœlestem paradysum denotare: Verùm vt prudens Concionator ad ingenium auditorum se accomodare, & sagax piscator gratissimo cibo hamum tegere, & ita incautum allectare piscem solet, ita Diuinus Magister, vt homines attraheret, dulcem, & experitissimam regni escam hamo prædicationis circumposuit, beatamq; illam patriam vocauit *regnum*, vt audis auribus, quæ dicebantur, haurirent, & ex desiderio regnandi paupertatis voluntariæ hamum arriperent, atq; ita salui fierent. Nihil est, quod auidius expectat homo, quàm regnare, adeoq; Christus putauit nullo alio efficacius, quàm regni promissione posse hominem per mouere ad amorem paupertatis. Ita ferè Nyssenus PPP. 309. c. 1.

Dominandi cupido omnibus affectibus flagrantior est, inquit Cornelius Tacitus, estque pestis tam communis, vt in totum terrarum orbem sua contagia diffundat, cum aliâ peccata solemet esse infirmitates particulares. (Ibid. 308. o.) Et vna imperandi libido ita cæcat hominem quem semel inuasit, vt nihil duceret, Deum ipsum in crucem agere, dum per hoc modò ambitioni illi suæ satisfacere, & obtinere principatum posset. Ibid. 312. o.

Beati pauperes spiritu. S. Laurentius Iustinianus cum ea verba expenderet, sic exclamabat. *O beata paupertas voluntaria nihil in hoc saculo possidens, nihil formidans! Non irruentes piratas, non insidiantes latrones, non terra sterilitatem, non æris tempestates pauescit*, cum ea omnia miseri diuites pertimescant. Quare quos fauentioris fortunæ benevolentia opulentos fecit, ij pluribus, & maioribus etiam auxiliorum copijs opus habent, quàm illi quos vel libera electio, vel mundi ærumnæ inopes, rerumq; præsentium egentes fecerunt, & humi afflictos tenent. Abrah. 58. o.

Concionabatur in festo in cælos assumptæ Angelorum Reginae B. Ildephonsus, & aiebat: *Oremus, vt in prosperis sit protēctrix*, cum magis illius inter aduersitates expectandum subsidium & præsidium videretur. Sed hoc fecit Sanctus Archiepiscopus, sciens rerum mundanarum conditionem, sciens quibus in periculis versari soleant, qui bonis, & felicitatibus affluunt temporalibus.

In principio mundi *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, Gen. 1. siue incubabat aquis, vt est apud Basilium Magnum. Cur non æquè incubabat terræ, eamq; pariter fouebat? Aquæ occupabant omnia, terra verò erat *inanis, & vacua*. Aquæ diuites

symbolo referebant, terra inopes, & rebus omnibus vacuos. Aquis ergo incubabat Spiritus Sanctus, quia copiosi indigent singulari fomento, & adiumento Dei, non terræ, quia pauperes nihil in hoc sæculo possidentes nihil formidant.

De turturibus aiunt, ad Aquilonem absq; rectore volare, ad Austrum verò sine duce non pergere. Sic illi qui in frigore aduersitatis habitant, non egent rectore, quia vexatio dat intellectum. Sed illi, qui ad austrum mundanæ felicitatis anhelant, rectore indigent, qui ducat, & moderatore. Eapropter Nazianzenus aiebat: *Profecto facilius esse videtur aduersam fortunam ferre, quam secundam conseruare.* Ibid. 59. c. 1. & 2.

Beati pauperes spiritu. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Matth. 5. Paupertas spiritus, id est, humilitas facit, vt ne præsens felicitas, & gloria reddat superbos, & persecutiones temporales ferre patienter facit potest, quisquis se ex eis fore æternum beatum, ferio cogitat. Sed ob id etiam neque extolli prosperis, nec frangi, deijciq; aduersis debemus, quòd par sit verumque conditio, quia neq; hæc perperuo durabunt, nec illa semper manebunt. Abrah. 144. 9.

Mons Thabor ad Occasum situs est. In eo Christus & ostentauit gloriam suam, & apud Moysen atq; Eliam commemorauit ignominiosam passionem suam, quam completurus erat in Ierusalem. Quare autè in illo monte ad occasum sito? Vt mysticà eà actione institueretur, quòd nec efferri huius vitæ gloriã, nec deijci ærumnis debeamus, vtrãq; enim representatur sicut & illæ Christi, in parte ad occasum vergente, & diu permanere neutra potest. Ibi. 145. c. 1.

Paulus iubet 1. Cor. 7. vt qui sicut, tanquam non flentes sint, & qui gaudent, tanquam non gaudentes. Causam huius reddit, dicens: *Præterit enim figura huius mundi.* Et quid sibi vult istud? S. Theodoro Studitæ idem est, quod labitur, præter quitat, nec vel diuturnam stabilitatem obtinens, sed qui heri miris, hodie squalidus, nunc extollitur ille, nunc aliter dignitate ruit, hic è paupere fit diues, alius è diuite pauper, milleq; mutationibus, atq; vicibus nostra arumosa subiecta est vita &c.

Chryostomus & alij legunt: *Præterit scæna huius mundi.* Simulata est omnis, quæcunq; in scænis representatur sine gratia siue infelicitas, & siue in speciem minui capite, siue in regium thronum efferri aliquem videamus, nihil mouemur talium rerum ficticiarum spectaculo: Ita nec merore contabescere debet, qui sicut, neque insolescere, qui gau-

det; quia præterit scæna huius mundi, & inanes quædam representationes sunt, quæcunq; hic accidunt.

Nuper Abraham armarat trecentos Vernaculos domus sua, quibus reges Syria debellaret, & nunc baculo in manus assumpto ipse, & vxor eius cogitur ad Geraras descendere, ibiq; mendicare, inquit Oleaster in illud ex c. 20. Gen. Et peregrinatus est in Geraris. Ibid. 146. c. 1.

Beati pauperes. Beati, qui persecutionem patiuntur &c. Beati eritis, cum vos oderint homines, &c. Tam parum mali habent, paupertas, persecutiones, odia hominum, & cætera talia, quæ mundus mala malè vocat, vt Christus etiam beatos prædicet eos, qui illa patiuntur. Malum culpæ verè malum est, cui mala alia omnia cedunt. PP2. 646. o.

Itaq; S. Chryostomus dicebat: *Collachrymandum est, non cum in paupertate sumus, sed cum peccamus, hoc quippe est, quod lacrymas meretur, nam alia eiusmodi sunt, vt risum etiam eire debeant.* Propterea & Christus gaudere, & exultare iubebat eos, qui propter ipsum probroffis onerarentur mendacijs. Ibid. *Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit, inquit ab Paramastres Prou. 12. & Hugo Cardinalis: Præter prosperitas, & tribulatio adeft, & abest iusto præter eius corruptionem, & conturbationem, quoniam accidentia sunt, quæ homini adueniunt, destituuntque eum absq; illius interitu.* Ibid. 647. c. 2.

Beati pauperes. Beati qui lugent. Beati, qui persecutionem patiuntur &c. Nihil ergo mali habet paupertas, nihil luctus præsens, nihil persecutiones, & ærumnæ temporales. Nihil omninò. Solum peccatum malum est. Abrah. 35. o. Hoc nomen Christus peccato dedit, cum nocte cænx Patrem obsecrabat, vt Discipulos seruares à malo. Ioan. 17. Hoc solum malum iacellesc Paulus timuit, cum tribulationem, angustiam, famem, nuditatem, pericula, persecutiones, gladium, & cætera talia, quæ mundus in malis malè censet, prouocauit, Rom. 8. Omnes Christi dolores, quamuis immanissimi, & intolerabilissimi fuerint, picti videntur fuisse, quia eos absq; peccato tolerauit. Ibid. 37. c. 2.

Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Non quæuis perfunctoria iusticiæ cupiditas, sed longa esuries, & diuturna sitis beatum facit. Sic neque mitis, qui vnam semel vituperationem, aut aliam qualemvis iniuriam patienter accipit: Neque beatus pauper, qui vnam aliquando æquanimitè, ac lætè fert egestatem, sed omnem constantè exci-

pit inopiam. Ita neminem censere in sanctis possumus propter primum virtutis actum, ea enim nimis præpropera pietas est, uti & præceps impietas, eum perditum peccatorem arbitrari, qui semel aliquid egerit malè. Abrah. 65. o.

Iudas Ioan. 18. dicitur scisse locum, in quo reperiendus esset Christus. Vnde sciuit? An quia semel eò diuertere vidit? Inde sciuit, quia sequenter Iesus conuenerat illuc cum Discipulis suis.

Scit dæmon, quòd boni properant ad paradysum, inquit Hugo Card. Vnde nouit? Ex hoc, quòd frequenter uisitant, & animo obeunt coelum, inquit ille rursus.

Vnus ex vobis diabolus est, aiebat de Iuda Christus Ioan. 6. Non dicebat, *errit*, aut *erat*, sed *est*, ut indicaret peccatum præsens non in vno actu, sed in vsu, inquit Caietanus. Diu, multumq; assueuerat Iudas calumniari, propterea dicitur est diabolus, non ob vnam solum delationem.

Malè Iosephem vocarunt somniatorem fratres eius, quia somniator sonat frequentiam & ipse bis tantum somniaret. Caiphas semel prophetauit, neque ob id tamen mox in Propheus numeratus. Ibid. 66. c. 2.

Beati qui lugent, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, qui persecutionem patiuntur. Hæc dicebat in monte coelestis Magister, postquam regnum coelorum pauperibus spiritu, & terræ possessionem mitibus addixisset. Expendit autem in superioribus verbis S. Gregorius Nyssenus, quòd Dominus beatos pronuntiauit non eos, qui luxerint & sicerint iustitiam, & passi fuerint persecutionem, sed qui nunc lugeant, sitiunt, patiantur, dicens: *Magis conueniens erat, ut eos, qui luxissent, beatos iudicaret, non eos, qui lugerent.* At si ita est, cur beatos dicit hos, qui hodie sunt, non qui olim fuerunt in mærore, & luctu positi? Respondetur, vtrumque hoc est, & præsentem, & præteritum à Domino commendari luctum, sed quòd eos, qui nunc in præsentem lugent, peculiariter beatos pronuntiat, hoc peculiariter, eoq; mysterio factum, ut intelligam non satis esse olim luxisse, siuiusse, esurisse iustitiã &c. sed ut benè actorum præteritorum merita salua maneant, & augeant, necessum esse ijs immorari, neq; ab eorum vsu, & exercitatione feriari. PP2. 455. c. 2.

Qui virtutis iter ingredi cæpit, debet in eadem via semper pergere, manet enim retro, cum non progreditur. Ibid. 455. o.

Vidit scalam Iacob, inquit S. Bernardus, & inscala Angelos, & ibi nullum residens, nullum subsistens appa-

ruit, sed vel ascendere vel descendere videbantur. Vniuersi quatenus palam daretur intelligi inter profectum & defectum in hoc statu mortalis vita nihil medium inueniri. Ibid. 455. c. 1.

Profectus perstudiosi fuerunt parentes Baptistæ, de quibus S. Lucas dicit: *Erant ambo iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis Domini*, in quæ Hugo ita: *Rectè postquam dixit, iusti, addidit Incedentes, in quo profectus est operis &c.* Ibid. 456. c. 1. & 2.

Profectus studium, & sollicitudo debent ob id etiam nobis esse quam maximè cordi, quòd nullius anima sit tam harmonicum instrumentum, ut non aliquando eius nerui dissoluantur, aut non relaxentur contentæ fides. Ibid. 458. o.

Ut autem in supremum perfectionis cacumen perueniamus, necessum est, ut hinc spe, illinc timore stipati, ac suffulti ascendamus. Ibid. 461. o.

Nec quisquam putet vno, quòd aiunt, saltu in illud cacumen penetrare posse. Nam cum nemo se repente in infimum insolentia præcipitet, quantum facile sit hoc agere, quomodo Christianus in summum perfectionis apicem, quod tam arduum est, & operosum, vno volatu vult subito peruenire? Ibid. 464. o.

Beati pacifici. Meritò beati dicti pacifici, quia in alma, & amabili pace omnes felicitates, & bona omnia continentur. PP2. 472. o.

Sanusne est Laban? Id sciscitabatur Iacob ex pastoribus Haran. Alij id transferunt: *Paxne est illi?* quia pacis nomine omnia bona intelligunt Hebraei. Et Poëta canit: *Pax optima rerum, quas homini nonisse datum.*

Pace non modo ij, quibus natura sensum dedit, sed etiam recta, atq; æqui lacus mibi videntur, inquit Cicero.

Pacis statuam Athenis ad mulieris Plutum puerum diuitiarum deum manu tenentis speciem esse effictam Pausanias autor est, diuitiæ enim pace magis, quam bello parantur.

Christus ab hac vita in alteram demigraturus aiebat Discipulis suis: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, Ioan. 14. Qui autem pacem dedit, vno serbo omnia dedit.* inquit Glossa Ibid. 474. c. 1.

Beati pacifici. Ut ne pax dissoluatur, & rumpatur concordia, debemus aliquando de nostro honore, ac iure cedere, idq; exemplo Abrahæ, Pauli, ipsiusq; Dei. Abrah. 26. o.

Beati, qui lugent. Ergone omnes, qui lugent? beati? Nequaquam, sed qui peccata deplorant, quæ perpe-

perpetrârunt, vel committere possunt, si gratiâ Dei, quod facile accidit destituantur. Facile accidit, aio, quia qui benevolentissimum habet Deum, leuiter excidere ex gratiâ illius potest, vt proinde minùs sapiat, qui nimis præfidit. Abrah. 60. o.

Dauidi beatus dicitur vir, qui non abiit in consilio impiorum. In hac vita nemo beatus, nemo ergo etiam in hac vita qui non abierit in consilio impiorum, itaque nemo etiam, qui non habeat, quod luceat.

Christi sanctitas consummatissima, & testatissima erat, locus, in quo à dæmone tenebatur templum Sacrosanctum Ierosolymitanum. Nihil horum tamen deterruit diabolum, quò minùs cum illo congrederetur, & posse de illo referre victoriam speraret. Ergo neq; sanctitati nostræ nimium tribuere, neque loco fidere debemus, sed perpetuò lugere propter periculum in quo versamur, ne tam vertuto, & importuno ac valido hosti succumbamus.

Cur putas dictum Abrahæ post insignem obtentam victoriam, *Noli timere?* Verebatur ille, ne aliqua sibi vana gloria de tali victoria obrepisset. Vt namque homo erat, sic fieri potuisse putauit, quòd vanus quidam cogitatus incauto animo furtiuè se insinuasset. Ibid. 61. & seqq.

Beati misericordes. Qui miseriam alienam miseratur, & dolenti condolet, hominam se egregiè probat, quem verò ærumnæ proximorum non mouent, irrationalis potius, quàm intellectu præditus homo videtur. Abrah. 50. o.

Beati misericordes, &c. Varia sunt misericordiæ etiam corporalis opera, quorum cultores sic amat misericors Deus, vt eos solos, qui talib. studuerunt in vita prædicaturus à morte, idque coram toto mundo videatur. Nam cum pro extremo tribunali supremus Iudex sedebit, hoc solum toto mundo auscultante dicit: *Venite benedicti Patris mei, & Esurius enim, sitius, hospes eram, & nudus, & infirmus, & in carcere* (Matth. 25.) & omnem miseriam meam piâ ope vestrà leuastis. Quo spectant illa tam multa miserationum genera, quæ olim ob aures cælorum, ac terræ deprædicabit Dominus? Quo consilio illa commemorare Dominus voluit? *Varias humanitatis partes recenset, & si quidem possumus omnes implere, sin autem, saltem eas, quas possumus.* Ità Euthymius. Cui per tenues facultatas non licet dare vestem nudo, is per corporis vires poterit visitare infirmum, & qui ne hoc quidem per affectam valetudinem potest, det calicem frigidæ, det bonâ verba, qui non habet aliud. PPP. 219

C. 1.

S. Chrysostomus differebat quondam de varijs virtutibus, & gestis præclaris eorum, quos omnes hodiè vno communi festo celebramus, & aiebat: *Tanquam ornamenta quadam proposuit Patrum certamina, & vnusquisq; nostrum ad quam soluerit certationem seipsum conformet.* Constituit nobis ex Deo sancta Mater Ecclesia hodiè ob oculos pugnas, & virtutes, & benefacta Sanctorum Maiorum nostrorum, & quos vetus lex peperit, & quos noua edidit, vt ex his sibi quisq; sumat, quæ statui suo magis conueniunt, & cum ingenio, & viribus magis congruunt. Cum ait Chryl. *certamina*, adde, & gesta Sanctorum nobis *tanquam ornamenta*, siue etiã monilia nobis proposita, illudere videtur ad officinas mercatorum, & auri fabricorum. Apud hos est reperire variam conficiendarum vestium materiam, pannum rudem, & subtilem, sericum, bombycinum, laneum vestitum, gemmas pretij summi, infimi, medijs. Hinc sibi viri, ac mulieres, plebeij, & nobiles, summates, atque infimates, quisq; pro sui status, & facultatum conditione cõmit. Talem hodiè officinam aperit Ecclesia, inq; ea exponit tanquam ornamenta quædam omnium Sanctorum gesta, vt ex his sibi deligat, quæcunq; per vires commodius exequi posse putat. Hic est inuenire Apostolos, Martyres, Confessores, Doctores, Viduas, Virgines, Coniugatas, &c. *& vnusquisq; nostrum, ad quam soluerit certationem, seipsum conformet.* Ibid. 220. c. 1. & 2.

Non omnia possunt omnes, nemo tamen est qui nihil possit eorum, quæ ante ipsum fecerunt alij, & qui maximum consequi non potest, non proinde committere debet, quin minora tenter, ac procurrat. Ibid. 218. o.

Brutus sit, aut nimisquam rudis in arte concionatoria, qui non optimum Sermonem ad Festum Omnium Sanctorum ex hoc cap. adornare sciat.

Gaudete, & exultate, merces enim vestra copiosa est in cælis. His verbis Dominus præsentem appellabat Apostolos, quos beatos pronuntiabat si conuicia, maledicta, calumnias æquanimiter tolerarent, adeò exultare gaudio iubebat propter ingentem remunerationem, quam constitutam haberent in cælis.

Nullum tale connubium, quale gaudij, & risus cum patientia, nemo enim adibit gloriam, nisi ante subierit pœnam. PPP. 267. o.

Isaac accepit Rebeccam uxorem, Rebecca patientiam significat, Isaac risum. Rebecca ergò nupta est Isaac, vt intelligamus quàm coniugata sine

pati

pati & videre, tolerare pro Deo probra, & gaudere, longanimiter excipere iniurias & exultare, &c.

Quando Samuel tulit cornu olei, & vixit Dauidem in medio fratrum eius, 1. Reg. 16. non tam regem inauguravit, quam persecutionibus omnibusq; semel ærumnis inuitavit. Nam ab eo tempore & fratres illum vexabant, & Saul ubiq; insectabatur, vt occideret, & nullus locus securum habebat. Quare tanta passus, antequam regni quietam possessionem adeptus. *Non stans sceptriger in solio sedit, purpurâ insignis, & diademate clarus, vel coronâ aureâ splendidus, sed prius egenus, & vagus, profugusq; & exul prius amaritudinis tortus, & infelicitatu, quam nebareos, aut mellitos Regum populi liquores epotans.* Ità Rupertus.

Sic tam etsi in baptismo vincti simus reges coronæ gloriæ, prius tamen quam eius possessionem ineamus, Davidis nobis fortuna subeunda, sic vt antè patiamur aduersa in terris, quam læti rideamus in cœlis.

Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris, inquit Sponsa Cant. 4. Prius ergo myrrhæ, (quæ amaritudinis symbolum receptissimum est) transijt, quam ad collem thuris, hoc est, aspectum Deitatis perueniret. *Per hoc ostenditur, quod qui cum Christo fuerit myrrha particeps, omnino erit etiam thuris particeps, nam qui fuerit cum eo passus, simul etiam conglorificabitur.* Ità S. Greg. Nyssenus.

In strage Ierichuntæ illata seuerissimè prohibuit Dominus, ne quis regularum illius ciuitatis vel minimum quid sibi retineret, in excidio ciuitatis Hai totam eius supellectilem & bona omnia libidini & spoliationi militum permisit. Cur hic magis, quam ibi? Nullam operam contulerant milites ad expugnandam Ierichuntem, at in Hai occupanda fuit aliquis militaris virtutis vsus. Ità ferè Andreas Masius. Noluit Deus esse præmium, vbi nullus fuit labor, vt nemo palmam sine defatigatione exantlata spondeat. Ibid. 265. c. 2.

Arctam esse portam, & angustam viam, quæ in cœlum ducit, id ex eo etiam comperies, si omnes ex ordine percurras vias, quas in hodierno Euangelio designat Dominus, inieruntq; omnes, quotquot nunc cum Deo viuunt beati.

Sed quid causæ sit, cur Deus electos suos per angustia viarum, per arctam paupertatis, per tristitia luctus, per dura iniuriarum voluit tendere in cœlum? Rationes alias alibi dedimus, causæ præsentis illa commoda, nimirum vt ex suis angustijs, & miserijs discerent, condolecere ærumnis alienis. Voluit

Tom. IV.

ergo Deus suos in hac vita miseròs esse, vt essent misericordes, & suis humeris periclitari pondera temporalium malorum, vt ea experti faciliè mouerentur ad leuandum alios, quos viderent prægrauatos.

Exodi 22. v. 21. aiebat Dominus: *Aduenam non contristabis, neque affliges eum, aduena enim & ipsi fuistis in terra Egypti.*

Pulchra est Oleatri annotatio moralis in ea verba, & sic habet: *Optima precatis magistra, experta indigentia, vnde cum te ad misericordiã prouocare volueris, cogita an simile aliquando malum sis passus, aut te passurum timeas.* Quemadmodum ergo Deus Israëlitas voluit diu peregrinari, & duram feruitum tolerare in Ægypto, vt liberi effecti essent erga peregrinos prolixi, erga afflictos humani: Sic etiam electos suos voluit exerceri vitæ præsentis incommodis, vt erga alios secum in via positos miseròs pia haberent viscera. Ita quoniam & nos vel aliquando labimur, vel casui expositi sumus, plurimum congruit cum nostræ caducæ naturæ fragilitate, vt miseròs lapsos miseremur, & erigamus. Abrah. 52. o.

Octo habemus in huius Festi Euangelio, quæ nos in beatitudinem, hoc est, finem nostrum vltimum, tanquam viæ quædam ducere possint. Nulla tam est compendiosa in locum tam abstritum via, vt unico, quod aiunt, saltu in eum peruenire queas.

Summa est illius temeritas, qui summum derepente statim posse attingere præfidit. PPP. 221. o.

Iuxta puteum habitabat Isaac, hoc est, morabatur in descendendis profundis atibus scripturarum, vt ait Glossa interl. non primo statim momento in altitudinem mysteriorum penetravit.

Nemo primo statim passu perfectionem assequitur. Etiam natura nihil magnum voluit effici citò, cuius ea est lex, vt maiora animalia diutius visceribus parentum continerentur.

Ezechielem Angelus non statim in cœlum ipsum, sed inter terram, & cœlum leuauit. Ezech. 3.

Dauid Psalmum 118. per literas Hebræorum digessit, vt homo noster tanquam paruulus ab infantia per literarum elementa formatus vsque ad maturitatem virtutis paulatim exerescat. Sic Ambr.

Rebecca prius in aures, & armillas, demum vasa aurea, & argentea, & vestes accepit, cuius mysterium vide Magno Gregorio enudatum. Ibidem 222. c. 2.

Non vias tantum nobis demonstrauit Christus, quibus itur in cœlum, sed totetiam viarum duces dedit,

K

dedit, quot sancti nos in cælum præcesserunt. Franciscum dedit, vt ad paupertatem spiritus nobis præiret, Elizabetham, quæ misericordes esse doceret, Bertrandum, qui lugere erudiret, Paulum, qui ad anteriora seipsum extendens, esuriam, sitimque iustitiæ, & desiderium perfectionis in nobis excitaret suo exemplo, &c. Tot viz cælorum ductores, tot viz bonæ doctores ignauia, & ignorantia nostra requirit.

Verùm vt quis peccandi artis peritissimus euadat, alio quàm se magistro non eger, & vnusquilibet sibi ipsi & supremus architectus, & prototypon esse potest. PPP. 242. o.

Nihil minoris negotii, difficultatisq; est, quàm fieri malum, etiamsi nemo duces se nobis ad vitium præbeat, rara tamen, atque ardua est virtutis adeptio, quamlibet etiam multis modis ad eam inuitemur, ac retrahamur. Ita S. Greg. Nazianzenus ibid. 244. c. 2. Expendit hæc verba accuratè Nissenus, multaq; habet in hoc capite, quæ multum facere possunt ad coarguendum, excusandumq; torporem nostrum.

Omnium Sanctorum, qui ex nostro conuictu in contubernium Dei commigrarunt, festiua læti celebrare non possunt, sed mæsti, lugentesque agere debent, qui nihil minùs, quàm sancti sunt, & non student esse illorum similes.

Quæstum fuit à doctis, quamobrem Deus voluerit, vt sanctus Lot inter illos sordidos, & contaminatos Sodomitas degeret. Respondet vnus è multis, id factum, vt suo bono exemplo, & conuersatione Sodomitas ad odium peccatorum, & virtutis amorem excitaret, & siquidem illius consuetudine, & hortatu non efficerentur meliores, de penis posthæc sibi irrogatis iuste queri non possent. Abrah. 32. c. 2. Ita solet Deus submittere pia exempla, & monita, vt peccatores, qui per ea non abstrahantur à malis, non habeant aliquam iustæ querimonis causam, cum à Deo subiiciuntur penis. Ibid. 32. o.

Quid ergò in die illo mundi supremo tunc dicemus, qui legem Dei leuiter nunc præterimus, quâdo tantam videbimus nobis impositam nubem testium, qui nos suo exemplo ad illius obseruantiam tam ardentèr sunt cohortati, neque habuerunt obsequentes? Et quomodo gaudere hodie possunt, qui festum agentes Omnium Sanctorum nullius sanctitatem imitantur, sciuntque quàm graues huius negligentis sint daturi rationes, & penas?

De Sancto Martino Episcopo.

Vm B. Martinus obitum suum imminere dixisset, tunc luctus, & mæror omnium, vox plangentium, vnaq; precantiu, ne pastor oues deserat. Hæc Sulpitius in illius vita. Quid sibi voluerunt illo mærore, & luctu? Sciebant ii, qui tunc mærebant, & lugebant, quòd amici Dei, in quibus Martinus erat, essent validi athlantes, quorum humeris niteretur machina mundi, quòdque hanc illi suis precibus, & meritis suffulcirent. Abrah. 156. o. Facere ergò non poterant, quin acerbè plorarent, cum illam suo contubernio subtrahi columnam cernerent.

Pulchra in eam rem habes toto illo capite, & aliis in locis ad calcem illius adnotatis.

De Sancta Cæcilia Virgine & Martyre.

Vide commune Virginum.

De Sancta Catharina Virgine & Martyre.

Vide commune Virginum.

De Communi Apostolorum.

Vntes predicare sed nolite possidere aurum, neq; argentum, neque pecuniam in Zonis Vestris, aiebat Christus Discipulis suis, cum eos ad promulgandum Euangelium emittebat. Ergonè voluit illos aut famelicos, aut mendiculos? Neutrum. Cibus enim illis tanquam operariis debebatur ab his, quibus spiritalia seminabant, & qui illos ad laborandum destinabat, eiusdem erat curare, vt necessaria ipsi ministrarentur, quòd tam cumulatè præstitit, vt omnium agrorum suorum pretia fideles quidam ad pedes Apostolorum deponerent, vnde tum ipsi, tum alii multi abundè viuere possent.

Ita quisquis rem aliquam curandam ex Dei iussione suscipit, vt officium prædicationis susceperit. Aposto-

Apostoli, certò sibi promittere potest, quòd subministrabit quæcunque ad perficiendum sunt necessaria, qui imperavit laborem. PP. 2. 569. o.

Post instauratam, & confirmatam iuramento amicitiam cum Labano iter suum Iacob prosequēbatur, videntque obuiam venire Angelorum copias aiebat: *Castra Dei sunt hæc, & exercitus superiorum spirituum inde huc submissi, ut mihi sint præsidio. Nec erravit, ad hoc enim missi fuerant, ut illum per viam defenderent. Dei iussu iter hoc suscepit Iacob, qui ei dixerat: Reuertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, si verò quæpiam per viam occurrerint difficultates, noli metuere, quia ego ero tecum, ego comes, & custos. Ibidem.*

Vetus quæstio est, an peccarit Moyses, cum occidit Ægyptium. Caietano videtur hæc à sacro Scriptore iam decisa dubitatio, qui refert, quòd Moyses non antè trucidauit insolentem Ægyptiū, quam circumspexisset huc, atque illic, & nullum adesse videret, qui cæcis spectator, & renuntiator esse posset. Facit hæc circumspectio, ut nullā ratione, quòd Moyses fecit, excusari possit? Facit. *Huiusmodi enim circumspectio signum est humana cautela, non diuina inspirationis.* Videtur iniussu Dei occidisse hominem, qui homines alios confisos cædis habere timuit. Si enim Deus illi suggessisset, ut interficeret Ægyptium, animi etiam robur illi addidisset, ut nullum metueret periculum. Mos enim Dei istud habet, ut cum aliquem discrimini exponit, etiam perficiendi audaciam subministrat. Ibid. 570. & seq.

Tametsi verò sacer peregrinus Iacob secum ferret amplissimum saluum conductum omnipotentis Protectoris, ut securè terrā, marique itinerari posset: Nihilominus cum intellexit fratrem suum Esau in via esse, timens eius stomachum pio surreptæ benedictionis furto commotum, legatos ad illum cum muneribus misit, qui furorem irati lenire studerent. Submisit illi Deus numerosissimum exercitum, & leuis armaturæ, sed ex solis Angelis constare milites, quos ad se iuuandum è cælo destinatos tam nihil dubitabat, ut diceret: *Castra Dei sunt hæc, & suppetæ mihi ab illo missæ: nihilofecius tamen misit extemplo legatos, qui mitigarent fratrem, & transuendi licentiam peterent. Quorsum hæc placandi fratris industria illi, qui parata sciebat suæ defensionis castra Dei? Respondeo. Sciuit quòd auxilium, & opitulatio Dei non semper*

excludit studium, & sollicitudinem cooperætionis humanæ. Ibid. 572. o.

Pax huic domus. Inter cætera monita, quæ Dominus discipulis suis dedit, cum illos ad disseminandum Euangelium misit, præcipuum illud fuit, ut hospites suos tantum verborum formulā salutarerent: *Pax huic domus;* Matth. 10. hoc est, ut illis quieret, & absque timore pacatè viuere apprecarentur. De hac re doctus quidam sic ait: *Id si expendas quantum sit, fateberis nihil in tota Vita præclarus esse.* Pax contrariatur bello, bellum plenum est timore, tumultuatione, perturbatione, curis. Optare ergo domui alicui pacem, est precari, ut sit vacua omni timore, perturbatione, inquiete, anxietate, quæ talia sunt, ut nemo prudens sit, qui cum illis non mouelit esse mendicus, quam rex, aut Imperator cum timore. PP. 2. 578. c. 1. Ut crudelitatem timoris cognoscas, satis est scire, quòd mors & pulchra est, si cum illo componatur, & suavis medicina dolorum, quos ille adfert. Ibid. 575. o.

Verè terribile est mortis mysterium, et etiam ante tormentum sufficit timor ad cruciatum, inquit S. Nilus. Ad crudelem mortem misero homini sat est ipse mortis vnicus, ac solus timor. Ibid. 575. c. 2.

Tantum malum est timor, ut Cain à quocunque primùm obuiò trucidari optaret, quòd mortis, quam commeruisset sciebat, semel vnà occisione timorem euaderet. Verùm Dominus non præsentem eum statim damnauit supplicio, quòd confestim ei calamitatis sensum adimeret, sed in ille mortes intendendo, ut sentiret alios super alios pauores, &c. Ita Philo ibid. 576. & seq.

Nolite possidere aurum. Alii apud Nouarinum transferunt: *Ne comparetis, siue Nolite comparare.* Præcepit ergò Dominus non vexari, non torqueri corradendarum pecuniarum sollicitudine, ac studio. Feriari ergò à labore imperavit. Nihil noui. Similem habemus aliam eiusdem Domini iussionem vetustissimam æquè, ac grauissimam. *Septem diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentatum in domibus vestris. Quicunque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israël,* aiebat iam olim per Moylen Exod. 12.

Admiratus hanc legem S. Gaudentius ait: *Si fermentatum fieri iussisset, diligentia illis necessaria esset, ne deesset. Quòd iussit, desidia est, non laboris.* Non habere fermentatū, aut non subigere farinam fermento, est feriari, & nihil agere, otium autem ex seipsis nimisquam vehementer amant homines. Cur ergò Dominus, cum illos vult otiosos, ac feri-

atos, si sub cetera capitis pœnâ imperandum putauit? Respondet Gaudentius: *Negligentiam iubet, et obedientiam probet.* Quamuis appetitus humanus quietem, otium, vacationem nimio perire amet, quia tamē deprauata voluntas magis inclinatur in veritate, putauit otium Hebræis sub comminatione mortis præcipiendum, ut qui sciret, nec otium accepturos, sed veritatem laborem potius arrepturos, neque obtemperaturos ut feriantur, nisi tantum supplicii metus eis obedientiam extorqueret. PP2. 631. c. 1. & 2. Tam vehementer nitimur in veritatem, eaque avidius appetimus, quæ seuerius negantur. Ibidem 628. o.

Nolite possidere aurum, neque argentum, &c. Voluit Christus Discipulos suos esse pauperes, ut essent intrepidi concionatores. Ecclesiasticæ opulenti sunt meticulosi: Nam abundare, & timere quâquam litteris, syllabis, vocabulis plurimum discrepent, respectu tamen nihil differunt. PP2. 597. o. At pauperes sunt imperterriti. Ioannes, qui neque lectum, neque lectum, neque mensam habebat, solus ac primus incestam Herodis cum sua fratria consuetudinem publicè audacter arguebat, cum diuitum nullus tantum haberet animi, ut id faceret. Ibid. 597. c. 2.

Tertullianus suadebat mollibus quibusdam mulieribus stare expeditas, ad omnem vim, & nihil habere, quod relinquere timerent. Aptius hoc cadit in Concionatores. Ibid. 599. c. 1. & 2.

Prædicator diues timet pro domo, pro famulis, pro agris, pro opibus, ne quis aliquid ex his auferat, & quis multorum est dominus, multorum seruus esse cogitur. inquit Chryostomus ibid. 600. c. 1.

Elias tam inops erat, ut qui virum pilosum, & pannosum, & zonâ pelliceam accinctum renibus audiret, illum statim intelligeret. Et hic inops Elias prophetas falsos plurimos vnâ occisione deleuit. Hic regi Achab intrepidè restitit. Hic igne è caelis aduocato quinquagenos milites semel, & iterum consumpsit. Hic regi Ochoziæ suam idolo maniam exprobrauit. Hic coelum pro suo arbitrio nunc clausit, nunc refertauit. Hic terrori fuit omnibus hominibus. Hic Deum iuramento adstrictum tenuit triennio, & vltra, ne quam interea guttulam aquæ è loco superiore deplueret. Quare hic omnia ista: *Quia nihil præter melorem possidebat.*

Nihil enim, nihil omnino sic liberè loquitur, & in rerum discrimine fiduciam habere, & contrâ captiuitatem satis munitum, & fortem facit, ut nihil possidere, & nullis secularibus obrui negotiis. Ibid. c. 29

Nolite portare sacculum, neque peram neque calceamentum. Lucæ 10. Similia habes Matth. 10. vbi & aurum & argentum, & pecunia omnis Apostolis interdicebatur, & dicebatur: *Gratis accepistis, gratis date.* Quamobrem voluit Dominus, ut nullam vel circumferrent, vel admitterent pecuniam: Primo, ne Iudas, qui oculos habebat, de potestate faciendi miracula pecuniam congregare vellet. Sic Glossa apud S. Thomam in cap. Matth. 10. Deinde ne prædicationis munus ob questum exercere putarentur, amouet istam suspicionem, præcipiens, ut nihil secum deferrent. Ita ex aliis Nouarinus in Matth. Tam graue nimirum scelus est, accipere precium pro eo, quod gratuito dare debeas, ut Discipulos suos ne suspectos quidem de illo esse voluerit.

S. Paulus de se aiebat 2. Cor. 2. *Non sumus adulterantes verbum Dei.* Chryostomo adulterare hoc est, cum quis pecuniâ vendit, quod gratis dare debebat. Adulterium fuisse, ex quo Thamar grauidæ erat, vult Tostatus. Illud puratitium adulterium volebat Iudas igne vindicare. Si ergo adulterium committit, qui pretio vendit, quod gratis dare debuit, igitur talis meretur, ut rogo inlectus igne conflaret. Quo ergo supplicio ille Iudex multandus, qui pecuniam admittit pro eo, quod non solum gratuito, verum etiam ex iustitia facere tenebatur? PP2. 488. & seq.

Nulla maior malitia, aut crudelior iniquitas, quam accipere lucrum, aut pecuniam pro eo, quod dare, vel facere iustitiâ debeas. Ibidem 488. o.

Hic inuenies pulchra, quibus corruptos Indices munerum amatores perstringas.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luperum. Matth. 10. Quamuis mites mores omnem hominem deceant, eis tamen maximè conueniunt qui sunt aliorum doctores. *Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare, & ex sua mansuetudine iram sanientium mitiget, lupos, conuertat in oves.* Ita S. Greg. Magnus apud Nouarinum. Nullum tam efficax incantamentum ad placandum stomachosissimos, & ad occupandum animos eorum, qui maximè barbaro, iracundo, & efferrato sunt animo, quam verba amica, & suavis sermo. PP2. 604. o.

Hæc manda vobis, & diligatis inuicem. Ioan. 15. *Dixerat illis antehæc Christus: Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos; Luc. 10. 3. Dixerat: Inti-*
cient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in Synagogas, & custodias, trahentes ad reges, & præ-
des.

des; Luc. 21. 12. Dixit item in hoc Euangelio: Non est seruus maior domino suo, si me persecuti sunt, & vos persequentur. Dicturus erat paulò post: Euntes in mundum vniuersum predicare Euangelium omni creatura; Marc. 16. 15. Vt hoc laboriosum officium hilariter susciperent, vt in medios lupos intrepidè se inferrent, vt omnes persecutiones forti animo adirent, & tolerarent, vnà charitate eos obarmandos putauit, certus nec prædicationis laborem defugituros, nec luporum ferociam formidaturos, nec frangendos persecutionibus, si charitate solum inflammati, tecti, ac muniti essent. Nam *ubi charitas est, quid est quod possit deesse?* inquit Magnus Augustinus apud S. Thomam c. 15. Ioannis apertè in rem præsentem, & verè. Qui enim charitate affluit, illum nec animus destituere potest ad occurrendum lupis, nec vires deficere ad excipiendas quasuis pro Deo ærumnas, nec vllus defatigare labor. Imò nescit, quid sit charitas, qui laborem sentit, paradisi namque eius, qui amat, est delassari his, quibus dat operam. PP2. 491. o.

Amplissimum campum hoc tibi caput aperiet, per quem excurrere, & vagari longà oratione queas.

De Comuni vnius Martyris.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. & tollat crucem suam, &c. S. Ambrosius in Pf. 72. ad finem expendit hæc tam aridè. & asperè, vt videtur, dicta, *Tolle crucem tuam, & sequere me*, si vis post me venire, & meus esse discipulus. Cùm arduum sit crucem tollere, & animam periculum, mortis corpus offerre, & negare quod sis, cùm velis etiam esse, quod non sis, vt loquitur idem Ambrosius l. 7. in Lucam in principio, quid est, quòd Christus tam absolute vult esse crucis habitus, & sui ipsorum velut iuratos hostes, qui velint esse ipsius imitatores, neque infirmitatem mentis humanæ promissione alicuius remunerationis sustentat, quod fecisset, si addidisset ad verba superiora, se laurum quietis æternæ paratam, inque constitutam habere, qui vt ipsum sequatur, semetipsum abnegauerint, & crucis mortificationem in suo corpore circumculerint? Respondet S. Doctor, Christum ibi perfectio locutum, qui non premio ducitur ad perfectionem, sed perfectione consummatur ad premium. Imitatores enim Christi non propter spem boni sunt, sed pro amore virtutis, sicut & Christus ideo passus est, quia benefacere eum dele-

tauit, non quia incrementum gloria ex sua passione quarebat. Hæc ille ibi. Qui ergò benè excultus est disciplinâ cælesti, is Christum imitari debet, hoc enim est illum sequi, vt sicut ille passus est nullâ cupiditate lucri, sed solo amore benefaciendi, ita & ipse ad ferenda mala, & facienda bona incitetur non desiderio præmii, non spe remunerationis, sed solâ cupidine ferendi aduersa, & faciendi, quæ Deo scit esse grata. Tomo primò, Petiochâ 3. Dominicæ 4. in Quadrage. p. 301. c. 2.

Vult Dominus, vt quicumque illum amant, non ob aliud ament, quàm quòd amare amant, quòd iste sit amor, quem maximi æstimat, eaque voluntatis benevolentia, quam & summè probat, & prolixè remunerat. Ibid. pag. 299. o.

Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam. Matth. 16. Apud Lucam 9. iubet quotidie crucem tollere. Crux est, quidquid affligit, & cruciat. Vt autem hoc leuiter feras, illud efficiet, si cogites, quòd nomen afflictionum, & calamitatum non merentur, quæ simul cum vita expirant. Abrah. 74. o. *Ærumnas præsentis vocat Christus viam, & portam, dicens: Quàm angusta porta est, & arcta via, quæ ducit ad vitam.* Matth. 7. Theophylactus ait: *Neg. minima consolatio est, vocare ipsam portam, ac viam, neutra siquidem permanet, sed transit.* Omnino plurimum imminuit pondere calamitatum mundanarum, quòd eas præterire nouimus.

Infirmitatem Lazari non esse ad mortem Christus aiebat. Sed quomodo non ad mortem, ex qua mortuus fuit? Respondet Theophylactus, non fuisse ad mortem diuturnam, sed quadruduanam solum, talis autem mors nomen mortis non merebatur, vt absolute affirmare Christus potuerit, non fuisse Lazari infirmitatem ad mortem. Sic & possumus dicere, ærumnas præsentis, quia temporales sunt, non mereri nomen ærumnarum, maximè si cum æternis comparentur.

Comicæ miseræ, hoc est, solæ quædam representationes verarum miseriarum sunt ear, quas hic toleramus.

Vt mors Christi, eiusq; absentia leuior Discipulis accideret, dicebat eis Christus, se non amplius triduo abfuturum. *Hoc abire sic fuit, ac redire, & eum non defuisse perluceat*, inquit S. Ioannes Chrysostr. Vt Christus velut non abfuit, qui solo triduo abfuit: Ità vitæ huius aduersitates velut non grauant, quæ paruo tempore solum grauant. Ibid. 75. & seqq.

Qui vult venire post me, sequatur me. Chryl. Romus in catena S. Thomæ ait: *Cum Saluator sit pius, & benignus, nullam iniuriam, aut coactum habere vult famulum, sed spontaneos, & gratias agentes et pro famulari.* Quid facturi sunt, Domine, illi spontanei imitatores, ut tibi pro famulatu gratias agere possint, ac debeant? Abnegabunt semetipsos, & tollent crucem suam. Abnegatio sui ipsius Basilio quidem est totalis præteritorum obliuio, & recessus à proprijs voluntatibus, Origeni verò abstinentia cuiuslibet criminis. Crucem autem tollere est appetere mortem pro Christo tolerandam, & mortificare membra, quæ sunt super terram, & viriliter disponi ad omne periculum sustinendum pro Deo. Sic idem Magnus Basilius. Itaq; hæc à seruis suis officia Christus requirit. I. ut præteritarum voluptatum, quibus antehæc assueuerint, omnem prorsus memoriam, simulq; voluntatem propriam totam abijciant. II. ut ab omni deinceps flagitio abstineant, neque hoc solum, sed etiam virtutibus sedulo studeant, & qui lubrici fuerunt, in posterum castos seipos custodiant. III. ut mortificent membra sua, quæ sunt super terram, & viriliter se disponant ad omne periculum, mortem aded, eamq; probrosam pro Domino sustinendam. IV. ut beneficium arbitrentur, quod ad talia officia admittuntur, proq; eo gratias agant. Quæ spe lucri isti facient ut gratias agere debere videant? *Quis enim perdidit animam suam propter me, inquit, saluam faciet eam;* hoc est, qui mei gratia fecerit, quæ dicta sunt, ei inuicem conferam gratiam, quâ animam suam celo inferat, æternumq; saluet. Si corporale aliquod polliceris vel oblectamentum, vel emolumentum, Domine, plures, promptioresq; reperires obsequentes: Nam quando proponitur luerum temporale, omnia alacriter sustinere volumus, etiamsi quid laboriosum sit, & valde ærumnosum, & sordidum, & pœnam in præsentem, & futuro sæculo præbens; propter nostram autem salutem, & ut supernum nobis conciliemus auxilium, remissis, & supini, & dissoluti videmur. Ità S. Chryl. PP. 485. c. 1.

Felicissimus foret homo, si quàm est expeditus, & alacer, & velox ad curandas res corporis, tam esset sollicitus ad agendum negotium animæ. Ibid. 484. o.

At nunc pars hominum maxima, eheu, caducum propediem interituræ venustatis, & fugacis, turpisque voluptatis florem sic demoritur, ut mortis pericula sæpè contemnat, qui eius vsuram expetisset, &

ad diuinæ pulchritudinis, quæ perpetuò durabit, spectatoresque suos beabit, visionem consequendam per pauci conuincuntur, & cum peritura inhianter confectemur, pro sempiternis vix pedem loco mouere nouimus.

Para mihi hospitium, nam spero per orationes vestras donari me vobis. Ità scribebat quondam Paulus viro nobili, & amico suo familiari Philemoni. Certum est, quod Paulus non petijt sibi adornari domum, ut in ea magnificè exciperetur, & haberetur. Cur ergò?

Respondent SS. Hieronymus, & Anselmus: *Quia in celebri Urbis erat loco, ad quem facile conueniretur. Deinde quia ab omni importunitate vacua erat, & ampla, quæ plurimos caperet audientium, nec proxima spectaculorum locis, nec turpi vicinia (prostituli, seu lupanaris) detestabilis &c.* At quid obesse poterat, quod vel theatro, vel meritoriarum mulierum domui vicina esset ea, ad quam Paulus diuerteret? Si propius à se abfuissent Ecclesia, & theatrum, prædicator, & conuocatus, lupa, & lux Evangelica, maiorem hominum partem ad se abstraxissent dæmon, & mundus suis vanitatibus, & voluptatibus, quàm Paulus suis veritatibus, frequentiusq; concursissent homines ad vana spectacula, quàm ad sacra oracula, &c. Ibid. 485. c. 2.

Quàm alacriter, lætanterq; obrulerunt mulieres Hebrææ sua monilia, ut ex eis funderetur idolum! Aufer nunc ab vxore, aut filia ornamentorū quodpiam, quod ad Dei cultum verti debeat, vix totâ die stectum, & turbarionem domus compefcere poteris, cum tamen facile pretiosis spoliari sinant ad vana ludicra, &c. Ita ferè Oleaster Ibid. 487. c. 1.

Sunt multa in hoc capite, quæ feruens Concionator vtiliter dicere pro rostris queat.

Si quis vult venire post me, Chryl. apud S. Thomam annotamentum in ea verba Christi sic habet: *Vide quod non coactum facit sermonem. Non enim dixit, oportet vos hac pati, sed se quis vult.* Sciuit nimirum Dominus, coactorum seruorum non posse esse constantia, vel diuturna officia. Nam firmitudinem ab eo, quod per vim fit, expectare, tale est, quæ si quis in debili arista montem stabilem consistere posse præfideret. PP. 546. o.

Si quis vult post me venire, tollat crucem suam, &c. Math. 16. Hugonis Cardinalis in ea verba commentatio talis est: *Suam* dicit, non *meam*, quasi dicat: *Dolor meus non sufficit, nisi adsit & vester.* Efficacitatis infinitæ sunt merita Christi, efficacia ta-

men nostræ saluationi non erunt, nisi ad ea accedant, & opera bona nostra. Abrah. 165. c. 1.

Vna itaq; spes est, quæ laboribus, & studijs nititur alienis, vera enim spes à diligentia pendet propria. Ibid. 164. o.

Abraham non fecit epulum, nisi quando Isaac ablatatus, per se & capere cibû, & carpere viam potuit, quia debet esse magnum gaudium spiritualis ætatis, quando talis factus est homo, qui pascatur solido cibo, idq; manibus proprijs, non alienis, inquit ferè S. Aug.

Non fuit satis sanctis illis mulieribus, quod Nicodemus comparasset totas centum libras vnguenti, nisi & ipsæ emerent aromata. Ibid. 164. c. 2.

Tollat crucem suam. Non dicit, tollat crucem meam, sed suam. Nam crucem Domini, & quanta ille tolerauit, ferre nemo potest: Ne quis ergo putet, ab omni crucis tolerantia se liberum esse, quia gratissimam Domini crucem portare non potest: idcirco ait: *Tollat crucem suam,* & pro Deo patiat, quantum per vires potest. Sic qui non valet efficere, quidquid vellet, non proinde excusatur ab eo, quod potest, Abrah. 76. o. Non potuit Sara habere ex suo corpore liberos proprios, non tamen prætermisit sibi procurare, quod poterat, ex famula Agar adoptiuos. Vltus, quanquam infrugiferissima arbor, potuit Deo placere apud Isaiam 41. tantum quia vitem cum suo fructu sustentat, quæ fructum ipsa nullum profert. Sponsa osculum sponsi, vnguentumque obtinere non poterat, rogabat nihilominus, vt vel odor nominis illius aqua se pernoctaret.

Si quis summa desperet, tamen est pulchrum in secundis, tertissq; consistere, aiebat Cicero apud Quintilianum. Et S. Ambrosius: *Si mons esse non potes, esto vel collis.* Miles, cui detruncata manus, cum pugnare nequeat, voce tamen, & clamore confirmate suos, & rem iuuare communem potest.

Buccinarum, quibus soli ex officio insonabant sacerdotes, clangore deiiciendi erant muti Hierichuntis, iussus fuit nihilofecius omnis populus clamare vociferatione maximâ, vt laici homines, quoniam aliud non poterant, saltem clamore rem promouerent publicam. Sic qui totum aliquod negotium pertractare non potest, non omne propterea studium deponat. Ibid. 77. & seq.

Tollat crucem suam. Christi crucem vnus aliquando Simon Cyrenæus excepit, sed per vim insolentium militum coactus, qui *angariauerunt eum, vt tolleres.* Cum autem Dominus optet tales, qui

spontè crucem suscipiant, dicit: *Qui vult Venire post me, tollat crucem suam;* ne inuitus obtemperet, si meam tollere iubeam, cui impares sunt hominum imbecilli humeri. Domino seruiamus, cuius ea est suauitas, humanitas, ac moderatio, vt nemini onus maius, quàm ferre commodè possit, iniiciat. PPP, 387. o.

In celeberrimis illis Canæ nuptijs erat aliquid, quod nolebat Dominus, erat aliud, quod præcipiebat, erat tertium, quod ipse volebat, & faciebat. Erant hydriæ inanes, id nolebat, itaque imperabat impleri, denique volebat, vt aqua in vinum transmutaretur, & hoc ipse effecit. Implere aquâ, quod homines poterant, iussit, vt autem aqua in vinum verteretur, cum id facere homines nequirent, ipse fecit. Ibid. 288. c. 1. ex S. Bernardo.

Apud Mathæum 9. cum cæcos quosdam donare visu vellet Christus, prius discitabatur ex eis, vtrum id facere, posse crederent, & apud eundem Ibid. arreptitium quendam dæmone exoneravit nihil tale interrogatum. Quid causæ? Arreptitius mutus, & intellectus vsu destitutus nec intelligere, nec respondere poterat, cæci & promptam linguam habebant, & vsum rationis liberum, & tum intelligere, tum credere, tum dare responsum poterant. Non exigit plus diuina bonitas à quoquam, quàm præstare queat. Ita ferè Euthymius ibid.

Quare vnusquisq; tantus debitor est, quantum ingenij sui vires exsoluere valent, nec quisquam apud Deum soluendo non est, dum vltra facultatem non petit, sed misericordia eius ijs, qua possumus, contentatur, inquit Paulus Burgensis Ibid. 390. & seq.

Tollat crucem suam quotidie. S. Petrus Damianus aiebat, diem huius sæculi nullum esse alium, quàm veneris, quo Christus in cruce mortuus fuit. *Tota hac vira sexta feria est,* inquit ille, *quia videlicet crucem post Dominum barulare iubemur.* Veneris dies est omnis huius vitæ dies, quia passioni, & cruci ferendæ destinatus, in quo laborare, & sudare oporteat, vt ab illo transeamus ad dominicum diem resurrectionis. Qui hæc vult inuertere tempora, & feriatum diem facere ex operoso, & præsentem habere voluptatem, & futuram consequi lætitiâ, ille spe suâ frustrabitur, & aliud, quàm expectabat, inue, uiet. Abrah. 97. c. 1.

Cum enim fieri non possit, vt quis habeat huius vitæ gloriam simul, & futuræ, necessum est hic seminare lachrymas, vt ibi metamus lætitiâ Ibid. 96. o.

Qui in templum Salomonicum per Aquilonarem portam

portam ingrediebatur, egrediebatur, per meridianam, nullusque per eam portam exibat, per quam intrauerat. Aquilo ærumnarum præsentium symbolum est, Meridies typus beatitudinis secuturæ. Qui ergo in hac vita per Aquilonarem portam tolerantia mundanarum calamitatum ingreditur, egredietur per quietis portam, & gloriæ, in vitam futuram.

Cum olea bene germinat, tunc male fructificat, cumque bene fructificat, male germinat, inquit Theop. Si quæratur germinet male oleæ, quo anno fructificat bene, respondet, inde fieri, quod non sit tanta naturæ vis, ut tribuere vtrumque, pingui illi arbori queat, cumque, & utrumque, satùs facere parit non valeat, necesse habet absumere alteram, & alteram seruet. Ita puta, neminem posse hic luxuriare germine, & ibi post hæc abundare fructu, hic ducere in bonis dies suos, & ibi videre voluptatem domus Dei, quia Deus non vult vtriq; satisfacere parti, neq; tantam quemq; consequenter cumulare gloriâ, sed qui futuram vult assequi, debet hic Christum per ignominias, & ærumnas sequi, *necessumque, habet, alteram absumere lætitiâ, & alteram faciat.*

Eriam in naturalibus indicat nobis Deus, quid in moralibus eueniat. *Autumnus serentis, inquit Plinius, & venturam hyemem facit, neq; tempora alijs alia succedunt, nisi quæ diuersas, aduersasq; habent qualitates.* Non hyemem hyems, sed æstas, nec æstatem ver, sed autumnus excipit. Gaudesne in hac vita varijs corporis oblectationibus, & inter carnis voluptates autumnum huius temporis exigis? Malum omen, quia immitis, & sæua, atque vtiâ non etiam æterna cruciatuum hyems te manet. Alterutrum debet esse, ut vel hoc mundo fruaris, vel æterno, utroq; gaudere nemo potest. Ibid.

Abnegat semetipsum, aiebat Christus, qui vult meus esse contubernalis, quia neminem admittit in meam familiaritatem, nisi qui renuntiare, & crucem suam excipere, eaque onustus me sequi velit. Quid est abnegare seipsum. Qui alium abnegauit, tamen si virgis cædi, & alijs malis modis pessimè haberi videat, non dolet, non mouetur, utpote ab eo abalienatus.

Ita ex Chrysothomo Theophylactus. Abnegat ergo semetipsum, qui non magis dolet suos cruciatus, quam dolores aliorum, quibus est infensus, quos si vel in frustra cædi, vel raptari in malam crucem videat, non illachrymat, sed neque suspirat. Abrah. 199. c. 2.

Est hoc peruulgatum hominum vitium, ut quæ

proximè eos non attingunt, tamen si proxima habeant, tanquam procul posita aspiciant. Ibid. 198. o. Abnegabit ergo homo semetipsum si mala, quæ patitur, sic accipiat tanquam alijs procul abhis sint infligta.

Id fecisse sanctos martyres B. Gregorius Nazianzenus his verbis Orat. 9. affirmabat; *Alacris animo sicut in alienis corporibus dimiscarunt.* Ut namque exiguum dolorem nobis adferunt flagra, quæ inferuntur alijs: Ita Martyres sua non magis sentiebant tormenta, quam si ea in corporibus exceperent alienis. Ibid. 199. c. 2.

Qui perdidit animam suam propter me, saluam faciet illam. Lucæ 9. 24. Sanctus Remigius in catena aurea B. Thomæ in c. 10. Matthæi, & similia Domini verba ait, animam non accipi pro substantia spiritus, qui corpus nostrum format & viuificat, cum dicitur, *qui perdidit animam suam, sed pro hac vita præsentem, eiusq; dilectione, & voluptatibus.* Ergo qui perdidit animam, id est, qui hanc temporalem lucem, & eius dilectiones, & voluptates propter confessionem nominis Christi contempserit, anima sua inueniet æternam salutem, inquit S. Remigius ibid. *Sic itaq; perficit damnum anima in salutem, detrimentum enim breuis vita sanis immortalitatis acquiritur.* S. Hilarius ibid. Quare ut alij luctra expetunt, sic debent Christiani optare suarum rerum pro Deo iacturam, cum æterna de manu ipsius accipiant, eaq; plurima, qui paucula, & temporalia pro illo perdunt. Abrah. 103. o.

De Communi plurimorum Martyrum.

Vide in Festo Omnium Sanctorum.

De vno Confessore Pontifice.

Ue serue bone, & fidelis, quia in paucis fuisi fidelis, super multa te consistam, intra in gaudium Domini tui; Matth. 25. v. 21. & 22. Hæc dicta fuere duobus seruis, quorum alter quinque, alter duo talenta ad negotiationem acceperat. Sancti Chrysothomus, Pelusiotæ, Theophylactus, quæruunt quomodo ijs, quorum imparia erant talenta, par gratia facta est, quando vtriq; promissum, quod super omnia bona constituedi essent. Qui quinque talenta acceperat, is sublimiore in gradu constitutus fuit, cui duo solum credita sunt, inferiore di-

gnitate

gnitate ornatus videtur. Quomodo ergo non diuersa præmia, quorum fuerunt tam differentia ministeria? Respondet Theophylactus pulchrè: *Vide, quod & is, qui quinque talenta acceperat, & is, qui duo, eadem bona consequatur. Quando enim quis etiam pauca acceperit, & datum sibi donum, licet paruum sit, bene dispensarit, aequalem honorem adepturus est cum eo, qui magna habuit, & fecit. Vnusquisque enim ut acceperit, ut & ex excelsis videbitur, si bene egerit.* PP2. 471. c. 1. & 2.

Ergo non magnus est, quem officia magna, & ampla occupatum habent, sed qui ministerium suum qualecunque probè curat, & officij etiam exigui partes omnes labore magno procurat. Ibid. 469. o.

Mundus hic scæna quædam est (præterit enim figura, siue scæna, ut LXX. habent, huius mundi, 1. Corinth. 7.) in qua variæ personæ exprimentur. Et *Velut in theatrorum pompis, ut S. Gregorius Nyssenus loquitur, nunc hi, nunc illi censentur apparere, & quis nunc seruum, aut homo priuatus apparet, paulo post bellator cernitur, & rursus habitum subditis deponens, Imperatoris personam, & cultum assumit:* Sic in mundo ut sunt varij status, ita etiam personæ diuersæ repræsentantur. Sed ut tolerantia, & dexterritas repræsentationis non in eo posita est, ut quis personam sublimem, aut humilem, illustrem, aut obscuram referat, sed ut etiam viuâ imitatione exprimat, tametsi rusticani pastoris sit, aut vilis mendicabuli: *Sic nihil interest, utrum quis præsit, aut obtemperet, inquit S. Nazianzenus vtrum Regem, Principem, Episcopum, aut gregarium militem, aut mediastinum agat. Felix enim, & magnus est, non qui felicem, & magnam personam, refert, sed qui magnoperè curat, ut feliciter, solerterque repræsentet personam, quamcunque illi Deus repræsentandam dedit. Lapidæ enim, ut est apud S. Ephræm, incidenda lapidibus, & faber ferrarius tundendo, producendoque ferro mercedem recipient.* Ibid. 469. c. 1. & 470. c. 2.

Enge serue bone, & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, dicebat Dominus seruo cuidam suo, qui cum quinque talenta accepisset, alia quinque lucratus fuerat. Hic liberalitatem Domini quidam ex eo arbitrantur, quod pauca vocat quinque talenta, quæ tamen pecuniæ vim ingentem faciant. Ego verò inde etiam æstimo, quod supra multa eum constituit, quem in pauca fideliter reperit, hæc enim permagnifica commendatio fidelitatis eius fuit, & existimationem illius magnis incrementis auxit.

Tom. IV,

Soli ergo ex omnibus dominis supremo Domino seruire & maximè debemus, & facillimè possumus, nemo enim illi ministrat, qui non maior fiat, & augetur. PP2. 505. o.

Domine ecce mina tua, quam habui repositam in sudario, dicebat apud Lucam 19. domino suo quidam ignauus seruus, qui cum ab eo accepisset pecuniam, deberetque eam tanto corporis & ingenij conatu ad negotiationem, lucrumque exponere, ut necessum esset semper circumferre sudarium ad abstergendum natum de laboris contentione madorem, ipse otio se, & torpori, & somno tradidit, ut ne sudaret. Itaque cum non requireret amplius sudarium, ipsum simul cum pecunia terræ infodit. Non est hic seruum laudatus, neque honorem promeruit, sed potius tanquam iners condemnatus est, inquit B. Cyrillus apud S. Thomam & nequam dictus, quia cum sudario facies mortuorum velari solerent (quod in quatruiduano Lazaro videre licuit) qui domini sui pecuniam sudario inuoluit, eam velut mortuam habuit, adedoque otiosam dimisit, & neque auxit, neque tractauit. Ità ferè Theophylactus apud eundem. Ergo nequam famuli iners otium otiosam reddidit pecuniam, & quod lucrum ex illa nullum fecit, turpis illius pigritia fecit. Sic quod in domo Dei parum proficimus, id fit, quia negligenter ei seruimus, ut enim quisque, ei famulatur, ita & augetur meritis. PP2. 500. o.

Multam ex Lia sobolem Iacob genuerat. Poterat inde satis arbitrari Rachel, quod is impotentia generandi minimè laboraret. Quando verò eius rogatu etiam grauidauit Balam famulam, *didicis mansesse per ancillam, quod Iacob non fuit in causa, quare ipsa liberis careret.* Sic Abulensis ibid. Itaque suo solius vitio improlis Rachel fuit. Id multis animabus accidit, quarum infœcunditas non ab impotentia Sponsi cœlestis, sed ipsarum vitio nascitur. Ibid. c. 2. *Des namque amor igni comparatur, quo enim crebrius agitur, vehementius marcescit, & nunquam ex sua natura (dummodo materia non deficiat) ardere desistit, inquit B. Laurentius Iulianianus.*

De vno Confessore Abbate.

Ece nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c. Et dicebat Christo Petrus Marthæ 19. velut pluribus dixisset: *Audiuius ex te, Magister ac Domine, difficulter obtenturos regnum Dei, qui sunt diuites. Ecce hinc nos, qui nos omnibus nudauimus, ob id tantum, ut tecum versari, ac morari possimus, quid*

quid ergo fiet nobis. Respondit Dominus: *Vos, qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim.* Ergone iudices olim erunt, qui nunc pro Deo pauperes? Sed quid? Tantumne sedebunt, & oriantur, soloq; titulo Iudicum, & loco gaudebunt? Nec otiose sedebitis, sed iudicantes duodecim tribus Israël. Ità exponit Iansenius. Non sola ergo inaniter loca consiliarium, ministrorum publicorum, iudicum occupabitis, sed officia etiam talium propria vos occupatos habebunt. PPP. 318. c. 2.

Qui præfecturæ nomen admittit, neque officium exercet, is probroso titulo gaudet, quo dedecoretur, & honorificam habet ignominiam, quâ dehoneſtetur. Ibid. o.

Domine vos dicimus, Et ignis descendat de celo, Et consumat istos barbaros, & erga te tam inhospitalis Samaritanos? dicebat Iacobus, & Ioannes Christo Lucæ 9.

Quare hi illud ex omnibus dixerunt Apostolis? Cur fulmine tales percelli ii potissimum optarunt? Bene præsumunt quod adsermonem suum ignis de celo descenderet, quoniam filii sunt tonitru, inquit S. Ambrosius. Probro ducebant, vocari, & non esse filii tonitru. Verè deridiculus est, qui magnos dignitatum titulos iactitat, & nihil eis dignum actit.

Nomen habes, quod vivas, Et mortuus es, dicebat Episcopo Sardicensi ex Deo. Respicitur ad nomē Episcopi, quod Græcè significat inspectorem, & speculatorem, inquit Alcazar. Dicere ergo voluit: Nomen Episcopi habes, hoc est, hominis, qui pernox, peridiusq; vigil salutis aliorum prospiciat, Et mortuus es, negligensq; & oscitabundus dormis, quid enim tam mortis simile, quàm dormientis aspectus? inquit Chrysologus serm. 24. Ibid. 320. c. 2.

Fortunati, qui pro Deo fortunis suis vel ipsi renuntiant, vel per vim ab aliis exuuntur. Nulla enim felicior iactura, quàm quæ pro Deo toleratur, & quæstuosissimum damnus est, lucrosissimamq; incommodum est, quod pro illo sustinetur. Abrah. I. o.

Vos qui secuti estis me, subaudi, relicta omnibus, quacumq; habuistis, vt legit S. Greg. Nyssenus, in regeneratione sedebitis super sedes. Quod hîc dicitur, in regeneratione, Syrus habet, in sæculo nouo, & illud, super sedes, apud Chrysostomum est: *Super solia, & apud S. Gaudencium, super thronos.* Hoc est ergo, quod Christus suis Apostolis promittit: Vos, qui in hoc veteri, & antiquato, idèq; pro-

pediem interituro sæculo lacera retia, ruitosa turgiola, & magis laboriosam, quàm lucrosam piscandi officium & reculas illiusmodi relinquentes in meum contubernium vos tradidistis, in nouo sæculo, eòq; semper duraturo sedebitis, & in thronis sedebitis, hoc est, in beato, & honorifico, ac glorioso otio æternitatem ageris. Quanta merces eorum, qui pro Deo tantula reliquerunt? Sic Moyses, qui pro Dei obseruantia noluit putari filius filiarum regis, fecit Deum regis. Habet hoc mos Dei vt permagnificè etiam non magna remuneret. Ibid. I. & seq.

De Communi Doctorum.

Vos estis lux mundi, Vos estis sal terræ. Lucis, & salis nomine donantur Doctores Apostoli, & animarum Prælati, vt quod lucis proprium est, vident, & arguant malefacta subditorum, siue auditorum, & mordeant etiam, quod sal facit, si res ita postulat. Nam qui dissimulant vel taciti prætereunt suorum peccata, iidem peccare docent. Nulla enim efficacior vox est ad persuadendum flagitium, excitandamq; peccandi audaciam, quàm Superioris videntis, & coniuuentis taciturnitas, & dissimulatio. Abrah. 86. o.

Sara in suum Abraham inuehebatur, dicens: *Iniq; agis contra me,* Gen. 16. quia illius coniuuentia factum putabat, quod Agar ancilla tam contumax, & contumeliosa in dominam esset, petulantiamq; famulæ hero dissimulanti adscripsit.

Si quis puerum lauantes in præterfluente viderat, & præuideat submersiois discrimen, nec moneat periclitandum, illeq; suffocetur, estne is causa mortis eius, qui non aperuit periculum incanto, quod prænouerat? S. Augustinus respondet: Si videas puerum adire periculum, cum inquit aqua, nec auocas clamore si fortè abstrahere manu non potes, *tuapatientia illius mors est.*

Dauid Ps. 49. grauiter laxum quendam, ignauūq; & remissum Prælatus increpat, dicens: *Si videras furẽ, currebas cum eo.* S. Pacianus legit: *Concurrerebas cum eo.* Alii: *Silebas ad eum.* Concursum Philosophi vocant opulationem Dei, quâ causarum secundarum operationem sic iuuat, vt nec sol absq; illa luceret nec adureret ignis. Prælatus ergo videns subditum malè agere, & silens quid facit? Concurrit cum eo. Taciturnitas Prælati conscij vitæ sceleratæ suorum, & silentis, aut dissimulantis

fantis quidam moralis concursus est, vt licentiùs peccent, & impudentiùs delinquant.

De mercenario aiebat Christus Ioan. 10. *Videtur lupum venientem & fugit. Quomodo fugit? Fugit silentio, inquit Caietanus. Et S. Gregorius: Fugit, quia iniustitiam vidit, & tacuit. Fugit, quia se sub silentio abscondit.* Prælati filens, & absens, & inanimata statua, & idolum pastoris idem sunt. Dum Herodes pro Concione diceret Act. 12. sordidi quidam palpones succlamabant, *Des voces, & non hominis esse, quas dabat, & confestim percussit eum Angelus Domini, & consumptus à vermicibus, vt idola, & statua lignea consumi à teredinibus omnes solent, exprauit.* Sed cur ille percussus, & non magis affentator populus consumptus fuit? *Quia populum non reprehenderit, neq; adulationem imptram, & insanam repudiavit, nam dum eam acceptauit, etiam ad maiorem ipsos impietatem effusfecit, atque eruduit.* Ita S. Idorus. Ibid. 87. c. 1. & 2.

Vos estis lux mundi. Aristotelis obseruatio est, quòd lux, quamuis pertenuis sit, & velox non penetrat corpora densa, quæ tamen strepitus crassior peruat. Quid causæ sit, apud illum vide in Problemat. sect. 11. num. 94. Mihi illud hîc percunctari libet, quamobrem quidam Doctores, Concionatores, Superiores, Confessarii, qui pro conditione, & assimulatione lucis sunt blandi, lenes, & nimis faciles ergà suos auditores, vel subditos, tam parùm boni apud eos efficiant, cum è contrâ alii, qui per strepunt minaciis, & terrent verbis asperioribus, plurimùm promoueant? Respondeo hoc fieri, quòd homines plerique magis ducantur timore, quàm amore, vt facilius ad eorum animos penetret strepitus indignationis, quàm lux blanda dilectionis. Abrah. 69. c. 1. & 2. Cum ergò Doctor, superiorque omnis debeat & amori esse, & timori, etiam debet facere, ob quæ & ametur, & timeatur. Ibid. 67. o. Non solum lux, sed & sal debet esse.

Apud Matth. 16. c. obiurgabat Christus Discipulos suos his tam falsis verbis. *Quid cogitatis intra vos, modica fides, quia panes non habetis?* ac si dixisset: O perpusillæ & fidei, & memoriæ homines, qui non recordamini miraculi quinque illorum panum, quibus cum quinque hominum millia saturastem, tanta fuit reliquorum fragmentorum copia, vt duodecim cophini vix ea caperent! Vt video, non intelligitis quòd de pane materiato locutus non fui, quando à fermento Pharisæorum cauere iussi. Quid ea increpatio effectit? Id, quod tunc intellexerunt,

quia non dixerat cauendum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæorum. Exclamat hic Euthymius: *Vidisti pramissam increpationem? Vide etiam fructum eius. Excitauit enim mentem eorum, qua dormiebat, & intellexerunt. Quid hinc accipimus? Quòd non oportet vbiq; mentem esse præceptorem, sed quandoque asperum fieri.*

Sic Elias, cum primùm se oculis vulgi permisit, perasperum, tamque subausterum exhibuit, vt non tam verba, quàm fulmina ore promere videretur, eaque ratione tanquam scuricâ quadam insolentiam populi coercuit, vt ferè ait S. Gregorius Nyssenus.

Sic & Christus, cum pietatem suam multis miraculorum beneficiis manifestasset, siculneam maledictio fixit, & arefecit Matth. 21. vt seueritatem quoque suam demonstraret, indicaretque posse etiam adimere vitam, & momento, si vellet, exstringere peccatores.

Idem Dominus noster iamiam moriturus, simul & animam, & magnam vocem emisit Matth. 27. Origenes ait: *Magna facta sunt ex eo, quòd magna voce clamauerit.* Quænam illa magna? Velum tæpli scissum, terra mota, saxa dissilierunt, monumeta aperta sunt, mortui multi redierunt in vitam. Ita quando subditus velut mortuus est, quando durus vt saxum, immobilis vt terra, faciat Doctor, aut Prælati, quod Christus, det magnam vocem, contractâ fronte seueritudinem indicet, & videbit magna fieri. Ibid.

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Matth. 5. Præfides Ecclesiæ dicuntur hic Domino ciuitas. Chrysostomus apud S. Thomam in catena ait, per eam appellationem eos moneri esse sollicitus de propriæ vitæ moribus, tanquam qui oculis omnium sint expositi.

Ciuitatis à pago rusticano hoc est inter varia discrimen, quod in ciuitate, qui de via lassus, & famelicus venit, obuium haber hospitium, in quod pro quiete diuertat, & cibum, quo esuriem leuet, in pago nihil tale ferè reperitur. Quod si in ciuitate nihil tale inueniretur, probro daretur loco, pago tamen earum rerum penuriam nemo dare solet vitio. Ciuitatis ergò nomine donantur Prælati, vt inde discant, quàm instructi debeant esse ab annona boni exempli, ab ornamentis virtutum, ab apparatu totius sanctitatis. Si enim secus veniat, id non dolorem modò subditis, sed & scandalum parere potest. Abrah. 151. c. 1.

Prælati vt sunt loco, & officii dignitate aliis sublimio-

blimiores, ita etiam virtute, ac perfectione deberent esse superiores, quia honorem sanctitas exquare debet, Ibid. 149. o.

Abimelech arbitratus Saram sororem Abraham, oppetiit eam, idque etiam Deo teste, simplici corde, & tacite Abraham, qui dissimulauerat, quod vxor esset, aiebat: *Quid peccauimus in te quia induxisti super regnum meum peccatum grande?* Gen. 20. Quomodo id, quod simplici corde fecit rex, & solam speciem quandam peccati habebat, & bonam intentionem tentatum a rege fuerat, peccatum grande nominatur? Hinc vide, quam sint immania superiorum peccata, cum sunt vera, quando etiam ea, quae solum videntur peccata vocantur grandia. Ibidem.

Vos estis lux mundi. Quod est Sol mundo, hoc Doctor rudibus Christi fidelibus. Sol, & homo generant hominem, inquit Aristoteles. Doctores ergo Ecclesiae vocantur Soles mundi vt inde intelligamus, quod sunt parentes hominum non minus quam homines ipsi. Nec ineptè Patres Ecclesiae vocantur, qui sunt illius Magistri, & Doctores, quibusque enim tam vocari filius suo modo potest, a quo secundum spiritum eruditur ad virtutem, quam eius, a quo secundum carnem est genitus in vitam. PPP. 239. o.

Abraham multos habuit liberos, specialiter tamen dicitur genuisse Isaac, quia dum huic & vitam corporalem dedit, & bonos mores sua institutione impressit, velut bis pater fuit, carnis puta, & spiritus.

Dauid Ps. 33. clamabat: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos.* Quos vocat? Non liberos tantum suos, sed etiam omnes omnino homines. Ergone omnes homines tantam necessitudinem coniunctos habebat, vt essent filii? Respondet Magnus Basilius: *Vox est magistri amantissimi, ac peruersa patria ad disciplinam inuitantis, nam & discipulus magistri filius est spiritualis, quicumque enim ab aliquo pietatis formam accipit, is profectò ab eo quasi fingitur, & in lucem educitur.*

Demosthenes cum ita impeditus lingua esset, vt artis Rhetorices, quam affectabat, primam literam effari non posset, vsu & exercitatione effecit, vt consummatissimus orator euaderet. Quare de illo Valerius Maximus dicebat: *Alterum Demosthenem mater, alterum industria enixa est.* Itaque & industriae lux quodammodo filius fuit.

Cis pater Saulis alibi dicitur habuisse patrem Ner, alibi Abielem. Itane binos habuit patres? Ner

dicitur fuit pater Cis, non quod eum genuerit, sed quod educauerit. Ita sanctus Hieronymus. Per suam institutionem morum formam nouam illi indidit, eaque ob causam pater eius appellatus fuit. Et iure, tam enim parentes nostri sunt, qui autores bonae vitae, quam qui genitores primae.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, & glorificent Patrem vestrum, quicumque ea vident. Cur non ait, *Vt glorificent Deum, qui in caelis est?* Patris honor redundat in filios, & naturaliter quaeritur ab eis. Cum ergo Christus sciret, quam vehemens sit in homine appetitus gloriae & quod ab omni eius concupiscentia prorsus auelli vix possit, iussit sic facere bona opera, vt cogitet in Patrem suum inde peruenire gloriam atque ex illo in se recidere, quasi putasset, quod nec Deo honorum operum officia deferret, nisi inter bene agendum illud vt patrem respiceret, sciretque se vt filium ab eo haberi, qui honoris commune cum eo habeat lucrū. Ita ferè Caietanus. PPP. 309. c. 2. Homo tam efficitim amat propriam suam exificationem, tamque impotentem gloriae laborat ambitione, vt eam ne Deo quidem cedere posse videatur, nisi illum vt Patrem proprium spectet, idque simul secum reputer, quod nihil amittat, cum illum in communionem gloriae admittit. Ibidem.

Cetera vitia omnia solent esse infirmitates singulares, solus dominandi ambitus pestis est tam communis, vt in totum terrarum orbem sua contagia diffundat. Ibid. 308. o.

Multa, eazque pulchra, & docta habes in eo C. de tali argumento.

Vos estis lux mundi. Omnia, qui male agit, odit lucem. Ioan. 3. Moraliter etiam illi oderunt lucem, qui praedicatores suos bene docentes odijs, & detractionibus insequuntur. Ita ferè venerabilis Beda apud S. Thomam in catena. Nec oderunt tantum, sed etiam metuunt, quia non veniunt ad lucem, & non arguantur opera eorum, quae S. Ambrosius apud Nouarinum sic legit: *Quarunt latibula delictorum suorum, tam vehementer lucis aspectum, & praedicatorum obiurgationes formidant, vt praetimore sese abdant, & occultent.*

Reuera nullus meticulosior Peccatore lepus, vt nec aliquis formidabilior Iusto leo. PPP. 399. o.

Simul opulescere Isaac, & tam formidabilis esse cepit ijs, apud quos morabatur, vt eum a terra sua profligandum putarent, & rex ipse illi exulare praeciperet, dicens: *Recede a nobis, quia potentior es valde factus*

factus es nobis; Gen. 26. cum ille è contra nihil animo turbaretur ex illa expulsionè.

Herodes Ioannem obtruncari iusserat, & nihilominus cum varia ad illum Christi miracula perferrentur, satellitibus suis, & domesticis aulicis aiebat: *Hic est Ioannes Baptista, ipse surrexit à mortuis, &c.* Matth. 14. In quæ Euthymius: *Talis est, qui iniquus est, & etiam mortuos timeat, & talis est, qui virtutem colit, & pauorem, etiam post mortem uiuentibus immittat.* Ibid. 400. c. 1.

Habebant Iudæi uinctos Christi Apostolos, & tamen aiebant: *Quid faceremus hominibus istis; Act. 4.* ubi Chrysostomus: *In manibus illos habebant, & dubitabant secum, quid de eis facerent. Tanta, tamq̃, ualida res est uirtus, tamq̃, imbecillis malitia, & illa quidem, licet patiatur, & uincat, hac uerò est quid faciat, nihil proficit, nisi quod suam prodis infirmitatem.* Ibid. c. 2.

Vos estis lux mundi. Lux mundi sol est, qui siue eclipsis patiat, siue obiectu alicuius nubis obscureretur, in omnium statim oculos incurrit, fitq̃; toti mundo conspicuus qualiscunq̃; ille defectus. Apostoli ergo, & viri Apostolici dicuntur soles mundi, ut intelligant, suos defectus, & quantulacunq̃e sint eorum erratula, latere non posse, sed tam facile uideri, quàm facile Solis istius obscuratio quæuis notatur. Quamquam hæc ita habeant, de bonis Dei seruis tamen malam habere suspicionem minimè omnium debemus, cum neminem aliorum leuiter existimare malum liceat. PP2. 549. o.

Audiuit Laban filiorum suorum suorum calumnias a uersus Iacob dicentium: *Tulit Iacob omnia qua serunt patris nostri, & de illius facultate dista factus est in chytus; Gen. 31.* Audiuit, & eorum maledicentiam increpare, & compescere deberet, credidit mendacio, quod toruo aspectu satis indicabat. Et qui aliquando dixerat: *perimento didici, quia à benedixit mihi Deus propter te,* non debuit tam facile aures præbere ruri, quem ueneno inuidiæ tincta corda per suam improbitatem confixerant.

Quarum quispiam, quamobrem longo interuallo postquam sanctum Iob tam miserè afflictum perceperant, uenerunt amici ad eum. Respondeo. Putant temporales ærumnis nemini, nisi, propter peccata infligi. Cum autem sancti Iob exploratam haberent sanctitatem, tam grauer afflictum credere leuiter noluerunt, se simul credere cogentur excidisse à sanctitate peccata, atque ob ea multatam. Dum itaque uincantur credere illum af-

fictari, ne peccasse & flagitiosum factum etiam putare deberent, etiam cunctati sunt illum inuicere, quousq̃; plurimorum relationibus indubitatam haberent eius miseriam. Hæc ferè Olympiodorus. Sic ægrè de bonis mala credere debemus. Ibid. 549. c. 2. & seqq.

Vos estis sal terra. Nihil est, quod ita soli commodo alieno natum uideatur, ut sal, qui ad hoc tantum inuentus, ut conseruandis à corruptione alijs seruiat, quod nisi faciat, sed aliundè euanescat, ad nihilum ualeat ultra, nisi ut mittatur foras; & conculetur ab hominibus, adeoq̃; etiam bestijs. Hoc ex sale mutuari debent prædicatores Euangelici, ut non curent, tamen studio, ac labore concionandi seipso exhaustiant, & extenuent, & conficiant, ut auditoribus suis profint. Sic Paulus frigora, nuditatem, famem, sitim, pericula quæuis gaudenter tolerabat, per quæ salutem aliorum commodabat, & libentissimè non sua tantum impendebat, sed ipse etiam superimpendi paratus erat pro animabus Corinthiorum, 2. Corinth. 12. & cum omnes debeamus pro fratrum animas ponere, ut ait S. Ioan. 1. epist. c. 3. ut concionatores Euangelici vel maximè.

Nec purat inanem esse operam suam, quam alijs impendit, quia incrementum proprium nullâ arte facilius magisq̃; industriè, solerterq̃; curatur, quam si ois profectui studeat aliorum, in domo enim Dei est emolumenta comparat, qui alijs bona accumbat. PP2. 511. o.

Qui ultroneo merore (siue labore) se afficiunt ob peccata proximorum, haudquaquam per id latissimam exsternunt suam, uersus auctorem eam, & cumulatiorè reddunt, inquit Magnus P. Basilius ibid. 512. c. 1.

Qui soluerit unum de mandatis istis minimis, & sic docuerit, minimus uocabitur in regno caelorum, qui autem fecerit, & docuerit, &c. Quænam illa minima mandata, quorum prætergressor nomen minimi sibi acquirat? S. Chrysost. in cat. D. Thomæ uult illa Christi mandata, non in a se fratri tuo, non concupisces uxorem alienam, dici minima fortasse quia talia sint, si comparentur cum occisione, & adulterio actuali. *Qui ergo soluerit unum ex istis minimis, sic ut uenialiter oderit, vel concupiscat, minimus uocabitur. Qui autem fecerit, hoc est, ne leuiter uel oderit, uel concupierit, non iam magnus habendus est, inquit Sanctus Augustinus ibidem, quia parum est non inardescere irâ, non incallescere libidine coniugis alienæ, magnus autem euadet, si fecerit,*

fecerit, & docuerit quæ Christus docet, hoc est, si & dilexerit inimicos suos, & oculum, animumque prohibuerit ab aliena. Quorsum ista? Ut si quem videris nec irascentem, nec liberioribus oculis spectantem aliena, non statim de primo aspectu, aut congressu censeas illius magnitudinem, sed opera pluscula, & maiuscula expectes, quæ ipsius virtutibus fidem, & actionibus existimationem concilient. PPz. 475. o.

Iustum menssem Iacob opilio tyro exegerat apud Labanum, vt hic illius mores, diligentiam solertiamque experiretur, priusquam ei custodiendas oues absolute commendaret, ac mercedem constitueret. Hinc discit, vt neminem simulac vides, vel pessimū, vel optimum censeas, neque inconsulto experimento de operum alienorum quantitate, conditione statim pronunties.

Noli mox Apostolus Iesu Christi dicere, quem seruum Dei putaueris, quia non omnis, qui seruus statim. S. Apostolus, inquit P. Masius. Ibid. 476. c. 2.

Semel, iterumque hortum conclusam vocabat Sponsam suam Sponsus, quia omnis generis flores & fructus in ea videbat, quibus asceretur visus, oblectaretur olfactus, recrearetur gustus, & sensuum reliquorum quilibet suam haberet voluptatem. Cypri cum nardo, nardus, & crocus, fistula, & cinnamomum cum caryophyllis, Libani, myrrha, & aloë cum omni bono primo & sequentiis. (Cant. 4.) erat in horro illo. Vbi tantum flos bonus est, quis ibi hortum esse desinat? inquit Gilbertus ibid. c. 2. Sic nec vna plantatio castitatis, nec vna iustitia potest hori integritatem explere, inquit idem ibid. 477. c. 1.

Et sicut senectam vnus crinis, vt ait S. Greg. Nazianzenus, non facit, neque capularem senem eum pronuntiare possumus, cuius vnum quendam capillum prima canities inalbauit: Sic nec Sancti Antonij similem eum, qui vno die arctius seruauerit ieiunium, nec alterum Iobrem illum, qui semel iniuriolam quampiam æquanimitè tulerit. Ibid. 478. c. 1.

De Confessore Simplici.

Vendite, qua possidetis, & date eleemosynam, Lucæ 12. S. Petrus Chrysologus scim. 22. in ea verba sic ait: Homo, tals monito Christus se distare soluit, non nudare, neque solum ditare, sed etiam à grauissimo morbo liberare. Aur e nim castos, & seruatores argenti securitatem non habet, nescit quiescere: Et cui deest securitas, & quies perit, panâ diues est ille, non censu, maximè

cum etiam perpetuâ siti laboraret plura habendū, quæ nullo alio facilius extinguitur, quàm aquâ prolixæ erogationis, & eleemosynarum. PPP. 357. o.

Complacuit patri Goffro dare vobis regnum. Si reges futuri sunt, quomodo iubet, vt vendant possessiones suas siue omnia bona sua, vt est apud Franciscum Lucam Brugensem, & erogent in pauperes, seque ipsos in pauperum ordinem redigant? Immò quia reges futuri erant, idcirco terrenas opes suas contemnere debuerunt, paupertas enim Evangelica facit reges, iuxta illud: Beati pauperes spiritus, quoniam ipsorum est regnum celorum; Matth. 5. vbi S. Bernardus apud Nouarium ait: Regnum celorum paupertate emittit. Regius cepe animus est, qui transitoria hæc calcare nouit, & vera nobilitas non est illa, quæ suam à sanguine originem trahit, quàm ea, quæ de contemptu omnis præsentis felicitatis, & virtute descendit. PPP. 241. o.

Vendite qua possidetis, & date eleemosynam; Lucæ 12. Hæc dicebat Christus discipulis suis, qui perfecti esse volebant. Sed reuera quilibet Christianus eas vendere, & erogare in pauperes mauellit, quàm earum gratiâ litigare, & iudicio contendere. Res enim miserima est, quod experientia quotidiana testatur litigare, vt beatius sit regno amplissimo renuntiare, quàm in iudicio litigare. Abrah. 25. o.

Propterea Dominus cuiusdam qui cum alio controuersiam habebat iudiciariam, dicebat: Esto contentiens aduersario tuo esto, dum es in via cum eo; Matth. 5. nec vllam de fuge conditionem tametsi onerisam, dum per eam modò euitare litem possis. Quamuis enim tua causa triumphet, plus lucri facies, si uersâ lite perdas, quàm si contendens quantum aliam facias. Maximum quippè lucrum est, euasisse tæpe penales dubiorum expectationes, & innumeratas animi anxietates, nec in bonis recenseri boni debent, quæ per tot mala tardè, ægrè, & sæpè inueniuntur parantur.

Addebat Christus ibid. v. 39. Ego autem dico vobis, non resistere malo. Qu. ille malus? Quidam eum esse volunt, qui velit eripere bona per litem. Chrysostomo malus ille diabolus est. Ex vtraque hac sententia fit, malum, cui non resistere Dominus consulit, litem esse, & cacotæmonem, & vtrumque horum idem esse. Ibid. 25. i. 2.

S. Petrus Damianus ait de Aduocatis, eos non minus prouidere generi humano, quàm si chypeis, thoracibusque se, patriamque popugnent. Armatum hinc pingit aduocatum. Quamobrem? Quia ad

ad tribunal pugnatum vadit, tamq; bellum est, quod ibi agitur, quam quod ruri geritur. Ibid. 26. c. 1.

Dauid perdit regnum ad se pertinens reliquit Isoboth, ne litium concertationibus repetere cogeretur. Ibid.

Sunt lumbi Vestri praeincti: Duplices lumbi sunt, alij carnis, alij mentis. Quare 1. Pet. 1. dicitur: *Succincti lumbos mentis Vestra sobrijs perfectis sperate, &c.* Utrosque debemus succingere. *Lumbos autem carnis succingere, est luxuriam ab effectu refrenare. Lumbos autem mentis succingere, est hanc etiam à cogitatione restringere.* Ità S. Greg. lib. 2. 1. Mor. c. 2. Mentis verò, seu cordis lumbi ante omnia coercendi, quia è corde tanquam fonte scaturiunt cogitationes immundæ, è cogitationibus opera impura, vt primordijs malorum statim occurratur, & peccatum in herba radicibus succidatur: Nam si crescere sinas, ità inualefcit, vt consuetudo necessitatem patriat. Abrah. 28. o.

Peccauit Adam, & mox à prandio, *ad auram post meridiem*, inquit Sacer Moyses, aduenit Deus, *Et ne modicum quidem distulit* (vt loquitur Chrysostomus) *sed ad optulandum festinauit, & ne dum grassaretur Sileus, fieret incurabile vulnus, praeuenitque, & accelerauit, & velociter crescenti vulnere adfuit.* Ibid. 29. c. 2. *Plurima in hanc rem subministrabunt loca ad finem illius cap. subnotata.*

Sunt lumbi Vestri praeincti. S. Petrus Chrysologus in ea verba sic ait: *Domini lumbos nostros astringi iubet balthamo castitatis.* Castos ergò vult eos habere Deus, qui militare ipsi volunt. Meritò illud: Nam si saecularia castra non casta facilis excipit interitus (Abrah. 46. o.) spirituale cum vitis bellum multò minus feliciter agere potest, qui non est castus, sed luxuriæ succumbit.

Sunt lumbi Vestri praeincti. De militiae spiritualis cingulo hæc non pauci intelligunt, vt veluti milites, qui ad bellum vadunt, præcingunt sese, quo sint expeditiores, ita qui pugnam contra vitia sacram aggrediuntur, omnia de medio impedita submoueant. Bonum est autem citò assuescere armis militiae sacrae, vt ferendi molestiam consuetudo leuet, tolerabilioremque faciat. PP2. 452. o.

Sunt lumbi Vestri praeincti. S. Petrus Chrysologus serm. 24. ait: *Dixisse suffecerat, estote praeincti, cur lumbos potissimum nominat? Cur tantà iubentis reuerentiâ lumborum facit magnoperè mentionem? Quaris quare? Quia in lumbis est tota corporis causa, ex lumbis tota carnis negotia suscitantur, in lumbis tota est humani lapsus, humana fragilitatis*

ocasio. Hæc ille. Lumbos ergò vel maximè succingere iubemur, quia inde plurima nobis mala profuunt. Ibi autem maiore auxiliorum vi succurrendum, vbi grauiores necessitates opem enixius in clamant, & postulant. PPP. 278. o. Neque nostris tantum, verum etiam aliorum maioribus malis maiore ope subvenire debemus, sic vt vbi plures simul concurrunt necessitates, grauiorem ante omnia depellamus calamitatem.

Rex penitens ait: *Misericordiâ Domini plena est terra*, Pl. 118. in quæ S. Ambrosius: *Fortasse dicat, quâ ratione non dictum est, Misericordiâ Domini plenum est cœlum? Respondet autem: Licet auxilio Domini fulciantur etiam calites, tamen non tantâ eius indigent misericordiâ quantâ ea, qua sunt inferiora, ac terrena, non enim illi carnis in solucro Vestuntur, in qua est frequentis erroris illecebra.* Ad iuuandos homines vim sui brachii magis exerit Dominus, quàm ad opitulandum Angelis, quia illi auxilio eius magis quàm hi opus habent. Ibidem 278. c. 1. & 2.

Sunt lumbi Vestri praeincti. His verbis ex Theophylacto apud S. Thomam in catena talis subest sensus: *Estote semper proclues ad exequendum opera Domini nostri, & cincti lumbos sunt, qui practicâ exequuntur, nam talis est ministrantium habitus.* Vult ergò Dominus seruos suos laboriosos, non pigros, non ignauos, non mollicellos, non dissolutos, sed tam impigros, & strenuos, ac serios operarios, vt fluxas etiam vestes cingulo collectas habeant, ne quod operandi studio impedimentum adferant. Non sunt ergò in seruis Dei, qui mollem in delitijs vitam agunt, & corporis fluxas consectantur voluptates, ii enim quantulo cumque mox franguntur labore, ac de vita mox timent, si qua illis ex re etiam leui, & exigua obueniât molestiola. PPP. 335. o.

De Agar sic ait sacer Scriptor: *Affligente eam Sarai, fugam inuit*, Gen. 16. Nihil durius, quàm par erat, in suam ancillam Sara statuebat, ancillæ tamen intolerabilis videbatur qualiscunque heræ suæ obiurgatio, vt cum ferre non posse putaret, fugâ se proriperet. Habent hoc qui magnos habent spiritus, vt omnem defugiant disciplinam, & grauem putent omnem iussionem. Ita ferè Abulensis,

Angeli, qui cum Iacob colluctabatur, corpus erat phantasticum, & fictitium, & membra nil nisi leuis, & densior aër, & pauculas tantum horas corpus illud qualecunque gestârât, & tamen, *concluctatus homini toto corpore pondere dimitti desiderabat*

ab eo, à quo detinebatur, ut loquitur Tertullianus. Quia cum esset parus spiritus, & pondera ferre nunquam solitus, onera corporis quamuis æerei, & leuissimi circumferens, tanquam lassitudini obnoxius esset, sic angī, & afflicti, defatigarique videbatur, ut abeundi, abiiciendique ponderis gratiam vehementer obsecraret. Sic ii, qui totam in lauitiis suauiter exegerunt vitam, quolibet aëris aspiritu facile offenduntur. Omne frigus bonam eorum valetudinem lædit, quilibet calor eos suffocat, quilibet infirmitas, ærumna, pœna deiecit, frangit, mactat, &c. Ibid. 337. c. 1.

Propterea Vegetius affirmabat, aptiores esse bello eos, qui ruri inter glebas nati, duris laboribus à pueritia assueuerunt, quam homines vrbano delicatè vestire, & lautè viuere solitos. Ibid. 338. c. 1.

Propterea & Esau, qui lautis buceis, & perdicum, leporum, turdorum, taliumque cupediarum esui assueuerat, cum exiguam famem post venationem sentiret, has cœlo, & fratri voces dabat: *En fame morior*, tanquam sepulchrum sibi parari rogasset. Ibid. 338. c. 2.

Lucerna ardentis in manibus Gestræ. Inter alias sacras, & cum Ecclesia natas cæremonias, quæ ad baptismum adhibentur, sunt hæc, quod baptizandus oleo inungitur, & candela accensa ei in manus datur, fortè ut ad lumen illud videat se paulò post moriturum, & non solum lucernam ardentem in manibus habeat, sed etiam oleum in vase, unde lampadem suam nutriat, ne extinguatur, neue imparatum illum inueniat sponsus, quando ad nuptias venit. Quemadmodum ergò quod Magdarena Christum morti proximum vixit, hoc ad sepeliendum illum fecit: Sic Christiani baptizandi, & baptizari vnguntur, & efficiuntur Christi ad recordationem eius, qui vnguentis vngtionem pro sepultura sua habuit. (ita ferè S. Iustinus Martyr apud Rmū Nuzam homil. 31. n. 26.) Et velut iamiam morituris accensa candela in manus datur, sic & recens baptizatis, ut inde à baptismo ita mortem ob oculos habeant, quemadmodum habent, qui extremum vincti, & candelam in manibus habent.

Qui sic mortem meditatur, & mortis scuto obarmatur, is tam securus viuunt, ut nec ab hoste attingi, nec feriri ab aduersario quopiam timere debeat. PPP. 351. o.

Iugis hac cogitatio salutare quoddam amuletum est aduersus quodcumque peccatum, inquit S. Basilus Magnus ibid. 353. c. 1.

David se liberatum dicebat ab incurso, & damo-

nio meridiano. Hæc alii vertunt: *A morsu insidiantis, insanentis meridie.* Alii: *A peste, ab exitiabilis morbo,* Alii: *A plaga, & conclusione.* Alii: *Morbo immedicabili.* Quale illud dæmonium meridianum? *Meridies vmbra caret, sole lucente super veritatem.* Ita S. Greg. Nyssenus. Vmbra dicitur ipsa mortalitas. Ut enim vmbra videtur corpus, & non est corpus: Sic mors talem reddit hominem, ut videatur homo, & non sit homo; dæmon ergò meridianus est, qui adimit vmbra, siue recordationem mortalitatis. Et à tali dæmonio fuisse liberatum, id Dauidi perinde fuit, ac si à rabidi canis lethali morsu curatus, vel à peste, & exitiali, & immedicabili morbo sanatus esset. Reuerà nullum manifestus, magisque præsentaneum discrimen, quam id, in quo ille versatur, qui vitam sibi promittens longiore, mortis omnem deponit cogitationem. Ibid. 353. c. 2.

Et lucerna ardentis in manibus Gestræ. Quare Christus vult seruos suos habere lucernas ardentis in manibus suis? Dixit quidam argutus, tam puros sceleris debere esse seruos Christi, tam mundos ab omni peccati labecula, ut maiora eis obrudere errata nec inuidiosissimum, ac maleuolentissimum possit, quam intermissam lotionem manuum ante sumptionem cibi. Et quoniam homo, quantumuis exultantem & perpolitam habere animam putat, semper tamen inuenit, quod emundet, emendet (PPP. 650. o.) si ad lumen rectè, & tenteque se aspiciat, idcirco debet semper habere in manibus lucernas ardentis, ad quarum fulgorem videat, quidquid in se obscurum habet.

Estesimiles hominibus expectantibus dominum suum. O quam molestum accidit homini vigilare, & expectare dominum, quem tamen venturum certò noverit, quando tamen venturus sit, minime scire queat! Pœnalius tormentum est animi pendere, quam duro ligno fixum hædere. Abrah. 178. o.

Sanctus Daniel quondam languit, & ægotauit per dies. Causam ægotationis eam dicit fuisse, quod superet ad visionem, & non esset, qui interpretaretur. Dan. 8. Bestias viderat, earum mysterium illi Angelus quidam enudarat, sed non totum, quia reges audierat, & eorum nomina nesciebat, futuram cognouerat, & quo tempore futura essent, dubius fluctuabat, inquit S. Hieron. Hoc illum languidum, infirmumque reddebat. Quomodo ergò sine languore expectare illi suum dominum possint, quæ venturum sciunt, sed quando illud, nesciunt?

S. Ambrosius ait, esse reges, qui mori malint, quam diu

diu dubii pendere, quis causæ eorum futurus sit euentus. Et videtur illi in his fuisse David, cum ait: *Iudica iudicium meum, & redime me, propter eloquium tuum & suscipia me*, Pl. 118. velut dixisset apertius: Vnum te magnum in modum, Domine, oro, & obsecro, vt causæ meæ finem verbo imponas, quamdiu enim suspensus, timidus & incertus, quem res mea sit habitura exitum, hæreo, acerbiorẽ vitam duco, quàm captius, qui sit alioquin miserimus. Ergo propter eloquium tuum suscipia me, quod feceris, si me perplexum vitæ sui finis tam dubiâ exueris. Nouæ vitæ me tibi debitorem constitueris, si ab hac tam ambigua exemeris. Qualis ergo vita eorum, qui dominum, cuius omnino incertus aduentus, dubii præstolari iubentur?

Qualis agricolarum, quæ *rosa est*, quod aiunt, *Ulcus, semper paratam doloris habens causam, nunc quidem siccitatem, nunc pluuia, nunc & redinem, nunc rubiginem, nunc & vel æstum intempestiuum conuerens*, vt est apud Platonem. Sic expectabundorum vita inter formidinum, dubitationumque scopulos fluctuans *rosa & ulcus est*, & immortalem in animo vermem timoris perpetui nutriunt, qui comorficandi nullum finem facit.

Idem S. Ambrosius existimat, nihil esse post damni, & sensus pœnam, quo acerbius Deus cruciet dæmones, quàm quòd illos incertos, dubiosque habeat, quid de pœnis eorum futurum, & an aliquando augenda supplicia. Non vult diabolus scire dolores, quos aliquando sentiet, *ne aliquando securus sit*, & hoc interim intolerantissimè ferat, quòd nesciat, quid posthæc feret. Quàm miseri ergò, qui scire nequeunt, quando veniet dominus, *ne aliquando securus sint*, & quasdam dæmonum pœnas velut dependunt!

Simili supplicio addixit Deus Abraham. Dicebat illi. *Tolle filium tuum, cumque duos haberet, vtrum tolleret, hæsitabat. Dicebat iterum: Tolle filium tuum & unigenitum. Duo illi ex duabus vxoribus vngenerati erant, quem horum immolaret, nesciebat. Dicebat rursum: Tolle unigenitum, quem diligis. Ambos charos habebat, itaque quem Dominus magis velle, dubium illi manebat. Quare illum tam diu animi pendere, quare tam crebris dubitationibus exagitare, & afflictere voluit? Et maiorem haberet mercedem, vt quo acerbius cruciabat, eò amplius, opulentiusque præmium illi pro constante tolerantia rependeret. Hanc eandem ob causam voluit Deus seruos suos incertè sui aduentus dubiâ expectatione torquere, vt remuneret posthæc*

copiosius. Hanc ob causam voluit suum Bertrandum perpetuò lugere, & flere, dubiumque esse, damnari debere, an saluari, vt deinceps affluentiore consolatione perfunderet.

Beati serui illi, quos cum venerit Dominus, inueniunt vigilantes. Quare beati? Quia illi Dominus posthac præcinget se, & transiens ministrabit illis, quos habuit vigiles ministros. Magna remuneratio, quæ omnem hominem, qui non prorsum torpeat, excitare queat, vt lubens somno pro Deo renuntiet, sed amplius præmium addicitur prudenti, & fidei dispensatori, qui supra familiam Domini constitutus sit, vt det illis in tempore tritici mensuram, quia hunc super omnia bona sua constituit. Caietanus monet videre disparitatem præmii constituti his, qui ad fores excubent, confestimque aperiant, & iis, qui totam familiam gubernant. Hinc autem dispensatorem ampliore mercede remunerat, quàm vigiles seruos, quia operosius est totam domum gubernare, quàm vnus portæ custodem esse.

In domo autem Dei beneficia trutinantur ad pòdera officiorum, & quanta est inter bonos Doctores distantia meritorum, tanta & præmiorum. Abraham. 130. c. 1.

Ergò omnes, vniuersùm illos est prolixior Deus, qui diligentius illi seruiunt. Ibidem 129. o.

Beati serui, quos inueniunt Dominus vigilantes, quia præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. S. Petrus Chrysologus serm. 24. in hæc verba sic disserit: Præcinget se Deus, & faciet seruos discumbere, & ministrabit eis. En mutatio inaudita rerum! En pauenda conuersio seruitutis! Quia parumper seruus in domini sui expectatione succinctus, & sustinendi finem breui fatigatione portauit, & talionem reddat, discumbenti homini Deus astat, & astat in caelestibus, & epulanti seruo seruit Dominus, & seruit accinctus, & pueris suis, ministris suis ministerium facit Christus, & facit in patris iam gloria constitutus. Hæc ille. Quanta dignitas creaturæ, habere à suis officiis creatorem! Quanta beatitas serui, seruum habere illum, idque in cœlis, qui sit rerum omnium supremus Dominus! Et quæ re felicitas tanta comparatur? Breui fatigatione, temporariâ expectatione in terris. Verè tam exiguo acquiritur, vt velut inuenisse in compitis, aut furto accepisse videatur, quisquis eam consequitur. PPP. 267. o.

Theophylacto verisimile videtur, quòd Ioseph, cum diues esset, aurum dederit Pilato pro corpore IESV. Facinorosi, ac turbulenti hominis opinio-

netn habebat Dominus apud Iudæos, quando in cruce obiit. Perarduum ergo fuit, honorifico sepulchro illum à morte inferre: Hæc autem difficultas solo auro auferri potuit, quod est aries, quo obfirmatissimæ portæ sternuntur. Pro magno auro ergo datum est corpus IESV Iosephi, *nam cum se sediciosus esset occisus, reliquum erat, et in sepulchro absconderetur*, inquit ferè Theophylactus. Sed quomodo hoc cohæret cum illo, quod Marcus ait: *Pilatus donauit corpus Ioseph?* Si donauit, gratis dedit, quod & Græcum verbum aperte indicat. Si gratuito dedit, quomodo pro auro? Tam ingens erat illius diuinissimi cadaveris pretium, vt gratis dono accepisse Ioseph dici queat, quantumuis illud auri sit, quod pro eo erogauit, ac velut inuenerit, tamen etiam totius mundi copiis sibi comparasset. Ibid. 269. c. 1. & 2.

At cum homo pius tam exiguo sibi nundinetur immensas cæli diuitias, peccator momentaneam voluptatulam, ô Deus, quam magnis sumptibus parat! Dicere potest infelix quisque damnatus illud Ionathæ: *Gustans gustans in summitate virga, quæ erat in manu mea, paululum mellis, Et ecce morior.* 1. Reg. 14. Vide hoc pulchrè expensum ibid. 268. c. 1.

Beati serui illi, quos cum *Generis dominus, inuenit vigilantes.* Beati autem non solum propter futuram remunerationem, verum etiam propter præsentem conditionem, nempe qui vni tantum Domino seruiunt.

Non sine causa Moyses, cum legem promulgaret, aiebat: *Audi Israël, Et obserua, Et facias, quæ præcepit tibi Dominus,* & immortalis Deo immortales pro insignito datæ legis beneficio gratias age, atque vt non grauatè illi seruias, *audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus vnus est,* qui si aliud nihil haberet boni, quam quod vnus est, id satis esset vt perlibenter facias, quidquid ille imperat. Pulchra est in hanc rem commentatio Oleastri quæ sic habet: *Considera, ô homo, à quor laboribus nos Deus eripuit. Difficile est multum Dominis seruire, quanto magis vultis diis? Ne ergo labores in multorum deorum tam diuersa poscentium cultura, ostendit tibi Deus tuam vnitatem. Nemo, ait Christus, potest duobus dominis seruire, minus duobus, aut pluribus diis, quos triginta millia in orbe fuisse historia prodit. Vide ergo quomodo pauper homo, qui vni Deo vix sufficit, possit triginta millibus ministrare.* PP2. 659.

c. 1.

Adorare, & cogitari Deum, qui vnus sit, non

solum magis est salutare, sed etiam minus laboriosum. Ibid. 658. o.

Beatum pronuntiat eum, non quem inuenerit antehac vigilasse, sed tunc, cum venerit, constanter, perseueranterq; vigilantem. Sic & Lucæ 22. dicitur beatus futurus seruus, quem cum venerit dominus eius, inuenerit ita facientem, hoc est, domesticam suam annonam in tempore ministrantem, quia perpetuè quietis, & immortalis beatitudinis laurus non est strenuè incipientibus constituta, sed perseuerantibus, & pensum bonæ operationis constanter absoluentibus præparata. Non enim qui diu benè vixit, saluus erit, nisi & bonis actibus immortalis fuerit. Abrah. 12. o.

Et si in secunda vigilia venerit, Et si in tertia vigilia venerit, Et ita inuenit. In quatuor vigilas nox olim diuidebatur, & quælibet vnâ ætatem vitæ humanæ signabat, prima puerilem, secunda iuuenilem, tertia virilem, quarta senilem. Ita Magnus Greg. apud S. Thomam. Cur ergo quartam (vt de prima nihil dicam) hic præterit? Cur non dicit: *Et si in quarta vigilia venerit, & senem decrepitem inuenerit vigilantem, & operibus penitentia inuigilantem?* Eo quod rari sint, qui in curuam senectam reliquerint studium bonorum operum, ac tum demum seriam ferè penitentiam agant. Nihilominus *quæ in secunda vigilia vigilare noluit, tertia vigilia remedia non amittat, Et qui conuerit in pueritia neglexit, saltem in tempore inuenturis, vel senectutis respiciat.* Sic B. Gregorius iterum apud eundem. Nam tamen rari sunt penitentes senes, non tamen nulli.

Certè si nulli essent penitentes serui, cur impiger ille, ac sollicitus paterfamilias ad singulas horas excurrisset conductum operarios in vineam suam, primoque mane, & horâ tertiâ, & sextâ, & nonâ, & vndecimâ ad eò, hoc est, extremâ forum omne percussisset, vt vineæ suæ cultores sibi compararet? Si aliquam ætatem Dominus iudicaret conuersionis remedio ineptam, non diuersis temporibus operarios vocaret ad vineam. In diuersitatem quippe horarum non incongruè accipitur ætatum diuersitas, ita vt ætas puerilis accipiat in mane, pubertas in tertia, iuuentus in sexta, grauitas declinantis ætatis in nonâ, & in vndecima similis ipsa nouissima. Ita S. Fulgentius. PPP. 393. & seq.

Deniq; humana terra nulla tam sterilis, nulla tam infœcunda, vt ferre penitentia fructum non possit. Ibid. 391. o. *Habes in hoc capite multa, quibus in bonam spem erigere pusillanimes possis.*

Si sciret paterfamilias quâ horâ fur veniret, vigilaret & c. Quid ergo faciet homo, qui horam mortis suæ quidem ignorat, scit tamen, quod truculentus animarum latro diabolus, cum aliquin semper circumeat quærens quem deuoret, tunc maxime ferociat, & in illam horam seruet omnem solertiam suæ astutiam, & ingenij vafriam totam? PP2. §37. o.

Aduersarius noster non quiescit, & in nostrum perusgil hostis interitum obsides omnes & ias nostras, egressusq; & aditus omnium diligenter explorat, vniuscuiusque vestigijs comes indiscretus affigitur, ac sepe egressibus nostris obijcit, & pedibus interferit, & in plano quoque latentem salebram malè cautus offendit. Ita S. Paulinus pulchrè, perque eleganter.

Nihil est in hoc capite, quod & utilissimè discere pro concione prædicator queat.

Quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet. Trita est illa inter sacros Expositores interrogatio, quam obrem nobis Dominus sui aduentus horam voluerit esse ignotam. Magnus Gregorius ita respondet: *Horam vltimam idcirco nobis Dominus voluit esse incognitam, & dum illam præuidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur.* Hæc ille in cat. aur. S. Thomæ.

Politici ergo Christiani potissimum illud esse debet, vt ad eam sese benè disponat horam, ex qua omne illius bonum, malumq; pendet, maxime cum post redditas semel supremo Iudici rationes, tam nulla sit reliqua ad aliud tribunal prouocatio, quam nullus in eius sententiam potest cadere error. PP2. §27. c. 2.

Quod semel factum malè, non habet remedium, quo curari possit, aut corrigi, id priusquam fiat, diligentissimè considerandum, quomodo rectè fiat. Ibid. §25. o. Cura ergo vt bonâ morte hinc abeas, quia malum æternum sequitur.

Suam autem saluationem ita quisque procurare, & quærere debet, vt cogitet, quod ipse saluus fiat, siue damnetur, id tantundem esse, quantum si totus mundus saluus fiat, aut damnetur. Ibid. §28. o.

Estote parati, quia quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet. Quibus hoc dicitur? Apostolis, illis à Christo ad omnem sanctitatem institutis. *Et vos, aiebat illis, estote parati.* Etiam his voluit esse incertam sui aduentus horam, & incognitam, vt dum illam præuidere non possent, ad illam sine intermissione se præpararent, vt ferè loquitur Magnus Gregorius apud S. Thomam. Quod ergo homines flagitiosi in illa hora benè sperare volunt, vbi sancti

iubentur timere, desperatio est, quam versutus dæmon fiducia specie colorat. Abrah. 183. o.

Abraham iussus filium suum in monte immolare, ligna in holocaustum concidit, neque tamen ligna illa in syluâ, quod aiunt, tulit, quia fortè in loco immolationis ligna non inuenisset & si præfissè non ea contulisset, fortan delusum se vidisset, quando id minimè sperasset. Ita qui ad mortem pergimus, ligna iam concisa, hoc est, quæcunque ad illam feliciter obeundam spectant, conferamus, certi quod ibi non reperiemus, quæ hîc non parauerimus. Hoc timuerunt etiam illi, qui à primis ætatis maturæ horis vsque in curuam senectam id vel solum, vel maxime egerunt, vt se quanto maximo possent studio ad sanctum obitum, & abitum compararent.

Apud Lucam quidam nocte mediâ rogabat amicum (is Christus est) vt panes daret commodatè. In cubili, hoc est, cœlo positus, recusabat dare panes, dicens: *Pueri mei mecum sunt in cubili.* Ergone solos pueros in cœlis habet Deus, & non alios adultiores palatinos? Pueri cum Deo regnare feruntur, vt intelligamus, eos, qui à primis pueritiæ annis ad postremam mortis horam se præparant, maiorem, securioremque obtinendæ beatitudinis spem simul sibi parare. Ita ferè exponit S. Gregorius Nyssenus.

Dictum fuerat Petro: *Priusquam cocem gallus bû dederit, ter me es negaturus.* Marc. 14. Negauit Petrus semel, & iterum, gallusque statim succinuit negationi, sed galli signum Petrus vix tandem, cum tertio negasset, recordatus fuit. Quid tam ferè? *Dictum Verbum præ timore exciderat,* inquit Euthymius. Tam multi Petrum exagitabant, & hinc quidem garrula ancilla accusabat, illinc barbari ministri vellicabant, & infestabat, vt quanquam verba Christi, cum singulari affectu ab illo prolata plurimam mererentur considerationem, & gallus semel cantaret, ille tamen nec recogitaret Domini comminationem, nec audiret galli cantum primum sic illi metus, vexatio, turbatio animum distraxerat, & memoriam omnem ademerat. Si Petrus tam citò & verba Christi, & suæ negationis signa oblitus fuit, quod à multis hominibus inter quos versabatur, incurfaretur: Quomodo tu vis tui satis compos esse in hora mortis, quando tamen fortè phrenitis (quod sæpè fit) neque auferat memoriam, neque adferat delirium, peccata tamen accusant, dæmonia exagitant, mundus vocat, curæ angunt? Rationis iudicium vel nunc corruptum habet, quem spes tam in-

certa lactat. Ibid. 184. c. 2. *Hæc Scilicet & bis in incalcaueris.*

Vigilate, quia nescitis quâ horâ Dominus Vester Venturus sit. Hæc vna causa est, quare insomnem, quantum fieri potest, vitam exigere debeamus. Altera ista, quod hostem habemus & vaferrimum, & truculentissimum, & potentissimum, & exitio nostro æterno continuè inuigilantem. *Vigilandum omnimò, & somnus ab oculis auferendus,* inquit S. Petrus Damianus, *quia latrones multi obsident iter nostrum toxicatis misilibus formidandi, nullum prorsus intentatum transire sustinentes. Diabolus ita inexorabile odium aduersus nos exercet, & nunquam ab eo inducias vel in situ oculi potuerimus extorquere.* PP2. 622. c. 2.

Cui cum inimico semper vigilante res est, is nunquam dormire debet, sed in maxima tranquillitate, & securitate periculossimum bellum timere. Ibid. 622. c.

Candelabrum illud vetus aureum posuit Moyses in tabernaculo testimonij è regione mensæ panum propositionis in parte australi, quæ ex opposito Aquilonem spectabat. De hoc candelabro ait Origenes: *Istud candelabrum in austro collocat, & ad Aquilonem respiciat.*

Cùm istud candelabrum Symbolum esset vigilantia, cur sic collocatum fuit, vt Aquilonem magis, quam aliam partem respiceret? Causa similis est ei, ob quam Dominus vult nos lucernas ardentes habere in manibus nostris, vt ad earum lucem attendamus ad malum, quodcunque nobis ab Aquilone, à quo omne malum pandendum Ieremias aiebat, hoc est, à diabolo adferri potest. Candelabrum ergo è regione Aquilonis fuit positum, & lucernas ardentes præferre iubemur, quia *accenso lumine, id est vigilati corde respicere sepe debet homo ad Aquilonem, & obseruare eum, qui ab Aquilone est, ab Aquilone enim accenduntur mala vniuersa terra. Vigilans ergo, & sollicitus, & ardens intueatur semper astutias diaboli, & semper assuetus, vnde sit ventura tentatio, vnde hostis irruat, vnde inimicus obrepat.* Ita Origenes Ibid. 624. c. 1.

Perpulchrè Tertullianus docet, qualis debeat esse habitus corporis, forma vultus, & gestus Christiani patientis, dicens: *Os taciturnitatis honore sit signatum, color qualis securis, & innoxius.* Quid præterea requirit à Christiano quam patiente, tam taciturno, tamq; hilari vultu, quam is esse possit, qui neque alicuius sceleris est sibi conscius, neque hostem, quem timeat, vllum habet? An permittit,

vt dormiat? Aut in otio degat, omniq; sollicitudine vacuus dormiat? Nequaquam, sed *motus frequens sit capitis in diabolum, & minax visus,* ait, tanquam dixisset: Tametsi patientia securitatis suæ conscia sit taciturna, & muteat, & tam sereno sit vultu, quam timoris experte animo, nihilominus caput identidem obuertit ad cacodæmonem, eiq; sic arridet, vt minas per eosdem oculos simul intenter. Itaque non satis est patientiæ suæ æquanimitas, neque sufficit, quod inter eundem semel caput obuertat, intentisq; oculis oculos dæmonis obseruet, vt se ab illius insidijs seruet, sed multò sæpius obuertere debet caput, quam mouere pedem, cùm videat nullam sibi promittere posse quietem, nullam non timere cladem ab eo, qui tam infensum, infestumq; habeat inimicum, &c. Ibid. 624. c. 2.

Cùm nobis præcipit Dominus, quæ ipsi sunt grata, id facit, quia nobis sunt commoda. Amæ Dominus vigilias, ipse tam peruigil custos nosster, vt non dormitet vnquam, neque dormiat. Quod autem eas nobis commendat, id solo profectus nostri desiderio facit, cum ipse vigiliarum nostrarum minimè sit indigus. Apud Matth. 26. Dormiebant tres Discipulorum charissimi, cùmque eorum somnolentiam semel, & iterum increpasset, deniq; sub ipsum tempus aduentantis cum manu militum Iudæ aiebat: *Dormite iam, & requiescite.* Itanè verò tunc somno se traderent, quando vigilantes cum armis instabant? Iussit eos tunc dormire, quando pro magistro vel maximè vigilare debuissent? Discipuli videbantur, ostendens quod opus non habebat illorum subsidio, inquit Theophylactus. Nunquam aliquid nobis mandat Dominus, quod officijs nostris egeat, sed quod nos amet. Abrah. 6. o.

Prudentes, vnaque fatuæ Virgines per diu expectarant Sponsum, & Sponsam, vt cum eis operatas intrarent adnuptias, sed longioris expectationis tædio fractæ dormitarunt alia, alia etiam profundiore somno oppressæ dormierunt. Vt ne dilatio aduentus Sponsi, ac Sponsæ, nuptiarumque eas frangeret, & affligeret, illud facere poterat, si non desideria sua, sed merita, non beatitudinem, quam suspirabant, fed quam indignæ eâ essent considerassent. Abrah. 82. o.

Sic & Sara potuisset æquanimitus expectasse suæ fecunditatis tempus, si maiorem suorum meritum, quam desideriorum rationem habuisset.

Christus exiguum vocabat tempus, quo in passione abfuturus erat, dicens: *Modicum, & iam non videbitis.*

Videbitis me; Ioan. 16. S. Bernardus Serm. 74. in Cant. ait: *Pie Domine, modicum dicitis, quod non videbitis me?* Saluum sit Verbum Domini mei, longum est, & multum valde nimis. Certè horaria eius absentia totis, ijsque plurimis sæculis prolixior visa fuit Matri eius Sanctissimæ, & Discipulis, & omnibus, à quibus verè amabatur. Quomodo ergò modicum tempus appellavit Christus, cuius singula momenta cuius Deum amanti animæ totis sæculis paria visa sunt? Respondet Doctor mellifluus: Vtrumque verum, nempe quòd & modicum fuit illud tempus, & non modicum, modicum meritis, & non modicum votis.

Sic Messiam, quem Iudæi olim vehementer suspirabant, Prophetæ citò venturum dicebant, qui annis quingentis post venit, inquit Pius II. Quomodo citò venturum esse crebant, qui tot sæculorum ætates tardabat? Respiciebant Prophetæ non anxiam istorum populorum desideria, sed merita, & quoniam hæc perexigua erant, citò veniebat, quantumvis tardaret Messias.

Sic & Habacuc aiebat: *Si moram fecerit, expecta eum, quia Veniens Veniet, & non tardabit.* S. Bernardus ubi supra rursùm querit: *Quomodo non tardabit, si moram fecerit, nisi quòd ad meritum satis est, & non satis ad votum?* Cunctantiùs in preces nostras sæpè descendit Deus, quàm vellemus, sed non seriùs, quàm mereamur.

Itaq; quod Chrysostomus affirmat, & probat, viginti annis perseveravit orans, ac deprecans Deum, ut Rebeccam sterilitate suâ leniret. Tandiu constanter in vna oratione perdurare non potuisset, nisi hoc, quod optabat, ad lucem suæ indignitatis petiisset. Sic ut seram obtentionem eorum, quæ cupimus, æquanimiter toleremus, figamus oculos in nostrâ merita, & non in desideria, ut non obdormiscant. Ibid. 83. & 84.

Dormitauerunt omnes. Ergò etiam prudentes. Vtique. Nec enim contrà prudentiam est, somno refocillare fractas corporis vires. Imò sapientia est, honestâ recreatione nonnunquam relaxare arcum spiritus, ne nimium tensus rumpatur. Abrah. 78. o.

Quinque autem ex eis erant fatuæ. Quare fatuæ dictæ istæ quinque? Quia cum virginitatem seruassent, non sumpserunt oleum secum, hoc est auaræ fuerunt, & miserias inopum per eleemosynas leuare neglexerunt.

Chrysostomi, & Euthymij in hanc rem commentatio sic habet. *Oleum vocat eleemosyna virtutem.*

Has ergò merito stultas vocauit, quæ cum acrem, ac Seherentem corporis amorem, quo sexus alter in alterum inflammatur, deuicissent, maioremq; sustinissent laborem, tenacitate deuicta sunt, illud enim bellum insolentius est, magisq; tyrannicum.

Potuit Filia Iephte à se impetrare, ut necem sibi à patre inferendam non curaret, sed hilariter excipere parata esset, quòd tamen virgo, & innupta moritura esset, quin id toto bimestri non suis tantùm, verùm etiam mutuatitijs multarum aliarum virginum oculis deploraret, facere non potuit: Tanto vehementior est in virgine nubendi, quàm viuendi appetitus. Quàm insanæ ergò fuerunt quinque illæ Virgines, quæ cum istam nubendi concupiscentiam perdomuissent, vilis pecuniolæ amorem vincere non potuerunt, & succubuerunt, imbecillo hosti, cum potentissimum subegissent! Abrah. 199. c. 2.

Quisquis maiora præstat, & intermittit minora, tolerat grauiora, & non fert leuiora, is vel ingenij inopiâ, vel infirmitate voluntatis laborat. Ibid. 199. o.

Cassianus aiebat: *Nonnullos mundi huius maximas facultates, & non solum multa auri, atq; argenti talenta, Seruim etiam pradiorum magnificentiã contemneutes posthac videmus pro scalpello, pro graphio, pro acu, pro calamo commoueri.* Hi ad chorum fatuarum Virginum pertinent. Ibid. 202. c. 7.

Qui maiora pericula superauit, validum habet argumentum, quo conuinci queat, si tamen sapiat, ut minora intrepidè, & magno animo aggrediatur. Pp. 2. 549. o. Quinq; illæ ex Euangelio Virgines indifficilibus castitatis certaminibus discrimina grauiora superarant, intestinumque congenitarum concupiscentiarum hostem (qui & Paulum lacerare, & colaphizare ausus fuit, & Dauides, Salomones, ac Samsones deiecit) subegerant, ut integritati virginitatis earum nihil decerpere potuerit. Si non tam fatuæ fuissent, oleum necessarium tempestiuè sibi comparassent, & auaritiã, quæ hoc prohibebat, oppidòque infirmior hostis est, intrepido animo oppugnassent, postquam ex hoste potentiore deuictò intellexerant, quàm facillè imbecilliore conscicere possent. Vicerant gigante, ergò pygmæum leuius fundere posse vidissent, si sapuissent.

Dormitauerunt omnes & dormierunt. Hoc quidam ita accipiunt, ut dormitasse Virgines prudentes, & aliquantulam corpori quietem permisisse putent, fatuas verò dormisisse, hoc est, totas somno, & otio habenas permisisse. Quod si ita est, quid mirum, quòd nouissimè, nimisq; serò illæ venerunt sub

horam mortis, & aduentantis iudicis, quæ somnolentæ per omnem vitam fuerunt? Ex mala vita sperare mortem bonam, est expectare fructus dulces ex radice amara. PP2. 543. o.

Date nobis de oleo Gestro. Meritò fatuæ Virgines dictæ sunt, quæ oleo aliunde commendato suas fovere lampades voluerunt. Proprium ipsæ sibi comparasse tempestiuè oleum debuerant, & non alienæ rem tantam fidere misericordiæ. Ita non satis prouidè sit, cum curæ committitur alienæ, quod studio potest, ac debet fieri proprio. PP2. 530. o. Dicitur hoc maximè propter eos, qui pleraquæ quæ pro animarum suarum salute fieri volunt, testamentorum suorum executoribus curanda relinquunt, idq; malè, & periculosè. Nam si quis ea, quæ curare ipse potuit, & illi necessaria sūt, neglexit, permirum sit, si alium reperiat, qui talia, quæ ad ipsum parùm spectant, diligenter tractat, ac perficiat.

Propterea quidam eximie eruditus aiebat: *Multò esse prestantius, atq; eligibilius, hominem, quamdiu hanc vitam degit, rectè factis Deo satisfacere, quam testamentarijs committere, & ea exequantur opera, atq; suffragia, qua ipse pro se agenda commendauit, & à Purgatorij penis eripiatur, non tam disputatione, quam suasionè indiget.* Hæc ille Ibid. c. 2.

Et S. David inquit: *Non est sanitas in carne mea, afflictus sum, & humiliatus sum nimis, &c.* quæ apud Magnum Basilium hunc habent sensum, ac si dixisset: *Non expectatur, si vnus aliquis externè hoc meum corpus puniret insulto vulnere pessimo, ipse ex me malis paenam ultricem expectere, &c.* Ipfus ergo in carne mea, quod illa male egit, plectere Volui, carnis voluptates afflictationibus eiusdem carnis vindicaui, & expiaui, & debita mea, quæ in carne contraxi, in carne etiam, & cute mea lvi, nequæ eorum solutionem sollicitudini, aut fidei seu cognati, seu amici, seu etiam filij testamentarij reliqui. Filius me adhuc in viuis agentem bello lacessiuit, & infectatus fuit, amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. (Psal. 37.) cum adhuc inter eos mortalis degerem, quid officij sperare ab eis post mortem possim? Quomodo me vitâ functum bono Deo commendabit, qui viuentem benefactorem non satis amauit? Ibid. 530. c. 2. & seq.

Abraham ipse sibi testamentarius fuit, cum adhuc vixit: Nam vt ne cum illo pax liberorum mutua interiret, *dedit cuncta, quæ possederat, Isaac, filijs autem concubinarum largitus est munera, & se-*

parauit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viueret. Gen. 25. Rectè dum adhuc ipse viueret, bona suis pro cuiusquæ conditione distribuit, sic enim omnes habuerunt, vnde commodè, & pacificè viuerent, cum non fuerunt relictæ in potestate testamentariorum, quorum nonnulli eo officio victum sibi parant, quemadmodum alij vsu manuum. Ibid. 532. c. 1.

Pulchra variorum hanc in rem monita habet hoc caput, qua tam sapè inculari debeant, quam sunt pleriq; negligentes eorum, qua ad animam spectant.

Qui autem vult de rebus animæ suæ disponere, faciat hoc ante morbum, & non reiiciat in horas vitæ extremas. Nam stultissima temeritas est eorum, qui non timent ne tunc offendant, cum infirmi fuerint, vbi fortissimi ceciderunt. Ibid. 534. o. Inuenies in hoc c. multa, quæ fructuosa esse possunt auditoribus.

Lampades nostra extinguuntur. Saluanus apud Nouarinum in c. 25. Matthæi ait, fatuas virgines suâ præfidentia perijisse, putasse nimirum se habere oleum: *Nisi enim habere se credidissent, prouidissent & haberent, nam cum postea, & ait Dominus, mutuari vellent, & omni studio, atq; ambitione perquirerent, absq; dubio etiam ante quæsisset, nisi eas habendi fiducia decepisset.* Hæc ille. Ita homo ipse suæ sibi perditionis est architectus, satorque, & sator, Deus neminem infelicitat, nisi qui ipse prior esse infelix velit. Abrah. 80. o.

Sara cum vidit Abrahamo ex Agare genitum Ismaelem, simul intellexit, solo suo vitio fieri, quod ipsa improlis esset, non Abrahamæ impotentia. Ità cum anima sterilis est, id solâ illius culpâ euenit, Deo adscribi non debet.

Date nobis de oleo Gestro, aiebant fatuæ virgines, quæ non satis olei ipsæ sibi comparauerunt, sed nihil obtinuerunt, & lusi illas suâ præfidentia, si alieno prudentium oleo suam inopiam depellere posse sperarunt. Hinc discamus non fidere summam causam, & saluationis negotium studio alieno. PP2. 502. o.

Nouissimè veniunt & reliquæ virgines. Vix reclusum fuerat cælum, vix ingressa cum Sponso prudentes ad nuptiarum gaudia, quando appetierunt & cæteræ pauld serius, & toto cælo æternum exelusa fuerunt. Quàm ingens exitium tarditas non magna peperit! Spirituales infirmitates, & corporales illud commune habent, quod ex paruis malis, si negligentur, mala immedicabilia nascuntur.

tur. PP2. 635. o. Vt bene dixerit ille: *O quam paruis veniant summa mala principijs!*

Et quia de Virginibus agit Euangelium, quod tractamus, virginis exemplo vincamus, quod diximus. *Egressa est Dina, & videt mulieres regionis illius*, cumq; ornatum illarum inornata videre nolle, adeoq; comptula prodijisset, in oculos simul atque animum filij regis incurrens, & dulcem vim ab eo passa, marcidum temerati pudoris lilium domu retulit, quæ extulerat nitidum, ac viuudum. Hinc factum, vt duo illius ex utroq; parente germani fratres & vindictam animo conciperent, & necem tum supràtori Principi, tum parenti Regi, tum amplissimæ ciuitatis viris omnibus, & masculis inferrent, &c. Ibid. 637. c. 2.

Domine, Domine aperi nobis. S. Paschasius ait: *Non scribitur, quod cum lampadibus ornatu venierint. Tuerant emptum oleam, sed quod cum oleo redierint, non inuenio ibidem, ubi abiisse pro emendo lego. Quid facerent in nuptijs, quæ cum inornatis, & vacuis oleo lampadibus adueniebant? Magnis vocibus petebant admitti, tanquam magnum nuptijs cœlestibus adferre ornamentum vellent, quæ neque accensas lampades habebant, quarum splendore collustrare vtrunq; nuptiale epulum possent.*

Similes fatuarum istarum virginum sunt quidam sordidi, & versuti homines, qui suam gratificandi, & obseruendi promptitudinem instantè ostentare solent, quando vel ipsi præstare nequeunt, vel alij admittere non possunt, vel non sunt vsui, quæ offerunt officia. PP2. 558. o.

Ex his erat Laban, qui has aduersus Iacob, quod clam abiisset, dedit querimonias: *Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, & te prosequeris te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?* Gen. 31. qui tamen nihil horum fortè vel cogitauerat. O quam multos hodie numeramus Labanos! Ibid.

Domine, Domine aperi nobis. At ille respondit: Nescio vos, facto comprobans, quod antè verbis affirmarat, cum ait: *Non omnia, qui dicunt mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum*, Matth. 7. Quia *regnum caelorum sola verborum officia non obtinent*, vt inquit S. Hilarius. Non est æterna saluatio similis aliquorum vulnerum, quæ solis certis quibusdam verbis curantur, quia immortalis quies pretio mortalis ægonis comparatur. PP2. 591. o. Debuerant fugasse somnum ab oculis suis, vt non dormirent, debuerant accepisse oleum in vasis suis cum lampadibus, debuerant securæ fuisse bonum satia-

rum virginum exemplum, quæ strenuâ vigilantia suâ, & diligente olei procuratione, lampadumquæ custodia sine verbis vllis introierunt cum Sponso ad beatas nuptias.

Vetus prouerbiu est: *Non erit Israëlita, qui prius non fuerit Iacobita*, hoc est: Nemo videbit Deum, hoc enim significat Israël, qui non antè fuerit Iacob, siue Iustator: Nullus eò perueniet Christianus, vt eius tempora corona quietis æternæ cingat, qui non antè per frontem, perq; faciem totam, & omne corpus tota sudoris diluua fuderit, qui non antè cum suis passionibus acriter depugnauerit. Ibid. 591. c. 2.

De Zelpha duos filios suscepit Lia. Primus dictus fuit Gad, id est, accinctus; secundus Aser, id est, beatus, quia per ignominiam passionis peruenitur ad gloriam beatitudinis. Ita ferè Hugo Cardinalis ibid. 592. c. 1.

Afflictio flos est fructuum, qui sperantur, inquit S. Gregorius Nyssenus ibid. 593. c. 2. Vt ergò ex lege naturæ flos præcedit, fructus sequitur, ita ex ordinatione Dei afflictio, & ærumnarum tolerantia præcedit, fructus autè beatitudinis sequitur.

Amen dico vobis, nescio vos. Hoc responsum non per Angelum, sed per seipsum dat Sponsus, vt à quo infelices virgines cœlum expectabant, inexpectatum illud, & terribilissimum, *Nescio vos*, audientes ad inferos ablegarentur. O quam intolerabile hoc omnibus accidet, qui cœlum sperabant, si ab illo, à quo sperabant, audiant, *Nescio vos!* Nam affligi ab eo, à quo beari, aut remunerari sperabas, tam crudele genus tormenti est, vt par illi nullum esse posse videatur.

Non potuit ferre Sara contemni ab Agar famula, à qua plurimum amoris, & honoris iure expectabat.

Ad exaggerationem pressurarum, quas sub mundi expirantis tempus homines patientur, dicebat Christus fore, vt à parentibus fratribus cognatis, amicis tradantur, & morte afficiuntur quidam, quos dies ille viuos inueniet, Luc. 21.

Quod Saulem, cui vitam non semel seruauerat, quod Absalonem, cui etiam dederat, haberet persecutores David, id tam pœnale vulnus illi infixit, vt medicamentum, quo vulneris acerbitas mitigaretur, à Deo magnis vocibus deposceret, ipso titulo penultimi octonarii Psalmi 118. qui est S I N, quod significat, *super vulnus*, subaudi, cataplasma posco, quod mihi infixerunt principes, qui me per-

Quod

Quòd Iudas Christum prodidit, hoc gaudium attulit Iudæis, non solum quòd sic capere illum commodè possent, sed etiam quòd ille à suis odio haberi inciperet, inquit Euthymius, & hoc illi maximos allaturum dolores scirent.

Amen dico vobis, nescio vos. Ex qua regula, Domine, potes nescire eas, quæ castam duxerunt vitam, & aliquamdiu habuerunt ardentes lampades, & abierunt, vt extinctas empto oleo rursus accenderent, & surrexerunt ad vocem clamoris nocte mediâ, & nunc ad contestandam suam erga te fidem succlamant: *Domine, Domine, aperi nobis*: Respondet Magnus Augustinus apud S. Thomam in cat. aur. *Ex illa scilicet regula, quia non habet ars Dei, id est, eius sapientia, & intrent in gaudium eius, qui non coram Deo, sed vt placerent hominibus conati sunt aliquid secundum præcepta eius operari.* Fecerint ea, quæ supra commemoravi, plura etiam fecerint, non Deo tamen sed hominibus illa fecerunt. Quàm ergo stultæ etiam hac in re, quòd à Deo petunt remunerationem, cui nullum exhibuerunt officium. S. Hieronymus similiter loquitur, dicens: *Qui ignorat, ignorabitur.* Licet ergò Virgines fuerint vel corpora puritate, vel vera fides confessione, tamen quia oleum non habent, ignorantur à sponso. Sed quomodo ignorabant Deum, vt propterea ignoratæ fuerint, quæ magnis vocibus clamabant: *Domine, Domine, aperi nobis*, nec inclamassent, aut implorassent, illum, si nescissent? Oleum, id est, charitas Dei eas destituebat, non ergò nouerant illum, quoniam *qui non diligit, non nouit Deum*, Iohan. 1. c. 4. v. 8. Meritò ergò ignorabantur, quæ ignorabant, meritò inofficiosum, vt sic dicam, expertæ sunt Deum, quæ ergà illum fuerunt inofficiosæ, meritò non intrarunt in nuptiarum gaudium, quarum maius fuit placendi hominibus, quàm seruiendi Deo studium. Sanè perquam otiosus est, & valde, vanâ imaginatione laborat vnusquilibet homo, qui putat alios ergà se fore largos cum ipse in neminem sit prolixus. Abrah. 90. o.

Quis diligeret Ismaëlem omnibus infensum *Manu eius contra omnes.* Et quid inde? *Manus omnium contra eum*, Gen. 16. *Commune est, vt omnes aduersentur ei, qui omnium aduersarius est*, inquit Oleaster. Insigniter amens, qui sperat omnes ergà se fore beneficos, & comes, cum ipse sit ergà omnes auarus, & rusticus.

Vt quid etiam terram occupat? Dicebat quidam ruricola de ficulnea, à qua optatos toto triennio frustra expectarat fructus. Caietanus ait, *Terram*

occupat, idem esse ac onerat. Sed cur onerosa terræ planta, quæ otiosa? Respondet: *Significatur quòd onus est terra, sugens illam, & tamen fructum non reddens.* Quomodo non sit permolesta terræ arbor, quæ cum illius magna copia bibat humorem, nullum reponit prouentum? Sic onerosus est, & odiosus, qui protensâ manu vult semper accipere, & nunquam aliquid reddere. Ibid. c. 2.

Nescio vos. S. Chrysostomus ait: *Vocem illam terribilem audierunt, non noui vos, quæ vel gehennâ fuit grauior.*

Qui Deum, à quo similia possit audire, non timet iudicem, is vel iudicio laborat rationis, vel fidei lumine est destitutus. PP2. 540. o.

Pro Concione Funebri.

In Funere Pueri, vel Adolescentis cuiuspiam.

Heophylactus in c. 9. Iohannis ait: *Quòd sepe vides pueros mori, scias quòd Deus propter misericordiam præcipiat illorum vitam, & ne cum superuixerint, deteriores fiant. In malum suarum animarum, & aliorum multorum viuunt.* Ergò in beneficiis numerari debet, quando puero aufertur vita, quæ mortem illius animæ adferre posset, si diuturna esset. Abrah. 143. c. 2.

Cum delusum se à Magis Herodes videret, iussit Bethlehemitas pueros bimulos omnes, & quotquot his minores interimere, si fortè in his recens natum Iudæorum regem contrucidare posset. Cur permiserit Deus tam luctuosam innoxiorum infantum cædem? *Fortassis hi prohi futuri non erant*, inquit Euthymius. Duplici beneficio hi à Deo affecti. Nam & martyres effecti, & omni periculo peccandi erepti fuerunt. Quanta autem gratia, quòd & tam insignem illis contulit gloriam, & abstulit vitam, per quam æternâ potuerunt excidere vitâ?

Quòd Dominus subuertit *inuersos habitatores Urbium* istarum nefandarum, Sodomæ, inquam, & cæterarum consceleratarum, id sacer textus expressè habet Gen. 19. v. 25. Ergò & pueros vnâ extinxit. Res indubitata est. Sed cur pœnarum confortes fuerunt infantes, qui non complices scelerum? Præuidit Deus, paruulos illos, si adollescere, quousque per ætatem peccare possent, similes parentum futuros. Pietas ergò fuit, quòd illis adempta vita, quæ damnationis occasio futura erat, vt est benecuo-

beniuolentia furioso eriperé eulcrum, quo sibi gulam præsecarer, si ferrum ei relinqueretur. Ita ferè antiquus Alcinus.

Ieremias populi sui ærumnas deplorans etiam hæc elachrymabatur c. 4. v. 10. *Manus mulierum misericordiam coxerunt filios suos, facti sunt cibi earum.* Tanta erat tunc diræ famis necessitas, vt ab illa coactæ mulieres afferrent manus suis liberis, mortuosque inferrent ventriculis, quos vteris viuos paulò antè effuderant. Et has misericordium mulierum manus Ieremias rectè vocat, quæ mortem iis consueverunt, quibus dederant vitam? Rectissime inquit Rupertus Abbas, idque non modò quia compendiosius mortem perpeßi sunt, quando longæ fami per citam iugulationem erepti, verùm etiam quia plurimam adaugendorum scelerum necessitatem euaserunt. Ieremias ibidem ait, melius fuisse occisis gladio, quàm interemptis fame. Misericordes ergò erant matres, quæ subitam gladio accelerarunt mortem, ne prolixam paterentur filii ex longa esurie, tum & peccandi necessitatem omnem cum vita sustulerunt.

Denique felicissima est iactura vitæ, quæ diuinis non impendetur officiis, minores enim pœnas dabit peccator, qui dies vixerit pauciores. Ibid. 142. o. *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum,* aiebat Christus Discipulis suis Matth. 18. Cùm ergo talium sit regnum cælorum, vt dicitur Matth. 19. non verè eos amat, quisquis in puerili ætate decedentes deplorat, nisi quòd illis etiam suam in illud beatum regnum professionem inuidere, & repugnare Christo videatur, qui dicit: *Sinite paruulos venire ad me, &c.*

Nemo immaturam mortem vocet pueri, qui ætate immaturâ è viuis abripitur, in quibus vix esse cæperat. Qui sic loquuntur, vt alia plurima sciant, hoc tamen, quare infans recens natus falsi inuoluatur, nesciunt. Et quæ huius causa? Simul atque editus in lucem, & susceptus est, manus, pedesque eius fasciis constringuntur, atque iis vinculis impeditus frustur & beribus. Nuper est infans ad vitam ingressus, nec interposita mora mortuorum pannis amittitur, natura enim finis memoriam reuocat iis, qui nascuntur. O vita primordium mortis prodromum! Ita Clemens Alexandrinus. Mortuorum induméta pupulo vixdum nato iniiciuntur. Matura ergo cuiuscunque infantis mors est, quem illa suis vestimentis indaturum, & sibi velut initiatum rapit. PPP. 250. c. 2.

Puero Iesu recens nato tanquam defuncto, vt lo-
Tom. IV,

quitur S. Ambrosius, myrrham Reges magi offerebant, quæ mortui solebant perungi, vt indicarent, idem esse nasci, quod mori, quia quòd morimur, ex eo nascitur, quòd nascimur, itaque non mirum denasci puerum, qui sit natus. Ibid. 248. c. 2.

Isaias cùm cætera Magorum dona prænuntiasset, aurum scilicet regiæ dignitatis insigne, & thus diuinitatis inditium, myrrham, quæ mortalitatem eius designaret, præterijt. Quid ita? Respondet Hugo Cardinalis. *Quia eius mortalitas satis erat aperta, & perquam manifestum, quòd moriturus esset sicut cæteri homines, qui more communi oriuntur.* Ibid. 249. c. 1.

Denique omnes ex eo malo morimur, quòd nati sumus, nec alius morbus huc requiritur, vt vel puer, vel quisquis alius è vita abeat, quàm quòd in vitam intrauit. Ibid. 248. o.

Parcas à pariendo dictas quidam graues autores volunt. Sed quomodo à pariendo, quæ vitam non partunt, sed eripiunt! Respondet nonnemo: *Credo Parcas à pariendo dictas, quòd statim à partu vitam infantis succedunt.* Ibid. 251. c. 2.

Vestis ex se generat tineam, quæ illam depascatur. Propterea S. Iob. aiebat, se consumendum quasi vestimentum, quod comeditur à tineam, vt indicaret, carnem nostram sui interitus autorem circumferre, & ex se generare, ex quo pereat. Ibid. 251. c. 2.

In Funere cuiuscunque alterius.

SI quem vestrum interrogarem, quidnam illud ad Siro panno testum huc allatum, illatumque terræ fuit, fortè responderet, N. vel N. frigidum cadauer esse. Quid si ego dicam, librum esse, quamuis malè compactum, immò solum talem tamen, quem omnes legere sciant, & per frequenter debeant, vt in eo suas miseras dispiciant? Verissimum dicam.

Nam non est alius liber, qui magis luculentè tradat, magisque ad viuum vitæ humanæ ærumnas, calamitates, infelicitates exprimat, quàm vnicus mortis vacuus folijs codex. PPP. 252. o.

Habet multa erudita hoc caput, quæ in funere seu Siro, seu famina, seu patriofamilias, seu militis conuonari queas. Vide in Indicibus rerum verbo Mors.

95 (*) 90

Pro Concione ad Iudices, qui de ciuilibus, criminalibusq; causis pronuntiant.

Iudices criminales ad inferenda supplicia lentis gradibus, & suspensio pedis cunctanter progredi debent, multo quoque, & maturo consilio vii. Abrah. 123. o.

Habes in eo cap. multa, qua Sehementer inculcari debeant omnibus iudicibus, qui de ciuilibus causis, sed imprimis de capitalibus pronuntiant:

Ad omnes iudices erudiendos tam rectum, exactumque iudicem se Deus monstrauit, vt ne dæmonem quidem antè damnare voluerit, quàm illum audijisset. Ibid. 131. o.

Descendam, & Videbo, aiebat ibi, quo docere nos vult, quòd opus sit magnà diligentia peccatores condemnandi, & sententiam ferenda, Ita Chryostomus.

Non est Romani consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam qui accusatur presentes habeat accusatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina. Ita S. Paulus Act. 25. Romani tunc Gentiles erant. Quid ergò faciant Catholici, quos supremus Iudex gestis, & exemplis rectè iudicandi modum docuit? Ibid.

Numerius apud Iulianum apostatam accusatus latrocinij negabat delictum. Tum accusator Delphidius: *Equus, florentissime Caesar, nocens esse poterit & quam, si negare sufficit? Et Cæsar: Equus innocens esse poterit, si accusare sufficit? Dicitur optimè ab hominum pessimo. Ibid. 232. c. 1.*

Adam tibi es? His verbis appellabat primum peccatorem Iudex supremus, & sceleris complicem vxorem istis: *Quare hoc fecisti? In hæc Abulensis ita: Licet Dominus cognosceret peccata Adæ, & Eeæ, tamen priusquam puniret, interrogauit eos, vt seruauerit ordinem iudicarium, prius inquirens, quàm damnans.*

Vt citharædi prius singulas chordas sonantes audiunt, & contemperant, quàm citharam pulsant: Sic Iudex rectus prius fides, seu nervos attentis auribus arbitretur, audiatque non solum accusatores, sed etiam accusatos quàm sententiam ferat.

Eiecturus Dominus à misero homine sanguinariū dæmonium prius illud interrogat: *Quod est tibi nomen? Lucæ 8. Interrogabat, non ignorans, sed impleus iudicem, seruans ordinem cognitoris. No-*

men interrogat, & de conditione discutiat, iudex de reatu, addicat de crimine Deum se esse datà sententiã per demonstret. Hæc S. Petrus Chrysologus, in quibus sunt multa, quæ vide accuratè expensã. Ibid. 133. c. 1. Vide etiam PP2. 525. o. Quod totum caput in eodem argumento versatur.

Quando rectus iustitiæ ordo in plectendis sceleribus, & flagitiosis hominibus seruatur, tam grata est oculis Dei punitio delictorum, vt quodammodo æquè oblectetur spectaculo penduli è patibulo furis, ac sacrificantis ad aram sacerdotis. PP2. 640. o.

Pro Sermone in Dedicatione Ecclesiæ.

*E*t ecce Vir nomine Zachari, & hic Princeps erat publicanorum, & ipse diues. Cum in horum verborum commentationem incidisset S. Ambrusius, velut obstupefactus facilitate Christi, quã talem Virum tamque improbum hominem in gratiam admisit, sueclamabat. *Quis iam de se desperet, quando & iste, cui sensus ex fraude, ad salutem peruenit!*

Verè nunquam Dominus in hac vita porram misericordiæ clauē iustitiæ sic claudit, vt non aliquam indulgentiæ, & pietati rimam relinquat. Abrah. 54. o.

Victus, captus, & abductus fuit Lot, non defuit tamen nuntius, qui confobrini captiuitatem patrio indicaret: *Eccè Enus, qui euaserat, nuntiauit Abram, Gen. 14. Per quem ereptus fuit. Sic quantumuis succenseat Dominus, rimulam tamen semper aliquam relinquit, per quam in gratiam illius insinuate se peccator possit.*

Apostoli iussi sunt pedum suorum puluerem in oculos eorum, à quibus non susciperentur, excutere, sed hoc nihilominus inter abeundum dicere: *Tamen hoc scitote, quia appropinquauit regnum Dei, Lucæ 10. In ea verba Caietanus ita scribebat: Benignus Dominus non sinit obstante repulsã, priuare eos notitiã eius, quod repellunt, sed manifestari eis materiam, qua prædicanda erat, & vel sic respiciant. Ibid.*

Solam partem vasorum domus Dei abstulit Ierosolymis Nabuchodonosor, quædam reliqua fecit, vt Iudæi illis ad cultum Domini vti possent. Dan. 1. Ita Deo permittente partem vasorum sacrorum animæ nostræ stygius prædator sæpè aufert, neque illi depeculari omnia conceditur, sed relinquere non

nulla

Nulla cogitur, per quæ reuerti ad gratiam possimus. Ibid. 55. c. 1. Turpissima & grauissima est desperatio eius, qui ibi diffidit posse reperire veniam, vbi Zachæus, talesque obuiam habuerunt misericordiam. PPP. 255. o.

Vide & PP. 2. 514. o. *Sibi prolixè, & doctè idem argumentum tractatur.*

Præcurrens ascendit in arborem ficomorum. Quis? Zachæus. Qualis ille? Princeps publicanorum, & ipse diues, & copiosorum opulentissimus. Solent diuites, & Principes maiestatem quandam, & grauitatem, præsertim coram multitudine, præferre, & seruate, & omni modo curare, ne quid agant, ob quod in contemptum apud vulgus veniant. Zachæus verò licet prædiues, & Princeps in suo ordine esset, nihilominus tanquam vnus è multis ascendit in arborem, confertâ hominum turbâ præsentem & spectantem, & fortè etiam ridente, ac fugillante. Ità ferè Nouarinus. Sed vulgi de se opinionem, & risum, & sannas insuper habebat, dummodò Christi aspectu frui posset. Ità non est cur hominum dicta, factaque curemus, dummodò Deum habeamus beneuolum. Abrah. 97. o.

Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, aiebat Christo Zachæus. Quòd verè & ex animo Deum amare Zachæus iam tunc cœperit, id mihi ex eo persuadeo, quòd illius gratiâ suorum bonorum facultates in pauperes erogauit, atq; ita erogauit, vt Theophylactus assermet, fuisse omnino nudatum, & S. Gregorius Nazianzenus Orat. 16. & 40. dicat, omnes opes suas Christo domum suam ingredienti obrulisse, & donasse, & Theophylactus iterum, nullas es fuisse relictas diuitias.

Nam cum homo suarum opum facultates pro Deo relinquit, hoc à vero, & sincero amore fieri videtur, solet enim homini non alius talis Deus esse, qualis diuitiarum copia, PP. 2. 660. o. *Pulchra habet hoc caput, quibus ferre auaros possis.*

Hodie salus domus huius facta est, aiebat Dominus Lucæ 19. quando vidit Zachæum aditare coram se supplicem, peccataque sua desentem, & non solum aliena cum quadruplo scœnore reddere paratum, sed etiam suas facultates erogare in pauperes promptum. Caietanus in illa Domini verba ait: Significatur facta salus non solum Zachæo, sed etiam familia eius. Sed quomodo id significatur, cum solus Zachæus sua scelera deplorasse feratur? Immodò quia Zachæus hoc faciebat, toti domui eius allata salus fuit. Nonne ille paterfamilias erat? Erat. Nonne dolor, & pœnitentia sua flagitia damnabat? Da-

mnabat. Ergò propè certum erat, omnes illius domesticos tantundem facturos, vt meritò Christus diceret: Hodie salus domus huius facta est, membra enim caput sequuntur, & quando paterfamilias est pius, omnes domesticos eius numerare in pijs potes. Abrah. 108. c. 1. Nam cum superior sit quoddam primum mobile, omnes subditi ad illius exemplum se componunt. Ibid. 108. o.

Circumcidebatur Abraham, statimq; eodem die circumcisus est & Ismaël filius eius, & omnes viri domus illius, tam Vernaculi, quam emptitij, & alienigena pariter circumcisi sunt. Gen. 17. Tantum valuit vnum, solumq; patrisfamilias exemplum.

Quando filij Israël cum Arca transierunt Iordanem, tunc sacer hic fluminis statim eis liberum iter præbuit, steteruntq; aquæ superiores, & instar montium cacuminatae sunt, inferioresq; descendèrunt, Iosue 3. S. Greg. Nazianzenus vult, quòd Iordanis cognatum mare imitatus est. Mare, quod caput est omnium fluminum, tantundem antè fecerat, quando filij Israël, vt effugerent furorem à tergo imminentium hostium, ingressi sunt per medium sicci maris, Exod. 14. Tanta ergò est virtus exempli, vt cum superiores faciunt miracula, subditi quoq; talia ex eorum imitatione faciant. Ibid. c. 2.

De eodè Dedicacionis Festo.

Autore Interprete.

Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Matth. 19.

Vltronej hospites optimi. Id tritum proverbium habet, & Germani nostrâ vernaculâ ità efferimus: Ungeladene Gess seynd die beste. Qui enim suâ sponte se hospitem offert, & nihil secum affert, contentus est parabili cibo, quemcunq; in promptu habet is, apud quem diuertit. Qui verò alium inuitat, curare simul debet vt laurè illum, ac pollucibiliter habeat. Habuit olim Ioseph Ægyptius fratres suos conuiuas, & sic habuit, vt sacer scriptor Gen. 43. inebriatos fuisse dicat, non quòd temulenti fuerint, sed quia generosioribus vinis ad hilaritatem maiorem inflammati, & cibus tum pluribus, tum delicatioribus recreati. Ex prudente doctissimi Oleatri obseruatione, daces locus iste, non debere conuiuia esse defectuosa, meliusq; esse non inuitare, quàm in conuiuio penuriam, aut defectum altissimi res ostendere. De Satyro fratre suo sic ait B. Ambrosius: *Nunquam accuratis epulis, aut congestis*

congestis ferculis delectatus est, nisi cum amicis ad epulas rogaret. Sequebatur Christum multitudo magna hominum iniultorum, & nec vocatorum, nec quaestorum. Quomodo hospites istos vltroneos tractauit? Præter panem hordeaceum, & pisces duos nihil eis apposuit, si potum præterea exhibuit, is haustus aquæ ex præterfluente fuit. Idem ipse ad prandium, & ad cœnam *vocauit multos, & misit seruum dicere inuitatis, & venient.* In horum vltimum tauros, & altilia mastrauit. Tanto discrimine excipi debent hospites non vocati, & inuitati. Hæc ex Nissenii Tom. II. pag. 414. c. 1.

Magna itaque sollicitudine, & sumptuosâ lautiorum ciborum accuratione Zachæum Christus hodie leuauit, quando apud illum, quod S. Ambrosius sapienter annotauit, se non inuitatus inuitauit, dicens: *In domo tua oportet me manere.* Quanta obtulerit ille Domino, quamuis vltroneo hospiti, post hæc dicam. Quantis ergo impendijs conuiuium instruxisset, si eum, quod Pharisæus apud Lucam c. 7. fecerat, rogasset, & inuississet!

Ego vos hodie, quotquot adestis, hospites habeo vltroneos, & qui sponte vestra huc venistis, vt proinde si frugalius habeam, nemo dare vitio, aut inhospitalitati, siue inhumanitati, nimisq; parsimoniz tribuere possit. Opportunè tamen hodie, si aliquando adeoq; gratissimi venistis, quando nimirum, Deo ita providente, parata habeo fercula non solum varia, sed & lauta, & exquisita, & peregrina, & ex abstissimis terræ, mariumq; oris fortuito allata. Atque vt non nesciatis, quale vobis adornaturum sit epulum paucis exponam. Sanctus Ioan. Chrysostomus Constantinopoli pullum submitit visco, & arundine captum, Rabbi Salomon turtures, aut columbas implumes, Sanctus Petrus Apostolus piscem, quem prope Capharnaum hamo in mari cepit, B. Lucas vitulum saginatum, magnus Baptista ex Iordane agnum, Sanctus Ambrosius pomum, idque ex ficu fatua sapientissimum.

Has totas vobis lectissimorum ciborum delicias, si rectè nequeo, at eo tamen, quem dixi, ordine importatas proponam, ac sub finem, ne oculos, animosq; vestros suo fraudem oblectamento, camelum in medium conuiuij locum adducam, qui se detuberet, atque extenuet, vt transire per foramen acus possit.

Salomonium conuiuium, quale hoc est, quod vobis addixi, non de cibus, sed de operibus est bonis, quæ enim melius epulantur animi, quam bonis factis? inquit S. Ambrosius lib. 1. offic. c. 31. & rursum

serm. 33. *Ipsa est refectio, quæ saginat animam, quæ impinguat viscera, cum de diuini scripturæ cibum eloquij perenni accipimus, ipsa est esca, quæ vitam æternam tribuit, & insidias à nobis diabolica tentationis excludit.* Auribus ergo audis excipite cibum qualicumq; meâ industria præparatum, & in memoriam, intellectus ventriculum, abdite, atque inde ad animarum alimoniam crebrè expromite, & cupidè vertite.

Zachæe festinans descende.

PVillus staturâ erat Zachæus, quod cum de illo solo scriptura referat, merito admiratus fuit Ambrosius. *Nanus erat,* inquit Ammonius Alexandrinus autor peruetustus To. 3. Biblioth. vet PP. Ad eum cum videre Iesum, quod percupiebat, præ turba non posset, quod natura minus habebat, ascensu suppleuit arboris, vt loquitur venerabilis Beda, & totâ pedum, lacertorumq; contentione velut quodam alarum remigio in proximam sycomorum euolauit, vt inter ramos pullaster videret, quem videre homo inter homines nequibat. Vidit videndû sui cupidum Christus, & tantâ capiendi illius auiditate captus fuit, vt vehemente illius desiderio inflammatus succlamaret: *Zachæe festinans descende.* Hæc dixit, & statim cepit tam efflictim expetitum pullastrum. Quomodo verò cepit? Respondet S. Ioannes Chrysostomus in cœna PP. Græcorum in c. 19. Lucæ: *Egregium vitisq; anceps ab arbore animam deducit calamo sermonis, protendit autem instar arundinis cuiusdam socem omnia potentem alligere, attraxitq; Zachæum instar pulli alicuius, per alas mentis illum apprehendens, & Publicanorum princeps autoritate Christo non secus ac visco quodam agglutinatus fuit.*

Habetis hic pullum, Auditores, ab egregio aucupe Christo calamo sermonis, & vocis Omnipotentis arundine captum. Hunc in quatuor partes secabo, totidem enim in illo inuenio, ex quo homo noster interior exitare, & augetere, ac saginari possit.

Primum illud est, quod è turba se proripuit pullus noster, vt videre Christum posset, insensa, aut certè exosa plurimum semper Christo turba fuit, quæ velut turbo quidam sæpè vel à Christo homines, vel ab hominibus Christum abstulit, aut prohibuit. *Nota,* inquit Hugo Cardinalis, quod turba impedit languendum, illum, qui annis triginta & octo apud piscinam Probaricam decubuit, ne recipiat sanitatem, Ioan. 5. *Item mortua puella suscitacione procrâ-*

procrastinat. Matth. 9. Item increpat cacum, et ta-
ceat, Matth. 20. Item paralyticum excludit, ne ante
Iesum veniat, Marci 2. Item parentes retardat, ne
Iesum adeant, Marci 13. Item cæci illuminationem
provat, Marci 8. Item Iesum affligit, et comprimit,
Lucæ 8. Præ turba hodie videre Iesum Zachæus
non poterat. Titus Bostrensis ait, quòd duplex
illum turba prohibuit, ne dulcis, atque salubris frui
conspicuum Christi posset, nempe vitiorum, & virorum.

Nemo est, qui non videre Iesum cupiat, non so-
lùm quando olim beatus, sed etiam in hoc tempore
peregrinationis, inprimis cum orationi vacat, quàm
ut ardentissimam semper esse quisque optat, ita Ie-
sum, ex quo inflammetur, attentissimè inter pre-
candum cogitare, & ipsi, si fieri posset, oculis v-
surpare vellet. Sed plurimorum plerumque friger,
& gelat oratio. Scitis unde? Ex turba. Quia cum
turbæ familiaritatem, fauorem, plausum, assentatio-
nem, conuictum, sales, iocos officii Dei sæpè cari-
ora, & vitia negotia otio religioso antiquiora ha-
beant, ad omnia mundana strenui, & robusti, ad
sola diuina obsequia imbecilles, & pusillanimi, fit,
ut inter precandum nihil minus, quàm Iesum vide-
ant, sed vel ea ruminent, quæ ante per aures, vel
per oculos hauserunt, vel alia his affinis vanâ co-
gitent. Quantos sæpè audimus, qui has, aut simi-
les dant querimonias: O quàm crucior, quod me-
us tam variè per vagas cogitationes hac, atque illac
effunditur animus, quoties me ad orandum com-
pono! Quàm multiplices mihi occurrunt rerum
extranearum imagines, quando vni, ac soli Deo in-
timè coniungi per attentissimam orationem volo!
Unde ista hominibus deuotè orare volentibus tur-
batio, & cogitationum insolefcentium, nimisque
liberarum tumultuatio? A turbis vitiorum, qui-
bus assueuerunt, aut virorum, aliorumque homi-
num, quibus cum confueuerunt, istæ animi excitantur
euagationes.

Apud Lucam 18. cæcus quidam secus viam sedens
dari sibi oculorum lumen ab prætereunte Christo pe-
tebat, cumque eam ob rem magnas voces daret,
increpabant eum, qui præbant Dominum. S. Gre-
gorius Magnus homil. 2. in Euangelia ita querit:
Quid desiquant isti, qui Iesum venientem præcedunt?
Respondet autem. Desideriorum carnalium turbas,
tumultusque, et vitiorum. Hi tentationibus suis cogitatio-
nem nostram dissipant, et voces cordis in oratione
perturbant. Et paulò post: Mala, qua fecimus,
cogitationi nostræ suis imaginibus illata in ipsa nos oratione
nostra perturbant. Itaque cum Zachæo è

turba secedat, vitiorum inprimis, tum & virorum,
aliorumque hominum, quisquis Deum attentiori-
bus oculis inter precandum optat arbitrari, curet-
que, ut iis præfertim diebus, quos religiosa maio-
rum pietas religioso Dei cultui destinauit, secum
moretur, neque aliò moueatur, quàm vbi vel solus
cum Deo loqui, vel solum loquentem sibi Deum au-
dire possit.

Alterum illud ex pullo nostro vobis appono, nè-
pè, quòd non satis putauit deseruisse turbam, nisi in
sycomoram, siue ficum fatuam euolaret, quæ mul-
tis Patribus crucis Dominicæ symbolum fuit, in
quibus vnus Augustinus apud Nouarium sic ait:
*Ideo vos Iesum videre non potestis, quia sycomoram a-
scendere erubescitis. Apprehendat Zachæus sycomoram,
ascendat humilis crucem. Parum est, ascendat, ne de
cruce Christi erubescat in fronte, illam figat, vbi sedes
pudoris est, ibi omnino, in quo membro erubescitur,
ibi figatur, vbi non erubescitur.*

Mihi sycomorus quædam, siue ficus fatua videtur
Rosarium Marianum, quod à cruce incipit, & in
cruce definit, & tot ramos habet, quot mytheria
vitæ Christi orantibus repræsentat. Hoc hæreticis
scandalum parit, qui putant, (nisi ita existimare
sunt) nos numerare Deo preces, quas memoriæ
iuuandæ causâ, atque ut sciamus, quantam penitenti-
æ nostræ, quod nobis ipsi ex pietate præfiximus, par-
tem exsoluerimus, ad sacros calculos certo nume-
ro recitatus, quasi verò & David numerauit Deo
suas orationes, qui septies in die laudem illi dice-
bat, & Christus ipse, qui tertio dicebat Patri suo
eundem sermonem, & Lutherani certâ mensurâ
dimeriantur Deo suas preces, qui opposito pileo
velut excipiunt orationes, quas illi affundant. Ver-
ùm sit illis ludionibus scandalum Rosarium, sit in-
fidelibus stulticia, nobis tamen Dei virtutem, &
sapientiam Christum, qualis ante crucem, qualis in
cruce, qualis à morte crucis inter nos fuit, ob o-
culos ponit, ut illum ex hac ficu fatua cernamus, quem
admodum è sycomoro illum Zachæus vidit: O
quàm blandum, ac beneuolum se nostris animæ ob-
tutibus, quàm dulcem, ac suauem faucibus cordis
sæpè offerret, si è mediis rerum cæterarum turbis
nos aliquando in angulum domesticum, & latebras
reciperemus, atque ibi hanc sycomoram iniremus,
perque eius ramos, hoc est sacrosancta vitæ Chri-
sti mytheria piis meditationibus oberraremus, & at-
tenti pensaremus, quantum Deo pro omnibus, quæ
in corpore suo pro nobis egit, ac tolerauit, quantum
pro corpore ipso nobis in perpetuam alimoniam

relieto, proque beneficiis numero infinitis, pretio incomparabilibus, quæ nobis præstitit, & post hanc vitam exhibebit, debeamus! Habete itaque hoc iam secundum ex pullo nostro, ut sycomorum crebro incendatis, & apprehendatis ramos eius, unde in transitu nunc videndum se Dominus præbeat, & spè posthac semper videndi faciat, nec dubitetis conspectu eius olim perpetuò fruicturos, si vos ille nunc habeat videndi sui cupidos.

Tertium accipite. S. Petrus Chrysologus serm. 54. ait, sat magnum animo fuisse Zachæum, qui voluerit Iesum videre, nec enim aliud maius habent, quam ut Deum videant, qui sunt magi in illo beato regno cælorum. Hoc tamen illi mirum visum, quòd iussus est Zachæus descendere, si benè ascenderat. Dixerim, eo mysterio iussum descendere, ut intelligeret, demissione, ac humilitate erigi hominem in eam celsitudinem, ut ad videndum Deum perueniat. Domus Dei certè hoc habet, ut nemo exaltetur, nisi qui se ante humiliaverit, nec quisquam nisi descensu ascendat. Hanc in rem vide integram Periocham, & in eo multa Tom. 2. pag. 236. Cum Dominus octo ad beatitudinem vias indicaret primam ostendit paupertatem spiritus, quam Patres & plurimi, & maximi volunt esse humilitatem eorum, qui non abundant spiritu, & sensu proprio, sed velut molæ, passis licet sint alis, conquiescunt, donec eos Deus suo spiritu circumagat, & in orbè pro arbitrato suo rotet. Deum ergo nemo videbit unquam, nisi cum Zachæo descendat, & efficiatur, quod Christus alibi dicebat, sicut paruulus.

Discite nunc à Zachæo humilitatem, ut ne subfelia superiora appetatis in conuentibus sacris, quando illis apud Lucam 14. datum est vitio, quòd primos accubitus inuaderent iam profanis nuptiis. Neque ad ipsas sacras aras in templis propius adæatis, nisi cum sacra fames panem vitæ sumere cogit, quoniam & hoc in laudibus Publicani Evangelici numeratur, quòd à longe stetit, scilicet, *ab altari*, ut exponit Caietanus, tanquam putasset profanandam partem illam templi sacrationem, si vicinior illi feret.

Quantum illud habere ex hoc pullo, ut discatis promptè, hilariterque obedire Deo, quoties ab illo ad quodcunque vitæ melioris genus, vel pietatis opus vocamini. *Zachæus iustus consilio, vel iustificatus festinans interpretatur*, inquit Hugo Cardinalis, nam qui consilio Domini credit, festinat iustificari. *Ecclesiasticæq; obtemperat dicenti: Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem,*

Clam, palàmque Deus variis modis sæpè vocat ad bona diuersa, idque vel monitis suis clandestinis, vel aliorum patentibus exemplis, vel piis monitis, & sacris concionibus, vel grauius ex amicorum morte, vel propria infirmitate, vel bonorum direptione, ac vastatione ærumnis. Qui Zachæus est, idem simul ac monita eiusmodi accepit, festinat iustificari, maximè quando mortiferi peccati alicuius venenum hausisse nouit, ut velut faucibus ceruus ad fontem aquæ concitus accurrit, sic ille ad medicinalis penitentia remedium festinus confugiat, neque unquam diu mortuam in viuo corpore circumfert animam, idque primò, quòd tam nesciat, quòd viuet posttride, ut à peccatis exurgere possit, quam nouit, quòd Dominus, quacunque die ingemuerit peccator, paratus sit penitenti donare suarum noxarum ventam, denique quia primordiis lethalis mali statim occurrendum, ut in herba radicibus succidatur, nam si crescere sinas, ira inualefcit, & consuetudo necessitatem pariat. Abrah. 28. *Vide etiam loca ad finem illius c. ex alijs libris adscripta.*

S. Thomas Doctor Angelicus crebro, ac multum mirabatur, tantam posse esse quorundam temeritatem, ut pernoscere cum peccati mortalitatis conscientia auderent. Puritanè de nihilo id miratus fuerit princeps scholæ Theologicæ Thomas? Somnus horaria quædam mors est, & mortis tam viua imago ut S. August. in Psalmum tertium dicat, *in scripturis pro morte innumerabiliter postu.* Sic velut mortuus est, qui dormit, quamdiu somno sepultus, etiam quasi horarius quidam damnatus est, qui mortuam, in corpore sic mortuo habet animam, & neque sæculo viuit, nec Deo. Et non obstupescat Angelicus Thomas, cum intelligit, tantam esse quorundam hominum audaciam, ut non timeant omnibus illis horis esse prædamnati, quibus somno, & peccato sunt defuncti, & non differunt ab his, qui apud inferos degunt, nisi quòd horum sit æterna, & irreuoabilis damnatio illorum temporalis, qui tamen ad illam æternam per mortem subitanam momento facere transitum possint?

Hic ego vos multis exhortarer ad citam confessionem (cuius erit olim tam inueniabilis negligentia, quam nunc magna ubiq; confessoriorum copia) quoties id laborantis animæ grauis necessitas postulat, nisi id à vobis studiosè, ac religiosè fieri existimarem, ac vererer nimium vobis pulli buccis infarciendos conuiuas. ubi & non pauca, neque exigua fercula sunt reliqua, quæ frustra tanto inde opere con-

re conquiserim, nisi in esum, vsumque vestrum es-
siam traſtam.

Post pullum ergo turtures columbasque offero,
de quibus Leuitici lib. c. 1. narrat, non prius in
holocaustum Domino oblatas, quam plumæ earum
abijcerentur in locum, in quem cineres effundi so-
lerent. Sed quid peccarunt plumæ turturum, aut
columbarum, vt non vnâ cum auibus crementur,
& sacrentur Domino? Respondet Rabbi Salomon
apud Cornelium à Lapide Leuit. 1. v. 16. his ver-
bis: *Quia aues plumis volant ad segetes alienas, eas-
que rapiunt, & vastant, ideo noluit eas Deus sibi a-
dolere, quod sint instrumenta rapiendi, Deo enim non
placent oblationes de rapina.* Vultis nunc videre
(immo gustare vultis) auem, quæ seipsam nudauit
plumis, quibus in aliorum bona inuolauerat, vt his
rapinæ instrumentis euulsis, & abiectis gratum Deo
holocaustum fieret? *Stans autem Zachæus, ait Lu-
cas, ante fores domus sue, vt vult Chryostomus siue
ante mensam, vt putat Cardinalis Cæteranus, dixit
ad Christum: Ecce dimidum bonorum meorum, Do-
mine, de pauperibus, & si quid aliquem defraudauit,
reddo quadruplum.* Submonet hic Theophylactus:
*Considera quomodo omnino fuerit nudatus. Quomo-
do autem omnino nudatus? Potuit enim tam mul-
tis bonis circumfluxisse ex negotiatione licita, vel
ex hereditate paterna, vel ex vxore opulenta, vt in-
de quadruplo refarciret, damna alijs illata, neque tam-
en huc expenderet omnia sua. Quasi verò tota
principis publicanorum vita, & substantia ex furtis,
ac rapinis non sic coalescit, vt omnia sua, quacun-
que ab elemosynis erant reliqua, huc vertere neces-
sarium fuerit, vt cuique redderet sua. Quid ergo fe-
cit: Omnes opes suas Christo domum suam ingredien-
ti obtulit, & donauit,* inquit Sanctus Gregorius
Nazianzenus orat. 16. & 40. *Nulla illi diuitia re-
liqua fuerunt, iterum ait Theophylactus, addam ego,
nulla ergo pluma reliqua fuerunt.*

Diuitiæ nimirum plumæ sunt, quibus homo ali-
us in alterius testum, lectumque sæpè inuehitur,
iuxta illud Domini apud Ieremiam 7. c. 5. queru-
li: *Saturauit eos, & machati sunt.* Talibus plumis
multus sublimiter volant, & velant, quòd latere ali-
os volunt, efficiuntque, vt nulla sit ijs inaccessa di-
gnitas, nulla non tecta siue generis, siue corporis,
siue morum foeditas. Hi, quamuis senis diuitiarum
per vim, vel fraudem contractarum alis instructi ne-
cessarium habeant quatuor ex his ad famæ, aut familiæ
turpitudinem velandam explicare, duabus tamen
& volant, vt earum remigio eò perueniant, quò a-

lius honestis, & ingenius natalibus oriundus, & bonis
moribus instructus, & optimo ingenio præditus, &
variâ scientiâ excultus, sed rerum inops, & pauper
aspirare non aufit. Vide Tomi II. Indicem rerum
verbo, *Pecunia*, vbi de pecuniæ potestate, quam in
mundo obtinet, plurima reperies.

Zachæus ergo cum se abdicare principatu, ac Deo
consecrare vellet, plumas simul omnes sibi euulsit,
abiecitque, diuitias, inquam, semel totas, quarum
adminiculo in summum dignitatis apicem euolârat,
inque aliorum facultates tam perditè inuolârat, vt
dicat de illo Sanctus Augustinus serm. 35. de verbis
Domini secundum Lucam c. 3. *Multis oppressit,
multis abstulit, multa congescit, atq; inde habuit diui-
tias.* Et B. Ambrosio visum est, tam fuisse perdi-
tum hominem, & rerum alienarum tam rapacem
depeculatore, vt putârit, neminem de se posse
desperare, *quando & hic peruenit ad veniam, cui
censuræ ex fraude.*

Accipite ex hac implumæ aue, siue turture, seu
columba (nam & confessoris, & pœnitentis, quos
volucres ille adumbrant, partes omnes per omnem
vitam posteriorem diligenter executus fuit) vt pro-
cul abijcitis, quæcunque vos ad inconcessa ferre
possunt, & vel oculum eratis, vel pedem, manum-
que detruncetis, quæcunque ex his sint vobis scan-
dalo, hoc est, vt omnem consuetudinem etiam fa-
miliarissimam, & intimam, & coniunctissimam amicis & qui
pro manibus, pedibus oculis vobis sit, relinquatis,
dum sit offendiculo, & vel ad improbitatem incita-
mento, vel impedimento ad virtutem, denique si
quid aliquem (quod facillè accidit) defraudastis,
vel simplicem restituetis, ne duriuscule agam, si exi-
gam à prouectiore Christiano, vt reddat, quod fecit
profelytus Zachæus, quadruplum, præsertim qui
famæ alienæ ereptæ est reus, sur inter omnes fures
miterrimus, vt cui ex rapto plerumque nihil manet
reliquum, nisi dura, & probrosa, adeoque difficilis
restituendi necessitas.

Heus verò cede piscem, si quem habes, symposi-
archa, vt alteris cibis exacuamus orem, & non
obtundamus eisdem ferulis. Insignem nobis pi-
scem Petrus submisit, qui hamo captus etiam staterem
in ore habet, vt sit vsui, si quos præter eam sum-
ptus conuiuium fortè requirat. Piscis, cuius in ore
stater, auarum Origeni significat, *Et qui nil nisi de
pecunijs loquitur.* Cum videris huiusmodi homi-
nem, inquit ille, ab alia correptum ponere pecuniæ
non solum verba ex ore, sed etiam concupiscentiam
ex mente, tum eum dicas in mari fuisse, & in calis
rebus

rebus huius vitæ, & in fluctibus solitudinum, & habuisse in ore suo staterem, quamdiu infidelis extitit, & auarus, ascendisse autem de mari ad hamum rationabilem, & comprehensum, atque saluatum. Hæc ille pleraque homil. 4. in Matth.

Talis piscis Zachæus fuit, qui publicanus fuit *cu- ius munus furis quoddam genus est, quod punitioni non subiabet, inuerecundus auaritia modus, negotia- tio ratione, ac titulo carens, terminus deniq; ac finis iniquitatis, quod Christum declarare volens, ubi- que meretrices, ac publicanos, tanquam maximorum exempla malorum inducit. Hoc morbo Zachæus labo- rauit, priusquam ad Iesum accederet, inquit Aste- rius in cat. Patrum græcorum. Tali munere fun- ctus fuit, ac ne ignauiter, aut parum strenuè id fecisse putes, Princeps publicanorum, hoc est, inter impunes fures maximus, & furacissimus fuit, qui perdit operis in perditâ ciuitate egisse scribitur prin- cipatum. Ita S. Petrus Chrysologus serm. 54. Sed hodie illum è mari Christus extraxit, & staterem ipsismet ex ore, & corde posuit, cum omnes opes suas, vt ex Nazianzeno diximus, pauperibus, & Christo dedit, atque ita omnem auaritiæ, & habendi sitim sibi ademit, quæ nullo alio faciliùs extinguitur, quàm aquâ liberalis, & proluxâ in egentes erogationis. Vide hanc in rem multa, & pulchra. PPP. 357. o.*

Accipite ab hoc pisce non sperare in incerto diu- tiarum, quod Timotheus diuitibus præcipere ab Apostolo est iussus 1. Tim. 6. 17. neque cor appone- re, diuites si fortè affiant, quod cum David opere primùm docuisset, tum illis diuinissimis verbis sapientissimè suauit, in quæ sic differit Magnus Basi- lius: Admirare hanc Vocem (diuitiæ si affluant) fluxa est diuitiarum natura; possidentes torrente ci- uis; præterit, atq; deserit, alios alio modo apra mutare dominos. Hæc ille in Psal. 61. Omnino non flu- xæ modò sunt, sed & tam fallaces, quàm fallæ diui- tiæ terrenæ, quæ custodes suos inprimis produnt, nec obseruantia suæ aliam mercedem rependunt, quàm vt nudum humo iniectâ obrui sinant, à qui- bus illæ holoseris oculis inclusæ, ferro etiam, & chalybe aduersus omnem raptorum vim, atque in- fidias inuictæ fuerunt.

Atas nunc bubulas ex vitulo saginato, & ouillas ex agno ferculorum extremas appono, vt ex ijs eti- am domum vobiscum, quantum cuique lubitum, feratis, postquam hæc ingluuiem probè impleueritis. Hunc vitulum apud Lucam inueni. Ipse autem Vi- tulus saginatus Dominus est, sed secundum carnem

saturatus opprobrijs, inquit S. Augustinus lib. 2. Euangelic. qq. 133. Ille hodie plurima deuorauit ad saturitatem vique scribarum, ac Phariseorum murmura, hanc saginam suam arbitratus, si per illo- rum tolerantiam adferre salutem Zechæo posset, apud quem etiam, vt ex Ambrosio initio dixi, se non inuitatus inuittauit, & dixit: In domo tua oportet me manere, idque vt exponit percommodo in rem præsentem Cardinalis Caietanus, necessitate fluctus, quem quarebat, non enim deerant Christo hospitia, sed ad salutem peccatorum efficiendam oportebat ipso suauis comitate exhibere se conuuiam peccatoribus. Cohærent cum his illa Cyrilli, Alexandrini, quæ sub- iijcio: Cum Christi scopus esset omnes homines saluos facere, blandum se, ac beneuolum exhibet, & confi- dentiam præbens dixit: Festinans descende, &c. Ipse idem scilicet est agnus Dei, qui abstulit peccata mun- di, quando agnus mansuetus esse cæpit, & non ab- stulit in illa vetere lege, quamdiu qualis taurus fer- rus sæuo cornu ferijt.

Sumant sibi hinc Religiosi, quod tamen si homi- num sæcularium conuuiua quarere ambitiosè non debeant, ob eas causas, quas illis apud S. Basilium Magnum lib. institutionis monasticæ c. 7. videndas relinquo, tunc verò posse etiam non inuitatos se in- uitare, cum lucellum aliquod spirituale sperant, quale hodie Christus fecit. Sumamus hinc omnes, vt cum gaudio pro Christo murmura accipiamus, ac rideamus præ lætitiâ, cum ridemur pro sedulitate obseruendi Deo, quando Christus se ijs saginari opprobrijs putauit, quæ pro nostræ salutis procura- tione sustinuit.

Ac ne sic absque bellarijs conuuium, ecce no- uum, ex Ambrosio, noui temporis pomum Zachæus in sycomoro, malum in ficu facua sapientissimum. Qua in re? Ea, inquit Chrysostomus, quod dimidium bonorum dedit pauperibus, dimidium creditoribus. Pulchrè diuidit iniustitiam, inquit ille in cat. Græcorum, & fecit auarissimam, nam validum est, quod integrum, & vnitum, diuisum autem debile, ea- propter substantiam suam in duas diuidit partes, atq; ita naturam, vel potius consuetudinem superat & vincit. In his illud præmitte: Validum est, quod v- nitum, diuisum autem debile. Id tam verum est, vt diuisio, siue dissensio Christianorum sic triumphus dæmonum (Tom. 1. 222. o.) qui tamen animis v- nitos aggredi non aufunt (ibid. c. 1.) Et parum est, quod de dæmonijs dixi, etiam Deum vires destitue- re videntur, quibus unitos animis, & concordes ho- mines expugnet. (ibid. 222. c. 1.)

Hic ego venerabilem Bedam video, qui intento in Zacharum digito vociferatur: *Ecce camelus depositus gibbi sarcinâ per foramen acus transit, hoc est diues, & publicanus relicto onere diuitiarum, contempto censu fraudum, angustam portam, arctamq; viam, qua ad vitam ducit, ascendit.*

Breue, sed rarum spectaculum, camelus, qui depositâ gibbi sarcinâ per foramen acus transeat, diues, qui abiectis opibus viam arctam ingrediatur. Quis enim hodie diuitiarum cumulum gibbum putat, & non honori magis eas esse existimat, quæ reuera sunt oneri? In honoribus autem diuitias censent, quia per eas ad officia honorifica sublimiter extolluntur, quasi non sint pondera, quibus sursum feruntur, vt lancem leuiorem grauior eleuat.

Sed ehem quid facio? Dum fercula ex alijs alia ministro, potum nullum propino, quasi caninum

velim esse conuiuium, siue abstemium, vt ille vocat, epulum. Fontem tamen proximum indicavi, qui frigidam magnâ copiâ fundit. Si diuitiarum, si rei cuiusquam alterius siti laboras, eroga illas, disperge, da cum Zachæo pauperibus, aqua enim dandi omnem habendi firim aufert, quantum nulla res alia, quod paulò ante ex PPP. dixi. Vis non ardere intemperante opum desiderio? Subijce illas, si non è domo, vt camelus noster Euangelicus, saltem ab animo, vt ne cor apponas, & nec malè retineas, nec prodige in luxum effundas, nec iniuste, aut nimis auidè corradas, sed inde tibi primum, quæ victui pro status conditione sunt necessaria vsurpes, tum reliqua Christo pauperi offeras, & ab illo in vicem expectes aquam, ex qua qui bibit, non fiet amplius in æternum. Amen.

Dixi.

INDICVLVS

Eorum, quæ Superiores Regulares ex Nissen Tomo Secundo pro exhortatione ad Religiosos subditos mutuari sibi possunt.

Numerus Paginam, A. columnam primam, B. secundam, O. totam Periocham notat.

PRO NOVITIIS.

Admonendi qui petunt habitum, ne cum exire è sæculo volunt, sæculi voluptates antè degustare velint, quia non est bonus transitus à vitijs, ad virtutes. To. II. 341. b. & seq. vbi pulchra.

Eorum qui è sæculo veniunt, paucos neque nisi diu probatos admittendos docet pulchrè Ribera in c. 2. Ofæ. 204. a. Nemini certè facile credendum, quem non antea benè exploratum habeamus (144. o.) ijs minimè, qui communem nobiscum acturi vitam.

Attentus delectus eorum, qui ad monasticam anhelant, ob id etiam habendus, quòd mundus ferè deteriora Deo obrudere soleat. (246. b.) cum illi optima sint offerenda, certè viliora quàm Principibus terrenis presentari non debeant, ne sit inferior conditione Dominus quàm illius serui. (245. o.)

Tom. IV.

In religiosos ordines neminem leuiter adsciscendum, Christus suo exemplo docuit, qui scribam illum apud Matthæum, positus in medio multis & magnis difficultatibus deterruit, non suscepit, quamquam dixerat, *Magister, sequar te quocunq; ierit.* (123. a.) causa verò illius repudiati talis fuit, ob quam multi ab ascetarum consortio cohiberi debeant. Vide eam ibid.

Qui autem statum religiosum inuit, qualis alius, qui nauem incendit. (123. a.) Verùm autem seruum Dei semper se probabit, si illi eadem frontis, & animi hilaritate sub quouis seu beneuolentiore, seu tetrico, & austeriore magistro per omnem vitam seruiat. (424. o.)

Superiores qualescunq; semper timeant offendere Religiosi subditi, quàm maximè, quia iniurias ijs illatas Deus tam inique accipit, vt illis plectendis tota inferorum supplicia videantur imparia. (199. o.)

O

Qui

Qui Religiosam vestem susceptum veniunt, ij toto corpore in terram effusi misericordiam Dei, atque hominum implorant. Quid sibi vult ille occusus? Vivere deinceps Deo volunt, qui se ita solo affligunt, & quoniam id nemo facere potest nisi qui sibi mortuus. (Tom. 1. Perio. 6. Ser. 1. in die Cinerum.) idcirco antequam feruituris Religiosæ insignia induant, in terram decubiti locum sepulturae toto corpore sibi demetiuntur, tanquam mori parati, & tumulo inferri prompti, vt Deo posthac rectè seruire queant.

Ninivitarum Rex fertur sedisse, & cum illo populus, vt habet Tostatus, se extendisse in Cinerem, vt eo gestu significarent, propediem morituros. (153. b.) ad hunc modum se extendunt in terra, qui gratiam Religiosæ vestis petunt, vt indicent se iamiam morituros. Debent autem & tunc, & deinceps sapè mori, vt demum semel moriantur benè. Rei enim momentosæ, quæ non nisi semel fieri potest, vt fiat rectè, crebrò faciendum est periculum. (153. o.)

Religiosis tyronibus abraditur coma, vt ne capillis prehendi queant, inquit S. Antiochus Cincinni ex S. August. Tract. 50 in Ioan. superflua corporis videntur, vt superflua est temporalium maior copia, quàm corporis necessitas exigat. Quod ergo capilli demetuntur talibus, eò monentur, debere abdicare se omnibus, quæ corpori in viuendo non sunt necessaria, sic, vt nullus nouaculam fugiat capillus, hoc est nulla temporalium concupiscenciola maneat reliqua, quod hæc dæmoni sit satis, vt hominem in oreum abripiat. (170. b.) nec enim ille curat, tamen si fores omnibus alijs peccatis obstruas, dum vni soli aditum permittas. (170. o.) Ille apud Magnam Basilium ex senatore ascera, & *Syneceticum perdidit, & Monachum non fecit*, qui exiguam facultatum suarum partem sibi referuauerat, cum abdicare se omnibus debuerat. (171. a.)

Temporalium autem bonorum abdicatio non videri grauis debet his, qui volunt relicto mundo pauperem Christum sequi, nam cuius mediocriter prudenti leuis accidit minorum etiam iactura, per quam fit, vt lucretur maiora. (55. o.) res autem terrenæ quibus renunciant, qui & sæculo, nihil sunt, si cum æterna vita conferantur. (59. o.) quam pro illis ex Dei promissione expectant.

Cum autem morituri omnia coactè deserere debeant, cur non sponte derelinquant, cum ars sit, eaque quærituosissima, virtutem facere de necessitate? (77. o.)

Mediocritas Nouitijs plurimum inculcanda, quæ Christus ipse docuit, qui plerumque in medio esse voluit. (8. o. & 145. o.) vbi multa pulchra.

Monendi, quod Christus suavitè quidem baiulare crucem (quod facere cæperunt, cum sacram vestem suscepissent) sed non quærere sepulturam. (11. a.)

S. Petrus Damianus tamen mallebat nouitios incitatores, & plius satis feruentes, quàm ignauos, torpentes, desides, remissos. (512. a.) eò quod abundans diligentia non noceat. (510. b. o.)

Nouitij non debent indignè ferre, si aliquando flagris, vt pueri, vapuleant, maximè, si pueriliter, vt fit, agant. Sic enim fit in domo Dei, in qua & ipse Christus donec puer fuit, vt puer voluit haberi, & tractari. (232. b.)

Nouitij curare debent, vt cum tali veste exeant è mundo, cum quali intrarunt ordinem. (137. a.)

Pag. 26. a. b. habes duo loca, vnum ex Marco, & Deuteronomio, alterum ex Paulo, quibus excitare possis nouitios religiosos, vt se totos tradant Deo, & exhibeant.

Pro cæteris Religiosis Clericis, quæ tamen ad Nouitios etiam spectant.

Desiderium profectus, & studium infatigabile perfectionis commendari ante omnia debet Religiosis, & potest ex prima Periocha Dom. 3. post Pascha. (33. o.) vbi & vide, quæ ad calcem adnotata. Vide & Periocham 4. Dom. 5. post Pascha. (66. o.)

Perfectionis autem apex cum sit cacuminosus, & præcessus, nemo in illum repente penetrare posse præfidat. (462. o.)

Propter eandem illius sublimitatem, nemo per viam quietescat, alioquin non attinget. (464. o.)

Cogitent non ob aliud secessum petijisse, parentesque & liberos, & vxores, & agros, & facultates reliquisse, quàm vt extrà omnem sæculi tumultum Deo & animæ, cuius negotia ex otio & per quietem tractanda (122. o.) vacare liberius, & expeditius possent, & in illo primo proposito constanter perdurent, quia non est satis alacriter, & strenuè capisse, sed qui in finem fortiter perseverarit, ille saluus erit. (499. o.)

Obedientiæ autem optimam rationem habeant, ita fiet, vt miracula faciant. Cum ab Apostolis iam

iam abiturus esset Christus, hæc illis apud Matthæum mandavit: *Euntes docete omnes gentes, &c. Illi autem profecti predicauerunt ubiq̃.* Sic Marcus c. vlt. Quid illam promptam obedientiam consecutum est? Dominus ijs cooperatus fuit, & sermonem confirmauit sequentibus signis. In hæc S. Thomas in sua cat. ex Magno Gregorio sic disserit: *Quid in his considerandum est, nisi quod præceptum obedientia, ab obedientiam verò signa secuta sint?* Est graue, & perarduum prædicationis munus (de quo vide Indicem rerum Tomi I.) quia tamen illud S. Apostoli obtemperanter adierunt, Christus statim illis cooperatus fuit, & miracula fecit, vt illorum obedientia laborum fructuosum, gloriosumque redderet. Sic Religiosi, qui iniunctos labores, quibus etiam impares sunt, humiliter suscipiunt, debent sibi omnem ex Deo opem promittere, & hoc simul polliceri, quod ille miraculo augebit vires eorum, qui promptè adoriuntur, quod sunt iusti, ne irremuneratam reliquisse obedientiam videatur.

Ad acuemam obedientia promptitudinem illud faciet, si cogitent, grauius delinquere eum qui officium prætermittit, ad quod spontaneè pollicitatione se ipsum damnauit, & nõ seruat pactum. (413. a.) Quicumque autem rei alicui perficiendæ se ipsum offert (vt se Dei officijs perpetuis offerunt Religiosi) is accuratè, & exactè illam pertractare debet. (412. o.)

Religiosi cogitent, se vel maximè esse operarios vineæ Dominicæ (212. b.) Monendi vt Chorum, scholas, cæteraq̃; loca laboris communis, hilariter, gaudenterque adeant, quod Deo non sint grata, quæ grauata sunt. Huc vadit tota Periocha. 49. vide quæ ad finem illius ex To. I. adscripti. Debent summoperè curare vt summa cum alacritate persoluant Deo sua officia, quia nonnunquam sarius est nihil, quàm remissè agere (247. o.) Non enim amat Dominus domi suæ seruos, qui velut inuiti officia sua exequantur. (377. o.) Cuius ea est ratio, quod ferè nihil benè fiat ab inuitis. (422. o.)

Debent autem perlibenter noctu conuenire ad laudes Dei. Primum, quia honorificum est tunc vigilare, cum alij omnes dormiunt, aut certè malis studijs inuigilant, & magnis præmijs remunerabit eos Sponsus, quos vigilantes inuenerit, cum mediâ nocte venerit. (244. b.)

Secundò, quia hæc in re præclarum exemplum habemus à Christo, qui pernoctare solitus fuit in oratione Dei, vt est apud Lucam c. 6. de quo nocturno orationis studio Christi sic ait Diuus Cyril-

lus Alexand. apud S. Thomam in Lucam, vbi supra in cat. hæc dignissima, quæ Religiosi omnes identidem lectitent, & ruminent: *Exurge igitur & tu tempore noctis, purior enim est tunc temporis anima, ipsa tenebra, & silentium nimium possunt ad compunctionem sufficienter perducere. Tunc non vexat inanis gloria, non acedit, non concitatio occupat, non sic ignis ferri sequestrat rubiginem, sicut nocturna oratio rubiginem peccatorum. Quem de die solis aestus perussit, nocte refrigeratur, quemlibet rorem superans nocturna lachryma, & contra concupiscentiam valent, & quemlibet timorem, si verò prædicto rore non foueatur homo, arefcit sub die. Quapropter licet non multum ores noctu, semel horâ vigilando, & sufficit: Ostende quod non solum ad corpus nox perisnet, sed etiam ad animam. Hæc ille. In eandem sententiam alter Cyrillus catech. 9. sic ait: *Quid est ad sapientiam nocte commodius? In hac enim persapè de Deo cogitamus. In hac lectioni, & contemplationi sacrarum literarum vacamus. Quando autem magis in psalmodiam, & orationem mens nostra componitur? Nunquid non noctu? & peccata persapè nostra noctu in memoriam reuocamus.**

Tertiò, debent non solum interdium, sed etiam noctu libenter adesse laudibus Dei, qui posthac cupiunt viuere cum illis custodibus murorum Ierusalem, de quibus Isaias 62. 6. ait: *Totâ die & totâ nocte in perpetuum non tacebunt.*

Sanctus Greg. Nyss. in tract. 2. in Psal. ait, *manifestum esse, homines in alterutro, seu bono seu malo, in quo nunc sunt, fore ibidem post hæc vitam.* De S. Ioanne Baptista inquit B. Cyrill. Hierosol. cat. 14. in lympo occurrisse Christo, testificatumq̃; esse, & dixisse: *Tu es, qui venturus es:* Hoc Ioannes toto prædicationis suæ tempore, & iam iam moriturus fecerat. Argumento ergo est, hoc quemque facturum à morte, quod in viuus fecerat. Agite itaque Religiosi, laudate constanter ac perseueranter noctu, diuq̃; Dominum de cælis, donec eslis in terris, certi, quod cum beati habitabitis in domo Domini, in sæcula sæculorum laudabitis eundem, sempiternaq̃; erit vobis sancta hæc exercitatio in patria, quâ in tempore huius peregrinationis assueuistis.

Orationem ament Religiosi, quam vehementer odit dæmon (292. b.) Quâ verò alacritate cantare debeant, discant à Dauide. (283. b.)

Silentium illis etiam percharum esse debet, eritque, si cogitant; primò, quod sæpè leui locutione perditur bonum, quod magno labore partum, & paratum fuit. (45. a.) Secundò, quanta mala Moyû

illi thumaturgo, illi Dei familiari, ac gratioſo attulit verbum vnicum incautè ab eo prolatum, quod vide obſeruatum à S. Ephræm (170. b.) & à Religioſo qui parùm loquitur, multum expecta. (417. o.)

Ad facilem obſeruantiam ſilentij facit cuſtodia cellæ, quæ debet hoc eſſe Religioſo, quod Moyſi ſua fiſcella. Imitentur ergò eius vagitum (221. b.) cellas autem ſtudioſè obſeruent, quia ſi eas dæmon inuenerit apertas, introſilit, & animam ipſi obedi-entem corrumpit. (449. b.) Debent autem peculiari-ter amare naturale monaſterium, & in eo manere. (299. b.) Tepidis Religioſis monaſterium carcer, deuotis ſæcularibus carceres ſunt monaſteria. (342. a.)

Religioſi attendant, quid ipſi agere debeant, non quid faciant alij. (202. o.)

Amicitias mulierum omnes fugiant, (394. o.) priuatas vel maximè, exemplo S. Ioan. Euangeliſtæ. (396. b.)

Studeant eſſe humilitate compti. (237. b.)

Descendant, vt aſcendant. (236. o.)

In rectè ordinatis Conuentibus debent 1. ſinguli ſuum locum tenere. (145. o. & 273. a.) Secundo non ſolius ætatis, ſed meritum cuiuſque & dignitatis potiſſimùm ratio haberi. (235. o. & 272. o. & 310. o.) Tertio, omnia ſuo tempore fieri, actum atioquin non de Conuentibus ſolùm, ſed & mundo toto, ſi locorum, & temporum ratio inſuper habeatur, (316. o.) quiſque etiam ſuo officio attendat, nec ſe ingerat alieno. (468. o.)

Religioſi non debent committere, vt præceptis cogi neceſſum ſit, ad ſua officia, nam qui germanus Dei ſeruus videri amat, is ſua ſponte adit, quæ illi placere exiſtimat. (49. o.)

Religioſi ſuum animum ad omnium rerum terrenarum amore exoccupatiſſimum habeant, nam ſi Chriſti humanitas amori Apoſtolorum aſſerre impedimentum potuit, quid res cæteræ faciant, ſi eas anxius diligas? (56. o.) Et habemus Deum tam in amando delicatum, vt & ſolem, qui nos ſpectat velut timeat riualem. (205. o.)

Odiũ & ſimilitates procul eſſe debent à religioſis domibus, valdè enim alienum eſt à ratione, quòd ſe mutuo infectentur, quorum eſt commune vitæ genus. (287. o.)

Pro Fratribus Laicis ſeu Conuerſis.

Reuereantur Laici plurimum ſuperiores, & omnes Sacerdotes, quibus ſummus Deus ipſe non parùm detulit. (429. o.)

Laici debent quouiſque labores, & qualeſcunq; Conuentuum operas communè hilariter ſuſcipere, domus enim Dei nullum habet officium, quod non ſit perhonorificum, (485. o.) & non amat Deus ſeruos inuitos. (377. o.)

Vt autem tedium laboris eos non inuadat, quem pro Deo ſeruis illius impendunt, illud faciet, ſi cogitent, quàm abundè Dominus compenſet, quidquid pro illo vel facimus, vel toleramus, (346. o.) at quòd ille verus Dei ſeruus eſt qui commodorum ſuorum immemor, vel incurius, vilitati ſtudet alienæ. (344. o.)

Illud etiam Laicis multùm adimite de onere quotidiani laboris, ſi reputent ſecum oppidè grauiera eſſe, quæ Dominus noſter pro omnibus nobis, & tulit, & fecit, magnum enim leuamen adfert ſeruo, cum recordatur Dominum ſuum grauiera his, quæ ipſe paritur, toleraſſe. (73. o.)

Cum Deo manibus meliùs, quàm linguâ reſpondeatur, (155. o.) reſpondere illius vocatiõni, & expectationi Fratres Laici optimè poſſunt, quorum omnia ſtudia ſunt manualia. Nec debent manualium laborum tempus dare priuatis orationibus, opprimè enim oras, qui ſuum officium rectè vt debet, curat. (389. o.)

Non debent Fratres Laici eſſe ſicut vacæ ſuſidis, neque noſſe literaturam, ſiue numeros, aut arithmeticam (35. b.) immò quando plurimum deſudauerunt, debent putare nihil, aut parùm egiſſe exemplo Chriſti. (33. o.) Debent amare naturale monaſterium (de quo 399. b.) & curare, vt inter medias operas ſuas ſartorias, ſutorias, culinarias cælum animo crediùs obeant. Sic enim habet D. Chryſoſt. *Licet viro in foro verſanti, aut iter facienti aſtente precari, aliter ſtem in officina ſedenti, ac coria ſuenti animam ad Deum dirigere. Licet ſeruo (Laico) obſonanti, aut ſurſum, deorſum curſanti vel in culina, ſi non vacet ire in Eccleſiam precationem inſtam ex pectore eſſere.* (400. a.)

In benè inſtitutis domibus quiſquis ſuum officium curat, nemo inuadit alienum (468. o.) Ab initio mundi voluit Deus ſic fieri; Gen. 3. 23. 24. Emiſit ille de paradifo voluptatis, eiecitq; Adam. Nonnè & E.

& Eua? Immo ambos protoplastos, nam quod dicitur Deus emisisse hominem, & eiecit e Adam, repetitio eiusdem sententiae est, inquit Rupertus lib. 3. in Gen. c. 31. & Adam idem est quod homo. Notate autem quod dicitur emissus homo, & eiectus Adam, ut operaretur terram, de qua sumptus est. An ergo uterq; ut emissus, vel eiectus, sic etiam terram operari iussus? Respondet venerabilis Abbas: *Lacet in Adam Vir simul, & mulier intelligatur, & uterq; sit eiectus, vel emissus, tamen quod dictum est, ut operaretur terram, de qua sumptus est, melius de solo Viri accipitur.* Dicam ego paulo aliter, nec tamen omnino contradicam Ruperto. Patentes ambo ut eiecti, sic operari terram, de qua sumptus, sunt iussi. De qua terra sumptus est Adam? Ex ea, quam pedibus calcamus; quam Eua? Ex animata corporis virilis terra. Terram ergo quibus suam operari iussus est. Adam nimirum illam insensitivam, à qua portabatur. Eua verò illam, quam Adam circumferebat. Adam humum, ex qua formatus, Eua costam, ex qua illam supremus Architectus aedificavit. Proin cum dicitur, *ut operaretur terram, de qua sumptus est, commode subauditur, & mulier operaretur circa cultum Viri, de quo sumpta est,* inquit magnus Abbas. Sic ergo ab initio à summo Patrefamilias distributæ sunt operæ, ut vir agrum, virum mulier colat, & curet. Merito illud: Nam ut quæq; rectè fiant, illi demandanda sunt, qui melius agere noverit, (273. o.) Vir autem rusticianis, & publicis negotijs aptior est, mulier domesticis, virum ergo foris labor expectat, mulierem domi. Laici ergo quibus cura domestica ferè commendatur, hanc strenuè tractent, in pitirino, culina, & sua quisque officina, non in libris versentur, quos non de nihilo ijs auferri sacra nostra constitutio præcipit, quod sit canina, qualem Plato ordinavit, Respub. ubi officiorum confusio, Laicos intus ferè ut mulieres domestica cura adstringit, Clericis extrà sua est occupatio sive in cathedra, sive in pulpito, sive in confessionali, ijsque agro Ecclesie colendo, seminando, perpurgando studeant. Laicorum verò industria in eo potissimum versari debet, ut Clericorum corpora, & quæ ad illorum alimoniam pertinent, curent.

Laici tamen Ordin. Præd. debent etiam esse prædicatores. At nonne hoc fuerit inuadere officium alienum Clericorum Sacerdotum? Minimè. De Christo ait *Matthæus: Et aperiens os suum docebat,* &c. quid fuit opus addere aperuisse os suum, ut doceret, cum nemo docere, nisi aperto ore possit?

Immo verò & sine ore aperto docere quilibet potest, inquit Chrysostom. apud S. Thomam in cat. & Christus manibus, ac reliquo corporis gestu plurima docuit. Hunc per facta docendi modum debent seruire Laici, & hic est efficacior, quam prædicatio per sola verba. (493. o.)

Pro Studentibus, Professibus, & Concionatoribus.

Literarum sacrarum ardens studium discant Religiosi ab homine sæculari, eoque aulico Regine Candacis gratioso 159. b. præsertim Concionatores, qui videant in ser. De S. Ioanne Bapt. quæ in illud. *Et scripsit dicens,* ex SS. Ambrosio & Thoma ibi notauimus. Thesaurus absconditus in agro sunt sacræ Scripturæ in quibus posita est notitia Saluatoris. Ita S. Thom. in cat. Matth. 13. ex D. Hieronymo: consentit S. August. qui ibid. ait thesaurum absconditum in agro esse duo testamenta in Ecclesia. Verè thesaurus est notitia sacrarum Scripturarum, & substantia Sacerdotii nostri, inquit S. Dionys. l. de Eccles. Hierarch. c. 1. ut S. Ioanni 1. canon. 3. 17. substantia mundi dicitur periturarum copia opum. Hunc thesaurum, cum quis ex parte intellectus attigerit (inquit porro ultra ex D. Aug. S. Thom.) sentit illic magna latere. Quid verò facit, ut cum sibi obtineat? Vadit, & vendit omnia, & emit illum, id est contemptu temporalium comparat sibi otium, ut sit diues cognitione Dei. Sapienter obseruatum à Pio II. Pont. Max. quod numi quasi quid sensus habeant, fugiant domos sapientum, & eorum, quos bonarum literarum amor tenet. In promptu causa est, vidente nim à sapientibus, & literarum studiosis non tantum non honorari (quod facti ferè faciunt) sed etiam insuper haberi. 210. b. Contemnunt musarum amantem omnem vxoriam, & quamuis aliam carnis voluptatem, scientes, quod & Gentilis quidam intellexit, neminè posse simul & vxori, & Philosophiæ vacare, & diuisum esse, qui vxori coniunctus: contemnunt diuitias, scientes quod spinæ sunt, quæ mentem lacerant, & confodiunt, ut studiis animus facilius vacare non possit: Contemnunt ciborum oblectamenta, scientes, non posse habere mentem tenuem, cui venter pinguis: Contemnunt mundum totum, nec se implicant negotiis sæcularibus, quod ea sollicitudinibus suis animum vehementer distrahere, & facile extinguere soleant semen, si quod auditu, vel

lectionē hauserit : Somnus ipse fugit ab oculis eorum, quibus studia esse oculis chariora videt. Tanti emunt otium, quod bonis literis dare possit, qui sunt in earum amoribus.

Ad amorem sacrarum literarum præclaro nos exemplo adhortatur Paulus, qui è vinculis hæc Timotheo scribebat : *Penulam veniens affer tecum & libros maxime autem membranas*, 2. Timoth. 4. 13. Exclamat hic S. Thom. *Quid exibat Paulus libris, qui plenus erat Spiritu sancto.* Respondet Doctor Angelicus : *Quanto magis appropinquabat morti, tanto magis instabat seruitio (fortè studio) scripturarum, sicut de B. Ambrosio dicitur, quod & ad ultimum agritudinem non cessauerit scribere.* Et quid membranz, quas maxime Apostolus offerri petebat? Respondet S. Thomas : *sunt charta, & vel schedula, & sibi scripserat Epistolas, & vel prædicationes suas.* Grauius ergo obiurgandi Concionatores nostrates quàm multi, qui non scribunt, quæ dicturi sunt, nisi fortè summa capita, ex quo fit, vt de rebus sacris sæpè sordidè, & ineptè dicant. Miseros nos! Si tam socordes fuissent Patres Ecclesiæ, & satis putassent verbo ædificare fideles, & scribendi labore superessissent, quibus multò amplius debemus, nisi fortè summa capita, ex quo fit, vt de rebus sacris sæpè sordidè, & ineptè dicant. Miseros nos! Si tam socordes fuissent Patres Ecclesiæ, & satis putassent verbo ædificare fideles, & scribendi labore superessissent, quibus multò amplius debemus, quàm quoddam sibi xui homines verbo erudierunt. 360. o

S. Ioan. Chrysostr. hom. 10. in 2. Tim. ait *Quid Pauli libris opus erat, cum esset migraturus ad Dominum?* Respondet autem tunc maxime eguifse, vt eos fidelibus commendaret habendos, & vice doctrinæ illius seruandos. Itaque Apostolus, vt per omne tempus, à quo ad Christum venit, erudiendorum aliorum officium diligentissimè procurauit, ita huic studio immori, & post mortem cum per se non posset, per libros dare operam voluit. Verè mors vmbra vitæ 480. o. sic enim & Elias in igneo curru ab equis igneis, è mundo abreptus fuit 480. b. quem pater eius Sabacha vidit igne tanquam fasciis inuolui, & flammâ ignis veluti cibo ali, quando primùm in mundum natus fuit, vt S. Dorotheus, Epiphanius, Metaphrastes apud Surium, & Sanctius in c. 17. 3. Reg. n. 4. referunt.

Quòd Paulus morti vicinus petierit sibi libros, & membranas adferri, id Hugoni Cardinali argumentum est pro studio, aut enim Solebat studere, non obstante morte imminente, & in aliis studium commendare. Hæc ille. Frontem non habet, qui non erubescit, dum Pauli tantum in sacras literas amorem cum sua ignauia componit. *Aduerte*, ait, bonus Cornelius à lap. quàm ortum fugerit Paulus, quàm-

que studio sacra scriptura addictus fuerit. Et illi immors vellet, nimirum tam diu nobis descendum est, quamdiu viuatur, inquit Solon. 1. Timot. 4. 13. aiebat iterum Paulus Dum Senio attende lectione. Vbi Chrysostr. Thi. 13. Timotheum ecce aduocet lectione operam dare. Audiamus hoc omnes intentius, & discamus diuinarum meditationem scripturarum minime negligere.

Pro Magistris Nouitiorum.

Magistri Nouitiorum, sicut vniuersim omnis Præceptoris officium est, & obiurgare, & consolari, ac vtrinque excitare 168. o. de quo vide & indicem de sanctis in communi Apostolorum.

Magistri Nouitiorum, & omnes superiores Regulares, studiosè lætent, & obseruent Periochâ quintam Dominicæ septuag. 485. o.

Magistri Nouitiorum magis amari appetant quàm timeri, vt enim animo subigas, id morum comitate, & suauitate verborum facilius, quàm vllis vel spiculis, vel reticulis effeceris. 107. o.

Doceant fratres amanter & lætanter ea facere, ad quæ venerunt, nihil enim benè fit ab inuito 422. o. & perspicuum est, rem esse nullam, quæ rectè peragi possit, nisi amore comite inquebat ille. 424. c. 1

Doceant Nouitios à primo peccato studiosissimè cauere, quòd hoc ferè damnosissimum sit, nec quicquam periculosus, quàm semel cæpisse malè agere. 507. o.

Doceant non diligere solùm, sed & amare, & deperire orationis studium, nam vt in mundo numis, sic oratione apud Deum omnia impetratur. 292. o.

Studeant illis vbiq̃ quantum negotia ferunt, adesse, quia vt aliorum superiorum, ita & Magistrorum absentiam confusionem facillè sequantur 437. o.

Neque tamen nunquam Deum imitentur, cuius palpebræ interrogant filios hominum, quòd vide commodè expositum. 436. b.

De Prioribus & Superioribus Conuentuum.

Priores Monasteriorum monendi, vt quantum fieri potest, continuò sint præsentés, non modò in domo, sed & in refectorio & in choro nam Prælatorum absentia confusionum parens est 437. o. & cum ii non inter sunt diuiciis officiis, ferè vacuus est chorus. 439. b. quòd Olearius noster notauit, vti nam non videamus ipsi.

Prælati habeant magnam, & diligentem rationem bonæ vitæ, nam eorum efficax est exemplum ad permouendos quosuis subditos. 363. a. & omnium conuentuum salus, aut pernicius in superiori-bus posita est. 21. o.

Cum autem tam arduum sit curandarum anima-rum officium, vt & ipse Christus illud pertinuisse videatur 18. o. non debet id cuius facile committi, nec leuiter ab aliquo suscipi, nisi qui diligentissimâ illius habere rationem velit.

Non debent superiores vel maiorem, vel etiam parem habere carnis, & cuticulæ suæ, ac otium rationem, sed in harum vsus ita se totos conuertere, vt præter illarum vtilitatem nihil curent 27. o.

Qui sibi blandus, & lenis, aliis asper, & durus ille nihili superior, & idolum quoddam Pastoris est. 171. o.

Monendi superiores, vt diligentissimè studeant, quomodo cum fructu monere subditos queant, nam cum omnia alia suum opportunum tempus requirant, tum vna maximè postulat aliorum correptione maturitatem, & prudentiam. 64. o.

Pro Exhortatione ad Reli-giosos.

Ex Tomo tertio Nissenii.

VT hoc alacriter, gaudenterque mundo renun-tient, quos Deus ex illo & lætanter hoc faciant, cogitent, quod pro vno parente quem relin-quunt, plurimos inueniunt patres, & pro pau-culis fratribus, fororibus, cognatis tot fratres, foro-res, & spiritu affines, quot sunt illius Ordinis, cui se tradunt, religiosi alumni, quotque sacræ vesta-les. Sic Abraham de terra sua, & cognatione, & patria domo iussu Dei egressus factus est in gentem magnam, Gen. 12. & amplissimarum regionum dominus, postquam ab vna patria sua pro Deo spon-te exulauit. Abrah. 3. c. 1. & 2.

Nouitii religiosi non debent quauis statim diffi-cultate frangi, non cadere animo ob quamuis ieiuniorum, vigiliarum, meditationum molestiam, non leuiter timere, ne perdurare inter suscepti Ordinis labores non possint. Abrah. 19. c. 1. quia magna ignauia est timere pericula, quæ fortuito acci-dere possunt. Ibid. 17. o. & laurus beatitudinis soli fortiter perseverantibus est præparata ibid. 12. o.

Quoniam ex nimia acceleratione solent longæ moræ resultare, plurimum refert ad regulam discre-

tionis ita moderari, & distribuere iter, vt perdura-bili passu, & continuâ profectioe perfici queat. PP2. 619. o.

Sic Iacob, cum ei se frater Esau socium itineris offerret, veritus ne cuncti vno die morerentur gre-ges, si celerius eos ambulare, nimiumque laborare cogeret, aiebat: *Præcedat dominus meus, & ego paulatim sequar vestigia eius, sicut videro, paruulos meos posse*, Gen. 33. Habent hinc nouitii, & quicumque imprudentes Religiosi, quod discant, & imitentur, qui prætermisâ virium suarum expensione tam properanter, cuiusque feruntur per viam spiri-tus, vt antè deficient, quàm perficiant iter & inepti reddantur ad reliquum curriculum perficiendum. Ibid. 620. c. 1.

Verum & pulchrum est illud Bernardi: *Discre-tio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit etiam, & perpetuitatem*. Vnde Propheta ait: *Or-dinatione tuâ perseverat dies, diem virtutem appel-lans*. Vbi itinerandi nullus est ordo, nullus modus, discretio nulla, quomodo rectè sua cuique dici mē-sura designari, & continuari profectio potest? Ibid.

Etiam Apostolos suos iussit Dominus *ire seorsum in desertum locum, & requiescere pusillum* Marci 6. ne diurnitate concionandi se conficerent. Ibid. c. 1.

Deus disponit omnia suauiter, atque idcirco at-tingit à fine & que ad finem fortiter. *Tu fortiter in-choas, tepidè consummas. Cur hoc, nisi quia non dispo-nis omnia suauiter, nec scis operari sapienter? Incipis, curris, festinas, anhelus lassaris, deficiis, & non dicam ad finem, sed nec ad medium pertingis*. Ita Richar-dus de S. Victore ibid. 621. c. 1.

Optimè faciunt, qui Christi iugum ab adolescē-tia suscipiunt. Bonum quippè est citò assuescere ar-mis laboris, vt ferendi molestiam consuetudo leuet, & tolerabiliorem faciat. PP2. 452. o.

Postquam Deo certum fuit, Adamum post præ-uaricationem ad remum vitæ laboriosæ damnare, non diu in paradiso viuere permisit. Nam si multos dies inter arborum amœnitatem, & fontium irri-gua, & florum flagrantiam, & herbarum virorem, & harmonicum auium concentum, & iucundum il-lius tam felicitis loci otium transmississet, demum verò eiectus fuisset, vt stiuam tractaret, & glebas subigeret, & terram vomere proscinderet, vicium-que labore, ac sudore pararet &c. id acerbiorum illi cruciatum, doloremque intolerabiliorem attu-lisset. Ibid. 453. c. 1.

Gravius nocet, quidquid inexpertum accidis, in-queibat

quiebat ille: *Et nolite inebriari uino, non quod bibax esse, & ebriosus, sed quia bibendi uinum nullum tenetis*, Ita S. Basil. Mag. ibid. 453. c. 2.

Pulchrum est illud Senecæ axioma: *Nullo melius nomine de nobis natura meruit, quam quod cum fieret, quibus arumnis nasceremur, calamitatum mollementum consuetudinem inuenit, esse in familiaritatem grauisima adducens*, Ib. 454. c. 2.

Concionantis in domo quadam Christi sermonem importunus nuntius interpellabat, dicens: *Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quarentes te*. Matth. 12. *Et extendens manum suam ad discipulos suos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit uoluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est*. S. Petrus Damianus ad Monachos suos ex his uerbis Dominicis ita diserebat: *Notate, fratres, notate dignitatem uestram, si adimplentes uoluntatem Dei, frangitis uoluntatem uestram*. Ad religiosos ascetas, ut prefatus sum, dirigebatur hæc oratio, quos Damianus iubebat attendere, quod abnegantes propriam uoluntatem reuertantur mundo, parentibus, & cognatis in summum nobilitatis gradum peruenirent herentque Christi non solum fratres, & forores, sed etiam matres, & parentes, quod totum secundum carnem esse non potuit illa Virgo, quæ secundum carnem mater fuit: *Nos autem hæc simul omnia Christo per spiritum sumus, pergit Cardinalis*. Abrah. 105. col. 2.

Quanta ergo felicitas est, pro Deo aliquid perdere, qui pauca relinquenti in vicem plurima reddit! Quanta misericordia admittere hominem ad contubernium religiosum, ut hæc frater soror, & mater Christi! Itaque ut alii lucra expetunt, sic nos Christiani optemus rerum nostrarum pro Deo tam prolixo remuneratore iacturam. Ibid. 103. o.

Religiosi debent lætanter propriæ renuntiare uoluntati. Tamen enim hæc gemma sit pretiosissima, & gratuitum Dei donum, sæpè tamen ingentia nobis damna parit. Abrah. 30. o. Per hanc quippe Lot primum in turpe nefandorum Sodomitarum consortium, dein etiam in incestum multo turpiorem incidit. Per hanc factum ut Ierosolymitæ peruenire non possent in veri Dei cognitionem, ex qua eorum salus æterna pendeat. Ibid. 31. c. 2.

Vera obedientia tam grandem confert existimationem, ut prorsus sanctum, omnibusque uirtutibus confectum arbitrari possimus illum, qui eam enixè colit, & humiliter, demissèque exercet. Abrah. 176. o.

Religiosi, qui rectam in cælum tenere uiam uolunt, humiliter ad amissam uoluntatis incedant alienæ, neque arroganter, ductum sequantur propriæ. Nam ante ignis adurere, & lucere sol desinet, quam errare homo nimium sibi præfidens. PPP. 373. o. *Multa habet hoc caput, quæ capita Religiosorum suis subditis fructuose inculcare possunt*. Notabilissimum in eo illud, quod S. Ephraim ex sententia cuiusdam ueteris monachi in palæstra uitæ spiritalis plurimum exercitati ait. *Si conspexeris adolescentem, siue nouitium ascetam propriâ uoluntate in cælum ascendentem tenere ipsum, expedit enim ipsi. Id uero de illo quoque intellige, qui cum atate sit senex, mente tamen est iunior?* Ibid. 376. c. 1.

Quam felices religiosi uel ex eo, quod sunt iunges! Percurrebat animo S. Aug. omnes huius uitæ status, cumque in eos incidisset, qui se continentie, & calibatu deuouerunt, sic aiebat: *Alius ex uoluntate Dei uisus aliquid uoluit, & statum nuptiarum parit. Quid est nuptias pati? Ducere uxorem, uel nubere marito. Et hæc passio est! Omnia, eaque quam diuturna, tam acerba. Iungi enim matrimonio, est addici remota curarum, & ærumnarum, quas hic status magno agmine secum ducit*. Abrah. 196. col. 2.

Reliquis uitæ humanæ statibus minuetatim dantur labores, coniugati prægrauantur omnibus. Ib. o. *Sibi multa in hac re selecta*. Optabilis ergo necessitas, quæ Religiosos prohibet à nuptiis.

S. Theodoros studita, cum Monachos hortaretur, ut immortales Deo Patri referrent gratias, quod ipsos in amœnum statum religiosi uiridarum adduxisset, inquit: *Quod post studium est iuge in Domino gaudium? tanquam diuisset: Exercitatio monastica quidnam est aliud, quam terrestre cælum, ubi non secus ac in delitiosa paradiso in perpetuo laudum dininarum cantu, & Angelorum iucundissima societate uiuitur? subiicit autem: Nam ubi matrimonium est, ac seruitus, & quæ ex his molesta manant, misera hæc hominum generi diuinitus inuita distractio, difficile est in Domino gaudere*. PPP. 259, c. 2. & 260. c. 1.

Quaquam matrimonium sit sanctum Sacramentum, non tamen hoc facit, quin statum illius plurimæ plerumque comitentur ærumæ, & uarij labores excipiant. Ibi. 259. o. Quare ter, quaterque, & milies beatos se putare debent Religiosi, quibus Dei beneficio singulari concessum est, calibem ducere uitam.

Non debent deficere animis, si primis statim diebus

bus non intelligunt, quæ vel legunt, vel audiunt, cum posterior sol sæpè sit magister prioris, & dies sequens præcedenti nonnunquam eructet verbum, & nox postridiana pridiana indicet scientiam. Christus non semel dixit discipulis suis Doctor optimus: *Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum*, Marci 9. Audierunt hæc illi, & tanquam surdis dicta essent, non intellexerunt. *At illi ignorabant Verbum istud, & erat velatum ante eos, & non sentirent illud*, Luc. 9. 45. Poterat Christus, qui auribus ea ingerebat, etiam sensum illorum inserere animis, sciebat verò quòd illa tunc demùm rectè percepturi essent, cum eum à morte rediuuium visuri, quod satis esse arbitratus fuit, ut non primo statim die illis rem enudaret, quanquam & aliam Theophylactus excogitauit causam, ob quam meritò tunc enucleare sua dicta nolebat iis, à quibus non intelligi cernebat. Abrah. 102. col. 1. Benè sperent ergò pii religiosi, qui sacris literis dant operam, & cum sint tardiore ingenio non statim affequi possunt, quæ siue legunt, siue audiunt, ex his namque quæ posthæc legent vel audient, etiam illa priora intelligunt.

Sunt qui longà vitâ, quam in vestè religiosa exegerunt, gloriantur, nec satis curant, utrùm vestitui sacro mores responderint. Horum prædientiam ut corrigeret Eusebius Emiffenus, siue vt alii volunt, Eucherius Lugdunensis, sic aiebat: *Solemus annos nostros, & temporum spatia supputare. Non te fallat, quicumque ille est numerus dierum. Illum tantum diem vixisse te computa, in quo malis desideris resististi, quem sine illius regula transgressione duxisti. Illum diem vixisse te computa, quem non malitia commaculasti, qui peccato non cessit, qui diabolo repugnauit. Illum, inquam, diem applica ad vitam tuam, cuius usus peruenit ad animam tuam. Si illum tantum diem vixisse putare debet religiosus, quem sine regula transgressione duxit, non ergò susceptæ, sed rectè vsurpatæ sacræ vestis tempus numeret (PPP. 293. & seq.) quia & ætatis religiosæ magnitudo non ex dierum numero, sed multitudine meritorum pensatur, nam & ille solum viuit, qui benè viuendo vitam meretur æternam, ille magis longæuius est, qui virtutum magis abundans. Ibid. 290. o.*

Postquam nonaginta, & nonem annorum esse ceperat Abraham, apparuit ei Dominus, dixitque ad eum: Ambula coram me, & esto perfectus, Gen. 17. Cur tam longæua sancti Abrahæ exprimitur ætas, cum studere perfectioni, & coram Domino ambu-

lare iubetur? Ut nobis documento sit, quòd simile progrediendi, ac Deo seruiendi studium nunquam dimittere debeamus, tametsi inter illius officia fortè incanuerimus.

Cum Deus nullum benefaciendi nobis finem faciat, quare nos ab illius officijs vnquam desistamus? Abrah. 92. o.

Ætas nulla, quamuis capulo proxima, emeritos apud Deum senes facit.

Corinthios homines sæculares his tam acribus verbis perstringebat Paulus: *Iam saturatus estis, iam diuites facti estis*, velut ex mente Chrysofomi illud *Iam prementis dixisset*: *Ludit vos turpiter, & periculosè, estq; à ratione aliena vestra opinio, quæ hoc habet, vt iam saturos, & expletos, iam peropulentis vos putetis: Insatiabilis enim res est pietas, & mentis puerilis est, existimare se totum accepisse*, inquit os aureum.

Si puerum à domo, quantum iactus est lapidis, abducas, vel mox delapsatur, vel mundi finem attingisse putat. Si crystallum ei des, adamantem arbitratur, cui totus sit impar mundus. Sic qui vnâ elemosynâ, vnâ corporis verberatione, vno ieiunio arbitratur in supremum pœnitentiæ, & liberalitatis cacumen peruenisse, nã ille puerili est animo, & iudicio, quantumuis capite incano.

Semper sicum Ecclesia simlatur, inquit Chrysofomus, *scire autem expediens est, quòd senescens sicus ferrilior enudat*, inquit Constantinus Imperator. Hinc accipiant senes, inprimis Religiosi, vt quò sunt proveciores ætate, eò sint fecundiores fructibus pietatis, vt fructuum, & annorum copiâ pariter augetant, & cum sint ex graui senectute incurui, sine ad officia Dei erecti & expediti.

Currant viam mandatorum Dei instar boni equi, cuius hac nota est, quando stans impatenter tolerat quiescem, & terram pedibus pulsans, cursum meditatur, inquit Cassius Vricensis.

Solam in via officiorum diuinorum impatienter ferant quietem, & remissionem senes cætera ferant æquanimiter effœtæ ætatis incommoda, & cursum semper meditentur, ad DEI cultum celeres, licet ad alia tardi.

Nihil organorum nostrorum natura post, sed antè tantum composuit, inquit Cyrillus in apologis. Cur hoc? A fronte, non à tergo posuit omnia sentiendi instrumenta supremus opifex, vt eâ structurâ nos tacitè moneret, in pietatis, & sanctitatis itinere progrediendum semper esse, nunquam retrò abeundum.

Apostolis suis aiebat Christus: *In hoc clarificatus est Pater meus, & fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei Discipuli*; Ioan. 15. Iam erant Discipuli, quomodo ergo futurum erat, ut efficerentur eius Discipuli? Et erant iam Discipuli per eius cooperationem, & efficiebantur per continuum studium, perseverantemque contentionem proficiendi sub disciplina eius. Ita ferè Caietanus: Petrus, Andreas, alijque quamuis decrepiti, & cruci, mortique proximi, efficiebantur Christi discipuli, aut certè ita fructificare, & gratificari, Deo studebant, quasi ad collegium illius nondum admissi essent, sed etiam dum aspirassent. Ibid. 93. c. 2.

Nunquam se perfectum putet Religiosus, quantumvis enim perpolita sit anima, quantumvis ornatis moribus, semper inueniet, quod plus expoliat, & emundet. Abrah. 105. o. In domo Abrahæ omne masculinum circumcidi debuit, Gen. 17. *Nec senex profectus, nec infans Vernaculum excipitur, quia omnis aetas peccato obnoxia, & ideo omnis aetas sacramento idonea*, inquit Sanctus Ambrosius. Nullus ergo præsumat, quod tam sit purus, ut circumcissione, refectione, purgatione non egeat. Ipse ad ætatis maturioris Abraham circumcidi iubetur, inquit ille rursùm.

Christus tamen baptizaret in Spiritu Sancto, & igne, Matth. 3. & peccata dilueret, habebat nihilominus ventrilabrum in manu sua, eoq; permundabat aream suam, idq; ne quis torpeat suscepto baptisate, inquit Euthymius, qui scilicet ætate maturâ baptizatus fuerit, talis enim homo, quantumcumque diligentiam, curamque adhibeat, vix efficere potest, quin offendant, & committat, quod rursùm emundari debeat.

Expolauerat se, illa de Canticis tunicâ suâ, hoc est, noxijs affectibus, quos cum originis peccato ab Adamo acceperat, & tamen statim querabatur, sibi posthæc ablatum pallium. Vnde illi recens nudatæ pallium, ut iterùm spoliari posset? Inde quod nulla tam pura anima, quæ non aliquid tunicarum pellicearum Adæ habeat. Anima quæuis auuis est, velut sentinam quandam circumferens, semper exhauriri debeat. Ibid. 106.

Religiosi superiores cum & amari debeant, & timeri, etiam facere debent, ob quæ tum diligantur, tum metuantur. Abrah. 67. o.

Postquam Protoparentum inobedientiam verbis acerbis Conditor illorum egregie depexisset, *fecit eis tunicas pelliceas, & induit eos*, Gen. 3. Oleastri dens in hanc rem annotationem sic habet:

Decet locus iste, Prælatos debere non solum castigare subditos suos ob peccata, sed etiam amorem signa castigatis ostendere, nam etsi peccator castigandus sit, homo tamen fovendus est. Exemplo ergo supremi Domini debent Prælati inferiores demulcere humanitate subditos, postquam eorum delicta seueriore censurâ perculerunt, sic ut in transgressionem vadat acrimonia correptionis, transgressores verò foueat blanda compassio charitatis. Abrah. 89. c. 1.

Omnis vniuersum quorumvis superiorum animaduersio, ut ne sit infructuosa, sic instituenda est, ut peccato deiecto, & prostrato erectus maneat peccator. Ibid. 88. o.

Sic David Psal. 7. rogabat Deum, ut in ira exurgeret, & exaltaretur in finibus inimicorum suorum, non ut eos interficeret, sed ut consumeret nequitiam peccatorum, *non ut sumeres panem de inimicis*, inquit Chrysostomus, *sed ut inimici cessarent ab improbitate.*

Sic Euphrates magnus Philosophus, & orator apud Plinium *insectabatur vitia, non homines, nec castigabat errantes, sed emendabat.*

Sic Christus cum ira circumspexit, & aspexit Iudæos, simulque contristatus est super cæcitate eorum, qui interrogari liceretne Sabbatis benè, an malè facere, nihil responderunt, *et visus iram contra virtutum, condolentia ad homines*, inquit Caietanus.

Sic David aiebat: *Irascimini, & nolite peccare*, Ps. 4. Sive ut alii legunt, *Nolite errare*. Errat, cuius iaculum aliud quam in scopum fertur. Ita errant, qui cum peccatum conficere deberent, peccatorem speculis suæ obiurgationis configunt, & vulnerant.

Alcon Cretensis dexterimus iaculator, cum eius filium draco inuasisset, tantâ arte direxit sagittam, ut ea in vulnere serpentis deficeret, & ad filium non perueniret, simulque & illum perimeret, & hunc seruaret. Hunc imitati sic configamus draconem peccati, ut illæsus abeat peccator. *In inimicis occide errorem, sed fove charitatem*, aiebat Mauritius Hilarerus.

Religiosi debent etiam suas habere vacationes, & ne arcus spiritus nimium tensus rumpatur, honestâ recreatione nonnunquam est relaxandus. Abrah. 78. o.

Angusta via est, & arcta porta, quæ fert in cælum, Matth. 7. atque ideo latum mandatum est necessarium, inquit S. Ambrosius in illud Ps. 118. *Latum mandatum tuum nimis*, velut dixisset: Quoniam stricta est semita, & austera disciplina, & rigidum vitæ asperioris indigutum, ea propter habet etiam suas

stas animi relaxationes, & honestas recreationes, ne in via, quam tenent, deficient.

Ipsi Apostoli iussi fuerunt venire *seorsum in desertum locum, & requiescere posillum*, Marci 6. postquam à prædicationis labore redierunt. Ex Theophylacti annotatione, *quiescere fecit Christus Discipulos suos, & sciatis Prælatis, laborantes, in verbo, & doctrina dignos, quibus detur sua quies, &c.*

Ipsa Ecclesia quadragesimalis ieiunii laborem lætâ admirabilis conuiuii à Christo instituti commemoratione leuat.

Arbores aded spiritum desiderant aliquem, vel solutionem, vel meatuum relaxationem, ut volebat Theophrastus, & quod caret alternâ requie, durabile non est. Ibid. 80. c. 1.

Permittendæ sunt Religiosis recreationes, sic tamen, ut modestiæ limites non prætergrediantur. PPP. 377. o. Permittebat & Christus Apostolis, ut ederent, ac biberent, quæ apud illos essent, ad quos diuenterent, Lucæ 10. addidit tamen: *Dignus est enim operarius mercede sua*, ut dum victum ab hospitiibus suis exhibitum acciperent, cogitarent se illum sumere tanquam alumnos scholæ Christi, & famulos domesticos, & operarios vineæ illius, ex quo fieret, ut temperanter cibum caperent, moderationemque, & frugalitatem, quæ tales deceret, seruariet. Ita ferè Euthymius. Ibid. 378. c. 2.

Paulus Philippenfes hortabatur, inquiens: *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete*. Sed mox addebat: *Modestia Vestra not a sit omnibus hominibus*. Cur ista? S Thomæ ea talia sunt, qualia si dixisset: *Ita sit moderatum gaudium Vestrum, & non vertatur in dissolutionem*, ut omnibus sine offendi- culi periculo innotescere queat, & nemo scandalum inde accipere possit si fortè intelligat.

Dei præsentia magnum est adipiscendæ perfectionis adiumentum. Dicebat Deus Abraham: *Ambula coram me*; quod ita exponit Ambulensis: *Sic ambula in omni conuersatione moram, & si me coram te semper videres. Et istud est præcipuum, quod hominem tollit à peccato, scilicet continua memoria de Deo in actibus nostris*. Hæc ille. Inexplicabilia, & innumera sunt commoda, quæ animæ confert Dei recordatio continua. Abrah. 94. o.

Plurimum utilitatis Dauidi attulit, quod coram Deo malum fecit, hoc est, illum, cum offendit, recordatus fuit? Itané plus habet, qui malum coram Deo facit? quærit Origenes, & respondet: *Illud profectò, quod continuo panisset, & dicit: Peccaui. Quando inter impia vitæ flagitiosæ studia memo-*

riam Dei retinemus, spes manet reliqua, quod illum per lachrymas conciliabimus. At qui discedit à conspectu Dei (ut Cain, qui egressus est à facie Domini) nescit conuerti, & peccatum panitendo purgare, inquit rursus Origenes.

Sanctus Ignatius aiebat, præsentis Dei recordationem sibi vnicum semper visum remedium, quo homo contineri in officio queat: *Memento Dei, & non peccabis*, scribebat in Ep. 3.

Tametsi populus Iudaicus valdè propenderet ad idololatriam, præsentem tamen Iosue, ut ferè loquitur Tostatus, non erat præsumptio, aut periculum, quod adoraret duodecim lapides è Iordane exemptos. Si hosce infrenare potuit homo præsens, præsens Deus quid non faciat?

Chrysostomus suos Auditores aliquando monebat rogare Deum, ut Apostolicum munus assequerentur. Quodnam? An variarum linguarum donum? Aut excitandorum mortuorum, aliorumque miraculorum patrandorum gratiam? Nihil tale, sed illud, *ut præsentem Deum habeamus*, inquit ille, quasi tunc quis vitam Apostolicam imitetur, quando Deum semper ob oculos habet. Ibid. 95. & seq.

Sunt Religiosi, qui cum se alicubi nonnullis tentationibus vexari, aut tristitiâ affigi, aut non satis commodè haberi vident, in alia monasteria transmitti, importunè rogant, in quæ cum peruenerint, eisdem vrgentur bellis, & ed peius semper habent, quò crebrius locum ex loco mutant. Sed quid iuuat euadere loca, & suarum cupiditatum vbique circumferre vincula? PPP. 216. c. 2.

Cum homo seipsum conducit, quocumque vadat, felicitas eius non in mutatione locorum, sed in emendatione morum sita est? Ibid. 215. o. *Habes multa in hoc cap. & alio in loco ad finem illius annotato, qua declamare apud religiosos possis*.

Religiosus velut piscis extrâ recessus, & solitudinis suæ aquas facile perit. PPP. 322. o. *Plurima reperient in hoc capite supremi conuentuum religiosorum moderatores, quibus permouere subditos queant, & ament latere, & publicum crebramque cum extraneis consuetudinem fugere*.

Pro exhortatione in Vestitione alicuius Monialis.

NON tam difficile negotium est abscondere Nigrem, quam clausam domi tenere mulierem, neque mortem acerbiorē consciscere mulieri possis, quam si eam domi reconditâ serues. PP. 2. 625. o.

Si ita res habet cum illo sexu, profectò sola omnipotens dextera Dei facit, quòd se quædam ipsæ intra monasteriorum angusta septa includunt, & solenni voto ad talem vitam obstringunt, in qua perpetuam seruate solitudinem debeant.

Amat hoc genus exire, amat hinc inde discurrere, inquit Oleaster, ac propterea Deus superuacaneum duxit mulieribus imperare, quod viris præcepit, nimirum vt ter in anno in templo apparerent. Ibid. c. 2.

Putipharis vxor suspicata Iosephum putare, quòd non seriò ipsius concubicum appeteret, sed magis tentandæ, & explorandæ fidelitatis illius gratiâ, vt illi persuasissimum faceret, ex penitissimo animo descendere, quod toties rogârat, *Dormi mecum, quid fecit? Publico festo instante, cuius festiuitatem feminas quòq; frequentare mos erat, sinit morbum apud maritum,* inquit Iosephus, & domi sola mansit. Egredidit simulauit, vt ne domo exiret. Ostentandi, & omnium oculis exponendi sese occasionem alioquin expetitissimam volens, ac lubens præterlabi permittens, Iosephum de sua enixa voluntate certiore reddidit, vehementissimoque amore illum profèqui non obscure significauit, sed grauissimo, & luculentissimo argumento euicit, ac demonstratum dedit. Quæ enim domo prodire cum possit, non prodit, quæ publicos conuentus, propalâmque videri, & videre negligit, ea haud dubium plurimum amat, & perditè charam habet gratiam eius, cuius gratiâ hoc facit. Ibid. 626. c. 1. & 2.

Dubitatum ab aliquibus fuit, utrùm filia Iephte reapse à patre ferro truncata, dein rogo imposita, & exusta fuerit, vt esset holocaustum, quod ille vouerat.

Lyranus ex sententia Hebræorum sic hac de re ait: *Sine præiudicio, Et per modum collationis potest dici, quòd Iephte filia non fuit sacrificata Domino per mortem corporalem, sed potius per cœlestem, seu spiritualem. Itaq; fuit sacrificata Domino per obseruationem virginis eius, seruendâ in orationibus, seruens, ac pijs operibus.* Ergo quòd Iephte filiam suam vitæ solitariæ addidit, & ad eum modum sacrificauit, tantumdem fuit, quantum si victimam mactasset, idque ex sententia sapientiorum Hebræorum, sine quorum consilio, & approbatione nihil ille nouare ausus fuit. Itaque qui Iephte suaserunt, vt filiam, quam non mactaret victimam gladio, claustro includeret, eâque ratione sacrificaret, videntur sensisse id perinde esse. Et reuera vt sunt mulieres pleræque impatientes

recessus, & infensæ latebris, & solitarijs inimicæ patrietibus, sic eodem loco habent excludi à communi consuetudine hominum, quo prosum è viuis tolli, & quæ secreto viuâ includitur, ea tale id reputat, quale si mortua tumulo inferatur, & obruatur, humo. Ibid. 627. c. 2.

In Festo Beatissimæ Virginis Matris Dei in Templo Præsentatæ.

Autore Ad. R. P. M. CHRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ Hispano.

Interprete F. Iohanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

Loquente IESU ad Turbas extollens vocem quadam Mulier, &c. Luc. 12.

Eremoniarum, quibus Deus mysticum holocausti sacrificium celebrari voluit, vna è cæteris fuit, vt quo die illud litaretur, personarent tubis, quod Deus significabat, placere sibi quòd talis victimæ oblatio ad aures omnium perueniret: *Cæteris tubis super holocaustis,* aiebat Num. 10. 10. Considerationem profectò meretur, cur Deus hoc sacrificium magis, quàm alia voluerit tubarum clangore celebrari, qui alioquin singulari studio, ac solitudine curauit, & cauit, ne opera nostra bona vanæ gloriæ aurâ afflaret, eò quòd per hanc illa vitari soleant. Verùm si propriam holocausti conditionem expendas, non fuerit difficile reperire causam, quam id ille præcepit. Inter holocaustum, & sacrificium, quod vocabatur pacificum, hæc erat differentia, quòd in hoc non solum Deus habebat partem, cui adolebantur intelatina, verùm etiam Sacerdos, & ille, qui offerebat, verùm in holocausto omnia ad solius Dei gloriam cremabantur, & consumebantur. Magno semper honori duxit Deus exhibere se gratum, & sacrificium, quod ipsi debebatur, voluit omnibus innotescere, ac propterea iussit perstrepe tubis, quoties holocausta immolabantur, vt omnes intelligerent, quòd haberet amicos, qui animo prompto, ac deuoto ipsi obseruarent.

Hodie Sacratissima Virgo fecit ex seipsa purissima

num holocaustum, totam se officijs Dei, & templi offerens, & voluntatem quidem per obedientiam, tenerum corpus per castitatem, per paupertatem verò exiguam supellectilem, quæ hæreditario illi à parentibus obuenire poterat, & sensus exteriores per claustrum recessum consecrans, in quem se trimula puellula abdere cepit. Hodie denique per abnegationem sui ipsius mortua est mundo, quæ vitam ex sua carne Filio Dei datura erat. Ratio postulat, vt holocausti tam solennis dies festiuissimè, ingentiq; plausu celebretur, ea propter insonent litui, perstrepanz buccinz, canerit tubis super holocaustis, ad cæli, terræque aures perueniat, quòd Deus inuenit creaturam, quæ non maior trimula totam se eius officijs dedicauit.

S. I.

Quòd cælorum Regina tam tenera in ætate in Templo sese obtulit, pro Pharo fuit, quæ multis Virginitibus viam ostendit, per quam in portu domus Dei nauem suam collocarent.

DE illis ex libri Canticorum c. 7. verbis: *Quàm pulchri sunt, gressus tui in calceamentis, Filia Principis!* Multi aiunt, esse Sponsi, ijsque prædicare celerem Sponsæ suæ incessum. Alij volunt esse ipsiusmet Sponsæ dicta, & quòd ijs dilaudet passus suæ cuiusdam sororis, quæ iuerit, vt Sponsam se Sponso suo offerret. Veritas est, eaque opinioni magis securæ conformis, quòd hæc laus (si cum Ruperto sentiamus) ad commendationem gressuum Reginz cælorum dirigatur. Atque ego cum tanti Doctoris bona venia aio, eos huius virginis passus talibus verbis prædicari, quibus templum hodie petijt quando vt Deo se offerret, abiit.

In veteribus quibusdam codicibus verba ea sic habent: *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, Filia Abraham!* Filia autem, siue neptis Abrahamæ idem est, quòd illud nostræ Vulgaræ, *Filia Principis*, Abraham enim, ex phrasi Scripturæ, significat Principem. Quando Sara in terra Chanaan diem suum obiit, maritusque superstes locum sepulturæ emit, cui defunctæ cadauer inferret, dicebant Chananæi: *Princeps Deus apud nos*; Gen. 21. 23. donaruntque Abraham titulo Principis, vt tantundem sit, *Filia Abraham*, quantum *Filia Principis*. Vocatur autem Beatissima Virgo Filia Abrahamæ, non solum quòd ab illo descendit, verum etiam quia opus illius maximè heroicum imitata fuit, illud quo filium suum macrare victimam voluit, Quàm ingens

decrepiti hominis animus, qui pupillas suas immolare voluit, quando certum habuit litare Isaacum tam tenera in ætate, & cibum offerre Deò, quem illi vnicè gratum sciebat. Ipse enim per Michæam Prophetam, qualia amet fercula, indicauit, cum ait: *Præcoquas ficos desiderauit anima mea*; Mich. 7. 1. Alia translatio habet: *Gratiore, & maturiores ficos expetiui*, quæ primæ sint, sed & præcoces, qualis erat Isaac, qui etiamnum puer fuit maturus Deo, Dani & Samueel, sed præ omnibus cælorum Regina, quæ cum triennis puella esset, gratissima fuit palato Dei, quando illi in Templo sese obtulit, sequens ea in re vestigia proauis sui Abrahamæ, consecrans illi animæ suæ partum primogenitum, hoc est, purissimum suum affectum, & deuotissimam perpetuò seruiendi voluntatem.

Quidam Hebraizantium legunt verba superiora in hunc modum: *O quàm pulchri sunt Gressus tui in calceamentis, Filia Aminadab!* Sic legit & S. Ambrosius Serm. 17. in Plal. 118. approbans eam versionem, quæ huic solennitati supra alias commoda est.

Celebris hic Dux Aminadab fuit Pater Naasson, & auus Matris Dei, ac propterea meminit illius S. Mathæus in genealogia Christi, & Mariæ dicens: *Aminadab autem genuit Naasson*. Cum populo Israelitico ex Ægypto ad terram promissionis contendenti sæuus à terrogo persecutor cum ingenti exercitu immineret Pharo, & Moyse virgà mare aperuisset, viamque, quæ effugere hostem posset, quantum huius gladium, tantum insolentis itineris transicum omnes formidabant, quando Aminadab timore omni abiecto primus per arenia vada, & medium aqueorum montium pergens, cæteros suo exemplo ad sequendum pertraxit. Ita ferè Lyranus in c. 12. Exodi.

Cum ergò Spiritus S. præuideret charam hanc puellulam, quæ prima complanauit iter, vt illius exemplo prouocata multæ Virgines consecrarent Deo suam Virginitatem, cerneretque eam pergentem ad Templum aiebat: *O quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, Filia Aminadab!* velut alijs verbis dixisset: O pretiosa puella quantum accedis ad similitudinem aui tui Aminadab! Nam vt ille primus inuit viam, quam ante nemo triuerat, aliorumque ductor, & incitator, vt sequerentur, fuit: Sic te, quæ in templo prima primulos tuos annos, Deo, virginitatemq; tuam obtulisti, imitantur Virgines aliz, suæque corpora, & annos, & integritatem eidem consecrant.

Hinc est, quòd beatissima Dei Parens à S. Ambrosio in 1. lib. de institut. Virg. nominatur *Virginitatis Magistra*, ubi & ista habet: *Maria signum sacra Virginitatis exulser, & Virginitatis vexillum leuauit*. Et S. Thomas 1. p. q. 18. art. 4. affirmat, quòd illa prima Deo votum Virginitatis nuncupauit.

Et S. Ioannes Damascenus vocat illam *Virginum Reginam*, quam omnes respiciant, quæ suam Deo volunt dedicare Virginitatem. S. Hieronymus visita illo suo magisterio, & purioris sermonis nitore sic pronuntiat in Epist. ad Pammachium: *Igitur Christus, & Maria Viriussq; sexus Virginitatis dedicauerè principia*. Christus viris Religiosis, & Castimonialibus Maria prototypi loco fuerunt, quod inspicientes discerent suam Deo consecrare Virginitatem.

Hinc iam elucescet sensus istorum verborum ex c. 4. Cant. *Collum tuum sicut turris David, quæ adificata est cum propugnaculis*. Pono hîc, quòd Rupertus per collum Ecclesiæ intelligit Mariam Virginem, quia illa inclinât caput Ecclesiæ, quod est Christus, vt aspiciat necessitates corporis huius mystici, tum etiam, quia per illam fundimus voces, & promimus verba in cœlo.

Litera eorum verborum Originalis sic habet: *Qua adificata, vel constructa est ad disciplinam*, scilicet tradendas. Apertius, & apcius in rem præsentem transtulit Pagninus: *Qua adificata est ad docendum*.

Fuit ergò turris ea, qualis illa ciuitatis Ianuensis, quæ Phari instar est, ad cuius fulgorem dirigunt cursum, qui nauigio per vicinum mare feruntur, ne in scopulos impingant, & naufragium faciant, antequam in portum securi perueniant.

Talis Pharus est Maria in Templo sese Deo inter ipsa vitæ primordia consecrans, quæ multas virgines docet, vt si in periculoso mundi huius mari perire nolunt, in portum status Religiosi se recipiant, & perpetuæ integritatis voto Creatori se obstringant.

Absoluamus hunc discursum expositione Sancti Hieronymi, qui ea verba, *Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis*, in lib. contrâ Iouinianum adfert, & intelligit de ijs, qui profitentur humilitatem, & in religioso vitæ instituto suam Domino dedicant puritatem.

Scitis in quo posita sit pulchritudo calcei? Si me respondere oportet, dico in eo consistere, quòd paucas habeat puncturas (*wenig stich*) vt tunc possumus dicere virgini religioso, *quam pulchri sunt*

gressus tui in calcamentis, quando rarò superiores suas, æqualesq; sorores aculeatis appetit verbis. Sunt enim nonnullæ Virginum sacrum, quæ Christi sponsæ esse deberent, tam parùm mortificatæ, tamque parùm humiles, vt vitæ partem bonam male transigant inter has tam vanas cogitationes, vt rùm pro sua dignitate æstimentur, & honorentur à suo Ordine.

Moralitas huius S. I.

Quàm egregiè instituit omnes personas spirituales hæc puellula, quamque insigne documentum tradit ijs, qui per virtutis iter quærunt suum cœlestem sponsum, quàm scilicet prompti debeant esse, expeditique eorum pedes, quàm celeres passus! Aristoteles in suis Problematis inuestigat causam, cur tardè, & lento passu progrediens fatigetur citius, quàm qui celeriore, & incitatiore gressu pergit. Respondet, id fieri, quia *dum subsistit, refrigerant in corpore spiritus animales, quibus omni peragitur motus*, adeoque facilius languescimus, & delassamur morosè pergentes, quàm cum mediocriter acceleramus gradum, ipso enim motu magis accenduntur, & inardescunt spiritus. Hæc est viua effigies eius, quod euenit in passibus, quibus progredimur per viam virtutis, nam vt ij sunt tardi, ac lenti, ita pedetentim pergimus, refrigeratque & languescit spiritus, & remittit feruor, quo susceptum fuit iter & propterea facile defatigamur. Et res manifesta est, quòd exiguam habet proficiscendi voluntatem, qui paulatim, & velut impeditis pedibus per semitam virtutis progreditur, quia *refrigerat spiritus, quo peragitur motus*. In Genesi legitur historia, quæ huic proposito est peropportuna. Grauis fuit duorum fratrum, Jacob, & Esau controuersia, & longiturna huius erga illum simulas. Medius intercessit Deus, remque ita composuit, & Esau eò adegit, vt reuertenti è Mesopotamia Iacobi obuiam iret, & vitæ comitem se offerret, ac diceret: *Gratiamur simul, ero socius itineris tui*, Gen. 33. 12. Verùm quid respondit Iacob? Quod textus sequentes ibi his verbis referunt: *Nosti domus me, quòd paruulos habeam teneros, & oves, & boues factas mecum, quas si plus in ambulando fecerolaborare, morientur & nã die cuncti greges. Præcedat Dominus meus ante feruum suum, & ego sequar paulatim vestigia eius sicut videro paruulos meos posse*; ibid. v. 13. 14.

Aduertisne ista? Oprobriatè Iacob aliud quidpiam ardentius, quàm vt redire in gratiam fratris sui Esau posset? Nihil æquè cupiebat? Nónè Esau ipsul,

met suam illi amicitiam, & societatem offerebat? Omnino. *Gradamur simul* verbis humanis dicebat.

Quam importuna sunt ergo illa Iacobitis excusationes? Oves meæ, domine, inquit, & boues sunt scæ, & filii mei teneri, quàm paruuli, si accelerare iter, & plùs solito maturare coëgero, mortem omnibus vnã vnã dies adferet, præeat itaq; Dominus, & frater meus, ego vestigia eius sensim legam, & paulatim sequar, sicut videro paruulos meos posse.

O Iacob paulatim! Pedetentimné, & ad mensuram incessus paruulorum vis progredi? Nihil dico amplius, ego enim hinc accipio, quòd nolis viæ socium habere fratrem, si enim id velles, possent greges, liberi, & domestici cæteri pergere soli, tu verò cum fratre comite viam carpere. Itaque fieri non potest, quin tua ergà illum voluntas, & propensio refrixerit.

Habes hic iterum viam delineationem eius, quod accidit animæ, quam conscientia scrupuli vrgeat, vt expectat amicitiam Dei. Sed quando suprema maiestas beneuolam se exhibet, comitatumque suum offert, dicens: *Gradamur simul, erog, socius stineris tui*; mox obuertit oculos ad res huius mundi, & quanquam habeat voluntatem proficiscendi, paulatim tamen iter illud conficere cupit.

Habet ille concubinam, dicitq; ei Deus: *Gradamur simul, erog, socius stineris tui*. Sed respondet ille: *Nosti, Domine*, quòd sum obligatus isti mulieri, quæ grauida est, & sui honoris dispendium tulit, vt meæ seruiret voluptati. Hancné ego mori permittam? *Mortetur autem Gnã dno. Præcedat Dominus meus, & ego paulatim sequar*, paulatim me istã muliere, & consuetudine illius abdicabo.

Dicit Dominus alteri, qui rem alienam sibi infestè vsurpat: *Gradamur simul*. Et quid respondet? O mi Deus, vxorem habeo, & oneratus sum liberis, & adhuc existimationem meam fouere debeo. Si restituo aliena, hæc omnia morientur Gnã dno simul. *Præcedat Dominus meus, paulatim sequar*, & reddam, quæ contrã fas retinui hætenus. O te infelicem! Itanè paulatim vis proficisci? Næ tu nullam habes adiungendi te Deo socium voluntatem. Cùm enim tam lento gradu pergis, refrigescit spiritus, & feruor, quorum cœpisti. Nec satis promptis, expectitisq; pedibus cum proficisci dicer, quisquis recogitat, quantum hinc à cælo absit, quod est perlongum interuallum. Fortunata ea anima, quæ hoc iter totã pedum contentione percurrit, vt ad Deum

perueniat, vt ad eam dici queat: *Quam pulchri sunt gressus tui!*

Sanctus Paulus in hanc rem ita scribit: *Abundantius oportet obseruare uos ea, quæ audimus, ne forte perefluamus*; Hebr. 2. 1. Quid est, quod dicit Nonné satis est amare Deum, & obseruare legem illius? Satis est, at si remissè, perfunctoricè, languidè facias, perdendã salutis manifesto te periculo exponis. *Ne forte*. Non ego affirmo, quòd iacturam facies æternæ salutis, fieri tamen posset, vt perderes.

Et hoc metaphorã mysticã subindicat, dicens, *Perefluamus*. Non est verbum aliud, quo totam istius vim, & energiam exprimas. Contigerit tibi aliquando habere vas testaceum.

Implesti illud pretioso liquore, sed non obseruasti exiguum in vase rimulam, per quam omnis ille liquor paulatim, guttulatim que elapsus fecit, vt nihil inuenires reliquum, cùm integrum requireres, & reperire putares. Caritas pretiosissimus quidam liquor est. De ea dicit Apostolus: *Charitas ad Deum diffusa est in cordibus nostris*, Rom. 5. *Habemus autè istum thesaurum in uasis fictilibus*; 2. Corinth. 4. isque tam plenis rimarum, vt nisi summã diligentia ea obserues, sensim perstillent, & omnia elabantur.

Et hoc est, *ne forte perefluamus*. Intepesceat enim paulatim charitas, & omnia peribunt. Non dico hoc, quòd multis peccatis venialibus possit extinguì charitas, sed quia illa venialia fores aperiuunt grauioribus, per quæ illa fugatur.

Mendaciam leue vocat aliud, quod pondera habeat, à furto exiguo proxima via est ad maius, & cùm ista minora non curamus, solet Deus negligentiam istam nostram sic plectere, vt liquorem charitatis elabi nobis sinat. Et hoc vult dicere Sanctus Paulus, cùm ait: *Abundantius oportet nos obseruare ea, quæ audimus, ne forte perefluamus*.

Confirmo hoc illo Ecclesiastici c. 7. 21. *Cor fatui quasi vas confractum*. Fatuus, & peccator duo sunt eiusdem hominis sceleribus assueti epitheta in sacriliteris, nullus enim tam amens, & insanus, quàm qui in eum peccare audet, qui cùm sit omnipotens, quamcunq; iniuriolam suam æterno vindicare supplicio potest.

Cor ergo fatui, siue quod idem est, peccatoris quasi vas confractum, quia sicut totum effunditur, quidquid tali vasi seruandum infunditur, ita corda quorundam flagitiosorum hominum sic omni ex parte hiant, vt ex illis dilabarur quidquid siue Ecclesia piarum exhortationum, vel Deus donorum, ac misericordiarum infundat.

Imitemur ergo cœlestem hanc puellulam, & superos istos thesauros sollicitè custodiamus, & magno in pretio habeamus, acceleremusque iter nostrum, & tam ardentè per viam virtutis contendamus, ut feliciter obtineamus præmium gratiæ in hoc mundo, & gloriæ in futuro.

Ex his facile fuerit prolixum, & fructuosum considerare Sermonem, si illud paulo pluribus amplifices, quod dicitur charitas paulatim dilabi per rimulas peccatorum venialium, non quod hac illam effundant, sed quia fores aperiunt mortalibus, qua extinguunt. Nissenus autem PP. 2. 635. o. magnâ copiam dabit, unde plurimum exaggerare possit. Vide etiam ad finem illius c. adscriptum locum ex Tomo II. Vbi idem argumentum doctè tractatur.

S. II.

In quo exponitur Evangelium, quod in hac solennitate legitur, simulq; declaratur, esse artificium prudentiæ, quando magnis vocibus, & clamoribus prædicatur, quod propter suam magnitudinem verbis pro dignitate laudari non potest.

Diligenter notandum est illud Evangelistæ: *Extollens Vocem quadam mulier de turba dixit, Beatus Venter, &c.* In his istud premitte: *Extollens Vocem.* Sed quid sibi vult, quod Marcella (hanc enim fuisse aiunt, quæ è medio vulgo succlamavit) vocem tantoperè extulit, ut laudes Christi, & Mariæ efferret? Scitis quid sit causæ?

Sancto Ioanni in sua Apocalypsi visa est mulier amicta sole. Græcus legit: *Vestita admiratione.* Ea mulier Sanctis Augustino, & Bernardo est Mater Dei. Dicit ergo Sanctus Ioannes, vidisse eam *Vestitam admiratione.*

Ingrederis officinam pictoris, videsque plurimas imagines, omnes elegantes, easque proinde multis verbis prædicas. Inter omnes incidunt oculi in vnam præstantissimam excellentissimi cuiusdam pictoris, cui concedere Apelles debeat, atque hic, cum te verba deficient, adducis supercilia, vnaque humeros, & parcens verbis admiratione tantum, & stupore eam dilaudas.

Sancti alij possunt verbis à nobis commendari, & MARIÆ Virgo solâ admiratione, ut quæ *Vestita sit admiratione.* Virgo illa, & Mater est. Non capio hoc, inquis. Admirare ergo. Mater est, & filia eiusdem Dei. Non intelligo, quod dicitur, ais. Igitur admirare. Vix concepta fuit, quando tantâ gratiâ benevolentissimus Deus animulam eius cumulavit,

quanta non est omnium simul Angelorum, his enim per partes data est, MARIÆ autem tota se plenitudo gratiæ infudit, inquit ferè S. Hieronymus. Transcendit caprum meum, quod hic audio. Admirare, quod ingenio non assequeris. Propterea enim Aristoteles dicit, quod *magnorum non est laus, sed admiratio.* Et Aulus Gellius lib. 4. ait: *Admiratio, qua maxima est, non parit verba, sed silentium.* Ingens proinde admiratio muta est, & inops verborum, & affluens stupore. Mater Dei res tam magna est, & supera, tam sublimis, & incomparabilis sanctitatis, & venustatis, ut & Angeli ineptos se agnoscant illi satis deprædicandæ, & propterea illam admirantur.

Quare S. Epiphanius in Serm. de laudibus Virginis sic exclamat: *O Virgo Sanctissima, qua exercitum Angelorum in stuporem adduxisti, stupendum miraculum in cælis mulier amicta sole, siue vt ex Græca versione diximus, mulier Vestita admiratione!* Attonitos, atque elingues reddit Angelos, magnitudo MARIÆ, ut negotium enumerandarum laudum illius suscipere præ stupore non possint.

Verum quando quis tenetur loqui, non satisfacit officio suo, si tantum admiretur. Quid ergo faciet ille, qui & loqui debet, & eloqui quod vellet, non potest, ne sordidus videatur, & parcus? Dicam. Vociferetur. Hoc enim est prudentiæ insigne artificium, ut qui linguâ satis exprimere non potest, quæ animo concepit, neque ingenij partus edere, quibus exæquet rem, quam commendare velit, succlamet quantâ maximâ laterum contentione potest, quæadmodum S. Marcella *extollens Vocem, &c.*

Tale quoddam consilium suggestit etiam David, qui in simili cogitatione versabatur, cum dicebat Psal. 32. *Bene psallite ei in Vociferatione.* Notate quod ait, *in Vociferatione*, quasi dixisset, extollite vocem sicut Marcella, succlamate, solâ enim admiratione non satis fit obligationi, & verba nimis tenuia sunt, & imparia laudationi, si exprimentur. Quid ergo faciemus? *Bene psallite ei in Vociferatione*, siue vt legit S. Remigius, *ineffabiliter*, hoc est, ita vt verba proloqui non possitis. Nam si verba efari, & efferre sermone aliquid velis, inditio est non magni æstimare eum, quem laudare cupis, aut non satis cognoscere, cuius si rectam haberes notitiam, obstupescatis eius magnitudine, contentis vocibus indicare encomia, quæ proloqui verbis nequis. Genebrardus vult Davidicis verbis talem subesse sensum, qualem si diceret: *Bene psallite ei in clamore*, hoc est, confusus, & operosis vocibus.

Nihil

Nihil minus mysterij habent illa eiusdem Davidis ex Psal. 26. *Circulus, & immolans in tabernaculo eius hostiam vociferationis.* Sanctus Remigius illa verba sic declarat, ac si David dixisset: *Gratias eius in me vacua non fuit*; hoc est, quando ego illum solâ vociferatione laudavi, tunc satisfeci officio meo, tunc gratiâ eius cumulâtè repletus fui.

Seraphim illi apud Isaiam *clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Ita vociferatio nonnisi confusio erat? Sed non absq; artificio, & solertia erat. Officium illorum Angelorum requirebat, vt laudarent Deum. Per admirationem solam, & stuporem non ei satisfaciebant, cognitio summi boni apud illos magna erat, vicinitas, quâ illi propinqui erant, proxima, quare velut absorpti, & attoniti tantâ magnitudine, cum articulata diu formare verba non possent, quod poterant, vociferabantur, & identidem, vicissimque clamabant, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, idque sine vlla intermissione, vel remissione.

Eodem artificio vitur Ecclesia in illa solenni Antiphona *Salve*, inquit: *Ad te clamamus*, hoc est, magnis vocibus te appellamus, laudesque tuas prosequimur, o Virgo purissima. Hoc est, quod dicit David: *Bene psallite ei in vociferatione.*

Finio hunc discursum, & aio, quod S. Marcella habuit magnam cognitionem dignitatis Matris Dei, quia non voluit illam exaltare solâ admiratione, sed imitatione Seraphinorum *extollens vocem succlamavit, & dixit: Beatus Venter, qui te portavit, & Verba, qua suscepisti, beata.*

S. III.

Exercitium præcipuum MARIÆ puellæ in Templo fuit vacare orationi, & illa omnes docet facere tantundem. Excellentia huius sacræ exercitationis expenditur.

Sanctus Bonaventura To. 2. de meditat. c. 3. referens quomodo gratiosâ hæc puella tempus in Templo distribuerit, sic ait: *Beatissima Virgo hanc sibi regulam statuerat, vt à mane usque ad tertiam orationibus instaret, à tertia usque ad nonam operi manuum insendebat, à nona orationem suam iterum incipiebat, à qua non recedebat, quousque Angelus appareret, de cuius manu escam accipere solebat. Semper Deo præsens aderat hæc Virgo, continuam orationi operam dabat, sub matutinam creperam verò ardentius precibus vacabat, quàm vnquam, idque in eam horam usque, quæ nobis est nona, submissisque*

Tom. IV.

in terram poplicibus singulari affectu à Deo expectabat remedium generis humani, & incarnationem Verbi. A nona nostra ad tertiam usque operabatur, quæ ad Templi ornamentum faciebant. A labore redibat ad orationem, in eaque perstabat, donec Angelus illi ministraret cibum siue è cælo allatum, siue in terris aliunde acceptum. Hæc faciens omnes docuit studere orationi.

Volo videamus, quid sit oratio, & quomodo rectè institui debeat. S. Thomas 2. 2. q. 83. art. 2. S. Ioannes Damascenus lib. 3. fidei orthodoxæ, S. Augustinus serm. 230. de Temp. denique S. Chrysostomus homil. 30. in Genesim affirmant maxima beneficia, quæ Deus præstare hominibus, vt eos spiritualibus bonis locupletet, constituit, non aliter ab eo conferri, quàm per orationem. Propterea magnus Tertullianus ait: *Horrendum est diem sine oratione transire*, horrendum transigere diem, quo non per orationem ad Deum recurras, eumque tuum perpetuum benefactorem, Deumque ac Dominum agnoscas.

Illâ de Cantorum 4. c. verba, *Collum tuum sicut turris David*, Theodoretus exponit de oratione, dicitque orationem esse collum Ecclesiæ. Tria sunt officia colli in corpore humano. Primò, seruit respirationi, deinde submittit caput, vt attendat, & prospiciat necessitatibus corporis, tertio, velut canalus quidam est, per quem nutrimentum ad cætera membra descendit.

Oratio vocatur collum huius corporis mystici, scilicet Ecclesiæ, quia tria ista officia præstat. Primum enim tota Ecclesia, & omnes fideles respirant per orationem, & ipsa est respiratio animæ. Propterea S. Paulus 1. Thessal. 5. ait: *Sine intermissione orate*, quoniam oratio est halitus animæ, quo deficiente simul vita spiritualis deficiet.

Omnes sensus feriari ab opere suo possunt, sola respiratio vacare nunquam potest. Oculi nonnunquam condormiscunt, aures non audiunt, olfactus nihil odoratur, & somno sepulti hominis sensus omnes conquiescunt, halitus diu retinere non potest, simul enim respirare, & viuere definit. Similiter & quædam virtutem opera nonnunquam intermittere aliquamdiu possumus, nec enim semper dare elemosynas, aut flagris verberare carnem possumus, feriari ab oratione nunquam debemus, quia est respiratio animæ, vt diximus, eamque ob causam Dominus apud Lucam 18. aiebat: *Oportet semper orare, & nunquam deficere.*

Quæro. Potestne ergo homo perpetuò versari in ora

Q

in ora

in oratione? S. Augustinus huic occurrit difficultati, exponens quomodo intelligi debeat istud Pauli, sine intermissione orate. Dicit autem ita: *Desiderium tuum oratio tua, consuetudo desiderasti, consuetudo orasti.* Itaque cum aliud non possumus, desiderio saltem Deo adflare presentes debemus, ne suus animæ halitus intercludatur.

Secundum colli officium est inclinare, & demittere caput, ut toti succurrat corpori. Hoc facit oratio tanquam collum Ecclesiæ, inclinans caput illius, hoc est Christum, ut videat necessitates corporis mystici suorum fidelium, eisque succurrat.

Tertium officium colli est deferre cibum, ac submittere nutritioni omnium membrorum. Oratio impetrat Ecclesiæ omnia, quæ habet bona. Quam S. Augustinus dicit: *Oratio iusti clavis est calis. Ascendit precatio, & descendit Dei miseratio.* Hæc sunt officia, quæ præstat oratio, propter quæ iure merito vocatur collum Ecclesiæ.

Reliquum est scire, quidnam petere debeamus, & quemadmodum. Quid obsecrare debeamus, & quomodo precari, id Christus per os S. Iohannis aperuit, dicens: *Si quid perseveratis Patrem in nomine meo, dabit vobis, Ioan. 16.* In his obserua, quod primum docet, illam esse efficacissimam orationem, quæ fit communiter à multis. Propterea ait: *Si quid perseveratis*, in plurali, velut dixisset: *Communes in conuentu preces simul fundite, multorum enim orationes citius exaudiuntur à meo Patre.*

Atque ut videas efficacitatem orationis communiter factæ, animaduerte, quod cum victi essent Iacobus, & Petrus Apostoli, Iacobus truncatus capite fuit, quia Ecclesia pro illo non rogauit, Petrus autem liber euasit, quia oratio fiebat ab Ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo. Act. 12.

Sed illud hic studiosè notandum, quod Petrus in carcere erat victus catenis, & compeditus, cumque ad illum noctu venisset Angelus, excitauit eum (dormiebat namque) ac iussit surgere *Velociter*: velut dixisset: Age Petre, atque exemplo, & quam celestissime fieri potest, ab hoc carcere te prorripe. Sed cur *Velociter*? Quid mali fuisset, si paulò cunctantius inde excessisset? Excubiæ dormiebant, fores patebant, Deus suam omnipotentiam, ut liberaretur, interposuerat, fortissimus quidam Angelus minister delegatus fuerat, ut illum eximeret, quæ hic rimendi occasio erat? Nulla. Cur ergo dixit Angelus: *Surge Velociter*? Quia tota pro Petro obsecrabat Ecclesia, orationi autem, quæ fit communiter à tam multis, non scit Deus

vel momento negare, aut differre auxilium. *Oratio fiebat ab Ecclesia sine intermissione pro eo.* Ergò *surge Velociter*, Petre, aiebat ex Deo Angelus, velut Deus ipse dixisset: Tota pro te communiter fundit preces Ecclesia, volo ut mea sponsa videat efficaciam talis orationis, quæ ab hominum cætu frequente funditur. Arbitrari autem hoc ex eo sponsa Dei potuit, quod cum Christus plurimum gaudeat triumphis martyrum, & Petrus postmodum esset facturus martyrium, cum illum sospitauit, se voluptate, quam ex eius passione habere tunc poterat, fraudauit, ut ne orationi, quæ à multis fiebat, deesset. Sanctus Ioannes Chrysostomus in ea cogitatione fuit, quando hom. 29. ad Pop. sic ait: *Vu discere, quanta sit orationis sancte in Ecclesia potestas? Victus erat Petrus, multisq; catenis circumdatus, oratio autem fiebat ab Ecclesia pro eo, & statim eum ex carcere liberauit. Quid hac optatur est oratione potentius, qua columnam Ecclesia adiunxit?*

Promamus alium conceptum nihilo inelegantior prior. Ingredebatur Ionas Niniuen succlamans: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur.* LXX. legunt: *Adhuc tres dies, & Ninive subuertetur?* Quomodo hæc tam pugnancia, ut videtur, dicta in concordiam adducemus? Ex vulgata editione quadragesimus, ex LXX. Interpretum translatione tertius dies erat futurus extremus Niniuitarum. Quomodo vtrumque horum esse potest? Dicam.

Duplicem Niniuen in vna considerare debemus.

Harum altera constabat ædibus, plateis, muris, altera plena erat culpis, & peccatis. Quando propheta aiebat, post quadraginta dies subuertendam Niniuen, de materiata illa, hoc est, domibus, & muris loquebatur, quæ ad illum diem solo æquanda esset. Verùm Dei intentio eò ibat, ut Niniue culparum, & peccatorum subuerteretur. Et quoniam mox à denuntiatione imminentis excidi *Ninivita* receperunt se ad seriam penitentiam, & orauerunt *fortiter ad Deum*, & tam efficax est oratio multorum communis, per eam factum est, ut DEVS intrâ triduum illis suas condonaret noxas, & rectè dictum, quod intrâ tres dies Niniue culparum fuit euersa. Sic ergo hi duo textus conciliantur, ut quantum ad mentem Prophetæ attinet, quadraginta fuerint dies, post quos diruenda erat Niniue, quod verò ad orationis communis efficacitatem spectat, tres tantum erant, post quos flagitiorum Niniue excisa fuit.

Addamus robur dictis. In choro Religiosorum hæc

hæc est solennis claufula pene omnium lectionum : *Tu autem Domine miserere nostri*, quod ab vno dictum alii hoc responfo excipiunt: *DEO gratias*. Quænam sunt hæ gratiæ? Si non obtinuerunt beneficium, quod petierunt, quomodo agunt gratias? Referre gratias pro beneficio nondum accepto, vel adulatio est, vel fictio. Ecclesia nec assentari solet, nec simulare. Pro qua re ergo gratias agunt? Pro ea, quam petiit ille, qui recitauit lectionem, dicens: *Tu autem Domine miserere nostri*. Deus enim tam accuratè, ac sollicitè occurrit, & annuit his, quæ facer hominum conuentus precibus communibus ab illo exigit, vt Ecclesia, ne ingratitude notam incurrat, exemplo gratias referat, sic vt simul ac lector nomine communi rogat, & dicit, *Tu autem Domine miserere nostri*, alii subiungant, *DEO gratias*, prædunt namque vix esse postulatam multorum simul congregatorum nomine beneficiorum quin Deus concesserit, atque idcirco mox gratias precationi adiciunt.

Vltimus locus, quo vim orationis communis demonstrarem, sit ille. Cum illi apud Isaiam Seraphin alternatim tanquam Ecclesiæ triumphantis, Religiosi per choros orarent, & magnificarent, *DEVM*, post absolutam orationem *commota sunt superluminaria cardinum à voce clamantis*, vt inquit sacer textus. Hic ante omnia aduertendum, quod cum dici, vt videtur deberet, à *voce clamantium* (duo enim vicissim dabant voces) dicitur, à *voce clamantis*. Id factum quia conuenerant, vt orationem vno spiritu funderent. Quando autem à pluribus congregatis, & consentientibus fit oratio, tremore cælum concutit, tanta est eius efficacia: *Commota sunt superluminaria cardinum à voce clamantis*.

Potens fuit oratio *MARIÆ* in templo, quia per illam de congruo, vt aiunt, obtinuit incarnationem Verbi, quàm impetrare veteris Testamenti patres, & sancti eatenus non potuerant.

Omnipotentè etiam illud facit orationem, quod fit ab amico profecta. *Quis vestrum habebit amicum*, inquit Christus, *& ibi ad illum media nocte, dicens, amice, accomoda mihi tres panes*, Luca II. Non cognoscit Deus Omnipotentiam superiorem sua nisi orationis venientis ab amico. Orare omnes, ac singuli possunt, & Deus aurem cui libet præbebit, quanquam sit peccator. Verùm si amicus est, qui precatur, omnia sine difficultate, ac mora obtinebit.

Peccauit populus, dixitque Deus ad Moysen:

Dimitte me, & irascatur furor meus. Exod. 32. S. Bernardus in serm. de Magdalena hæc verba expendens ait: *Ferens licentiam à Moysè petiit, quæ Moysen fecit*. Res magna, & mira, quod Moysen conditor illius rogat, vt per illum sibi liceat pletere, quos addicere supplicio volebat. Moyses amicus erat, obsecrauerat pro sospitatione populi, cumque illius oratio veniret ab homine, qui charus Deo amicus erat, coërcuit illius omnipotentiam, vt inferre pœnas nequiret.

Sanctus Iacobus in sua Epistola canonica ait: *Elias homo erat passibilis*, mortalis, quales omnes sumus, rogauitque vt ne plueret, & obtinuit, vt intra triennium, & sex menses neque guttula è cælo descenderet, & post hæc rursus orauit, & impetrauit pluuiam.

Offert se hic aliqua difficultas. Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum de Domino loquens ait: *Cum sit bonus, si cessaret unquam benefacere Deus quidem cessaret esse, quod nefas est dicere*. Itaque si quis illi dixisset: Itané, Domine, totum absque pluuiâ triennium finis elabi? Nonné vides, mi Deus, quod desinis esse Deus, quia cessas benefacere? Sine vt pluat, vt tua tibi diuinitatis existimatio constet; credo respondisset: Elias non vult, ille me obseruauit, vt cohibeam pluuiam, & cum sit mihi tam carus amicus, ipsius oratio omnipotentiam meam superat. Itaque nisi Elias velit, non pluet.

Dicit Deus per os Isaiæ c. 48. *Laude mea infrenabo te ne intereas*. Vatablus legit: *Propter laudem tuam, hoc est, orationem tuam frenum misericordiam tuam causa, constringamque iustitiam meam ne te castiget*.

Cum ergo hæc diuina puella tam esset grata & chara Deo, vt dicat illi Cant. 1. *Soror mea, amica mea*, & tam perseueranter in templo Deo preces offerret, non est mirum, quod mysterium incarnationis suis orationibus accelerarit.

Et est diligenter obseruandum, quod S. Augustinus serm. 29. de verbis Domini in expensione illorum verborum, *Amice accomoda mihi tres panes*, sic ait: *Per tres panes intelligenda sunt persona Trinitatis, tibi paschas, tibi venas*. Itaque cum amicus esset, qui obsecratum ibat, & vnum verum solum Deum requireret, tres in illo Deo personas distinctas inuenit, quæ velut certatim illum locupletarunt, Et S. Ambrosius ait, in Deo esse *enam ad exequendum essentiam, & tres ad benefaciendum personas*, vnam, quæ cultum à nobis requirat, deitatem, tres

verò, quæ nos bonis cumulent, personas. O millies fortunatæ animæ, quas Deus gratiâ illâ dignatus fuit, vt Deum haberent vnum ad obsequia, quæ exigit, trinum ad beneficia, quâ rependit, gratiâ inquam, tam stabili, & perdurabili, vt deficere nequeat, velut humani fauores & inanes sunt, & euani.

Quanta Verò felicitatis sit, quâ quæ nullius laboris seruire Deo, qui vnus sit ad exigenda officia, trinum ad eroganda beneficia, vide apud Nesselum, PP. 2. 658. o.

Princeps orationis circumstantia est, fundere illam cum bona fiducia obtinendi, quod petitur. Scitis, quòd is, ad quem in oratione confugimus, est pater noster, ad eò confidentissimè illum obsecrare possumus. S. Petrus Chrysológus serm. 55. ait: *Negat patrem, qui de patris suspectum est largitate*, qui dubius de illius liberalitate & prolixitate. Seneca lib. 1. de beneficiis ait: *Nihil carius emitur, quàm quod precibus impetratur*. Loquitur hic Philosophus de iis rebus, quæ à Principibus rogantur, & magno parantur, cum precario obtinentur. At nihil vilius emitur, quàm quod à Deo per orationem impetratur, simul enim & oratur, & exoratur, quòd ab illo petitur. Pater namque est, & pater cælestis, & scit inopiam, egestatemque nostram, & extemplo concedit, quidquid optatur.

Tunc verò facilius, ceteriùsq;e obtinet oratio, cum id, quod petitur, ad animæ salutem, eiusque remedium pertinet, & facit. Dauid Ps. 10. ait: *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus*. Litera Græca sic habet: *Desiderium pauperum signauit Dominus*. Fit vt præsidii cuiquam multi offerantur libelli supplices, interque hos vnus ab eo qui sit illi singulariter, & enixè commendatus, huius literas signo aliquo notare solet, vt ei primò statim loco, & ante omnia gratificetur, satisfaciaturque. Ita multos sæpè DEO per orationem exhibes libellos supplices, quibus res precaris temporales, & hos ille parui facit. Obscecas posthæc alia, quæ animæ tuæ negotium ac salutem concernant, perseuerantiamque rogas, & charitatem, vt illum constanter & ardentius diligere possis, & has subito obsignat preces, quia his vult extemplo satisfieri: *Desiderium pauperum signauit Dominus*. Hoc est, quòd Christus ipse rogare docuit, cum ait: *Si quid petieritis*. Notate illud quid, quòd rem solidam, ac perdurabilem significat. Tales ergò vult Dominus res peti, in quibus sunt gratia, & gloria, quæ sunt bona, vt vocant, substantialia, & perennia, cum res tempo-

rales sint accidentia, & caducæ, & fluxæ, quarum ratio in Dei tribunali nulla habeatur.

Hoc idem affirmat Dauid in quodam alio non minùs mystico loco his verbis: *Intret in conspectu tuo oratio mea*, Psal. 84. Non semel tantum vitur his verbis sanctus Ambrosius, eaque ex Græco sic legit: *Intret in conspectu tuo dignitas mea*, hoc est, perueniat ad aures tuas, Domine, inopia, & necessitas dignitatis meæ, vt ad mei cõpassionè permouearis, quænam illa dignitas audebit apparere in conspectu Dei? Nonne dicebat Abraham, loquar ad Dominum, cum sim puluis, & cinis? Genes. 18. Fecit hic Dauid, quod nobilis solet, qui ventorum libidine per infidum, & iniuriam diu iactatus mare, denique omnibus exhaustis ad portum ægrè appellit, cogiturque & petere eleemosynam, atque vt facilius expetat, & obtineat, etiam nobilem suam originem aperire, vt promptiorem inueniat hominum copiosorum beneficentiam. Ad eum modum dicit nunc rex pœnitens: *Intret in conspectu tuo dignitas mea*, tanquam verbis aliis dixisset: Domine tu rex es, præbe ergò aures supplici regi, & dignitatis meæ regis necessitatibus, quæ variæ, & graues sunt, quàm est amplus status, succurre.

O quàm utile foret, si Iudices populi Deum adgeniculati sic appellarent: *Intret in conspectu tuo dignitas mea*, hoc est, da Domine, vt rectè nouerim gubernare subditos meos, & intelligam omne illud, quidquid ex iustitia facere teneor!

Dicant etiam superiores omnes, & quotquot aliis ex officio præsumt: *Intret in conspectu tuo dignitas tua*, dicant hoc verbis istis aliis: Vide Domine, quòd sum præfes hominum suo sensu abundantium, & accommodare me ad ingenia multorum tam diuersa non satis scio, da mihi proinde gratiam, vt ne animæ meæ iacturam inter huius officii administrationem faciam.

De Virgine beatissima hoc mihi indubitò persuadeo, illam in templo hæc Deo sæpè inter precandum dixisse: *Intret in conspectu tuo necessitas generis humani*, & miseratus ærumnosorum mortalium tam dueros, ac diurnos casus dimitte tandem in terras Filium tuum, vt indutus carnem succurrat miseris, & intolerabiliter afflictos redimat captiuos.

✽ (*) ✽

S. IV.

Sacratissima hæc puella, cum in Templi secessu remotam ab hominibus vitam egit, omnibus Castimonialibus simile vitæ genus amplectendi normam reliquit.

Virgo Mater Domini nostri, & Domina nostra plurimum amavit solitudinem, & recessum, eaque re nos docuit, ut similem solitariæ viuendi rationem amplectamur. Solet enim Dominus eos, qui in latebras se à mundi tumultibus abdunt, multis gratiarum incrementis augere. S. Hieronymus se cum reputans vitæ solitariæ præstantiam aiebat. *Mihi oppidum carcer, solitudo paradysus est.* Vbi homines cæteri se liberrimè, & securissimè degere putabant, re autem vera obstructi, & compediti iacebant, ibi Hieronymus nil nisi carcerem videbat: *Mihi oppidum carcer est.* At solitudo inuia, cremus inculta, arboribus syluestribus, scabris saxis, confragosisque & muscosis rupibus horrida, ea illi quidam magnæ voluptatis locus erat. Nam quod Deus singulari priuilegio concessit paradiso, ut æternitatem conferret homini, si ex fructibus arboris vitæ comedisset, id ex gratia dedit etiam solitudini, quia & ipsa paradysus est, in qua æternitatem sibi comparant, quotquot eam ambiunt, & amant, & rectè colunt.

Proferam hinc conceptum, qui magnam in se habet energiam, & autorem Philonem Iudæum, qui meo quidem iudicio nihil sapientius vnquam scripsit, vel dixit eo, quod nunc subiiciam, ait ergò, quòd Deus, quamdiu in solitudine vixit, salua etiam æternitate vixit, & in summa quiete, & absque omni periculo. Transijt autem à sua solitudine ad commercium, consuetudinemque creaturarum, statimque velut iactari tempestate, & de vita decedere cepit, & quantum ad affectum occisus est in Angelis, qui ceciderunt, quisquis enim peccat, eius malitia, quantum ad affectum, eo tendit, vt vitam Deo adimat. Ab Angelis progressus fuit ad Protoperentres nostros, & cum illi per suum peccatum morerentur, commoriebatur illis Deus, quantum ad amorem, & charitatem. Denique solitatio Deo sua constitit integra, illæque æternitas. Simul ac effundi à suo recessu ad creaturas cepit, mortuus in illis fuit, ad modum, quo mori potuit. Itaque extrà solitudinem neque Deus securè agere videtur.

Verba Philonis ex lib. 4. rerum diuinarum sic habent: *Dei sermo amat de se solitarius, non ma-*

scens se turbis rerum corruptibilem. Dicitio illa Sermo idem est, quod Verbum. De Verbo Dei itaque, siue secunda in Trinitate persona dicit Philo, vixisse semper in solitudine, atque in ea suam conseruasse æternitatem, & recuasse transire ad creaturas, sciebat namque quòd vitæ damnum incurreret, si cum illis communicaret.

Idem in lib. de mundi opificio dicit, quòd quamdiu Deus in solitudine sua perstitit, æternitatem suam in seipso fouit, cum verò ad conuictum hominum transijt, eo modo, quo potuit, mortem oppetit.

Solitudo locus est, in quo anima præparatur ad recipiendum singularia à Deo beneficia. Loquens Propheta Oseas de anima, qua cum Deus de reconditis suis mysterijs communicare volebat, sic illum loquentem inducit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius,* Ose. 2.

Solitudo cella vinaria est, in qua Sponsus celestis animas, quas maximè charas habet, pretiosissimo amoris vino inebriat, & replet suâ scientiâ: *Introduxit me Rex in cellam vinariam* dicebat illa Cant. 2. quod Paraphrastes Chaldæus vertit: *Introduxit me Dominus in domum gymnasij & doctrina:* Solitudo schola est, vbi superus animarum Magister Christus docet Sponsas suas, quæcunque ad salutem earum pertinent, & abstrusissima mysteria. Eapropter dicit S. Petrus Damianus Opusc. 11. c. 19. de laude vitæ eremiticæ: *Solitaria est a celesti doctrina schola est, ac diuinarum artium disciplina.*

Quis possit expendere robur, quod homo solitarius sibi comparat ad vincendum Deum, quando momentosissimæ occasiones id maximè requirant? S. Gregorius Nyssenus in lib. de vita Moylis ait, quòd hic Sanctissimus legislator plus apud Deum potuit, quàm omnis populus reliquus, id factum, quòd tam charam habuerit solitudinem, quæ illi hos animos fecerit, & tantos Spiritus generarit. *Cum cæteri homines in societate minus timeant, Moyses derelictus solus in monte audacior est factus,* inquit ille. Vnus, solusque quidam homo, qui solus viuere amet, plus apud Deum valet, quàm ingens hominum simul viuentium cætus.

Regina cœlorum vitam agebat in solitudine, atque ideo plus sola potuit, quam vniuersus mundus reliquus. Et quid potuit? Accelerare mysterium incarnationis. In solitudine se disposuit vt esset Mater Dei. In solitudine fuerunt illi detecta, quæ neque supremis Cherubinis reuelata.

Prima ergò Virgo hæc docuit Moniales vitam viuere

uere solitariam. S. Gregorius Turonensis in lib. de saluat. Angelica refert, sibi è coelo indicatum, qualem vitæ rationem in Templo tenuerit Mater Dei. *Credo, inquit, Deiparam, ex quo templum ingressa est, sine cilicio beatam carnem illam pungente fuisse nunquam. Illius gestes è vilissima lana, somnus ipsam semper humo nuda, vel nudis tabulis adharebat. Nullo inquam tempore non ieiunauit. Famem calidus alio pane fugabat, qua verò à ministris templi in alumen accipiebat, ea quotidie pauperibus erogabat.* Trimula puellula, cum se in Templo Deo consecrasset, tenerrimam, integerrimamque carnem suam, ex qua suæ humanitatis vestem summi Dei Filius accepturus erat, iniecto cilicio duriter emaciavit. Hinc facile est arbitrari, quibus præterea modis corpus suum posterioribus annis afflictarit. Hinc tanquam ex autographo didicerunt sacre vestales, quæ deinceps in Ecclesia fuerunt, omne genus disciplinæ & spontaneæ mortificationis.

S. V.

Sancta Anna cum filiam suam Deo obtulit, docuit nos reddere eidem vota nostra, & gratos exhibere illius beneficijs.

SANCTI parentes Ioachim & Anna, adduxerunt filiolam suam in templum, vt eam offerrent, & consecrarent Deo. Et quis explicare possit voluptatem, & gaudium, quocum tres sanctissimæ Trinitatis personæ pretiosum, earumque illud donum exceperunt?

Dicit id S. Bernardus, cuius sunt ista ex serm. de Deipara Maria. *Pater in consecratione Virginis exhibuit claritatem, Filius humilitatem, Spiritus sanctus charitatem, Pater auctoritatem contra peccatum, Filius humilitatem contra mundum, Spiritus sanctus charitatem erga Deum & proximum.* Expendat hæc verba quidam è coelo angelus, me enim cor, & facultas ea dignè ponderandi deficiunt.

Dicit ergo Doctor mellifluus, quod eo die, & momento, quo hanc puellulam sancti parentes eius consecrârunt Domino, æternus Pater, ille, qui faciem suam millenis cortinis tectam alioquin, obularamque habebat, ille, de quo Isaias c. 44. dixerat: *Verè tu es Deus absconditus, ille, qui sic se oculis negabat humanis, vt videre illum, simulq; viuere nemo posset, non enim Videbis me homo, & c. c. uer, aiebat cuidam per familiari suo, ille, inquam, dum hæc ei Virgo dedicaretur, exhibuit claritatem.* Hic rex gloriæ præcepit Cherubinis suis, vt omnes præsentés

se exhiberent. Hic rex ipse in publicum prodijt, vt singulares creaturis omnibus præstaret gratias. Hic imperatum fuit, vt lumina & faces in toto cœli accenderentur amphitheatro. *Pater exhibuit claritatem in consecratione Virginis, Filius humilitatem.* Quomodo verò? Humilitatem filius exhibuit manifestatione desiderij, quo ardebat, cupiebatque carnem induere humanam. Hoc illis verbis indicatur. *Quem cœli capere non poterant, vbi metonymicè cœli pro cœtorum palatinis accipiuntur, qui dicuntur Filium Dei capere, hoc est, retinere non potuisse, quia ante tempus venire, & corpus ex tam formosa puella assumere volebat, & cum esset Deus infinitus, voluit humilem se, priusquam homo fieret, coram ipsis Angelis exhibere, idque pro maiore honore, & magnificentia illius, quæ mater ipsius futura erat.* Hic subest sensus ijs verbis: *Filius in consecratione Virginis exhibuit humilitatem.* Et quid Spiritus sanctus? *Exhibuit charitatem, sollicitando Patris peccus, & viscera Filij, vt ne differrent incarnationem vsque in annum trigésimum, aut quadragesimum Virginis, sed maturarent remedium generis humani, & ex illa annos quatuordecim nata carnem sibi futurus redemptor assumeret.*

Dicit præterea Bernardus: *Pater auctoritatem contra peccatum exhibuit, cum Deo Maria oblata fuit.* Et velut sacra inquisitio in publicis actibus ad ostensionem suæ auctoritatis exponit cadurcum, quando pro tribunali contra hæreticos, idololatrias, Mauros, striges pronuntiat: Ita pater æternus in præsentatione Mariæ exposuit cadurcum suæ maiestatis ad condemnandum è publico tribunali vrteres idololatrias, & falsa dogmata, & pestiferas hæreses, decernens facere initium legis euangelicæ, & gratiæ vbi esset magna sanctitas, & puritas, & gratiarum ingens affluentia. Hoc est, quod dicitur Patrem voluisse suam in consecratione Virginis exhibere auctoritatem contra peccatum.

Voluit sancta Anna implere votum, quo filiam Deo addixerat, obtulitque illi hoc die sanctum purissimorum viscerum suorum partum. Quod autem voto se oblationi filix obstrinxerit, ex quibusdam S. Gregorij Nysseni verbis eruitur, quæ sic habent: *Cum autem puella tam grandis euassisset, & mamma ad moueri eam amplius opus non esset, haud cunctata est eam ad templum adducere, atque promissum præstare.*

In his illud obseruate, quod tunc in templum adducta Virgo sanctissima dicitur, cum deinceps admoueri mammæ opus non fuit. Hinc accipitur ante

ante triennium non fuisse ablactatam: eâ enim ætate primum Deo præsentata fuit. Ultra biennium præbere vbera pueris, quamvis debilibus, & infirmis matres nullæ solent, & quando sunt valiadioris naturæ, & conditionis, vix ultra annum lacte nutricari eos consueverunt. Quid ergo sibi vult, quod M A R I A illa tam prudens, tam sana, vt nunquam ægra laborârît valetudine, tam diu lac maternum fuxit, nec alimoniam primo illo triennio aliam admisit, quousque Deo in templo oblata fuit? Trimulam autem fuisse, cum in templum adductâ affirmat sanctus Hieronymus his verbis: *Cum trium annorum circulus solueretur, & oblationis tempus completum esset, &c.* & S. Epiphanius luculentè ait, quod tertio anno oblata est in templo.

Responsio ad propositam quæstionem in maximam S. Annæ commendationem, infigitâq; eius laudem cedit. Res certa est, & quæ multorum grauium autorum testimonio comprobari possit, quod mores cum lacte materno combibuntur. Vide Galenum lib. de alimentis, & Plinium lib. 15. cap. 13. Gellius lib. 12. cap. 1. ait: *Si ouium lacte hœdi, aut caprarum agni alerentur, constat in illis lanam duriores, in illis capillum agni teneriores.* Cum ergo mores cum lacte hauriantur, noluit M A R I A in ædibus parentum suorum relinquere vbera matris, nec alium capere cibum, ne quid honorum morum in S. Anna remaneret, quod filia non imbereret, & præclara existimatio, quam de parente sua habuit, fecit, vt omnem eius viuendi ritum studiosissimè imitaretur. O ingentem S. Annæ excellentiam!

S. Gregorius Nyssenus, vt paulò antè dictum, ait, non cunctatam esse Annam, sed tempestiuè promissum exsoluisse. Nicephorus lib. 1. hist. cap. 7. tantum sem his verbis adstruit: *Promissionem mater Anna adimplet, & in templum ascendens iuxta votum eam consecrat.* O quam præclare sancti hi parentes docent gratias Deo pro beneficijs ab eo acceptis referre!

Exemplar gratitudinis summæ fuit rex pœnitens Dauid. Ibat ille, vt cum gigante configeretur. Rex Saul cum illum tam iuuenem videret, victoriæ spem, quam conceperat, omnem abiecit, cui adolescens paterculus aiebat: *Domine, qui eripuit me de manu leonis, & de manu Ursi ipse me liberabit de manu Philisthai huius, 1. Reg. 17.* & quando leonem quendam interficiebat vel enecabat vsùm, capita eorum, summosque pedes, & vngues in gurgustio suo tanquam trophæa Dei, ad contestandam suam erga Deum gratitudinem, suspendebat, ac propterea con-

sidebat, quod Deus facturus esset, vt de gigante triumpharet. Et quod arma regis Saulis reculauit, hoc fecit, *vt Virtus Des aperit monstraretur, & non arma, qua fiebant, adscriberent.* Ita S. Ioannes Chrysostomus hom. 46. in Genes. Gracitudo exhibita Deo spem certam illi fecit victoriæ. Obtinuit victoriâ. Fuitne oblitus Deo pro accepto beneficio referre gratiam? Nequaquam, quia fundam pro trophæo reposuit. Iosephus lib. 6. antiq. cap. 11. ait, totam illam Deo adscripsisse victoriâ. Quid ex tanta gratitudine consecutum fuit? Illud, inquit S. Ambrosius lib. 1. offic. cap. 35. vt nunquam ingressus fuerit prælium quin victor abiret. *Nunquam nisi consulo Deo bellum adorsus est, idè in omnibus victor vsque ad summam senectam euasit.* Sic ille.

Aliudne prætere gratitudinem suâ obtinuit? Hoc etiam, quod victoriâ ipsius cantu celebrârunt virgines Hierosolymitanæ dicentes: *Percussit Saul mille, & Dauid decem millia, 1. Reg. 18.* Percussit Dauid alios præter gigantem? Non. Quid ergo illæ dicebant, percussisse decem millia? Quia ille gratum se exhibuit, gratitudo autem amplificat victoriâ, & multiplicat trophæa, & augustiorem speciem addit triumphis, vt videantur maiores. Audite S. Basilium Seleucum, qui orat. 51. sic ait: *Gratus seruus, qui vel ante operam opera fructum offert Domino.* Quando obuiam ibat giganti, dicebat: *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, 1. Reg. 17. 45.* erique offerebat victoriâ. Ea gratitudo grandibat triumphum, & gigantem vnum ad vsque decem millia gigantum multiplicabat.

S. VI.

Traduntur bonæ conditiones, quas vera virgo imitatione Regina cælorum habere debet.

Sapiens in suis Prouerbijs quatuor proponit conditiones necessarias bonæ mulieri, vt sit perfecta, maximè, si virgo sit. Prima est, quod *surrexit de nocte*, hoc est, vt simul atque vsum rationis atigit, Deo se consecret, & tempestiuè officijs Dei se tradat. Secunda, quod *considerauit semitas domus suæ*. Tertia, quod *accinxit fortitudine lumbos suos*. Quarta, quod *panem otiosa non comedit*. Hæ quatuor conditiones reddunt mulierem omni laude, & præclarissimis elogijs, honorumque titulis dignam.

Primum ergo requiritur in muliere, vt maturè se tradat cultui, & officijs Dei. *Surrexit de nocte*. Plurimum semper placuit Deo, habere ab officijs iuuenes,

iuuenes, siue pueros, qui & in caelis pueros habere secum in suo cubili cuidam supplici amico dicebat **LUCÆ 11.** Id in lege vetere præfiguratum videmus, vbi non annosa animalia, sed pullos eorum sibi offerri voluit. *Par turturum*, ait, *aut duos pullos columbarum*, Leu. 12. Et Psal. 28. *Afferre Domino filios arietum.* Et cum ad festa illa Iudæica frequens deberet concurrere populus, volebat tenellos agnos sibi immolari. Sic enim aiebat Psal. 117. *Constituete diem solennem & scq; ad cornu altaris*, quod Chaldaeus legit: *Alligare anniculum iuniorum.*

S. Gregorius Magnus ait, quod in lege antiqua Deus agnos, vitulos pullos animalium brutorum sibi offerri cupiebat, eâ re præmonstrasse, quid in noua gratiæ lege futurum esset. Hæc tam certa sunt, vt non sit necessum probare.

Libet hic proponere quæstionem, & ex Deo aliquid sciscitari. Quid causæ est, quod adolescentes, pueros adeo vis habere ab officijs? Scisne pueros esse tales, quibus credi nihil possit? Hominem etiam, illum senem, & grauem annis parum decet multâ vt puerorum operâ, & familiaritate. Antiquum dierum te vocat Daniel cap. 7. quid ergo existimationis haurire potes ex talium immatura ætate hominum seruitijs, & ministerio? Certè parum dignum te, Deus meus, videtur, quod id facis. Mihi scripturam legenti occurrit, quod illa rudis ætas cum autumnino, opprobrio, & procelloso mari comparatur. **Iob 19.** dicitur: *Sicut fuis in diebus adolescentia mea.* Id Vatablus transtulit: *Sicut fuis in diebus Autumnus, & opprobrij.* Et rursus cap. 36. ait: *Morsetur in tempestate anima eorum.* Id apud **LXX** sic habet: *Morsetur in adolescentia, vel in pueritia.* Adolescentia hic, vt vides, cum Autumnino componitur, qui nihil habet boni. Per eam anni partem conijcit agricola semen in agrum cum illius perdendi periculo. Est etiam incommodum modicis tempus, qui tamen si delassati sint, per frigus nihilominus discurre debent. Deinde & nubili sunt dies autumnales, & periculosa infirmitates, quæ tunc hominem corripiunt, & plurima per vndabundum mare discrimina. Quare ergo vult Deus iuuenes talium rerum similes habere a ministerio?

Respondeo. Deus amat primitias, & vt prima animalia, sic & ætatem primam sibi vult offerri, & non diligit matura. Quod autem Deus expetit annos primulos, id facit, vt omnes ætates tuas in gratia finias. Tot mortes oppetit homo, quot varias ætates. Fit ex puero adolescens. Si adolescentem percunctareris, quoniam ipse abierit pueritia, obijssit

diceret. Ex iuvene vir nascitur, quid iuuentuti illius accidit? Mortua est. Ex viro fit senex, virilis ætas in senili deficit, & tot mortes homo decrepitas subiit, quot mutauit ætates. Quod ergo Deus annorum nostrorum primitias exposcit, hoc facit, vt singulas ætates in gratia conficiamus, & ex infantibus siamus virtutum studiosi pueri, ex pueris studiosis adolescentes pij, ex adolescentibus pijs viri sancti, ex sanctis viris venerabiles probitate magis, quam canitie senes. Quare magnæ prudentiæ est, statim ac rationis aurota illucescere incipit, consecrare se Deo, & plurimum sapit, qui simul sapere, & seruire Creatori suo exorditur.

Quando Saluator mundi maledixit ficui isti, cuius **Matthæus cap. 21.** meminit, eamq; ariditate damnavit, quod non faceret fructus, *non erat tempus ficuû*, vt inquit S. Marcus cap. 11. Videtur ergo iniuriâ illam multasse. Negat Nazianzeni scholialtes Nicetas, quamquam enim ficuum tempus non esset, erat tamen primorum fructuum tempus. Hæc arbor bis anno vno fructus edit. Primos tempestiuè, reliquos ferius. In hac ergo ficu, quæ nullos protulerat fructus, maledixit Christus quosdam homines, viros, ac mulieres, qui nec in iuuentute, nec in processiore, ac senili ætate benè viuere volunt. O quantâ confusione nos hac in parte Deus suo exemplo profundit, ac replet!

Cum scriptura de creatione mundi differit, priusquam ad diem septimum perueniret, qui est Sabbathum, & Symbolum quietis, dicit quod Deus sex continuis diebus laborauit, ac tunc subiungit: *Requiesuit Dominus die septimo ab omni opere, quod patrarat*, Genes. 2.

Theophilus Antiochenus subtiliter annotauit, quod Deus, cum primum innoscere, & mentionem sui in chronicis fieri voluit, inspirauit illorum scriptorem, qui fuit Moyses, vt opera illius ante describeret, quam ipsum memoraret, vt propterea dixerit: *In principio creauit Deus*; cum dicere debuisset: *Deus creauit in principio*. Noluit ergo Deus nomen suum sciri, nisi prius opera scirentur, & non tam per suam pulchritudinem, aut bonitatem, quam per suas actiones innoscere. Verba Theophili ex lib. 2. contra impugnatores veræ religionis sic habent: *Vt igitur Deus, qui verè est Deus ex operibus suis cognosceretur, &c.* O quantam hoc adferre confusionem ijs debet, qui non tempestiuè, & primis, quibus possunt, diebus laborare in operibus bonis, & Deo seruire incipiunt, tanquam in Sabbathum orti æterni,

æterni, & vacationis semper duraturæ per otium temporale venire sperent!

Alterum, quod requiritur in virgine, est vt sit prudens, & recessus amans. Nam vbi nostra Vulgata habet: *Considerant semitas domus suæ*; dicit Græcus: *Angusta sunt semita domus eius*. Lascivicolæ virgini, seu mulieri magnam conciliat recessus amor existimationem. E contra si quæ vagos libenter figit oculos proprios, & admittit alienos, ea Tertulliano, si virgo sit, stupri appetentiâ laborare videtur, vt cui sua virginitas sit oneri, quo leuari cupiat, quamquàm per vim accidat. *Omnia publicatio virginis stupri passio est*, inquit ille in lib. de veland. virginibus; velut dixisset: Quòd virginem cædet solitudinis, quòd conqueritur, se à matre in publicum egrediente non assumi comitem, *ad stupri passio est*. Quòd literas recipit amatorias, & quarit quocum communicet, *ad stupri passio est*. Quòd identidem ad fenestram accurrit, & noctu furtivis colloquijs, patre, ac matre inscijs, intempestivam dat operam, *id stupri passio est*. Talis virginitas graue pondus est, quòd quæ patiuntur, magno illius deponendi desiderio ardent.

Tertulliani consilium pientissimâ quâdam commentatione confirmabo. In Exodo reperies, quòd eum Moyses descendit è monte, vbi cum Deo locutus fuerat, tam elegantes emicuerunt ex illius facie radij, vt necessum habuerit obnubere se velo, vt differere ad populum posset.

Ego in his illud admiror, quod dicit Oleaster talibus verbis: *Moyse non cognouit, quòd radiasset curia facies sue*. Non erant luminosa cornua, quæ ille fronte prætulisset, vt plerumq; solet depingi, & sæpè pro concione à nonnullis dictum. Oleaster ait, ex genis eius talem eluxisse splendorem, in quibus verecundia, vt Aristoteles affirmat, & contestatur experientia, suam habet sedem. Res est, quòd rubore perfundebatur, quòd se hominem tertenum coram Deo cæli præsentem videret. Cùm Moyses tantis subiectus esset miserijs, Deus verò tam purus, & speciosus, vt Iob dixerit: *Cæli non sunt puri in conspectu eius, quantum magis abominabilis, & inuisibilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?* & ille tum suam vilitatem, tum Dei maiestatem secum reputaret, vehementer erubuit, quòd ei præsens aditaret.

Hæc autem verecundia ita placuit Deo, vt illi succurreret, & splendore gloriæ eam condecoraret, maioremque autoritatem, & existimationem ei adderet. Et cùm Moyses è monte reuersus cum po-

puli vulgo loqueretur, qui est maximus verecundiæ hostis, cogitaretque esse cælestem pudorem, cuius sanguis facile vitaretur, & quouis oculo fascinari posset, ne illum perderet, sed conferaret, velum faciei suæ iniecit, vt tutaretur. Nisi enim ille custodiatur, Deo permittente sit, vt in miserandum stuprum prolabatur.

Et hoc est, quod dicebat Tertullianus: *Omnia publicatio virginis bona stupri passio est*, & nimia cum impare sexu familiaritas desiderium stupri.

Arca Testamenti semper in clausura fuerat, semel in publicum elata, statim à Philisthæis capta fuit. *Arca Dei capta est*, inquit sacer Scriptor 1. Reg. 4. Non poterat eam tutari virga, quæ intus erat, neque tabulæ legis, vel manna defendere. Denique in manus hostiles incidit, postquam claustrum suum reliquit. Idem euenit virgini, quæ non vult latere, sic vt neque lex, hoc est virtus illi succurrat, neque manna diuinarum consolationum auxilietur, ac propterea non deerunt Philisthæi, qui illam capiant, abductamque aliò permouebunt, vt susque deque habeat bona consilia, quibus illam parentes erudierunt, & educarunt.

Ego virginem cum feretro comparo, quod cùm per compita defertur, inditio est, cadauer intus esse, vt propterea & vicinarum Parochiarum campanæ compulsentur. De virginibus eiusmodi, quæ vagari, & obire plateas amant, eleganter scribit S. Cyprianus in lib. de habitu Virginum: *Dum liberè enagari virgines solunt, esse virgines desinunt, furtiuo dedecore corrupta, vidua antequam nupta*. Et quæ virgo scire cupit, à quo spiritu regatur, videat quòd propendeat. *Ductus est Iesus in desertum à spiritu*, inquit S. Matthæus c. 4. Sanctus Gregorius Magnus ait, Spiritu Sancto ductore perrexisse in deserti locum solitarium. Dæmon autem ex solitudine illum eduxit in ciuitatem, & in pinnaculo templi constituit. Videat virgo, quòd illam suus spiritus ducat. Si in solitudinem, & latebras, inditio est, spiritum esse ductorem, si in Babylonem mundi, à spiritu diabolico id fieri indubitatum est. Hoc ergo est, quod dicit Sapiens: *Angusta sunt semita domus eius*.

Tertia conditio est, quòd *accinxit fortitudine lumbos suos*. Sunt virgines nonnullæ, quæ cingunt quidem lumbos suos, & fugiunt omnem lasciuia, & sensualitatis occasionem, sed frigide & languide hoc faciunt. Scriptura dicit, quòd seruo Abrahæ pergenti ad inquirendam sponfam Isaac, cùm prope fontem quendam esset, visa fuerit Rebecca, quæ venerit allatum aquam. *Erat autem puella decora ni-*

*mis, Virgoq; pulcherrima, & incognita viro, ait sacer Scriptor Gen. 24. At si virgo erat, cur addidit, fuisse incognitam viro? Quia multæ sunt, quæ esse virgines volunt, & visitari tamen, & intentis, emittisq; spectari oculis amant. Hæ constringunt virginitatem suam, sed non validè. Aptius in rem præsentem transfulerunt LXX. Virgo erat, & vir non cognouerat eam. Si virgo erat, quomodo cognita esse viro poterat? Dicam. Sunt multæ puellæ, & virgines, quæ mundi opinione sunt tales, sed norunt ipsæ, quòd sua virginitas magis artis, quàm naturæ est filia. Hoc est, quod dicitur: *Virgo erat, & vir non cognouerat eam*, hoc est, non solà vulgi estimatione erat integra, sed etiam viro intacta. Ita clarè exposita dedi illa Paræmiastæ: *Accinxit fortitudine lumbos suos*. Virgo se validè stringere debet.*

Ad huius confirmationem facit, quod Sanctus Paulus, cum nos ad communem cum hostibus nostris, carnis specialiter conflictum incitaret, Ephes. 6. aiebat: *Stare succincti lumbos vestros in veritate*, hoc est, validè, fortiterq; constringite lumbos vestros, non laxè, ac leniter, velut ij faciunt, qui nunc præ imbecillitate cadunt, & rursùm eriguntur. Hoc idem voluit dicere Iob c. 19. cum ait: *Tu autem accinge sicut vir lumbos tuos, & interrogabo te*. Masculà virtute tam arcè te constringe, vt nullus maneat vitiatu locus.

Quarta conditio mulieris est, vt non sit malè feriata: *Panem otiosa non comedit*. Semper eam occupatam habeant extra quidem seduli manuum labores, intus verò actus contritionis.

Quæro. Quomodo mors ingressa est? Per manus. Sic enim dicit liber Sapientiæ c. 10. *Impij manibus, & verbis accesserunt illam*. Quinam fuerunt isti impij, nisi nostri Protoplasti, qui cum in paradiso otioso inutiles, & pernitiabiles cum malo dæmone miscerent sermones, & liberas ad fructus veritatis extenderunt manus, verbis, & manibus aduocârunt mortem. Ergò per manus rursùm egredi mors debet. Ad hunc sensum declarat Aponius illa è Canticis verba: *Manus mea stillauerunt myrrham, & digitus mei myrrham probatissimam*; Cant. 5. Quæ sic exponit: *Manus mea stillauerunt myrrham, id est, opera anima stillauerunt myrrham per amaros gemisus compunctionis*. Per manus ingressa est mors, per manus exire debet, quod fiet, si illæ nunquàm ab opere neque corporali, neque spiritali ferientur. Apprehendant ergò fufum per diem, & per noctem flagra, quæ si adiunctas habeant lachrymas, myrrha mortis per digitos paulatim difillabit.

Hæ quatuor conditiones faciunt, vt virgo ijs ornata sit vera famula Dei, & capax misericordiarum illius.

O quam præclarè his exulta Virgo Mater Dei fuit! Primum enim se præmaturè consecrauit officijs Dei, quæ non maior trimula in Templo oblata fuit. Sanctus Gregorius Nazianzenus Orat. 20. componens Basilium Magnum cum Patriarchis, & iudicibus populi Dei, & Samuele Propheta dicit, fuisse ante natiuitatem donatum, & oblatum Deo à sua matre. Et quid inde factum? Quòd statim post natiuitatem sacer, & sanctus simul ac natus. Multò verius hoc de M A R I A Virgine Domina nostra affirmari potest. Deo illam mater sua obtulerat priusquàm mundo per partum intulerat. Mox vt nata fuit, mundus illi tanquàm Reginæ Angelorum cum caduero obtinam venit, & augustissima Virgo triennis velut sacra persona in Templum Deo famulatura ascendit.

Dixit aliquando Dauid: *Et placebit Deo super vitulum novellum cornua producentem, & vngulas*; Psal. 68. Richardus illud exponit de his, qui rudibus teneræ ætatis annis Deo se offerunt. Hi tanquàm vituli nouelli cornua paruula primarum cogitationum proferunt, quæ vsus rationis in Deum dirigit. Per vngulas, quas etiam producunt, intelliguntur primi passus, quibus ad officia Dei accedunt. Congruit cum his versio Pagnini, quæ sic habet: *Et pulchrior erit Domino, quàm bos vitulus cornificans, & vngulificans*, quisquis ad Dei seruitutem primulis ætatis annis accesserit, cum primum erumpere cornua, & prodire vngulæ incipiunt. Et si huic adiungimus illud S. Remigij, qui sic legit: *Et placebit Deo super omnia sacrificia legis*; quis potest esse ille vitulus, qui oblatum Deo plus quàm sacrificia alia omnia charus fuit, nisi M A R I A, quæ à momento suæ conceptionis Deo cogitationes suas, passusq; futuros omnes consecrauit? O quam tempestiue hæc Virgo officijs Dei se tradidit!

Secunda conditio mulieris fortis est, quòd considerauit semitas domus suæ. Intelligitur hoc de homine interiore, quem intellectus peragrat, vt videat quam viam voluntas inire, quibus rebus occupari memoria debeat. Et hoc est, quod dicitur: *Considerauit semitas domus suæ*. Sed quis hoc tam accuratè facere nouit, quàm hæc sacra puellula? De illa namq; dicit Richardus: *Tota vita MARIÆ erat quasi estasis, & contemplatio*, nec aliud agebat, quàm quod oraret, & meditaretur, & in continua amoris Dei exercitatione versaretur.

Tertia mulieris fortis conditio est, quod *accinxit fortitudine lumbos suos*. Vnius MARIÆ puritatem, & integritatem omnes simul Angeli non attingunt. Ecclesiastici 32. dicitur: *Ante grandinam præibit coruscato, & ante Verecundiam præibit gratta, & pro reuerentia accedet tibi bona gratta*. In nulla creatura præuenit gratia ruborem verecundiæ virginialis tam anticipatò, quàm in MARIA, vix enim concepta fuit, quando maximis gratiæ ornamentis ad miraculum exulta.

Auferam in huius rei corroborationem quèdam S. Ildephonsi præclarissimum conceptum. Is de virginitate MARIÆ affirmat, æternam fuisse: *Cuius Virginitas æterna est*. Non voluit dicere, virginitatem eius æternam deinceps fore, id enim de Sanctis Agnete, Lucia, Agatha, alijs affirmari quoque potest, neque ingens laus esset, sed hoc vult, quod Sacratissima Dei Parens ita deperijt virginitatem, tantiq; æstimauit suam integritatem, vt si non fuisset confirmata in gratia, & totà in hoc mundo æternitate viuere potuisset, virgo per omnem illam æternitatem mansisset, & castitatem suam illibatam, intemeratamque seruasset: Hoc significant illa: *O Virgo, cuius Virginitas æterna est*. Item illa: *Accinxit fortitudine lumbos suos*.

Fuit in ea & quarta proprietates, quod *panem otiosa non comedit*. In his conficiendis, quæ ad ornatum templi faciebant, tota erat MARIA. Atque vt manibus cultui illius templi, sic totius Ecclesiæ salutis precibus suis studebat. *Te solam, ô MARIA, pro sancta Ecclesia sollicitam præ omnibus Sanctis fecimus*, aiebat S. Bonauentura in Speculo Virg. c. 6. Omnes Angeli, totiq; homines vertantur in linguas, vt tantam Dominam celebrent, & magnificent. Ea nobis impetret Domini nostri gratiam, quæ est pignus gloriæ, quam mihi, & vobis concedat Deus benedictus in sæcula, Amen.

De eodem Festo Virginis Præsentatæ.

Autore Interprete.

Vnam petii à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, vt videam voluptatem Domini, & visitem templum eius.
Psalm 22. v. 4. 5.

Vditores. Sæpè me hoc in loco fugitiuum tempus fefellit, sæpè operam meam volubilis hora lufit, vt postquam vestris diu defudavi vsibus, vix commodare potuerim profectibus. Sed id hætenus fecerit, neque enim plura deinceps superuacaneo labore congeram, quàm hoc breui interuallo, regerere in rem vestram commodè queam.

Vnicum ergò illud hodiè paucis tractabo, quare templo includi mater Dei voluerit, quæ domi inter religiosissimos Parentes Deo omni sacrorum officiorum genere obseruire potuit. Si promissa factia vicero, & sponfioni quidquam supererogâro, propensi animi illum indicem accipite, & in vicem pro solenni vestro studiosè attendite.

Vnam petii à Domino, &c.

TAm securus agebat S. David, vel si nudus, inter medias armatorum hostium copias, & acies, quàm intrepidus viuitt alius, qui nullum hostis timet periculum, cuius scilicet nullum vel procul subodoratur vestigium. Aiebat nimirum Psalm 26. *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum, si exurgat aduersum me praelum, in hoc ego etiam sperabo*. At tamen de bono Deo tantum præfideret, non tam bellicam gloriam experebat tamen, quàm illud summis votis optabat, & assiduis precibus postulabat, vt liceret à bellicis laboribus feriato omnes in domo Domini vitæ exigere dies: *Vnam (subaudirem) petii à Domino, inquebat, hanc requiram, hanc petere non desinam, & inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, & esdeam voluptatem Domini, & visitem templum eius*. Hæc tunc erant Regis, armis à puero innutriti vota.

Minus aliquid tali Parente Dei Parens, ac talis filia optarit, cupierit, expetierit? Aut tam degener fuerit, vt solam ab illo vitæ duxerit originem, neque contraxerit morum sanctorum similitudinè? De alia quavis id subuereri possis, de Virgine matre vel suspicari nemo debet. S. Bonauentura ait, quo tempore appetebat cum cælesti nuncio Archangelus, inhæsilè meditando virginem vaticinio Esaiz, illi, quo ex virgine oriturum Messiam præfagit, tum ardentissimis votis illud suspirasse, vt vel pro mancipio esse posset Virgini, quàm conceptu illo Diuino felicitare cælum decreuisset. Et non optarit in templo primulis statim annis Deo initiari, vbi plurimus erat pientissimarum virginum conuentus,

uentus, è quarum choro vnâ aliquam tanto operi à Deo destinaram sperare poterat, cum se gloriosissimo illo munere prorsus indignam arbitraretur?

Rupertus lib. 3. in Cant. de Beatissima Dei matre sic ait: *Hac prima Conit Deo votum Virginitatis.* Id eam alii in vtero Matris suæ etiamnum positam fecisse existimant, rectè, si existiment tantum, neque dogma fidei esse velint. Si verò intemperatum seruare pudorem tam cita vovit, quid longâ vteretur cum mundi hominibus consuetudine, quæ tamen inter medias sæculi perlecebras magis tuta fuit, quàm inter hostium bipennes, ac mucrones Pater eius David, conseruandæ tamen integritatis exemplum præluere virginibus aliis omnis optimæ disciplinæ magistra debuit, & templo se à teneris annis tanquam Cænobio includere, vt intelligerent virginæ reliquæ, quòd tum demum esse possint tutæ, quando inaccessi loci parietibus, & claustris probè munitæ. Magnus virginitatis patronus S. Gregorius Nazianzenus dicere amabat id quod in illius Orat. 43. sic habet: *Vt quisquam assiduus voluptatis monumentis prematur, haud sustineo, eam quoque consuetudinem, quæ per ærem contrahitur, odi, ac detestor.*

Assidua voluptatis monumenta sunt, imparis sexus frequens congressus, paratæ ad voluntatem, & voluptatem ciborum lautitiæ, vestitus mollior, lectus blandior, iners otium, vitæ genus liberum, ac disciplinæ nescium. Hæc non sustineo in virginibus, quibus castè vivere in voto est, inquit Nazianzenus, quia & castitatem ea vix sustinent, adedq̃ infestant, vt nec à fratre tuta sit soror (Thamar, & Amnon dicere id queant ex 2. Reg. 13.) nec Patris reuerentia salacitatem infrenare filiarum satis possit (quod vnus Lot suo exemplo orbi testatum reliquit) & Paulus Timothæo, *Virgo*, vt loquitur Chrysostom.) *sciuntis dedito, Et in tantum aqua affuero, Et infirmaretur, Et crebras morborum molestias pateretur, præcipiendam nihilominus pudicitiam duxerit ac dixerit: Teipsum castum custodi, quasi & apud illum, ni pernox, perdidisset excubaret, periclitari castitas potuerit, curtantilli vini vsus propter imbecillum stomachum & frequentes infirmitates concessus fuit. At verò quæ per ærem contrahitur, consuetudinem, eam odi etiam, ac detestor, pergit Nazianzenus. Quam vocat consuetudinem per ærem contractam? Eorum, qui videri, aut videre amant, furtiuisque oculorum obtutibus auidè, licenterq̃ spectant, ac velut missis, per*

ærem aunciis mutuo consalutant. Sed quare huic sit tam infensus consuetudini? Quod ex, quibus prodire domo facultas, quoties voluntas, aut voluptas, dum in publico agunt, facillè oculos oculis miscunt (quod apud eundem legere memini) pronubisque ad conciliandam beneuolentiam vtuntur pupillis, vt sint sæpè nuptæ prius, quàm desponsæ, & marcidum virginitatis florem domum referant, quæ vernantem extulerant.

Dicam hic noui aliquid, sed quod admodum olim accidit. Virginitatis tam est fragile bonum, vt Rebecca non se amplius virginem integram, arbitrata fuerit, postquam momentaneam cum viro incognito consuetudinem eminens, per ærem contrahere cepit, & Isaacum sponsum liberioribus oculis procul inde arbitrata fuit, aded nuptiale flammæ exemplo sibi iniecerit, tanquam illo intuitu ex Virgine coniugem factam testari vluerit. Tertullianus hoc tantis verborum ponderibus expressit, quantis nescio an aliud quidpiam, quamuis soleat pleraque maximis. *Rebecca cum ad sponsum ignotum adhuc ignota peruinceretur, simul ipsum cognouit esse, quem de longinquo perspexerat, non sustinuit dextera colluctationem (notate magnam verborum proprietatem) nec oculis congressionem, nec salutationis communicationem, sed confessa, quòd senserat, id est spiritum nuptiam, negauit virginem, Gelata ibidem. Hæc ille lib. de velandis virginibus. Tam facillè suum capite deuexo ponit flos virginitatis honorem. Vel Virgo virginum, tametsi nullum illi ab oculis vel propriis, vel alienis periculum immineret, merito templi penetralia rudibus adhuc annis inuaserit, vel vt alias suo exemplo informaret, ac doceret, Deo, cui sacrarunt, eidem vni, tutam tectamque seruare suam pudicitiam, nec oculis hominum profuiture.*

Hæc prima causa fuerit, quare ab ipsis propè incunabulis in templum tenera virguncula concesserit. Proxima huic sit, vt videret voluptatem Domini, & visitaret templum eius. Voluptatem Domini non vnâ omnes, sed in rem tamen nostram omnes interpretantur. Sunt qui voluptatem Domini dictam velint illum sacri tabernaculi locum, in quo maiestas quædam Diuinæ præsentis relucebat. Nam quia Dominum ipsum mortali indutus carne videre S. David non poterat, saltè illam templi maiestatem & augustam Sanctorum speciem cernere cupiebat. Sic Doctus Agellius. Maiore ardebat colorum Princeps Maria Dei videndi desiderio, quòd cum exsaturare non posset, mitigare studebat,

debat, arcamque, & tabernaculum Dei interim frequens adibat, templumque illud quaecumque visitabat, quia ipsum spectare in folio gloriae suae Deum per carnis conditionem nondum poterat. Adiciam huc aliorum de voluptate Domini sensum, atque inde faciam pronum ad mores gradum. Ergo quidam suauem illum, ac iucundum Psalmorum cantum, & in laudes Dei composita carmina, voluptatem Domini dictam censent, quam alibi quoque (Ps. 146. 1.) *in iudam, ac decoram Des laudatione* Propheta penitens vocet. Hi Dauidem oblectabant moduli, qui cum plurima Dei beneficia tum publica tum priuata in numeros artificiosae orationis coegisset, tantam eorum cupiditate tenebatur, ut vel ob id diu ac procul a templo abesse non posset, quo ea crebro audidissimis haurire auribus posset. Haec est patria domo, haec a charissimorum Parentum dulci complexu, haec ab omni consanguineorum grato conuictu Virginem quoque nostram in templum abstraxerunt vota, ut ab ineunte pueritia, atque a crepundis laudes Dei oblectabiliter audiret, cum reddere ipsa per aetatem vix posset.

Quod postea vulgatus ait, *Et visitem*, hoc est, crebro ad eam *templum eius*, id ex Hebraeo ad verbum sic transferunt alii: *Et diluculo veniam ad templum eius*. Diluculo ad templum Domini Domini mater venit, quae sub ipsam vitae maturioris auroram, cum a lactea aetate vix dilucescere ratio cepit sacram aedem cursu petit, ubi hymnis, Psalmis, atque aliis id genus sacris cantibus pascere aures, atque animum, sed imprimis Deum colere posset. Quid egisset, putatis, diuinissima haec Virgo, si illo in templo ipsum Dei filium sub augustissimo Sacramento omnium vsui, & esui expositum adire, & inauratae per illum nostrae salutis Euangelia ac beneficia audire licuisset, quorum nullum tam est exiguum, ut cum illo venire in comparationem possint, quae illius temporis erant maximis maiora? Et nobis, quae nostra est recordia, ista adeo viluerunt, ut quam sumus ad alia ferè strenui, tam ad cultum Dei, & frequentanda templi sacra oscitabundi, & ignaui, & nemo sanum diluculo petat, cui vel stipula per viam obstat, nemo non leuiter se abstrahi sinat, & missas etiam die festo facile missas faciat, reliquis autem feriis quantumuis feriatu de nihilo prorsum intermittat. Ut verò verius dixerit Magnus Augustinus de verbis Apostoli serm. 18. *Quia tanta dignitas praestita est*, (ut essemus fraeres, & membra Christi, & mensae illius participes) *non honor ei retribuitur, quae si non praestaretur, desiderare-*

tur, quia praestita est, contemnitur. Haec ille. Deus meliora vertat, & spiritu suo, ac matris exemplo gelida pectora nostra ad gratitudinem, & omnem pietatem inflammet.

Alii templum Domini, ac voluptatem Domini pro eodem accipiunt, ac templum Domini illo voluptatis Domini nomine ob id donatum volunt, quod templum sit locus, ubi Dominus pro maxima sua voluptate bene mereri de hominibus, gratissimè ac fauoribus ornare, & cumulare eos sit solitus. Dictum acutè, si etiam verè, nec enim satis coherere videtur cum illo, quod Dominus Esaia 55. ait: *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis Gentibus*. Non ergo rectè dicitur templum voluptas Domini, quod Dominus ipse domum orationis vocari imperauit. Immo ob id etiam rectissimè voluptas Domini dicitur, quod domus orationis appellatur. Nam si ea est magna Dei voluptas, quod donorum suorum copiis inopiam nostram depellit, quod necessitatibus nostris succurrit, occurrit xrumnis, (cuius rei praecleara nobis exempla in ouis, & drachmae primum perditæ, posthæc inuentæ, in filii prodigi passis vlnis tam inhianter, lætanter, ac peramanter excepti parabolis dedit) rectissimè domus orationis vocatur locus, qui voluptas Domini, & voluptas Domini, qui domus orationis, in quo dum per orationes inopiam nostram testamur, & egestatem exponimus, & tristes casus aperimus, openque illius, & auxilium imploramus, hanc illi captandæ ex nobis voluptatis occasionem damus, cum dari ab illo nobis quaecumque necessaria postulamus.

Fuerit ergo vna quoque, è multis causis, quare mater Dei primis vitae annis adducta in templum fuit, ut cum Deo excolendam se gratiae donis sisteret, hanc illi simul voluptatis materiam ex se praebere.

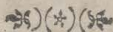
Quantis porrò gratiae ornamentis pro sua voluptate Virginem Deus in templo excoluerit, quam sibi matrem legerat, id tale est orationis argumentum, tractandum aggredi solus quidam sibi praesidens possit, pertractate nemo. Vnum tamen habeo, ex quo coniecere vtrunque possumus, quantis donis beatissimam hanc Domicellam Dei munificentia adornarit. Quantum Angeli hominibus praestent, si naturae vtrorumque condiciones spectes, in propatulo est. Cum verò decretum erat Numini cum natura inferiori vnus personae inire consortium, decentius ut quidem videtur, Angelo, quam homini copulatus, & honestius immortalis

spiritui, quàm corruptibili carni Deus spiritus coniunctus tam arctâ necessitudine fuisset.

Itaque iniuriam interpretari Angeli poterant, quando secus factum, & factum hominem, qui Deus erat, videtur. Sed quomodo iustæ (si tamen iustæ) querelæ, & indignationi Angelorum Deus occurreret? Quid faceret, ut meritò illos præteritis, & creaturarum, quæ intellectu valent, extremum hominem in tantam sublimitatem euexisse videretur? In promptu habuit quid ageret. Quid enim fecit? voluptati suæ liberalissimè indulgit, tantaque de plenitudine sua virtutum, gratiarum, priuilegiorum copias in Virginem exoneravit, ut illi Angeli facile concederent, affirmarentque multò quàm se digniorem esse, quæ Dei filio materiam ministraret, ex qua illius spiritus corpus Deo deuinciendum concinnaret. Magna gloria conceptum hunc fraudâro, nisi Autorem illius producam. Melliflui Bernardi in horto natus est, cuius hæc sunt ex hom. 2. super missus est: *Hic Virgo Regina gemmis ornata virtutum* (quas ibi recensuit plurimas) *specie sua, & pulchritudine suâ, in caelestibus cognita, cæli Cuius in se prouocauit aspectum, ita ut & Regis animum in sui concupiscentiam inclinaret, & caelestem nuntium ad se de supernis educeret.* Hæc os gemmeum. Ad se, inquit, educeret, quo ille cælestis nuntius tam promptè perrexit, quàm vehementer Deum ipsum propendere vidit, & illam tum se, tum omnibus collegis suis Angelis præstantiorem intellexit.

Quid huic virgini roganti neget Deus, qui tanta concessit neque cogitanti? Meritò ergò eum eodem Bernardo ser. in Nat. B. Virg. de aquæ ductu in fine, vos monere debeo, ac rogare, ut *quicquid istud modicum Deo offerre desideratis* (seu Rosarii, quas illa præ omnibus gratas habet, seu qualesuis preces, eleemosynas, pias cogitationes) *gratissimis illis, & omni acceptione dignissimis Mariae manibus offerendum tradere curetis, si non cultus sustinere repulsam.* Nimirum candidissima lilia sunt, nec dignabitur ille liliorum amator quicquid illud sit, quod inter Mariae manus inuenierit.

Amen, Amen. Dixi.

De Festo Natiuitatis Beatissimæ Virginis Matris Dei.

Autore ALEXANDRO CALAMATO
Messanensi Clerico Italo.

Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.

Qua est ista, qua progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Cant. 6.

Vm stupore naturæ, cum ingenti admiratione totius orbis terrarum, cum lætitiæ voluptate nunquam visa Angelorum, & insigni gloria Creatoris omnium nata est hodie in hac regione mortis magna DEI parens MARIA, quæ luce, & splendore natalis sui terram nostram supra quam sol iste materiatus felicitaui. Descenderunt indubitatò ad hoc spectaculum Angeli pacis, festinanter accurrerunt beati illi spiritus, ut tantam admirarentur pulchritudinem, & concito volatu se inde huc submiserunt, ut inter fascias adorarent eam, quæ omnipotentem Deum conceptura, & fascijs inuolutura erat. O dies verè felix, & fortunata! qui es ornamentum temporis, annorum corona, opulenta sæculorum, æternitatis inuidia. Hæc die harmonicis cæli concentus auditur ad honorem, & magnificentiam eius, quæ suprema & cæli, & terræ regina nascitur. Utinam fors nostra vellet, ut aures humanæ audirent, quàm dulciter cælum canter, quamque festiuè, & studiosè hanc sacram MARIE natiuitatem celebret. Sed quia illa plus nostra est, quàm cæli, eapropter dum cælum eius laudes cantu persequitur, nos admirabundi respondemus: *Qua est ista, qua progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* Cant. 6.

Non nescio, quòd multi sacrorum Expositorum, dum hunc è Canticis locum expenderunt, dixerunt, quòd virgo sacrosancta diuersis temporibus fuit quasi aurora, luna, sol, & acies castrorum ordinata, id est aurora in suo die natali, quando enim nata fuit, attulit perditò mundo pulchram lucem gratiæ, & fugauit tenebrosam noctem culpæ. Luna plena diuinæ

diuinæ gratiæ fuit in verbi incarnatione, iuxta illud Archangeli Gabrielis dictum: *Aue gratiâ plena*, Lucæ 2. Instar splendentis solis fuit in sua assumptione, quando tanta fuit eius in cœlum abeuntis maiestas, vt Ioannes in sua mystica apocalypsi non dubitauerit eam vocare mulierem vestitam sole: *Mulier amicta sole*, Apoc. 12. Denique exercitus benè ordinati instar fuit in sua coronatione, quando supra omnes angelorum choros exaltata, & ad vnigeniti Filij sui dexteram collocata patronæ nostræ officium agere cepit, de qua David Psal. 44. ait: *Assistit regina à dextris tuis in uestitu deaurato, circumdata varietate*, quod alij ex origine hebræa apertius, & apertius in rem præsentem sic transferunt: *Assistit regina à dextris tuis in scutulatis*, hoc est, in veste picta scutis, quæ sunt luculentum nostræ defensionis, & patrocinij symbolum. Mihi nihilominus placet hodie repræsentare Virginem benedictam in solo suæ gloriolæ natiuitatis tempore cum omnibus his tam insignibus titulis auroræ, lunæ, solis, & exercitus benè digesti, atque ordinati. Attendite, ego incipio.

i. *Qua est ista, qua progreditur quasi aurora confurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?* Cant. 6. Admodum congruè, auditores, potest vocari M A R I A aurora in suo die natali. Nam si aurora, quam nos videmus (quod Rupertus Abbas annotauit) est finis, & terminus exactæ noctis, & ineuntis diei principium: Ad eundem modum cum certa quadam proportione natiuitas Virginis fuit terminus, & finis tenebrosæ noctis ærumnarum humanarum, & exordium claræ diei lætitiæ omnium nostrum. Nata fuit hodie diuina ista puella tanquam noua aurora, faciens initium gaudij nostri, & finem pœnaliū laborum quem nobis obscurissima nox peccati, attulit; cum longum illud tot sæculorum tempus, quod ab Adamo ad natiuitatem Virginis vsque effluxit, æra nox ex grauissimorum scelerum caligine fuerit, quod Hugo de sancto Victore serm. 34. his verbis apertè dixit: *Totum tempus, quod ab Adam ad Virginis ortum præcessit, quasi nox extitit, non longa, & obscura*. Verum ô felicissimam sortem nostram! Nam post exactam hanc longam noctem, quæ tot sæculorum spatijs peccatorum horrendâ caligine inclusum habuit genus humanum, mox vt ab Annæ utero egressa est MARIA, splendida, & tam vehementer expetita eluxit aurora, illa, inquam, aurora, quæ claudit noctem peccati, & inchoauit serenum diem gratiæ, illa aurora, ex qua natus est sol iusti-

tiæ. Audite Rupertum hæc dicentem, qui lib. 6. in Cant. Virginem sic appellat. *Quando nata es Virgo beata, tunc Vera nobis surrexit aurora prænuntia diei sempiterni, quia sicut aurora finis est præterita noctis, ac initium diei sequentis, sic natus es tua finis dolorum, & consolationis fuit initium*. Et sanctus Petrus Damianus in serm. de assumptione idem confirmat, inquit: *Nata Virgine surrexit aurora, quia Maria veri prænuntia luminis natiuitate suâ man clarissimum serenauit. Hac est aurora, quam sequitur, immò de qua nascitur sol iustitia*.

Aurora diuina, & singularis fuit M A R I A illius manibus condita, qui solo nutu auroramque solemque conficere nouit, quemadmodum dicit rex Propheta Psal. 73. *Tu fabricatus es auroram & solem*, eamque reuerâ tam elegantem, vt horrenda, & formidabilis larua videatur alia quæuis aurora, si iuxta illam constituatur, & cum ea componatur. Nascitur aurora (non inficior) coronata lilijs, capillamentum habens aureum vestita luce, curruque aduehit nubium, quem ventri tanquam velocissimi, & alati aurigæ ducunt. Sed quid fuit hi apparatus, quid ornamenta illa, si cum ijs conseras, quibus fulget aurora, quæ hodie nascitur, coronata omnibus diuinarum gratiarum floribus, comas habens non rutilantes auro, sed cogitationibus diuinis ornatas, vestita non luce, sed puritate incorruptibili, & æterna, non curru sedens volubilium, & inconstantium nubium, sed intra brachia, & complexus Dei æterni, & immutabilis recubans, non ventis attracta, sed Patrum veterum vehementibus suspirijs obtenta. Illam suspirauit Adam quando ex somno, in quo sacramentum salutis nostræ vt vult Hieronymus, vidit, euigilans, hæc anhelus dixit: *Os de ossibus meis, & caro de carne mea*, Gen. 2. velut alijs verbis apertius dixisset: *O aurora quando ille felicissimus dies, adueniet, quo te nasci videam os ex ossibus meis & carnem de carne mea!* Illam suspirauit Magnus Noë, quando candida columba suum differebat reditum, Gen. 8. vt vult venerabilis Beda. Illam suspirauit Abraham, quando exultauit (quod Christus Iudæis aiebat Ioan. 8.) *Et videret diem meum*. Illam suspirauit sapientissimus Salomon, quando illam intrâ fascias vagientem audire cupiens aiebat: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora*, Cant. 2. 14. Illam suspirauit totus Patriarcharum, & Prophetarum chorus, quando per os Isaïæ dicebat: *Anima mea desiderauit te in nocte*, Isa. 26. Et benè dicit: *In nocte*, quia noctis suæ splendidam auroram optabant.

bant. Tantâ verò luce, tantoque sanctitatis fulgore vestita hodie nata fuit, vt suo splendore omne sanctitatis, & perfectionis illorum lumen obscurârit. Non sic obscurantur stellæ matutinæ luce exorientis solis (inquit S. Hieronymus in prologo Sophoniæ) vt omnis perfectio sanctarum feminarum veterum splendore sanctitatis huius nascentis auroræ MARIÆ velut extincta, & reapse sublata fuit: *Velut siderum igniculos MARIÆ lumen abscondit*, inquit ille, & sanctorum maximi coram illa vix quales parvæ scintillæ sunt visi, immò multò minùs aliquid, quia & ipsi Angeli, qui sunt quasi mare sanctitatis, præsentem illâ peccâ fugiunt oculos, de quo S. Petrus Damianus in ferm. de Natiuit. Virginis sic ait: *Ita Angelorum hebescat dignitatem, vt in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.*

Accedit ad omnia hæc dicta, quod si hoc nomen *Aurora* non est aliud, quàm *aurea hora*, optimè quadrat & aptissimè cadit in virginem in hoc illius natali die nomen istud *Aurora*, vt quæ hodie nata sit hora nobis fortunatissima, & optatissima, quando occasione illius cessaturum erat bellum, quod inter Deum, & homines sæculis tam multis durauerat, & pax redijt, quam sancti illi in limbo Patres tam diu, ardentèque desiderârunt.

Opportunè hic mihi occurrit memorabilis illa lucta, quâ magni consilij angelus cum Patriarcha Iacob concertauit, & expressè præfiguratus fuit ille Dei cum hominibus, quem dixi, consilius, vt habet Theodo. q. 28. in Genesin opinio. Colluctatus fuerat Angelus totâ nocte (hoc nomine dono omne illud tempus, quo mundus splendore MARIÆ caruit) & inualuit Iacob ad Angelum, vt habes Osee 12. Sed quid? Simul ac dilucescere dies, & prodire aurora cœpit, MARIA, dico, nata fuit, debuit magni consilij Angelus dicere ad Iacob: *Dimitte me, tam enim ascendit aurora*, Genes. 32. velut alijs verbis dixisset: *Pone nunc arma, Iacob, non est necessum amplius dimicare, quoniam ego pacem tecum inire volo, non quod tu viribus maioribus valeas, quàm ego, cum sis inualidissimus homuncio, & ego Deus, sed quia MARIAM auroram nouam prodeuntem video, quæ mundo nascitur, vt sit mea vera Mater, ad cuius præsentiam oportet me deponere arma iustæ indignationis meæ aduersus peccatores, & cum illis instaurare pacem, idedque dimitte me, tam enim ascendit aurora.* Theodoretici commentatio vbi supra in ea Angeli, sue Domini verba talis est: *Quod speratur magni consilij angelus dictum se ascendente aurora confisetur, nihil est aliud, nisi quod Maria aspectu*

Christus infirmum se esse ostendat, & peccatori dicat, dimitte me, tam enim ascendit aurora. Quo ergo momento producere verticem, & appetere mystica hæc aurora Mariæ cœpit, obferatus fuit infernus, apertum cœlum, catenis constrictus satanas, solutus vinculis homo, destructa mors peccati, & vita gratiæ introducta.

Itaque Virgo benedicta, illa ab æterno electa, & destinata Mater Dei, tantis aduersus Deum viribus valuit, tantumque fortitudine suâ apud illum effecit, vt iram in clementiam, iustitiam in misericordiam, vindictam in beneficentiam, bellum in pacem, odium in amorem verteret. Hoc est, quod S. Ioannes Damascenus orat. 2. de dormitione Deiparæ his verbis affirmat. *Per hanc diurnum istud bellum, quod nobis cum Creatore erat, sublatum, & extinctum est. Per hanc cum eo reconciliatio sancta pax, & gratia donata est.* Plurimum ergo huic sacrosanctæ Dominæ debemus pro auxilijs, & beneficijs ab illa aurora in nos profectis, quæ electa à Deo fuit, vt mundum felici suâ natiuitate bonis inestimabilibus locupletaret. Quæ de re sic rursùm ait idem Damascenus Orat. 3. de Natiuitate Deiparæ: *Huiusmodi est Virginis natiuitas, nempe Dei faderum cum hominibus initorum renouata memoria, totius humani generis visitatio, in quo nos, qui prius in tenebris, & mortis umbra sedebamus, visitati & per eum illustrati sumus, inaccesso & idelicet eius lumine perfusi, qui ex alto nobis ortus est, Christi Iesu.* O quàm pulchra Aurora! Tanta est illius elegantia, vt non possim, quin ad Deum conuersus cum Propheta dicam: *Tu fabricatus es auroram, & solem*, Psal. 73. inferiorem quippe opificem tam insignita venustas habere non potuit, quàm te supremum, & omniscium Deum.

II. Apparuit quoque Virgo in hoc sacræ felicis Natiuitatis suæ die qualis luna, *pulchra & Luna*, Cant. 6. Nam vt apud veteres Romanos Luna erat signum nobilitatis, & generosi sanguinis: Sic diuina hæc puella in suo natali die assimilata fuit Lunæ, vt per hoc mundo declararetur nobilissima, immò regia illius stirpis, & prospæia. Regali enim *exprogenie*, quod Sancta testatur Ecclesia, *Maria exorta resulget.*

Nisi velimus dicere, quod hodie ad modum alterius cuiusdam Lunæ Virgo Sanctissima nascitur, quia sola illa ex omnibus posteris Adæ præsit in hanc lucem plena supernâ luce gratiæ. Legite Sanctum Ambrosium in suis Hexameris inuenientisque, quod ille postquam inquisit quomodo, & cum quanta

quanta lucis plenitudine in sua creatione primùm
visa luna fuerit, respondet denique creatam fuisse à
Deo perfectam & confertam lumine, quantum or-
bis illius capit, Dei enim perfecta sunt opera omnia,
& vidit Deum cunctis, qua fecerat, & exant valde bo-
na, vt habet primùm caput Genesios. Iam si omnia
quæ Deus à principio mundi fecit, fuerunt vmbra
illius, quod in lege grætiæ explendum erat, veraci-
ter affirmare cum Ruperto vbi supra possumus, pul-
chræ Lunæ figurâ eleganter representatam Virgine-
nem, ac propterea quemadmodum Deus visibilem
Lunam plenam luce creauit, sic vt illustrissimam,
splendidissimamque se exhibuerit, quando primùm
prodijt, ita & copiosa gratiæ luce perfudit, & locuple-
tauit viuam multoque præstantiorem Lunam Mari-
am, quæ illi parens futura erat. *Pulchra & Luna.*

Est alia causa, cur Virgo cum Luna comparetur.
Si oculos attollamus, videbimus quòd Luna, quan-
do plena, omnibus stellis splendore præcellit, & ad
solis similitudinem magis accedit, vt proinde stellæ
velut captæ amore pulchritudinis eius prodeant,
vt officiosæ vrbauitatis cultum, obseruantiamq; illi
exhibeant, & tanquam conspicui cancelli tam venu-
stæ Reginæ sint, non solùm eam comitantur, sed et-
iam laudes illius festiuiter quodammodo cantant,
dum iugi micatu circum illam quasi cerratim scin-
tillant. Figat quisq; similiter mentis obtutus non
solùm in omnes homines sanctos, quos stellas scri-
ptura sacra vocat, verùm etiam in sublimiores an-
gelos, & supremos Seraphinos, videbitque, quòd
hæc Virgo luce gratiæ, & virtutum, & cælestium do-
norum cunctos longè ampliùs superat, quam stellas
luna, quæ tam confertim plena fuit, vt sanctus Bo-
nauentura serm. 3. de B. Virgine dicat: *Domina
nostra omnia habuit Dei dona, qua in sanctis alijs sunt
diuisa, vnde dicit, In plenitudine sanctorum desentio
mea.* Neque solùm sanctis, & Angelis omnibus an-
tecelluit, sed etiam tantam plenitudinem, & afflu-
entiam omnium donorum Spiritus sancti habuit, vt
sola inter omnes creaturas tanquam altera quædam
luna simillima fuerit æterno soli verbi incarnati, &
in illa completum illud Isa. 30. *Erst lux luna, sicut
lux solis.*

Vel dicamus, quòd nomen lunæ conueniat virgi-
ni propter beneficia, quæ vnusquilibet ab illa reci-
pit. Nam si luna tanquam æmula solis suum lumen
huic mundo inferiori abundè affundit, quis post
Christum dicat sanctam Ecclesiam gratijs, & donis,
nisi sacrosancta virgo illius parens: *Totius gratia
plenitudinem posuit in Maria, vt proinde si quid spes in*

*nobis est, si quid gratia, si quid salutis, ab ea noueri-
mus redundare, inquit mellifluus Bernardus serm. 3.
de Virg. natiuit.*

Vel denique dicamus, quòd virgini nomen pul-
chræ lunæ, cuius incitatissimus est cursus, aptè con-
uenit, eò quòd sollicitè, vt sanctus Anselmus lib. de
excell. virg. cap. 6. ait, procurat, & confert diuinas
gratias. *Pulchra & luna.*

III. Verùm progrediamur vltra, & consideremus
illam similem serenissimi solis in sua natiuitate. *Ele-
cta & sol.* Et magna est vtriusque affinitas. Nam vt
hic sol, quem videmus, transiens cœnum, & sordes
terræ, nihil ex eis inquinatur: Ita magna hæc Do-
mina quasi nouus sol, quanquam nata sit ex Ioachi-
mo, & Anna parentibus, nihilominus mansit imma-
culata, & absque nœuo noxæ originalis, in quam o-
mnes miserabiliter incurrimus. *Caro Virginis, inquit
S. Petrus Damianus in serm. de Assumptione, ex
Adam assumpta maculas Ada non admisit.*

Aut dicamus, quòd instar splendidissimi solis in
suo natali die eluxit virgo, eò quòd velut cum sol in
nostro horizonte apparet, omnes stellæ se abdunt,
nec audent oculis se offerre, sic cum nouellus sol,
virgo Dei mater prodijt, omnem lucem, & splendo-
rem virtutis aliorum sanctorum obfuscauit. Hoc
idem Cardinalis ibidem talibus verbis expressit. *Sol
lucens incandescens ita siderum, & luna rapit posi-
tionem, vt sint quasi non sint, & sidera non possunt.
Similiter & Virgo veri præsens luminis in illa inaccessi-
bilis luce perlucens sic sanctorumque spirituum hebetat
dignitatem, vt in comparatione virginis nec debeant,
nec possunt apparere.*

Nisi mauelis dicere, quòd Maria qualis sol quid-
dam in sua natiuitate fuit, quòd velut sol materia-
tus, cum horizontem nostrum ingreditur, totam
terram illuminat, sic ex præsentia noui huius solis,
benedictæ Virginis, inquam, non modò hæc terra
inferior, verùm etiam cælestis Ierusalem omni ex
parte tincta lumine fuit, de quo S. Bernardus ser. 1.
de Natiuit. Virg. ita: *Maria præsentia totus illustra-
tur orbis, adeo vt & ipsa cælestis patria clarissus rui-
let Virginiae lampadis illustrata fulgoribus.*

Solis instar nascitur Virgo, inquit idem Bernar-
dus in illud. *signum magnum, &c.* nam si magnus ille
planeta in hemisphærium nostrum aduenit, vt om-
nes luce suâ communiter, ac prodigè perfundat,
iuxta illud euangelij de illius splendore sic pronun-
tantis: *Qui solem suum ortiri facit super bonos &
malos, Matth. 5, Magna hæc Domina etiam nasci-
tur, vt lucem diuinæ gratiæ clarissimam, & benefi-*

cia celestia omnibus impertiat fidelibus, bonis, & improbis. *Maria omnibus sinum misericordia aperit, & de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuum redemptionem, aeger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus lacrimam,* inquit Bernardus.

Ad extremum solis nomen datur Virgini, quia sicut ea est præstantia solis, vt similem inter stellas, & planetas nullum habeat, vel etiam æqualem, sic hæc virgo gratia, donis, dignitate, ita omnibus creaturis excellit, vt nulla venire in comparisonem illius queat. Atque vt Rupertus lib. 6. in Cant. ait: *Vna est electa, quia nec inter angelos, nec inter homines similem, vel primam habet, nec sequentem est habitura.*

IV. Absoluamus sermonem, Auditores. Nascitur hodie Virgo, vt sit omnibus nobis fidelibus instar optimè ordinati, & ab inuictis militibus copiosè instructi exercitus contra infernalium dæmoniorum insidias. *Terribilis & castrorum acies ordinata.* Cant. 6.

Tam sanguinolentum, & crudele bellum fuit inter Adamum humanæ generationis parentem, & antiquum serpentem in campo paradisi terrestri, vt factor corporum occisorum etiamnum sentiat, perduraturusq; sit in tempus mundi extremum. Verùm quàm malè habere pars-fatanz incipit, cùm diuinus Maria exercitus prædit tam numeroso, & robusto, & bellandi perito milite instructus, vt solo aspectu perterrefaciat, & exanimet, inque fugam conijciat inimicos !! *Terribilis & castrorum acies ordinata.* Itaque tam formidabilis exercitus fuit Maria, vt infernales dæmones eminè eam videntes, metu correpti fugam arripuerint. *O sanctissima filia in matris vlnis conspicua, rebellibus angelis formidabilis!* exclamat S. Ioannes Damascenus serm. 1. de Nat. Virginis. Et Richardus de S. Victore in c. 6. Cant. ait: *Etiã ipsis principibus tenebrarum terribilissimè fuit, & ad eam accedere non præsumperunt.*

Virgo igitur exercitus fuit, in quo tot erant milites, quot illa habuit virtutes heroicæ, & excellentes perfectiones. Tot hostes fudit, & confecit, quot peccata subegit. Vicit dæmones, & interemit hæreses. Tot reportauit victorias, quot suo patrocinio saluauit animas. Exercitus fuit, qui sic fregit tartareas inferorum legiones, vt sanctus Damascenus plurimum admirandus dicat vbi supra: *O sanctissima, quæ principatus, & potestates fefellisti, atque ignea maligni tela extrinxisti, quæ in Spiritus sancti thalamo seruatæ, atq; immaculata conseruata in Dei Spon-*

sam! Merito ergo sancti Angeli, cùm illam in hæc terræ nostræ humile solum aduenire viderunt, dixerunt: *Qua est ista, quæ progreditur quasi aurora con-surgens, pulchra & luna, electa & sol, terribilis & ca-strorum acies ordinata,* Cant. 6.

Tunc sanctus Dauid robur suum ostendit, quando 1. Reg. 17. c. solus, & inermis non alio, quàm fundâ, & lapide percussit, strauit, terræque gigantem Philisthæum afflixit. Quoties cogitationi meæ occurrit Anna, quæ fascijs Mariam dominam nostram inuoluat, videre mihi videor in funda mysticum lapidem Mariam, quem primo notet, postea iaciat, & in caput infernalis gigantis impingat, sic vt illum in terram deiiciat, iuxta illud diuini oraculi: *Ipsa conteret caput tuum;* Gen. 3.

Vide hîc, Salomon, mulierem fortem, inquit S. Bernardus homil. 2. super *Misus est*, quam tanto studio perquisiisti, cùm dicebas: *Mulierem fortem quis inueniet?* Prou. 31. Quæ namq; maior fortitudo, quàm illius, quæ fascijs etiamdum inuoluta perterrefaciat inferos, vincebatque, & dissipabat, & fugabat omnes tartari copias?

Neque hîc finis victoriarum illius, quia & ipsum Deum inaurato sui amoris spiculo victrix sauciauit, quod ipse fatetur, dicens: *Vulnerasti cor meum, sor-ror mea sponsa, in vno crine colli tui;* Cant. 4. Ipsa nimirum à quo inter fascias vixit, Deum amare cepit, & ardentè, atque efflictim dilexit.

Sed eheu, iste Virginis ergà Deum amor nostræ nos ingratitude commonefacit. Cum MARIÀ ab incunabulis amandi Deum initium fecerit, immò & antè, quando nos illum amare incipiemus? Con-sentiuimus iam, & pedem alterum in tumulo habemus, & nondum illius amandi cogitationem concepimus, qui tamen obligamur illum ex toto corde, & anima tota diligere. Recordabatur Sanctus Augustinus, lib. 1. Confess. c. 9. quàm malè fecisset, quòd Deum non statim à primulis vitæ suæ horis amasset, & seriùs illum nouisse dolebat, dicens: *Serò te amauit, pulchritudo tam antiqua, serò te amauit.* Sed habebat ille qualemcunq; excusationem, eam nempe, quòd Dominum tardiùs nouisse cœpisset. Nos tale nihil obtendere possumus: Nam vt Sanctus Greg. lib. 9. Moral. c. 7. dicit, *penè à matris vtero ad fidem venimus ab ipsis incunabulis, & potum sancta prædicationis sumpsimus cum lacte carnis.* Propè simul & balbutire, & Deum nouisse, deque illo loqui cœpimus, neque tamen amauimus. O te beatam Virginem, quæ illum tam tempestiuè & cognouisti, & dilexisti, & cor de tuo donasti!

Sed priusquam coronidem sermoni huic meo imponam, illud volo cum Sancto Gregorio Nysseno ex orat. eius de Christi Natiu. notetis, quod postquam Mater Dei in lucem mundi est edita, impositum illi fuit dulcissimum nomen **MARIÆ**, quod significat Dominam. Voluit autem Deus sic eam vocari. Et decebat ita fieri. Nam alijs charis seruis suis voluit Dominus imponi nomina, velut Isaac, qui figura Christi futurus, & Ioanni Baptistæ, qui præcursor illius destinatus erat. Magis ergo ratio postulabat, vt & illi nomen à Deo veniret, quæ ad hoc nata fuit, vt Deum mater pareret. Sic enim habet S. Bernar. epist. 174. *Quod vel paucis mortalium constat fuisse colatum, fas certe non est suspicari, tanta Virgini fuisse negatum.*

Deinde imponere nomen rebus solum ad eum spectat, qui perfectam earum habet cognitionem. Cum ergo aptum, conuenientisque nomen designandum esset Matri, quæ Deiparens futura erat, quis non videret, id ab alio, quam Deo ipso fieri non debuisset, qui solus nosse poterat magnam perfectionem, & excellentiam, quacum illam creauerat?

Postremò cum nomen Matris Dei deberet esse potentissimum, sanctissimum, & amabilissimum, quod & Angeli, & homines, & dæmones reuererentur, adorarent, tremere, congruebat vt aliquid & ex potentia Patris, & ex sapientia Filij, & ex bonitate Spiritus Sancti haberet. Propterea deuotissimus Idiota lib. de contempl. virg. c. 5. aiebat: *Dedit tibi, MARIA, tota Trinitas Nomen, quod post Nomen Filij tui est super omne nomen, in Nomine tuo omne genu flectatur, caelestum, terrestrium, & inferorum.* O nomen potens, nomen sanctum, nomen amabile!

Quid verò de virtute huius Sanctissimi Nominis dicam? Tres inuenio huius Nominis effectus singulares. Primus est, quod indignationem Dei mirabiliter placat. Hæc fortè causa est, ob quam Sanctus Petrus Chrysologus serm. 156. vocat Nomen **MARIÆ sacrificium Dei**, quia sacrificia instituta sunt ad conciliandum Deum, & impetrandum gratiam, quam obrem Dauid dicebat: *Sacrificare sacrificium iustitia, & sperate in Domino*; Psal. 4.

S. Anselmus maius aliquid dicit de efficacia Nominis **MARIÆ**, idque lib. 5. de excellentia Virginitatis c. 5. his verbis: *Velocior est nonnunquam salus inuocato Nomine **MARIÆ**, quam inuocato Nomine **IESU** Filij sui, non quod Virgo sit maior, vel potentior Filio, sed quia dum oratio proponitur in Nomine Filij, ille tanquam iudex discernit merita sin-*

gularum, & nonnunquam non vult concedere beneficia gratiæ suæ, verum quando exhibetur in Nomine Virginitatis, etsi merita inuocantis non mereantur, & exaudiantur, merita tamen Matris intercedunt, & exaudiantur. In Nomine **MARIÆ** Deus considerat quantum debeat illi, & pro compensatione concedit illi gratias, quas pro suis cultoribus exposcit.

Secundò emollit dura, & obstinata corda peccatorum. Id affirmat sapientissimus Idiota vbi supra his verbis: *Tanta est virtus tui Sanctissimi Nominis, & semper benedicta **MARIA**, quod mirabiliter emollit, & penetrat durissimam cordis humani.* Corda autem sic emollita conuertuntur ad Deum, pœnitentiam agunt de suis peccatis, & impetrant salutem.

Tertiò expellit dæmonia. Hac de re sic ait Sanctus Bernardus citatus à Richardo de S. Laurentio de laudib. Virg. *Non ira metuumus hostes visibiles quamlibet multitudinem castrorum copiosam, sicut aërea potestatis **MARIÆ** vocabulum, patrociniū & exemplum.* Quid ergo non debemus sperare ab auxilio huius Sancti Nominis, si deuotè illud inuocauerimus, maxime in tentationibus? Propterea honoremus illud, & reuerentur vt debemus.

O MARIA Sanctissima! ô diuina puella à paucis horis nata, sed à multis sæculis expectata. Beata illa hora, quæ te vidit nasci, beati oculi, qui fuerunt primi tuæ pulchritudinis spectatores, beatæ aures, quæ primum tuum vagitum audierunt, beatæ manus, quæ te exceperunt, felicissima labia, quæ tibi prima libare oscula meruerunt, beatum os, quod primum planctum tuum quacunque cantus festiuitate sedare studuit.

Nata fuit, Auditores, magna hæc paradisi regina non in superbo palatio, sed in tenui, humilique domuncula, vt per omnia similes esset filio suo, qui mundum ingredi in paupere tugurio voluit. Inuoluta autem fuit non pretiosis fasciis, sed vilibus pannutiis, quanquam esset imperatrix designata hominum, & Angelorum. Sed ô Pater æterne, cur in tanta paupertate nasci sinis filiam tuam? Et tu Fili Patris coæternæ, cur permittis vt tam tenuia habeat vitæ primordia, quæ futura est mater tua? O sanctissima domina Anna, ne relinque in terra illam, quæ magis digna est cælo, sed a vagitum, & absterge lachrymas illius, quæ est risus paradisi, lacta eam, quæ lac præbitura est Dei filio, complectere, & stringe, & fove brachijs tuis quæ omnipotentem Deum suis brachijs complectetur, stringet, fovebit.

Benè autem veneris, Regina paradisi, sis benedicta millies, & amplius, ò gratiosa puella, quæ tuâ nos inuisere præsentia es dignata. Non iam post hac mundus est desertum, sed hortus, non carcer, sed regnum libertatis. Vtinam ò vtinam anima mea sciret quâ tibi re gratificari aut seruire posset. Vtinam intelligeret, quid tibi acceptum. Virgo gratiâ plena salua animam, fac illam tuâ infantia humilem, fac tuis lachrymis, vt illa deploret culpas suas. Salua tu illam, quia potes, & vis, & omnibus nobis, quotquot hie me auscultant, imperti tuam sanctam benedictionem. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.*

De eodem Beatissimæ Virginis Natæ.

Autore Interprete.

Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Isaia II.

Avditores hodie de stirpe Iesse virga Virgo prodiit Regem parituram supremum, quam mente superiore Augusti terra cælo, at die hodierno cælum terræ peperit, vt post hæc suum terræ geminaret saluatorem. Debebat hoc mundus cælo, vt redderet, quam scœnori cælum modò dederat, hac ingentis spe lucris, vt nobis agnum pareret, sed qui perditas oues in perditissimorum spirituum vaquas cæli sedes hinc subueheret. Quo autem die gloriosissimam Virginem cælo solem nostrum transcripsit, *supernorum gaudia cœsum copiosis sine dubio cumulauit incrementis. Hac enim est, cum saluationis vox & ipsum exultare fecit in gaudio, quem materna adhuc viscera conclusum tenebant, Ioannem. Quod si paruuli nec dum nati animalique facta est, Et Maria locuta est, quid putamus quam illa fuerit caelestium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beatâ eius frui præsentia meruerunt?* quæ ferè totidem verbis ex mellifluo Bernardi ore acceperet. 1. de Assumptione. At fuerit superiorum de Regiæ suæ in cælis ortu quantacunque exultatio, potiores tamen habuit, ac iustiores lætitiæ causas orbis, cum in terris nata fuit, quæ mater Saluatoris destinata. *Homo cum in honore esset, vitamque ex voto & voluptate beatam in paradiso Dei ageret, non intellexit, rapinamque Deitatis meditatus, cum esse optaret similis alicui, comparatus est iumentis insipientibus, aded non pro*

intentato furto solùm, sed & pro ingluuie, violatæque abstinentiæ præcepto, qualis bruta pecus in bestiarem stabulum (ita mundum ex SS. Damasceno, & Thoma nostro Vincentius vocat) damnatus, libertatis suæ vindicem quamdiu, tam ægrè expectabat, tam turpi ergastulo inclusus spem aliquando euadendi accepit, quando tunicas pelliceas à benigno Iudice indutus, de lana diuinare cæpit ouiculam parentem agni futuram, qui cum olim coram tondeute se obmutesceret, vellendumq; ac macerandum se præberet, tum simul pro libertatis litro sanguinem offerret.

Hic inter fletum, & risum positus Adam, vtri primas, aut plures indulgeret, dubitabat. Vtunque tamen illi acerba acciderit domicili deploranda commutatio, & parùm dignam homine communis cum pecoribus habitatio, permulcebat tamen vehementer animum, atque in risum proritabat, quando in vestis suæ vellere vellus iam Gedeonicum videre sibi videbatur, quod hodie in area mundi primum est expansum. Abraham exultauit, vt diem huic videret, vidit, sed tam procul inde tam diu antè, tamq; illud obscure, quàm pauca agni Dei lineamenta in ariete vepribus impedito arbitrari potuit, & gaudius tamen est de umbra, qui videndi corporis quam spem haberet, tempus tamen nullum sciebat.

Dauidi Nathan semen sempiternum, & posteritatem ex Maria in Christo perennaturam pollicebatur, 2. Reg. 7. tantosque is ex tali promisso animos sumpsit, vt demùm cor inuenisse putaret, quo iam quiduis aliud à Domino non expectare modò, sed & petere auderet. Posteriorum sæculorum homines, cum sæpè modicum expectare, & messis sospitatoris propinquantem aduentum tantisper præstolari hortatu Prophetarum monerentur, vel tantæ moræ impatientiâ, vel ærumnarum magnitudine, vel diuturnæ, atque indignæ captiuitatis tædio victi, ac fracti, demùm vates suos, vt vult D. Hieronymus, talibus verbis subfannabant: *Expecta, reexpecta, expecta, reexpecta, modicum tibi, modicum tibi,* tanquam illos verbis suis luderent, quibus velut per iocum illi vates etiam spem vanam messis, ac Virginis matris eius fecisset. Hodiernum diem vixissent tum illi, tum Adam, Abraham, Dauid, & quotquot natalem Virginis Deiparæ præceperunt, noua lux illis orti visa esset, multò sanè magis, quàm Iudæis, quando Hesteri & Mardochei beneficio Assuerum & sibi demeruerunt, & in hostes efferarunt, vt quo Iudæos perdere, & perimere destinarent, eodem illi perirent supplicio, & ferrent, quàm inferre cogitarent.

rant necem, quemque aliis dixerant, haberent ipsi fatalem diem, verè lux noua iis orti visa esset, si visa orti Maria, quæ vbi primùm appetiit, maiora exemplò beneficia mundo contulit, quàm lux illa vetus, ac prima antehac vel vidit, nisi fortè digniùs aliquid summi Dei Matre solubile ante hunc diem aliquando est arbitratus.

Expleuerit, illustrarit, adornarit radiorum suorum splendore inanem, obscuram, inuestem terram lux vetus, ac prima: Hæc lux noua nubem excitauit, quæ inaccessibilem solem iustitiæ carnis suæ velo obtexit, itaque humanis temperauit obtutibus, vt deinceps nobis conspicuus esset, quem ante hæc nemo vnquam viderat, nec videre quisquam saluà visâ poterat, non enim *Videbat me homo* & *Verber*, aiebat iam olim familiari suo Moyfi.

Noua, quin nouissima lux oriri visa fuisset Isaïæ, si virgam de radice Iesse progressam, si florem ascendisse coram videre datum esset, qui coelos dirumpi optabat, & cum suis luminibus extingui, nihil illorum vel orbium, vel siderum interitum arbitratus, dum videre modò hac luce virgam, & florem, quos dixi potuisset.

In his Isaïæ verbis duo mihi nonnemo obscure subindicauit, magnam gratiam initurus, si luculentiè exposuisset. Primum illud est, cur flos ascendisse, idque de radice magis, quàm de ramo, feratur. Alterum cur virga egressa dicatur. Hæc ego hodie indagando persequar, quæ tamen si difficilè assequar, beneuolentia tamen vestra, & audiendi auiditas faciet, vt maiora viribus & tentare ausim, & efficere possim, si etiam tua, ô magna Dei parens pietas, quam suspiro, piis conatibus aspiret.

Egredietur virga, &c.

Virgo Dei genitrix Virga est, flos filius eius. Decantauerit, & persuaserit hoc nobis ita Ecclesia, & illud statim inquiramus, cur flos ascendisse, idque ab ipsa radice, ac de radice Iesse, magis, quàm Davidis ascendisse feratur. Mirum enim videtur, quòd de radice dicitur flos ascendere cum potius è ramo, aut virga protuberet, inquit ferè noster Hugo, in cap. 11. Isaïæ, qui me singulari beneficio ornasset, si duab. rationibus, quas huc adfert, tertiam aliquã instituto meo commodam adiunxisset. Modernus quidam scripturæ non vulgariter peritus Cornelius à lapide existimat, quòd ob id flos Christus de radice Iesse oriundus dicitur, quia sicut Regnum Davidis est humili Iessæ stirpe est natum, sic etiam fuerit ex humili Christi prosapia restitutum, Dei

enim est ista potentia, de minimis facere magna. Omnino excelsus Dominus humilia semper beneuolus respexit, suscitauitque de puluere egenum, & eleuauit de stercore pauperem, vt sedeat cum principibus orbis terrarum, & solum gloria teneat.

Postquam semel mundum è nihilo, è limo terræ hominem condidit Deus, amat deinceps vel è nihilo, vel ex abiecto puluere omnia creare, hoc est, homines, qui suâ existimatione vel nihil sunt, vel terræ puluere nihilo meliores facere maximos. Primus credentium Pater primùm, *Abram*, hoc est *Pater excelsus*, dein *Abraham*, siue *Pater multitudinis est datus*. Genes. 18. Puluis suâ opinione ille erat, quia loquar ad Dominum, aiebat, cum sim puluis, & cinis. Ex hoc puluere in tantam sublimitatem illum Deus fastigauit, vt Pater excelsus, & multitudinis caput, & omnium credentium vertex fieret. *Quomodo miseresur Pater filiorum, misertus est Dominus iumentibus se*, inquebat Dauid Psa. 102. 14. tanquam dixisset: Velut Pater omnes conatus suos huc conuertit, vt liberi illius quàm optimi euadant, & emergant, ita Dei misericordis studia huc respiciunt, vt homines miseros erigat, ac sublimes educat. Vnde verò ille huc tam propensus? Quia *cognouit fumentum nostrum, & recordatus est quoniam puluis sumus, & quos semel è puluere finxit, eosdem è puluere amat deinceps semper erigere.*

Educere verò è puluere suo humilia tam vehementer amat, vt nonnunquam in cineres redire aliqua sinat, vt inde ea rursus excitet. Sic nimirum ait de illo iterùm Dauid: *Auferes spiritum eorum, & deficiunt, & in puluerem suum reuertentur, verùm non relinquentur in puluere suo sempiternum conuiescere, aut etiam computrescere, sed emittes spiritum tuum, & creabuntur* (de puluere velut de nihilo rursus formabuntur) sed iam augustiora, & præstantiora, quia *renouabis faciem terræ, decentiusque ornabis refecta, quàm facta.*

Discamus hinc initio statim humiliare in puluere animas nostras, vt sæpè originis nostræ luteæ memores descendamus in infernum, hoc est, sepulchrum nostrum viuentes, & hoc nos esse iam cogitemus, quòd certò futuri sumus, itaque ex hac putueris nostri humilitate, ex hac putredinis nostræ vilitate à Domino in sublimem gratiæ dignitatem excitati, demum hinc in ipsam gloriæ maiestatem affurgamus.

Videtur mihi ea etiam de causa in Iesse ignobilem magis, quàm in Dauidem Regem primordialis sua reuocasse per os Isaïæ Dominus, vt doceret nos humilia.

humilia consecrari, quos cupide sublimes facit, neque ex Parentibus quaerere gloriam alienam, sed magis gloriose factis conflare propriam.

Duplex erat Christo generatio, vnà ex matre homine, altera ex Patre Deo, sed filium hominis à cognitione inferiore, sed per omne passim Euangelium Christus nominat, qui venerat vt filius Dei crederetur, & id credentes faceret saluos. Et quamuis filium Dei se factis ostenderit, ad eò credi & merito suo, & commodo nostro voluerit, hominis tamen filium passim seipsum dixit, idque hoc documento, vt qui etiam præclaris facinoribus splendorem sibi nominis magnum excitauit, non proinde generis sui nobilitatem vanus ostentator facile iactet, ne hoc illi accidat, quod cuidam Episcopo, de quo Hugo noster in cap. 9. Lucæ memorat, cum ambitiosius gloriaretur, decem è stirpe sua produisse Reges, & post septem non inueniret alios, tum quendam commode subiunxisse: *Ego verò non tres alios Colonias.* Nec modò nullam ex Parentibus suis laudem Christus captauit, sed neque probra eorum sibi probro duxit ipse probus.

Quid enim necessum fuit dicere: *Dauid genuit Salomonem ex ea, qua fuit Vria*, hoc est, adultera? Poterat Bersabeam Salomonis matrem profusum tacere, vt aliorum Christi Proauorum tam multorum matres tacerentur, voluit tamen eam diuinus spiritus à viro, cuius thorum violàrat cognominare, atque ita turpis adulterii memoriam refricare, *Et doceret, quòd nemo debeat erubescere propter Progenitores, sed dare magis operam Virtute sua illos clariores efficere, Et quòd omnes accepti sint Deo, etiam si è scorio nati, modo Virtute sint pradi.*

Ita pulchrè Theophylactus. Secus hac ætate à plerisque agitur, adolescentibus maximè quos Parentum, affinium, cognatorum pudet, si tenuiter vestiant, ac viuant; quorum inter magnas diuitias maiora vitia nequaquam erubescerent. Sic & alii vt alios contemptui habent, & viles quos vilibus natalibus oriundos norunt, ita ab solis se maioribus illustres æstimant, tanquam Parentes sint etiam animarum Autores, omnemque suam seu bonam, seu malam indolem in liberos transfundant, & habeant virtutes, à quibus vitam. Discant à Christo quotquot tales vt ne pudenda quidam suorum flagitia sibi pudori ducant, paupertatem verò minimè erubescant, dum non pudenda, non erubescenda ipsi quoque agant, sed tunc se verè nobiles existiment, tametsi obscurissimis Parentibus natos, si Diuinæ imaginis apud se integritatem seruent tum diuites,

quamuis mendicabilis oriundos, cum meritum ingentes cumulis animo repositos habent. Vide PPP. 241. o. & calcem illius c. Item Tom. 2. 186. o. & calcem illius Perichæ.

Christum ad eò non dispuduit suorum siue tenuium, & pauperum, siue incestorum, & adulterorum, & idololatrarum maiorum, vt per hos non modò ortus sui lineam duxerit, sed ascendere sibi etiam visus fuerit. Hoc mysterium admirabatur noster Hugo, quòd Christus flos de Iesèza tam humili radice ascendisse dicatur, quasi hinc gloriæ incrementum fecerit, quòd à tam ingloriis maioribus ortus fuit. D. Bernardo hoc tam nihil mirum est visum, vt putarit aliter ascendere non potuisse, nisi ita primùm descenderet. Sic enim habet serm. 2. de Ascen. *Christus cum per naturam Diuinitatis non haberet, quo cresceret, sed ascenderet, quia Iesèza Deum nihil est, per descensum, quomodo cresceret, inuenit*: Nam cum in forma Dei esset æqualis Deo, nec assurgere supra illum posset, exinaniuit semetipsum, formamque serui induit, sub qua dum altissimam suam Diuinitatem vsque ad infima mediastinorum ministeria demisit, viam inuenit, quâ ascenderet, & obtineret nomen, quod est super omne nomen. Hominis infimi hanc illi gloriæ occasionem ministrarunt, dum sibi ab illo ministrari sunt passi.

Sit hoc mirum, at non certè nouum, iam olim enim, propè ad æmulationem, vt sic loquar, ex hominibus extremis, & peccatoribus ascendere, & fieri magnus tam magnoperè cupiit, vt nec Dauidem, hominem secundùm cor suum, priorem se, & antiquiorem hac in re esse voluerit. Animos huc aduertite, quosquos rei alicuius bonæ, & selectæ auditas tenet.

Reputabat Propheta poenitens aliquando secum, quàm indignè fieret, quòd ipse quidem domum cedrinam habitaret, arca verò in medio pellium, loco humili, & obscuro posita esset, ductusque religione neglectæ obseruantia Dei, & curæ rerum suarum quantum nimix, de consilio, & consensu Nathan Prophetæ regiam Domino si non illius maiestate dignam, at suis viribus, & sumptibus parem excitare constituit. Non displicuit Domino religiosi animi votum, ac propositum, factum tamen ad eò non probauit, vt diceret: *Nunquid tu adificabis mihi domum ad habitandum?* Premite illud, tu, in quo tota conceptus energia est posita. *Nunquid tu mihi adificabis?* Et quid est, quod ais, Domine, nunquid tu mihi adificabis? Fortean is est Dauid, vt

vnus ille talem mereatur repulſam, cum talem meditatur operam, & ſint eius vltronea tam vilia officia? Et quo hoc loco reponam, quod vt pronam eius voluntatem extemplo remunereris, promittis velle ex illius poſteris Diuinitati tuæ humanitatis excitare domicilium, & homo ex illius proſapiae hominibus fieri, nec permittis vt voluntatem in opus explicans, domo domum vtcunque mereatur? Zelus quidam eſt, Auditores, quod cum Dauide hic agit Deus. *Conuenerunt ad Dauidem, vt habet facer Historicus 1. Reg. 22. 2. omnes, qui erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi a re alieno, & amaro animo, factusq; princeps hominum talium pauperum, afflictorum, obæratorem, illorum ope copiam opum, quibus ſuſcitare Domino domum, ac ſibi gloriæ hoc monumentum volebat, contraxerat. Et Dominus: Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? Tu, qui ab afflictis tenuibus, ærumnoſis, miſeris vis gradum facere, atque eò aſſurgere, vt cum basilica mea nominis tibi celebritatem immortalẽ extruas? Hanc ego mihi ſeruo prærogatiuam, vt à talibus aſcendam, neque tibi paris gloriæ communio- nem permitto:*

Atque illa rudibus iſtis antiquæ, & antiquandæ legis ſæculis. Tempore verò legis gratiæ tam altum aſcendere ſibi viſus eſt, quoties ad extremorum hominum, hoc eſt, publicanorum, taliumq; conſuetudinem ſe demifit, vt hos velut ad pompam, & veræ choragium gloriæ per mundum circumduceret. Nam cum variis variis malis leuaret, familiaris cum nemine, quàm cum publicanis, & peccatoribus (hoc eſt, miſerorum miſerrimis) egit. Apud Zacharam putauit oportere manere, apud Matth. præſit, Magdalenam ad diſſuauandos, irrorandos, tergendosq; pedes admifit, eſto primores plebis cum omni paſſim vulgo immurmurarent. Tam ſerid autem, & ambitioſe talium hominum captauit conſuetudinem, vt eò magis aſcenderet, quò humiliores & abiectiores erant, ad quos maiestatem ſuam inclinabat.

Quorum hæc dicta putatis, Auditores? Eò hæc attuli, vt veræ gloriæ vobis iter aperirem, ostenderemq; tunc quemque ſublimiſſimum eſſe, quando ad extremam Dei officia ſeſe demittit. *Elegi abiectionem eſſe, velut eſt in Hebræo, ad limina ſedere in domo Dei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum, aiebat magnus ex tanta humilitate Dauid, tanquam ex Theodoretii commentario apertius dixiſſet: Ita mihi domus Dei optabilis eſt, & malum in ea & el-humi abiectionis iacere, & ante ianuam illius ſolui-*

rari, quàm in magnis, & præclaris peccatorum adibus degere.

Nam minimis, & contemptibilibus pro Deo perſungi gradus eſt ad maximam gloriã, teſte vel ipſo, quem dixi, Dauide. Saltabat is quondam totis viribus ante Dominum, tantumq; non omnino nudus, ipſe ſibi chorales, ipſe choragus cui vxor eius Michol tale probrum his tam amaris verbis dicebat: *Quàm glorioſus fuſt hodie Rex Iſraël, diſcoopersens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nuderetur vnus de ſcurris.* Ille verò, cum ſciret quibus gradibus ad veram gloriã itur, hæc generoſo pectore ſuo digniſſima repoſuit: *Et ludam, & vltior ſiam pluſquam factus ſum, & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.* Hic hic producere ſcænam, & exagitare ſuperbiam & arrogantiam noſtram poteram, quæ tanta eſt, vt iam non modò nihil gloriæ ineſſe arbitremur officiis Dei humilioribus, ſed & verè glorioſa eius obſequia. Tanquam parum honorifica defugiamus. Officiorum, quæ Deo pendimus, præſtantiſſimum facilè, diuiniſſimumq; eſt vnũ miſſæ ſacrificium. Vbi verò mihi apud noſtrates inuenias non dico militaris, vel Patritii, vel inferioris ordinis virum, ſed vel adoleſcentem, cui modò primat ingere mentum lanugo caput, qui Sacerdoti auguſtiſſimum hoc munus peracturo præferre librum, & quæ huc præſerea ſpectant, miniſtrare velit? Dicite poſthæc Hiſpanos ſuperbos, apud quos vt quiſque eſt nobiliſſimus, ita humillimè diſcogitur gladio, ſacrificuloque non ſolum librum, & ampullas ad aram præfert, ſed etiam cereos accendit, & per omnia promptiſſimè obſeruit, denique etiam inclinato ad obſeruantiam capite, ac poplite inter terrarum ſubmiſſo reuerentiſſimè manus exoſculatur, precatuſq; benedictionem, nec antè abit. Vt ne dicam, quàm crebri Xenodochia adeant, egeniſq; agris cibos ſuis manibus miniſtrent, quorum cum nos paſſim negligentibus ſimus, tam verè inglorii ſumus, quàm ſæpè falſo illis ſuperbia crimen aſſingimus.

Sed me nata hodie cælorum Princeps ad ſe vocat, iubetq; vt cur illam virgam egreſſam de radice. Ieſſæ Iſaias dixerit, paucis aperiam, tum Concionem dimittam. Obſequar ſeruus, Domina, ſine tamen vt laudis tuæ quantulumcunque illud adiungam.

Vt radix omnis in terra, & ex terra viuit, ita Ieſſe, & quotquot illius veteris Legis Profeſſores in terrenorum amore toti erant, connubiis, proli, o- uibus,

uibus, opibus, & copiis toto ore, & animo inhiant, & quorum filii sicut nouellæ plantationes, quorum filia compositæ, circumornatæ ut similitudo templi festo die, quorum promptuarum plena erudantia ex hoc in illud, quorum oues foetoræ, & boues crassæ, hos beatos & habebant, & dicebant.

Ab his egressa est nostra Princeps infans, quæ suâ Virginitatem Deo, quam primùm per usum rationis potuit, concepto voto nuncupauit, & pauperè vitam vixit, etiam cum Deo filio ditata Mater, nisi fortè auaritiæ tribuis, quòd par turturum pro filio obulit (quod pauperes solebant) quæ totos pro illo mundi thesauros dependisset, si æquè ac turtures habuisset. Egressa est Maria de radice terrena, quæ rerum terrenarum copiis, ac desiderijs renunciauit priùs quàm videre terram cepit, ut humum, & quæcunque ex ea fiunt, priùs animo calcârît, quàm vestigio. Verè virga egressa, *Virga gracilis propter rerum, & spiritus paupertatem, sublimis per contemplationem, recta per charitatem, leuis per peccati immunitatem, flexilis per compassionem, recta per solitudinis amorem, canes, id est, demones arcens per orationem*, inquit noster deuotus, & Doctus Hugo, amplissimam mihi syluam aperiens, vnde laudù beatæ Virginis materiam accipere queam, quantum huc adferre nequeo. *Virga gracilis fuit*, inquit, *propter rerum, & spiritus paupertatem, sublimis per iugem contemplationem*. Immo ipsa illam gracilitas, hoc est, rerum, & spiritus inopia, sublimissimam fecit.

Visum fuit Ioanni aliquando signum magnum in cælo, mulier, quæ lunam calcabat, solem vestiebat, & capite coronam stellarum duodecim præferabat.

Quid sibi voluit signum? Magno hoc signo indicatum fuit, inquit rursus Hugo noster (ne parû sit quod ei debeamus) mulierem, quæcunque Lunam, hoc est, terrena omnia (quorum luna typus est) calcât, seu contemnit, dignam esse, quæ in cælo sublimis habitet, solemque induta, etiam stelleo diademate coronetur. Ergo virga nostra humili radice hodiè egressa etiam hinc fastigiatissima fuit, quòd gracilis, quòd tenui semper censu contenta, fabro lignario, homini etiam tenui nupta, tenuem semper fortunam non solum tolerauit, sed & amauit, tunc se omnibus superiorem arbitrata, cum in altissimæ, ut Apostolus vocat, paupertatis apicem euasit. Aut si in gracili, ac tenui virga eius paupertas spiritus, quæ est humilitas, adumbrata fuit, hæc illam supra quàm paupertas rerum extulit.

Humilitas Virginis Deæ consentit & possit computa-

ri, inter homines. Iam olim hoc apud Rupertum Commentariorum in Cant. lib. 3. legi, quod ita dictum accipio, quasi Maria tam sibi viluerit, ut infra homines extremos, ac propè extrâ humanæ dignitatis terminos omnes sese abiecerit, ex qua tantâ demissione in tantam altitudinem à Deo euecta fuerit, ut vix inter homines cenferi possit, quæ Mater Dei effecta etiam Angelorum Hierarchicos ordines tam procul transcendit, quàm propinqua Deo facta est, quæ illius dignissima Parens. Pocuit in eam sublimitatem sese erigere, quæ tam altas radices egerat virga gracilis, virga leuis, enodis, glabra, quàm nulla peccati labes foedauit, aut deformauit, à qua illam nobis Anna Mater foelici partu affudit, de qua scilicet dictum fuerat Psalm. 45. *Admirabitur eâ Deus mane diluculo*, pro quo alii verterunt, *in ipse ortu matutino*, ut sancta esset, & immaculata vix dum concepta, ac tantum non simul nata, & ex Spiritu sancto renata, & quod ibidem subditur: *Deus in medio eius non commouebitur*, scilicet tam procul abfuit, ab omni peccato mortali, quo illum à se moueret, aut repelleret, ut ne minimo quidem, ac leuissimo veniali vel tantillum aliquando commouerit, aut concitârît. Neque tantum leuis, & enodis fuit, hoc est, peccati expertis, quod in hac ægritudine naturæ imitari ægrè, ac ne ægrè quidem possumus, sed etiam flexilis, de quo nobis plurimum gratulari debemus, certi de facilitate Dominæ nostræ, quæ se ad omnes necessitates nostras misericordix Mater inflectit, ut & iustis perseuerandi gratiâ impetret, & in extremo agone positos auxiliariis copiis aduersus hostes confirmet, & defunctorum animas è piacularibus flammis eximat, & tricerberum stygium procul à nobis arceat, & peccatores ad vitam meliorem, ac beatam adducat. Dixi. Amen, Amen.

De Annuntiatione Beatæ Mariæ Virginis.

*M*um audisset salutationem Angeli Mariæ, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista saluatio, Luc. 1. Tametsi plurimam, eamq; amabilem lucè, ut videtur, per oculos, p. r. q; faciem, & corpus totum funderet, turbata tamen est non in *Sulcu eius*, sed in sermone, inquit Emisenus. Nihil turbationis maiestas angelici vultus animo purissimæ Virginis atulit. Quid ira? Non enim Angelum, sed Verbum Angeli attendit, inquit ille rursùm. Non quali-

qualitatem Legati, sed mādatorum, quæ perferebat, momenta attentissimis cogitationibus sapientissima Domicella pensiculabat. PPP. 223. c. 2. & 224. c. 1.

Ita non quis dicat, sed quid dicat, attendendum, auditorum enim salus non in eo, qui loquitur, sed in eo, quod docetur, posita est. Ibid. 223. o. Non hoc maxime attendendum, vtrum Angelus sit, qui docet, verum an doctrina, quam tradit, angelica.

Elias ex corui rostro, vel vnguibus carnem, & panem accepit, nec curauit ab impura volucri nutrir, cum alimonia esset bona.

Verbum Dei est cibus anime (Gregorius) hunc prædicatores tanquam ministri Christi, & dispensatores mysteriorum eius, vt Paulus vocat, exhibent. Tu cibus, qui offertur, pensa, non offerentem, qui tametsi improbus sit, nihil id alimoniz officit.

Minerua naues reperisse fertur, vt ait Tertullianus, & texendarum vestium artem, & Christus nihilominus nauis, ac vestitu vsus fuit.

Quanta inuenerunt brutæ pecudes, quibus nos homines ad sospitandam vitam vitmur? *Venatio bona erat, etsi non bonus Venator* Esau, adedque illum diligebat Isaac, eò quod de Venationibus illius desereretur, Gen. 25.

Raphaëlem, qui se viæ ducem offerebat, rogabat Tobias senior, vt indicaret, de qua domo, aus de qua tribu esset, quem ille hoc responso coarguit: *Genus quaris mercenarij, an mercenarium ipsum, qui cum filio tuo eat?* Tob. 5. Dignum cælorum palatino responsum. Quid enim domus, tribus, genus faciunt ad officium, ad quod Raphaël expetebatur? Ita quoties audimus sermonem pium, non monitorem, vitam, moresque illius, sed solam exhortationem attendamus.

Iethro homo ethnicus erat, & nihilominus Moyses fecit omnia, qua ille suggererat, Exodi 18. audiit vocem eius, & fecit omnia, quæ dixit, & non quis diceret, sed quid diceret, auscultauit, inquit Origenes.

Agar vilis, & gentilis ancilla nomen videns, & viuentis cuidam puteo dedit, quod Isaac reliquit, quando iuxta illum habitauit. Ibid. 224. 225. 226.

Ecce ancilla Domini, aiebat mater Dei summi tunc, cum maternitatis infinita, & immensa dignitas illi à Deo ipso per Archangelum deferebatur. Eusebius Emisenus apud S. Thomam in cat. aur. in ea verba sic ait: *Alius aliud quiddam in presenti sermone Virginis extollet, hic quidem constantiam, hic*

obediencia promptitudinem, alius quod non allecta est tam splendens, & arduis per magnum Archangelum promissis pollicitis, alius quod non excessit modum in dando instantias, sed aequaliter cauit & Eva leuitatem, & Zacharia inobedienciam; mihi autem humilitatis profunditas non minus conspicitur admiranda. Omnino admiranda est humilitas, quæ cum Deo tam coniuncta fore diceretur, quàm est filio mater, in extremum ancillarum ordinem se deiecit.

Acutè dictum à Nouarino in superiora Virginis verba, laudem iustis graue pondus esse, quo pressi magis inclinentur: Nam quò magis honorantur, & efferuntur, eò magis se contrahunt, ac demittunt; contra ac mali, & parùm modesti, qui laudibus intumescunt. Abrah. 100. o.

Vna domus Abraham debet rei vtriusque exemplum. Postquam ille varijs à Deo gratijs, ac promissis ornatus, collocupleratque fuisset, *cecidit pronus in faciem*, Genes. 17. tanquam indignus esset, quem Deus tam insignitis donis supra alios extulisset. Verum Agar ancilla eius *videns se concepisse*, plus animo, quàm vtero intumescens *despexit Dominam suam*, Genes. 16.

Laudarat Christus quendam legisperitum à sapiente responso duobus, neque amplius verbis dicens: *Rectè respondisti*; Lucæ 10. Et quid ille? *Laudatus legisperitus à Salvatore, quod rectè respondit, in superbia prorupit, nullam sibi proximum putans esse, quasi nullus esset es in iustitia comparandus.* Ita Theophylactus, & Cyrillus apud S. Thomam.

Vultis nosse, quàm sancta mulier fuerit Sara? Inde id æstimate, quod eam in os laudare his verbis Abraham ausus fuit: *Nous, quod pulchra sis mulier?* Gen. 12. Indenè verò illius arborabor sanctitatem? Inde omnino, inquit Chrysostomus, dicens: *Considera quantum confidebat moribus mulieris. Quantum? Non timuit, ne fortè laudibus remissior fieret, neque timuit, ne ex commendatione pulchritudinis corporalis fædari animo inciperet.*

Rogabat Moyses quendam Hobab cognatum suum, vt comes itineris, & ductor viæ esset, cuius peritus erat. Et ille: *Non vadam tecum, sed reueri ar in terram meam, in qua natus sum*; Num. 10. Pulchra est Oleari in hæc obseruatio dicentis: *Commune est vtilibus, & infirmis personis tantò magis tibi opem negare, quanto te magis viderint eorum auxilio indigere, atque inde plus efferri, vnde amplius se demittere deberent.*

Defecerant quidam à Christo Discipuli, quando ille ad reliquos ait: *Nonnè ego vos duodecim elegi, &*

Unus ex vobis diabolus est; Ioan. 6. Quare non magis laudauit hos duodecim, quod non cum alijs ab illo desciuissent? Vel nonnullam laudem commeruisse videtur eorum perseverantia.

Cur ergo eam prætermisit? Respondet Theophylactus: *Si laudauisset, forte humani aliquid passi fuissent, factiq; arrogantiores existimassent, se illi gratificari propter comitatum.* Vide ergo quantum fuerit in Sara muliere, quod non vereri potuit Abraham, ne ex commendatione suæ venustatis superbi- ret, cum Christus timere Apostolis suis potuerit, ne ex dilaudatione suæ constantiæ fierent arrogantes. Ibid. 100. & 101.

De eadem Annuntiatione Be- atæ Mariæ Virginis

S E R M O.

Autore ALEXANDRO CALAMATO
Messanensi Clerico Italo.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

*Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum
verbum tuum. Luca 1.*

Celebratur hoc sacro die mysterium omnium, quotquot vnquam sancta celebrauit Ecclesia, gloriosissimum, sublimissimum, profundissimum. Fit solennis memoria diu expectatæ, vehementerque expetitæ pacis, quæ hodie semel inter hominem perduellem, & pietissimum Deum coaluit, composito scilicet vetere bello, quod plurimis sæculis inter illos versatum fuit. Celebratur iucunda recordatio mundi suæ primùm infelicitate euer- si, & perditæ, posthæc verò erecti, & restaurati. Commouentur filij Adæ, quod non amplius audient illa pœnalia suspiria, & ardentia desideria veterum Patrum, inter quæ dum promissum cruciabiliter, præstolarentur Messiam, miserabiliter succlamabant: *Viam destrumpere caelos, & descenderes, Isa. 64. Exurge, quare dormis, Domine? Exurge, & ne repellas in finem; Psal. 43.* Ille verò nunc magis cantus personat, *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, Ioan. 1.* Atque vt verbo dicam,

verbi æterni incarnati, & Annuntiationis MARIE gloriosus anniuersarius celebratur. O quam felix tempus! Quam fortunatus dies! Tempus reuerà plenissimum gaudio, & lætitiâ. Dies dierum alio- rum omnium fortunatissimus. Tempus, quod inuidiam mouere cuiuscunq; alteri tempori possit. Dies, qui solus inter omnes alios dies palmam gloriosè reportat, & laudem.

Simul enim ac hodiernus dies illuxit, principium factum est nostræ salutis, & destructa mors, & resti- tuta vita, & oclusus infernus, & reseratum cælum, & catenis constrictus Satanæ, & libertate donatus homo. Et omnia hæc tam læta noua per Gabrielem ardentem Seraphin magnæ Dei matri hodie dulcis- simis illis verbis annuntiata fuerunt: *Ecce concipies, & paries Filium, Luca 1.* Quod tale fuit, quale si dixisset: *Aduenit iam, ô Virgo inter omnes mulie- res benedicta, fortunata illa hora, quæ ab annis æternis fuit destinata, vt intra purissima viscera tua compleatur ineffabile mysterium incarnationis verbi, tuque efficiaris illius vera, & digna mater.*

Hæc Auditorès, est hodiernæ solennitatis summa, in cuius commendationem cum benevolentis Dei auxiliari gratia ostendam, inter omnia illius opera, quæ extrâ se operata est summa illa, & sacrosancta Trinitas, profundissimam, & admirabilissimam esse Incarnationem Verbi. In illa quippè, vt docet An- gelicus Doctor 3. p. q. 22. art. 3. tanquam in claris- simo speculo plus quam in alio quocunq; opere di- uina elucet attributa. Videbimus itaque in quanta tam hodie celsitudinem euectus sit homo per assump- ptam à Verbo humanitatem. Attendite, ego dicen- di exordium facio.

*Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum
verbum tuum.*

Per altum, & nimis sublime semper arbitrati sunt sancti Patres, & Doctores Ecclesiæ hoc opus in- carnationis Verbi, & annuntiationis MARIE. Hinc est, quod Paulus Apostolus incarnationem hanc verbi vocat *mysterium, quod absconditum fuit à sæculo, & generationibus, Coloss. 1.* Et sanctus Cyrillus Alexandrinus ait, fuisse *Sacratissimum ani- gma, & B. Petrus Damianus Serm. de Annunt. nouum omnium nouorum, iuxta illud Ierem. 3. Nouum fecit Dominus super terram, fœmina circumdabit Si- rum.* Et subscribit Mellissius Bernardus serm. 2. de Aduentu, dicens esse abyssum imperscrutabilem, & profundissimum puteum, ex quo nullam haurire guttam

guttam humanam intelligentia possit: *abyssus impetrabilis est*, inquit, *& putem altius, & in quo hauriam, non est mihi.*

Hinc est, quod Propheta David (cui Deus nostræ sanctæ fidei reconditissima mytheria manifestavit) cum de hoc Dominicæ Incarnationis sacramento in lege vetere agere vellet, in hæc verba prorupit Psal. 118. *Defecit in salutare tuum anima mea, sive vt alij legunt: Defecit scilicet ad deliquium.*

Et in lege Euangelica Ioannes Baptista, qui fuit sanctus, priusquam natus, se quoque ineptum fateatur dissoluendo modo duarum naturarum, diuinæ, & humanæ in vna hypothasi subsistentium, adumbrato in corrigia calceamenti, de qua ille dicebat: *Ipsè est, qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus, & solam corrigiam calceamenti eius;* Ioan. 1. In quæ S. Gregorius homil. 7. in Euang. ista: *Corrigia calceamenti est ligatura mysterij Incarnationis, calcata enim venit ad nos dicitur. Ioannes soluere corrigiam calceamenti non valet, quia Incarnationis mysterium nec ipse inuestigare sufficit, qui hoc propheta spiritu agnouit.*

Profundissimum itaque, Auditores, est hoc mysterium Incarnationis Verbi, & Annuntiationis MARIÆ, ad quod nunquam humanus, ac ne Angelicus quidem intellectus penetrare potuit. Et cum sit tale, idcirco si quis ex me quaereret, quod Angelum Virgo interrogauit, *quomodo fieri*, aut iam factum est *istud?* quomodo illa Dei & Hominis sacrosancta coniunctio accidit? quomodo persona, quæ ab æterno ex Patre absque matre nata, in terris ex Matre sine patre renata fuit? quomodo simplex quædam, & pura domicella facta est vera mater, & Virgo tamen illibata, & intacta remansit? Quomodo Deus immortalis, æternus, imensus, infinitus, impassibilis factus est Homo passioni subiectus, mortalis, temporalis, mensurabilis, & intrâ vnus corpusculi angustias arctatus? Si quis cum S. Bernardo serm. de Annuntiatione sciscitaretur: *Quomodo summus omnium factus est vnus omnium?*

Possent difficillimæ huic quaestioni occurrere cum S. Augustino epist. 2. ad Volus. ac dicere: *Ne quæras modum, & ordinem naturalem, quando supra naturam sunt, quæ fiunt.* Vbi & illa subiicit: *Fateamur ergo Deum aliquid posse, quod nos fieri necesse est inuestigare non posse.* Fateamur quæ Deus in hoc mysterio est operatus, ea in cacumine tam sublimiter fastigiato posita esse, vt intellectus pertingere ad illa humanus nequeat, & lingua omnis stupore celsitudinis illorum obmutescat.

Possent item dicere cum Concilio Toletano 2. quod hoc mysterium non esset in explicabile, si ratio illud humana demonstrare, aut similitudine quapiam dilucidare valeret. *Si ratione ostendi posset, non esset mirabile, si exemplum haberet, non esset singulare,* inquebat Sacrosanctum illud Concilium.

Adiungite ad omnia dicta, quod Angeli, quotquot ij sunt, non eò pertingunt, vt illud perspicerent, & intellectu assequi possint. Ita docet S. Dionysius Areopagita in lib. de diuin. nominibus c. 2. dicens: *IESV in carne apparitio & ineffabilis est sermone, & omni ignota intelligentia, ipsi quoque antiquissimorum Angelorum primatus non factus perspecta.*

Sed quid ego dico de Angelis? Ipsi quoque Angelorum Reginz tunc, quando iam iam futura erat Mater Dei, tam obscurum ænigma fuit hoc mysterium, vt velut non intelligeret, à cælesti nuntio exquireret eius declarationem, dicens: *Quomodo fiet istud?* Quæ verba exponens Hugo Cardinalis, ait: *Quod potuit concipere, capere non potuit.*

Possent denique cum S. Leone Papa dicere, aliter à nobis capi tam ingens sacramentum non posse, quam si ad sanctæ fidei subsidium confugiamus. *Viramq; substantiam in vnam conuenisse personam, nisi fides credat, sermo non explicat,* inquit ille in serm. de Natiuit.

Mihi satis est dicere cum Angelico Doctore Opuſc. 60. Incarnationem Verbi factam esse opere infinitæ potentie, incomprehensibilis sapientie, & bonitatis immense Dei. Quæ enim maior potentia, quam illius, qui duo extrema tam dista, hoc est, Deum, & Hominem intimè coniunxit? Quæ maior sapientia, quam ad complementum, & ornamentum vniuersi coadunasse primum, & vltimum? Et quæ maior bonitas, quam ea, quæ totam se diffundit, & communicat? In alijs operibus Dei videtur ad pondus, & mensuram distributa, in hoc tota impensa, & exonerata fuit. Propterea dixit Apostolus, in Christo inhabitare omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter. Coloss. 2.

Et reuera, Auditores, quod hoc ineffabile mysterium Verbi Incarnati factum sit operâ diuinæ omnipotentie, hoc David Psal. 79. indicauit, dicens: *Excita potentiam tuam, & ueni.* Insinuauitque etiam Virgo benedicta illis sui Cantici verbis: *Fecit potentiam in brachio suo;* Lucæ 2. velut & hæc, & ille dicere voluerit: Cum hoc opus omnia reliqua tum naturæ, tum gratiæ opera transcendat, idcirco extraordinaria aliqua, adeoque infinita potentia requiritur, quæ illud perficiat.

Non volo hic dicere, quod maior in Deo vis potestatis exigatur ad producendam rem aliquam maiorem, seu perfectiorem, cum in actionibus *ad extra*, vt sacri Theologi aiunt, æqualiter se exerat, sed ex parte folius termini tantum.

Cum ergo magnum hoc Incarnationis Sacramentum terminetur ad rem omnium, quæ sub imaginationem cadere possunt, excelssimam, & sublimissimam, ad hanc, inquam, vt Deus Homo, Homo Deus fiat, hinc est, quod vocare possumus opus, cuius confessio diuinam omnipotentiam postulauerit. Et ad hunc sensum dixit Doctor Angelicus vbi supra: *Quid enim potentius, quam coniungere extrema summa distantia? Magna enim potentia fuit in coniunctione disparium elementorum, maior in coniunctione illorum ad spiritum increatum.* Ad eundem modum loquitur S. Ioannes Damascenus lib. 3. de fide orthod. dicens, quod solo isto mysterio voluit Deus manifestare mundo vltimum terminum, quem diuina omnipotentia nobis beneficiendo attingere posset. Verba illius sic habent: *Nihil maius, quam quod Deus Homo factus est: Hoc vltimum est, quod Deus efficere potuit, amplius enim aliquid efficere non valuit.*

Hæc abyssus omnipotentia tam est profunda, vt non modò homines, sed etiam dzæmones quantãuis scientiã suã in eam penetrare non potuerint; immò & ipsi Angeli intellectu affecti non fuerint, sic vt Maias nescius quomodo ab hoc se expediret negotio, diceret: *Generationem eius quis enarrabit?* Isa. 53. *Quis magnitudinem, & abditissimos recessus & mysterium totum generationis, & incarnationis Verbi æterni vnquam explicabit?* S. Ambrosius contra Nestorium postquam hæc verba expendisset putaretque rem istam peruidere amplius non posse, sic ait: *Mibi impossibile est generationis huius scire secretum, mens defest, vox silet, non mea tantum, sed & Angelorum, supra Cherubim, & supra Seraphim, & supra omnem sensum est.* Ineffabile itaq; Incarnationis mysterium per operationem diuinæ omnipotentia factum est.

Concurrit etiam ad idem sapientia Dei, quæ tametsi mille alijs modis perficere opus humanæ redemptionis potuisset, sciuit tamen inuenire commodiorem, & apriorem cæteris omnibus, qui quamuis sufficientes fuissent, habuissent nihilominus nonnullas imperfectiones, vt docent sacri Theologi. Modus autem ille fuit quod vestijt rude, ac scissile mortalis carnis nostræ palliastrum, in qua cum tormenta varia, mortem denique subiret, pro iniuria,

quam nos homines Patri illius æterno irrogaueramus, de toto rigore iustitiæ satisfecit in sua persona, in qua coniunxit res tam longè distantes, quam sunt temporale, & æternum, passibile, & impassibile; homo, & Deus, fecitque vt nobis peccata nostra per misericordiam condonarentur absque offensione diuinæ iustitiæ, iuxta illud Prophetæ: *Misericordia, & Veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & pax osculata sunt;* Psal. 84. Quod totum expendens S. Augustinus lib. 13. de Trin. c. 10. aiebat: *Offendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potentia omnia equaliter subiacent, sed sananda miseria nostra conuenientiore modum non fuisse.*

Præterea diuinæ bonitati ferre acceptum debemus hoc maximum Incarnationis opus. Nam cum bonum, vt habet S. Dionysius lib. de diu. nom. c. 4. ex sua natura sit communicatiuum, & diffusiuum sui, propterea cum Deus esset infinite bonus, infinite se communicabat. Et non contentus communicationibus illis æternis, quæ reperiuntur in *diuinis*, & à sacris Theologis vocantur *ad intra*, vbi Pater communicat infinitam suam naturam Filio æterno, & ambo simul Spiritui S. voluit etiam communicare se homini *ad extra* per Incarnationem & facere se nostri similes, hominem passibilem, & mortalem, eaq; re ostendere, tanto ardere desiderio communicandi se nobis, vt quod fieri in *diuinis* non poterat, fieret in humanis, & suam personam intimè naturæ coniungeret humanæ.

Nec defuit ad huius sublimissimi operis executionem misericordia diuina & pietas. Miseratus enim Deus nostras ærumnas, & infelicitates, hodie in terram venire, & fieri homo dignatus est. Vide quam egregiè hoc Paulus 1. Tim. 3. 16. astruat, vbi sic habet: *Manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne.* Et Zacharias Propheta vaticinatus fuerat Lucæ 1. *Per viscera misericordia Dei nostri, in quibus nos consistat, oriens ex alto.* Et quanquam in isto Incarnationis ineffabili mysterio admirabiliter dicta attributa eluxerint, amor tamen primas tenet, omniaq; transcendit. Charitas quippè, quæ in eius pectore ardebat, illum permouit, vt fieret homo. Et cum amor, vt S. Dionysius vbi supra docet, magnam coniungendi vim habeat (*amor est vnus*, inquit ille) diuinusq; erga hominem amor tam esset ingens, & superabundans, hinc factum, quod voluit non solum per gratiam, & visionem beatificam, verum etiam personam illi vniri & copulari.

Non recordamini, Auditores, publicum illud edictum,

Quam, quod promulgauit Sanctus Ioannes Euangelista, quando ait: *Sic Deus dilexit mundum, et Filium suum unigenitum daret*, Ioan. 3. ijs verbis, vt S. Ioannes Chrysostomus am. 27. in Genesin ait, voluit declarare affectum amoris expectoralem, qui adegerit verbum ad suscipiendam carnem humanam, idedque vsus fuit illâ particulâ *sc*, quæ cum cæteris verbis hunc facit sensum: Tam enixè, tam sublimiter, tam ineffabiliter Deus amauit hominè, vt illi Filium suum vnigenitum dono obtulerit. *Sic Deus dilexit mundum, et Filium suum unigenitum daret. Neque mens sufficit, neque mens valet enumerare*, (inquit Chrysostomus) *nam quantumuis dixerò, multò plus prætereo*. Hoc voluit Paulus docere, cum ita scribit Tit. c. 3. *Apparuit benignitas, et humanitas Saluatoris nostri Dei*. Alij ex Græco legunt: *Apparuit amor hominum*. Hoc denique affirmant sacri Doctores, ex quibus vnum sat fuerit adducere Cyrillum Alexandrinum, qui in Ioannem ait: *Homo à Deo diligitur. Quomodo enim fieri potest, et non diligatur, propter quem unigenitus, qui est in sinu Patris, mittitur?* Et S. Augustinus in soliloquijs reliquit scriptum: *Qua maior est causa aduentus Domini, nisi et ostenderet Deus dilectionem suam in nobis?*

Iam quæ lingua explicare possit, in quàm excelsum cacumen sublata fuerit natura humana per hoc, quod Verbo æterno copulata? Accipe hoc, Christiane, & lachrymas ex teneritudine funde. Priusquam Deus fieret homo (inquit Rupertus lib. 3. c. 7. in Zachariam) non erat humanæ generationis tanta dignitas, & exultatio, quanta modò: *Antequam Deus homo fieret ex Virgo Virginis*, ait ille, nullum erat pretium generis humani. Simul autem & Deus carnem nostram induere, & homo pretium habere cepit. Omnis enim hominis nobilitas, omnis honor, gloria, dignitas ex eo nascitur, quod Deus Homo natus.

Hanc veritatem ex opinione Hugonis Cardinalis, demonstrauit Sponsa, id est, Sancta Ecclesia, quando Sponsum suum in carne mortali videre desiderabat, vt deinceps nemini despicibilis esset, apud omnes autem honorem, & reuerentiam haberet. Quare & dicebat: *Quis mihi det te fratrem meum fugientem cæca matris meæ, et inueniam te foris, et deosculer te, et tam me nemo despiciat?* Cant. 8. I. Audite Hugonem Cardinalem, quàm diuinè hæc exponat: *Olim despectum erat genus humanum, inquit, sed per incarnationem, et unioem nostra carnis ad Deum incepit humana natura nobilitari.*

S. Ioannes in Apocalypsi sua refert, vidisse quodam die Angelum, cuius tam fuerit venerabilis aspectus, tam admirabilis, & rara formæ elegantia, tantaq; & tam insignis maiestas, vt ad pedes eius se abiciens, illi adorationis cultum exhibere voluerit, sed prohibitum esse ab Angelo, ne quid tale faceret: *Cecidisti ante pedes eius, et adorarem eum, et dixit mihi, Vide ne feceris;* Apoc. 19.

Cur noluit à Ioanne adorari Angelus, qui tale obseruentiæ genus ab alijs ante illud tempus non semel tantum acceptauit? Scio quod in agro vrbs Iericho visus fuit Angelus cultum Iosue, & cecidit Iosue pronus in terram, et adorans ait, &c. Iosue 5. 15. & Angelus hunc sibi ab illo deferri honorem tolerauit. Cur ergo similem reuerentiæ cultum à Ioanne oblatum reuertit?

Hugo Cardinalis in c. 19. Apoc. respondet, id factum, quod Verbum Dei tempore Iosue nondum incarnatum, & homines viles, atque ignobiles erant, idcirco Angelos facillè permisisse adorari se ab ijs. Postquam verò Deus carnem humanam suscepit, & Homo factus fuerat, sic humanam extulit, & nobilitauit naturam, vt supra Angelos eam exaltaret, ac proinde nihil mirum sit, quod Angeli ab homine adorationis cultum admittere recusarint. *Iam vident nostram naturam super se in Christo homine exaltatam, unde et timent ab homine adorari*, inquit Hugo, & ante illum S. Gregorius homil. 8. in Euang. his tam elegantibus verbis: *Quid est, quod ante Redemptoris aduentum Angeli ab hominibus adorantur, et tacent, postmodum verò adorari refugiant, nisi quod naturam nostram, quam prius despexerant, postquam hanc super se assumptam conspiciunt, prostratam sibi videre pertimescunt?*

Iam intelligeris causam, Auditores, ob quam veteres Patres aduentum Messie in carne tam vehementer desiderabant. Nimirum humanæ naturæ exaltationem optabant, de qua Ieremias Thren. 1. aiebat: *Vide Domine, et considera, quoniam facta sum virgo, quod hac adiectione dilucidat Hugo Cardinalis: Sed exaltata est per Incarnationem, ampliusq; declarat similitudine mulieris ignobilis, quæ viro Principi nupta per coniugium ab humili statu in sublimem extollitur: Facta sum gloriosa, sicut mulier ignobilis sublimatur, si contrahat cum viro nobili.*

Obseruabisne, quod Christus Dominus noster, quando insignitum aliquod opus, vel miraculum operabatur, non Deum, sed hominem se appellabat? Cum paralytico illi sua condonare peccata, & reddere bonam valetudinem vellet non Deum, sed hominem.

minem se vocabat, dicens: *Vi sciatis, quod Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata tunc aut paralytico: Surge, tolle lectum tuum; Matth. 9.* Cùm loqueretur de iudicio extremo, & tempore, quò e cælo ad iudicandum mundum descenderet, hominem se denudò nominabat, inquit: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maiestate, Matth. 24.* Et agens de suo in angelos imperio rursùm vocavit se hominem dicens: *Mittet Filius hominis angelos suos, Matth. 13. 41.* Denique si diligenter aduertatis, inuenietis, quòd semper filium hominis se dixit, quòties opera quæ ipsam insignitiora faciebat vt Deus. At si eiusmodi actiones ille vt Deus, non vt homo, seu virtute digna, non humanâ operabatur, cur se hominem non Deum appellabat?

Respondet Abulensis q. 127. in c. 16. Matthæi, id fecisse ad ornandam, & exaltandam naturam humanam, cùm sit perhonorificum homini, quòd videatur talia facere, quæ vires humanas superent. *Quando Christus faciebat magna, vocabatur filius hominis, & hoc fiebat ad honorera naturæ humanæ quòd talia fierent per eum, vel ab eo, qui homo erat, inquit ille.*

Neque hic finis excellentiarum naturæ humanæ. Alius euecta est, æternus enim Deus, cùm pro suo amore, quò hominem ab æterno dilexit, liberare illum à seruitute dæmonis, quam peccando incurerat, vellet, atque illud facere per Angelum posset, ipse in terram descendere dignatus est, & fieri homo, & ignominiosam mortem pati. Et hoc fecit, inquit Beda, quia per incarnationis mysterium voluit non solum saluare homines, verùm etiam honorare, & sic nobilitare, vt non amplius homines, sed dij essent. Si angelum ad suscipiendam carnem submisisset, ille vt non esset Deus, sic deos facere homines non posset. Audite verba venerabilis Bedæ digna suo autore. *Angelum etsi salutem daret, diuinitatem minimè conferre posset, quam ex se non habebat.* Necessarium ergo fuit, vt Deus ipse de cælo veniret, & factus homo homines deos faceret. Propterea sanctus Thomas Opusc. 57. ait: *Unigenitus Dei filius sua diuinitate solens nos esse participes nostram naturam assumpsit, et homines deos faceret, factus est homo.* Congruit cum his illud S. Augustini: *Factus est Deus homo, et non fieret Deus.* Et sanctus Petrus Chryzologus cum stupore admiratur, quòd tam sublimiter sit eleuata natura humana, vt homo intus cognationis necessitudine coniunctus fuerit Deo. Et quem non attonitum reddat, cælis & terra,

carnis & Dei tantum posse protendere commercium, et Deum in hominem, homo in Deum, Dominus in seruum, seruum verteret in filium, fieretq; diuinitatis, & humanitatis ineffabili modo vna, & sempiterna cognatio? Hæc ille.

Deniq; natura humana per incarnationem verbi in tantam celsitudinem est euecta, vt exaltari amplius non possit. Eò peruenit, inquit S. Augustinus, vt sit Deus, quid magnificentius dici potest? *Prædestinata est ista natura humana tanta, & tam excelsa, & summa subiectio, et quo attolleretur alius, non haberet, inquit ille in lib. de prædest. SS. c. 15.* Animos ergo sumite homines, & sublimem spem concipite, quia dij fieri potestis.

Cùm hunc Dei erga homines amorem Rex propheta secum reputaret, neque causam satis intelligeret, ob quàm tam magnus, & immensus Deus tam vilem creaturam tam sollicitim diligeret, curiosâ hæc interrogacione illum appellauit dicens: *Domine, quid est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum, Psal. 8.* velut alij verbis dixisset: *Quamobrem, mi Deus, misericordia tua adducitur, vt hominem, rem tam vilem, abiectam que non solum vehementer amet, sed & magni æstimet? Ad hunc modum explicat ea verba Cassiodorus dicens: Quid est homo fragilis, & caducus, cuius memor est Dominus, & visitauit eum cum Verbum caro factum est, habitauit in nobis? Nam visitare dicimus, quando medicus ad infirmos ingreditur, quod in aduentu Domini reuera completum est.* Et sanctus Hieronymus in expositione eiusdem Psalmi ait: *Quid est homo, id est, quale meritum stat hominis? et memor tu factus eius pro eius redemptione suscipias carnem. Aut filius hominis, id est, filius Dei factus, filius Virginis, qui visitauit corpus humilitatis nostræ, quod assumere dignatus est? Cui non minore elegantia dicit in eandem rem Origenes ita: Magnum sanè aliquid est homo, cùm tanto honore à te dignetur, & quòd de ipso curas, & humanitatem induitur inuisis.*

O grande miraculum! Opingentem, & stupendam bonitatem, charitatem, dignationem, quæ fecit, quòd talis, ac tantus Dominus, quòd rex gloriæ, & monarcha mundi tam magni fecerit vilissimum vermiculum, & ingratum peccatorem, vi eius amore ex sint Patris, à summo cælo, ex beata illa patria in hunc tam sordidum mundum, & humilem terram nostram & miseriarum vallem descenderit, & seruus illius, atque vt Apostolus ad Philipp. 2. ait, *in similitudinem hominum factus fuerit, & habitus inuentus et homo?*

Homines mundani, audite vestram dignitatem, & obli-

& obſuſcite. Hoc die primum verè dici potuit, quòd homo eſſet Deus. Quid maius vnquam viſum fuit? O Adam, Adam, ecce adimpletum tuum deſiderium, quo cupiebas eſſe ſicut Deus. Vide naturam tuam ad magnitudinem altiffimi exaltatam. Veniat nunc diabolus, atque vt tibi fraudem ſruat, dicat: *Eritis ſicut diſ*, Gen. 3. Loquatur denique infernus, quia dicere aliud, quàm illud Propheta ex Pſal. 81. non poterit: *Ego dixi, diſ eſtis, & filij excelsi omnes*, farebiturque inuitus, quòd homo ſit Deus, & talis, quem ipſe meritò pertimeſcat, & formidet. O excellentia naturæ humanæ! *Videte quant a ſit dignitas fidelibus, qui diſ vocantur & filij*, exclamat S. Hieronymus. O Deus, Deus quantum nos exaltãſti, & quonam egeſti ſumus! Hoc die homo cò peruenit, vt ad ſolam illius appellationem inclinentur cæli, ſubmittat ſe terra, & abyſſi profundius deſcendant, *& in nomine leſu omne genua ſectatur, celeſtium, terreſtrium, & infernorum*, Philipp. 2. Non poteſt hoc laudis dari Angelis. Noſtra eſt hæc gloria, noſter dignitatis ſplendor peculiaris. *Nuſquam angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit*, dicit S. Paulus Heb. 2. *id eſt, naturam humanam ſibi vniuit*, vt exponit Lyranus.

Dic itaque, ſancte Bernarde, Deo tuo: *Ne laudens vltimã dixeris, Domine, ecce Adam, quafi vnus ex nobis factus eſt. Sufficit dicit malicia ſua, de fine vocari, nunc enim ſeruo, & in voce exultationis reſpondebimus tibi: Ecce Deus noſter non quaſi vnus, ſed ſublata omni moderatione dicemus, Verè vnus ex nobis factus eſt.* Hæc ille ſerm. 5. de Natiu. Domini. O excellentia! ô amor! ô artificio, & inuentum charitatis! *Stupet cælum (ita pergit Bernardus) contremiſcit infernus, terrena lingua obmutefcunt.*

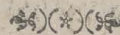
Vide Chriſtiane, & diligenter considera, quibus artibus ſingularis affectus tecum vtatur Deus, vt è manibus dæmonis te eripiat, & tu nihilominus malè imprudens mille conquiris perdendi tui inuitatos modos. *Ab miſera anima, qua tam pretioſe eſt redempta, cur permittis corpus tibi dominari?* Exclamat S. Ambroſius lib. 9. in Luc. Propter te Deus ipſe venit in terram, & factus eſt homo, propter te paſſus eſt, & mortuus, & pretioſiſſimo ſanguine ſuo te redemit, & tu propter voluptatem aliquam terreſtrem propter lucellum quodpiam mundanum propter turpem libidinem, propter infernale odium, propter maledictam contumaciam in rixis, inuidia, auaritia, luxuria, ſuperbia ſinis te ad inferos, & damnationem præcipitari. Curate, Auditores, vt venaciter hoc dici poſthac non poſſit, nam ægrè obli-

net veniam, qui ſuam ſibi ipſi procurat perniciem, & ruinam. Cor ſaxeum fuerit, quòd non ſuam relinquat dũritiam, & peccandi pernicaciam, ſi cogitet abundantiam amoris, quem erga nos hoc die exercere dignatus eſt æternus Deus. O quàm ille ſtultus eſt, & amens, qui propter tranſitoriam voluptatem iacturam facit boni ſempiterni!

Exploratam ergo habentes noſtram dignitatem, non eam deinceps peccatorum ſordibus contamine-mus. *Per hoc incarnationis hodie in vtero Virginis primum peractæ myſterium inſtruumur, quanta ſit dignitas humana natura, ne eam inquinemus peccando* inquit Doctõr Angelicus 3. p. q. 1. art. 2. Et in huius rei conſideratione poſitus S. Leo Papa dicebat: *Agnosce, ô Chriſtiane, dignitatem tuam, & diuino conſors factus natura noli in veterem ſilitatem degenerare conuerſatione redire.* Hæc ille ſerm. 1. de Natiu. Domini.

Aliud mihi nunc reliquum eſt nihil, quàm vt ad te conuertar, Virgo benedicta, quæ hodie electa eſt veri Dei mater vera, quæ omnium diuinarum gratiarum es aquæ ductus, teque obſecrem, quòd ſupplex facio, vt à filio tuo nobis impetres rectè noſſe naturæ humanæ in diuinæ perſonæ conſortium hoc die aſſumptæ dignitatem, atque vt eam nullã deinceps flagitiorum turpitudine conſpurcemus. Obtine, ô Virgo benedicta, vt ob oculos Dei, qui ſe viſque ad menſuram pupuli in rã anguſtos alui maternæ limites velut contraxit, & eò humiliavit, vt ex rudibus, vilibusque mortalis naturæ noſtræ pannutijs, pauperem togam ſibi aſſumeret, diſcamus humiliari, & noſtrum nihilum, ex quo deſcendimus, agnoſcere. Obtine demùm etiam hanc gratiam, vt rerum terreſtarum, fragilium, tranſitoriarum amore nos abdicantes, ſolum diligamus Creatorem, quandoquidem hæc illius incarnatione ſumus prouocati, & excitati ad illum amandum, vt in vita præſenti ſic facientes poſſimus in futura optatum, & expectatum conſequi finem, propter quem ille in tuo puriſſimo vtero accepit carnem humanam,

quæ eſt gloria paradifi,
Amen.

De eodem Festo Annuntiati- onis beatissimæ Virginis.

Aue gratiâ plena, Dominus tecum.

Lucæ 10.

Autore Interprete.

Vditores: *In operibus DEI sollicito quamvis homini magis se admiratio potest offerre, quam ratio.* Id Eusebius Gallicanus, vir disertus, & eloquens, de omni opere Dei generatim quidem, atque vniuersè ita pronuntiabat, dicendi occasionem tamen ex hodierna filij Dei incarnatione nactus fuit, cuius sacramentum cum inde subolsceretur, nec satis discerneret Isaias cap. 53. 8. admirabundus exclamabat: *Generationem eius quis enarrabit?* Vbi de humana Christi generatione locutum Euangelicum vatem, Tertullianus, Iulianus, Athanasius, & ex Patribus alij, neque ij postremi, volunt apud Corneli à lapide. S. Andreas Hierosolymitanus in salutationem Deiparæ, hoc diuinæ incarnationis *mysterium inauditum* vocat, quod *sus admiratione res admirandas cunctas longè superet*, adde & ingenia non modò sapientissimorum hominum, sed & acutissimorum, & subtilissimorum, ac sublimissimorum Angelorum. Ex his enim duo quidam apud Isaiam cap. 6. velabant faciem, ac pedes sedentis super thronum, vt inditio esset, non solùm diuinitatem Christi, in facie adumbratam, sibi inaccessam esse, verùm & *Dominica incarnationis mysterium*, quod ad pedes *speculater cognoscitur pertinere*, vt loquitur S. Bernardus serm. 5. de verbis Isaiæ, omninò impenetrabile. Nimirùm tam excelsus est Dominus ex diuinitate, tam abiectus in carne, vt cum neque in illam sublimitatem erigere sese, neq; in imam demissionis abyssum submittere posse cernerent, tegendum vtrâque parte illum putarent, & admiratione venerari voluerint mysterium, quod vsurpare oculis nequibant. Quid ergo tam hebetè sensu ex argilla, & luto fictus homulus de hoc Dominicæ incarnationis mysterio dicere hodie queam, de quo iam olim testati sunt angeli, atque ex his supremi, videndo esse qui prorsùm non potuissent, aded facere aliud non debuissent, quàm vt testis illud oculis admirarentur, & laudarent, ac dicerent, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*, è quorum acie vnus quidam eximius Gabriel, cum illud

Virginì matri hodie nunciasset, tum nono posthinc mense omnes cælo effusi votiuo cantu celebrârunt, quando *facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, Lucæ 2. Noctuabundus, vespertilio sum, itaq; magnitudinem splendoris, quo hoc mysterium radiat, minimò minus ferre queo, quem & illæ in medio die natæ semperq; positæ cælorum aquilæ tam non potuerunt tolerare, vt nubere oculos necessum habuerint.

Dicam autem ingenuè, quantum illud mihi de sacramento abscondito à sæculis in Deo ac hodie in carne primùm reuelato sit exploratum. Ego huius mysterij non solùm rem ipsam non intelligo, tametsi credo, verùm ne nomen quidem hodiernæ diei, quâ id factum, satis certum habeo, sic vt nesciam an Christi, an beatissimæ illius Parentis virginis an cælitum, an hominum, an omnium semel rerum creaturarum festum dicam. Atque vt ignorantia hæc in re meæ nihil dissimulem, de homine quoque, cuius vnus causa maximè hodie acta videtur, minimè scio, gaudiosum e illi, an dolorosum hoc mysteriis accidere debeat. Quæ me illa his in rebus dubium, an nescium faciant, ea vobis primùm exponam, tum pronuntiandi pro quauis parte arbitrium relinquam. Est ergo totius causæ attentè Auditores, quotquot vultis esse integri & æqui Iudices.

Aue gratiâ plena, Dominus tecum.

Cælestis quidam Paronymphus, qui pronubus inde ad Hebræam virginem ciuem Nazarethicam (Mariam appositissimo dignissimo vocabulo appeilabant) delegatus, *et inter creaturam & creatorem sponsalia contraheret* (sic loquitur sanctus Gregorius Neocæsariensis serm. 3. de hoc festo) Superioribus illis verbis eam comiter, placidè, ac reuerenter salutauit, postulatitque vt summi Dei vni-genito filio carnem, qua cum inire nuptias posset, ex se ministraret, quod illa vbi ex Dei voto fore intellexit, humillimè, ac deuotissimè concessit. Itaq; hæc dies nuptialis Christo fuit. Fuit planè: *Tunc enim Pater nuptias filio suo fecit*, Matth. 22. *quando hunc in sero virginis humana natura copulauit, quando Deum ante sæcula voluit fieri hominem in fine sæculorum.* Ita Gregorius Magnus hom. 38. in Euangel. Et non inuitus in hæc connubia descendit, aut difficilis talibus nuptijs assensit Christus, qui Prophetâ regio teste exultauit *et Gigas ad currendam viam, scilicet carnis, & vitæ mortalis, vbi quod exultasse*

exultasse fertur, id Glossæ interlineari, & Hugoni Cardiaali significat, per se, suâ sponte, ac pronissimâ voluntate desponsatum, quoddâq; ecurrisse viam dicitur, hilaritatem prodit, quâ in eas nuptias concessit. Hilaritas porrô ea tanta fuit, quâ in hæc fœdera depererauit, vt sponsus Paranympum suum præuenterit, vt prius ille matrimonium contraxerit, quâm hic nunciare potuerit.

Hanc cogitationem S. Bernardus ijs Angeli verbis exsculpsit homil. 3. super missus est. *Aue gratiâ plena, Dominus tecum, in qua sic ait: Quid mirum, si gratiâ plena erat, cum qua Dominus erat? Sed hoc potius mirandum, quomodo quis Angelum miserat ad Virginem, ab Angelo inuentus est esse cum Virgine, Iam velocior Angelo fuit Deus, et festinantem nuncium celerior ipse præueniret ad terras, vt dicere opus haberet Angelus, tecum est iam Dominus, quem ego ad te, atq; in te venturum nunciaturus venio? Omnino pronubum suum ardens sponsus præuertit. Nec mirum. Desiderium illi alas addidit, vt præuenteret Paranympum Angelum, ad Virginem, quam amauerat, quam sibi elegerat, cuius decorem concupiscerat. Hæc ferè ita os melleum. Ergo Christo festa est, quæ illi tam incitatis votis expedita nuptialis dies, quod ne dubitares, etiam sponsa in Cantibus diem hanc solemnitate & lætitia cordis eius vocat, ex commentario SS. Athanasij, Ambrosij, Casiodori, Philonis, Carpathij, Bedæ, Gregorij magni, & aliorum apud Ghisler. in expositione 2. & appendice expositum in cap. 3. v. 11. Cant.*

Sed iam Anunciacione beatissimæ Virginis iam pridem huic diei nomen vniuersis Ecclesiæ consensus indidit, videturq; illi multis nominibus solemnitas, facta, & votua esse. Sæpius Bern. ser. 2. de Annû inter varias causas, quare filius Dei præ Patre, ac Spiritu S. incarnatus fuit, hanc vnam ponit, vt Beatiff. Virgo communem haberet cum Patre filium quod factum non fuisset, si ille incarnatus non fuisset. Hæc die autem fuit incarnatus: Hæc ergo dies Festa esse, & dici sacra eidem Virgini debet, quâ in eam celsitudinem est euecta, vt illius esset mater ex tempore, cui summus DEVS est Pater ab æterno, quam D. Bernardus homil. 3. quidem vocat singularem, & excellentem prerogatiuam Mariæ, & sanctus Andreas verò dignitatem, quâ omnes superet, præset vniuersis non solum hominibus, sed & summis caloribus virtutibus, atque hinc esse quod gloriosius præ illis nomen habedistis, mater Dei, adeo salutis, gratia, misericordia mater appellata, cuius alius Angelus, alius Prophetæ, alius præco, alius alio tali quodam inferiore

Tom. IV.

nomine census. Sanctus Basilus Seleucus orat. 9. ad finem hanc tantam præstandam putat, vt ob eam virtus, & potentia Despara, aut quale nutrimento pretium matri datum, non satis cogitari possit, ab ijs prætereim, qui non nesciunt, quantum Deus Petro Paulo, talibusq; seruis suis imperetis gratia. Huic ergo videtur hæc tribuenda dies, in qua tantum illi tribuit Deus, quantum vel hominum, vel Angelorum nemini.

At enim Angeli sibi hanc posse arrogare diem videntur: *Hodie namq; (vt D. Andreas Hierosolymitanus aiebat) vniuersi celestium potestatum ordines spirituales magno gaudio exultent ob Dei nobiscum reconciliacionem, iucundissima enim ipsis est nostra ad DEVM reuersio, & ad statum meliorem ingressus, atque reditus, quoniam valde sunt nostrâ causâ solliciti, atque benigni, quippe ad eorum ministerium missi, qui salutem forissentur. Hæc ille. Et verò si gaudium est Angelis in caelis super vno peccatore poenitentiam agente in terris, quantum gaudium fuerit hodie, quando ob id incarnatus est filius Dei, vt omnes homines per poenitentiam ad vitam melioris studia adduceret, & coelo transcriberet? Non absere ergo fecerit, qui hanc Angelorum solennitatem dixerit.*

Ex alia parte D. Ambrosius serm. 81. circa finem, vult hodiernum Festum tam esse proprium, ac peculiare hominum, vt putet non rectè fieri, nisi nulum lætitiæ modum teneamus, nisi effusissimè hilares simus, nisi gaudia cordis exterioribus signis prodamus, cantuq; & saltu, ac tripudiis testemur, eo die, quo cum Deo non solum in gratiam reuersi, sed in eiusdem quoque personæ consortium admissi, & tam coniuncti facti sumus, quàm sibi ipsi esse proximus quisque potest.

Audite, amabo, verba magni Antistitis, & Ecclesiæ Orthodoxæ patris: *solent homines sicut mos est, in votis suis, hoc est nuptias præcipue saltare, vel canere. Vnde & nos habemus votuas nuptias, in quibus saltare, vel canere debeamus. Vota enim nostra celebrantur, quando Christo Ecclesiæ copulatur sicut ait Ioannes 3. qui habet sponsam, sponsus est, propter has ergo nuptias saltare nos conuenit.*

Quo verò exemplo id suades, Doctor sancte? Dauidis, inquit, siquidem ille Rex pariter, & Propheeta, dum multa cecinerit, ante arcam testamenti saltasse dicitur. Rex erat Regum potentissimus, nec aures tamen, aut oculos vulgi verebatur, quin ob ea totis viribus ante arcam Domini subsultaret, & ad numeros membra alternis motibus ageretur.

V

Vultis

Vultis etiam huius tam liberi saltus, & tripudii causam. Non Rex modò, sed & Propheta erat, itaque *prauidebat in spiritu Mariam de germine suo Christi thalamo focandam*, quando Psal. 18. aiebat: *Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo*, & quomodo inter hæc sibi temperare poterat, vt ne saltatorium versaret orbem, ac sinuosi volubilitate corporis latere nesciam cordis lætitiã expromeret? At si ille ante arcam veterem saltandum putauit, quæ Mariæ hodie Deo grauidæ umbra quædam pertenuis, & obscura fuit, (*illa namq; intrinsecus portabat testamenti tabulas, Maria autem ipseus testamenti gestabat heredem*) mirum sit nisi nobis in saltum pruriant pedes, quibus hæc cælestis, ac Deo plena arca propofita est, quæ desiderium omnium sæculorum complexa, nobis, in quos sæculorum fines deuenere, salutis nostræ, & foelicitatis æternæ primitias hodie attulit.

Hodie enim verbum caro factum est, clamat sanctissimus Carthusianorum Patriarcha Bruno, serm. de hoc festo. *Hodie Filius Dei incarnatus est, quod quidem nisi factum fuisset, nunquam nasceretur, nunquam pateretur, nunquam resurgeret, nunquam infernum expoliaret, nunquam calos ascenderet, nunquam Spiritum sanctum Apostolis mitteret, in quo baptizati sumus per quem Spiritus remissio peccatorum. Hæc est igitur prima festiuitas, hæc est principium, & causa omnium aliarum festiuitatum.* Sed quarum mihi dicis festiuitatum? *Earum*, inquit, *quas omnes homines merito simul celebrare debeamus.* Hæc nimirum festiuitate (quod Ecclesia etiam magnis vocibus cantat) *Dominus afflictionem populi sui respexit, ac redemptionem misit? Hæc festã die mortem quam femina intulit, femina fugauit? Hæc festã die redemptionis nostræ exordium deuotè recollere, ob idque exultare plurimum & possumus, & debemus.* Hominum ergò, id est, nostrum maxime proprium hoc tantum esse Festum videret.

Sed vix nobis, nisi hoc Festo sic vtimur, vt eius meritò ad æterna festa perueniamus? Vix nobis, nisi tam insignito Dei beneficio omnibus religiosi cultus, ac deuotæ obseruantie officii occurrimus? Vix nobis, nisi humanitate, & benignitate Christi, quæ hoc Festo primùm apparere capit, permouemur, *vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, & iuste, & piè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & aduentum,* non iam iterum abiectiois Christi intrã humani corpusculi mensuram vel angustiati, & arctati, sed *gloriã magni Dei,* qui tunc in illo aduentu omnium, quæ hoc

die nobis attulit, ac *deinceps dedit, accuratissimas rationes exactissimè, seuerissimèque repetet, tam inexorabilis Iudex futurus, quàm nunc est indulgentissimus Patronus, & Saluator.* Secundi enim aduentus rigor nascetur, & acuetur à suauitate misericordiarum aduentus primi Tom. 2. pag. 323. 6.

Apud S. Epiphanium aliquid inueni de Virgine hodie primùm Deo grauida, quod ad ea, quæ dicere capi, admodum pertinere videtur: *Ipsa est nubes tonitrus formis*, inquit, *quæ fulgur interius in vtero gestat*, tanquam dixisset: Quæ verbum Dei castis gestat visceribus ea nubes similis est, sed nubes, quæ fulgerram parturit, quod illa cum pari aëris fragore, & orbis terrore abortire solet. At ò bone Deus, quid hoc audio! Talisne est Maria Dei filio prægnans, qualis nubes formidabili fulgure grauis! Id quidem affirmauit S. Epiphanius, nec affirmauit solum, sed Spiritum sanctum quoque verborum suorum autorem, & obfignatorem habere putauit, dicens: *Sermoni meo attestatur diuina scriptura, dum ait: Venter tuus sicut aceruus frumenti vallatus liliis*, ex Cant. e. 7. Hic ego præ illo, quod Epiphanius supra dixit, hoc demiror, nec mirari satis possum, quod his Salomonicis verbis suam de Virginis Christo fæcæ, & nubis fulgure grauidæ similitudine sententiam comprobata exitimat, tanquam ita esset argumentatus: Mariæ venter Deum ferens est qualis aceruus tritici, isque vallatus liliis. Ergò nubis similis est fulgure graui. Quid enim affinitatis habet optabile triticum cum ignioma nube, aut quid consequentiæ, vt sit eius vterus vultu terrificam hiantis coeli iubat, quoniam est qualis aceruus tritici septus, sacus, vallatus blandidulis, ac nitidulis liliis? Immo si diligenter animum aduertas, non ad stipulaberis Epiphanio solum, sed dices quoque necessariã consecutione fieri, vt sit Maria nubes tonitruu formis, quæ fulgur interius in vtero gestet, postquam is vterus Dei verbo foetus, est sicut aceruus tritici vallatus liliis. Non videro, inquis, quomodo hoc ex illo fiat. Faxo vt manibus prehendas. Nonne Maria quibus visceribus gestabat verbum Patris, eisdem ferebat aceruum tritici vallatum liliis, id est, filium Dei infinitis gratiis, donis, muneribus, fauoribus locupletatum, daturum, adornatum, quæ aceruatim nobis essent tere veniebat? Nonne Maria tanquam nauis iustioris de longè portabat frumentum quod nobis vitæ æteræ alimonia, & omnis annonæ quæ coelo nutremur, futurum erat, & panis qui de coelo descendens vitam mundo daturus? Id nemo

nemo vel inficias eat, vel nesciat. Atqui si id omnium sensus, & consensus habet, quod Maria Christum qualem aceruum tritici, hoc est, qualem gratiarum, quibus nos ornatum veniebat, cum ulsi utero gestabat, tum inde fit necessario, inquit Epiphanius, ut fulgur nobis eisdem visceribus attulerit, quibus Christum. In supremi namque illius, & extremi tribunalis die quid aliud quam fulgur erit nobis ingratis tum hoc Dei beneficium, tum cætera illius plurima, & maxima dona, quæ neque ad Autoris gloriam, neque ad animarum nostrarum usus, comoda, utilitatem converterimus? Tunc ille Divinus panis tories cum nausea, & absque fructu sæpius, non etiam nunquam ad iudicium acceptus romphæa nobis erit mortis, & mortis sempiternæ: Tunc immanè irrugientem, & hortendè detonantem illud, *ite maledicti*, audient, qui hic & verbis suavissimis, & exemplis gloriosissimis, & gratis magnificentissimis blandè ad se invitant, & ad sui obsequiâ adhortantè surdis auribus prætereunt: Tunc illum sustinebunt supplicia inferentem, quem hic adferentem beneficia amare, & colere noluerunt.

Quid tam tritum & peruzatum, omniumque sæculorum Christo posteriorum admiratione celebratum, quam quod suavissimus Saluator ficulneam quandam maledicto damnavit, atque ita perstrinxit, ut subito exaruerit, neque fructum deinceps ullum pertulerit, quam cum famelicus convenit, sine fructibus inuenit? At causa tamen illius extemporalis, & tam acerbæ indignationis neque vulgaris est, neque admodum exposita. Abulensis q. 106. in caput 21. Matthæi de hac re sic scribit: *Quia Christus laboraverat declinando ad ficulneam, & illa fructum non habebat, maledixit illam.* At si Christus tanto maledicto arborem fixit, quæ tantillum illius laborem frustrata fuit, quæ tantillum iactus extimescere nos possumus, qui omnem illius expectationem in horas singulas turpiter ludificamus, & mandatorum eius obseruantiam insuper habemus, & salutis nostræ incurii sumus quam qui negligentissimi, in qua ille tamen tantum operæ, & studii totis tribus supra triginta annis posuit? Quibus nos tonitrui percellat, qui post tantam laboris impensam, quantam ab hoc die usque in horâ vitæ supremam Saluator egit, crudeliter ingrati, & perdite steriles, nullos memoris animi fructus, quos ille plurimum esurit, nullos institit, & vitæ sanctioris proventus, quos vnicè, atque avidissimè expetit, reddimus? *Vide hos duos conceptus apud Niffenam Tom. 2. p. 325, & 326.*

Hinc vos, atque ex talibus æstimate nunc Auditores, festinè, & votiva, an luctuosa hæc dies accidere iis possit, qui sic viuunt, sic plerisque in otio, aut nihili negotio transmittunt dies, strenui ad vitia, ignavi ad ieiunia, & alia id genus bona opera, ut magnoperè vereri debeant, nisi imprudentes, & impudentes rerum æstimatores esse velint, ne fulgur illis olim fiat, quod hodie sanctum de Spiritu sancto Parens Dei sancta concepit: Cumque de hac causa Iudices deliberatis, vitam interim vestram sic instituite, ut sit vobis Saluator, qui hodie conceptus, & factus homo in tempore est, eritque Deus benedictus in sæcula. Amen, Amen. Dixi.

In Festo Visitationis Beatissimæ Virginis.

Autore Interprete.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. Luc. i. v. 39.

Vid non audes religiosa, ac devota pietas! Quid non faceres, si voluntatem exæquaret facultas: Maiora viribus non promittis solum, sed & tentas, quasi velis posse, quod scis non posse.

Sed es ingeniosa, pia deuotio, ut quoniam scis non minus placere Deo quæ volens cupis, quam quæ potens facis, facias ea interim, quæ potes, dum non potes quæcunque cupis. Ita S. David non ignarus dies annorum nostrorum esse annos septuaginta, aut ut plurimum exarescant, ad octoginta pertingere, ut habet Psalm. 89. Fecit tamen religiosæ pietatis ambitiosa Deo obseruendi cupiditas, ut diceret: *Exaltabo te, Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi,* Psalm. 144. idque in dies singulos, perque totos illos, sciuit nimirum quod *magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis;* ideo cum videret, non posse perpetuè illum & continuè laudare, ut quem corporis nec cessitas tam crebro ad alia vocaret, quodque idem semper agere tam multa regni negotia non sinerent, esse Deo tamen hoc etiam gratum, quod omnino vellet, si posset, quod potuit, hoc fecit, & dixit: *Generatio, & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam pronuntiabunt;* tanquam dixisset,

Cum teipsum, præ magnitudinis tuæ immensitate, dignis exæquare laudibus ingenii mei tenuitas nequeat, opera tamen tua, & potentiam qualibuscunque verbis si extollere non possum, dilaudare nihilominus, & cum aliis communiter prædicare quam possum debeo, tam plurimum volo.

Tale aliquid mihi hodie accidit, Auditores, laudare Virginem officiosam (quæ hodie in monasterio ascendens, maiestatis suæ fastigia eodem demisit, ut ministraret Dei famulæ Mater Dei) est animus, & iusta, utinam magis accensa deuotio. Immori his pietatis exercitiis velim, & à morte ipsæ occupari æternum. Sed tu quoque, ô Domina, magna es, & laudabilis nimis, & magnitudinis etiam tuæ, quam à filio Mater habes, non est finis, ut nimis quam infans sim, si paria illi de meis angustiis promere aut promittere velim.

At si Virginis Matris inaccessam amplitudinem pro dignitate celebrare non licet, libet tamen opera quædam illius admirari, & pronuntiare potentiam, hoc est, pauca de multis, quæ à conceptu filii Dei domi, forsiquæ fecisse fertur, & quanta sit illius in promouenda hominum felicitate facilitas, ac potestas, exponere, quod cum facio, vos dicentem æquis auribus accipite.

Exurgens MARIA abiit in montana.

Vnde, à quo exercitio surrexit? *A quiete deuotionis, & orationis, quæ erat præua omnibus operibus illius.* Ita doctus Lyranus. Sic & B. Elizabethæ viduæ apud Sanct. Bonauenturam eadē Dei Parens aperuit, gratiam, præter eam, quæ primum sanctificata fuerit, nullam vnquam à Deo accepisse aliam, pro qua non supplex ante obsecrârit, & resecrârit, quam non assiduam precum merito impetrârit.

Si non aliundè explorata mihi sit incomparabilis huius Virginis sanctitas, & admirabilis vitæ puritas, ex precum tamen vsu perpetuo, & orandi tam familiari consuetudine æstimare eam possum, ac dicere: Verè *per omnia rectè nouit viuere, quæ sic nouit orare.* Sed quid faceret magistra pietatis, quam ut doceret primitias omnis laboris Deo offerre, & quidquid est posterioris operis nostri, id Numini per orationem consecrare, & ab illo qualicumque negotii nostri facere principium, à quo principium fecimus vitæ? Inire viam, salutem dicere, obseruire, tum gratulari de conceptu vetulæ

maternæ certum illi erat, neque hæc tam bona opera bene feri posse putauit, nisi Deo primum consulto, & implorato.

Habemus quod imitari magnopere debeamus, quotquot literarum qualiumcumque studio exercemur, ut nunquam insalutato Deo ad libros accedamus, & tunc solum nos vel omnia, vel certè plurima facillè, ac rectè assequi ingenio, & intelligere posse credamus, si animo inter has vitæ naturæ tenetibus posito faciem ardens oratio præluxerit.

Seraphica nostra S. Catharina Senensis nunquam Scholas vel à limine salutauit, neque prima literarum elementa vel pingere, vel legere, ab homine docta fuit, & coram summis Pontificibus tamen, atque in medio purpuratorum Ecclesiæ Patrum confessu mulier dixit, grauissimisque legationibus apud magnos Principes perfuncta, etiam libros conscripsit, in quibus summi Theologi inueniunt, quod scire desiderant.

Atque ut recentiora promam, Sancti Didacus ex Ordine Minorum Laicus, & Theresia Virgo nullo vnquam homine Doctore, nullo studio humano vsi tantam sapientiæ magnitudinem sunt assecuti, ut viri sacratoris literaturæ peritissimi eos de rebus sæpè difficillimis, & abstrusissimis tanquam oracula quædam consulere necesse habuerint.

Vnde illiteratis mulieribus, vnde viro Laico amulo tanta sapientia, ut docere possent viros scientiâ cultissimos, & peritissimos ipsi nullo homine Doctore vsi? Ad frequentatæ orationis lumen viderunt, ad quæ ingenio eniti viri sapientissimi sæpè non potuerunt, totos licet neruos contenderent, & perdiu, noctuque totum semper ad contemplationem animum aduenterent.

Paulus Gentium Doctor, cum apud Agrippam Regem (ut Actuum Apostolicorum liber c. 26. refert) pro se dixisset, tam hoc & sapienter, & efficaciter fecit ut festus quidam admiratus eius disertitudinem, & facundiam, sapientiæque, altum succlamauit: *Infans, Paule, multa te litora ad infantiam conuertunt;* Act. 26. 24. Vnde verò Paulo scenopego, & pellicem futuri (ut eum Chrysostomus vocat) literarum tanta copia? Plurima inter raptum in cælo vidit, multa secus pedes Gamalælis didicit Act. 22. 3. Neque pauca ex crebra librorum lectione habuit, quam tam vehementer amauit, ut in vinculis, & carceribus legendi illum fames inter vitæ satietatem teneret.

Cum alteram suam ad Timotheum daret, tam certus erat proximè impendentis mortis, ut diceret:

Ego iam delibor, & tempus resolutionis mea instat; adderetque: *Festinus ad me Venire cesso, scilicet: tam brevis è mundo recessurus erat, inquit Sanctus Thomas 1. 3. in c. 2. Tim. Et rogat tamen etiam illud: Penulam, quam reliquit Troade apud Carpum, sensens affer tecum, & libros, maxime autem membranas.* Et non dicat hic aliquis cum D. Angelico: *Quorsum requirit libros Apostolus plenus Spiritu Sancto? Quanto magis appropinquabat morti, tanto magis instabat studio scripturarum,* inquit idem sanctissimus Doctor. Et noster Hugo addit, hoc fecisse, *et alijs daret exemplum studendi, aut enim volebat studere, non obstante morte imminente,* (notate verba quicunque literas colitis) *vel alijs studium commendare.*

At si quidem Paulus inter vincula dabat operam libris, dabat & precibus. Sicut enim habet sacer Aduum Apostolicorum Autor. *Custos misit eos in interiore carcerem, & pedes eorum strinxit ligno, mediam autem nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Deum;* Act. 16. 24. Hæc illi exercitatio vstitutissima erat, huic dabat otium quodcumque; ab alijs negotijs reliquum, hinc ergo etiam illi tanta literarum affluentia, quantam humano studio nemo comparare posset, si etiam vsque ad infaniam, ac mania certum periculum labori sese traderet.

Hoc orationis studium vel ab Apostolorum, & Orbis magistra Virgine Matre discite, Auditores, quicumque discere cum fructu, & profectu vultis, & ceterum rectè viuere, tum agere.

Ab oratione ergo assurgens, iterque ingressa, Deo intrà ventrem, & mentem incluso comite abiit in montana, idque cum festinatione. Magnum aliquid subit necessum est, cum Virgo hæc domo sua digreditur, publicumque subit, quam Isaias *Abalma*, hoc est, *absconditam* nominandam putauit, cum de eius conceptu vaticinaretur, vt simul eam solitudinis fore amantissimam prædiceret.

Inter plurimas causas, ob quas scripturæ periti descriptum Orbem vniuersum à Cæsare Augusto aiunt, eam vnam esse volunt, vt hæc necessitate Virgo Deipara partui vicina domo sua euocaretur in locum, vbi ventris sui fructum benedictum diu expectato enixu erat depositura, quasi vrbes vrbibus, & regiones regionibus, & orbi orbem misceri oportuerit, vt vnam Virginem commune præceptum in publicum à suo recessu extraheret. Grauiissima ergo rerum maximarum pondera fuerint, quæ Virginem nostram hodie non solum domo exciuerunt, sed incitarunt etiam vt festinato (quod mulierem vix decet, nisi necessitas honestet) per viam deproperaret.

Origenes, & ex illo Titus Bostrensis, & S. Thomas in sua cat. auct. & posteriores perique aiunt, quod Virgo maturauit iter, id eò factum, quoniam Iesus vs, qui in vtero illius erat, festinabat Ioannem in vtero Matris eatenus positum sanctificare, & à genitralis noxæ labe emaculare. At quia Ioannes, vt Bostrensis loquitur, non prius repletus est Spiritu Sancto, quam ea, qua Christum Dominum vtero gestabat, sese illi adiunxisset, Virgoque ipsa hoc ita Numini decretum nouerat, (vt talium mysteriorum conscia erat) festinandum putauit, & percurrendum iter, vt citam Ioanni etiam ipsa salutem cum salutis Auctore adferret.

Cum Deum ex Deo concepit, simul Filij Dei, & filiorum hominum, nostra, inquam, mater effecta est. Dei simul & nostra mater! Omnino, inquit noster Hugo, ob id etiam inter mulieres benedicta dicta, quod & Filio Dei nobilitata, & multitudine sobolis sæcundata, quia in vnicio Filio Mater effecta est specialiter Electorum, quorum primogenitus Christus, quem primogenitum cum Lucæ 2. peperisse dicitur, aliorum præterea liberorum secundo aut cum primo-genitorum Matrem fuisse indicatur. Mater ergo, & Domina etiam hominum effecta simul curare illos cepit, & currere, vt Ioanni mortuo vitam adferret, Elizabethi foetu prægrauata obseruaret, demum quæ Matris sunt, omnia diligenter, & officiosè faceret.

Cum sacramentis plena sint omnia, quæcumque Apocalypsis habet, tum illud mysterio plenissimum, quod Ioanni visa est pedibus Lunam calcare mulier, quæ ex S. Bernardi, aliorumque Interpretum sensu Virginem Matrem monstrabat. Sed quid Luna sub pedibus? Pernicitatem adumbrabat, quæ Virgo Beata in omnes subliuani mundi vsus a duolat, nec vtrunque festinat. Lunæ cursus concitator est, quàm cuiusquam planetarum reliquorum. Saturnus post annos triginta vix redit ad punctum, à quo digressus, Iupiter post duodecim, Mars post duos, Sol post dies 365. & horas nonnullas, Venus, & Mercurius idem ferè tempus consumunt: At Luna diebus non amplius viginti septem, & horis aliquot totam spheram motu proprio quàm otiosissimè transit. Mulier ergo Apocalyptica mulieris Virginis, ac magis magnum signum Lunam calcauit, vt ex mobili scabello intelligeres, quàm celeres promoueat pedes, quoties necessitas humana opem illius postulat. Hodie cum Dei, & hominum Mater primum effecta est, velut tale Lunæ vehiculum inscendisset, quod Matris est, quod Dominæ, quod superiorum omnium

ergà subditos officium, properauit, vt citum ferret laborantibus liberis subsidium.

Huc iam suo pondere cadit, quod ex sponſione proxima definiendum, quare ſolius Petri vmbra fanàrit ægros, & Pauli ſudaria, tum ſemicinctia depulerint morbos, exturbârint dæmones, quod Act. liber de Petro cap. 5. 15. de Paulo cap. 19. 12. refert. Vultis expeditam, facilem, luculentam, ſed aliam, & aliam in vtroque Apoſtolo rationem? Sine emblematis rem vobis nudam, vt eſt, exponam.

Petrus erat caput Orbis, Paſtor gregis Chriſti, Pater Chriſti-fidelium. Illius ergò vmbra, quæ à præſente corpore naſcitur, depellebat infirmitates, vt intelligas, ſalutis liberorum, & ſubditorum, & familiarum, & Diſcipulorum magnam partem in Parentum, Magiſtrorum, Superiorum præſentia eſſe poſitam, & graues ſæpè morbos curari, modò inumbrent, modò coràm adſint, qui ex officij conditione præſunt. Multa & corporis, & animæ vulnera vel perſanarent, vel præcauerent superiores, & quotidiana velut miracula facerent, ſi vmbra ſubditis facerent. Stuprum paſſa eſt Dina, cum ſe cupiditate videndi feminas alienas ab vmbra Patris ſui Iacob abſtrahi paſſa. Commune hoc eſt iuuentutis, atque vtinam non tam familiare, ac frequens malum, vt ardorem, vulneraque incurrat pudicitia, dum ſe refrigerijs ſubducit Superiorum, & Parentum, præceptorumq; vmbra. *Inter propinquorum, adde ſuperiorum lumina non valent delicta verſari, dies eſt aſpectus Matris, ſol Patris, ac Præceptoris ruſulat in ſultrum,* inquit S. Petrus Chryſologus ſerm. 1. Nemo in meridie ob ipſos ſolis oculos peccat, niſi cum fronte mentem exuerit, quia *qui malè agit, ad lucem.* Ita nec liberi, nec diſcipuli, nec ſubditi flagitij ſeſe dedunt, vbi Parentes, vbi Præceptores adſunt. Quid ita? Inter eorum lumina non valent verſari delicta, vt quorum vmbra tales animarum peſtes fugat, & procul facit.

Iam Paulus Doctòr orbis erat, adeò illius ſudaria, & ſemicinctia morbos, dæmonesque depellebant. Quid adeò? Quoniam qui docendi munere funguntur, tantoſque huc adhibent labores, vt ſtudenti, intelligendi, explicandi conatus, & contentio excrementicium illum toro corpore fluorem expriment, vt abſtergendo vix illum ſatis ſit linteum, tam impigrorum, ac indefefforum Doctòrum, ſeu Magiſtrorum ſudaria, & ſemicinctia ſunt prodigioſa, nam peccata, hoc eſt, peſſimos, & maximos dæmones, vt ille vocat, exigunt, & depellunt, dum illorum naturam, ac foeditatem, periculaque dete-

gant, & multiplicem ſæpè ignorantia, errorum, hæreſum coëcitatem ab animo depellunt. Idcirco Pauli Doctòris ſudariis tanta curandi vis, & efficacitas inerat, vt hinc omnes qui docendi prouinciã obeunt, acciperent, tunc ſe plurima apud Auditores curatonum genera facturos, quando officio ſuo ita inſudarent, vt non ſudario tantum, ſed etiam ſemicinctio illis opus eſſet, ne delapſus ſuperne ſuor turpare veſtes poſſet.

Nemo hæc à me huc coactè adducta dicat, cadunt nimirum in Virginem, quàm quæ maximè. Facta eſt illa hodie Domina, & Magiſtra mundi, ex quo Dominum, & lucem mundi geſtare vtero cepit. Itaque ſimul & inumbrire Ioannem ſeruum ſuum, & laborioſo, præpropèroque itinere deſudare debuit, vt cum illum, tum Parentes eius de multis, quæ hæcenus ignorabant, inſtitueret, ſicque iam & vmbra, & ſudario, & ſemicinctio optima Domina, inſatigabilis Magiſtra curaret.

Multa hæc pertunctoriè attingenda ſunt, & obiter deſcribenda magis, quàm pertractanda, in tanta copia laudis, & inopia temporis. Ex operibus virginis duo indicauimus, ſcilicet à quo opere exurrexerit, & cur viam feſtinatè inierit. Age de potentia illius vel ſubdicemus aliquid. Ambroſius & Gloſſa Ord. de hac ſic habent: *Cito aduentus Maria, & præſentia Domini beneficia declarantur.* Quæ illa? Ioannes, ac deinceps Parentes illius implentur Spiritu ſancto, dum Maria loquitur, velut ſe per os Virginis in illos exonerârît. Iam & Elizabeth magna humilitas inuaſit, & deuotio ſingularis, cum illius teſtum Virgo Dei Mater ſubiit. *Non enim tam clamorosa fuit, quàm deuota,* inquit Gloſſa interlinearis, quando magnâ voce exclamaſſe fertur: *Benedicta tu in mulieribus, &c.* Et quale illud potentiaꝝ oſtentum, quod Ioannes in vtero Maris præ gaudio exultauit, ac ſubſiit, atq; intrâ obſcuras illas anguſtias, vt noſter Vincentius habet, capite prono, totoque corpore ad reuerentiam compoſito vix incarnatum nondum natus humillimè adorauit! Sed hoc totum factum, ex quo facta eſt vox ſalutantis Virginis in auribus Matris eius.

○ Auditores colite hanc Virginem, & colendos vos illi præbete, quia potens eſt, & potentiam ſuam ita omnem ad noſtros vſus conuertit, vt propè non agnouerit ſuum, quem vtero geſtabat, filium, dum recoleret, quòd ille potentiaꝝ ſuam nõ aliò, quàm ad ſalutem hominum conuerſiſſet. *Exultans ſpiritus meus,* inquebat, *in Deo ſalutari meo,* ſaluatore meo,

meo, quia licet ab initio conditi mundi Saluator fuerit, officium tamen saluatoris tunc assumpsit, quando factus homo. *In saluatore meo*, inquit, *quis per possessionem est proprius mihi, qui totum corpus eius, meditante quo saluet, meum est.* Ita Caietanus. Post hæc verò ait Virgo: *fecit potentiam*, subaudi Pater, *in brachio suo.* Brachium Dei vocatur Christus ratione naturæ humanæ, quæ est velut organum coniunctum Dei, sicut brachium est organum coniunctum hominis: At si propter eandem naturam humanam à Virgine acceptam Christus vocatur & salutare, siue Saluator, & brachium, cur non vocat suum brachium, sicut suum salutare, aut saluatorem? Quia quæ Saluator, potentiam suam ad hominum salutem conuertit: Ille verò meus est, inquit illa, sed quæ brachium, dispergit, & disperdit homines, sic ergò Patris brachium, meus autem est Saluator.

Vnum pro coronide obseruare cum nostro Hugone, quod Virgo salutem attulit iis, qui intus erant in domo Zachariæ. Quo mysterio? Hoc inquit magnus Card. *quod qui extra vagantur*, qui de nihilo se abstrahi sinunt à locis, vbi Virgo colitur, & saluatur, *indigni sunt saluatione Maria.* Etiam qui foris erat, amittit benedictionem Genes 25. Et qui amat salutationes in foro, vel conuiuuiis, habent suas benedictiones, sed non Mariæ, quin tales sunt, quibus Christus vix dicit.

Discamus ergò nos ab illa crebro, ac libenter orare, & hoc ante opera nostra alia discamus, & alacres esse ad officia mutua, & libenter desudare siue studendo, siue aliis modis laborando pro aliorum profectu, & amemus adesse vbi saluatur Maria, quia ex salutatione Mariæ replebitur gratiâ, vbi repleti sunt Spiritu sancto Ioannes, & Parentes. Dixi.

De Assumptione B. MARIE Virginis.

*Autore ALEXANDRO CALAMATO
Messanensi Clerico Italo.*

*Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.*

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deluuiis affluens, innixa super dilectum suum? Cant. 8.

Nsigne, & gloriosum fuit illud enco- mium, quod populus Bethulæ cecinit sanctæ Iudith quando illa ab hostilibus phalangibus victrix cum diuinitate, & ingenti trophæo, superbo, inquam, capite arrogantis Holofernis rediit Elogium illud sic habebat: *Tu gloria Ierusalem, tu honorificentia populi nostri*, Iudith 15. c. At multò gloriosior, multòque præclarior, & admirabilior ea laus est, quæ cælorum cantores magnam Dei Parentem hodie ornârunt, quando ab huius sæculi hostilibus copiis cum trophæo, hoc est, contrito capite antiqui serpentis in illam cælestis Ierosolymæ felicem patriam beata, & immortalis triumphatrix aduenit. Cantorum autem istorum per choros alternatim, certatimque modulantium symphonicum melos tale erat: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deluuiis affluens, innixa super dilectum suum?* Quod ad me attinet, non inuenio nomen, nec video titulum dignum illâ, de qua sancti Angeli inquirunt, in hoc illius tam triumphali die. Vellent illam cum Ioanne vocare miraculum paradisi, qui Apoc. 12. ait: *Signum magnum apparuit in celo, mulier amictu sole*; sed nihil noui dicit, quia miraculum illa fuit, quando etiamnum in terra nobiscum degubat, de quo sanctus Epiphanius in serm. de laudibus Deip. sic dicebat: *O Virgo sacratissima, quæ exercitus Angelorum in stuporem deduxisti, stupendum enim miraculum in celo mulier amictu sole, stupendum miraculum in terris, mulier gestans lacem in sinu.* Merito dicit Mellissus Bernardus in serm. de Assump. *Christi generationem, & MARIÆ assumptionem quis enarrabit?* Nec Angelus, nec homo, neque terra, neque cælum assumptionem hodiernam matris Dei pro dignitate dilaudare potest, vt quæ tota sit ineffabilis, tota ingenii nostri viribus superior. Sed quàmuis totum dicendo assequi non possimus, prorsum tamen tacere non debemus. Sic enim ait sanctus Hieronymus: *Si ad hæc nemo idoneus inuenitur, soris tamen omnibus cessare non debet quilibet etiam peccator à laudibus, quàmuis explicare nequeat, quod sentitur.* Itaque vel nonnihil dicere constitutum habeo, & ad duo capita omnem sermonem meum reuocabo. Primò explicabo dulcem, & suauem somnum mortis, quàm MARIA Domina nostra hodie oppetit. Secundo exponam, si possum, magnificum triumphum, quocum in cælum est assumpta. Ordiamur.

I. *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, &c.* Omnes filii Adæ; Auditores, sub expirantis vitæ extremam

tremam horam tribus plerumque subiacere solent miseris. Primum torquentur poenalis, & acerbissimis doloribus, quos illis adferunt ardentes febres, & lethales infirmitates, quæ cor sensim inuadunt, auferuntque illi calorem vitalem, & membris vires suas natiuas adimunt, sic vt Ecclesiasticus c. 27. v. 32. dicat: *Dolor consumet illos, antequam moriantur.* Assultum ergo grauis, & insolitæ melancholiæ patiuntur, quæ inde nascitur, quod proximam mortem cernunt, & post pauculas horas vitæ, quàm summè amârunt, orbandos vident, iuxta illud sapientis: *O mors quàm amara est memora tua.* Eccl. 41.

Demum quæ lingua effari queat timorem, & terrorem, cui subiacent moribundi, interim dum animæ oculis arbitrantur hinc flagitiorum, & enormium scelerum à se perpetratorum multitudinem, inde exercitus dæmoniorum infernalium, quæ illis in memoriam reuocant grauiam vitæ indignè actæ errata, studentque illos inducere in desperationem, proponendo diuinæ iudicis sæpè, ac grauius offensus teueritatem, & strictas rationes, quas paulò post sunt reddituri. Cuius rei cogitatio cum Dauidi in animum incidisset, non sine copiosis lachrymis aiebat: *Cur timebo in die mala? Iniquitas calcaneis meis circumdabit me;* Psalm. 48. Adiungatur omnibus hætenus dictis incertitudo propriæ salutis, nam vt sapiens Eccles. 9. affirmat, *nescit homo, virum amore, an odio dignus sit.* Terribilitas diuinæ iustitiæ multis grauiusque iniuriis crebro irritatæ tanta est, vt Apostolus dixerit Heb. 10. *Horrendum est incidere in manus Dei & iuentis.*

Iam ab omnibus his tam cruciabilibus cogitationibus, quæ hominibus aliis communes sunt, per diuinam providentiam liberata Virgo benedicta fuit in felicissimo suo ex hac misera vita ad illam beatam transitu. Prima ergo gratia ea tunc illi facta est, quod nullo grauata, vel oppressa dolore fuit, sed tradidit sanctissimam animam suam in manus Filii sui tanta cum suauitate, & dulcedine, vt tunc maiore iure dicere poterit, quod ante illam Rex Propheta Pf. 30. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!* Præterea omni timore vacua, in morte fuit, itaque summo opere desiderabat esse proximam horam extremam, quâ in calis aspectu Filii sui gauisura erat idque eò ampliùs, quod nunquam culpâ quapiam inquinata fuit, quæ conscientiam sub vitæ finem acerbè torquere solet. Neque in illa locum habuit timor seu rei iudicis Dei, cum sciret, se fuisse cumu-

laratam diuinis gratiis, & confirmatam in bono, & certiorum redditam de sua beatitudine, & gloria. Denique cum semper ab Angelorum copiosa multitudine custodita fuerit, necessum est dicere, in morte nihil molestiæ passam à spiritibus reprobis, maximè cum illi ipsius Virginis ita semper pertimuerint præsentiam, vt Richardus de S. Victore in c. 6. Cantic. dicat: *Etiã ipsi principibus tenebrarum terribilis fuit, & ad eam accedere, eamque tentare non presumpserunt.* Cum ergo Virgo ab omni labore, & dolore immunis esset, gaudens, ac lætæbunda benedictam, & beatam animam tradidit Deo. S. Ioannes Damascenus Orat. 2. de dormit. Virg. in hanc rem sic ait: *Sicut antequam illo partus dolore afficeretur, peperit, ita etiam ipsius ex vita discessus doloribus caruit.*

Et quid mirum sit, quod in morte omnis labor, & dolor à Virgine procul absuit, & anima illius præterea sacro corpore cum suauissima dulcedine, & summa voluptate exempta fuit? Legite, Auditores, quod de Moyse in Deuteronomio narratur, cum hora mortis eius appetisset, cum inexplicabili dulcedine illum subiecit spiritum Deo reddidisse, eò quod fidelissimus illius seruus semper fuerit. *Mortuus est Moyses seruus Domini iubente Domino.* inquit sacer scriptor ibi c. 34. quod ex Hebræo alii sic reddunt: *Mortuus est Moyses in aſculo Dei,* velut inter complexus Dei, absque vilo conflictu, & agone, immo cum ingenitæ reuerentiæ, & suauitate animam egerit, neque senserit dolores, qui alios morientes afflictere solent. Iam si Moyses, quis seruus Dei fuit mori suauiter, & cum inexplicabili dulcedine, multo dignior fuit Virgo mater eo privilegio, & beneficio, quod Moyse Deus præstitit, adeoque cum summa voluptate deposuit animam suam in manibus creatoris sui, & filii, sic vt cruciatibus mortis nec momento subiacuerit. Hoc est, quod S. Ildephonus serm. 3. de assumpt. his verbis affirmat: *Ad vocem dilecti sui, veni dilecta mea, gaudens & ridens soluta est illa beata anima Virginis, & perrexit ad Dominum, & qua dolore non subiacuit in partu, nec labori in transitu.* Et S. Damascenus Orat. 2. de dormit. Virg. hæc adiungit: *O res summa admirandis plena! Mors, qua odio, & execrationi prius erat, hic commendatur, & beata censetur, qua olim luctum, & marorem, lachrymæ afflu, & tristitiam offerebat, nunc gaudis, & lætæ celebritati causa.*

Accedat ad omnia dicta, quod Deus ad maiorem Virginis læticiam voluit, vt Apostoli, qui toto ter-

tarum orbe dispersi erant, miraculo confluerent, presentisque essent, cum illa beato transitu hinc emigraret. Ita scribunt SS. Damascenus vbi supra, & Germanus in Orat. de Assumpt. Hi ergo simul congregati submissis in terram poplicibus primùm illam adorant tanquam veram incarnati verbi matrem, deinde non sine abundantissimis lachrymis, & crebris, expectoralibusque suspiriis cæperunt dolere vicinam eius mortem, rogâruntque illam, vt sui bonam apud Filium memoriam haberet. Ipsa illos in vicem consolabatur, hortabaturque remittere dolorem, quæ de morte eius illis nascebatur, & voluntati diuinæ se accommodare, gaudereque potius de felici ipsius ad cælestem patriam emigratione. Tum Filium precabatur, vt illis, quos tanquam singulares amicos delegerat, in omni ipsorum necessitate succurreret, & suâ gratiâ cumularet viuos, & gloriâ coronaret mortuos. Denique eleuans sanctam manum omnes suâ benedictione impertiuit. Cùmque iam beatissimi abitus illius hora extrema apperisset, subductis in cœlum oculis, vidit portam paradisi aperiri, vt affirmat S. Damascenus, benedictumque Filium totâ Angelorum aulâ, magnoque agmine Patriarcharum, Prophetarum, Martyrum, Virginum, aliorumque beatorum stipatum descendere ad excipiendam animam eius, intrâ cuius vteram animatum corpus assumpserat, absorptâque fulgentissimâ, & elegantissimâ Filii specie inter Angelorum cantum, & Apostolorum plantum benedictam animam suam in manus Christi exhalauit, qui amanter, ac dulciter eam complextans in cœlum deportauit. Hac de re sic ait S. Hieronymus in serm. 1. de Assumpt. *Nulli dubium est, omnem illam cælestem Ierusalem tunc exultasse ineffabili lætitiâ, nec immeritò, creditur enim, quod Saluator omnium ipse per se totus festinus occurrit, & cum gaudio eam secum in throno suo collocauit.*

Quanam gloria maior hæc excogitari potest? Quis vnquam pari cum honoris magnificentia ex hac vita emigravit, ac Regina hæc, quæ in sua morte coram præsentibus habuit & Apostolos, & Prophetas, & Patriarchas, & Angelos, & horum omnium Dominum Dei Filium? *Felix plane Maria, inquit S. Bernardus serm. 1. Assum. & multipliciter felix, siue cum suscepit Saluatorem siue cum à Saluatore suscipitur. Virobisq; mira dignitas Matris, & virobisq; amplectenda dignatio maritatis.*

II. Consideremus nunc, Auditores, quid gloriæ Virginem à morte ipsius secuta fuerit. Prima est, quod mox vt anima cum inexplicabili omnium An-

Tom. IV.

gelorum, ac Beatorum lætitiâ fuit illata cœlo, corpus tantam, tamque suauem exhalauit fragrantiam, vt illi, præsentibus erant, viderentur sibi, non dico in Arabia felice, sed in ipsa paradiso versari.

Secundâ gloria fuit, quod Deus ingentem illius sanctitatem multis, & præclaris miraculis quamprimùm demonstrare cepit. Nam vt Nicephorus lib. 15. histor. c. 4. refert, cùm frequens multitudo infirmorum ad tangendum sacratissimum cadauer concurreret, factum est, vt præter spem, expectationemque omnem redirent domum bene oculati. Alij erant surdi, & redibat illis ex attractu auditus. Alij erant claudi, & reuertebantur ad suos expeditis pedibus.

Cùm hæc tam insignitorum miraculorum noua per urbem Ierosolymitanam diffundentur dici non potest, quanto numero ij, quibus ægrè erat, concurrere cæperint. *Omne autem genus morbi solo tactu cessit & profugit.* Tertia gloria fuit, quod cùm deferri ad sepulturam sacrosanctum illud corpus debuit, tam honorificis, & gloriosis exequijs cultum fuit, quàm nulli vnquam vel antehæc parentatum, vel parentari deinceps possit. Nam illud humeris Apostolorum exceptum fuit, qui in vallem Iosaphat cum beato onere contendentes, & per viam miraculosa, vt Nicephorus loquitur, *carmina concinentes*, hymnisque, & laudibus magnam Dei Parentem celebrantes tumulo venerabile illius corpus reuerentissimè, ac pientissimè intulerunt. Adiungit Sophronius, quod innumera Angelorum agmina feretrum coronârunt, & aërem harmonici concentus suauitate per omnem viam impleuerint. Ad aliorum sanctorum exequias celebrandas magno numero sæpè descenderunt Angeli, eorumque funera cantu, & laudibus cohonestârunt, animas verò ad thronum gloriæ vsq; comitari sunt. Facit hoc, vt indubitatum, persuasissimumque nobis esse debeat, cœlestis militiæ exercitus maiore numero, & effusiore cum lætitiâ hoc die inde delapsos aduolasse, vt dominæ, & reginæ suæ supremum honorem deferrent; hymnisque & canticis spiritualibus suum gaudium testarentur. *Multò magis credendum est, inquit Sophronius in serm. de Assumptione, missiam cælestem hodierno die cum suis agminibus festinè obuiam venisse Genitrici Dei, & cum omni gratulatione, canticis, & hymnis spiritualibus sublasse.* Constat hæc S. Hieronymus vbi supra, sic scribens: *Non credo vnquam in cœlo solemniorem fuisse processionem, quamuis enim magnis fuerit in Christi Ascensione, ista tamen videtur fuisse solemnior.*

Cum venisset Apostoli ad locum constitutum, viderat nouum, illudque marmoreum sepulchrum, ibi deposuerunt pretiosum illius corporis thesaurum, circumstantesque illud toto triduo perseverarunt in Dei laudibus. Et quoniam à Sanctissima Trinitate decretum erat, vt in Empyreum Cælum adduceretur, non quidem quadragesimo post mortem die, vt existimabat venerabilis Beda, nec eodem, quo è uis abiit, vt volunt alij, sed triduo postquam vitâ decesserat, vt sentiunt Nicephorus, SS. Ioannes Damascenus, Athanasius, Andreas, Cretensis, & Sophronius: Hinc est, quòd cum Christus Filius illius vellet eam cum corpore, & anima cælo inferre (quæ gratia nulli hominum quantumuis eximii sanctitate ornato hæcenus collata fuit) hanc suam voluntatem toti cælesti curiæ indicauit, vt omnes hierarchiæ sese præpararent ad illam cum quanto maximo fieri posset, gloriæ, honoris, & magnificentiæ apparatu adducendam. S. Anselmus in lib. de laud. Virg. in hanc rem sic ait: *Crediderim omnes illius patriæ ciues festiuiori solito, & sublimiori nitorum decoro ad aduentum Matris Domini sui preparari, ac nouâ quadam, & ineffabili iucunditate pro tanta rei expectatione conubulare.*

Tertius iam dies agebatur, à quo animam illa egerat, venitque è cælo Redemptor mundi, ingressusque suâ omnipotentia sepulchrum in quo exanguie iacebat sacræ Virginis corpus formam præferens dormientis, talibus eam verbis expergefecit: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & cetera, Cant. 2.* Et ecce amicissimâ hæc inuitatione, verbisque illis dulcissimis tanquam auctor vitæ reuocauit animam beatam in corpus, & ineffabili splendore donorum impassibilitatis, subtilitatis, & agilitatis illud ornauit, quorum virtute prodijt illa è sepulchro tota perillustri, & splendida, atque ex templo sanctam se vidit innumerabilibus copijs aulicorum cælestium, & in ijs diuinum suum Filium, qui cum illi brachium offerret, dextrâ in illud incumbens aiebat: *Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me, Psalm. 72.* cæpitque cælum versùs ferri, & Angelico pro illius honore, & gloria illa plena admirationis verba modulari: *Qua est ista, qua ascendit de deserto, delictis affluens, mixta super dilectum suum? Cant. 8.* Quibus tale quid, exponente Bernardo, dicere voluerunt: *Quanta est hæc, & vnde est ascendenti de deserto affluens tanta delictiarum? Nec enim pares inueniuntur delicta vel in nobis, quos in celsitate Dominus latificat fluminis impetu, qui à*

*cultu gloria voluptatis gloria petamur. Quæ est ista, qua de sub sole (Sibi nihil est nisi labor, & dolor, & afflictio spirituum) ascendit delictis spiritualibus affluens? Hæc ille serm. 4. de Assump. Tanta verò fuit lætitiæ exultatio, tantus iubilus ciuium cælestium, quòd cernerent tam magnificè, & amplè glorificatam à Filio Matrem, tanta etiam suauitas hymnorum, quibus illius laudes cantarunt, vt S. Bernardus dicere debuerit. *Quis cogitare sufficit, quam gloriosa hodie mundi Regna processit, & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum cælestium legionum prodierit multitudo, quibus ad thronum gloriæ cantibus sit deducta? Et S. Anselmus in lib. de excellent. Virg. c. 7. appositè ad ista dicit: Contempletur omnino, quis potest, quo gaudio, quâ festiuitate, quibus concentibus sublabant omnes beatorum spirituum ordines.**

Et quomodo poterat non exultare cælum, quomodo non festiuissimè iubilare Angelorum chorus, quando videbat præsentem Dei sui Reginam Matrem, audiebatque dulcissima verba, quibus verbo æterno ex se incarnato affectuosas exanimatus agebat gratias? Legite, Auditores, quid S. Lucas referat. Audiebat Virgo ex ore Angeli ad ipsam à Deo missi, grauidam esse Elizabetham iam verulam, & celeri passu contendens ad montana Iudææ peruenit denique in domum Zachariæ, & brachijs deuotè, amanterque complexa cognatam suam, etiam reuenter saluauit. Vt vidit Elizabeth admirabilem præsentiam Mariæ in cuius virginali, & purissimo ventre verbum Patris humanâ carne vestitum latebat, audiuitque verba humilis salutationis eius, exultare in aluo materna Ioannes, & aduentum Saluatoris sui, quæ alijs modis celebrare non poterat, saltibus colere cæpit: *Et factum est, et audivit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est spiritu sancto Elizabeth, inquit Lucas c. 1.* Si ergò tunc, quando Maria sine vilo maiestatis apparatu, quando absque omni ornatu gloriæ, sed cum vulgari vestitu, & humili forma aduenit, continere, quin saltaret infans, idque propter summam lætitiæ voluptatem, quam ex eius præsentia in vtero Matris suæ percipiebat, & Mater ipsa spiritu sancto cumulata fuit, quam incomparabiliter maius fuisse dicere necesse est illud gaudium, quo totum cælum per fudit, quando vt Regina totius creaturæ circumdata inexplicabilis maiestate gloriæ ingressa est beatam patriam, videruntque Angeli supra humanam illius venustatem, & formæ decentissimæ elegantiam, gloriosaque, & beatissimâ

eius frui presentia experunt? Hæc est melliflui Bernardi commentatio, qui in serm. 1. de Assump. sic ait: *Quod si parvuli, & nondum nati anima liquefacta est, & Maria locuta est, quid putamus, quam illa fuerit celestium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beatâ eius frui presentia meruerunt.*

At subleuemus aliquantisper mentem ad contemplandam pompam, qua cum in superam patriam inuecta Virgo benedicta fuit. Mihi sat erit, fuisse admirabiliter celebrem, & dignissimum visu, sic ut videatur gloriosior Assumptio Mariæ ascensione Christi, cum hic non habuerit alium comitatum, quam animarum beatarum, & Angelorum, illa verò non solum à cœli palatinis, omnibusque sanctorum Angelorum choris conducta, verum etiam, quòd multò amplius hanc magnificat festiuitatem, ab ipso Christo Deo, & homine comiter excepta fuit. In hac cogitatione fuit S. Petrus Damianus, cuius sunt ista: *Attolle oculos ad Assumptionem Virginis, & saluâ maiestate Filij inuenies, occursum huius pompæ non mediocriter dignorem. Sols quippè Angeli Redemptori occurrere potuerunt, Mater verò cælorum palatia penetranti Filius ipse cum tota curia tam Angelorum, quam Iustorum solenniter occurrens euenit ad beatâ consistorium sessionis.* Neque solum Angelos habuit obuios Virgo solenni cum pompa cælorum regiam ingrediens, sed etiam tota sanctissima Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus sanctus illi occurrit. Audite S. Bernardinum Senensem qui 3. p. ser. 11. art. 2. sic ait: *Non tantum Dominus Iesus homo laureatus corpore glorificatus, sed & ipse Rex Deus trinus, & unus dici potest sacratissima Virgini triumphaliter occurrisse.*

S. Anselmus vbi suprâ inquit causam, ob quam Christus, cum in cœlos abiit, Sanctissimâ Matrem suam inter miseras huius mundi hic in terra reliquit, cum illam secum adducere posset ad capessendam hæreditatem gloriæ, quo tempore ipsus eandem adiit, & obstupefactus illo Saluatoris facto, conuersus ad illum ait: *Quomodo potuisti pati, te in regnâ gloria tua remeante, illam quasi orbatam in miseris mundi relinquere, & non eam statim tecum regnaturam assumeres? Facti autem huius rationem perpulchram excogitauit, quæ est huiusmodi: Quòd in cœlos reuertens vix comitè noluisse habere Matrem, id fecisti, fortassis, Domine, ne tua celestis curia Seniret in dubium, cui potius occurreret, tibi & delices Domino suo tunc regnum suum in assumpta*

carne petenti, an ipsi domina sua idem regnum iam suum materno iure effectum ascendenti.

Denique in tantam altitudinem euecta est, vt ex aliquorum Doctorum sententia proximè thronum regium Christi habeat suum locum, suprâque omnes Angelorum hierarchias exaltata fuerit mediatrix Dei, & creaturarum. *Tota Christianitas nouit, inquit S. Anselmus ibid. c. 4. quæ illam super omnes cœlos exaltatam, & Angelicis choris pralatum celsissime credit.* Et S. Bernardus in ser. 5. super illud, *signum magnum*, congruenter ad ista dicit: *Hanc super omnes Angelorum choros, super Cherubim quoque, ac Seraphim exaltatam nefas est dubitare.*

Alij sunt in ea opinione, vt existiment virginem sedere in alio sublimi folio à dextris sui sanctissimi Filij, ad eum modum, quo ille sedet ad dexteram æterni Patris. Videre annon satis perspicuè huic adstipuletur veritati factum illud, quod tertius liber Regum c. 2. narrat. Voluit quondam Bethsabee Mater sapientissimi Regis Salomonis illum intrâ conclaue regium conuenire, vbi ille in peropulento throno pompabiliter sedebat. Cum solertissimus ille Rex audiret, Matrem secum loqui velle, non solum à magnifico folio descendit, neque tantum ei occurrit, reuerenterque & perurbane illam excepit, verum etiam alterum elegantem thronum illi iuxta suum constituit, in quo Mater sederet, cumque Salomon solium suum repetisset, illa proximum inscendit, qui filio à dextris erat. *Positum quæ est thronus Matris Regis qua sedit ad dexteram eius,* inquit facer scriptor. Ille pacificus Rex Salomon, inquit S. Ioan. Chrysost. est figura Christi Regis cœli, ac terræ, qui toti mundo attulit veram, & perpetuam pacem. *Salomon interpretatur pacificum,* inquit ille hom. 4. op. imperfecti, *quoniam pacificum habuit regnum, ita vt templum Deo adificaret, & ens etiam ministerio Gentium, & figura fuit nostri pacifici Christi, qui confugientibus ad se per fidem Gentibus, & bonorum operum spiritualia tributa soluentibus pacificum habuit regnum, ita, vt suis lapidibus non solum Iudæis, sed & Gentibus suum templum Deo adificauerit & iuuenti.*

Mythicam Bethsabeam, & Matrem veram celestis Salomonis, qui de seipso Matth. 12. aiebat: *Ece plusquam Salomon hic,* possumus dicere fuisse virginem benedictam, quæ tunc ex-domestico suo cubili in aulam regis æterni interiorem ingressa est, quando relicta hac terrâ inferiore cælum gloriosa iniiuit. Si ergò Salomon tanquam gratissimus filius, vt suam ergâ Matrem obsequantiam ostentaret,

congruoque honorē eam ornaret, comitatus aulicis illi obuiam iuit, atque vt decebat, veneratus fuit, Deum immortalem, quanto maiore cum honorificentia putatis dignissimam Matrem suam verus Salomon Christus excepit? Descendit è throno gloriæ, quem supernus Rex pæcis occupat, sanctissimamque Parentem cum perhonorifica pompa excipiens & super omnes creaturas exaltans, ad maiorem eius gloriam thronum illi singularem excitari iussit, in quo à dextris illius perpetuum conquiesceret. Ita affirmat S. Bernardinus de Senis serm. 11. art. 2. & 3. dicens: *Contemplare mirificam oblationem, quia surrexit Salomon in occursum matris suæ, mirificam generationem, quia adorauit eam, altissimam sublimationem, quia positus est thronus matris regis, immediatissimam consuetudinem, quia sedet ad dexteram eius. Surrexit igitur gloriosus Iesus in occursum suæ dilectissimæ Matris, & sicut benedictus Iesus sedet à dextris Patris, id est, in posterioribus bonis paternis, sic Virgo gloriosa in posterioribus bonis filij sui Iesu iuxta illum in throno sublimata confedit.*

Vt finem faciam, Auditores, dico, quòd velut mundus non habet locum excellentiorem eo, quem dedit Maria Deo, quando descendit è cælo, qui fuit purissimus illius vterus: Sic in cælo non est solum opulentius illo, quod in Beata Patria obrinuit à Filio suo Maria. *Nec in terris locus dignior Veræ Virginalis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit, nec in cælis regalis solio, in quo Mariam Maria Filius sublimauit,* inquit S. Bernardus serm. 1. de Assumpt. Tam admirabilis, tamque ingens est gloria hæc virginis, vt quemadmodum sol cùm in alterum hemisphærium commigrat, quantumuis innumeræ stellæ cælum adornant, aliud tamen nihil videtur, nisi nox obscura, & tenebræ: Ita si virgò è cælo tolleretur, tamen si sancti reliqui omnes in eo manerent, velut atra nox locus ille Beatorum videretur, cùm illa sola possit gloriosum reddere locum illum, & clarissimum lumen toti mundo adferre. *Tolle corpus hoc solare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam hanc maris stellam, quid nisi caligo inuolvens* exclamât iterum Bernardus.

Quid iam nos faciemus, Auditores, cùm videmus tantâ Dominâ, tamque singulari patronâ nos destitutos? An tristem in mærore vitam transmitteremus, quia tanto bono non gaudemus? Ita conuenire videtur. Verùm sanctus Bernardus deuotissimus huius virginis cliens nos consolatur, dicens, quanquam cælum ex diuina ordinatione nobis abstulerit Matrijam quæ erat magnum bonum, & tum ornamen-

tum, tum adiumentum nostrum, id tamen verissimum esse, quòd illam obrinimus patronam nostram, postquam ex nobis in cælos abiit, vt dicere homo possit, præmississe illam aduocatam, vt tanquam Mater misericordiæ, & summi Dei, negotia, quæcunq; ad salutem nostram spectant, melius, potentiusque procuret *Aduocatam præmisit peregrinatio nostra, quæ in aquâ iudicis mater, & mater misericordiæ suppliciter, & efficaciter salutis nostræ negotia pertractabit.* Hæc ille serm. 1. de Assumpt. Ex his conficit Doctôr mellissimus, quòd homines potius lætari debeant, quàm contristari in hoc sacrosancto assumptæ in cælos virginis.

At quid nos faciemus in hoc felicissimo die, quo ex hac vita mortali abiit Virgo, & cælestem patriam ingressa est, facta Regina cæli, ac terræ? Omnes terræ affusi dicamus ei. O Virgo benedicta cæli, ac terræ imperatrix lætatur anima mea, quòd te tam vehementer magnificentiam videt! O quantum gaudet cor meum consideratione beatitudinis, & felicitatis tuæ! Quisque nostrum ex penitissimo animo ad te suspirans, benignum à tua benignitate expectat subsidium, & auxilium. Roga Virgo Mater Filium tuum, vt peccata nostra nobis condonet, & miseri corporis vinculis exsolutos in cælum beatos perducatur, vbi tu nunc viuas per omnia sæcula sæculorum, Amen.

De eodem Festo Beatissimæ Virginis Assumptæ.

Autore. Interprete.

Maria sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius. LUC. IO.

Auditores. Non me vel naturæ conditio, vel gratiæ dignatio Angelum fecit, Angelorum tamen vocibus compellere Angelos, ac dicere, *quid stantis aspicientes in cælum?* Ob id audeo, quòd illos inter suauius suspiria, ac dulces lachrymas fixis nunc in cælum, nunc in se muruò obtutibus talia alios ex alijs percontantes audire videor: *Qua est ista, qua ascendit de deserto delictis affluens? qua est ista! qua est ista!* quasi in admirationem, ac stuporem eos verterit triumphalis è mundo Regiæ suæ Dominiæ nostræ abitus. Sed quid illud sciscitamine, Angeli attoniti? Fortè an inter mulieres cæ-

cerat non eam noſtis, vt hanc ob cauſam, quæ ſit, interrogetis? Splendicat adedò vultus eius, vt radiorum micatu orbem vbiq̃ impleat terrarum, & inter hos vobis obſcurum eſſe queat, quænam illa aſcendat? Quæ mulier alia talè capite coronâ, quæ talè reliquo corpore veſtitâ, quæ parè ſeu formæ elegantiâ, ſeu gratiæ magnitudinè, ſeu gloriæ maieltatè præ ſe tulit, qualem hæc, quæ nunc cælos perit vt vos huius dubios illa faciat? Matrem Dei cælorum Reginam, orbis Dominam, tantis cælum dotauit, & ditauit meritorum copijs, vt inferiora ſint hominum, & Angelorum merita, vel ſi in vnum cumulum componas omnia: & quæ ſit iſta, quæ aſcendit, quæ ritis, quaſi alia eſſe poſſit, quàm quæ ab æterno electa vt Deum mater pareret? Immodò immò ea ipſa eſt, quæ inter fœminas nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem, ea eſt, quæ virgineis plantis caput Acherontici ſerpentis contriuit, ea eſt, quæ tametiſi creaturarum omnium puriſſimam, ſanctiſſimam, Deoq̃ue cariſſimam ſciret, ſibi tamen vileſcebat, interq̃ue famulas Dei ſe deputabat, adedò ſecus pedes illius ſedebat, vt verbum illius audiret, obedire parata, quidquid iuberet? Ea eſt, quam tanto cum plauſu, obſequio, famulatu omnium cœleſtis regiæ aulicorum procerum inter gloriæ ſplendores ſereniſſimam ſummâ cælorum adire ſaſtigia cernitis. Agite ergò beati Angeli, & vertite ſtuporem in hilaritatem, in iubilos admirationem, & choros chori omnes ducite, & noua gaudia nouis cantibus concelebrate. Sed cum hæc Angelos rogò, quid nos faciamus, non ſaris video. Deſtituit nos hæc dies matre, ſed quali matre? Orbitas ea planctum requirere videtur, cum è contrâ plauſum exigat non tolli modò exemplum, ſed & matris in tantam ſublimitatem prouectæ meritum. Rem tamen attentius conſideranti, videtur prorsùs id faciendum, vt & Virgini, & nobis gratulemur de illius in cælos Aſſumptione, & tam fœlici, quàm beato, ac ſperato abitu. Tres huius rei cauſas producam, iſſq̃ue totam orationem abſoluam, dum vos interrim, quod oro, atque obteſtor, attentos habeam.

MARIA ſedens ſecus pedes Domini, &c.

Hodie *MARIA* Virgo cælos aſcendit, gaudere quia cum *Chriſto* regnat in æternum. Ita canit Eccleſia, eoq̃ue primam cauſam reddit, cur & illis, & nobis gratulari debeamus, quòd *DEI* Patris hodie primum cum *DEO* regnare, & ſyncero

ſemel gaudio perfrui cepit, cuius nulla antehac fuit, mera quia nulla abſque mœrore voluptas. Recurre animo per omnia Virginiſteſta, & gaudia, inquit deuotiſſimus Granatenſis ſerm. 3. de hoc die, inuenieſq̃ue nihil illi tam fauſtum ac felix eueniſſe, quod non aliqua triſtitia interpellàrit. Magna fuit lætitia, quando mundi Saluatorem Virgo eſt enixa, quam & Angeli cœleſtibus canticis, & diuinis laudibus cumularunt: Sed huic lætitia negatus roto oppido hoſpitijs locus, ſtabuli horror, & indignitas, duritia præſepij, pauperes panni, & infantis, tum lactis inopia, plurimum detraxerunt. Magna fuit Virginiſte lætitia, cum octauo à natali die dulciſſimum, ac reuerendiſſimum nomen *IEſu* (quod eſt ſuper omne nomen) puero fuit impoſitum, ſed hanc ſubitus dolor excepit, quando tenellum puſionem ſuum ſimul lachrymas, & ſanguinem in Circumciſione vertere vidit.

Magna deinceps lætitia conſecuta eſt, quando *Siméon*, & *Anna*, ambo ſeneciones, ambo *DEI* ſpiritu pleni, tam præclarum Puero, cum in templo offerretur, teſtimonium dixerunt, vbi *Pater* & *Mater* mirabantur ſuper hijs, qua dicebantur de illo? Sed quàm citus hanc lætitiam abruptum luſtus, quando ſenex poſt laudum præconia, etiam agones, & certamina filij, tum matris dolorem, & gladium, qui animam illius penetraturus eſſet, tanto antè ſignificauit, vt huius vnus præſagij felle totam amaricare vitam reliquam poſſet tantorum tam certâ expectatone malorum, vel ſi triſte aliud nihil occurreret. Iam verò Reſurreccionis feſtiuiſſimum gaudium, quanquàm magnâ voluptate totum Virginiſte animum inſudit, recentis ſanguiniſ tamen, & paſſionis cum acerbiffimæ, tum probroſiffimæ imaginem ab eius mente non ſtatim penitus aboleuit. Aſcenſionis porò *Dominicæ* gloria, & lætitia quàm magna, & miranda fuit! Quid enim mirabilius, quid *DEO* homine dignius, quàm quòd in cælum cælorum Conditor, ac Dominus per medios aëris globos, vi propriâ penetrauit? At neque hæc lætitia omnis prorsùs doloris experts fuit, quod nullus inſciabitur, niſi qui velit fuiſſe ferrea, & abſq̃ ſenſu tenerrimæ Virginiſte viſcera, quæ viderint talem à ſe tam præcèlſum abſtrahi filium, ſeq̃; in hac ærumnarum valle orbem relinquere, nec grauitè mota fuerint. At verò huius diei gaudia nulla interpellauit triſtitia, huius lucis ſerenitatem nulla mœoris obſcurauit nubecula, huius feſti fuit mera, & ſyncera voluptas, nullis admixta doloribus, quo regnare cum Filio Mater in cœlis cepit, vbi non eſt am-
plius

plius luctus, neque dolor, sed iuge alleluia per omnes vicos ab omnibus certatim cantatur, quia omnium est communis, & certa de perpetuitate læticia.

Hæc ergo prima causa est, ob quam nos gaude- re, & congaudere magnæ Dei, & nostræ Matri oporteat, quoniam hodie sæculo nequam erepta, vbi nulla sine tempestate dies, nulla sine fluctibus quies, & securæ stationis littus ingressa, Filioque suo, & toti Trinitati assidens meras captat ab eius intuitu voluptates, gaudia integra, synceram læticiam. Et quis non congaudeat illi, quis de illius felicitate nõ ex animo lætetur, quæ est causa omnis nostræ læticiæ & mater felicitatis, illumque peperit, qui nos solus beare, & felicitare æternum potest?

II. At si Virgini possumus, nobis certè gratulari debemus, quod in cœlos euecta, Filio Iudici, Mater patrona perpetuò pro nobis supplex assidet, vt nulus tam deiecto sit animo, qui non facitè assurgere queat, dum cogiter, qualem apud Deum aduocatum habeat. Felices fuerunt semper liberi, qui bonis matribus cari, & commendati. Perierat Isaac domestico in præceptus nactus exemplo, nisi mater Sara ædibus exegisset Ismaëlem, qui lusus non bonos iam cum illo ludere cæperat. Quod Iacob benedictionem paternam (quæ illius xui, & populi homines Deo velut initiabantur) fratri suo Esau præripuit, hoc matri suæ Rebeccæ debet, cuius industria, & maior erga illum propensio fecit, vt illi non solum pater præ germano fratre benè precaretur, sed Rachel quoque, & Lia connubio, & plurima deinceps felicitas fortunâ obueneret. Erat Ioseph patri suo Iacob omnium liberorum amatissimus si fortè puer benevolentiam tantam ipse meruit, at mater Rachel multò antè impetrauit. Moysen infantem fluuius haussisset idem, qui tot Hebræorum pueros alios, nisi ingeniosa matris eius pietas fiscellam scirpeam, & reliquam de 2. cap. Exodi tragædiam, quæ illum seruauit, commenta fuisset. Quod primus à patre Dauide imperium Salomon adiit, hanc ei Bersabee gratiam mater eblandita fuerat. Quod cum patre in gratiam Absalon redijt, non mater, sed matris tamen optimæ officio functa Thecutes fecit. O miseros Hebræos quo tempore Anan Afueri gratiosus omnibus illius regnis pro summa libidine moderabatur! Vnam ille omnibus fatalem diem dixerat, quo & contrucidasset, nisi Hester obuam iisset, quæ non auertit modò, sed in hostile caput conuertit perniciem. Sic & filij Zebedæi optatissimum cause suæ exitum sperare poterant, si

iustæ modò rei patronam matrem subornassent.

Quid non ergo speremus, quotumuis miseris mortales, de Virginis Matris patrocinio, quæ & eò impensius audit peccatores, quod sine illis nunquam facta fuisset tanto digna filio? Ludat coram nobis, quem volet ludam Ismaël, non illuder tamen, dum mater nostra Sara saluti nostræ, vt facit aduigilet: Irrugiat, & insaniat Esau, & mortem intentet, non inferet tamen, dum illa mater Rebecca nobis consulat, & prospiciat.

Oderint nos fratres, nec possint nobis pacificè loqui, in cisternas, aut carceres abijciant, ac venundent demùm, gratia Rachelis faciet, vt primùm omnia patienter toleremus, postremò etiam pro compedibus torques induamus, & scepra vinculis permutemus. Iubeat nos Pharaò fluuiò mergi, parata habet seruandi remedia mater, quæ vndequaq; affluit misericordiâ. Sit iustus de causis iratus nobis David pater noster, Thecutes tamen nostra verbis suis animum illius expugnabit, vt noxarum gratiam faciat, vel si fratrum sanguine manus cum Absalone impiauerimus. Decernat in nos certam mortis sententiam quotquot circum nos hostiles exercitus, eamque & Regum suorum, & Principis adeò tenebrarum sigillo obfignent, & diem facinorè certum paribus votis præscribant, Hester Hester nostra suo illos malo inuoluet, & omne à nobis in suos autores amolietur exitium, dum sit nostrum ad hanc quale Mardochei ad illam tam enixum, tam plenum fiduciæ perflugium. Nam quæ Deum tam vehementer amat, quam nec ipsa verbis suis satis eloqui posset, ea de amare homines nequit ea non potest, quin nos plurimùm quoque amet, interque omnia discrimina seruet, ac sospitet.

Habet enim hoc eximium ille verus amor, vt quò magis ergà Deum inardescit, eò ergà homines amplius flagret. Vultis id peruerus adumbratum mysterio oculis subijciam? Vigefimo quintus annus inierat, à quò Ezechiel, & populares eius transfugerant, quando vir quidam æneum habitum præferens, Ezechielem procul inde in fastigiati montis summum cacumen abripuit, vnde inter plurima, quæ attentissimis auribus, & oculis arbitrari iussus, vidit thalamum, quem vir ille, quæ latum, quæ longum, pari calamo est mensus: *Mensus est thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum*, inquit textus sacer Ezech. 40. 7. Quid sibi velit hoc loco thalamus? Charitatis symbolum fuit, inquit Magnus Gregorius, in qua cœlestis Sponsus conuiescit, *Deum enim charitas est, & qui manet*

in charitate, in Deo manet, & Deum in eo; 1. Ioan. 4. Huius thalami longitudini latitudo æqualis est, quia charitas quantum se in Deum supra erigit, tantum se per fraternæ salutis amorem in iatum porrigit, ut quò est in Deum æstuantior, eò sit in homines alios incitator. Iam si Virginis ergà Deum charitas omni humano arbitrato plurimum est superior, sit ut nec eà parte metiri illam quisquam homo possit, quâ homines spectat. Et si omnem humani ingenij mensuram amor Virginis ergà homines excedit, ut eam ex æquare æstimando non possimus, lætari proinde infirmitas nostra supra modum suam debet, quòd hodie primùm proxima Filio suo Iudici nostro federe in cœlis caput Mater, cuius ergà nos charitatis magnitudinem vt scimus esse omni censurâ nostrâ maiorem, ita & nouimus esse omni miserâ, & infelicitate nostrâ multò ampliorem, ut nulla nos possit tam profunda ærurnarum abyssus sorbere, nullum tam distitum, aut ingens malum inuenire, quod illius charitas depellere non valeat, ac velit. Acceptam ferte doctam hanc commentationem sapientissimo Granatensi, ex cuius conc. 2. §. 3. de hoc Festo eam excerpti.

III. Sed sperare benè de Virginis inexplicabili charitate, etiam sceleratissimus, & obduratissimus quisque potest, ac lætari ferè ille solus, qui morum imitatione filium, ac genuinum alumnum se Virginis probat, tam securus scilicet gratiæ virginalis, quàm certus, *quicquid in nobis est spei, ac virtutis, id totum ab ea redundasse*, vt S. Bernardus loquitur, *qua ascendit delictis affluens.*

Non possum, quin hoc loco vos compellem quibus suis aliquando noster deuotissimus Granatensis: *Quid nostra refert fratres*, aiebat ille, *quòd virginis gloriam pradicamus, si ab eusdem gloria communi ignauia nostrâ secludimur?* Addam hoc de meo: Quid verò, si charitatem illius ergà Deum, ac homines diu admiramur, & multis extollimus, neque similiter vtroque diligere curamus, vt de illa, Deo autem antè omnia in cœlis aliquando coràm gaudeamus? Sed quis nolit esse beatus ex Deo? Quis non ad istam felicitatem votis omnibus aspiret, vt post Deum virginem illius Matrem in gloria sua videat, de qua multa sæpè, quanta satis nunquam audiuit? Hæc languidis votis plerique optant, verùm incitatis, ardentibusque ac iustis desiderijs vix pauci efflagitant.

Audite hanc in rem ex suis confessionibus Augustinum: *Ille cœlestem hæreditatem verè, & ex animo desiderat, qui eam vs, qua in terra præstantissima hæ-*

rentur, facillè anteposit. O Deus, quotusquisque nostrum cœlestem hæreditatem rebus terræ præstantissimus anteposit? Quotus verò est, qui non vilissima, & abiectissima illi præferat? Si enim quoties turpi cogitatu scientes oblectamur, tamen si ab opere abhorreat animus, lethaliter peccamus, & summo illi bono renunciamus, annon leuissima, & indignissima huius mundi antiquiora illo ducimus? Quod cum facimus, quonam modo nos iusto eius boni desiderio flagrare dicimus?

Quoniam verò hæc peruersitas ab immodico rerum terrenarum amore proficiscitur, huc ante omnia necessum est exuat, cuius animus in cœlum anhelat, quisquis per scalam Iacob ad superos aspirat, cuius cum multi sint gradus, infimus tamen à terra primus statim eleuatur, ex quo intelligimus terram primùm deserendam ei, qui assurgere in cœlum cupit.

Atque hæc terræ desertio non initium modò est, sed etiam pars iam magna, & portio sanctitatis: *Quemadmodum enim qua Deo iniuriata sunt* (vt sacra vasa, altaria, &c.) *à prophanis & sibus secernuntur*, inquit Origenes, *ita qui vera sanctitatis amatores existunt, terrenis curis, ac rebus implicari minimè debent.* Hoc est, quod Petrus Apostolus obnixè à nobis postulat, cum ait: *Obsecro vos tanquam aduenas, & peregrinos abstinere à carnalibus desiderijs, qua militant aduersus animam;* 1. Petr. 2. Peregrinus omnes per viam delitias tanquam itineris moras præterit, hospitiumque aliud ex alio mutat, nec alicubi diuturnam sedem figit, sed omnia loca media festinus transit, dum patriam antelus petit. Tales peregrinos Petrus non omnes cupit rogatq; abstinere à carnalibus desiderijs, ne animas nostras à cœlo illa ablineant. Neque Petrus hæc primus cupit. Iam olim ante illum prædixit Dominus: *Omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus* (hoc est, omnes quotquot superstites persecutioni Ecclesie Christianæ) *ascendent et adorent Dominum Regem exercituum, & celebrent festiuitatem tabernaculorum.* Mense anni septimo solenne erat Iudæis celebrare ferias tabernaculorum diebus septem, per quas sub vmbraculis agebant, vt eorum dierum recordarentur, quibus maiores illorum sub tentorijs, ac papilionibus vixerunt, quàm diu per desertum terram promissionis petierunt, vt habes Leuit. 23. Sed quid est hoc, quòd vnum illud tabernaculorum festum etiam à Christiano populo vult obseruari, qui cætera omnia antiquauit per aduentum Christi? Vult spiritualiter à nobis semper agi, quod Iudæi

Iudæi hodièq; carnaliter obseruant, vt omnia mundi domicilia, quocunq; illa titulo ad nos spectant, pro tabernaculis habeamus, & habitemus velut in tentorijs, & sponte deseramus, quæ necessarîo in morte relinquenda, vt sicut illi annos quadraginta desertum tanquàm peregrini obierunt, fixamque patriam inquisierunt. Ita & nos quamdiu in hoc corpore militamus, peregrinos mundi nos esse credentes, ad cœleste regnum, quod nobis ab origine mundi est paratum, indefesso conatu pergamus, & ob id solum in hanc lucem nos editos intelligamus, vt breuis xui spatio pietatem colentes, & autorem tantæ felicitatis Deum debitè obsequijs promerentes, sempiternæ quietis sedem occupemus. Hanc verò spiritualem peregrinationem tantoperè à nobis Deus exigit, vt ijs, qui secus faciunt, qui festum tabernaculorum ad morem Christianum non celebrant, qui terrenis cupiditatibus tanquàm ciues per otium vacant, neque vt peregrini renunciant, minetur, imbrem cœli, hoc est, suam gratiam defuturam, quæ sola mentem reficit, sola eius sitim extinguit, sola terram cordis nostri fecundat, sola feracem fructuum æternæ vitæ facit. Quæ verò grauior esse, quàm legis illa pœna possit? Nam quæ non infunditur cœli imbrè terra, ea *spinas & tribulos profert, adeò reprobata est, & maledicta proxima, & consummatio illius in combustionem*, quo vos proximè Apostolico fulmine perstrinxi. Sed quare hunc peregrini hominis affectum, & animum tantoperè nobis commendârit Dominus? Omnino quia intelligebat, omnium malorum nostrorum causam esse, quòd in hoc mundo non tanquàm incolæ, sed tanquàm ciues, & domestici conuersamur. Sic enim ferè vivimus, sic rebus terrenis affixi sumus, velut ad hanc solum vitam nati essemus, & neque iudicium à morte, neque vllum seu prociuium, siue supplicium expectaremus. Hi sunt, quos Propheta in terra obliuionis degere significauit, cum ait: *Nunquid cognoscetur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis?* Psalm. 87. Quid terram obliuionis appellas? Lethæas fortè aquas, quibuscum defunctorum animæ omniùm, quæ hic geruntur, obliuionem præfortibus intercorum bibant? Ritu digna fabula. Habet tamen aquas harum similes malus dæmon, quas plurimis statim propinasse, omnemque sui ipsorum memoriam ademptisse videtur, vt nunquam finis cuius gratiâ à Deo conditi, nunquam eorum, quæ ad hunc finem consequendum necessaria sunt, recordentur. Hanc tu inhabitas terram, cuius animum

nunquam ferè serius per omnem vitam cogitatus Dei, ac salutis tuæ subit, qui nunquam ad te ingrederis, vt iustitiam te rationem tui inuas, ac dicas: Quis me condidit? Ad quid condidit? Quis Autor, & quis finis vitæ meæ? Quid hætenus designauit? In quæ vitam, & annos expendi? Quis me exitus manet? Quæ fors post hanc vitam? Qui vix iniqua talia, aut certè nunquam seriò cogitas, in terra obliuionis tanquam ciuis habitas, exul, & peregrinus cœli futurus, nisi meliora posthæc agas.

Sic enim ait Propheta: *Oblita es legem Dei tuam, obliuiscar & ego filiorum tuorum.* Os. 4. & Apostolus: *Ignorans ignorabitur*, funestamque illam vocem audiet: *Amen dico vobis, nescio vos.*

Viuamus ergò in hoc sæculo tanquàm hospites, & aduenæ, vt viuamus in futuro tanquàm ciues, & domestici, & in via se positum, donec in hac vita est, sibi quisque persuaheat, vt non magis afficiatur animo præsentibus, quàm prudens, & festinus viator arcibus, arboribus, agris, ædibus, quas per viam offendit, ac transit.

Sed ais: Hæc ad eos pertinent, qui monasterijs inclusi, & à molestissimis huius sæculi curis feriatam tam facile in Deum se recipere possunt, quàm se omnibus alijs leuiter exonerarunt. Habet status nostri religiosi felicitas, fateor, quod non omnis alius status, sed Martha sæpè nimium quantum turbatur, de vno in primis necessario non satis sollicita.

Fortè Magdalenæ, & Martha tunc communiter vivebant, cum ad illas Christus victus gratiâ ingressus, adeò ex æquo ad illas res familiaris pertinuerit, sed illa rem hanc tanquàm peregrina curabat, hæc tanquàm domestica, illa prudenter decernebat, non esse iustum *relinquere Seruum Dei, & ministrare mensæ*, hæc ita totum instruendæ mensæ animum addixerat, vt & sororem ab auditu verbi Dei auocare institueret. Denique Mater Dei eadem Materfamilias fuit, *qua manum suam*, hoc est, maritum (qui illi pro manibus erat) *misit ad foris*, ad opera fabrilis, *& digiti eius apprehenderunt fusum*, vt & ipsa victum, vestitumque filio compararet, quando ad hæc pauper senecio vix sufficeret. S. Basilus cap. 6. constit. Monast. ait, Parentes Christi, vitæ tenues, & non satis copiis instructos, solitos in assiduis corporis laboribus versari, & sibi quotidianum victum comparate. D. Ambrosius ait, beatam Virginem fuisse domestico operosa secreta, & scimus Marthæ officio erga Christum diu, multumq; functam, & inter hæc tamen ad pedes Christi sedere adeò amabat, vt S. Vincentius ex aliorum etiam

sanctorum reuelatione dicat, sæpè filium tenellum paulò adulescentem rogasse, vt varia sibi de cœlo, ac vario animarum statu panderet. Mariæ adiutorio Martha opus habet, nulla vobis prosperè cedent negotia, si prorsum negligitis otia sacra. Optimam partem cum Maria eligit, & Deo pro status vestri conditione vacare, qui Deo frui cupidi. Dixi, Amè. Amen.

De Compassione, & Doloribus iuxta Filii sui Crucem stantis Virginis.

Autore ALEXANDRO CALAMATO
Messanensi Clerico Italo.

Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.

Stabat iuxta Crucem IESV Maria Mater eius. Ioan. 19. c.

Spectaculum magis tragicum, luctuosior, & lachrymabilior historia in sacris literis nulla reperitur hæc, quam Euangelista Ioannes refert de martyrio magnæ Dei Parentis, cum ait, sterisse proximè Crucem, tanquã spectatricem chari, & amantissimi filii sui Iesu Christi ex ea penduli: *Stabat iuxta Crucem Iesu Maria mater eius.* Et reuerã, Auditores, acutus fuit doloris gladius, qui benedictæ Virginis animam pertransiit, quando in Caluariz monte Cruci affixum suum Filium vidit, & sanguinem, qui per spinarum vulnera ex capite manabat, & per clauorum fissuras ex manibus, pedibusque profluerebat, & nudum illũ, qui agros floribus vestit, & siticulosum creatorem aquarum, & redimitum spinis, qui gloriã coronat electos in cœlis.

Vt verbo dicam, omnium acerbiorum dulcissimi Filii dolorum moestissima spectatrix Maria fuit. *Stabat iuxta Crucem Iesu Maria, &c.* O dolores! O cruciatum Virginis! Benè potest illa dicere omnibus vobis, quotquot huc concurristis, vt condoliscatis illi: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus!* Thren. 5. De istis doloribus, de tali martyrio hodie apud vos differam. Attendite.

Stabat iuxta Crucem Iesu Maria mater eius. Non

Tom. IV.

credo, Auditores, posse acerbiorẽ in hoc mundo inueniri dolorem, quàm sit patris, aut matris, qui occisum ob oculos suos mori videant dilectum filium suum, omnis enim alius cruciatum nullus, si cum hoc comparetur. Hinc intelligetis insignem mali dæmonis actum, quo ille, Deo ita permittente, magnanimum cor patientissimi Iobtis deicere, & validum eius pectus subigere voluit. Quibus armis ad hanc rem eum usum putatis? Audite, amabo, & notate malum pessimi veteratoris diaboli dolum. Corruit domus fratris natu maioris, oppressitque, & extinxit non solum filios, & filias sancti Iob, sed etiam totam familiam, & quotquot in eisdẽ ædibus ab eorum officiis erant. Qui autem Iobti tam funesta noua perũlit, his verbis ea recensuit: *Filii tuis, & filias descentibus, & hiscentibus venum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, qua corruens oppressit liberos suos, & mortui sunt, & effugi ego solus, vt annuntia-rem tibi; Iob 1.* Sed dic mihi, ò infauste nuntie, si domus corruens omnes oppressit, cur non omnes commemoras, qui sunt extincti, sed liberorum solam facis mentionem? O crudele inuentum? inquit Olympiodorus antiquissimus Ecclesiæ Doctor. Sciebat dæmon hunc esse intolerabilissimum cruciatum, quem adferre sancto Iob poterat, propterea solam liberorum internecionem illi nuntiat, & tam funesta noua ad ipsum perferet. *Germana prolix præcipue meminit, vt iusti naturam exulceraret.* Et postea subiungit: *Neg enim dixit, supra omnes, qui intus erant, cecidit, interfectorumque omnium sepulchrum unum domus effecta est, sed magis propria memoriam et natura offerens, ac luculentas ei plagas insurgens, dixit, cecidit super filios tuos.*

O Virgo dolorosa, quid sunt filii Iob cum tuo Filio vnigenito comparati, & quid mors illorum, si eam cum morte Iesu Nazareni conferas? Dolor tuus profectò longè acerbior fuit quàm Iobtis. Propterea beatus Amadeus loquens de cruciatu Virginis, qui illi ex mortuo Filio natus fuit, sic ait hom. 5. de B. Virg. *Torquebatur magis, quàm si torqueretur in se, quia supra se incomparabiliter diligebat id, unde dolebat.*

Nihilominus inter tantas afflictionum tempestates, vides moribundum, & expirabundum delictum suum, armatã inuictã fortitudine validè obfisteat doloribus tam vehementibus, & *Stabat iuxta Crucem Iesu non corpore tantum erecto, sed & animo inconstulso, atque excelso.*

Y

Tan-

Tanquam rem stupendam refert sacra Scriptura id, quod accidit matri Machabæorum, mulieri, cuius par erat fortitudo, ac dolor, quando crudelem filiorum suorum interuentionem vidit, qui illa coram præsentate fuerunt occisi, adedque ferebat illa in oculis, quod in carne omnes, vt aiebat S. Augustinus Serm. 109. de diuersis.

Idem dicere possumus de Virgine Matre spectatrice immanium Filii sui tormentorum: *Ferebat in oculis, quod in carne omnes.* Res est quam nemo audire possit, qui non condolecens illachrymet, & tantæ fortitudinis consideratione non toto animo obtupefcat. Hinc S. Cyprianus in lib. de exhortat. ad martyr. sic dicit de illa martyrum Machabæorum matre? *Tam grande martyrium Deo præbuit virtute oculorum suorum, quàm præbuerunt filii omnes passione membrorum;* velut aliis verbis dixisset! Siquidem sancti Machabæi passi sunt in corpore, mater propter omnes patiebatur in oculis, videns illos tam efferatè torqueri, conserpi, mutilari, adustulari. Et apud S. Augustinum loco citato, *illa videndo in omnibus passa est, & in se vna experta omnes pœnas, quibus filiorum suorum carnes atrocissimè laniari conspiciebat.*

Iam si mater Machabæorum ita sensit cruciatus, & tormenta suorum filiorum, quid dicam de sanctissima Virgine, quæ Filium suum incomparabiliter vehementius amabat? Dicam, ex Filii doloribus corporalibus tam cruciabiliter exulceratam fuisse animo, vt nulla illud explicare lingua possit. *Non credo planè enarrare, vel cogitare posse dolorem Virginis, nisi tantum fuisse credamus, quantum nunquam dolere potuit de tali filio talis mater,* inquit S. Bernardus in Serm. de lamentat. Virginis.

Et reuerà, Auditores, nonnè vobis videtur fuisse ingentem Virginis dolorem, cum tam inhumanè crudeliterque tractari Filium suum coram videret? Quanto amarore putatis repletam fuisse illius animam? Ah tam acerbi, intolerabilisque erant illius animi cruciatus, vt maximæ voluptatis loco habuisset, si tunc mortua fuisset.

Cum enim oculis suis arbitraretur pœnas Filii, vox illam defecit, tantoque dolore oppressa fuit anima illius benedicta, vt iucunda tunc accidisset, si quæ eam à viuuis simul, & lætissimis cruciatibus exemptisset. In horum meditatione positus S. Bernardus ibidem dicebat: *Iuxta crucem stabat amota mater, quæ ipsum ex Spiritu sancto concepit. Vox illi non erat, quia dolore attrita tacens pallescit,*

quasi mortua viuens viuere moriens, nec mori poterat, quia viuens mortua erat.

Hinc est, quòd nullum in sacratissimo corpore suo Filius passus est probrum, vel tormentum, quò non transfunderetur eor, & anima luctuosæ Virginis Matris. Quot flagris, verberibus, spinis, clavis lacerabatur corpus Filij, tot spiculis configebatur anima Matris. *Quod in carne Christi agebant clavi, hoc est in eius mente compassio naturalis, & affectionis materna angustia operabatur,* inquit Arnoldus Carnotensis. Idem S. Hieronymus his verbis affirmat: *Eius dilectio amplius fortis, quàm mors fuit, quia mortem Christi suam fecit.* Lancea, quæ Christi pectus ferijt, nullum illi, vt qui mortuus erat, dolorem attulit, solum autem matris cor transfixit. Sic affirmat mellifluus Bernardus vbi supra dicens: *Ipsius planè non attingit animam crudelis illa lancea quæ ipsum aperuit latus, sed tuam Virgo, animam pertransiit.*

Res est, Auditores, quòd Redemptor noster tempore amarissimæ passionis, & mortis suæ, quem pro peccatis nostris pertulit, cum in illis doloribus versaretur, quibus mundus nunquam habuit pares, merebatur omne genus condolecenciæ, idque ex lege charitatis, iustitiæ, & communis naturæ. Condolecere illi Pater æternus, & Spiritus Sanctus non poterant, cum illi essent ipsa impassibilitas, & beatitudo: Non Angeli sancti, quia status beatitudinis, in quo erant, omne genus tristitiæ, & doloris excludit: Non mundus, quia & idololatriæ, aliorumque peccatorum tenebris inuolutus totus erat, & hanc atrocem, crudelèmq; persecutionem, ac mortem, Christo inferebat. Ad miseram, afflictamque Matrem ergò hoc compassionis officium pertinebat, quæ animam suam Filij tormenta omnia excipiebat. Propterea S. Damascenus lib. 2. de fide orthod. c. 15. dicebat: *Quos in partu dolores effugerat, passionis tempore sustinuit.* Nec mirum est, quòd Virgo tantos sentiret dolores, quò tempore Christus patiebatur, quia vt nemo ardentius illam Redemptorem dilexit, ita acerbiora ex illius pœnis cruciamenta nemo pertulit: In hanc rem Richardus de S. Victore in c. 6. Cant. sic habet: *Sicut non fuit amor, sicut amor eius, ita non fuit dolor similis dolori eius.*

Atque vt verum dicam, Auditores, si ipsæ ad eò creaturæ sensibus omnibus destitutæ aliquem ex morte Christi sensum doloris ostenderunt, dum saxa dissilierunt, terra contremuit, velum templi ruptum est, & sol obscuratus, Deus bone, quàm ineffabilem fuisse credere debemus illum dolorem, qui animam

animam Virginis transfixit, quæ sic amabat Filium suum, ut nulla in comparationem eius venire creatura posset! *Tunc terra tremuit, petra scissa sunt, & luminaria obscurata. Cogitare nunc licet, quantum dolor tunc infuit Matri, cum sic dolebant, qua insensibilis erant, inquit S. Bernardus ubi supra.*

Dicam magnum aliquid, sed à vobis, si deuoti cultores MARIÆ estis, planctum in vicem magnum expecto. Tam ingens fuit cruciatus Virginis ex morte IESU vnici Filij sui, ut Sanctus Bernardus de Senis affirmet, omnes derepentè interituras fuisse creaturas, si per illas dispersitissimus fuisse dolor, quem ipsa sola pertulit. Sic enim habet tom. 1. ferm. 61. art. 3. c. 2. *Tantus fuit dolor Virginis, quòd si in omnes creaturas, qua dolorem pati possent, diuideretur, omnes subito interirent.* Et quòd illa inter istam inexplicabilem cruciamentorum inundationem constans, & inuisita propè Filij morientis crucem perstitit, quod ex Ioanne identidem iam dixi, id factum, quia omnipotentia Dei, ut S. Anselmus ait, in viuus illam conseruauit. Verba eius sic habent: *Crediderim te nullo pacto potuisse stimulos tanti cruciatus, quin vitam amitteres, sustinere, nisi spiritus dulcissimi Filij tui te intus doceres.*

Addit S. Bernardus de Senis, dolorem, quem Virgo iuxta crucem sustinuit, fuisse talem, ut neque totum, neque partem eius aliquam vel homo, vel Angelus etiam dicendo exprimere potuerit. *Virginis dolor fuit maior, & plus, quam omnes creatura portare possent, quanto enim plus amabat Christum, tanto plus dolebat, & amor suus, quam ipsa portabat Christo, fuit infinitus, inquit ille ferm. 45.* Quapropter S. Ioannes hoc solum insinuauit, dicens: *Stabat autem iuxta crucem Iesu Maria mater eius.*

Innumerabiles fuerunt cruciatus, quotquot omnes simul Martyres pro Christo tolerarunt, sed non possunt comparari cum illis, quos Virgo pro eodem exantlauit. *Ipsa fuit martyr in anima, inquit Richardus de S. Laurentio lib. 3. de laudib. Virginis, & gladius doloris, qui pertransiit animam eius in & nigenite passione, pro amarissimo omnium martyrio computabatur.*

Sed quid ego aio, quòd tormenta MARIÆ Martyrum omnium cruciatus exæquarint? Dico plus, quòd longè illos superarint, sic ut nulli videntur illorum dolores (ut sic loquar) si cum ijs conferantur, quos MARIA iuxta crucem degustauit. De hac re sic ait S. Anselmus: *Quidquid crudelitatis inflictum est corporibus Martyrum, leue fuit, aut potius nihil comparatione tua passionis,*

Quis vidit vnquam duo specula ex aduerso opposita, quæ & splendores, quos aliunde excipiunt, & figuras, quas referunt, inuicem sibi transmittunt? Talia specula mihi considera Christum in cruce pendentem, & Matrem iuxta stantem. Christus patiebatur, Mater compatiebatur. Christus edebat animam, animo Mater deficiebat, & dulcissimam quandam vicissitudine teneri affectus mutuo doloris sensu, & consensu sibi respondebant. Sancti Laurentij Iustiniani lib. de triumph. Christi agone c. 10. fuit iste cogitatus, quando sic ait: *Clarissimum passionis Christi speculum erat cor Virginis, necnon & perfecta matris imago. In illo cernebantur, & agnoscebantur spusa, conuicia, &erbera, & redemptionis vulnera.* Itaque spina, quæ caput Christi pungebatur, erat radius, siue aculeus, qui cor Matris fodiebat, & clauus, qui manum Filij penetrabat, erat gladius, qui animam Virginis pertransibat. Id Richardus de S. Laurentio ubi supra expendens inquebat: *Quid est, quòd Dominus dicit per Isasam, Torcular calcanti solus, & de gentibus non est Sir mecum? Verum est, Domine, quòd non est Sir tecum, sed Sna mulier aderat, qua te crucifixo omnia vulnera, qua tu suscepisti in corpore, suscepit in corde.*

Dixerunt aliqui cum S. Augustino? Mariam omnes Christi sensisse dolores. Si duarum cithararum iuxta se positarum nerui æqualiter adducantur, ambæ pariter resonabunt, ut ait S. Gregorius, tametsi vnã solam tangendi peritus pulset. Christus cithara erat, de quo Psalmista ait Psal. 65. *Exurge psalterium, & cithara.* Huius nerui dissentii in cruce fuerunt, ut acutum redderet dolorum sonum, qui de se ad Patrem ait psal. 39. *Corpus autem aptasti mihi.* Virgo Mater altera cithara erat, eaque tam consona citharæ superiori, quam erat illius mens, & anima tota conformis voluntati Christi. Quando ergo cithara superior (quæ Christus erat) percutiebatur, etiam inferior (Mater illius iuxta crucem posita) pares doloris sonos edebat. *Cruce & clauis Filij fuerunt & Matris, inquit S. Augustinus in ser. de Passione. Erant enim dua mystica cithara, quarum vnã sonante resonat & altera, nullo etiam pulsante. Iesu dolente dolet & Maria, Christo crucifixo crucifigitur & Maria. Immensi, infiniti fuerunt dolores, quos Christus pro nostra salute sustinuit in cruce. Ita dicere possumus, quòd Christus, & Maria quodammodo fuerunt pares in pœnis, & Christus quidem corpore crucifixus fuit, Maria animo, & quot dolores Christus in corpore pertulit, totidem Mater in anima excepit. Audite S. Hieronymum,*

numum, quàm præclare hoc dicat: *Quot laciones in corpore Filij, tot Vulnera in corde Matris. Claus, quibus corpus Christi pendebat in cruce, & cor Virginis crucifixum habebant.* Quis ergò non appellabit inexplicabiles, & immensos dolores Virginis iuxta crucem stantis, quæ inde mortua fuisset, vt S. Bernardinus de Senis loquitur, *se Spiritus sanctus eam non confont asser.*

Ultra progredior, Auditores, & aio. Martyrium Virginis propter mortem Filij prolixius fuisse illo, quod omnes simul sancti Martyres sunt passi. Illius enim cruciatus duravit triginta tribus annis continuus, quibus charus illius Filius in hoc mundo vixit. Sic affirmat Rupertus Abbas, & comprobat ex cap. Cant. 4. vbi Spiritus Sanctus volens commendare pulchritudinem Mariæ, laudandi initium facit à capillis, dicens: *Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.* Illis capillis, inquit Rupertus, significantur cogitationes Virginis, & gregibus caprarum sancti Martyres. Quod ergò Spiritus Sanctus dicere voluit, tale est: Sicut Martyres illi fuerunt à tyrannis varijs modis cruciati, ita tu, Virgo per totum vitæ tuæ curriculum plurimis pœnalibus cogitationibus torta, & afflictata. Tu omnibus illis tuæ vitæ annis tecum reputasti passionem, quam Filius tuus aliquando subiturus erat, atque ij cogitatus tanquam immanes carnifices animam tuam crudeliter lacerarunt. Audite Rupertum. *Hæc similitudo in capillis, quia tu, ô Maria, longum in cogitationibus tuis, præscia passionis Filij tui, pertulisti martyrium, sicut illi diu egentes, angustiati, afflictati.*

Iam intelligo difficillimum illum ex 7. Cant. c. locum, vbi Sponsus volens laudare capillamentum Sponsæ, confert illud cum purpura, dicens: *Coma capiti tui sicut purpura regis iuncta canalibus.* Hæc verba percommode in rem præsentem exponit S. Ambrosius, inquires: *Capilli tui sicut purpura sanguinis Christi iuncta, vel iuncta canalibus crucis, stabat enim Maria iuxta canalibus crucis, capillis in purpuram sanguine Christi conuersis.* Hæc verba apud Ambrosium non reperi, Volebat ergò dicere, quisquis illorum autor, quòd cum Virgo staret proximè crucem Christi, & ex plagis carnis illius riuu sanguinis manarent, ex eo defluerit in caput benedictæ Virginis, ex quo capilli eius tanquam purpura quædam regia rubescere cæperint. Cum capilli, vt diximus, sint Symbolum cogitationum, Richardus de S. Laurentio sic ea verba exponit, tanquam dictum fuisset: *Coma tua, id est, cogitationes*

tua iuncta sunt in memoria Dominica Passionis, & sic effecta sunt cogitationes tuæ, quasi recentem viderent sanguinem, de Gubneribus Filij tui distillantem, Et Dionysius Carthusianus idem dicit his luculentis verbis: Coma capitis tui, id est, congeries, multitudine, & abundantia cogitationum tuarum sicut purpura regis iuncta canalibus, Dominica Passionis recitationibus rubricata.

Hinc profecta est, Auditores, illa venerabilis de Euangelio Simeonis sententia, quam Sanctus Senex auribus Virginis intimauit, dicens: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius;* Lucæ 2. Rupertus Abbas ait, hæc fuisse prophetiam à Spiritu Sancto dictatam, per quam nobis significaretur, multo tempore antè fuisse Virginis cor transfixum, per meditationem secuturæ Passionis Dominicæ, quàm Christus Filius eius crucifixus esset, Nolite, inquit Sanctus Abbas ex nomine Virginis, nolite solum attendere diem, vel horam illam, in qua vidi dilectum meum ab impijs comprehensum. Nam tunc quidem gladius animam meam pertransiuit, sed antequam se pertransiret, longum per me transitum fecit.

Nec mirum videatur, quòd Virgo pœnaliter senserit in anima tormenta sui Filij futura, quia legebat diuinas Scripturas, inquit S. Ambrosius in c. 2. Lucæ, & in ijs videbat expressos cruciatus, quos à Verbo incarnato exantlandos Prophetæ prædixerant. *Ipsam gladium in cor, & animam Virginis profunde immersum habuit, quia Dei mysteria profundius penetravit, & Verba Dei de Christi Passione semper in corde medullitus portauit.* O Deus, quàm acutus hic gladius fuit, qui cor Virginis tam viuè transiit, etiam cum solum legeret, & recogitaret, quantum amabilis Iesus passurus esset!

Hoc ipsa indicare Virgo voluit, quando de Christo loquens ait: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter cetera mea commorabitur.* Cant. 4. Hoc Ruperto tale fuit, quale si dixisset: Vix Mater Verbi effecta fui, quando legens sacras Scripturas, & Propheticæ sapientiæ Spiritu impleta intellexi scua illius tormenta, & sic cum illum tenerum infantulum inter brachia mea habui, & pectori meo, vberibusque appressi, recogitavi dolores, & cruciatus, quos toleraturus esset, ac propterea cordi meo amarissimæ cuiusdam myrrhæ instar erat. *Prophetissa eras, inquit Rupertus ex Virgine & ex quo Mater eius facta sum, scivi enim ista passurum. Cum igitur salem Filium sinu meo fouerem, siluis gestarem, qualis, quamvis, prolixam me putatis Materni doloris pertulisse passionem? Hinc est, quod dico, Fascicu-*

*lus myrrha dilectus meus mihi, inter Serba mea com-
morabitur.*

Confirmat hæc omnia S. Brigitta lib. 4. Reuel. c. 23. dicens, quod cum puerum Iesum vlnis exceptum gestabat Virgo Mater, vt erat vates ita videbat illum cruci affigendum, qui Deus simul, & homo esset. Præbebat illi virgineum lac, & plangebat, sciens quod Sanctissimum illius os felle amarican- dum esset, & aceto. Extendebat brachia in fons Deus in complexum colli virginalis, & illachrymabat Mater, quia sciebat eadem brachia duro ligno affigenda. Amore Materno illum disquaiabatur, & mœrebat, quia cognoscebat illi proditorium à perfidioso Iuda osculum figendum. Fascijs tenera illa membra stringebat, & suspirabat, quia cogitabat, quòd illa duris funibus vincienda erāt. Ad manum illum ducebat, & a nimis dolebat, quia non ignorabat, ab vno tribunali ad aliud illum ducturum, & raprandum. Si videbat dormientem, somno mortis in cruce defunctum videre putabat. Vita ergo Virginis continuum Martyrium fuit. Audite verba S. Brigittæ, quæ sunt affectuosa. *Melius quàm Prophetà Maria præsciuit Filij sui Passionem, ideò cum lactans cogitabat, quòd felle, & aceto esset potandus in cruce. Quando fascijs inuoluebatur, funes cogitabat, quibus ligandus ab impijs carnisibus. Quando cum manibus gestabat, videbatur illi, quòd crucis brachijs esset confixus. Quando osculabatur, Iuda osculum cogitabat. Quando manu ducebat de vno loco ad alium, ad tribunalia ducendum cogitabat. Quando amplectabatur, cruci affigendum cogitabat. Quando denique dormiebat, in cruce mortuum contemplantur. O mœsta Mater! O luctuosa Maria, tui etiam pij cogitatus fuerunt acuti gladij, qui animã tuam transverberarant! Et tuam ipsius animam doloris gladius pertransiit.*

Nihil iam miror, Auditores, quòd cœlestis Sponsus Virginem componat cum lilij, quæ in medio spinarum versentur, dicens: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter Filias;* Cant. 2. Nam vt Rupertus dicit: *Maria fuit lilium inter spinas, quia quacumq; spina Filium, eadem Matrem confixerunt, & lacerauerunt vulnerebus condolentia, & compassionis.* Id Guilielmus Parisiensis apud Del-rio confirmat, inquiens: *Quot vulnere Filium accipiebat in carne, tot pia Mater accipiebat in corde.*

Tam acerbi (dicam enim iterum) fuerunt dolores magnæ Matris Dei iuxta crucem Filij, vt Simeon, cum eos spiritu præuideret, optarit potius mori, quàm viuus coram aditare passioni illius.

Propterea cum Virgo Mater (vt est apud Lucam c. 2.) in vlnis suis deportaret carum Filium suum, vt in templo secundum consuetudinem Hebræorum præsentaret, Simeonq; illum manibus exciperet, oculos in vultum eius diuinum figens, aiebat: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace.*

Hæc verba expendens S. Timotheus Ierosolymitanus in orat. de præsentat. apud Metaphrasten 2. Februarij sic dicebat: O bone senecio, nonné tu ille, qui tam vehementer suspirabas liberationem Israël? De te quippè sic ait Spiritus Sanctus: *Simeon iustus, & iuoratus expectabat redemptionem Israël.* Quid ergo est, quòd iam optas mori, antequàm explerum videas tuum tam ardens, quàm iustum desiderium?

Respondet Timotheus, dubium non esse, quòd iustus Simeon flagranter desiderabat redemptionem Israël, sed quia spiritu prophético præuidit inenarrabiles cruciatus, quos Maria ex passione, & morte Filij sui perceptura erat, cui nimirum iam vaticinatus fuerat: *Tuam ipsius animam doloris gladius pertransiit*, ea propter mortis gratiam perijse, priusquàm tantæ compassionis spectator fieret. *Dimitte nunc obsecro, Domine* (ita ex Simeone Timotheus loquitur) *ne videam Iudæorum in te facinus, ne videam simul & Matrem tecum clavis crucis affixam.*

Demum tam ingens fuit dolor Virginis ex morte Filij, inquit S. Bernardus, vt nemo eam arbitrari posset, quin eisdem oculis, quibus videbat, simul fletet. *Dolor eius cunctos intuentes ad dolorem compellebat, & xq; à lachrymis conserere valebant, qui eam plorantem conspicerent.* Addit mellissius Bernardus, tam tenerum, & amarum fuisse mœstæ Virginis plactum, vt multi illius fletu ad econdolefendum excitarentur, & collachrymari, quanquam repugnantes cogentur, vt si quis illi fortè per viam occurreret, eius exemplo ad complorandum permoueretur. *Tam pie plorabat, inquit ille, tam amare dolebat, & sui ploratus pietate multos etiam inuitos ad lachrymas prouocaret. Fiebat plactus, quocumq; Maria transibat, omnesq; plorabant, qui obuiabant ei.*

Finem imponam sermoni meo, Auditores, si hoc solum dixerò, quòd cum essent ineffabiles dolores, quos tolerauit Virgo Sanctissima ex morte amabilissimi Iesv, non fuit tamen, o crudelitatem! qui condolefceret illi, aut verbo suauiore cruciatus illius mitigare studeret: *Non est, qui consoletur eam ex omnibus charis eius,* dicebat Ierem. Thren. 1. O luctuosa

tuosa mater! ô mœsta Virgo! non habes, qui tibi compatatur, sitq; solatio. Vos ergò, animæ peccatrices, plangite, quæ vestris flagitijs crucifixistis Filium Virginis, plorate, & perpetratorum scelerum veniam deposite.

O Virgo Beatissima, populus hic, qui me de tuis cruciatibus dicentem audiuit, promittit, nolle deinceps, vnquam offendere dilectum Filium tuum, promittit, & velle melioris studii vitæ constanter posthæc sectari. Ecce omnes malè vixisse pœnitent, & indulgentiam noxarum supplices obsecrant, vt exobsecrent, tu Mater misericordiæ apud crucifixum tuum IESVM facere nullo negotio potes. Age ergò genitrix gratiæ, & in gratiam nos tui Filij reduc, vt per illum obtineamus gloriam, Amen.

De eodem Compassionis, & Dolorum Virginis Matris Felto.

Autore Ad. R. P. M. CHRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ord.
Prædicatorum.

T H E M A.

Stabat iuxtà Crucem IESV Mater eius.
Ioan. 19.

Machrymabile spectaculum est, Auditores, videre Dei Filium propter nostra peccata è cruce pendulum, & mœstam illius Matrem iuxtà adstantem, & intolerabili dolore percussam, quod illi ne minimum quidem adferre leuamen, aut refrigerium possit.

Tria spectaculorum genera reperio in sacris literis. Primum in 2. Reg. c. 23. vbi sic dicit Scriptura: *Bananius interfecit virum Ægyptium dignum spectaculo.* Quidam nobilis ex aula Davidis regis nobilem alium Ægyptium, eumque iuuenem, formosum, diuitem, prudentem mactauit, & huius mors digna spectaculo dicitur. Maiore iure dicere nos possumus, mortem Christi fuisse dignam spectaculo, nunquam enim alius tam nobilis, tam opulentus, ac sapiens occubuit, quam ille in ipso ætatis suæ flore.

Spectaculum est videre rem admirandam, stupendam, & quæ magnam condolentiam mereatur. Attendamus ergò ad mortem Saluatoris mundi, quæ omnibus, istis circumstantijs est ornata.

Secundum spectaculorum genus inuenio in Epistolis Pauli, qui in sua priore ad Corinthios c. 4. sic ait: *Spectaculum facti sumus Deo, Angelis, & hominibus.* S. Thomas in eum locum dicit, eum ibi loqui de morte Apostolorum, & Martyrum; qui spectaculum facti fuerint oculis Dei, & Angelorum, quando viderunt eos tam patienter mori, & fundere preces pro eis, à quibus illorum sanguis fundebatur, hoc est, pro tyrannis, & persecutoribus, qui vitam eis adimebant. Sed mirius spectaculum est videre mori Filium Dei. Nemo alius tanta cum patientia vnquam mortuus est, neq; tam affectuosè pro hostibus suis precatus, quam ille.

Tertium spectaculi genus est apud S. Lucam c. 23. vbi sic dicitur: *Omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & ridebant, quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.* Loquitur hæc de morte Christi, atque confluxisse multos, vt viderent mori Filium Dei, arbitratiq; sunt eam prodigiosam, & dignam stupore, & compassione, crucifigebant enim Iudæi Christum tanquam malefactorem, qui tanta bona, eaque admiranda operatus fuerat. Non possumus agere de hoc spectaculo, quod Deo, Angelis, & hominibus admirabile fuit, absque opitulatrici gratiæ auxilio. Petamus illam à suo autore, sed patronam adhibeamus Matrem Dei obligemusque illam salutatione Angelicâ, Ave Maria.

S. I.

Christus voluit charissimam Matrem suam iuxtà Crucem adesse, vt illi tanquam primogenitæ Sanctæ Ecclesiæ suorum thesaurorum clauis traderet.

Non absque magno mysterio voluit diuina prouidentia, vt Virgo Domina nostra præsens adesset tam feliciuosa tragediæ, quam erat mors Filij ipsius. Huius rei adduco quasdam rationes ex parte Saluatoris mundi, alias verò ex parte afflictissimæ Matris eius.

Ex parte Christi Domini nostri singulari Dei prouidentia factum est, quodq; Mater eius præsens adfuit tempore mortis ipsius, stans iuxtà crucem, vt illi eum primogenitæ Ecclesiæ clauis suorum thesaurorum traderet. Ius Ciuile l. cum Pater, §. Pater pluribus, ff. de leg. 2. statuit, vt si quis paterfamilias dices, & opulentus moriatur absque primo-

genito,

genito, sub proximam mortem vocare debeat filiam maiorem natu, eique tradere claves suorum thesaurorum, & sigillum, quo obfirmare scripta, astraq; sua omnia solitus fuerit. Sic declarant eam legem Bartolus, & Baldus. Ad eundem modum Christus Magnus Paterfamilias, cum in cruce animam ageret, nec haberet primogenitum, voluit in primogenita suæ familiæ filia, quæ fuit Maria, adesset sibi morienti, ut reciperet opulentissimorum thesaurorum claves, non dico aperiendi cælum per modum absolutionis, has enim S. Petro reliquit, sed alias claves thesaurorum, quibus locupletantur animæ, Mariæ dare voluit.

S. Bernardus in ser. de Nat. D. Virg. ait: *Nihil Deus nos habere voluit, quod per manus Maræ non transferret. Quidquid beneficiorum Deus hominibus conferre decrevit, per Mariæ charissimæ suæ Matris manus vult dispensari.* Et S. Bernardinus Senensis serm. 61. ait: *Non timeo dicere, quod omnium gratiarum effluxus quandam iurisdictionem habuerit hac Virgo de cuius viro quasi quodam diuinitatis oceanus ruit, & flumina emanabant omnium gratiarum.*

Et non contentus Christus thesaurorum claves illi reliquisse, mortis etiam, & inferni claves quas in angulo cordis repositas habebat, reliquit, de quibus Apoc. 1. dicit: *Habeo claves mortis, & inferni.* Has mari suæ tradidit, ut intelligamus, nos feliciter mori non posse, nisi simus pij Mariæ cultores, illa nimirum habet claves, quibus fores optatæ, & beatæ mortis nobis aperiat. Hoc de illa cantat sancta Ecclesia in hymno dicens: *Tu regis æliæ ianua, & porta lucis fulgida, intrent & astra stellæ, cali fenestra factæ es.* Per hanc regis æliæ ianuam, & portam lucis fulgidam tanquam pulchræ, & splendentes stellæ ingrediuntur illi, qui sciunt illam colere, & suas culpas deplorare, vt sit rationi consentaneum, vt tam suauem pro remuneratione habeant mortem, quàm est eorum, qui magnæ illius reginæ patrocinio in gloriam admittuntur.

Habet similiter claves inferni, quæ illi iuxta crucem adstanti Filius reliquit, vt illud damnatorum ergastulum, cui voluerit, claudat. Notauit Galatinus lib. 3. c. 13. quod accepit à Rabbi Rabai, & Rabbi Iosem, die Lunæ creatum à Deo igne inferni. *Deus sanctus, & benedictus in secunda Sabati creauit ignem, qui non extinguetur in sempiternum.* Si ergo eorum inhæreamus sententiæ, qui volunt beatissimam hanc Virginem fuisse conce-

ptam in die Lunæ, possumus dicere, quod Deus, cum ignem inferni in die Lunæ condidit, habebat ob oculos illum diem Lunæ, in quo create vellet potentem dominam, cui tradendæ essent claves istius ignis, vt quib. vellet, fores illius obseraret, ac dicere posset: *Habeo claves mortis & inferni.* Has claves ex sua cruce illi Christus dedit, vt bonæ mortis portam aperiat, & eam, quæ ad istum ignem ducit, obstruat iis, à quibus colitur. Omnia in potestate sunt magnæ huius dominæ.

Quid præterea lex illa imperabat? Vt paterfamilias relinqueret suæ primogenitæ non solas thesaurorum suorum claves, sed etiam anulum, siue sigillum, quo robur, auctoritatemque scriptis & actis suis addebat, vt illa pro suo arbitratu, & lubidine omnia negotia conficere posset. Propterea S. Ambr. & Theophyl. in Pl. 38. notant, qui in consecratione Episcoporum datur illis tanquam magnæ familiæ patribus anulus aureus velut quoddam sigillum, quo firmitudinem adiciant omnibus iis quæ determinauerint. Idem quoque obseruauit S. Isidorus Arch. episcopus Hispalensis lib. 1. de officiis Eccl. c. 5. & refert verba, quibus ea perficitur cæremonia, & hic habet: *Accipe anulum discretionis, & honoris, fides signum, & quæ signanda sunt, signes, & quæ aperienda sunt, pandas.* Ad eundem modum Dei filius non contentus, quod è cruce pendens Mariæ suæ claves diuissimorum suorum thesaurorum tradiderit, anulum etiam cum sigillo addere voluit, vt robur, auctoritatemq; adderet suis postulatis, & suorum cultorum virtutibus, vt responderent gloriæ.

Clemens Alexand. lib. 3. prædag. c. 12. affirmat fuisse quosdam inter potentes mundi, qui instructas ad bellum habuerint naues, earumque anchoris notas impreflerint suorum illorum annulorum quibus alia grauiâ negotia ad maius robur obfirmare soliti fuerint, vt si nauis à via fortè aberraret, aut rectores, vectoresque illius fame interirent, aut ipsa per qualemvis aliam aduersam fortunam in portum extraneum abriperetur ex anchorarum notis recognosci posset. Non secus ac magni Principes solent argentea signa appendere suis falconibus, quæ ipsorum nomina referant, vt si per di contingat, agnoscantur, & restituantur eis, ad quos pertinent.

S. Paulus ad Hebræos 6. vult anchoras esse symbolum spei, dicens: *Qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram tutissimam habemus.* Istæ ergo spei anchoræ notantur sigillo Mariæ,

Marix, vt si quæ aliquando pereant, de sigillo agnoscantur, & restituantur Marix, quæ ab Ecclesia vocatur *spes nostra*, atque vt Deus spei nostræ deferat, videns eam matris suæ annulo notatam, eiusque autoritate fiat, vt pacifica nobis possessio gloriæ respondat, & obueniat. Atque vt palam fiat, quod hæc Domina multos sæpè à peccatorum captiuitate liberat, quòdque nulla, sit tam exsucca spes, quæ non reuirescere possit apud eos, qui illius Virginis cultui, & officiis se tradunt, propterea ab Idiota in lib. de laudib. Virg. vocatur *spes desperatorum*. Congruit cùm his illud Ephesinæ Synodi, quæ Tom. 6. c. 7. cum hac Virgine loquens ait: *O venter in quo communis libertatis Syngrapha confecta est!* Syngrapha literas libertatis significat annulo Marix obfignatas, & roboratas, vt Deus in suis seruis numeret, quorū quot fuerint famuli illius, vt per ipsius intercessionem donet libertate peccatores, quicunque flagitiorum vinculis sunt constricti.

Hinc manifestum euadet illud perdifficile Seraphici Patris S. Bonauenturæ dictum, qui Virginem vocat *primiceriam*. Consonat huic, quòd Gregorius Venerus eam *redemptoris Christi primiceriam*, at S. Berna. *Virginitatis primiceriam* appellant. Primicerii vocabulum varia olim apud veteres habuit significata. Miles, qui pro suæ strenuitatis, & egregiorum facinorum merito præclariorem habebat existimationem, & maius stipendium in ceratis quibusdam tabulis describebatur, & tanquam præcipuus dicebatur primicerius. Ad hunc modum quòd Gregorius Venerus Virginem nominat *redemptoris Christi primiceriam*, tale est, quale si diceret: Illa Domina primitias habet sanguinis Christi. Et quòd S. Bernar. illam vocat *primiceriam Virginitatis*, tantundem est, quantum si illam reginam virginis, & virginum omnium appellasset.

S. Bonauenturæ dicitur *primiceria*, vt potè quæ in omni re sit prima. Nempe prima est, quæ in tabulis ceratis scripserit libertatem peccatoris, suo sigillo eam roborando. Prima est formæ elegantia, & meritum magnitudine. Prima Adæ sine culpa originali filia. Prima, quacum deliberatur de omni beneficio, quòd acquiri debet exhibendum est Ecclesiæ. Hoc est, quòd Maria vocatur *primiceria*, ideòque voluit filius, vt tanquam suæ Ecclesiæ primogenita præsens adesset iuxta crucem, vt reciperet clauis thesaurorum eius, & annulum, quo regia domus Dei mandata roborantur,

S. II.

Voluit Filius Dei Matrem suam iuxta crucem adesse præsentem, quia duas in Caluarie monte cruces pati constitutum habebat, atque vt illa ingratorum defectum suppleret.

Sapientissimus Cardinalis Caietanus cùm secum Sreputaret silentium, quod Saluator mundi coram Herode obseruauit, dicebat: *Elegit silentium ad cumulum passionis*, & quòd Herodis variis & vanis interrogationibus nihil responso dedit, hoc fecit, vt coronidem tormentis suis supremam imponeret. Ego cum tanti Doctoris bona venia dicerem: *Elegit vt mater eius esset iuxta crucem ad cumulum passionis*, atque vt cruciatus sui ex præsentem matre incrementa faceret augeterentque.

Sancto Epiphonio in ferm. de laudib. Virg. dicitur regina coeli *cruciformis*. Multas dedi alibi huius dicti expositiones, tanta nihilominus sunt illius pondera, vt semper sit reliquum, quòd dicam. Dum cruciformem eam vocat Epiphanius alludit ad eas virgas Iacobis, de quibus Gen. 30. v. 28. sic habes: *Posuit eas (virgas) in canalibus, sibi effundebatur aqua, et cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent, et factum est, et in ipso calore costus omnes intuerentur virgas, et parerent maculosa, et varia, et diuerso colore resperfa.* S. Ioannes Damascenus ait, quòd gratia dedit sua Marix promordia, neque enim natura tantum opus inchoare ausa fuit. Quando ergò gratia principium dedit Marix, respiciebat crucem, & passionem Christi, in cuius virtute ab omnibus peccatis liberata fuit. Et hinc accidit, quòd Virgo tam similis euasit crucis, quam illi agni virgarum excorticatarum. *Cruciformis es, o Virgo, & similis cruci, tibi æquè ac Christo amaræ.*

Cùm ergò Dei Filius pro filii hominum tanta pati veller, non satis arbitratus vnâ crucem tolerare, voluit in morte sua esse præsentem matrem, vt duplicem ferret, vt suum cruciatum haberet tum ab ea, in qua hærebat, tum ab illa, quam mater patiebatur, quæ illum æquè ac sua crux affligebat.

Magnas demonstrationes fecit Deus sui erga homines amoris, sed nulla, vt mea quidem fert opinio, ad hanc accedit.

Ingens fuit illius amoris inditium, quòd assumendæ carnis, & oppetendæ mortis desiderium totâ æternitate tolerauit, secundum illud Isaia 30. *Expectat Dominus, et misereatur vestri.*

Grauiſſimum eiufdem amoris argumentum eſt agnus occiſus ab origine mundi, Apoc. 17. 8. quia in omnibus illis veteribus victimis Chriſtus maſtatus fuit, vt mortis ſuæ periculum faceret, accuratiuſque ſe ad illam præpararet, deſiderio illam ſubiens, quam opere nondum explorare poſſet.

Luculenta eiufdem amoris conſeſtatio fuit, quòd in lacte matris pati voluit. Nam vt ea hoc illi præberet alteratum, decreuit fugere non mortem, ſed Herodem, de quo S. Petrus Chryſologus ſerm. 150. ſic habet: *Chriſtus fugit, & cedit temporis non Herodi, neq; enim mortem fugit, qui uenerat de morte reportare hitoriam.* Hanc ergò perſecutionem inuenit, vt ſimul fugeret ac matris, & ærumnas tolerare inciperet.

Inſignita eiufdem amoris demonſtratio fuit, quòd ſe pretioſiſſimis dotibus ſuis nudauit, vt eis hominem veſtiret, & tantum hominis tribueret, quantum Deo detrahebat, inquit ſerè Tertull. lib. cont. Marcian. c. 2. ſibi honorem, ſibi gloriam, ſibi quietem, ſibi ſanguinem, ſibi vitam ademit vt hominem locupletaret. Quo conſilio Deus tam effuſè liberalis fuit? Id Tertullianus ſtatim ſubiunxit, dicens: *Ex aquo agebat Deus cum homine, & homo ex aquo agere cum Deo poſſet.* Voluit Deus ſibi auferre, quæ conferret homini vt pares redderet bilances, & illum ſibi æqualem, vt poſſent tanquam chori amici familiariter inuicem communicare, & habere bona communia, & tam intimum mutæ conſuetudinis commercium ac ſi germani fratres eſſent: *Ex aquo agebat Deus cum homine, & homo ex aquo agere cum Deo poſſet.*

Res eſt, quòd iuſtitia Dei, hominem in paradifo nudauit gratiâ, & reſtitutione originali poſt perpetratum peccatum, ex quo obtenebratus fuit intellectus obdurata voluntas, & vitium quidquid reliquum. Aduenit miſericordia in incarnatione, in inſtitutione Euchariftiæ, in morte Chriſti, & omnia reſtituens fecit, vt indutus hominem Deus conuerſaretur cum homine, & opulentiffimis theſauris ſuis illum ditaret, & hoc eſt, quod ait Tertull: *Ex aquo agebat Deus cum homine, & homo ex aquo agere cum Deo poſſet.* Grandis iſthæc demonſtratio amoris fuit.

Grandis comprobatio amoris & illud fuit, quod in horto accidit. Nam cum ſanguis curreret, vt afflictiſſimo cordi ſuccurreret, ſeiſpm illo naturæ ſubſidio deſtituit, vt pateretur quantum pati poſſet, qui fuit ingentis affectus effectus.

Cedant verò, & concedant omnes illæ amoris af-

Tom. IV.

ferciones vni huic, quòd duas voluit tolerare crucces, vnã cui affixus erat, & ſuæ exulceratiſſimæ matris alteram, quæ nihilominus illum, quam prior afflictabat.

Hoc eſt, quod S. Epiphanius indicare voluit, cum ait, quòd Virgo cruciformis fuit, hoc eſt, admodum ſimilis cruci tantum nempè cruciatum filio adferens, quantum crux lignea, cui inhærebat, conſciſcebat.

Satis faciamus autem huius diſcurſus titulo, qui hoc habet, quòd filius Dei voluit matrem ſuam iuxta crucem adſtare, vt ingratorum defectum ſuppleret.

S. Paulus 1. Cor. 11. ait: *Vir non debet velare caput ſuum, quia imago, & gloria Dei eſt.* Verba æquè grauiã, ac difficiliã, & ſimilitudinem refert. Sapienſiſſimus Caietanus exponit hunc locum in ſenſu myſtico, capitiſque nomine Chriſtum intelligit, de quo idem Paulus dicit: *Omnis Viri caput Chriſtus eſt.* Verba Caietani ſic habent: *Velum in capite Viri ſignum eſt velationis ſui myſtici capiti, huiusmodi velato contrariatur gloria Dei.*

Scire ergò debemus, quod Paulus dicere & conſulere voluit, metaphoriç iſto loquendi modo vt vir non obtegat caput, quod eſt Chriſtus. Qui n. hoc fecerit, illam primùm pœnam dabit, quòd in ſe obliterabit imaginem, & ſimilitudinem Dei. Tale ergò eſt, quod Paulus dicit: Aduertant animæ, quòd ſunt ſponſæ Chriſti, ne adulterium perpetrent, ſi fortè illum inter pericula negent quando conſueti illum occaſio ſeſe offert. Non mœchantur negando ipſum propter cuiuſcunq; perſonæ amorem, nam phraſi ſcripturæ velare faciem, & tegere caput ſemper fuit inditium infidelitatis, & adulterii, & perditæ gratiæ, quod multis locis comprobari poſteſt.

Et velut vnus adamantis pulueribus adamas alter acuitur, & elaboratur, ſic vnus ſcripturæ locus gratis per alium elucidatur. Ex Canticis ergò, quod dixi, oſtendo. *Indicã mihi, ſibi paſcas, ſibi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium meorum,* inquebat illa Cant. 1. Quod vulgata dicit *ne vagari incipiam,* id Lxx. habet, *ne efficiar ſicut aperta,* hoc eſt, ne ſcorti, aut adulteræ ſimilis reddat. Mulier ergò meritoria, & mœcha, & aperta ſiue tecta ſunt rei vnus plura ſynonima, adeò illa, vt teſtè diceret, ne ſiam ſicut meretrix metaphorã rem occultauit, dicens, *ne efficiar ſicut aperta.*

Quando miniſtri iuſtitie ad tribunal abripuerunt Suſannam, vt mortis ſententia in eam pronuntia-

nuntiaretur, vt testatum darent verum esse, quod indices contrà eam dixerant, adduxerunt eam velatam capite. Et senes præceperunt deperiri eam, nimirum, & *fasciarentur decore eius*, quod sacer textus Dan. 13. habet. Hoc est singulariter proprium hominum flagitiosorum, vt cum exsaturari substantiâ nequeunt, pascantur accidentibus, tot interim ictibus miseram animam sauciantes, quot illicitis cogitationibus sese oblectant.

In libro Hester c. 5. inuenimus, quod cum Aman excidit gratiâ Assueri, quàm primùm rex illum in crucem rapi iussit, statim accurrerunt aulici, faciemque eius, & caput velârunt.

Ad huius confirmationem facit, quod Synagoga, quando diuortium à sponso suo Christo facere voluit, coronâ spineâ caput eius texit, atque vt ad hanc diremptionem matrimonii solenni videretur cæremoniâ, velo faciem eius operuit. Ex his iam intelligitur ille Pauli locus: *Vir non debet velare caput suum quia imago, & gloria Dei est, & expositio Cælestiæ: Velum in capite viri signum est velationis sui capitis mystici, huiusmodi velatio contrarsatur gloria Dei.* Obnubere itaque caput Christo, est adulterari ab illo, & negare ipsum propter creaturam, & incurere illius indignationem.

Quando omnes ingrati Christum negabant & crucifigebant, tunc Virgo pro omnibus illum confitebatur, & stabat iuxta crucem eius, supplens defectiõnem eorum, qui illum desituerant, simulque negauerant. *Stabat autem iuxta crucem Iesu Mater eius*, optans non damnari eos, qui à Filio desituerant, illumque inficiati fuerant. In huius rei consideratione fuit sanctus Anselmus, cum ait: *Nescis Mater aliud agere, quàm incessanter misereri peccatoris, & pro nobis omnibus adstare Saluatori.*

Verùm perappositè in rem præsentem dicebat Hugo Victorinus: *O Virgo Christi quanta tua pietas est efficacia, & virtutis, qua non solum mouentem, sed & remouentem in viam prouehis, dirigisq; salutas!* Premite in his illud: *Qua non solum mouentem, sed & remouentem in viam prouehis.* Benè nimirum facit etiam repugnantibus, nec intermitit pro eis obsecrare, quousque in semitam saluationis adduxerit. O quot hostes aderant, quo tempore Filius eius viuere desit! O quàm multi tunc illum desituebant! Et Maria interea perstabat iuxta crucem, proque omnibus orabat, & officium eorum explebat. O magna mulier, & digna, cui omnes creaturæ seruiant!

S. III.

Stabat Virgo iuxta crucem, vt nos doceret condolecere Filii sui cruciatibus, & de dolore, quem Virgo sensit.

Non potest esse alia tanta ingratitude, quanta eorum, qui non sentiunt, non deplorant passionem sui Saluatoris, quia amor pietissimum illum Dominum impulit, vt pro nobis moreretur, & faciliè obliuisci beneficium redemptionis, est brutarum pecudum. Propterea mater pietatis iuxta crucem stans procurabat supplere defectus nostros, & pro nobis dolebat, quos tam pigros cernebat. *Isaias c. 51. dicebat: Oblitus es Domini creatoris tui.* Quanta obliuio, & quàm magna iniuria! Quod noster textus habet: *Oblitus es Domini creatoris tui*, id Lxx. transtulerunt: *Vulnerasti Dominum creatorem tuum*, quod ex animo amissisti beneficium creationis. Ac si ex memoria depositum beneficium creationis est vulnus Deo inflictum, quid erit non recordari gratiam redemptionis? Multas plagas Deo inferet, quisquis hanc gratiam obliuione delet.

Psalmus vigesimus primus, qui de Christi passione agit, talem habet titulum: *Pro cerna matutina*, quod alii verterunt: *Ad respondendum*, velut aliis verbis diceretur: Hic Psalmus, qui complectitur passionem Saluatoris mundi, cõpositus est ad respondendum, siue vt omnes illius vocibus respondeant. Quid tibi dicunt, homo Christiane, illa sex millia, & his plura vulnera? Quid tibi dicit ille crudelis Christo impactus colaphus? Quid tibi aculeatissima è spinis corona? Quid illa mors crucis? Quid respondes? Si vis aliquid respondere, & non potes mortificatione, saltem responde contemplatione, & meditare cum pia condolecentia plurimum illud, quod pro te Dominus tolerauit.

S. Lucas ait, quod Saluatori, quando in horto in agone positus erat, apparuit Angelus confortans eum, Luc. 22. Quâ re potuit creatura confortare creatorem? Quid est confortare? Est quidam ex hyacintho potus, qui propinat ur ijs, quorum hora vitæ extrema apperijt. Quid fecit ille Angelus? Qui non fuit Dominum consolatus verbis, quomodo confortauit? Aut quid egit, quo mœstum Dominum corroborare potuit? Modernus quidam dicit, quod Angelus induit corpus, & in eo Domini agonem, & sudorem sanguineum imitatus fuit. *Ed potissimum ratione consolabatur, non quidem verbis illis, sed quadam assistentiâ, & societate, tum etiam confide-*

consideratione, atq; ponderatione eorum, quibus Christi anima maroribus angebatur, atq; etiam habitu, gestuq; simili assumpto, ut Christo afferere stentente genua ille etiam flecteret, Et cum humi prostrato se quoq; prosterneret, inquit Pineda in Job Tom. 1. c. 2. v. 12. & 13. in fine. Itaque Angelus studebat imitatione per omnia exprimere illius passionem, agonem, anxietatem, & hæc fuit confortatio, quam Christo attulit. Sic creatura assimilatione tolerantie passionis, & amaritudinis corroborat Creatorem.

Quare ergo tam sumus hac in re ignavi, & se-gnes, & tam parùm deuoti? Regina cælorum, pia Mater nostra stabat iuxta crucem Iesu, hoc tolerans, quod nos pati debebamus, ut ne passio Christi fraudaretur compassione, quæ illi est debita. Quis vnquam effari poterit, quantum passa fuerit hæc mortissima Domina cruci proxima, videns mori Filium, quem tam efficacim amabat?

Expendamus, amabò, dolores Mariæ. Quando Deus voluit experimentum capere animi Abrahæ, dixit ei, Tolle Filium tuum, quem diligis Isaac, Gen. 22. LXX. Interpretes habent: Quem dilexisti. Itaque cum immolaturus esset hostiam, voluit ut antè se nudaret affectu, quo ergà illam ut pater ferebatur, videbatur enim Deo, defuturum illi animum, quo Filij necem exequi posset, nisi paternum amorem prius exuisset.

Reginæ cælorum non hoc concedebatur, nec fieri potuit, ut piæ Matris affectum ergà filium propter mortem illius abijceret. Neque solùm non fe nudavit amore, quo ergà illum flagrabat, verùm etiam sensit dolorem, quem Pater æternus sentire debuisset ob illius mortem, si potuisset. Et cum Filium suum amore diligeret infinito, etiam infinitus debuisset esse dolor. At quid fieret, ne mors filij fraudaretur compassione, quâ moueri debuisset æternus Pater? Remedium huic rei inde allatum fuit, quod Mater Virgo tolerauit quod Pater æternus fere debuit, ac propterea fuit ingens illius dolor.

Arnoldus ait, Mariam sic stetit iuxta crucem ut animam ageret, & exigere omninò tamen non posset: Moriebatur, Et non poterat mors, inquit ille in Tract. de septem verbis Domini in cruce. Accidit tunc virgini cum morte, quod Angelo illi cum Iacob Gen. 32. c. quando cum hoc ille totà nocte colluctabatur. Quomodo fieri potuit, quòd tam longà integræ noctis concertatione superare, & subigere hominem Angelus nequise? Accedit quod multi affirmant, fuisse Dei Filium in forma Angelica, qui

cum Iacob pugnârit. Quomodo ergò factum, quòd neque ille eum expugnârit, atque in terram deiecerit? Res est, quòd quando Iacob in causam inclinabat, ipse Angelus illi vires addebat, labascentemq; ne prorsum corrueret, sustentabat. Ad hunc modum in Maria dolor de filio pænaltimè, in cruce afflicto natus cum morte confligebat. Quando tanta erat vis doloris, ut eam iam iam exanimalem facturus videretur, succurrebat autor gratiæ Deus, & qui illi lethali cruciatuum causa erat, idem cum iam proxima ex cruciatibus mors immineret, ferebat auxilium, corroborabatque moribundam, ut prorsum expirare non posset, ac propterea, ut benè dixit Arnoldus, moriebatur, Et mori non poterat, è viuus abituriebat, nec omninò tamen abibat.

Eusebius Gallicanus in quodam ser. ait: O quantà pietate polles, Virgo Christi! Quos enim Deus saluare non potest per iustitiam, tu per tuam saluam misericordiam insensitam. Magna sunt horum verborum pondera. Vocent ea ad trutinam suam alij, qui melius ea, quàm ego perspicunt. Sensus illorum is est, tantam esse Virginis Matris indulgentiæ facilitatem, & magnitudinem, ut per eam saluet, quos saluare Dei iustitia vindicatiua nequeat, cum ea hoc requirat, ut melesfacta dignis multentur supplicijs, nec aliquod impunitum prætermittatur peccatum. Quando autem iustitia flagitij debita decreuit supplicia, intercedit patrona Virgo Mater, & ab irato Deo ad misericordiam appellans, veniam exobsecrat à pio Deo illi, quem damnatum iustus volebat.

Sed quo sensu infinitam Mariæ misericordiam vocat Arnoldus, neque ille tantùm, sed & Orosius in Cantica, & Anselmus? Exponam id paucis, quod possem multis. Quando Chananæa Christum tam perseueranter persecuta fuit, & pro ægotantis, atque arreptitiæ filix salute tam pertinaciter obsecrauit, velut victus fidei constantiâ, & orandi pernicaciâ supplicis mulieris Dominus dixit ad eam, O Mulier, magna est fides tua! fiat tibi sicut vis, Matth. 15.

S. Ioannes hom. 53. in Matth. ait, hoc fiat fuisse germanum illi alteri fiat, quo totus è nihilo productus mundus fuit. Hæc vox, fiat tibi illi affinis est, quâ dictum est, fiat cælum, Et factum est cælum. Hæc ille. Itaq; Chananæa in remunerationem suæ fidei dedit Christus illud, fiat, quod fuit virtutis infinitæ. Nam si ea illo ad salutem totius mundi vti voluisset, omnes, quotquot alicubi tunc ægotabant, persanasset illius verbi efficacitate. Illa verò

perpartè illo vfa folum ad reddendam filix suæ incolumitatem conuertit.

At si Chananæ pro vnus virtutis, hoc est, fidei remuneratione concessum est illud virtutis infinitæ fiat, quantò magis Regina Angelorum, ex cuius purissimis visceribus vestem suæ humanitatis accepit, pro compensatione virtutum suarum, quæ & numero, & magnitudine incomparabiliter superarunt virtutes Chananæ, debuit concedi, vt suâ misericordiâ ergâ peccatores, quantùm vellet, vti posset, tameri infiniti essent, qui eam requirerent? In hoc ergò sensu aiunt Doctores, quos dixi, misericordiam Mariæ esse infinitam. Eodem modo affirmare possumus, omnes illius virtutes fuisse infinitas, & amorem infinitum, qui responderit amori velut infinito.

Stabat iuxta crucem Iesu Mater eius. Possumus adhuc dicere, st. fuisse Virginem iuxta crucem Filij vt thesauros suos, quos illi offerebat dissiparet.

Sponsa in Canticis de hoc Domino loquens aiebat: *Sicut malus inter ligna sylviarum, sic dilectus meus inter filios.* Cant. 2. Obseruasti ne, quòd omnes aliæ syluestres arbores sunt auaræ? Prunus vestem eius, qui fructum decerpere velit, inuadit, & velut prædatrix prætereuntes, si propius accedant, aculeis velut manibus iniectis attinet. Quercus fructus suos sub asperis folijs abscondos habet, neque vllos concedit, quos non vel fribus deieceris, vel stipitibus per vim decusseris. Castanæ fructus hirsuto folliculo inclusi nisi bene armatam non admittunt manum. Denique syluestres arbores omnes parçæ sũnt, ac tenaculæ, sola malus perliberalis est, & fructus suos non solum libenter permittit, sed etiam offert.

Christum ergò mali similem Sponsa facit, dicens: *Sicut malus inter ligna sylviarum, sic dilectus meus inter filios.* Exposita enim in cruce hæc malus extendit sua brachia, & offert sui sanguinis fructum. Verùm vt intelligamus, totum hoc bonum per Mariam ad nos descendere debere, voluit vt hac occasione iuxta crucem vitæ arborem adstaret illa, per cuius intercessionem distribuendi ij fructus essent.

Propterea Richardus de S. Victore ait: *Nihil à throno Dei diuini muneris defluit, aut descendit, quod per Marsa manus non tranferit.* Neque gratiam aliquam concedit, quam per illam non exhibeat.

Et S. Ignatius in Epist. de B. Virgine dicit: *Impossibile est aliquem saluari peccatorem, nisi per matrem, & Virgo, auxilium, & fauorem.*

S. Bernardus in lib. de dulcedine Mariæ omnium dulcissimè, & grauissimè loquitur, inquiens: *Nescirem quomam refugerem, quidnam sperarem, quomodo me saluarem, si non me totum Maria gratis commedarem.* Ergò quoniam Christus in cruce pendulus caput suos dissipari thesauros, voluit præsentem in Caluarix monte adesse Mariam, vt omnia per illius dispensarentur manus.

S. IV.

In quo traduntur varie expositiones illorum verborum, Stabat iuxta crucem Iesu Mater eius.

Multam obseruationem meretur illud, *Stabat*, quo significatur, perseueranter affixam fuisse illi loco, eaque reuerentiâ, quæ Deum tam magnum decebat, filium suum constanter coluisse, & adorasse. O quàm præclare mæstissima illa Domina docuit, integram Deo reuerentiâ, adoratiõnem veram, cultumque & amorem perpetem illi exhibere! Plurima regna, & Prouinciæ non pauca, & homines sine numero in præceptis abierunt, & inierunt, quòd obseruantiam quam Deo supremo debuerunt, parçæ exhibuerunt, & non satis reuenter illum coluerunt.

Principes Ierolimitanici *miserunt sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem*; Ioan. 1. Et Summares eiusdem Reipublicæ delegarunt alios ad Christum, Matth. 22. vt seiscitarentur ex illo, liceretne censum dare Casarian non. Legati horum erant Herodiani, siue serui Herodis, arbitrati maiorem reuerentiam debitam Ioanni, quàm Christo. Scitis quid inde factum, quòd de suâ existimatione & honore Christo detraxerunt? Contemptum illum austeram istâ sententiâ excepit: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro morsemini.*

Quis factum, quòd Henricus VIII. Rex Angliæ, vir tam catholicus, tam deuotus sanctissimi Altaris cultor, vt pro illo asserendo librum conscripserit, eò tandem dilapsus fuit, vt & fidem, & animam, & regnum perderet, atque ex Catholico fieret hæreticus? Scitis quomodo? Remisit de reuerentia, quam prius exhibuerat Vicario Christi, & parciõ in illo honorando fuit, intepuitq; apud illum cultus, quem Ecclesiæ, & veræ Religioni debuit.

Diximus alibi, quòd Elias cum regni Israëlitiçi mores à falsis prophetis Baaliticis profanatos vellet reformare, cepit ab altari. Sic enim habes lib. 3. Reg. c. 18. *Curauit altare Domini, quod de fructum*

fructum fuerat. In quibus aduertire, quòd cum dicere deberet, refecit, inſtaurauit, reſtificauit, aut erexit altare, vtitur verbo curandi, & inquit: *Curauit altare Domini*, quod eſt vocabulum medicinz. Propterea ſapientiſſimus Caietanus hæc verba declarans ait: *Curauit altare Domini inſtar ſapientifſimi medici.* Vt enim expertus medicus ex pulſu venarum arbitratur ſtatum corporis humani: Ita regni valetudo de altari æſtimari poteſt, & à cultu Dei, & à honore, atque reuerentia, quæ ſacris locis, officijs, miniſtris deſertur, hi enim ſunt velut quidam pulſus regni. Si Deo cumulata, aut parca, ardentem, aut frigida ſuus honor penditur, boni, aut infelicis, ac miſeri ſtatus regnorum ſunt inditia. Intercapedines pulſus corporalis ſunt longè periculoſiſſimæ: Intercapedines, & remiſſiones in cultu diuino inditia Reip. lethaliſter laborantis.

Apud Sanctum Lucam c. 17. ait Chriſtus: *Regnum Dei intra vos eſt.* Qui ſcire cupit, qualis ſit huius regni valetudo, bonam, an ægra, pulſum exploret. Pulſus regni animæ tuz eſt ſeruire Deo. Si hic pulſus ſubinde remittit, & quieſcit, ſi tu cultum Dei nonnunquam intermittis, & iam illum quæris, iam ab amore creaturarum abſtractus obliuiferis, ominoſus pulſus eſt, quem crebra quies interpellat.

Sanctus Hilarius can. 33. in Matth. ait, quòd Chriſtus in horto non timuit mortem, ſed *tempus mortis*, quia ſciebat, quòd in illo à ſuis deſtituendus eſſet, præuidebatque Diſcipulorum à bono ſecuram defectionem, & hoc plus dolebat, quam mortem ipſam. *Curauit altare Domini.* Ab altari cepit Elias reformationem regni. Quot homines ex his, qui me audiunt, ſclerati, & deſperari prodegerunt tempus opum facultates, prouentus, corporis ſanitatem, gratiam Dei, corrumpuntque; vel præuis exemplis, vel pernitiabili conuiuentiâ, & diſſimulatione filios ſuos, & filias? Vis, homo, refarcire, aut reficere omnia? Ab altari, nouelle Elia, fac initium: *Curauit altare Domini*, ordire à ſpiritualibus, fac bonam, integramque; confeſſionem, perfeuera in bono, & perdita omnia recuperabis. *Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui.* Non debemus Deo parca manu pendere ſuum cultum, & reuerentiam, idque maximè in templo, ubi debiti religionis actus illi ſunt reddendi. Eſt Deus in omni loco per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, ſed non operatur ubiuis eodem modo. In cælo manifeſtat ſuam gloriam, in inferno ſuam iuſtitiam, in mundo ſuam prouidentiam, in templo

ſuam miſericordiam, vt ait Dauid. Et circumſtantia benè orandi eſt precari in Eccleſia, audire Miſſam in Eccleſia, adire menſam Dominicam in Eccleſia, vt recipiamus illam miſericordiam. Qui domularium habet, & ſacellum in ædibus ſuis, & ibi auſcultat Sacrum, facitque exomologeſin, reſtrictâ manu offert Deo actus religionis, vult enim ſibi in templo perſolui, idque perfeueranter.

Hanc perfeuerantiam nos docuit Virgo ſtans iuxta crucem, tanquam illi eiſdem clauis, quibus Filius, affixus fuiſſet. Et quod S. Ioannes ait: *Stabat iuxta crucem Ieſu mater eius*, illis verbis indicat, quòd illa nos inſtituere voluit, quomodo Filio ſuo cultum, honoremque debitum exſoluere debeamus.

Stabat iuxta crucem Ieſu Mater eius, docens nos, vt ſi volumus eſſe fertiles ſpiritu, ſtudeamus eſſe vicini cruci, à quo ſua ſpiritu ſecunditas tota venit. Non abſque myſterio factum, quòd Chriſtus matrem ſuam cruci adſtantem vocauit mulierem, cum ait ad eam: *Mulier ecce filius tuus.* Dedimus alibi horum verborum expoſitionem admodum ſubtilem ex Philippi Abbatis Bonæ-vallis lib. de ſept. Verb. Domini, nempe quòd Chriſtus pro ſingulari erga Virginem obſeruantia, & ſtudio curandi, tutandique; illius honorem vocauit eam mulierem, non matrem. Facti ratio talis eſt, nam multi eorum, qui Chriſto in cruce morienti præſentes aderant latronem, & trium qui ibi pendebant, peſſimum arbitrabantur. Cum illi talem haberent de Chriſto exiſtimationem, ſi matrem vocaſſet eam, quæ erat, in ſignis latronis mater habita, & de honore illius detractum fuiſſet, & propterea non alio, quam mulieris nomine eam donare voluit.

Sed aliud myſterium habet, quòd eam mulierem nominauit. Fœminarum tria ſunt genera, aliz enim ſunt virgines, aliz puerperæ, mulieres aliz, ſiue matres. Mater Dei hæc omnia fuit. Primum fuit puriſſima Virgo, adhæc puella grauida, atque vt Eccleſia canit, *enixa puerpera regem*, & fuit mulier, quod ſignificat matronam, hoc eſt, matrem innumerabilium liberorum. Mulier ergo à Chriſto dicta fuit, quando proxima crucem ſtabat, vt indicaret, à cruce illi veniſſe ſuam ſecunditatem.

Notat Euangelifta Matthæus c. 27. quòd milites *angariauerunt Simonem quendam Cyrenæum patrem Ruſi, & Alexandri*, vt Chriſto in ferenda cruce ſubſidio eſſet. Quid neceſſum fuit dicere, quòd Simon Cyrenæus pater eſſet Ruſi, & Alexandri viro- rum ſanctiſſimorum? Id factum tantum, vt inſinuetur, quòd crux, quam ſimul cum Chriſto portauit, fecit

fecit eum secundum filiorum sanctorum. Quisquis sibi vult comparare spiritum, & sanctitatem, iungatur cruci Christi. Hoc voluit Maria, quando *stabat iuxta crucem.*

Præterea *stabat iuxta crucem Iesu Mater eius*, summâ attentione percipiens illa mysteria, nosque erudiens, quod non debeamus auelli animo, neque euagari cogitatione ab eis. Propterea Deus apparuit Moysi, Exod. 2. in rudi rubo, & non in pomo, seu pyro fructibus pulchris onusta, ne illorum specie aliò auocaretur mens eius, sed intenta esset spectaculo, quod ei exhibebatur, & his, quæ illi Deus significare volebat.

Spiritus Sancti est hoc consilium Cant. 7. ubi sic habes: *Coma capitis tui sicut purpura regio sancta canalibus*, quod perinde est, ac si dictum fuisset: Omnes cogitatus tui, ô anima, debent coniuncti esse in consideratione passionis Sponsi tui. Diligenter promenda sunt illa, *sancta canalibus*, quæ hoc significant, tam attentos ad hanc rem debere esse hominis cogitatus, ut sint quasi vincti, & constricti illis sanguinum rivis, qui per crucem defluerunt, tanquam alijs verbis dictum fuisset: Causa, anima, ne quidquam te abstrahat ab illorum mysteriorum meditatione, fige cogitatum in tuum crucifixum Deum, & Matrem illius, quæ *stabat iuxta crucem*, disce animi præsentiam, qua cum illa contemplantur eiusmodi mysteria.

S. V.

Solitudo, & desolatio Mariæ est id, de quo potissimum hac occasione *disserere debemus.*

Propositum est mihi huius diei desiderio, intentioni, & institutioni satisfacere, quo celebratur commemoratio solitudinis Mariæ. Et quoniam hæc tractatio, fortè quod non sit tam facilis, à ple-risque prætermissa fuit, præteribo ego communem passionis Filij Dei, & angustiarum Matris illius considerationem, de qua sola agam solitudine, & afflictione, quam ex mortuo, & sepulto illo hæc habuit.

Nomine solitudinis opponitur vocabulum societatis, quæ omnibus tam expetita est, quam grata, & utilis. Creauit Deus hominem, & dixit: *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi*; Gen. 2. Sociabatur Adamum quot animalia creauerat Deus, erantque cum illo omnes plantæ, flores, arbores paradisi, ac nihilominus solus e-

rat, quod non haberet similem sui socium. Dicitur enim aliquis solus esse in horto, quamuis ibi sint multæ plantæ, & animalia. Diuertit Princeps quidam pro animi relaxatione in hortum suum, ubi sint arbores, quæ pascant oculos, flores, qui oblectent olfactum, aues, quæ suo cantu demulceant aures, si quis de illo quærat, vbi nam agat, dicitur in horto morari. At si præterea scisciteris, qui sit cum illo, respondebitur, solum esse, quia similem sui neminem habet. Hæc doctrina tam est vera, ut Sanctus Thomas 1. p. q. 31. art. 3. dicat, quod Deus omnino solus esset, si vna tantum in eo persona esset, quantiuis eum tum Angeli, tum homines si-parent.

Propterea Deus videns non esse bonum, quod Adam solus esset, sociam illi similem sui dedit E-uam. Socialem autè ducere vitam tam naturale est homini, ut Aristoteles affirmet, eum, qui hominum conuictum fugit, vel Deum censerit debere, aut bestiam. Verba illius ex 1. de Rep. c. 2. sic habent: *Si quis est, qui congressus, & societates hominum ferre non possit, aut nullo egeat, quod seipso contentus sit, hic profectò in parte ciuitatis non est habendus, ita vel bellua, vel Deus putandus est.*

Sapientia 25. sic dicitur: *In tribus placitum est spiritus meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus.* Quænam illa tria Deo hominibusque pariter grata? *Concordia fratrum, amor proximorum, & vir, & mulier sibi bene consentientes.* Perplacet ergo Deo societas fratrum consentientium, inter quos nulla similitudo, & inuidia, quæalis inter Cainum fuit, & Abelem. Et quid adhuc? Coniuges, quorum non caro solum, sed & anima vna. Nec minus acceptus Deo est conuictus Matris, & boni filij, quibus mutuo, bene conuenit. Itaque mater infelicis Ducis Sifara (quod expendit Tostatus) verita malum, quodcumque illi euenire posset crebro ad fenestram recurrebat, perspiciens, & succlamans, plurimumque torquebatur, quod tam procul abesset, cum nihil sit, quod acerbius exerceat Matrem, quam absentia liberorum.

Rachelis tanta erat liberorum cupiditas, ut putaret absque ijs viuere non posse, adeo, suo Iacob diceret: *Dammi liberos, alioquin morior*; Gen. 30. Consequenter ad ista notandum, quod Christus morti proximus, cum vellet ostendere, quanta debeat esse obseruantia liberorum erga parentes, Ioannem Matri suæ auxiliarem nominauit, & constituit, neque tamen illum vel ut amicum, vel ut fratrem, sed ut filium adiunxit, inquit: *Mater ecce*

filius

filium tuum; Ioan. 19. tanquam dicere voluisset: Nulla consolatio æqualis est societati boni Filij, nec aliqua pœnaliior solitudo, quàm bono destitui Filio.

Audite ipsum Deum per os Zachariæ dicentem: *Effundam super domum David, &c. Et plangent eum placentem quasi super vniogenitum, & dolebunt super eum, sicut dolens solet in morte primogeniti*; Zach. 12. At tollent oculos suos, conspicientque Deum suum crucifixum, qui salutis eorum ergo primum in mundum editus, deinde & in cruce actus fuerit. Et qualis erit illorum dolor, qualis compassio, cum in eo statu viderint? Scitis qualis? Non alia, quàm quæ de morte Filij, & Filij primogeniti nascitur, quæ acerbissima compassionum omnium esse solet.

Ad confirmationem huius faciet modus, quem Deus obseruauit, quando Ægyptios ad obediendum diuinæ suæ voluntati adducere voluit.

Non abstulit vxoribus maritos, non maritis vxores, sed percussit omne primogenitum in terra Ægypti; Exod. 12. 29. tanquam atrociorē pœnam eis adferre non potuisset, quàm cum filios maximè primogenitos sustulit.

Quæ cum ita sint, qualis solitudo, quantaque afflictio fuerit illa Mariæ! Ieremias primo suorum threnorum c. dicit aliquid de sua ciuitate, quod aptius in Mariam cadit. *Posuit me desolatam*, inquit, *totâ die merore confectam*. O quàm fuiti desolata Virgo Sanctissima, quamque afflictâ, quando tali orbatam Filio vidisti! Dicere tunc poteras: *Egressa sum plena*, omnibus affluebam, quamdiu Filij mei contubernio gaudebam, nunc autem *vacuam rediit me Dominus*, Ruth. 1. 21. simul enim & talis Filij, & omnis boni iacturam feci. O qualis erat illa societas, & qualis hæc solitudo: Vidi Filium meum in cruce mortuum, scire vos volo, quod charum in illo Sponsum perdidisti: *Dilectus meus mihi, & ego illi*; perdidisti in illo & verum amicum, sed perdidisti etiam, quod intolerabilissimum est, optimum Filium, sine quo vel si in cælo essem, tristissimam, & luctuosissimam solitudinem arbitrarer.

Absque tali Filio viuere pœnaliior solitudo est omni aliâ, quàm quis vnquam expertus fuerit. Id eleganter probatur alterius Filij absentia quam Deus cuidam minatus fuit. Narrat sacer scriptor quædam Abraham facta, posthæc c. 22. Gen. sic orditur: *Qua postquam gesta sunt tenuit Deus Abraham*. S. Augustinus q. 57. in Gen. addit, *Et probauit*. Videat ergo mundus, quid Deus faciat in Abraham, Deus e-

nim optimè nouerat quid ageret, qua propterea alia litera ait, *glorificauit*, hoc est, acquirendæ gloriæ occasionem illi præbuit, tentationes enim, quibus iusti probantur, ed tendunt, ut inde honorificentur. Et reuera grauis fuit tentatio, cum ait: *Tolle filium tuum vniogenitum, quem diligis*, Isaac, qui est tua voluptas, tuum oblectamentum, & omne delirium. S. Ambrosius lib. de Isaac c. 1. ait: *Isaac risum significat, risus autem signum lætitiæ est*. Grauis probatio, quia ingentem dolorem illi adferet mors talis Filij. *Tolle*. O qualem filium illi ex oculis sustulerunt! Filium primogenitum, Filium vniogenitum, erga quos est vehementior amor, in primis Matrum.

Dauid, iste tam sapiens, cum vellet significare, quanto amore profecutus esset Ionathan, comparat illum cum amore matris erga filium charum, & vnicum, dicens 2. Reg. 2. *Doleo super te, frater mi Ionatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum, sicut Mater vnicum amat filium, ita ego te diligebam*. Filium vnicum oculis mater amat.

Quantus ergo amor fuerit beatissimæ Virginis Matris erga Filium primogenitum, & vnicum! Iure meritissimo illum diligebat, idque triplici amore. Primum enim complectabatur illum eo amore, quos prosequi naturaliter quælibet mater filium vnicum solet, qui est naturalium amorum maximus. Diligebat adhæc illum amore gratiæ, qui tantus fuit, quantus nullius puræ creaturæ alterius. Vnde S. Bonauentura dicebat: *Quid mirum si pro omnibus dilexisti, qua pro omnibus dilecta est?* Est aliud quoddam genus amoris, quod vocant iustitiæ. Is amor debetur ei, quem amamus, propter sua merita, propter virtutes, propter excellentiam. Et hic amor in Virgine fuit ingentissimus. Ille namque, quem diligebat, non solum erat filius ipsius, sed etiam Dei, ipsius infinitè perfectus, cuius bonitas operabatur miracula pro beneficio omnium, ad perniciem nullius. Cumque Virgo Mater has in illo cognosceret perfectiones, complectabatur illum amore iustitiæ, & non solum naturæ, ac gratiæ, qui erat Isaac, hoc est, risus, siue gaudium totius mundi.

S. Ambrosius vbi supra dicit: *Quis autem ignorat, quod in vniuersum lætitiæ sit, qui formidolosa mentis vel pauore compresso, vel merore sublato factus omnibus est remissio peccatorum?* Cum ergo hic Filius Matri ereptus esset, quanta illius solitudo, & afflictio fuerit!

Habebat Dauid filios alios, & tamen cum audisset mortuum esse Absalonem, tam intolerabiliter affli-

affli-

afflictus fuit, ut diceret, mori malle, quàm illius filij iacoburam, & absentiam pati, inquitens: *Fili mi, Absalom, Absalom fili mi, quiss mihi retribuatur, ut moriar pro te?* 2. Reg. 18. Et qualis filius, quàm longè diuersus ab illo ademptus fuit hodie Mariæ! Absalon, ut exposuit S. Hieronymus, idem est, quod pater pacis. Talem patrem solo nomine ille præferebat, factis autem ingentor bellierat. Christus verdè fuit princeps pacis, adedq; non potuit non vehementissimus esse dolor Reginæ cælorum illius conuictu, & quotidiano vsu destitutæ.

Iacob multos habebat filios reliquos, nihilominus cum Benjamin in Ægyptum ad breue tempus abducendus esset, & Simeon teneretur in vinculis, aiebat cæteris filijs: *Absq; liberis me esse fecistis*; Gen. 42. O quantum abest Simeon à Filio Mariæ! Quantum ab illo Benjamin, siue filius dextera distat? Quandoquidem hoc orbata es Filio, ô Virgo, qui vnus omnibus alijs præstat, vterè verbis mœrissimæ illius Matris, quæ ob similem causam similiter lugebat, dicens: *Heu heu me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ! Omnia simul in te habentes, te non debuimus dimittere ire à nobis*; Tob. 10. 4. 5. Dic Maria ad eundem sensum: *Eheu me, fili mi, lux clara oculorum meorum, solatium, & roboratio deficientis vitæ meæ, quantum doloris sentit anima mea, quòd tuo aspectu frui non liceat! O quàm meritò dicere possum cum Isaia, postquam me tuâ consuetudine destitutam video: Anima mea desiderauit te in nocte, sed & spiritu meo in precordijs meis de mane sigilabat ad te*; Isa. 26. O quænam anxietas per noctem absentia tuæ obsedit animam meam magis tunc solitariam, & afflictam, quàm cum terra orbata est sole, qui illi dat vitam! *Anima mea.* Sine Christo esse Mariæ anima non poterat. Nec miror, quoniam etiam Isaia, qui Christum minùs quàm Mariam cognoscebat, absq; illo esse non posse putabat.

Petrum recordamini, quòd nocte passionis semper Magistrum suum sequebatur: *Petrus autem sequebatur eum à longè*; Matth. 26. At quò tendis, Petre? Vide sis, quòd si ita pergis eum prosequi, negandi periculum incurres. Nihil refert, respondet amans Petrus, malo enim præsentia illius cum quantous negandi discrimine gaudere, quàm confiteri, & conspectu illius destitui. Theodoretus hæc est tam subtilis commentatio, qui in orat. 2. de charitate sic habet: *Satiùs duxit sequens negare, quàm fugiens confiteri. Tam cara illi erat sui Christi præsentia.*

Audite aliud quidpiam non minùs acutum. Abibat Christus in cælum, cumque Discipuli viderent se illius conuictu priuari, ita suspensi, & contristati fuerunt, ut opus haberent consolatione. Quare de cælo venerunt Angeli, qui mœrorem illorum abstergere volentes, dixerunt: *Viri Galilæ, quid statis aspicientes in cælum? Quænam est illa tanta vestri animi afflictio? Scire vos volo, beneficio vestro factum, quòd Magister vester vos destituit. Dixit enim vobis: Si non abiero, paraclitis non veniet ad vos*; Ioan. 16. Si vos contristat absentia Christi, exhilaret præsentia matris illius Mariæ. Poterat, fateor, societas Mariæ nonnihil præstare leuaminis, & mitigare dolorem, sed omnem auferre mœrorem, & integram, plenamque adferre consolationem, Christo absente, non poterat, donec illi dicerent, quòd illius præsentia posthæc iterùm gauisuri essent, inquentes: *Hic Iesus, qui assumptus est à vobis, sic veniet. In hæc verba S. Chrysostomus ita disserit: Ne consternarent illorum animos, subiecerunt, sic veniet, & sic respirarunt aliquantulum, cum audissent eum denuò rediturum.*

Quid mirum ergò, quòd Maria quæ Filium suum tam benè nouerat, cum se illo orbata vidit, vehementer afflictam ingemuerit, & has lachrymabiles voces dederit: *Anima mea desiderauit te in nocte, &c. velut dixisset: Ah fili mi, vide me, quàm sim solitaria, postquam tuo conuictu destituta. Excruciat me recordatio voluptatis, quæ animæ meæ nascebatur, de intuitu diuinæ pulchritudinis tuæ, quando recogito robur, quòd addebatur cordi meo, quoties tu, ô mi dulcis IESU, redibas domum fatigatus prædicationibus, delassatus itinerando, exagitatatus æmulatorum tuorum calumnijs, & perfectionibus, quorum tanta erat improbitas, & tam extrema malitia, ut faterentur, decedere de vita velle, dum te mortis communis haberent socium!*

Absoluamus hunc ita discursum, ut ad animarum commodum sermo noster cedat. Si priuatio corporalis præsentia Christi tantam parit solitudinem, & tristitiam, quantum mœrere debet, quàmque solitaria est anima illa, quæ per peccatum mortale destituta est Deo, his maxime sacris diebus.

Id gentilis quidam idololatra declarauit Genesis 31. c. persequeretur Iacobtem Laban subratu, certus multis asperis verbis illum exagitare, nisi à Deo prohibitus fuisset. Denique illum affectus sic appellabat: *Ad tuos me cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui, cur furatus es deos meos?* Vide Laban, quòd tibi solum imperatum, ne quid

illi iniuriæ irrogēs, aut incommodi inferas, dolorem tuum, moestitudinemq; explicare bene potes. Tamne exiguus est tuus erga filias amor, vt non lugeas, quod illas absque tua licentia, & benedictione abduxerunt? Tamne parum diligis nepotes tuos, illos tam venustos, & elegantes? Tam vili æstimas numerosos animalium greges, cæterasq; opum facultates, quas secum Iacob effert? Scio quod hæc omnia doleant, cur ergo de ijs non expostulas? Cur non reperis? Respondebit verbis superioribus: *Cur furatus es deos meos? acsi dicat: Tantum redde mihi deos meos, quos adoro, horum enim iacturam sentio, hos recuperare procuro, cætera omnia per me licet, dispereant. Si deos meos recuperauero, nihil mihi deerit, absque ijs verò nepotes, liberos, diuitias nauci facio.*

Cum tanti æstimati fuerint dij falsi, & ficti, quo in pretio habere debemus Deum verum, cui modis tam & multis, & magnis obligati sumus? Quid mirum, quod tam vehementer doleat Virgo Mater?

Dole ergo absentiam Dei tui, ô anima, sine illo enim valde ærumnosa, & misera eris. Si illum peccando perdidisti, nec rogare audes, vt redeat socius animæ tuæ, confuge ad illius Matrem, Mariam adi. Sic enim ait Bernardus: *Ad Deum non audes accedere, vade ad Mariam, & ostende ei tua facinora. Et quid illa tunc faciet? Ipsa ostendet pro te Filio patris, & vbera, & Filius ostendet patri lacus, & vulnera, sicque impetrabis optata, hoc est, scelerum tuorum veniam obtinebis. Pater enim non negabit Filio postulanti, & Filius non negabit Matri interpellanti, & Mater non negabit peccatori ploranti.* Ita consequenter Bernardus. Vade plorabundus ad pedes Mariæ, peccator, & obsecra eam, aut si id per lachrymas lingua non potest, sine ego ex omnibus ei loquar: Dolemus, Regina celorum solitudinem tuam, dolemus quod peccata nostra tanti tibi doloris causâ fuerunt. At si hac nocte tam multum passa es, expecta diem sequentem, qui tibi gaudiosissimus illucescet. Cesset, cesset luctus tuus, & eiulatus, & dolor, mortui enim Filij tui sacrificio placatus est Deus. Citò aderit matutinum proximum, in quo videbis arcum tricolorum pacis prognosticum, & columbam oliuâ redimitam. Citò videbis nouo virore indutum florem illum, qui heri emarcuerat, hoc est, Filium tuum gloriâ coronatum.

Volo ad finem aduertatis mysterium quorundam ex Ecclesiæ cantico, *Salve Regina*, verborum, quibus sic Virginē appellamus? *Illos tuos misericordes oculos ad nos conuertere. Quæro. Cum Mariam ibi tanquam*

præsentē alloquamur, quare de oculis tanquam absentibus loquimur, dicentes, *illos tuos oculos? Cur non absolute dicimus, oculos tuos ad nos conuertere? Quamobrem additur, illos tuos oculos ad nos conuertere? Qui sunt illi oculi? ii sunt, quos in Caluarie monte in Filium fixit, quamuis iis nihil opis adferre illi posset. Illos ergo ad nos conuertere oculos, pientissima Virgo, & mater, idque cum illa teneritudine affectus, quâ Filium tuum intuebaris. Illos ad nos oculos conuertere, qui tamen si Filio tuo nihil leuaminis, vel roboris adferre potuerunt, nobis tamen ingens beneficium conferent, & necessitatibus nostris quidem procurabunt remedium, sibi ipsis verò celebrem bonitatis existimationem, si nobis impetrent lucem, ardorem, perseverantiam, & gratiam, quam mihi, & vobis, &c.*

De S. Ioachim Patre Mariæ Virginis, & Auo Filij Dei.

Autore Ad. R. P. CHRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.

T H E M A.

Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham. Matth. I.

Elebramus hoc die Festum gloriofissimi Patriarchæ Ioachim, cuius tanta fuit sanctitas, vt agnominari meruerit magnitudo Dei. Obseruatisne, quod in libro Sophoniæ dicitur: *Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filij Godolia? Remigio Altistodorensi exponenti illa verba Chusi idem est quod humilitas, & Godolia significat magnitudinem Dei. Chusi, qui interpretatur humilitas, habebat auum Godoliam, qui dicitur magnitudo Dei. Velut Sophonias, quod esset filius humilitatis, auum habuit magnitudinem Dei: Ita Christus matrem elegit hominum, quotquot creauerat, humillimam, vt auus tuus appellari posset magnitudo Dei. Fieri non potest, vt de homine tam sublimi sanctitate prædito absque auxilio gratiæ rectè differamus. Confugiamus itaque ad illius autorem, Virginemque, cuius res hic plurimum*

rimùm agitur, obtestemur, vt eam nobis imperet, quod faciet, si deuotè illam salutauerimus, dicentes: *Aue Maria, &c.*

§ I.

Captus amore paupertatis sancti Ioachim Christus suã prouidentia illum sibi designauit auum.

Liber generationis Iesu Christi filii Dauid, filii Abraham.

AB interrogacione expositionem huius Euangelii ordiri volo. Quid causã est, quòd cum eandem haberent prosapiam, & commune genus Abraham, & Lot, effectusque alter auunculus, consobrini alter, uterque autem cumulatè virtutibus, & amicus Dei, Mathæus genealogiam Christi ab Abrahamo inceperit, illumque generationis Christi quã hominis caput constituerit, & non fuerit recordatus Lot, qui sicut ab Abrahamo cæpit, ita & ab eius consobrino facere initium potuit?

Responsio accipitur ex c. 15. Genesis, ubi nobis dicit Scriptura, quòd cum terra, in qua Abraham, & Lot aliquamdiu communiter habitauerant, diuideretur, *elegit sibi Lot regionem circa Iordanem.* In his diligenter notandum, quòd Lot *sibi* elegerit partem suam terræ. Illud *sibi* omnes versiones habent, Lxx. Interpretum, Santis Pagnini, Chaldaica, nec altera ab altera, quòd ad hanc rem attinet, vel minimùm discrepat, sic vt omnes concorditer vnã illã uoculã exprimere uoluerint affectum, quo Lot ferebatur erga bona temporalia, qui ea *sibi* suæque uoluptati, non Deo, illiusque cultui delegerit.

Confirmatur hæc ueritas ex eo, quòd cum vnus Moyses educendis tot familiis ex Ægypto, satis esset, duo Angeli uix suffecerunt abstrahendo è Sodomis vni Lot, necessariumque fuit, vt illi vim adferret. Causam hanc reddit Rupertus, quia *remorabatur eum amor rerum temporalium.*

Pergamus nunc ad ipsius auunculum Abrahamum, & videamus cui elegerit bona temporalia. Res manifesta est, quòd illa Deo, eiusque pauperibus elegit. Propterea à S. Chrysostomo uocatur *Senator pauperum, quia prætereuntes Senabatur pro sua quiete ducens ministrare Senatoribus.* Idcirco & dixerit Deus: Abrahamum tanquam pauperem eligo auum, & caput meæ genealogiæ, & resurto Lot, tanquam hominem nimis cupidum opum terrenarum.

Gloriosus Patriarcha sanctus Ioachim fuit nepos Abrahamæ, rectã lineã ab illo descendens, & hæres sanctæ paupertatis illius, ea propter uerbum Diuinum illum dilexit, delegitque suæ matri patrem, sibi uerò auum. Tam perfectè autem pauper spiritu fuit, vt S. Hieronymus in quodam de ortu Virginis tractatu affirmet, in tres partes distribuisse suas opum facultates, & primam in ornamentum templi, secundam in necessitates pauperum peregrinorum uertisse, *tertiam autem sua familia & sibi, & sibi reseruasse.*

Sanctus Epiphanius Matrem Dei uocauit *calum animatum.* Hinc difficultas nascitur eiusmodi. Cum sancti Ioachim, & Anna decrepiti, tantumque exigua quædam pars ueteranæ terræ essent, quomodo cælum terra generare poterat? Cum Virginem sacri Scriptores passim nunc stellam appellent, nunc lunam, quam Epiphanius cælum uitium, quomodo sanctus Ioachim cælum hoc conficere potuit?

Aliunde ex Scriptura accipiemus, quo hanc diuina dubitationem. Prima Genesis uerba sic habent: *In principio creauit Deus cælum, & terrã.* Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 9. ait, magno beneficio nostro id factum à Deo, ne homines in hac uita interirent. Sciebat ærumnas, quas passuri in hac uita, infirmitatesque, & calamitates, quas toleraturi, & misérias, quibus affligendi eramus. Vt ergò leuiores fierent aduersitatum pondera, iungatur terræ cælum, inquebat Deus. Quale cælum? Empyreum (de hoc enim fit hic sermo) ut spes uidendi me, & fruendi me in illo leuet hominibus pœnas, quas ferunt in terris, quantumuis eæ grandes sint, ac graues. Subtiliter hæc, nec enim negari potest, sanctus ille Doctor excogitauit, & his uerbis expressit: *Secundum maximam suam benignitatem Deus cælum propria Deitatu calum extendit, ne periremus.*

Postquam Pater locutus est, dicat nunc Filius. Quòd Deus cælum terræ adiunxit, siue consociauit, hoc fecit ob eam rationem, quam sacer textus reddit, dicens: *Terra autem erat inanis, & uacua.* Nondum auri, & argenti metalla Deus in terra creauerat, nondum illam gloriã mundi exornabat, cumque tam nuda, & inops esset, cælum illi adiunctum fuit. Sic respondimus propositæ difficultati, nimirum quòd Maria, quæ cælum animatum erat, fuit filia sanctorum Ioachim, & Annæ tam uetulorum, ut terra essent, sed terra inanis, & uacua, & pertenuis & omni splendore mundano nuda, & sic optime coniungi cum cælo potuit.

In huius rei confirmationem, expendens Rupertus, quod Iacob, cum peropulentorum parentum esset filius, admodum pauper fuit, cum in Mesopotamiam perrexit, ad accipiendam uxorem, ex qua de semine suo salus mundi, & omnium gentium benedictio Christus nascere: ur, exclamat in hunc modum: *O profugium caelestis asyli protectione dignum, qui solâ fide absq; lectione scripturarum edoctus erat, quod ad possidendam benedictionis hereditatem non pompaticè, sed humiliter, & conscientia supplicis esset ingrediendum?* Paupertatem spiritus Euangelicam Iacob ante Euangelium amplexus fuit. Et quid eâ re commeruit? Dicam. Cum esset Iacob terra inanis, & vacua, coniunctum cum illo cælum fuit, itaque cum se ad dormiendum componeret, vidit cælum apertum, & scalam, per quam Angeli ascendebant, & descendebant, ut eum visitarent.

Respondeamus nunc titulo paragraphi. Verbum diuinum plus est, quàm cælum, quia est autor gloriæ. Propterea videns paupertatem spiritus, quæ erat in sanctis Ioachimo, & Anna, & Chara amborum filia, & quod omnes illorum affectus essent caelestes, captus amore opulentæ illorum spiritualis voluit cum eis contrahere necessitudinem sanguinitatis.

Habemus locum sacræ Scripturæ, qui hoc dicit ad Philip. 2. vbi ista: *Semetipsum exinaniuit formâ serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitus inuentus est homo.* Aduertite in his cum S. Bernardo, quod cum deberet dicere, *in similitudinem hominis*, inquit *in similitudinem hominum.* Qui sunt isti homines, quorum Dominus voluit assimilare paupertatem, & quæ erant reliqua? Respondetur, fuisse sanctos Ioachim, Annam, & vtriusque filiam. Legite sanctum Bernardum in serm. De Passione Dom. feriâ 4. hebdomadæ poenæ. O magnitudo Ioachim, & Annæ, quibus ipse Deus carnem indutus assimilari in aliquibus virtutibus voluit, ut hinc magna illorum sanctitas innotesceret.

S. II.

Per castitatem coniugalem, in qua vivebant sancti Ioachim & Anna, desiderunt esse homines, & transmutati sunt in Angelos, & quod pars ornamentorum, quibus splendidabat Maria, descendit à caelesti puritate suorum parentum.

A Valiamus de hac re sanctam Brigittam, cuius hæc sunt ex lib. 1. reuelat. c. 9. *Ioachimus, & Anna ex charitate diuina, & ex verbo Angeli con-*

nenerunt carne, non ex concupiscentia aliqua voluntatis, sed contra suam voluntatem ex diuina dilectione, & sic ex semine eorum per diuinam charitatē carō mea compaginata est. Itaque ut operi matrimoniali vacarent, necessum fuit, ut è coelo submissus Angelus id eis præciperet, qui simul aperiret, quantum utilitatis remedio mundi allaturus esset fructus qui ex illorum visceribus nasciturus.

Atque ut respondeamus ei, quod potissimum in titulo huius discursus proposuimus, nimirum quod sanctus Ioachim propter suam insignem castitatem desit esse homo in oculis Dei, & puritate Angelos transcendit, attenti accipite commentationem, quæ dicam, quæ aptissimè huc cadit.

Pono ante omnia, nemini sic congruere quoddam Luca dictum ex c. 12. ut huic Patriarchæ. Quale illud? *Sint lumbi vestri præcincti*, vbi videmus, quod illud Euangelium, ut nobis persuadeat studere castitati, iubet lumbos habere præcinctos, & constrictos. Videamus nunc etiam Angelos, eosque cinctos. Tobias iunior cum meditaretur protectionē, inuenit inuenem splendidum, stantem, præcinctum; Tob. 5. 5. Sanct. Raphaël is erat. Sanctus Ioannes vidit alterum Angelum præcinctum ad mamillas Zonâ aurêâ, Apo. 1. Fortean laborant passionibus Angeli, quas incingere necessum habeant? Non. Quamobrem ergo se constringunt, ut studiosi castitatis solent? Id faciunt, ut significant, esse Angelos, quicumque castitate norunt validè suos constringere affectus, & timore Dei coercere, quodque ii desinant esse homines, & transmutentur in Angelos. Vultisne videre scripturâ nixum, quod dixi? Attendite. Dixit Dominus ad Abraham: *Ambula coram me, & esto perfectus*; Gen. 17. velut aliis verbis dixisset: Volo, Abraham, simus tam coniuncti amici, ut sit amborum non nisi vna voluntas, domusque, & mensa communis, sed hac tamen conditione, ut conitaris esse præmodum perfectus.

Quæro. Quanam in re hanc positam esse perfectionem volebat, qui ab eo exigebat? Quis fuit nodus tam arctæ necessitudinis, & strictæ familiaritatis? Scriptura hoc declarat, dicens: *Circumcideretur ex vobis omne masculinum.* Obtemperauit Abraham, statimque circumcisus fuit, & omnis familiæ, domusque eius masculus eodem die. Quod fuit consilium Domini præcipientis Abrahæ, ut circumcideretur? Respondet Glossa: *Vi castitatem sibi seruandam cognosceret.*

Accedamus nunc ad conceptum singularem, qui singularem requirit attentionem. Cum magno mysterio

sterio submonet Scriptura, quòd Abraham *nonaginta nouem annorum erat, quando circumcidit carnem præputis sui.* Commentatio in hanc rem Glossæ interlinearis acutissima est, quæ hanc vult esse causam, cur Abraham tunc, cum nonaginta nouem esset annorum, iussus fuit circumcidi, quòd per illum numerum significantur nouem chori Angelorum, vt constat ex parabola ouis perditæ, quam vt requireret bonus pastor, reliquit in deserto nonaginta nouem oves, quarum nomine sententia Patrum communis intelligit nouem, quos dixi, Angelorum choros, quos reliquerit pastor Filius Dei verbum Paris, vt vnam naturæ humanæ perditæ ouiculam in viam à suis erroribus reuocaret, & reportaret in caulam. Quòd ergo Deus imperauit Abraham, vt circumcideretur, quando annum agebat nonagesimum nonum, fuit tale, quale si dixisset, quòd per castitatem, quam in circumcissione professus fuerat, ex hominibus in Angelorum ordinem transfisset, iamque numero, & choris beatorum illorum spirituum inseri posset. *Innotuit hoc numero nonaginta nouem insinuat perungere ad societatem cœlium supernorum,* inquit Glossa.

In huius rei confirmationem dicit Magnus P. Augustinus in lib. de bono coniugali c. 21. non fuisse inferius meritum Abraham in statu coniugali, quam sancti Ioannis Baptistæ in virginali. Verba illius ita habent: *Non est impar meritum continentis in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham, qui filios generauit.* Addit dicti sui rationem Doctor sanctus dicens: *Continentiam Ioannes in opere, Abraham in solo habitu habebat.* Quamuis enim coniugatus esset, tam expeditus tamen ad omnia opera pietatis, quam iniunx quilibet erat, tantumque faciebat, quantum si absque vxore fuisset.

Iam si volumus comparare continentiam, & castitatem sancti Ioachim cum Abraham castitate, certum, exploratumque est, quòd illa huic longè præiuit. Et si Abraham pro luxu continentis merito in Angelis numeratus fuit, noster Patriarcha recenseri in Seraphinis debet.

Transeamus ad alteram partem in titulo propositam, hanc nimirum, quòd pars splendoris, quo adornata Dei mater emicuit, à coniugali castitate parentum ipsius accepta fuit. Videtur autem absurdum, quòd à castitate splendor exire dicitur, nihil tamen à veritate alienum habet, videmus enim quòd Euangelium lumbos præcinctos cum splendentibus facibus coniungit, dicens: *Sunt lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris.*

Atque vt videatis, quòd ab integerrimè seruatâ castitate nascantur pulcherrimi splendores ex scriptura hoc demonstrabo, quæ libri Iudicum c. 5, refert, quòd Debbora principes, qui cum illa prælium, & periculum commune adierant, sic appellauit: *Benedicite Domino, qui ascendit super nitentes asinos.* Nisi ex Spiritu sancto hæc sacer scriptor narrasset, ridicula laus illorum principum videri posset, quòd super nitentes asinos ascendisse feruntur. Origenes homil. 6. in illum Iud. librum ea verba sic legit: *Qui ascendit super asinas resurgentes,* atque per has asinas typicè significari nostram carnem, cui cum anima infidet, cinguloque lumbos stringit, tunc ea radios euibrat tam luculentos, vt totam personam reddere perspicuam, & illustrem possit. Verba Origenis reddo: *Cum iumentum hoc, id est, corpus meum sub iugo Generis Verbi Dei, tunc vehiculum corporis mei resplendere incipies, & asina hac, id est caro mea tunc resplendere dicetur, cum castitatis, & pudicitia fuerit splendore decorata.*

Et vt palàm fiat, quòd splendorum fulgentissimi, quibus iusti nitent, à castitate proueniant, obseruetur id, quod Apostolorum Acta c. 5, de B. Stephano his verbis referunt: *Omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angelis.* Quamquam infensissimi hostes essent Stephani, quotquot in illo concilio præsentis, de vultu nihilominus Angelum illis referre est visus. Scitis vnde illi profecti sint splendores? Dicat hoc magnus P. Augustinus, cuius sunt ista ex Serm. 5. de S. Stephano: *Propositus faminis testimonium meruit sincerissima castitatis.* Elegerant Stephanum Apostoli, vt elemosynas erogaret in fœminas. Ille autem inter medias mulieres obambulans tam valido castitatis cingulo suos constrinxit lumbos, vt inde prodierint splendores illi Angeli, qui vultui eius tantum adferebant ornamentum.

Confirmemus dicta ex illo S. Pauli 1. Corin. 15. *Alia claritas solis, alia claritas Luna, alia claritas stellarum.* Vnde tanti nascuntur splendores? Respondet sanctus Isidorus Pelusiota ex cœlo diligenter custoditæ castitatis oriri. Verba illius ex lib. 3. Epist. 351. talia sunt: *Soli eos, qui virginitatem amplexi sunt, Luna autem eos, qui continentiam stellarum eos, qui honorabile coniugium amplexi sunt, atque conseruauerunt, comparat Paulus.*

Nihil ergò mirum illud, quod titulus huius discursus habet, quòd à Sanctorum Ioachim, & Annæ castitate matrimoniali, quam exactè, inuiolatèque serua-

seruare nouerunt, deriuati sunt splendores, quibus exulta eorum filia fuit. Quod Maria *maris stella* dicitur, id etiam à cœlo puritatis horum Sanctorum coniugum nomen traxit.

Fortean hoc est, quod in lib. sapientiz c. 4. dicitur: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate!* Notate illud, *Casta generatio cum claritate*, ex quo arbitrari licet, quàm coniunctæ sint castitas, & claritas, vt benè dixerim, ex castitate Sancti Ioachim natos splendores, quibus exornata effulserit Maria.

In confirmationem omnium dictorum vnum addam, quo & obſignabo hunc discursum, nempe quod qui nouit carnis, & sanguinis prauos subigere affectus, idem omnia in cœlestem splendorem conuertit. In Genesi inuenimus quod Deus imperauit Abraham immolare Filium & mactare victimam. Obtemperauit ille cum summa promptitudine, exemitq; gladium, & suspensâ ad ictum manu voluit iam demerere filio caput, & diuinam exequi voluntatem quando illum Dominus abstinere iussit, & dixit: *Quia fecisti rem hanc, & non peperisti ungero filio tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli*, Gen. 22.

S. Hieronymus, cum ea verba expendit, ait: Abrahamum, quod certum, deliberatumque habuerit obruncare pro Dei iussione suum filium, & affectum amoris quemcunq; repugnantem subigere, fuisse ab illo exaltatum, vt esset parens stellarum: *Humani contemptor seminis pater vocatur astrorum*. O certam pectoris sententiam deliberatum habentis proprium Filium mactare Deo victimam! O facinus, quod desinit esse humanum, & fit diuinum! Quando homo, vt gratificetur Deo, renuntiat amori temporalium, & castitate constringit suas passiones, extollit eum Deus tanquam alterum quendam Abrahamum, & ex patre carnali facit cœlestem, & in vicem filiorum & nepotum, qui ex carne & sanguine futuri erant, concedit, vt stellarum sit parens.

Et si indagare volumus, quænam in sensu mystico sint stellæ, quorum pater factus Abraham, manifestum est, quod eiusmodi stellæ fuerunt multi veteris legis sancti, & omnes illi viri magni, quos in Christi genealogia descripsit Matthæus, & Apostolorum pars maior, ipsaq; adeo Dei Mater. Hæ, inquam, sunt stellæ, quorum parens factus est Abraham.

Totum hoc veriùs attribui potest Sancto Ioachim, quia maiore castitate nituit, quàm Abraham, & sic ratifico, quod dixi, nempe ab illius puritate coniugali exortam magnam partem splendorum, quibus

Dei Mater eluxit, quo nihil magnificentius in eius laudem dici potest.

S. III.

Exponit varijs modis quoddam Sancti Ioachim elogiũ, quo illum D. Epiphanius celebrat, vocans preparationem Domini.

NON absque magno mysterio Euangelistæ silentio præterierunt excellentias S. Ioachim, cum habuerint promptam occasionem narrandi sublimis virtutes, & singulares prærogatiuas huius Patriarchæ, cui tanquam Patri Mariæ, & auo Christi omnia congruerent, & nihil esset superfluum. Illud verò maiorem mihi adfert admirationem, quod Matthæus contexens genealogiam Christi, cum debuisset dicere, *Ioachim autem genuit Mariam*, abruptit filium, & dissimulauit tantam tanti Patriarchæ laudem. Sed non caret mysterio silentium. Resenim ingentes, & nimis insignes, quibus deprædicandis nullæ laudes sufficiunt, melius commendantur taciturnitate, & admiratione. Ea propter Aristoteles dicebat quod *magnorum non est laus, sed admiratio*. Et Aulus Gellius lib. 4. ait: *Admiratio, quæ maxima est, non parit verbum, sed silentium*. Esse autem patrem Mariæ, & auum Christi res tanta est, vt eius non sit laus sed admiratio.

Idcirco cum illius prædicare laudes hodie ex inſtituto debeam, volo earum exordium facere à quodam S. Epiphanijs dicto, cui Ioachim idem est, quod *preparatio Domini*. Negotium nobis faceſſet talis dicti expositio.

Prima expositio. *Ioachim idem est quod Domini preparatio*, quid in hoc sancto cepit Deus remedium præparare generis humani, dum animam eius fecit diuinam, & viscera purificauit, vt esset pater illius, quæ futura erat Mater Domini. Et cum fieret homo, qui erat Deus, voluit S. Ioachim, qui futurus erat, ipsius auus, ex speciali gratiæ fauore fieret auus diuinus. Huc facit illud S. Petri Chrysologi ex serm. 102. *Deus quod humanum est, cum vult facit esse diuinum, & quod nostra carnis est, cum dignatur, suum commutat in spiritum*. Si ergo Deus, cum vult, facit esse diuinum, post Mariam Matrem suam nulli alteri dignius, decentiusque suam potuit commodare deitatem & spiritum suum, quàm suo auo Ioachimo, in illo quippe incepit remedium humani generis disponere.

Et velut cum Rex quispiam, aut Princeps alius initurus est nuptias, & sponſam cum solenni pompa adducturus in aulam, multis diebus antè nihil aliud

videtur, nisi præparatio ad hunc introitum cohonestandum, nihil nisi aptari vestes, adornari arcus, & currus triumphales, basilicam non aulae modo, & peristromatis vestiri, sed etiam structuris nouis amplificari, & varium apparatus fieri, omnia denique spirare iubilos, & edere signa lætitiæ, & Palatinos aliud nihil agere, neque curare, nisi vt curæt & excolât, & perpoliât aulam, disponentq; omnia ad ingressum sui Regis. Sic quod S. Ioachim nihil aliud est, quàm *Domini præparatio*, vt ait S. Epiphanius, eo nomine significatum fuit, quod in illius visceribus caput Deus capere mensuram, & meditari vestem, quã induendum esset verbum Patris. Hic ergo adornabantur omnia ad ingressum summi Dei in hunc mundum cum tam ingentibus impendijs gratiarum sanctissimæ Trinitatis, vt obstupescerent palatini cœlorum.

S. Petrus Chryfologus serm. 91. loquens de fertilitate beatæ Elizabeth ait, quod per illam *mundabatur longo tempore sacrificij Dominus sanctitatis hospitium*. Et serm. 89. *quod in illis parabatur, vnde tota sanctitas nasceretur*. Si ergo Deus tantò antè præparabat vterum Elizabethæ, vt conciperet Baptistam, quid mirum quod præparauit Ioachimum, qui illi auus futurus erat? Hoc ergo sibi vult illud Sancti Epiphaniij: *Ioachim idem est, quod præparatio Domini*.

In confirmationem dictorum facit illud S. Vincentij Ferrerij ex ser. illius 2. de Natiuit. Virginis: *Lux dicitur benedicta generatio Virginis Maria, quia sine tenebra culpa facta fuit, & coniunctio Ioachim & Anna luminosa fuit*. Notate illa verba, *coniunctio Ioachim & Anna luminosa fuit*. Velut enim in natiuitate cuiuscunq; Principis, aut propter optata nuntia quæpiam accenduntur plurima in regijs lumina, excitantur varij ignes picatorum valorum, & missibiles, & exploduntur machinæ fulminares, vt tota conflagrare aula videatur, & oculis, quocunq; eos vertas, nil nisi flammantes tedæ, facesq; occurrunt: Ita quando Sancta Anna ex Ioachimo concepit Reginam cœlorum, accenderunt Angeli in aula supera sine numero lumina, inq; illa conceptione quàm solennissimè fieri potuit, celebrârunt præparationem remedij, quo curandum erat genus humanum. Hoc voluit dicere S. Vincentius, cum ait: *Coniunctio Ioachim, & Anna luminosa fuit*, & S. Epiphanius, cum dicit, Ioachim idem esse, quod præparationem Domini.

Optimè confirmatur totum hoc ex serm. Angelico S. Brigittæ de Virgine c. 10. vbi sic habes: *Deus*

nullum simile Ioachim, & Anna coniugio in omni diuina charitate, & honestate prauidit, idcirco ei placuit de hoc sancto coniugio honestissima sua matris corpus generari.

Nisi velimus dicere, quod *Ioachim idem est, quod Domini præparatio*, quia eo nomine præparamur ad recipiendum magna beneficia è manu Domini nostri, & charæ Matris illius: Et quod velut Nomina IESV & MARIE habent ingentem virtutem subueniendi illis, qui ea implorant, sic & IOACHIMI nomini voluit Deus indere singularè efficacitatè, quã disponderentur ad recipiendum à Deo eximias gratias, quicunq; Ioachimum patronum siue in aduersis, siue in prosperis appellarent. Mihi indubitatum, quod gratissima Christo eiusq; Sanctissimæ Matri assentatio foret, si quis inter suas ærumnas huius parentem, illius auum inclamaret ac diceret: *Sante Ioachim adiuua me*. Mirum si quis non exobsecrat apud Christum, & Mariam, quod per alterius venerabilem Auum, per alterius dulcissimum Parentem obsecrat, cum *Ioachim idem sit, quod præparatio Domini*, tanquàm paratum illum inueniat, quisquis per Ioachimum quærit.

S. IV.

In quo euidenter demonstratur, Ioachimum sanctorum omnium, quos Dei Ecclesia habet, maximum esse, nititurq; probatio quodam scriptura loco.

Volo euincere luculentè, hunc Sanctum omnium, quotquot habet Ecclesia, eminentissimum esse, idq; faciam collatione illius cum præcipuis quibusq; quique faciem verticem altius extulerunt.

Suppono hîc quoddam legis decretum, quo statuitur, vt cum domus patre destituitur, locum eius occupet, sitq; ex assè hæres auus, & post illum nepotes. Christus Dominus noster non habuit in terra patrem. Debit ergo patris vicem Sanctus Ioachim auus necessariò subire. Cum ergo esset auus naturalis Filij Dei, quodam modo est eiusdem velut pater naturalis, quia illius locum tenet. Hoc ita constituto manifestè ostendam, Ioachimum esse Sanctorum, quos habet Ecclesia sanctissimum.

Pauli verba ad hanc veritatem contestandam accersam, quibus Hebræos (qui Moysis sanctitatem maiorem esse, quàm Christi arbitrabantur) docere voluit, quid discriminis sit inter vtrumq; & sic ait: *Moyfes quidem fidelis erat in tota domo eius tanquàm famulus, Christus vero tanquàm filius in domo; Heb. 4. Magnus fuit Moyses apud Deum, sed tanquàm famulus, non maior seruo, Christus autem fuit hæres æterni-*

æternitatis paternæ tanquam filius in domo sua. Et hæc est magna Moysis à Christo differentia.

Ad eundem modum possumus differere in rem præsentem. Quot Sanctos habet Ecclesia Dei, tametsi Petri sint, & Pauli, & Baptistæ, & Euangelistæ, nihil amplius sunt quam famuli. Propterea Sanctus Paulus dicebat: *Sic nos existimet homo, et ministros Christi*; 1. Corinth. 4. Cum ergo alij omnes sint serui, & ministri in domo Dei, Ioachimus autem auus legitimus, tanquam pater quidam efficitur Christi, qui nullum habuit naturalem. Ergo Ioachim in domo Dei carnem induti, & sanctissimæ illius Matris velur supremus dominus est, cum alij, quos dixi tantum sint humiles serui. Cogita nunc, quid sit discriminis inter hos, & illum.

Descendamus ad particularia. Ostendo euidenter, Ioachimum sanctitate excellere Sancto Ioanni Baptistæ. Quanquam verum sit illud Senecæ ex epist. 43. quod omnis comparatio est odiosa, *magnitudinemque aut tollit, aut deprimit*, dabit tamen veniam Sanctus Ioannes, quia veritas suam hac vice debet habere locum. Ut probem autem, quod Ioannem sanctitate Ioachimus anteuertat, conficio argumentum ex quadam Sancti Thomæ doctrina. Doctor hic Angelicus loquens de Maria 3. p. q. 27. art. 5. in O sic ait: *Propinquissima Christo fuit secundum humanam naturam, quia ex ipsa accepit humanam naturam, ideo præ cæteris maiorem debuit à Christo gratia plenitudinem obtinere*. Propter consanguinitatem vult sanctus Doctor rationi consentaneum fuisse, quod Maria magis cumuleretur gratiâ, quam alij quiuus sancti, Matrisque coniunctissimam necessitudinem præterdit, ob quam debuerit merito tanta esse illius sanctitas, ut per eam omnibus excelleret.

Sancti Iacobus, & Ioannes in fastigium dignitatis Apostolatus exaltati, fuerunt Christi consanguinei, & maioribus honoribus aucti, quam alij, quando in montem Thabor, & in hortum Gethsemani adducti. Quod ad Ioannem Baptistam attinet, quamprimùm Spiritus S. operâ Filius Dei conceptus fuit, abiit sanctissima illius Mater ad domum Zachariæ cum festinatione, ut inquit S. Lucas: *Sanctus Irenæus ait, à Filio suo incitaram Matrem, ut properaret ad Ioannem: Festinabat Christus sanctificare Ioannem, & liberare eum à peccato originali, in quo conceperat eum mater sua Elizabeth*. Hæc ille. Sanguinis affinitas mouebat Christum, & purissimam illius Matrem, ut ad eum sanctificandum pergerent, & tam insignitum beneficium ei præstarent.

Si consanguinitas, quâ Christus Dominus noster Ioanni coniunctus erat, iusta causa fuit, ob quam tam abundante gratiâ ornatus fuit, cum nullus arctiore cognationis vinculo adstrictus Christo & cælorum Reginæ fuerit, quam Ioachim, dici debet, quod nullus quoque in tam sublimem sanctitatis gradum euectus fuerit, quam ille.

Sanctior est Ioachimus Iosepho. Probo ita, Sanctitas Sponsi Mariæ vel tota, vel pars illius maior inde profecta est, quod Deus illum delegit, & fecit maritum Virginis Mariæ, & patrem putatiuum sui Filij. Totum hoc reperitur in Ioachimo, & multo plura, atque ampliora. Hic enim fuit electus Pater Mariæ, & Auus naturalis Christi. Quanto nunc fuit sublimior, & felicior hæc electio, tantò copiosior gratia, quæ illi propter talem dignitatem collata. Quid ergo illud est, quo Iosephum Ioachim anteuertit? Excelsus in propatulo est, & manifestus. Per gratiam, & electionem habuit Ioseph, quidquid habuit. Sanctus Patriarcha Ioachim idem habuit, & aliquid amplius, & magnitudo eius habet sua primordia ex gratia, & electione, & consanguinitate, & hæc re superat Iosephum adedque maior illo est. Non est rationi consentaneum, quod quis dubitet de hac veritate, non enim erit temerarius, qui eam fateatur, immò pijsissimus, deinde & rationi acquiescet, & deuotioni, quæ Christo, & illius Matri Virgini est debita.

Et res explorata est, quod in domo, in qua omnes sunt nobiles, maior obseruantia, defertur socero, quam genero? Sanctus Ioseph autem fuit gener Patriarchæ Ioachimi, eapropter tenebatur eum dominum vocare, quoties id occasio exposceret. Hæc ex parte fuit Ioachim magis coniunctus Deo & Matri illius, quam omnes alij Sancti, consequenter etiam sublimior in oculis Domini, & in statu perfectionis maioris.

Ad hoc comprobandum facit illud Doctoris Angelici 22. q. 26. art. 8. *Coniunctio naturalis originis est prior, & immobilior, quia est secundum id, quod pertinet ad substantiam, alia autem coniunctiones sunt supervenientes, & remoueri possunt*. Et alibi dicit idem Doctor: *Inter omnes debemus benefacere coniunctis nobis*. Nemo autem coniunctior fuit Christo, quam eius Mater & Auus, ergo necessum est, ut qualia gratiæ beneficia præstitit Matri, talia exhibuerit Auo suo naturali.

Ecclesiasticus c. 7. v. 30. dicit: *Honora Patrem tuum, & gemis Matris tuæ ne obliuiscaris, memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis*.

illis, quomodo & illi tibi. Possumus nunc & Christum eisdem verbis compellare: *Honora Patrem tuum.* Temporalem, Domine nullum habuisti Patrem, verum S. Ioachim, qui tibi fuit auus naturalis, per legem intrauit in locum Patris. *Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses,* memeto quod homo per Mariam Matrem tuam, & Ioachim auum factus es, *& retribue illis, quomodo & illi tibi,* responde ijs, prout officia, quibus te obligatum habent, requirunt. Maria dedit tibi esse humanum, quia est vera mater tua, Ioachim autem tuus auus naturalis, remunera illos statu gratiæ tam sublimi, vt nullum habeat domus tua, qui eis antecedit.

Angelicus Doctor ait, quod dignitas maternitatis Dei est quasi infinita, cui tanta correspondeat gratia, vt gratiam innumerabilium sanctorum superet, eò quod sit gratia matris Dei. Auus naturalis Dei vno gradu magis distat à Deo quàm Mater. Ergo si Matris Dei dignitas, & gratia innumerabilium Angelorum, & Sanctorum gratiæ præstat, ob rationem dictam, nihil mirum quod gratia Ioachimi, qui auus est Saluatoris mundi, Sanctorum, quemcunque Ecclesia habet, maximo antecellat, tametsi Apostolus quidam sit, aut Ioannes Baptista, aut Ioseph. Et hoc citra illorum iniuriam affirmatur.

Præterea aut intelligamus, quod S. Patriarcha Ioachim supremam dignitatis locum inter omnes Ecclesiæ sanctos teneat, illud faciet si aduertamus, quod Maria plus amauit suum Patrem, quàm Ioseph Sponsum. Quod hic dixi, id euincam quadam sancti Thomæ doctrinâ ex 22. q. 26. art. 12. vbi quaerit, debeatne homo plus diligere parentes, quàm coniugem, definitque ex lege amoris plus debere diligere eos, qui fuerint autores vitæ. Verba illius sic habent: *Secundum rationem boni, quod est obiectum dilectionis, magis sunt diligendi parentes, quàm uxores, quia parentes diliguntur sub ratione Principij, & eminentioris cuiusdam boni.* Itaque secundum amoris leges (ad quarum tenorem vitam suam moderabatur Mater vitæ) plus dilexit sanctum Ioachim parentem, quàm Iosephum sponsum.

Subiungit D. Angelicus, quod secundum leges, & coniunctionem matrimonij plus amare maritum vxor, quàm Patrem debeat. Causam huius eam reddit, quod sunt duo in carne vna. Verba illius adfero: *Secundum autem rationem coniunctionis magis diligenda est vxor, quia vxor coniungitur viro, & vna caro existens, secundum illud Matth. 19. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro.* Hæc ratio vim non habet in Maria, quamuis enim verum fuit illius

cum Ioseph coniugium, non tamen fuerunt vna caro, siue duo in vna carne, ac propterea semper tenebatur plus amare S. Ioachim patrem, quàm Iosephum suum Sponsum. Qui autem magis dilectus fuit Virgini idem fuit maiore gratiâ à Deo cumulatus, vt illa rectè suum collocaret amorem.

Confirmantur dicta, & probatur, quod plus amauit Ioachim etiam quàm Matrem suam Annam. S. Hieronymus in c. 44. Ezechielis ait, post Deum maxime diligendum patrem. Itaque si Virgo post Deum maxime dilexit patrem suum Ioachim, certum est amasse propter suam sanctitatem. Angelicus Doctor 22. q. 26. art. 10. in hanc rem sic ait: *Amantur pater, & mater vt principia naturalis originis, pater autem habet excellentiorem rationem principij, quàm mater.* Quare si enixius debet amari pater, quàm mater, indubitatum est Reginam cælorum id fecisse. Concedat nobis benignissimus Deus meritis gloriosissimi huius Patriarchæ suam gratiam, quæ est pignus gloriæ *quam mihi & vobis, &c.*

In Solennitate Sanctæ Annæ, Matris Mariæ Virginis, & Auiæ Christi.

Autore Ad. R. P. M. CRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

T H E M A.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, Matth. 13.

X nomine S. Annæ loquens Spiritus Sanctus, vt qui perspectissimam habebat admirabilem eius virtutem, dicit apud Ecclesiasticum 24. 19. *Quasi platanus exaltata sum iuxta aquas in plateis.* Comparatur Sanctissima hæc Matrōna cum platano, eaque plantata iuxta præterfluentem aquam, quæ tametsi in seipsa sit benè grandis, & procera, atque opaca, extra illam, si tamen in aqua velut in speculo respicias, incomparabiliter maior videbitur.

Scriptura sacra Filium Dei confert cum aqua, qui apud Dauidem Psal. 21. aiebat: *Sicut aqua est fusus.*

factus sum. Virgo Mater illius etiam significata est per aquas, quæ Salomoni Cant. 4. 15. dicitur *puteum aquarum viventium.* Sancta Anna est elegantissima platanus, & omnis eius pulchritudo inde nascitur, quod tam vicina sit his aquis. Et quamquam extrâ eas sit prodigiosa sancta. Si tamen in istis aquis eam aspicias, tanquam in speculo apparet multò maior. Si quis eam consideret in Christo tanquam nepote auam, in Maria tanquam filia Matrem, quomodo non potest non admirari talis platanus venustatem, & magnitudinem sanctitatis?

Quomodo ergò hauriemus aquam gratiæ? Sancto Gregorio Nazianzeno in orat. *Obsecro te Domine dicitur Maria aqua ductus gratiæ,* per quam deriuantur omnes gratiæ, quibus fecundantur omnes festiuitates. Hodiernam absque gratia celebrare non possumus. At cum sit Festum S. Annæ, est etiam Festum Mariæ, vt de huius intercessione omnia nobis cum alijs semper, tum hodie maximè promittere possimus. Vt ergo, quæ dicitur sum, redundent primùm in gloriam Dei, deinde & in laudem huius admirabilis, & cælestis Matronæ, rogemus Mariam, vt rectè dicendi gratiam mihi obtineat, quod faciet, si religiosè, reuerenterque illam saluauerimus, dicentes, *Aue Maria, &c.*

S. I.

Magnus apud Deum thesaurus castitas, quæ vincit affectum carnis, & quod non fuit minor continentia S. Annæ, quàm Ioachimi ex quibus duabus conchis prodijt pretiosissima Margarita Maria.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, Matth. 13.

HVirgo Cardinalis per illum thesaurum intelligit virginitatem, seu castitatem, & per agrum non rus quod fert herbas, & gramina, & seminatur ad edenda frumenta, sed carnem, cuius quanta est concupiscentiarum malarum copia, tantum est agmè efferatorum hostium, qui virginitatis, seu castitatis thesaurum in carne absconditum insectantur, vt deppeculentur, diripiant, aut viuient, si non possunt aliud. Verba eminentissimi Cardinalis repono: *Thesaurus absconditus est Virginitas, vel castitas abscondita per humilitatem in agro carnis.*

Nolumus cedere puritati Ioachimi, quinimmodicimus, quod castitas Annæ fuit pulchra, quemadmodum illius munda. Duos hos parentes considerare debemus tanquam duas conchas æqualiter

Tom. IV.

pulchras, quæ mutuâ operâ concurrerunt ad producendam pretiosissimam margaritam.

Annæ castitatem puto conferri posse cum virginitate Agnetum, Catharinarum, Agatharum, aliarumque talium, idque inde accipio, quod venter illius fuit quædam aurifodina, ex qua accepta fuerunt pretiosa viscera Mariæ, quæ cum esset caro, excoluit omni spiritui.

Facit huc illud S. Bernardi: *Continuata castitas emulatrix Virginitatis est.* Pertinax continendi, & abstinendi ab omni turpis libidinis usu studium sic Deo probatur, vt virginitas ipsa. Vidit S. Ioannes suæ Apoc. 14. magno numero virgines quæ sequebantur agnum, & audiuit vocem dicentem: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coniugati.* S. Hieron. ea exponens ait. *Etiã Paula in his est, illa nobilissima Romana matrona, quæ vitæ Seraphicæ leges, & officia obseruauit, Magni ergò huius Doctoris sententia est, quod tantam habet Paula vidua venerationem in domo Dei, quantam si virgo fuisset.*

Quod diximus, magis persuasum nobis fiet, si consideremus quantum perdat, qui castitatis iacturam facit, & se passionibus suis submittere solet. Audiamus illud Apostoli Iudæ dicentis: *Qui carnem maculant dominationem spernunt,* hoc est, iusto Dei iudicio eò prolabantur, vt magistratus Ecclesiastici æquè, ac ciuilibus imperium contempnant, qui cum prauis carnis suæ cupiditatibus, & concupiscentiis imperare noluerunt, facti sunt earum turpes, ac miseri serui.

Vultis aliundè videre, quàm vile mancipium fiat, qui se carnis passionibus tradit? Quando Lenobia vxor Putipharis ad flagitium sollicitabat castum Iosepharem, hac verborum comitate preces salaculæ mulieris ille repulit: *Eccè Dominus meus omnibus mihi traditus ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius es.* &c. Gen. 39. 8. 9. In his notate, quod Putipharem vocat dominum suum (*dominus meus traditus mihi omnibus*) Lenobiam verò non dominam suam, quod tamen erat, sed vxorem eius vocat, *præter te,* inquit, *quæ vxor eius es.* Cur non æquè hanc dominam nominat, vt illum dominum? Cur non dixit: *Dominus meus tradidit mihi omnia, præter te, quæ domina mea es?* Desiderat esse domina, facta carnis suæ vilis, & propudiosa ancillula. Audite S. Ambrosium, cuius hæc sunt ex libro de Ioseph: *Rectè non ipsa domina dicitur, quæ non potuit extorquere, quod voluit imperare, nam quomodo domina, quæ dominandi non habebat affectum?* Magno

B b

igitur

igitur cum mysterio dicit S. Apostolus Iudas: *Qui carnem maculant, dominationem spernunt*, eam etiã, quã imperare passionibus suis, & tanquam reges corpus suum moderari, eoque velut deditio seruo, & mancipio ad omnia honesta studia, diuinaque officia ut possent, fiuntque sordidi famuli eius, cuius debebant, & poterant esse honorifici domini. O quot illos mundus habet, qui gaudent titulo superioris dignitatis, & propter suam turpem, atque infandam libidinem neque in honestis seruis recenferi merentur!

Dicamus exaggerationem quandam omnium maximam. S. Augustinus aliquid obseruauit, quod natum à subtili ingenio illius, partuque eius dici potest. Est autem illud, quod Propheta Daniel, cum Susannam ab iniusta calumnia, & imposito adulterii crimine liberam pronuntiauit, dixit: *Mundus ego sum à sanguine huius*, Dan. 13. Tantumdem dixit Pilatus, quando Christum innocentem, nihilque supplicii meritum arbitratus voluit absoluere, inquit: *Innocens ego sum à sanguine iusti huius*, Matth. 27. Dicit nunc sanctus Augustinus: *Hac voce circa Susannam creditur Daniel, quã circa Christum & sus Pilatus, eadem autem sententiã absoluitur pudicitia, quã est absoluta & iustitia*. Et quã Daniel dixit, & quã Pilatum dixisse refert Mathæus, utraque à Spiritu sancto dictata fuere. Cum ergo utrobique iisdem verbis absoluitur & castitas Susannæ coniugatæ, & sanctitas Christi iniugis, ac virginis, videtur æquari quodammodo castitas illa huic sanctitati. Iure merito ergo dixit Euangelista, quod castitas est thesaurus: *Simile est regnum celorum thesauro*.

Atque ut planè respondeamus titulo discursus, qui hoc habet, quod castitas in oculis Dei sit thesaurus, norandum quod ut castitas, iudicio Dei sit talis, est necessarium, ut homo mortificet, & infrenet insolentiam carnis suæ firmo continendi proposito, sacramentorumque opem, & precum auxilium ad eas coercendas adhibeat, sic enim spiritus excitatur, & erigitur, ut magno cum affectu ad Deum contendat, quia non reputo castitatem eam, quæ nunc inquinata est, nunc munda, sed cuius est constans, & iugis puritas, quæque timorem Dei habet perpetuum custodem.

Notate mihi conceptum, quem subiiciam, per commodum causæ, in qua versamur. Duo inuenio in sacris literis flagitiosorum, & perditorum, & durã fame laborantium peccatorum genera, quorum alii suo studio salutem inuenerint, alii suã diligentia

supremam incurrerint perniciem. In prioribus est filius prodigus, qui tantum non enectus fame requisit suum patrem, & suã apud illum necessitati remedium, de quo Lucæ 15. habes dixisse: *Surgam, & ibo ad patrem meum*. Quando esurie se confici vidit, tantãque inopiã premi, ut neque siliquas ad depellendam mortem habere posset, inquebat: *Surgam, & ibo ad patrem meum*. Prudenter fecit, quod ad patrem, & non ad matrem, confugit, nam si ad hanc primò recurrisset, fortè non fuisset subuentum illi, nec habuisset remedium quod sperabat.

De aliis peccatoribus, quos sua diligentia perdit, mentionem facit Ieremias in suis threnis c. 2. qui cum dirã fame, & magnã egestate vexarentur, mundumque vagi nonnihil obirent, occubuerunt, quod pro esurie suæ remedio non ad patres suos, sed ad matres se receperunt, de quibus Ieremias ita: *Matribus suis dixerunt, sibi est triticum, & vinum, cum descenderent quasi vulnerati in plateas ciuitatis, cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum*.

Obseruauit ingeniosè in his sanctus Paschasius, quod filius prodigus, qui ad patrem recurrit, significat peccatorem vitio turpis libidinis captum, qui ad patrem pergere dicitur, quia virili proposito, & masculã constantiã se obfirmavit ad cauendam omnem Dei offensam, venientque cum fame castitatis excipitur & reficitur à patre, hoc est bono illo suo proposito, ab eoque pascitur, & confirmatur, ut roboratus perseueret, perseuerans autem tam purus effectus est, ut meritis virgines exæquaret.

Alii fame castitatis laborantes confugerunt ad molles, & malè blandas matres, & ab illis tam nihil habuerunt remedii, aut leuaminis, ut in earum sinu infelices expuerent animas: *Cum exhalarent animas in sinu matrum suarum*. Sanctus Paschasius ait, has matres esse quædam proposita eorum, qui desiderant esse effœminati, molles, inuoluti suis delitiis, & ad illa proposita tanquam pias quasdam, ac suaves matres suas recurrunt, ab illis pasci & refici cupientes, sed in ipsis eiusmodi matrum complexibus moriuntur, quia dum nauant operam voluptati, vsu isto non extinguuntur, sed accenditur magis fames turpis libidinis, quousque ab ipsius flamma prorsum consumantur.

Verba sancti Paschasi lib. 2. in Threnos elegantissima sunt, & sic habent: *Eruditor ille filius, qui ad patrem suspexit egens, quàm isti, qui à voluptatibus carnis, quasi à matribus, ea bona exquirunt. Si cum patre essent, aut ad domum patris redirent,*

animas

animas fame non exhalarent. Sed quia caro eos de-
cepit, errant, eisi non in eo, quòd panem requirunt,
saltem quia in carne torpentes, ab ea ista petunt. Ne-
sciunt miseri, quòd qui in carne sunt, Deo placere non
possunt; idcirco in sinu carnis intereunt. Quoniam
hæ filii patris sunt, qui non ex voluntate carnis, neq;
ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

Absoluam hunc discursum istis sponſæ ex Can-
ticorum 5. verbis: Surrexit & aperirem dilecto meo,
& manus mea stillauerunt myrrham, & digiti mei
pleni sunt myrrhâ probatissimâ. Commentatio San-
cti Gregorii Nysseni in ea verba sic habet: Quia
manus sponsa myrrham stillauerunt, idè surrexit,
hoc est, quia sponsa nihil aliud egit quàm vt oppri-
meret, & attenuaret, & mortificaret concupiscen-
tias suas prauas, sciuitque subactos tenere affectus
sanguinis, & appetentias carnis in officio continere,
idcirco surrexit inque perpetua puritate, & castitate
vixit. Diuitem enim illum thesaurum non acqui-
runt, nisi qui sunt præmodum continentés, & ve-
lut mortui rebus huius mundi. Cùm ergò talis fue-
rit gloriosissima Christi aua sancta Anna, in illa etiam
verus castitatis thesaurus repertus fuit.

S. II.

Magna sanctitas, & prudentia beatæ Anne non
obligauit solum, verùm & coegit quodammodo
Christum, vt illius ex filia nepos fieret, sicut aliud
facere non potuisse videatur.

Simile est regnum cælorum thesauro ab-
sccondito in agro.

Tanto honori ducit Deus noster esse liberalis
ergà homines, & tanto impetu fertur ad bene-
faciendum, vt velut inhonorificum sibi, ac probro-
sum existimet, nisi hominum qualiacunq; officia be-
nificijs longè maioribus compenset, & remuneret
prolixiore mercede, quàm promerebantur obse-
quia.

Atque vt omnes sciant, nihil illi offerre posse,
quod non infinito cum incremento reddere, & sol-
uere queat, thesaurorum suorum, & opulentia, at-
que omnipotentia suæ ostentationem facit, inqui-
ens: Simile est regnum cælorum thesauro; ac si ver-
bis pluribus dixisset: In meo cælo ingentem habeo
opum copiam, & bonæ plurima ad remunerandum
merita eorum, qui mihi obseruiunt. Non ergò pu-
get homo, quòd me diu habeat debitorem rei cu-

iuspam, circumfluo enim bonis, quibus me exsol-
uam & ipsi satisfaciam. Non erit, qui officijs me
præuertat, quin ego omnes mutuis beneficijs supe-
rabo, de honore namque meo agitur, & suppude-
fierem ego (loquamur ita) si contra fieret, nam po-
tentia meæ existimationi, si secus accideret, dece-
deret, ac derogaretur.

Vt hæc res palàm fiat, differamus de officijs, quæ
homines Deo præstiterunt, & videbimus vtrum ali-
quod illi exhibuerint, quod non duplâ compen-
satione remuneratum fuerit.

Imperabat Deus Abraham, vt immolaret filium
suum, in quo amorem suum totum collocatum,
spesque repositas habebat. Obtemperauit sanctus
Patriarcha, exiit in montem præparauit sacrificium,
extulit brachium, vt in filij iugulum cum acinace
demitteret, eumq; obtruncaret, deniq; vt holocau-
sto eum offerret, quem tam efflictim amabat. Sta-
bat ad hæc omnia attentus Pater æternus, obliga-
tumque se tam insignito officio arbitratus, magnitu-
dinem doni considerauit, & dixit: Multùm mihi
offert Abraham, grande illius munus est, sed ne ex-
istimet me parcum in remunerando futurum, of-
feram illi Filium meum, & si ille mihi suum conse-
crat, ego meum illi inuicem reddam. Atque vt vi-
deat, oppidò ampliorem esse ipsius officijs meam
compensationem, & quòd ego sum magis liberalis,
quàm ille obsequiosus, si ille mihi offert filium ho-
minem, ego ei reddam Filium Deum, filium meæ
ipsius diuinitatis confortem.

Hæc doctus Lippomanus in aurea sua catena ta-
libus verbis reddidit: Quisà filio tuo, Abraham, non
pepercisti propter me, & scis tibi ir adam filium me-
um & ingentem propter te, & quisà melior ego sum,
hoc amoris signum manus tibi præstabo. Quod hic di-
cit, perinde est ac si alijs verbis ex Patre diceret:
Non putet Abraham, quòd me sit liberalitate supe-
raturus, aut parcior me in remunerando reper-
turus; nam siquidem ille suum mihi filium dedicat,
ego me illi è contrâ trado, & sic incomparabiliter
erit maior merces officio, quod mihi præstitit.

In hac cogitatione erat S. Clemens Alexandri-
nus, quando secum reputabat voces, quas sanguis
Abel cælo dabat. Quocum ille sanguis loqueba-
tur? Quem in clamabat? Deum alloquitur, qui est
verbum, ait ille. Dei Filium ergò, id est secundam
Sanctissimæ Trinitatis personam appellabat. Quid
illum rogabat? Scitis quid? Vt suum sanguinem
pro hominibus funderet, velut dixisset: Ego pro
debito ergà Deum honore, & officio sanguinem
meum

meum fudi, tu ergò tuum vicissim funde, nisi enim ita faxis, parcus in compensandis obsequijs videbere.

Dicebat ergò Deus. Si Abel hoc mihi officij præstitit, nemo me debitorem fore perpetuum existimet, quod ne facere possit, meum sanguinem inuicem fundam. Neque hoc solum, sed si illius sanguis fuit innocens, & meus innocens erit, nolo enim homini manere obnoxius ex eo, quod mei causâ fecit.

Amplificat hoc, quod diximus, illud Sancti Ioannis c. 1. dicitur: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt, & Verbum Caro factum est*; tanquam Deus diceret: Gratissimum, fateor, accidit officium, quod mihi præstiterunt homines, cum ministrarunt materiam, ex qua possem accipere carnem. Addo, cumulatissimè mihi satisfactum tali dono, esseq; illud ingens, & permagnum. Verùm sciant etiam, quòd ego vices reddidi, easque tali officio, ac dono longè superiores: Nam si *Verbum Caro factum est*, ego illis, qui carnem præbuerunt, è contrâ *dedit potestatem filios Dei fieri*, & pro carne Diuinitatem rependi. Et nullum mihi culum exhibuerunt, quem ego non abundè compensauerim, idque non solum post acceptum ab eis officium, sed etiam ante omne illorum meritum, proptereaque S. Ioannes prius dicit: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*, quam quòd *Verbum Caro factum est*, donumq; concessit diuinitatis anterioris fuit officio ministratæ carnis.

Vetus controversia est sacrorum Interpretum, quid sibi velit illud ex Lucæ 2. c. *Et ipse Iesus erat incipiens annorum triginta, & putabatur filius Ioseph*. Concertatio ista est. Si ex Matre Virgine erat nasciturus Christus, quo consilio illa coniugata fuit Iosephi? Si per totum mundum disseminandum, & hominibus omnibus indicandum, & ab ijs tanquam fidei articulus credendum erat, quòd integerrima Virgo permanens esset, quæ Mater Domini futura, quid necessum fuit eam nubere, & tradi marito? Nonnè satiùs erat illam solitariam in recessu agere vitam, vt hoc etiam modo magis innotesceret tum illius integritas, tum magnitudo tanti mysterij? Fieri non potest, quin rei tam momentosæ aliquid subsit, & plurimum è re Dei fuerit, quòd illius Virgo Mater collocata in matrimonium fuit.

Omniò referēbat Christi, vt Mater illius, quam illibata semper Virgo mansura, marito copu-

laretur, inquit S. Anselmus, dicens: *Adoptionem originem ipse accepit, quia per adoptionem efficiamur Filij Dei*. Tam vehementer desiderat Deus suam ergà homines exerere, & demonstrare liberalitatem, & plurà reddere, quam ab eis acceperit, vt vulerit esse Filius adoptiuus Iosephis, & officium adoptionis ab illo accipere, vt haberet occasionem, quâ homines vicissim facere adoptiuos filios suos, & Dei posset. Nā quoties de ipsius existimatione, quam potentia, & liberalitatis ostentatione sibi constat, agitur, indagat modos, & occasiones, quibus eam manifestare possit, sic vt non videatur restrictus ergà homines, sed tam largus, vt duplo compenset quicquid ei exhibetur.

Hic est Dei modus dandi, qui dat omnibus affluenter. Iacobi 1. 5. *Dat sine vilo intuitu remunerationis, compensatque officia beneficijs multò præstantioribus*.

Probationem huius rei sufficientem habemus in historia Iobtis. Ademit illi Deus diuitias & liberos & pecora, & omnes opum facultates. Quo consilio istud fecit? Vt restitueret duplo auctiora. *Et addidit Dominus omnia quacunq; fuerant Iob, duplicia*; Iob 42. 10. Sed cur ei abstulisti, Domine, quæ reddere certum habebas? Cur? Vt palam faciam, quòd bis tantum repono, quantum accipio, & quòd pro re vna, quæ mihi offertur, quas, immò centenas restituo: *Centuplum accipiet*, quisquis pro me vel domum, vel fratres, vel aliud tale quidpiam reliquerit, Matth. 19. 29.

Volo hanc amplificare, & viribus augere commendationem. Quid fecit Iob, quando tantam rerum suarum stragem vidit? Obtulit seipsum, bonaque sua omnia Deo. Et quid posthæc? Obtulit illa cum patientia, & propterea per patientiam officium singulare præstitisse Deo videtur, ac diuersum ab eo, quod exhibuit cum liberos, & opum facultates obtulit. Deus verò his omnibus satisfecit, qui illi dedit & diuitias, & patientiam, & dupla omnia restituit, vt omnia essent prolixè remunerata, quando & bona reddidit copiam maiore, quam abstulerat, & patientiâ illum cumulauit, quâ fortiter tolerare ærumnas suas posset.

Hæc fuit cogitatio Sancti Basilij Magni, cuius sunt ista: *Duplicata diuitia in eius domum vndiq; confluxerunt, & alteram partem, velut qui nihil amiserat, haberet, alterâ verò patientia merces iusta esset*. Sic ille in hom. *Quòd non inharendum rebus terrenis, velut alijs verbis dixisset: Non putet homo, se aliquid perditurum ob hoc, quòd det illud Deo, nam*

nam si ei dat suas diuitias, ille reddit duplicatas, nec contentus soluisse quod sibi datum, etiam modum, quo datum, remunerat. Cùm enim Iob suas facultates ei cum patientia obtulerit, ille ei omnia duplicia reddidit, ipsamque patientiam dedit, qua cum obtulit, & sic cumulatifsimè illum remunerauit. Obonitatem Dei! Felices, qui tibi seruiunt, quia tam diuitem officiorum suorum remunerationem accipiunt.

Atar, mi Domine Deus, quanquam hæc tibi res ex voto hæcenus successerit, atque eo nomine tibi gaudeas, veniet tamen tempus, in quo mirum tibi videbitur, omnes tuas erogasse, & consumpsisse facultates. Sancta Anna tibi occasionem exhibebit, quâ cogaris quærere modum, quo illi satisfacias. Offeret tibi dono Mariam purissimum sui ventris fructum. Si nunc pro nobilis ingenij tui liberali conditione, de qua diximus, remunerare eam duplò velis, nescio, Domine, ubi reperire possis duas tales Marias, qualis est vna illa Sanctæ Annæ Filia.

S. Petrus Chrysologus ser. 25. ait, tibi id solenne esse, vt pro vno centum reponas, cùm avari mundi sordidus mos habeat, vt vix vnum pro centum reddat. *Usura mundi centum ad vnum, Deum vnum accipit ad centum*, inquit ille ibi. Cùm ergò sancta, & benedicta Anna cum ardentissimo amore filiolam suam trimulam in Templo tibi oblatam dedicarit, obligaberis, Domine, pro vna eiusmodi filiola centum alias tales, tam bonas, & sanctas reddere,

Hic verò hic velut perplexa fuit maiestas Dei hic velut incerta consilij, & modi, quo sanctæ Annæ bis tantum pro vna filia Maria restitueret. Itaque vt tantum debitum lueret, decreuit seipsum facere nepotem Sanctæ Annæ, & pro centum Marijs vnicam suam Regiam, & diuinam personam reponere, quod fecit, quando ipse nepos, & Filix Filius factus.

O Sancta, & gloriosa Mater Anna, latentur, & exultent tecum omnes creaturæ propter tuam sanctitatem, & prudentiam, quia inuenisti modum, quo Deum tibi deuincires, & obstringeres!

S. III.

Conuenienter factum, quòd Maria fuit Filia Sanctæ Annæ, vt euaderet omnem culpam, præcipuè originalem, & esset fortis inter arumnas.

Agamus in hoc discursu de cælesti desponsatione Sanctorum Ioachim, & Annæ, eaque tam ve-

tere, quàm nobili, quæ inter ipsa coeli, ac terræ primordia iam tunc præuisa fuit. *In principio creauit Deus cælum, & terram*, & ambo quodam velut matrimonio copulauit (quæ fuit philosophorum quorundam opinatio) verum *terra erat inanis, & vacua*, eamque ob causam cælum, maritus eius, triste erat, tantumque non contabescere mærose, atque ad contestandum suum luctum tenebris vultum suum velut obnubebat: *Tenebra erant super faciem abyssi*. Et reuerà quis non doleat, non lugeat maritus, qui sterilem, & infæcundam suam videat uxorem?

Sic omninò accidit beatis his coniugibus Ioachim, & Annæ, quorum ille cælum erat per suam puritatem, hic terram suâ sterilitate referebat, ex qua plurimus illis mæros nesciebatur, fiebatque, vt luctuosam in tristitia vitam agerent.

Volo hic laudum, quæcunquæ sanctæ Annæ tribui possunt, maximam aduertaris. Res longo vsu comperta est, quòd lapidosa est terra, quæ non fecunda frugum. Superuacaneum est cômemorare loca, quæ cùm alioquin sint sterilia, saxorum tantum sunt feracia. Magna hæc Matrôna Anna sterile solum fuit, sed fecundum lapidum. Christus lapis fuit. *Petra autem erat Christus*, inquit Apostolus 1. Cor. 10. Lapis fuit & Maria, vt dixit Isaias expectans incarnationem & aïens: *Emitte agnum, Domine, dominatorem terra de petra*, Is. 16. siue ex latomia, vel lapicidina Mariæ. Vt ergò lapides suum robur, duritiemque à sterili solo habent: Sic Christus, & Maria sui roboris partem magnam inde habent, quod sunt nepos, & Filia Sanctæ Annæ.

In rem, qua de agimus, peraptè cadit, quod Ouidius de sterili terra canit his verbis:

*Magna parens terra, lapidesq; in corpore terra
Ossa reor dici, tacere hos post terga subemur.*

Magna parens illi terra dicitur, quia Mater communis omnium est. Sed hoc velim notetis in verbis profani poëtæ, quod ait, *lapidesq; in corpore terra ossa reor dici*. Ossa ergò terræ lapides vocat, eò quòd suum esse accipiant ab eius sterilitate.

Fructus, quos infœcunda Sanctæ Annæ humus protulit, fuerunt lapides, Christus, & Maria. Itaque hi fuerunt illius ossa, sortitudo & consequenter Sanctæ Ecclesiæ.

Et ne hic conceptus solo talis poëtæ dicto nitatur, loquatur Guerrius Abbas, & quid de hac re sentiat, edicat: *Si petra Christus, Si ait Apostolus, non degenerat à Matre Filius, quando & ipsa petra nomine censetur*, de qua paulo post subiungit: *Ad-*

uersu illecebras peccati tota insensibilis erat, & lapidea. Sic ille ser. 2. de Annunt.

Beata illa sanctæ Annæ sterilitas, quia fructus, quos produxit, lapides fuerunt, & lapides tales. Respondeamus nunc titulo discursus, & ostendamus, congruè factum, quod Maria Annæ Filia fuit, ut absque originali culpa nasceretur, & omni peccato vacua esset.

Est quidam in Prouerbijis Salomonicis locus, qui plurimum pro purissima conceptione facit Mariæ, & hinc perspicuus fiet. *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro, Sicut aquila in caelo, Sicut colubri super petram, &c.* Hæc ille Prou. 30. qui hoc minimè omnium capiebat, quomodo serpens supra petram reptaret, nec tamen aliquod vestigium relinqueret.

Relinquamus eorum verborum corticem, & nucleum scrutemur, atque ad sensum mysticum transeamus, quem S. Ambrosius in lib. 1. de Salomone sic enudat: *Diabolus in ipsis natalibus mundi inuenit corruptibilem terram Adam, & Eua libenter audientem, qua eum locutus est. Fecit in auribus semitam, fecit in pedibus, quibus interdictum fuerat ster ad arborem, fecit in manibus, à quibus contrahata sunt poma.* Protoparentes nostros inter ipsa recens nati mundi primordia fraudibus suis, & tentationibus veterator dæmon appetijt, inciditque in mollem semitam aurium, quas illi faciles ad omnia, quæ dicebat, præbebant, & pedum, quibus prompèbant, quo ille volebat, & manuum, quas in veritum fructum leuiter, præciterque extendebant.

Posthæc eodem ausu, inquit Ambrosius, adijt Christum, & Mariam, præsidens, hoc in eis posse effigere, quod in Adamo, & Eua fecerat. Sed per Ioachim, & Annam (quæ quod sterilis terra esset, duos lapides nepotem, filiamque genuit) factum est, ut viam in eis non reperiret. Et propterea infert S. Ambrosius. *Ideo serpens in terra vestigium non fecit.* Hinc iam clarus euadit ille Prouerbiortum locus, apertumque quod tantam adferebat Solomoni admirationem, cum intelligere non posset *Sicut colubri super petram.* Conueniens ergo fuit, quod Maria esset filia Annæ, ut libera esset ab omni culpa.

Nota Lector. Quod hic autor Ambrosio tribuit, dixisse, quod serpens diabolus post circumuentos primos parentes adierit Christum, & Mariam, ad secus habere, nam Beatissima Virginis, quod ad eam rem attinet, prorsum non meminist, sed c. 3. libri de Salomone sic tantum ait: Hanc petram Dominum no-

strum esse ambigere non debemus. Serpens autem ex ipso nomine, quod sit callidior omnium bestiarum, apparet, quod est diabolus, qui in corpore hominis, quod Christus induerat, nulla malitiæ suæ potuit imprimere vestigia, quamuis illud ausus fuerit sæpè tentare. *Hæc ibi. Et posthac in fragmento, quod capiti quinto subijciatur.* Tunc serpens potuit in primitium hominem quasi in puluerem vestigium facere, peruenit ad petram, quæ est Christus (talis enim factus erat Adam ex limo, qualis & Christus est ex Virginis utero) vidit hominis similitudinem, sed coopertam corpore cognoscere non potuit maiestatem. Potuit & ipsum tentandum aggredi, sed Christus nec obtemperauit, nec iratus est, quia ira opus est diaboli. Sed quia diaboli contempta sunt verba, serpens in petra vestigium non fecit. *Hæc ibi iterum. Quid ibi de Maria ab originis peccato seruata? Volo ergo interpretari lapsum memoria, quod de Maria eruditus autor addidit. Nam si meditato adiecisset, parum honorifice pro magna Dei Parente fecisset, quæ cum infinitis Patrum encomijs perspicue celebretur, non requirit ad sui commendationem verba vel Ambrosij, vel alterius falsata, assumensque alienis aucta. Et sententia ipsa, quæ pro Immaculata Virginis Conceptione pura militat, & validiora habet argumenta, quam ut autoritarum vitiosarum admiscula adhibere necessum habeat.*

Intelligemus iam (quod velut in parenthesi dixerim) quare dæmon lapides ad tentandum Christum adhibuit. Si periclitari omnipotentiam Christi voluit, mille alijs modis satisfacere suo illi desiderio potuit. Cur ergo lapides conquisiuit, attulitque, & obtulit, ut eos in panes verteret, inquitens: *Dic & lapides isti panes fiant?* Res est, quod Christus, & Maria cum essent lapides, erant ab omni culpa liberi, propterea dæmon sic iræ exarsit aduersus lapides, ut omnes in aliud quiduis transmutatos, prorsumque confectos, & perditos cuperet, eamque ob causam lapidibus ad tentandum est usus.

Reuertamur ad Sanctam Annam, inter cuius præcipuas laudes hæc vna, quod Parens Mariæ fuit, nam & causa fuit, quod illa sine labe originalis peccati concepta. Diximus iam ex S. Epiphanio, quod Ioachim idem est, quod *preparatio Domini.* Idem nomen tribuere possumus gloriosæ huic Matræ, nam intrâ eius uterum Deus omnium salutem præparauit. Poterat, si dicere fas est, quæri Spiritus S. de alijs duabus Sanctissimæ Trinitatis Personis superatus, quod ab illis processionibus fuisset. Pater generat Filium, Pater & Filius simul spirant Spiritum

tum Sanctum, hæc verò tertia Persona nec generat, nec spirat. Cùm autem Spiritus Sanctus cupidus esset etiam se communicandi, traditus ei fuit Sanctæ Annæ vterus, vt illum præpararet, & Filia fecundaret, in quam exornandam posset se copiosè ad stuporem vsque exonerare, & effundere.

Vnum è plurimis beneficiis, quæ in illam contulit, istud fuit, quòd in beato Annæ vtero quibusdam gratiæ vallis eam obmunivit. Ibi enim dæmonis arrogantia, & peccatum originale oppressa fuerunt. Neque exigua est hæc beatæ Annæ commendatio.

Fortean hoc est illud, quòd sancto Ioanni occurrit, quando in sua Apocalypsi c. 12. vidit mysticam illam vestitam sole mulierem, post quam draco flumen aquæ fudit, vt eam ad se raperet? Euasit illa tamen libera, terra enim ingenti hiatu totam, quæ incommodare poterat, aquam hausit. *Misit serpens ex ore aquam post mulierem tanquam flumen, et eam faceret trahi à flumine.* Hæc ille ibi v. 15. vbi mox subdit: *Et adiuuit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbit flumen, quod misit draco ex ore suo.*

Anna mater, quam grandæua senectus iam terram fecerat, tantum auxilium habuit à Spiritu sancto, vt eius vtero fuerint euerse, & dissipatæ culpæ originalis machinationes, quæ filiæ ipsius minabantur. Illa fuit, quæ absorbit flumen aquæ, quòd ex ore draconis erumpebat, & in certam Mariæ penitentiam vertebatur, n̄ haustum fuisse, priusquàm ad eam perueniret.

Hæc est veritas, quam Spiritus factus c. 6. Canticorum docuit, cum de Maria loquens ait: *Vna est mater mea, electa genitrici suæ.* Duas hic illi matres assignat, vnã quæ genuerit, de qua dicit, *Electa genitrici suæ*, alteram remotam, quæ est terra, siue sepulchrum, cuius matris fuit vnica filia.

Quòd cuique nostrum sit duplex mater, id Iob his verbis indicat: *Nudus egressus sum de vtero matris meæ, et nudus reuertar illuc.* Iob. 2. 21. Ad vterum matris, quæ illum enixa erat, redire non poterat. Ad quem ergo? Ad sepulchri, siue matris terræ ventrem, de quo dicit: *Nudus reuertar illuc.* Ex his iam perspicuus erit sensus illorum de Canticis verborum: *Vna est mater suæ, electa genitrici suæ.* Duas matres habuit Maria. Vna fuit Sancta Anna, quæ vitam illi dedit, altera sepulchrum. Et sicut filia sepulchri vnica fuit eò quòd sepulchrum neq; corruptione, neque serpentibus ipsam offendit, velut alias filias Adæ fecidit, & inquinavit: Ita

& fuit vnica matri suæ Annæ, quæ vitam dedit; nam cùm aliæ filiæ alios suarum matrum faciant sepulchra animarum Originali peccato mortuarum, Virgo suæ matris vterum fecit paradisum deliciarum, & thesaurum gratiarum, vt propterea meritò de illa dicatur: *Vna est mater suæ, electa genitrici suæ;* vnica tumulo, in quo à vita recepta, vnica Annæ, à qua in vitam concepta.

Conceptus liberorum fuit primæ matri nostræ datus pro supplicio, cui dictum: *Multiplicabo arummas, et conceptus tuos, in dolore paries filios;* Gen. 3. 16. Istanè verò maledictio fuit, quòd editura esset liberis? Omnino & quidem grauis maledictio. Cùm enim filios procreatura esset, venter eius futurus erat quidam infernus, vt qui non nisi in peccatis concepturus. Vterus foeminæ grauidæ est sepulchrum infernale, quamuis enim corpus viuum intus habeat, habet & animam mortuam originalis noxæ veneno. Venter autem beatæ Annæ thesaurum absconditum, Mariam dico, includebat.

Sanctus Iob ait: *Quare data est terra his, qui expectant mortem, et non venit, quasi effodientes thesaurum?* Iob 3. 20. 21. Erant, qui ibant inuestigatum thesauros, cùmque in vterum grauidæ fortè incidissent, arbitrati reperisse thesaurum, inueuerunt sepulchrum, atque in illo animam conceptam, & mortuam in originali peccato. At qui alium sanctæ Annæ explorabant, opulentum inuenerunt thesaurum, hoc est, filiæ illius animam sine illa genitali labe conceptam.

Nonne hoc est, quod sanctus Dauid de conceptione Mariæ loquens ait: *Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me?* Psal. 72. Quando mundus intrà tenebras suas excepit cæteros posteros Adæ in principijs natiuitatis eorum, tunc beatissimam Virginem, quo momento concepta fuit, in gloria excepit fecitque Deus ex vtero S. Annæ pulcherrimum quandam montem Thabor. Sanctus Remigius ea verba sic declarat: *Tenuisti manum dexteram meam, id est, meam potentiam circumstisti (fortè iuuisisti) ad hoc, et esset in dextera acquirens potiora, celestia et delicta, et non terrena.* Semper fuit Virgo à dextris Dei, sic vt nihil ei terrenæ contagionis adhærerit. Cùm ergò in sua conceptione suscepta fuerit in gloria, ista gloria necessariò est partus gratiæ præseruantis.

Ex Ecclesiæ morè mors hominum sanctorum vocatur natalis eorum, quia mori in gratia est nasci ad gloriam, ac propterea Sanct. Petrus Chrysologus serm.

ferm. 127. de sancti Ioannis Baptistæ decollatione ait: *Ioannes de morte sua natus est, de natali suo mortuus est Herodes.* Percunctor. Quorumnam sunt partus ii natales dies, quibus sancti admittuntur in gloriam? Palam est dici debere, esse partus gratiæ. Ergo si Virgo cum Deo de sua conceptione loquens dicit: *Et cum gloria suscepisti me;* manifestum est, quod & hæc gloria sit partus gratiæ præseruantis. Felix, & beatus uterus sanctæ Annæ, quia factus quasi cælum quoddam.

Videamus illud, quod Ecclesia de sancta Anna canit dicens: *Sicut spina rosam genuit Iudæa Mariam.* Duas matres habuit Regina cœlorum, vnam remotam, quæ fuit Iudæa, alteram proximam, sanctam Annam. Itaque verba illa cantici Ecclesiastici, *sicut spina rosam genuit Iudæa Mariam,* de ambabus matribus intelliguntur, sed specialius de S. Anna, ea enim ipsam ex se enixa est. Scitis verò quâ obrem dicitur, quod Iudæa sic genuit Mariam, vt spina rosam.

Mihi difficultatem ea verba pariunt. Spina enim non gignit rosam, sed minacibus suis aculeis venustatem illius propugnat, ne quæ illam auidæ manus licentius carpant, pulchritudinemque eius delibent. Itaque flos iste, qui rosa dicitur, esse suum à radice, & astrorum influentiis accipit, spina rei alteri non seruit, nisi vt elegantiam eius aduersus liberas manus defendat. Et nihilominus Ecclesia, quæ nunquam fallitur, dicit: *Sicut spina rosam genuit Iudæa Mariam.*

Respondetur, tantum esse beneficium, quod spina rosæ suâ protectione præstat, quantum foret, si illam generaret. Sic & Ecclesia tanti facit defensionem, quâ Maria per gratiæ præseruantis auxilium inaccessa facta est peccato originis, quanti partum Annæ matris, per quem esse vitæ humanæ accepit.

Ex dictis habetur, conuenienter factum, quod Maria fuit filia S. Annæ, nempe vt absque originali culpa nasceretur. Hinc etiam perspicuè intelligitur, quàm multis gratiis, & eximiiis donis Deus adornauerit animam, & corpus huius matronæ, quam auiam sibi delegit.

Hunc conceptum alibi dedimus, verum hic est locus proprius. Sancti Hieronymus in historia de ortu Deiparæ, & Epiphanius de laudibus Virginis Mariæ affirmant, quod beatissima Virgo triennio suxit vbera matris suæ. Permirum est, quia insolens, quod tam diu vixit lacte materno. Quando enim pueri non sunt infirmi, aut non ægræ conditionis, primo statim anno abdicari consueuerunt.

Quid ergo sibi velit, quod beatissima Virgo, quæ integerrimam naturam sortita fuit, tam longo integri triennii tempore lacte materno potata & nutrita fuit?

Responsio facilis est, nempe quod lac matrum, moresque simul combibimus. Videndus hac de re Galenus de alimentis, & Plinius lib. 15. c. 13. & Aulus Gellius lib. 12. c. 1. qui ait, tam efficaciter mores cum lacte hauriri, *vt si ouium lacte habs, aut caprarum agni alerentur, in his lanam duriores, in illis capillam gigni duriores confect.* Cum ergo cum lacte mores infundantur, noluit Maria, quo tempore domi apud parentes fuit, aliud quam lac suæ matris bibere, vt omnem illius sanctæ vitæ consuetudinem combiberet.

Superiori sermone, qui est de sancto Ioachim, euidenter demonstrauius, esse illum sanctorum omnium maximum, eod quod sit Pater Mariæ, & auius Christi. Itaque ex coniunctione necessitudinis, quam habet cum Maria, probauius primas illum inter omnes sanctos obtinere. Si ergo nunc ostenderimus, quod Anna propinquiore cognatione attingit Mariam, etiam satis comprobatum dabimus, quod illa post Christum, & Mariam supremum inter omnes beatos locum teneat.

Loquatur pro hac re sanctus Vincentius Ferrerius, qui in ferm. 2. de Natiu. Virginis sic ait: *Anna habuit maiorem participationem cum Virgine Maria, quam pater, quia patres propter negotium temporale paruum curant de pueris paruis, sicut fasciculum scolarum plus redoles in illo, qui diu eum portat, quam in eo, qui solum tangit. Sic est in proposito, quia pater in generatione filii facit, ac si daret fasciculum scolarum matri, & recedit, sed mater portat in vtero, & post natiuitatem lactat, tenet in brachiis, osculatur, ideo Ioachim paruum fecit, & sanctior est Anna.*

Plus habuit Maria ex sanctissima matre sua Anna, quam ex venerabili patre Ioachim. Arctius fuit illa semper coniuncta sanctæ Annæ, quæ illam nouem mensibus in vtero suo circumgestauit, & posthæc suis vberibus lactauit, semperque in sinu, & brachiis siue dormientem, siue vigilantem habuit. Hæc sanctæ Annæ excellentia tanta est, vt neque Angelus quidam satis illam pro dignitate prædicare posset.

Fuit hæc gloriosissima sancta martyr spei iam velut perditæ conceptus liberorum. Abraham quoque fuit martyr spei, sed non quantum Anna, quia de illo ait Apostolus ad Rom. 4. quod *contra spem in se credidit.* Sara, & formosa Rachel similiter fuerunt

runt martyres sp̄i toto eo tempore, quo fuerunt improles. Sed quando earum rogatu mariti ingrediebantur ad ancillas, atque ex illis generabant liberos, habebat earum spes illud interim qualecunque leuamen, & fulerum, quo nitebatur. Verùm sancti Anna, & Ioachim tam diuturno fuerunt torti desiderio liberorum, quàm longum fuit tempus, quo caruerunt prole. Exhibeamus nos deuotos ergà hanc sanctam, quia qui erga hanc, idem erga Deum, & Mariam pius fuerit, & sic plura habebit subsidia gratiæ, quæ est pignus gloriæ, *ad quam nos, &c.*

In Solennitate Sancti Patriarchæ Ioseph, Sponsi Beatissimæ Virginis Matris Dei.

Autore Ad. R. P. M. CHRISTOPHORO de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ord. Prædicatorum.

Cùm esset desponsata mater IESVM MARIA IOSEPH, antequam conuenirent, inuenta est in utero habens de Spiritu sancto. Matth. i.

Inter multas metaphoras, & similitudines, quibus Diuinus Spiritus in Canticis voluit declarare suæ Sponsæ excellentiam, & gratias, hæc vna fuit, quòd illam *fontem signatum* vocauit Cant. 4. Sanctus Ambrosius exponens ea verba ait, fuisse Sponsam signatam sui sponsi figurâ, & representatione. Vt enim in aqua clara, & crystallina fontis representatur vultus eius, qui se in ea aspeçtat: Ita sponsa debet esse talis, vt in ea reluceat viua illius sponsi imago, sic vt qui eam intuetur, in illa videat sponsi veram effigiem.

Secundùm hæc cùm beatus Ioseph sit Sponsus Mariæ, qui hanc aspiciat, conspiciet in ea Iosephis imaginem. Et si per illum sponsum volumus intelligere Spiritum sanctum, Maria fons erit, in quo hunc spiritum, simulque sanctum Iosephem intueri licebit. Et cùm Maria sit fons pellucidus, in

Tom. IV,

quo hi duo Sponsi elucent, necessum est dicere, quòd Ioseph quidem non est Deus, magnam tamen habet cum illo similitudinis affinitatem, eamque tantam, vt eadem Virgo & Spiritus Sancti effigiem, & Sancti Iosephis referat imaginem. Accedamus ad pulchrum huius fontis marginem, vt nobis representet Deum, atque hoc modo cognoscamus, quis sit sponsus illius Ioseph. Vt verò quæ dicturi sumus, in gloriam Dei, & commodum nostrum resulent, rogemus Virginem gratiâ plenam, vt gratiam nobis obtineat, quod faciet, si eam cum Angelo salutauerimus, dicentes: *Aue Maria, &c.*

S. I.

Sanctitas Iosephis videtur habere aliquid immensitatis, quæ scilicet meruit, vt esset Sponsus Mariæ, quod tale est, quale si fuisset innumerabilem reginarum, earumq; superarum, & magnificentissimarum coniux.

Cùm esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph, &c.

VT de his tam mysticis, & eximijis sponsalitijs agam, percommoda mihi videntur ista ex Isaiæ c. 4. verba: *Et apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa, dicentes, panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo innocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.* Literæ sensus hoc volebat, quòd Ierosolymorum vrbs tam miserè vastanda esset, tantamq; stragem passura, virorum maximè, vt septem mulieres fortunatas se putaturæ essent, si vni communi marito copulari omnes possent.

Sancti Cyrillus, & Cyprianus in lib. de exhortat. martyrij intelligunt eum locum de Christo Domino nostro, & septem donis Spiritus Sancti. S. Augustinus in qq. Vet. Testamenti q. 407. exponit de Salvatore nostro, & septem ecclesijs Asiæ.

Ego accipio ea verba de felicissimis sponsalitijs Mariæ, & Iosephis. *Septem ergò mulieres, quæ apprehendent virum vnum,* Maria est, quæ cùm vna esset, instar innumerabilium reginarum fuit, quando viro vni desponsata. Et volo vos scire, quod hic sensus non est allegoricus, sed literalis, meâ quidem opinione, atque, Isaiam, cùm illa dixit, fixos in hæc fortunatissima sponsalitia habuisse oculos. Vocat Mariam septem mulieres, quia scriptura consuevit personas regias, quarum merita plurima, &

Cc

virtutes

virtutes singulares, non vulgari, sed septenario nomine donare, eò quòd hic numerus determinatus pro indeterminato accipiatur, & denotet pluralitatem, quã reges se efferre seu verbo, seu scripto solent. Rex cum vnus sit, de se tanquam de multis loquitur, cum dicit: *Nos Don Philippus per Dei gratiam rex, &c.* Ita Virgo cum esset reginarum, quas solum, cœlumque vnquam nouit, maxima, vna innumerabilium reginarum instar erat, ac propterea *septem mulieres* eam Propheta nominat, inquiring: *Apprehendent septem mulieres Virum vnum*; quod perinde fuit, acsi dixisset: Vna, quæ valet quantum innumeræ, nubet cuidam viro.

Et quod hoc mos loquendi scripturæ habeat, vt magni meriti hominem vnum septenario numero, & nomine multitudinis donet, videre licet in Samuele, de cuius sterili matre ait, quòd *peperit plurimos*, 1. Reg. 2. quando solum illum enixa est, qui tam insignis Propheta futurus erat. Et quod noster vulgatus textus habet, *peperit plurimos*, id LXX. transtulerunt, *peperit septem*. Idem videre licet in Dauide, qui tamen vnus esset, dicebat de illo tamen quidam consiliarius 2. Reg. 18. *Tu vnus pro decem millibus computaris*. Et cum Moyse loquens Deus Exodi 3. inquebat: *Ingredieris tu, & seniores Israël ad regem Egypti*. Et cum eos, qui regem illum adierunt, recenseret scriptura, sic habet: *Ingredi sunt Moyses, & Aaron, & dixerunt Pharaoni, &c.* Erumpit hic Caietanus, inquiring: Vbi sunt isti seniores populi Israël, quos Dei iussu comites adhibuit Moyses, quando Pharaonem conuenit? Respondit quæsito ipse Caietanus, dicens, istos seniores fuisse Aaronem, qui cum magnorum meritorum vir esset, scripturæ multorum instar fuit. Verba Caietani sic habent: *Loco seniorum subrogatus est Aaron ad legationem*. Hæc loca sufficiunt ad probandum, quòd vnus quidam magnæ existimationis, & præclari nominis homo nomine multitudinis effertur.

Reuertamur iam ad prima Isaïæ verba, *Apprehendent septem mulieres Virum vnum*, hoc est, Maria electa Dei Mater, & significata per septem illas mulieres, desponsabitur viro. Et diligenter notandum illud, quod dicitur, *apprehendent*, quo verbo Apostolus vtitur ad exprimendam coniunctionem hyposthaticam Dei, & naturæ humanæ, dicens Hebr. 2. 16. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*. Ergò Isaïas, vt indicaret verum & reale fuisse inter Mariam, & Iosephum coniugium, vsus fuit eodem verbo, dicens: *Apprehendent*

septem mulieres Virum vnum. Atque vt videatur altitudo, in quam Deus Iosephum euexit, legunt LXX. *Apprehendent septem mulieres hominem vnum*, scilicet ex omnibus hominibus, & omnium maximè vnicum, ad hoc vnice, ac singulariter delectum, vt ei Mater Dei nuberet. Ex quo colligitur, virtutes, & merita, & gratias Iosephitis habuisse quædam vestigia immensitatis, vt qui dignus fuerit matrimonio copulari Regina, quæ vna innumeris Reginis qualibuscunq̃ antecellit.

S. Isidorus in lib. Etymolog. ait coniugium deriuari à iugo, & esse conuictum duorum, qui commune iugum ferant. Supposito autem, quòd Deus vno cummuni iugo constrinxit Mariam, & Iosephum, certum est omnium Sanctorum Sanctissimum, & eminentissimum delegisse, vt qui vnum cum Maria iugum ducturus esset, eam, quantum fieri posset, exquaret. Nisi enim talis illi socius datus esset, sola totum iugi onus Virgo portasset.

Ad confirmationem huius veritatis facit, quod Deus Deuteronomij 22. 10. præcepit, ne vni aratro bos, asinusq̃ iungerentur, dicens: *Non arabis in boue simul & asino*. Bouis altior est, humilior asini statura. Itaque bos solus totum pondus tolerasset, si coniugatus asino fuisset. Sic & iniuria Mariæ fuisset, nisi sponsus illi, cuius sublimis vitæ sanctitas, datus esset, qui partem matrimonialis oneris excepisset. Sed nulla illi facta est iniuria, quia Sponsus illi datus qui omnium hominum optimus esset.

Illud Ecclesiastici 24. 18. *Quasi Palma exaltata sum in Cades*, alij sic transtulerunt: *Quasi Palma maritata sum in Cades*; tanquam Virginis verba sint, quæ se velut palmam adstrictam matrimonio dicat. Cui verò? Alteri palmæ, nempe Iosepho, de quo Ecclesia in officio Sacrosanctæ Missæ ait: *Iustus & palma florebit in domo Domini*, vt despondeatur alteri palmæ, quæ est Maria. Alij Sancti, si cum hoc tam sublimi Patriarcha conferantur, sunt velut perpusilla quædam arbutulæ, ideòque iugales manus dare tam magnæ Dominæ formidassent, quia coniugum debet ea esse paritas, vt idem pariter ferre iugum possint.

Pergunt illæ apud Isaïam: *Panem nostrum comedimus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum*, quæ si tanquam à Virgine ad Iosephum dicta accipimus, hunc habent sensum: Habeo meum ego mihi victum, vestitumque, neque mihi quidquam eorum, quæ ad illa spectant, deesse potest. Aliud proinde nihil volo, nisi vt coniunx tua Iosephitis

phitis appellari queam, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos. Sat mihi fuerit, si tanquam uxorem maritus inumbraueris.

Dicit illa Domina, habere suum victum. De illa affirmat S. Germanus in orat. de oblatione Virginis: *Ambrosiam nutrimentum per Angelum accepit, & Andreas Cretensis in com. de dormitione Virginis: Non autem communem cibum accepit.* Itaque si Ioseph eam nutricari noluisse, habuisset illa cibum, quem è cælo Angeli adferebant. Vestem vnam habuit, qua cum in templo à Sancta Anna oblata fuit. Hæc cum crescente creuit, eaque ad mortem vsque vsa fuit. Similis ergo hæc vestis erat tunicæ Christi, quæ cum etiam creuit. Idem priuilegium concessum fuit ijs, qui annis quadraginta per desertum ambulauerunt, vt eorum vestitus cum humanis corporibus æqualiter aufereret, nec diturnitate tanti temporis inueterasceret, & consumeretur. Multò ergo magis nobis persuasum esse debet, id gratiæ præstitum etiam beatissimæ Dei Parenti. Ita dicit sapientissimus Idiota in lib. de laudibus Virginis Mariæ: *In Maria omnia priuilegia Sanctorum congesta sunt.* Et hoc est, quod ibi dicitur: *Panem nostrum comedemus, & Vestimentis nostris opersemur, &c.*

S. II. Qui eandem telam pertexit.

Expendamus verba sequentia: *Tantummodo inuocetur nomen tuum super nos*, quæ eiusmodi sunt, ac si Virgo beatissima apertius diceret. Alium, quàm Iosephum, qui me vt sponsus inumbret, nolo: Huc facit illud ex Canticis: *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios, sub umbra illius, quem desideraueram, sedes.* Cant. 2. Sancti Bernardus, Apponius, Rupertus Abbas exponunt hunc locum de Maria Sponsa, & Sponso Iosepho. Premenda verò in illis verbis ista: *Sub umbra illius, quem desideraueram, sedes.* Ad sensum scripturæ sedere in umbra, siue inumbrari, idem est, quod marito copulari, siue desponsari. Sic notant Interpretes in illud Lucæ 1. *Spiritus sanctus superuenies in te, & Virtus Altissimi obumbrabit tibi*, quod perinde est, ac si dixisset: Sponsus erit tibi, & officium mariti exhibebit, atq; ex illo intra viscera tua concipies.

Cum his congruit verbum *nubo*, quod propriè significat, integro, aut inumbro. Itaque cum Sponsa ait: *Sub umbra illius, quem desideraueram, sedes*, perinde id est, ac si Virgo Mater dixisset: Inueni in Iosepho Sponsum, qualem animus meus expetisse-

re sciuit, cum illo legitimi matrimonij nexu copulabor.

At si umbram Sponsa quærebat, apud alias arbores malo magis frondosas, & opacas inuenire eandem poterat. Cur ergo cum pomo potiùs, quàm arbore alia dilectum suum comparat? Respondet Philo Carpathius, cæteras arbores, quæ ex umbra sunt celebres, in quibus platanus, & populus, & aliæ tales, esse in fruíferas, pomus verò & umbram facit, & fructus. Ratio verò spiritualis, cur Sponsa Sponsum non cum sterilibus arboribus confert, ea est, quòd arbores feraces sunt symbolum iusti, de quo David ait: *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Iam cum soleant ad margines fluminum nasci platanus, salices, & populi, quarum grata est umbra, non sequor de talibus, inquit David, se de ligno, quod fructum suum dabit in tempore suo. Fructifera enim arbor esse debet, quæ iudicium iusti.

Sed quandoquidem cum arbore fructuosa comparatur iustus, quare cum vna maximè pomo? Causam reddit Philo Carpathius hanc, quòd arbor ista fuerit hieroglyphicum amoris conjugalis, quorum symbolorum pleni sunt autorum profanorum libri, & vnus hic Canticorum liber habet plures versus, in quibus eandem significationem videre liceat.

Id verò in umbra, quæ S. Ioseph vt Sponsus Mariam inumbravit, plurimam laudem meretur, quòd eisdem effectus habuit, quos umbra, quam eidem Virgini Spiritus sanctus tanquam Sponsus fecit. De hac posteriore obumbratione, siue desponsatione (quod idem est) dicebat Angelus ad eam: *Spiritus Sanctus superuenies in te, & Virtus Altissimi obumbrabit tibi.*

Tres expositiones habent ea verba. Prima est, quòd illud, *obumbrabit*, ita debet accipi, vt significet idem, quòd Spiritus Sanctus in se suscipiet officium Sponsi, quia ille solà suâ virtute, nullâ viri accedente operâ, incarnationem verbi operatus fuit. Hunc modum inumbrandi imitatus fuit S. Ioseph, quanquam cum nonnulla differentia. Ambo fuerunt Sponsi Virginis absque detrimento, vel offensione Virginitatis illius. Spiritus S. formauit humanitatem Filij Dei intra secretum vteri Sponsæ suæ. S. Ioseph auxit illam humanitatem in publico, nutriendi puerum Deum.

Secunda expositio est S. Augustini ser. 50. dicens, illud *Virtus altissimi obumbrabit tibi*, tale fuisse, quale si dixisset: *Ne timeas Maria æstum libidinis, quia potentia Dei tanquam umbraculum te ab ardore libidinis*

libidinis defendit. Iuffa ergò fuit non timere iacturam Virginitatis, eò quòd Spiritus S. cum omni puritate formaturus efferet in vtero eius Filium Dei, inumbraturusque & integram feruaturus eius Virginitatem. Tantundem suã vmbra fecit S. Ioseph, ac propterea S. Augustino, & Bernardo dicitur *causos Virginitatis Mariæ.*

Tertia est S. Bernardi, dicentis, quòd Spiritus S. obumbravit Virgini, quia per illum factum est, quòd mundanorum oculi uillum acceperunt ex ea offendiculum. Tantundem fecit & Ioseph. Hunc ergò accipio, quàm ingens sit sanctitas Iosephi, quæ suã vmbra idem potuit tegere, quod Spiritus S. hoc est, magnitudinem Mariæ.

De celebri illa muliere Debhora dicit liber Iudicum c. 4. *Iudicabat populum in illis diebus & sedebat sub palma.* Tribunal ergò illius vmbra palmæ erat. Tostatus de hac muliere ait, collocasse ibi suum tribunal, & quia vivebat ex illa palma voluisse ibi subsistere, vt omnes, quotquot illam consilij ergò requirerent, scirent ibi inuenire posse.

Hugo Cardinalis aliam reddit rationem, inquit, quòd tunc adornabatur bellum aduersus Sifaram, consilium autem belli sub palmæ conueniebat, vt bono prognostico efferet, quòd palmam à suis hostibus essent reportaturi.

Si quis me interrogaret, quamobrem Virgo sederit sub vmbra Iosephi, responderem id fecisse, primum, quia Ioseph illam sui laboris fructibus sustentaturus erat, deinde vt qui Mariam quærere vellet, sciret propè Iosephum reperire semper eam posse. Volo dicere, mi frater, quòd pietatem ergà Mariam reperire queas in deuotione ergà Iosephum. Sicut enim filius per Mariam indagandus, ita per Iosephum quærenda mater.

Hinc colligitur, quòd mulier debeat esse vmbra viri, vt sicut vmbra corpus, ita maritum vxor sequatur, quocunq; pergat. Eam ob causam Angelus Iosepho, non Mariæ loquebatur, cum aiebat: *Fuge in Ægyptum;* Matth. 2. 13. Sed quare vel non hoc dicit Mariæ, vt eam cum marito suo? Non fuit necessarium hoc dicere. Palàm enim erat, Mariam esse vmbra Iosephi, cum efferet illius Sponsa, & sic eum secutura, quocunq; præiret. Perquam decens est, vt quemadmodum vmbra corpus sequitur, ita maritum vxor comitetur.

Iam vt reuertamur ad locum Isaiæ, quidquid de vmbra diximus, tantundem est, quantum si diceretur: *Tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, nee aliud à te, quàm Sponsi vmbra volo.*

Denique illæ apud Isaiam aiunt: *Aufer opprobrium nostrum,* velut mater Dei alijs verbis idipsum apertius ita dixisset: Si Ioseph fuerit Sponsus meus, ab ingenti me seruabit probro, vt ne ex vago concubitu concepisse putari queam, quod fieri potuisset, si me iniugem, simulq; grauidam vidissent. S. Ambr. in lib. de instit. Virg. c. 6. ait: *Maluit Deus aliquos de suo ortu, quàm de Matris pudore dubitare.* Maluit videri filius fabri lignarij, humiliusque tali patre ortus, quàm suspectam fieri Matris suæ integritatem si innumpta gestare vterum videretur. Addit ibidem Ambr. *Sciebat enim teneram esse Virginitis Verecundiam, & lubricam famam pudoris.* Sciebat quàm vitrea efferet puellaris integritas, quàm facile pudoris viror marcesceret, quàm facile puritatis fama etiam falsâ aliorum opinione contabesceret. Volens ergò Dominus pretiosam matrem ab omni mala suspitione procul abesse, fecit vt Ioseph acciperet eam coniugem, atq; ita omne opprobrium amoliretur, quod incurrere potuisset, si cœlebs fuisset, & prægnans. *Aufer opprobrium nostrum.*

S. III.

Tanta fuit sanctitas Iosephi, vt de primo occursum eam consideranti videri queat præiudicare honoris trium personarum sanctissimæ Trinitatis. Certe omnes illæ velut certatim illum magnificauerunt.

Videtur non satis decuisse cœlum, quod Ioseph tam Sanctus fuit. Nam merita illius tam & multa & sublimia, atq; excellentia, si de primo aspectu ea arbitreris, videntur incommodare honoris trium personarum diuinarum, & existimationi Virginitatis Domine nostræ officere.

Primum videtur non decuisse Patre æternum, quòd similem sui patrem in terris habuit fabrum lignarium. Nam illud patris nomen nulli vnquam, non Angelis, ac ne Spiritui S. quidem voluit permittere. In Concilio Tolerano vndecimo decretum fuit, vt Spiritus sanctus non appellaretur Pater Christi, sed autor incarnationis, & cooperator illius mysterij. Idem affirmat S. Augustinus in suo Enchiridio c. 38. Quale ergò illud est, quòd nomen patris fabri lignario conceditur? Quis non obstupescat, videns fabrum lignarium similem fieri æterno Patri. Quis non præ admiratione ad illum conuersus dicat: Vide, Domine, quòd existimationi tuæ officere videtur, quòd comparem habeas hominem tam vulgarem, & abiectum. Si Christo Filio tuo, Do-
mino.

mino nostro diceretur, Pater tuus hoc, siue illum præcipit, de quo Patre id accipiendum, cum duos habeat Patres, vnum in cælis, in terris alterum? Vide præinde, Pater æterne, conuenienter fiat quod tanta sit sanctitas Iosephi, vt Filij tui Pater dici in terra mereatur.

Deinde videtur etiam Filio Dei non satis honorificum, quod Patrem habeat Iosephum. Nam cum in mundum venerit, vt illum redimeret, & tanti semper duxerit esse Filium Dei, melius quadrare videtur in negotium redemptionis, si magnificentia insignem apparatus & luculentam ostentationem fecisset, quam quod fabri lignarij filius videri voluit, quod tale fuit, vt hostes illius per contemptum dicerent: *Nonne hic est filius fabri, & Maria?* Vide ergo, Christe Sancte, verum maiestati tuæ conueniat vocari filius Iosephi.

Ad hæc Spiritui Sancto nonnimis honorificum videtur, in tantam sanctitatis celsitudinem extulisse Iosephum, vt suæ Sponsæ Sponsus esse mereretur. Nam cum Spiritus Sanctus suam Sponsam amore prosequeretur infinito, cur ei secundum voluit addere Sponsam riualem in amore, qui generare zelotypiam possit? In Canticorum libro zelus comparatur cum sepulchro, quod omnia corumpit, & consumit, dicens: *Fortis est & mors dilectio, dura sicut infernus amulatio.* Cur ergo admittere voluit socium Sponsam, qui inflammare ad æmulationem queat? Er quis vnquam in mundo vidit duos Sponsæ vnus Sponsos? Id nimirum monstro bicipiti simile est. Viro vni vxores duas, tresue multæ nationes permittunt, mulieri vni maritos plures nulla concedit lex, aut patria. Videtur itaque id etiam Spiritum Sanctum minimè decere.

Demùm etiam Virgine Dominâ nostrâ non satis dignum videtur, quæ tanti æstimauit suam virginitatem, & puritatem, & recessum studiosissimè coleret, & latere vnice amaret, ne quid in publico de integritatis illius exsultatione decerneretur, *suisq;* vt Ambrosius ait, *non alienis moribus defendebatur.* Iam verò cum Sponsam accepit, per quem occultaretur mysterium Incarnationis, ex viro concepisse, adedque per illum virginitatis detrimentum passâ existimari cepit. Ergo & illi parùm conuenire videtur, quod Sponso est copulari.

Vultis videre quanta sit Iosephi sanctitas, qui talibus incommodis apud Sanctissimæ Trinitatis Personas effecit, vt ad ipsum ornandum excitarentur, dicerentque tum ipsæ, tum Regina cælorum, *Beatissimâ illius Patriarchæ virtutes nihil officere*

suo honori, adedque velut certatim illum magnificare studerent.

Pater æternus ait, aprum esse Iosepho nomen Patris Filij sui, quod tamen Spiritui Sancto concessum non fuit, vt ex Concilio Toletano vndecimo, & Sancti Augustini enchiridio paulò antè diximus. Hoc ergo tam honorifico nomine donauit Iosephum, vt Pater Filij Dei vocaretur, eamque paternitatem voluit non in terra solum esse in admiratione, sed etiam in cælo suam habere exsultationem. Sic enim ait Paulus Ephes. 3. *Pater à quo omnia paternitas in cælo, & in terra nominatur.* Quis non miretur, quòd in cælo præter æternam paternitatem sit alia, & coram illo Patre alter vocetur eiusdem Filij Pater? Hæc est ergo dignitas, quâ cohonestatur S. Ioseph, quòd in cælo quoque eius splendet paternitas, & coram Patre æterno Angeli eum tanquam Patrem Christi venerari debent, à suspicere. *Pater, à quo omnia paternitas in cælo, & in terra nominatur.*

Atque vt intelligamus, quanto honore cumulare Iosephum Pater æternus voluit, notandum quòd Spiritui Sancto, cum desponsata Maria fuit non alia dos, quam verecundia, ac virtutum illius data fuit. Sic enim ait Sanctus Ambrosius: *Dos virginis verecundia.* Beatissimæ Virginis tanta fuit verecundia, vt turbata fuerit, & totum vultum rubore perfusa, quando Angelum sub suo tecto vidit. Beato Iosepho desponsata fuit cum eadem dote, sed hæc re auctâ, quòd etiam Deo grauida erat. Hoc enim est, quod monuit Euangelista, dicens: *Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph.* In ea verba sic disserit S. Petrus Chrysologus serm. 46. *Sufficerat dixisse, cum desponsata esset Maria. Quid sibi vult sponsa mater? Si mater, non sponsa, si sponsa, non adhuc mater.* Immo & Sponsam illam accepit, quia Virginem intactam, & Matrem Dei, vt non solum verecundia, & virtutum opulentissimis copijs doratam, sed etiam toto Deo ditatam acciperet coniugem.

Nec qualecunque hoc beneficium est, quod Pater æternus S. Iosepho præstitit, quando illum coniugem fecit illius, quæ simul est purissima Virgo & Mater intacta esset. Hanc enim excellentiam sola ex omnibus mulieribus Regina cælorum habuit singularem, quando Iosepho vxor venit. Inter benedictiones, quas Iacob Patriarcha Filij suis sub horam mortis reliquit, quædam talis fuit, Gen. 49. *Omnipotens benedicat tibi benedictionibus Eberum, & Nuh.* Glossa interlinearis arbitratur, quòd Iacob habuit.

habuit oculos fixos in Mariam, cum ista precatus fuit, ut quæ his duabus rebus nempe Virginitate, & Maternitate ornanda esset. Verba Glossæ sic habent: *Vbera Mariae benedicta potum lactis Domino ministrantia, Sulus Virginalis, qua Dominum edidit nobis.* Harum duarum gemmarum præstantior, & pretiosior fuit virginitas, quod custodiendam tradiderunt Iosepho, cum Spiritui Sancto, maternitas seruandâ relicta fuerit.

Filius Dei ait, bene habere, quod Ioseph tam sit sanctus neque suo honori derogare ipsius sanctitatem, & perlibenter vocari ipsius filium, non solum quod sit purissimæ matris suæ sponfus, verum etiâ quia ea iure illi conveniat appellatio. Apud Iurisperitos quiddam tale queritur. Moritur vir relinquens uxorem à trimestri gravidam. Nubit illa quàmprimùm alteri, & post sex menses enititur filium. Quis pater illius dicetur, mortuusne maritus, an coniux viuus? Nescio quid iura nostra de hac re decernant. Atheniensium statuta habebant, viui filium dici debere, ut refert Herodotus, idque quod vxoris, simulque omnium, quæ utero gestabat, possessionem acciperet, qui eam duceret. Ioseph ergo simul Mariæ possessionem accepit, & filii illius, quem iam conceperat, & viuum in suo utero habebat, & iure factus est pater adoptiuus Christi Domini nostri.

Filium hominis persæpè seipsum vocauit Christus. Nec matris tantùm hominis filius fuit, sed etiam viri hominis filius dictus à matre, cum ad filium ait: *Ecce pater tuus, & ego dolentes quarebamus te,* Luc. 2. 48. Pater ergo Christi erat Ioseph, quamuis non naturalis. Quidquid filius, quo tempore est in potestate patris lucratur, id patri acquirit. Ita leges decernunt, *l. placet de acquirenda hereditate, §. agitur liberi vestri.* Iam Christus voluit subiectus esse Iosepho, erat enim, ut Lucas ibid. ait, *subditus illis.* Itaque meritis suis primo loco, & ante omnes Mariam & Iosephum locupletauit.

Et quamuis Ioseph reapse, & effectu non fuerit Christi parens, fuit tamen affectu. Et velut rex, quando ducibus, ac magnatibus scribit, omnes cognatos suos vocat, non quod tales sint, sed ut ostendat quàm eos amet, & honorare cupiat, & quia gaudet, quod tali sint erga se animi affectu, qualis cognatorum erga se mutuo esse solet: Sic Ioseph non fuit effectu pater Christi sed affectu, quia tam vehementer illum diligebat, ut Christus propterea titulo patris eum donaret, quibuscunquæ modis id fieri posset.

Meruit etiam hanc appellationem, quia fuit beneficium curatum Mariæ. Habet quidam beneficium simplex, vult illo se abdicare, traditque alteri Ecclesiastico, qui illi seruiat. Id beneficium respectu primi est simplex, respectu secundi autem, qui suam operam ad illud vertit, est curatum, recipitque pro suis officiis partem fructuum. Virgo respectu Spiritus sancti fuit opulentum beneficium. Tradidit illa se Iosepho, ut sibi seruiret, & gauderet prouentibus, hoc est, fructu ventris illius, qui erat puer Deus, qui hoc titulo fuit vocatus filius Iosephi.

Spiritus sanctus ait, sibi honorificum esse, quod in tam sublime sanctitatis cacumen exaltatus est Ioseph, nec quidquam suæ existimationi, aut magnitudini officere. Itaque voluit etiam cum Iosepho partiri opus incarnationis, velut ille facit, qui domum ædificat in vrbe Veneta, quæ constructa est in aquis. Respublica illa namque ædificat id, quod est sub aquis, cuius autem quod supra eminet, in præiactis fundamentis excitat: Sic Spiritus sanctus cum Iosepho diuisit opus incarnationis. Quod intus in occulto vteri virginalis faciendum erat, hoc Spiritus sanctus operatus fuit, construens humanitatis fabricam, ut propterea Beatissima Virgo Arnoldo Carnotensi in lib. de laudib. Virg. dicta sit officina *Spiritus sancti.* Quàm primùm autem natus fuit Deus infans, cepit sanctus Patriarcha suam operam ad illum adhibere in manifesto, & sacram eius humanitatem nutricari, ut paulatim exurgeret fabrica redemptionis, quem constituit *Domitium suæ matris solatium, suæ carnis nutrimum, solum denique in terris magni consilii coadiutorem fidelissimum,* quod optimè, & appositissimè in rem præsentem dictum à Sancto Bernardo homil. 2. super *missus est.*

Ad furtum duo latrones pergunt. Ut illis suum malefactum cedat benè, dum alter res depeccat ut alienas, alter illum tegit, ut furari secretius, securiusque valeat, & mox partiuntur furtum. Conueniunt Spiritus sanctus, & Ioseph, ut dæmoni adimerent notitiam mysterii incarnationis, ut ne si illud intelligeret, impedimentum afferret mori filii Dei, & redemptioni mundi. Hæc est doctrina sanctorum Ignatii martyris, & Basilii Magni & Hieronymi. Spiritus sanctus furtum fecit, hoc est, illum diabolo notitiam eripuit, ut illi acceptum ferre debeamus opus incarnationis: Beatus Ioseph autem ad eandem rem suo studio concurrat, tegens furtum, cum enim esset maritus Virginis, dæmon ex illo, & muliere per illum corrupta natus: Christum ar-

bitra-

bitratur, & hoc fuit Spiritum sanctum in hoc opere iuuisse. Diuiserunt lucrum & Spiritus sanctus quidem sibi gloriam accepit, quam inde habuit, quod autor mysterii incarnationis fuit, Iosepho autem hoc datum fuit, vt sponsus Mariæ esset, & pater Christi adoptiuus.

S. IV. In eandem rem differit.

Postquam Spiritus sanctus Virginem suam omnipotente virtute grauidam Dei filio fecit, videbatur etiam debuisse tanquam sponsus principalis carnem assumere, idque primùm, vt Virgini prægnanti patronus, & comes in omnibus necessitatibus adesset, deinde etiam vt puerum Deum enutricaret. Cum autem hoc non fecit, sanctum Iosephum pro sua persona subrogauit, vt is omne illius officium in eo mysterio obiret, & exequeretur: Hac de re sic ait Rupertus Abbas: *Ad omnes calamitates, & arumnas, quas ipse Spiritus sanctus ferre non poterat, pignora aut sanctissimum Iosephum.* Pignorare Ciceroni est alium pro se submittere. Vnde in IV. Philippica dicebat: *Mars in bello fortissimum virum pignorare solet,* nimirum quando Mars ipse castris adesse non poterat, strenuum quempiam pro se exercitus ducem subrogabat, qui aciem instrueret, & in hostes moueret. Cum ergo non contineret, vt Spiritus sanctus incarnaretur, pro se Iosephum suffecit, vt ille Mariam inter omnes ærumnas consolaretur, & nutricaretur, quod alioquin Spiritus sanctus velut ex officio facturus erat. Itaque Iosephus fuit quidam velut incarnatus Spiritus sanctus, & quasi talem suspicere illum debemus.

Verba superiora Ciceronis in autographo correcto sic habent: Mars ipse ex acie fortissimum quemque pignorari solet, hoc est obsidem, sine pignori loco accipere. Mendosum igitur fuit exemplar, unde Auedanno ea exscripsit, qui si illa qualia verè sunt, integra reperisset, nunquam huc attulisset.

Hæc ergo faciebat Ioseph in publico, at in occulto non obliuiscatur Virginem Spiritus sanctus, cumque illa duos haberet sponfos, hoc ei eueniebat, quod domicellæ, quæ duos habens procos ab utroque certatim & colitur, & laurè habetur. Spiritus sanctus, & Ioseph congebant in Reginam cælorum bona, quæcunque poterant, & velut ex contentione illam honorabāt. Spiritus S. diligebat Mariam amore infinito. Ioseph è contrà cum videret tanto amore profequi, & exæquare Spiritum S. non posse, hæc re seipsum consolabatur, quod Spiritum S. eo superaret, quod amore operoso erga Virginem

ferretur, qui faceret vt pro ea colenda, & sustentanda sudaret, ac defatigaretur, quod Spiritus sanctus fecere non poterat.

Et velut puella, quæ duos habet amatores, quorum alter diues, alter tenuis, sæpè depilat opulentio-rem, vt habeat quod det pauperi: Ita beatissima Virgo Dei mater cum duos haberet amantissimos sui sponfos, quidquid illi à Spiritu S. veniebat, eius participem faciebat Iosephum. Hoc est, quod sanctus Bonauentura vult, cum in suo speculo ait: *Quæ sunt exoris, sunt eius, ideo purissima Virgo totum thesaurum sui cordis, quantum Ioseph capere poterat, ei libentissimè effundebat.*

Vt finem huic discursui imponam, dico etiam Virgini multum decoris, & ornamenti attulisse, quod Iosephum habuit sponsum, tantumque abest, vt existimatio eius quidquam detrimenti passa sit per hoc, quod illi nupta, vt etiam fortunatam se arbitrata fuerit, quod ex illo auctoritatem suo nomini conflare poterit.

Sapiens Prouerb. 22. 2. ait: *Melius est nomen bonum, quàm diuitia multa.* Ego dico, hoc nomen esse sponfi, vel sponsæ, Virginemque Deiparam maioris æstimasse hoc nomen bonum, quod sponsa, & coniux Iosephi appellari potuit, quàm thesauros, quoscunque illos terra produxit. Virgo se honoratissimam putabat tali sponso, illiusque nomine, & sanctum Iosephum felicibat, beabatque aspectus tum pueri, tum sponsæ maris.

Cum Iacob magni Patriarchæ nostri magnitudinem in altero illo Iosephe filio suo, qui huius figura fuit, vaticinaretur, dicebat Gen. 49. 22. *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens.* Santes Pagninus legit: *Ramus Ioseph iuxta fontem.* Alia versio habet: *Iuxta oculos.* Omnia Iosephi nostri incrementa ex eo nata fuerunt (de potioribus, & præcipuis loquor) quod semper Mariam præsentem habuit, quod semper ob illos elegantissimos oculos versatus fuit, quorum tanta erat suauitas, & beneuolentia tam singularis, vt omnes illius labores leuarent & mitigarent.

Sacra Scriptura memorat, quod post ærumnarum tempestatem, quæ sanctus Iob tam miserè iactatus fuit, Deus illi tres filias dedit, sed omnium, quas mundus habebat, venustissimas. *Non sunt inuenta speciosa mulieres in vniuersa terra, sicut filia Iob,* Iob 42. 15. Catena Græca dicit, tam liberali fuisse specie, vt earum aspectu omnis superioris ærumna memoria funditus interiret. Quomodo ergo potuit qualemcunque in quantocunque labore sentire labo-

rem Ioseph, quem non leuissimè, lætantissimèque ferret, cum beatissimæ Virginis sponsæ incomparabilem pulchritudinem oculis haberet semper expositam ?

Procopius Gazæus in Genesin de elegantiâ Saræ loquens inquebat : *Sarâ habebat potentissimum pulchrum*, hoc est, tam eximiâ erat facie, ut videntes exhilararet, sed illa formæ venustas, tanquam radius fuisset, aut mortale venenum, insinuabat se per oculos aspicientium, tantâque vi penetrabat in corda quantumuis firma, & obturata, ut eâ suæ potestati subigeret. Hoc est, quod dicitur habuisse, *Sarâ potentissimum pulchrum*. Non erat talis pulchritudo Reginæ celorum, ea namque consolabatur aspicientes, & sic peruadebat oculos, ut animos redderet castos illorum, à quibus videbatur. *Filius* ergo accrescens erat Ioseph iuxta oculos, & quod in oculis habebat Mariâ, attentusq; era illius spectator, id non imminuebat, sed augebat eius virginitatem. Sic aiebat sanctus Hieronymus scribens contra Heluidium, qui Mariam fuisse semper virginem negabat, dicens : *Tu dicis Mariam virginem non permansisse, ego plus dico, etiam ipsum Iosephum virginem fuisse per Mariam.*

Fit ut quis in vniuersitate aliqua inferiore inauguratus Doctor veniat Salmanicam, ibique per occasionem cogatur in illa celeberrima mundi vniuersitate lauream eandem iteratò accipere, & titulum titulo repetito cumulare. Ita Ioseph à Spiritu sancto semel Virgo renuntiatus, quando in vtero suæ matris sanctificatus, ut affirmat Gerson in sua Iosephina, post hunc gradum virginitatis recepit alium nouum ex conspectu, & familiari consuetudine Mariæ suæ sponsæ. Et hoc sibi vult illud Hieronymi : *Ego dico, Iosephum virginem fuisse per Mariam.*

Et Amphilocheus Episcopus Iconiæ in hom. de Purificat. loquens de hoc Mariæ, & Iosephi conubio sic ait : *Est coniugium ipsum tanquam planta quadam pulcherrima, ex qua virginitas ipsa nascitur.* Augescebat in dies flos virginitatis in Iosepho, castiorque ex eo fiebat, quod maritus esset Mariæ.

Tertullianus in lib. de velandis virginibus c. 10. ait, hoc differre virginitatem à castitate, quod virginitatem gratia sustentet, castitatem vero gratia simul, & virtutes tueantur : *Virginitas gratiâ constat, continentia vero virtute.* Videbatur illi, plura necessaria esse, ut quis castus sit, quàm ut sit Virgo. Ita exponit hunc locum doctissimus Tertulliani interpres Cerda. Nam ut Virgo nunquam degustauit carnis voluptates, ita se uisus eius ticillatur cupidita-

te : At verò castus, qui blandæ Veneris aliquando expertus est delicias, acrius illius torquetur recordeatione, grauioreque patitur insultus, adeò indiget tum gratiæ præsidio, tum virtutum adminiculo, ut perseueranter repugnet, timeatque perdere castitatem, quàm semel labefactari. Virginitas aliâ quàm gratiæ opitulatione nullâ eget, nec enim tam vehementer irritatur perlecebris voluptatum, quarum nullum habuit gustum, vel experimentum.

O quàm secunda incedebat virginitas Iosephi, quamdiu vehebatur curru gratiarum tantarum charæ suæ sponsæ ! Nihil illi officiebat, quod illam fixis etiam oculis spectabat, immò omnis illius intuitus virginitatem virginitate cumulabat. Et hoc est illud, quod dicitur. *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens iuxta oculos.*

Admodum certum est, quod egregia forma, & eximiâ gratia Mariæ habebat in occulto, quod non videbatur, radicem aliquam plantam Spiritus S. in purissima ipsius conceptione, ex qua pulchritudo illa tanta nascebatur.

Tertullianus in lib. de cultu foeminarum c. 2. venustatem his verbis describit : *Accusandum decor non est, si felicitas corporis, et diuina plastica accessio, et anima aliqua vestis vrbana.* Vocat corporis felicitatem, quia multa corpora venierunt sæpè multò pluris, quàm valebant, propter deceniam suæ formæ. Deinde nominat *diuina plastica*, hoc est, facturæ, siue operis *accessionem*, quasi dicas adiectionem, incrementum, & nostra vernacula, et *urbana* factz. Plasticæ nomine pro opere sæpè vitur Tertulliani diligens lector S. Cyprianus, qui in lib. de habitu Virginum ait, quod *opus Dei, et factura, et plastica adulterari nullo modo debeat.* Denique appellat *vrbana anima vestem*, hoc est, ciuilem, quæ argumento fit, nobilem esse animam, cui tam spectabilis à Deo datus amictus.

Secundùm hæc, cum tanta esset formæ præstantia, quâ naturæ autor insigniuerat Mariam, pretiosam animam illius velut intento digito demonstrabat. Et pulchritudo, quæ tam sanctam habebat originem, incommodi aliquid Iosepho adferre non poterat. Ut fortunatissimum se ille tali vxore & illa felicissimam tali marito arbitraretur, quæ & Deo dicebat, nihil detrimenti, sed bona plurima ex illius contubernio, & coniugio sibi accidere.

✽(*)✽

S. V.

Nullas habet mundus ærummas, quæ comparari possint cum his, quas patiuntur coniugatis & calamitates, quas sustulerunt Ioseph, & Maria, pœnale martyrium illis sustulit.

Antequam convenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

Dionysius Carthusianus ait, quod Ioseph statim dâ celebratis sponsalibus, traduxit Mariam in domum suam: *Ioseph desponsatâ sibi Virgine accepit eam in domum suam*, inquit ille in c. 1. Matthæi. In hac domo ergo salutavit eam Archangelus Gabriel, in hac domo confectum est mysterium incarnationis, sed Iosepho totius rei ignaro. Post conceptum Dei filium petit mox Virgo mater veniam inuisendi S. Elizabetham, quam intellexerat esse prægnantem. Trium mensium licentiam illi concessit Ioseph, post quos reuerâ cum tumentem vterum præferret, attonitus ille inopinatæ rei nouitate interrogauit num prægnans esset. Non poterat veritatem inficiari Regina coelorum. Dixit ergo grauidam esse fidem tamen, quàm illi dedisset, minimè offensisse. Accepit excusationem, & credidit nullâ ab ea offensam accepisse. *Dubium enim non est*, inquit Carthusianus, *quin interior gratta, castitasq; Maria mirabiliter, ac potenter refusit non solum in eius vultu, sed & in toto corporis gestu, & apparatu, in tantum, quod quis eius conuersationem diligenter aduertit, fornicationem, & crimen aliquod de ipsa suspicari non potuit.* Ex donorum, & gratiarum, quibus anima illius affluebat, copiâ tantus lucis splendor in vultum eius redundabat, vt qui eam videbat, sinistra qualicûq; leuitatis suspiciônè habere non posset. Itaq; & fidè ei habebat Ioseph, *magisq; credebat castitati eius, quàm venter eius, magis gratta, quàm natura*, inquit rursus Carthusianus.

Ita hac ergo perplexitate suspendit iudicium. Sed cum videret grauidam, & nesciret mysterium, humiliter, multaq; cum vrbanitate rogauit Virginem, vt ad paternam domum rediret, nec voluit sub teatium suum admittere. Quam in rem sic pergit Carthusianus: *Cumq; reuersa fuisset ab Elizabeth, ceruens eam Ioseph grauidam, noluit eam recipere in domo sua.* Hinc cæperunt anxietates, & ærumnæ horum sanctissimorum coniugum, & alter ex altero rorqueri, sic vt ferre mutuò remedium non possent, atrocioreque martyrio vexari, quàm vlli vnquam

Nerones, aut Diocletiani excogitarint. Afflictabatur Maria videns coniugis sui mœstitudinem, & quod illi enudare secretum non posset. Legebat Ioseph videns inopinatam nouitatem, & quod propter eam necessum esset diuortium facere ab illa, quam oculitùs amabat. Si hoc matrimonium tam sanctum talibus fuit perspersum amaritudinibus, non debemus mirari miserias, quibus vexantur coniuges alij. Ego has nuptorum calamitates existimo esse omnium, quas mundus habet, maximas.

Ostendamus hoc primorum exemplo coniugum, Adæ, & Euz. Inter maledictiones, quibus Deus perculit Euam pro supplicio, quod ad peccandum Adamum induxit, hæc vna fuit: *Sub viri potestate eris*, semperque subiecta marito. Et quanquam hæc non videatur maledictio, quia vxor semper debet esse subdita viro, immanis tamen maledictio fuit. Nam quod nostra vulgata habet: *Sub viri potestate eris*, id LXX. translulerunt: *Ad virum tuum conuersio tua*; quod perinde est, ac si dixisset: *Faciam vt fixis semper oculis maritum tuum aspicias.* At neq; hæc speciem habet aliquam maledictionis. Nam cum tam efficitur mutuò amarent, vt S. Augustinus affirmet, quod Adam de cibo verito comedit certus sui inde secuturi exitij, id fecisse, *ne contristaret delicias suas*, & maluisse totius generis humani interitû videre, quàm mœrendi causam præbere mulieri, quæ illi omnis voluptatis instar erat: Si ira, inquam, illam demoriebatur, vt potius dixerit quoduis damnnum subire, quàm illi luctus occasionem qualemcûq; ministrare, quomodo facere Eua potuit, quin auidissimè illum videre cuperet, à quo tam emedulitùs diligebatur? Quid ergo maledictionis sit, quod illi pro culpa dictum: *Ad virum tuum conuersio tua?*

Dicam. Cogita qualis Adam post peccatum relictus fuerit, ad tam varias damnatus miserias, quando terra maledicta, vt tribulos, & spinas illi germinaret, quando iussus in sudore vultus sui vesci pane suo, idq; per omnem vitam, donèc reuertetur in terram, de qua sumptus erat, quando vestitus exuijs animalium eiectus paradiso, & in mundum exturbatus, in perpetuo exilio, & labore tanquam vincus, & ad ferri fodinam, aut marmora secanda damnatus fuit, quando *pellens* (sic Tertullianus lib. de Pallio c. 3.) *orbis et met allo traditur.* Cogita nunc qualibus oculis Eua viderit suum Adam pridie tam felicem, postridie tam ærumnosum, pridie orbis dominum, postridie peccati mancipium, pridie in paradiso beatum, postridie in mundi ergastulo

Aulo tam magnis, & multis modis miserum, pridie tot deliciarum voluptatibus affluentem, postredie tot calamitatum ponderibus prægrauatum. Et cum hæc, pleræque talia animo reuolueris, tunc simul tecum reputa, annon acerbissima fuit illa Eux inflicta maledictio: *Ad Virum tuum erit conuersio tua;* in quo nimirum videre nihil poterat, nisi quod illam tam cruciabiliter exulceraret, quam vehementer maritum suum deperibat?

At si acerba fuit illa Eux poena, nihilo mitius fuit Adæ supplicium. Tertullianus namque dicit, Euxam illi datam *in complementum gaudij, & in complementum dominiij,* & ad cumulum lætitiæ, quando se ob oculos mulieris, quam ardentissime amabat imperare cernebat. Quoties ille considerabat, quod illa mulier dæmoni pro versatili ponte fuerit, ut penetrare in paradysum posset, & quod per illam Dei gratiã exciderit, iustitiãque originali nudatus fuerit, non potuit non pro inferno ei illius aspectus esse. Itaque inuicem torquebant, quoties mutuo intuebatur, & nec Eua tam ærumnosum videre Adamum poterat, nec Adam Euxam aspiceret, quæ illi omnium calamitatum parens fuerat, quin acerbissime lugeret. Sed hoc in istis coniugibus nihil mirum, poena quippe peccati erat. Illud tamen stuporem adferre cuius cordato, & prudenti potest, quod Maria, & Ioseph, qui procul ab omni etiam veniali peccato aberant, atrocissimæ afflictionis, & intolerabilis martyrij occasionem mutuo præbuerint. Hoc dignum est miseratione, & compassione.

Solet Deus præmij, & magnæ felicitatis loco concedere viris, ut videant vxores suas grauidas, iuxta illud Psalmi 127. *Vxor tua sicut vitis abundans in laterebus domus tue.* Quod alijs pro munere datur, id Iosepho immanem poenam, & intolerabilem cruciatum attulit. S. Fulgentius exponit ea verba de Matre Dei. Et Guernicus Abbas ser. 1. in Nar. de eadem illud Ecclesiastici 24. *Ego quasi vitis fructificans suauitatem odoris,* dicens: *Maria genuit Saluatorem, sicut vitis odorem.* Cum autem beato Iosepho singularem lætitiæ voluptatem conciliare deberet, quod vitem suam domesticam fructu grauidam alere terræ promissionis diu optatum racemum videbat, id illi cruciatum doloremque grauissimum consciscibat, & viscera illius tota depascebatur.

§(*):§

S. VI.

Idem argumentum persequitur, & de Zelotypia Sancti Iosephi dicitur.

UT hunc discursum pertexamus, non debemus zelotypiam Sancti Iosephi præterire. Andreas Cretensis in serm. de Natiuit. Virginis, cum varijs eam encomijs ornet, tum hac mysticã verborum formã dilaudat, & appellat: *Salus fermentum sanctum, ac Deo gratum, ex quo totius generis humani massa fermentatur.* Proprietatum fermenti vna quædam est, quod massam quæ subigitur, reddit acidam, facitque vt. alium saporem accipiat, & augetur, & intumescat, & ocellata fiat. Maria ergo fermentum dicitur, quia massam Adæ, hoc est, naturam humanam ad suauitatem deliciarum, & vanam gloriam propendentem amarore, & acore aspergit, & perficit, conquiriturque illi dolorem, & contritionem, multosque generat oculos, quibus culpas suas deplorat. Hoc ergo est, quod ille dicit: *Salus fermentum, ex quo totius generis humani massa fermentatur.*

Fuit Maria fermentum Iosepho, ocellatumque illum, & alterum Argum quandam fecit, non vt peccata sua lugeret, quia nulla habebat, sed vt Zelotypiam deploraret. Iustus erat, hoc enim nomine eum Euangelista donat, cumque deberet arripere pugionem (quod alij mariti faciunt) ad vindicandam inopinatum suæ vxoris prægnationem, arripuit sibi poenam, & coniugis suæ fermento subactus in lachrymas amarissimas à Zelotypia natas totus soluebatur.

Zelotypia inter nobiles coniuges instar barbarorum satellitum est. Et quid dico Zelotypia? Sola suspicio eos vehementer perturbat, & consumit. Cum sapientior vxorum Sifara tardius eum reuertentem è prælio reuerti cernebat, aiebat locui suæ de eadem cunctatione sollicitæ: *Forst an nunc diuidit spolia, & pulcherrima mulierum eligitur es;* Iud. 5. 30. Ægritudo animi erat ex eo nata mulieri, quod cum alia esse suspicaretur maritum, quem cum femina nulla vellet habere communem. At si ille metus tam procul inde proueniens tam acriter illam torquebat mulierem, quid fecerit verus tu mens, quem coram videbat Ioseph, Virginis tam charæ, tam dilectæ?

Tam sunt immanes cruciatus, quos mulier timido adferri marito, vt Scriptura vocet miracula. Quando Sanctus Iob vidit se tam attenuatum, & exhaustum molestijs, quas illi vxor adferebat, dicebat.

bat Deo: *Mirabiliter me crucias*; ac si verbis alijs dixisset: Tam malis, & intolerabilibus modis me afflicta vxor mea, vt in miraculis numerem. Miraculum est, cum aliquid præter ordinem consuetum, cursumque nature solennem accidit, quale fuit, quod ignis Babylonicus, cum deberet ex vi natua adurere, refrigerabat tres illos pueros. Iam cum officium vxoris Iob esset consolari virum inter suas ærumnas, illa verò hoc prætermitteret, immò verò inflammare illum aduersus Deum magis studeret, præter debitum morem operabatur, adeoque Iob calamitates ab illa irrogatas, à qua consolationes venire debuerant, miraculosas, & portentosas vocat, dicens: *Mirabiliter me crucias*, talesque sunt miseræ, quibus me vxor mea exagitat, vt recenseri in miraculis debeant.

Quoties fit, vt vir querat vxorem, quæ illum auget prole, quæ rem curet familiarem, quæ domum regat, & parte sollicitudinis, ac laborum leuet, inueniatque aliquam, quæ magis in ruinam illum impellat? Quis credidisset, quod talis maritus, qualis Ioseph erat, reperturus ærumnas in suo conuubio esset, cum vxorem haberet Mariam, mulierem omnibus virtutum, & perfectionum numeris absolutissimam?

O quam benè dixit S. Gregorius Nazianzenus in orat. ad Olymp. *Marito merenti commodissimus portus est vxor*? Quod portus est naui ventorum furientium libidine grauitè iactatæ, hoc debet esse vxor coniugi extumultuariorum negotiorum turbulentis fluctibus, & causarum forensium feruentibus procellis domum redeuntis, sic vt blandâ suâ consuetudine, & morum facilitate, & verborum suavitate, & officiorum sedulitate iucundam tranquillitatem dispulsâ omni tempestate ei adferat. Sed quot maritos videmus, qui sætiores in portu, quam in alto mari experiuntur tempestatem, & ibi naufragantur, vbi quietem, securitatemque maiorem sibi promittebant? Quot sunt, qui dicant, quoties ingredior ædes meas, nil nisi tumultuatio est, & omnia vocibus resonant, & motibus vniuersa miscentur, & fluctus in cælum vsque exurgunt, & furunt vndæ quantum maximè possunt, iamque Zelotypiâ, iam liberioris vitæ licentiâ omnem domum concutiunt, atque perturbant?

Postquam Abraham sepulchrum coëmit, cui defunctam vxorem suam inferret, *nunquam es amplius apparuisse Dominus legitur*, inquit Rupertus Abbas. Sed cur ante hæc tempora potius, quam postea? Quia res est tam grauis, ac molesta vxor, vt prebrâ

visitatione Dei refocillari, & subleuari opus habeat, qui eâ sit prægrauatus vt perferre queat, quamquam sit sanctus.

Et velut sunt portus quidam tempestuosi, in quibus pereunt naues, vel malè custoditi, & confracti, in quibus alliduntur, & confringuntur? Ita cum *marito merenti commodissimus portus* debeat esse vxor, aliquæ sunt portus tam nudi, & aperti, & turbulentis, vt in ijs mariti omnis & quietis, & famæ iacturam patiantur.

Soleo comparare quasdam vxores cum gladijs inauratis, qui in vaginis pretiosis reconditi magno artificio ita sunt fabrefacti, vt exempti secretas quasdam exerant acies tam acutas, vt nulla sit tam valida lorica, per quam non penetrare queant. Videre licet mulieres, quas si de vultus elegantia, & reliqui corporis concinnitate arbitreris, Angelos dicas, at si intus aspicere possis, inuenias tam aspero, terricoque esse ingenio, tam intractabili morum conditione, vt & ipsi dæmonio videantur intolerabiles.

Tam si coniugatorum turbatio de Zelotypia nascitur, ijque vehementer amant, & sunt nobiles, tormentum tormentorum est, quo vexantur. Quod nostra vulgata Gen. 2. habet: *Faciamus ei adiutorium simile sibi*; Santes Pagninus vertit: *Faciamus ei adiutorium, quod sit eorum eo*; velut alijs verbis dictum fuisset: *Demus vxorem Adamo, & quoniam nobiles sunt, ardentèque mutuo amabunt, habeat semper præsentem, quam habiturus coniugem, sit eorum eo*, ne quam illi Zelotypiæ occasionem absens ministrer, quia mortem illi adferet, si id faxit.

Maximum malum imprecari sibi Iob voluit, vt fidem inueniret, quod coniugem nunquam expetisset alienam, & sic ferè ait: Si vnquam mihi in mentem venit, eam, quæ alteri nupta esset, concupiscere, *vxor mea sit scortum alterius*, Iob 31. talemque mihi Zelotypiæ causam de se præbeat, *quod est maximum malum* omnium, quæ mihi optare possim. Et Deus, vt ostenderet, quantum succenseret Dauidi, quod sibi Bethsabeam vsurpasset, maritoque eius mortem adferri iussisset, decreuit illum pletere Zelotypiâ, vt pœna culpæ responderet, dicens: *Eò quod tuleris vxorem Viri, tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo*; 2. Reg. 12. velut dixisset: Zelotypiâ te multabo. Erat hoc acre per id tempus supplicium, quâ multum veneni habebat Zelotypia, & occidebat. Verùm hodie Zelotypia similis est cotoneorum, quæ apud Persas sunt venenum, transplantata verò in Hispanios odorata sunt, &

nutriunt. Quo tempore Adam vixit, & Iob, & Dauid, lethalis erat Zelotypiæ morbus, verum translata in has nostras oras nihil. toxicum hoc tempore habent.

Nam sunt mariti, neque pauci, qui sunt quales hororum putei, in quibus plures absq; strepitu, & mutua collisione concurrunt antliæ & non strepunt, nec motus vllos excitant, tametsi amiculo vxoris occurrant, immò ad communem mensam admittunt, & supra arcam dormiunt, & sunt, deniq; velut mala cotonea.

Nec minor cruciatus est, quem vxoribus suis mariti complures inferunt, qui cum vagam cum publico offendiculo confectentur venerem, & in turpes mulierum aliarum consuetudines palàm se ingurgitent, coniugum suarum pectoribus pro qualibet leui suspiciuncula pugiones intentant. Hos perstringit Seneca epist. 9. dicens: *Improbis est, quis ab vxore pudicitiam exigit, ipse alienarum corruptor vxorum.* Et lib. 6. c. 26. *Iniquum est id, vt exigas, quod prestare ipse non possit.*

Scitis illa apud Ezechielem c. 1. animalia, quæ vultus quatuor habebant, hominis, leonis, bouis, aquilæ. Cùm eadem animalia idem Propheta c. 10. enumeraret, boui Cherub subrogat. Quid mysterij? Quomodo qui paulò antè vultum præferabat bouis, posthæc faciem Cherub induit? Res est, quòd bos commune cum leone iugum ducebat. Eorum animalium sunt admodum contrariæ conditiones, Leo namque est rapidus, iracundus, incitatus, sauius, bos verò tardus, & mansuetus. Quis hæc tam diuersa indole coniugauit animalia? Deus. Bos autem coniugè tam imparem patienter tulit. Quomodo hanc Deus tolerantiam remuneravit? Dicam. Transformatione bouis in Cherubin.

Multoties Deus vni iugo adstringit virum ingenio leonino, & mulierem viti atque cicure indole, quæ bouis instar domus iugum, & omnem illius administrationem portat, & prudenter omnia facit, fertque æquanimiter, quia cogitat Deum ita ordinasse. At quo præmio eam donat, qui tali iugo alligauit? Auxiliares gratiæ copias illi submittit, vt cùm ex hæc vita demigrat, Cherubin magis videatur, quàm mulier. Ferant ergò patienter vxores, quæcunq; iugum ducunt cum viris asperis, tetricis, subausteris, proluxa enim, & diues eas expectat remuneratio. Hoc autem crebrò secum reputent, cùm in matrimonio Mariæ, & Ioseph fuerint ærumnæ, suum absq; miserijs esse non posse coniugium, Deumq; velle, vt per eam viam ad cælum tendant.

Quemadmodum autem si quis dormiens somnaret, violaram sibi ab vxore tori fidem, non esset necessum aduocare illius cognatos, vt ab iniuriæ vindicta, & eæde coniugis maritum prohiberent, quia euigilans ipse videret, nihil perfidiosè contrà se actum à coniuge sua. Ita somnium fuit iniuria, quam Ioseph vterus tumens indicabat, à quo cùm per Angelum sibi redditus fuisset, vxoris suæ sanctam innocentiam, illibatamque integritatem cognouit, de quo prolixè ægemus discursu proximo.

S. VII.

Sanctus Ioseph docet, quàm cautè prospicere debeamus honori proximi, eaq; in re Deo, quàm homini similior suit.

Cùm grauidam videret vxorem suam Beatissimus Ioseph, noluit traducere eam, id est, noluit in damnum suum ducere, vt exponit Hugo Cardinalis. Mos obtinuerat, vt si maritus adulteratam fuisset vxorem suspicaretur, ad iudices rem deferret, à quibus illa in templum adducebatur, ibique runc periculum fiebat transgressionis, & sacrificio Zelotypiæ veritas detegebatur, de quo Num. 5. S. Iosephi suspendebat iudicium, nec mali quidquam de coniuge sua apud se statuebat, cùmque ex altera parte videret prægnantem, voluit occultè eam à se dimittere.

Hugo Cardinalis monet in vna hac causa tres considerare virtutes, quæ in sancto Ioseph vehementer eluceant: Ex sunt, *iustitia, pietas, & prudentia.* *Iustitia* notatur in hoc, quòd solebat innocentem seruare ab infamia: Quamquam lex iuberet prodere eam, quæ aliunde quàm à marito suo grauida vterum ferret, ille in partem meliorem omnia interpretatus, hoc maluit cogitare, cadere tale peccatum in coniugem suam, non posse, itaque noluit eam traducere, sed magis ab omni probro seruare. Et pietatem suam eo probatam dedit, quòd noluit eam oblatione Zelotypiæ, & aquæ amarissimæ haustu probandam coram conferta hominum multitudine offerre; quòd id citra grauem offensionem virginæ verecundiæ illius fieri non potuisset. Prudentiam demonstrauit; quia *voluit occultè dimittere eam.*

Nescio cui sanctum istum in ea occasione positum comparem, nisi optimo Deo, & Domino nostro, qui eò plurimum propendet, vt nullius errata euulget, sed omnes honoret. Turpe certè est videre, quàm leuiter hodie defectus proximorum in publicum

blicum efferuntur, & in medium forum producuntur.

Velim notetis quòd in libro testamentorum duodecim Patriarcharum filiorum Iacob dicitur, cuius meminertunt Tomus V. Biblioth. Vet. PP. Origenes, & Sixtus Senensis. Gad in suo testamento dicit, se, & Iudam fuisse illos, qui fratrem suum Ioseph tradiderint Madianitis, & vendiderint triginta argenteis, ex his autem decem inter se retinuisse, solosque viginti manifestasse suis fratribus; de quo textus sacer Gen. 27. 28: *Vendiderunt eum Ismaëlitis viginti argenteis.* Quòd si ita est, cum Deus sciuerit furtum, cur furtum non aperit amborum, cum venditionem refert, sed solum viginti argenteis vendidisse narrat? Vultis scire causam? Secretum peccatum erat, idèd noluit illud Deus enudare, sed id solum, quod publicè constabat, referri volens, Moysen, qui Genesis scriptor erat, inspirauit, vt sic memoraret, docens nos eã re, quàm sollicitè honori proximorum attendere debeamus.

Adiungamus his ex Abulensi, qui in c. 37. Genesis quærit, quid causæ sit, quòd Iacob, cum esset Propheta, non intellexit, quòd à fratribus venditus esset Ioseph. Respondet Hebræorum commentum esse, fratres illos, quando vendiderunt Ioseph, maledictionem Dei mutuo imprecatos fuisse illi, quisquis eam detegeret venditionem, ac propterea Deum, ne hi suum honorem perderent, ex hoc, quod ad hanc rem singulariter pertinet, subtraxisse Iacobi spiritum prophetiæ. Tantam curam habet Deus existimationis nostræ.

Quando filius prodigus rediit ad sui patris domum turpiter vestitus, & malè reclus, statim pater succlamauit: *Cito proferre stolam primam;* Lucæ 15. 22. Notate illud, *cito;* quod dicebat, nolens filium vel aliquantisper sic aditare, ne suam erubesceret nuditatem. Hanc in rem S. Petrus Chrysologus serm. 3. sic ait: *Vt soli patris nota esset nuditas filii, ante soluit vestiri, quàm à seruis videri.* Quòd tam propter nouam adferri vestem voluit, id fecit, vt defectus obnuberet filii, ne de sua existimatione caderet apud seruos, & haberent abiectum, si forè vidissent nudum. O bone Deus, quàm amas innumbrare defectus alienos!

De anima illa perditâ, cuius meminit Ezechiel c. 16. ait Dominus: *Vide te conculcari in sanguine tuo.* Et quid hinc factum? *Expandi amictum meum super te,* texti nãuos tuos palio meo, ne in oculos incurrerent prætereuntium.

Hanc consuetudinem obseruârunt etiam serui-

familias Dei. Cælorum reginæ Archangelus Gabriel dicebat: *Ecce concipies in Vero, & paries filium,* Lucæ 1. Innocentius III. Pontifex Maximus in serm. de natiuit. S. Ioannis Baptistæ subnotauit, quòd idem cælorum legatus dixit Zachariæ: *Vxor tua Elizabeth pariet tibi filium;* ibid. Cur non similiter dixit de Elizabetha, *concupies, & pariet,* sed solum ait, *pariet,* & tacet illud, *concupies?* Respondet Innocentius Papa, conceptum æquè, ac partum Mariæ absque omni peccato fuisse, idèd dixisse, *concupies & pariet:* At quia Elizabeth Ioannem in originali peccato conceptura erat quòd est probum à Protoparentibus hæreditariò ad nos transmissum, quid fecit Archangelus? Præterit silentio illud, *concupies,* quia parum honorificum erat cum noxa concipere, & solum dixit, *pariet,* cum Dei matri, quæ sine omni culpa conceptura erat, diceret, *Concupies, & paries.*

Et vt semel peruideamus, quàm cupidè Dominus noster nostra studeat occultare errata, quærit idem Pontifex, quamobrem Christus corporis, & sanguinis sui sacramentum ministrauit Iudæ, quem cum tam immani peccato accumbere mensæ sciebat. Respondet, maluisse suo corpori tam insignitâ adferri iniuriam, (talis est illius cum mortifero peccato susceptio) quàm subpudescere Iudam coram toto illo Apostolico collegio: *Vt suo doceret exemplo, quòd Sacerdos non debet illi communionem negare, cuius crimen etsi sibi sit nutum, non Ecclesia manifestum, ne forè non sit corrector, sed proditor.*

Et quando Iudas ipse suã incuriã scelus suum paulatim deoperiebat, obligabatque Saluatorem, vt diceret, vnum eorum, qui cum ipso in cænaculo erant, esse diabolum, inquit S. Ioannes: *Turbatus est spiritu & protestatus est;* Ioan. 13. Sed quid animam illam turbare, & commouere spiritum poterat, qui visione Dei occupatus continuò erat? Ipse ille Dominus dicebat Apostolis suis: *Non turberur cor vestrum;* cor enim turbatum expeditè, & perfectè operari non potest. Cur ergò Dominus ipse sub noctem passionis suæ turbatus fuit? Haud dubium est, quin momentosa fuerit illius turbationis occasio.

Dicat eam B. Augustinus citatus à S. Thoma in cætena in c. 13. Ioannis: *Turbatus est spiritum, quia proditorem iam fuerat expressurus, & non lateret in cateris, & quia ipse traditor iam fuerat exiturus.* Itaque quòd Iudas suam ipse proderet infamiam, tã vehementer doluit Dei Filius, vt ex mœstitudine turbatus fuerit.

O-Sanctissime Ioseph, quomodo videre licuit quantum habuisti ex Deo in illo singulari cogitatu, quo deliberasti prospicere honori Regine cœlorum? Merito dixit Euangelista, quod cum esses iustus, noluisti traducere eam?

Hac eo cogitante. Modum meditabatur, quo sum a se conjugem absque illius offensione dimitteret. O quomodo docuit, quam maturo consilio ad res eiusmodi tractandas uti debeamus? A Pontifice Maximo, cui Spiritus sanctus assistit, nunquam aliquid petitur, quin respondeat, primum discutere velle, atque antè discutiatur, quod petitur. Et Virgo beatissima priusquam assentiretur incarnationi in se perficiendæ, cogitabat *quam esset ista saluatio.* Et Deus ipse non antè constituit demoliri mœnia populi sui, quam secum eam rem animo pertractasset. *Cogitavit Dominus dissipare murum filia Sion retendit funiculum eius,* inquit Ieremias Thren. 2. Magna ergo prudentia est, prius speciem alicuius rei cogitatione effingere, quam certum aliquid de illa definias. Ita sanctus Ioseph attentissimâ cogitatione sollicitè inquirebat, quomodo solerter coniuge suâ, salutem eius existimatione, se abdicaret.

Hac autem eo cogitante ecce Angelum Domini apparuit in somnis Ioseph dicens, Ioseph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Matth. 1. 20. Notate illud hîc primò, quod Ioseph ita consueverat benè fidere Mariæ, ut mali quidpiam illi irrogare non sciret, quantumvis gravidam illius ob oculos haberet alium. Cur David non confodit Saulem, quando illi chlamydis oram præcidit? Respondet S. Athanasius, tam assuetum fuisse illi benefacere, ut incommodare non nosset. Vade colligimus, Eliam, & Enoch in paradiso morari, cum id Scriptura non affirmet? S. Irenæus ait, inde colligi, quod Deus semel Adamum constituit in paradiso, atque ex eo assuevit, homines alios in illo hortu voluptatis collocare. *Manus eius assuetæ sunt haurire suum plasma,* ait ille. Sic Ioseph in consuetudinem venerat beneficiis prosequi Mariam, ut consciscere malum nullum posset. Tum & istud velim animadvertatis, quod *Angelus Domini in somnis apparuit Ioseph.* Dormiebat S. Ioseph, adeo infomnia erant illius iniuriæ. Quare S. Petrus Chrysologus loquens cum illo scem. 145. ait: *Non humana lapsus est, sed diuinus illapsus est hic, premium est, non reatus, incrementum calis est non corporis detrimentum, non est hominis furtum, thesaurus est Dei, hic non est mortis causa, sed vita;* velut alijs

verbis sanctum Patriarcham nostrum appellasset: Quod gravidam vides conjugem tuam, non id hominis flagitio, sed operâ factum Spiritus sancti, remuneratio est virtutum illius ista prægnatio, non lubricæ puellaris ætatis prolapsio, nihil Virginis pudori ablatum, sed illatum est utero eius, unde instaurari cœli ruinæ paulò post incipient, nihil huic homo eripuit, sed thesaurum suum in illa Deus abscondit, non exitium circumfert hic verus, sed beatitudinis autorem breui est editurus.

Ita confessus est S. Ioseph, quia posita inter indubitatam prægnationem, & amorem, quo sponsam suam prosequeretur, amor veritatem extorsit. S. Ambrosius in lib. de Elia c. 17. ait, olim in more positum fuisse torquere homines vino, quæ admodum in Castella per aquam in multis vasculis oblatam fit quæstio. *Pleriq; etiam vino stupentur & equuleo, & quibus tormentis non eliciunt vocem productionis, eos veniant bibendo, & patria statum, salutem civium, defensionis sua prodant consilia.* Hæc ille. Itaque quod cruciatibus non poterant extorquere, hoc vino prolaciebant, quia ut Sapiens Prouerb. 31. aiebat, *nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.*

Scripturæ phrasi amor vinum vocatur, iuxta illud Cant. 2. 4. *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Iam amore non secus ac vino fit quæstio, & secretissima quæque extorquentur. Dicebat Christus discipulis suis: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo;* Ioan. 16. Nolebat illis cœlorum deregere secreta. Sed amor illum in quæstionem dedit, fecitque ut eloqueretur omnia. *Iam non dicam vos seruos, sed amicos, quia omnia, quæ audiui à patre meo, nota feci vobis.* Amor illum expectoravit.

Ita S. Ioseph cum inter evidentiam gravidationis, & amorem Mariæ versaretur, evidentia faciebat, ut hæreret animi dubius, sed amor suo cruciatu inquisiuit, & extorsit veritatem. Dicat hoc Cathusianus, qui sua verba mutuatus est ab autore operis imperfecti in Matth. eaque sic habent. *Omnia estimabilis laus Mariæ! Magis credebatur Ioseph castitati eius, quam viro eius, plus gratis, quam naturæ. Conceptionem manifestè videbat; & fornicationem suspicari non poterat. Possibilibus esse credebatur, mulierem sine viro posse concipere, quam Mariam posse peccare.*

Postquam vidimus prærogativas tam eximias, & sublimes magni huius Patriarchæ, dispiciamus nunc quem locum obtineat in cœlis. Ac mihi certum videtur, quod cum sua sponsa peculiarem supra omnes

omnes Angelorum choros Hierarchiam constituat, & inter omnes sanctos proximè ad cœlorum regionem accedat.

Sifilum vngui aquilino alligares, raperet illud secum aquila, quocunque volatu penetraret. Anima sancti Iosephi, & anima Mariæ nexu matrimonii constrictæ fuerunt, aliter ac coniuges alii mundani, hi enim cum sint duo, fiunt vnum in carne vna: Iosephi verò, & Mariæ, cum essent virgines, secundum animas validissimo nodo constricti fuerunt. Itaque pariter exalratæ fuerunt, alteraque alteram in eandem celsitudinem secum pertraxit. Felices ergò sunt, qui pii ergà sanctum Iosephum. Cum enim tam vicinus sit Regiæ cœlorum, perfacile obtinere potest per illius potentissimam intercessionem supplicibus suis perseverantiam lucè gratiam, quæ est pignus gloriæ, *quam mihi, & vobis, &c.*

De Augustissimo Nomine

M A R I Æ
DOMINÆ NOSTRÆ.

Autore Ad. R. P. M. CRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

T H E M A.

Ne timeas MARIA, inuenisti enim gratiam apud Deum. LUC. I.

IN Archiepiscopatu Toletano initium dedit huic solennitati quidam plus Angeli habens, quàm hominis, dignus, cuius nomen æri, aut marmoris insculpatur, ne silentio aliquando sepeliatur memoria viri tam Seraphici, qui Regiæ cœlorum quidam secundus Archangelus Gabriel quodammodo fuit, ut cui tantum non continuo dulcissimi nominis sui thus adolebat. Hic sanctissimus homo fuit Reuerendissimus P. Magister frater Simon de Roias, gloria, & splendor Ordinis Sanctissimæ Trinitatis, qui omnium religiosorum Ordinum lumen esse poterat, fuitque à sacris confessionibus Regiæ Hispaniarum vxori Philippi IV. Regis Ca-

tholici. Magna erat illius Patris ergà magnam Dei Parentem pietas, ingens illi obseruendi cupiditas, cumque nomen eius deuotissimè coleret, ope, & auxilio Excellentissimi D. Comitis de Monterey Don Emmanuëlis Fonseca, & Zuniga, Præsidis consilij Italiæ obtinuit à Pontifice Maximo facultatem recitandi officium de hoc dulcissimo nomine, & celebrandi illius solennitatem, quæ in insigni Conuentu Sanctissimæ Trinitatis Madriti sua habuit primordia. Vt in Deigioriam, & charæ Matris illius laudem redundet, quæ de hoc dulcissimo nomine sum dicturus, gratiam Dei requiro, eam ab auctore gratiæ facile exobsecrabit, ad quam & sermo, quem concepi, & solennitas præfens tota potissimum spectat, dum ei modò cum Angelo adgeniculati dicamus: *Aue Maria, &c.*

S. I.

Attributa, quæ in Deo insunt per naturam, voluit ille reperiri in Mariæ nomine ex priuilegio vt plurima ex opere operato patrarer miracula.

SANCTUS Bonauentura in suo Psalterio loquens de dulcissimo Nomine Mariæ sic ait: *Omnipotens post Deum nomen eius.* Omnipotentia ergò, quæ in Deo est per naturam, siue essentiam, istam dulcissimum nomen Dominiæ nostræ habet ex priuilegio, & singulari concessione. Hanc veritatem testantur miracula, quæ hoc nomen continuo operatur, & lucra, quæ cælo adfert.

S. Ambrosius in lib. de institut. Virg. c. 5. ait: *Speciale Maria hoc nomen Domini inuenit, quod significat, Deus ex genere meo,* sic nos dicere solemus, iste, & ego sumus eiusdem sanguinis, & ab eodem stemmate originem nostræ nobilitatis ducimus, ac propterea decet, vt factis, & moribus etiam assimilemur. Quod ergò Ambrosius ait, Mariam speciale hoc nomen intenuisse, quod significet, *Deus ex genere meo;* eiusmodi est, ac si dixisset, *Dulcia nomina IESU, & MARIÆ habere parem virtutem, & esse eiusdem velut massæ,* sic tamen, vt quod nomen Dei habet per naturam, nomini Virginis ex priuilegio singulari sit concessum.

Dixit Deus ad Abraham Gen. 12. *Magnificabo nomen tuum.* Rupertus Abbas ait, hanc nominis Abraham magnificationem in eo positam fuisse, quòd Deus coniunxit nomen suum cum nomine illius, & voluit vocari Deus Abraham. Verba sapientissimi Abba-

Abbatis lib. 5. in c. 5. Genes. ita habent: *Magnificatum est nomen Abrahæ videlicet cum nomine Dei magno, & tremendo, dum per orbem predicatur Deus satis definitio, Deus Abraham.* Hinc Origenes l. 5. contra Celsum accepit, quod in veteri Testamento, quando per Dei nomen quidquam petebant, prolixiorum Deum experti fuerint, si ad illius nomen nomen Abrahæ adiungerent, faciliusq; exobscrauerint, & promptiorem ad beneficiendum Deum reppererint, si ita precarentur: *Adiuuet me Deus Abraham,* quàm si solum dicerent: *Adiuuet me Deus.*

Quare rationi consentaneum est, ut multò magis adiungamus nomen Dei ad nomen Mariæ, cum etiam Maria idem significet, quod *Deus ex genere meo.* Et si Deus in vetere lege copulabat nomen suum cum nomine Abrahæ, quod is esset ipse amicus, ut illum magnificaret, conueniens fuit, ut Mariæ Matris suæ nomini plùs tribueret, suorumq; attributorum participatione longè ampliùs illud locupletaret.

Angelicus Doctor S. Thomas 3. p. q. 60. art. 2. ait: *Qualibet res nomen habet à suo complemento,* hoc est ab eo, quod perfectissimum in ea reperitur, per quod maxime nobilitatur, & in supremo virtutis apice collocatur.

Summa Regiæ cælorum perfectio est, dignitas Maternitatis Dei, de qua idem Angelicus Doctor 1. p. q. 25. art. 6. ait, esse quasi infinitam. Hinc suam dulce nomen Mariæ trahit Originem, atque ita rationale est, ut illud nomen virtutem velut infinitam contineat.

Ad huius rei confirmationem aduertit Theodorus, quod tametsi Domina nostra vocabulo græco possit nominari *Iesutocos,* siue *Christotocos,* hoc est, Mater Iesu, vel Christi, non aliter tamen, quàm *Theozocos,* appellatur, quod Dei Matrem significat: *A maiore enim parte, non à minori appellationes fiunt, ac nomina imponuntur.* Cum ergò à nobilissima perfectione suam cuique personæ nomen veniat, ea propter appellatio Mariæ ab ea dignitate accipitur, quam consecuta est, eum Dei Mater affecta.

Hinc perspicuum efficitur illud S. Ambrosij, *Mariæ nomen idem significat, quod Deus ex genere meo,* & quod Doctor Angelicus dixit: *Qualibet res nomen habet à suo complemento.* Hinc etiam arripuit occasionem S. Bernardinus Senensis dicendi: *Marius hoc est donum, quòd sit Mater Dei, quàm quòd sit Domina creaturarum.* Hæc ille Tom. 1. Serm. 52.

Et Tertullianus in suo Apologetico ait: *Gratum est nomen pietatis, quàm potestatis.* Si ergò ex dignitate Marris Dei accipit suam virtutem nomen Mariæ, non debet mirum videri, quòd Deus, ut illud magnificaret in eo posuit sua attributa, ut ex opere operato dulcissimum hoc nomen miracula plurima faceret, & beneficia filijs Adæ sine numero conferret.

Indubitatum est, quòd nomen Mariæ ex opere operato faciat miracula, quæ indies experimur. Ad comprobendam hanc veritatem aduertite, quòd in Ecclesiâ sunt quædam ex institutione diuina, qualia sunt Sacramenta, quæ ex opere operato conferunt gratiam; Alia ex institutione Ecclesiastica, quæ vocantur Sacramentalia, quæ tametsi non iustificent, neque condonent peccata, ex opere operato tamen operantur admirabiliter, & plurima homini subsidia adferunt. In ea opinione sunt Bellarminus lib. 2. de imaginibus c. 30. Valentia Tom. 4. dist. 4. q. 4. puncto 1. Thiræus lib. 1. de dæmoniis c. 11. & alij plures. Exempli loco statuo crucem Domini nostri, & aquam benedictam quæ ex opere operato agunt, & expellunt dæmones. Idem affirmare possumus de pane benedicto.

Ergò ratio postulat, ut dulcissimo nomini Mariæ non auferatur illa vis operandi ex opere operato. Habet enim illam tam insignem, eximiamq; prærogatiuam, ut non sit ex institutione Ecclesiæ, quemadmodum aqua, vel panis benedictus, sed ex institutione diuina, è cælo enim venit, in terra inuentum non fuit. Hanc in rem eleganter S. Petrus Damianus, sic dicit: *De thesauro diuisitatis Mariæ nomen enoluitur,* quasi Deus dum thesauros suos excuteret, Mariæ inter eos nomen repperit. Propterea S. Epiphanius ait, Angelum è cælo descendisse, quo tempore Ioachim orationi in monte operam dedit, eiq; denuntiassè, habiturum filiam, quam vocare Mariam deberet. Apud S. Hieronymum in historia de ortu Deiparæ, sic dicebat Angelus: *Anna vxor tua pariet tibi filiam, & vocabis nomen eius Mariam.* Et S. Bonauentura ait: *Benedictum sit, & gloriosum nomen, quod os Domini mirabiliter nominauit.* Dicere ergò debemus hoc nomen ex institutione diuina, non Ecclesiastica descendisse, velut & nomen Iesu, adeòque illius instar ex opere operato facere prodigia.

Videamus nunc quæ miracula dulce nomen Mariæ pro beneficio hominum operetur, ut inde intelligam, quomodo illud honorare Deus & gratiâ suorum attributorum collatione magnificare voluerit.

Sapientissimus Idiota in lib. de contemplat. Virg. c. 5. plurima verbis enumerat illius nominis miracula dicens: *Maria nomen super omnia Sanctorum nomina reficit lapsos, sanat languidos, illuminat cacos, penetrat duros, recreat fessos, vincit agonistas, & iugum diaboli extrudit.* Quæ maiora his velis miracula? Facile ergo est intelligere, aliqua diuinorum attributorum participatione gaudere nomen, quod talia operatur prodigia.

Primum ergo, quod dulcissimum MARIÆ Nomen supra quam aliorum quorumvis Sanctorum vocabula, operatur, est, quod *reficit lapsos*, alterum, quod *sanat languidos*. Sola Mariani Nominis inuocatio hos, quos vires desituunt, mundusque, & tentationes in periculum perditionis adducunt, roborat, & confirmat. Quid præterea? *Illuminat cacos*. Nonne hoc est facinus potestatis Christi Domini nostri? Nonne est opus prodigiosum omnipotentis brachij Dei? Est. Vide ergo, quomodo hoc dulcissimum Nomen assimulat omnipotentiam Altissimi, & magna illius efficacitas sese prodât.

Pergit porro vltra Idiota, dicens: *Penetrat duros*, & adamantina peruicacium peccatorum corda peruadit. Huc alludit illud difficile Sancti Epiphaniij dictum, qui Beatissimam Virginem saluans ait: *Salue Cherubim transcendens.* Quia nullum cor est, quantumvis ferreum, & contumax, quod ei possit resistere, quod non soluatur in lachrymas, si Mariæ se tantum commendat, dulcissimumque eius Nomen inuocet. Et hoc est, quod dicit Idiota: *Penetrat duros.* Quid amplius? *Recreat fessos*, eosque qui miseriarum & ærumnarum ponderibus prægrauati afflicti sunt, leuat, & refocillat. Denique concludit, dicens: *Vincit agonistas*, estque hoc dulcissimum Nomen oleum tam cœleste, tamque suauè balsamum, vt eo cœlorum Regina tingat, & confirmet eos, qui molestis infestantur cogitationibus, vt non possit eos dæmon deprædari. Et quamuis totus contra hominem ymum infernus coniuret, si inter ipsa conflictus primordia dicat, *Adiuuet me Nomen MARIÆ*, sic oleo illius vngitur, & roboratur, vt victor euadat, & hosti omnem posthæc nocendi aditum præcludat. Nam *iugum diaboli extrudit*, & si quis ab illo pressus Nomen Mariæ in medio suarum ærumnarum imploret, tam est potens illius opitulatio, vt rumpat iugum, & conterat. Quapropter multa Concilia; in quibus Constantinopolit. 2. & collat. 6. Chalcedonense 2. & Ephesinum decreuerunt, plurimum obseruantia & reuerentia huic dulcissimo Nomini deferendum.

Tom. IV.

S. Bernardinus Senensis To. 2. serm. 49. exaggerat amplius hæc miracula, & magis viuis coloribus ea depingit, dicens: *Nomen MARIÆ est, quod dedit cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, sermonem mutis.* Quomodo potuisset hoc Nomen tam stupenda operari miracula, nisi attributa, quæ habet Deus à natura, fuissent illi ex priuilegio concessa.

Quemadmodum aurifaber pretiosum adamantem annulo aureo inserit, eumque minoribus adamantibus ad maiorem ornatum velut splendido sepimento includit: Ita Sanctissima Trinitas Nomen Mariæ suis attributis insigniuit.

Obsignat demum S. Bernardinus sua verba tali commonitione: *Proinde si qua infirmitas tibi, vel tuis occurrat; non spreto remedio corporali, aut naturali, recurre ad inuocationem Nominis Mariæ.*

Illud verò miraculorum omnium mirabilissimum est, de quo S. Ioannes Chrysost. ho. 8. in c. 4. ad Rom. sic ait: *Sunt nobis incantationes spirituales ipsum Nomen Mariæ. Huiusmodi incantatio non solum draconem à speluncis abigit, atque ita in ignem confert, sed & vulneribus quoque medetur.* Hoc igitur Nomen ornemur, & tanquam muro nos muniamur. Dicit ergo sanctus hic Doctor, esse incantamenta spiritalia, & animas effascinatæ, intrâ quas sese obmunit draco, sine dæmon, de quo Iob dicit: *Dormit in secreto calami*, Iob 40. 16. Hisce fascinis depellendis non sunt satis persuasiones prædicatorum, non inspirationes cœlestes, non iacturæ diuitiarum, non lethales morbi, solum Mariæ Nomen sufficit, & mirè potens est: *Ipsum Nomen Mariæ huiusmodi incantationis est incantatio.*

Et habet tantam efficacitatem contra infernalem draconem, vt illum non modo à speluncis abigat, & omnia eius fascina dissipet, verum etiam in ignem conijciat, ne quod tale malum, rursus intenter. Neque contentus hæc dixisse Chrysostomus, pergit extollere huius dulcissimi Nominis virtutem, addens, quod *vulneribus quoque medetur*, ijs quæ venenatus draco in anima reliquit, & quidquid ibi est rabiei, fugat, & quod debile, roborat. *Hoc igitur Nomen ornemur, hoc tanquam muro nos muniamur.*

Lector. Vt horum Chrysostomi verborum pudendam corrumptelam dissimulem, nec solo vel si possem nec possum, quia non debeo. Verba igitur S. Chrysostomi hom. illa est sua in morali apud Germanum Brixium interpretem Catholice sic habent. Sunt nobis, sunt, inquam, incantationes, ipsum Nomen Domini nostri Iesu Christi, tum ipsius Crucis potentia. Huius-

modi incantatio non solum draconem è splais abigit, atq; in ignem conijcit, sed & vùneribus quoq; medetur. Et post aliqua. Hoc nomen & dzmonibus terribile, & perturbationibus, & zgritudinibus. Hoc igitur ornemur ipsi, hoc tanquam muro nos muniamus. *Hac ex correctissima Chrysofomi versione Brixiana, in quibus fides quàm malâ fide Nomen Maria magna Dei Matris, Nomini Domini nostri Iesu Christi suffectum fuerit. Quisquis Nomen alterum alteri subrogauit, ille insignis deprauator est, si medietatè hoc fecit, aut Valde ignarus verum, à quibus Veraciter laudare tanta Virginis Nomen posset, Et confingere encomia falsa debuerit, aut certè nimis quàm incuriosus, qui mendoso cuius exemplari cum periculo mentiendi credere maluit, quàm Verba illa apud bonum autorem videre, Et Dei Matrem non alienis ornaret encomijs. Quare nemo ea Verba aliter, atq; à nobis allata sunt, pro concione proferat.*

Præter dicta adiungit aliud S. Brigitta lib. 1. suarum Reuelationum, c. 9. quod magnam potest adferre admirationem, dicens: *Nullus est tam frigidus ab amore Dei, nisi sit damnatus, si inuocauerit hoc Nomen Maria hac intentione, Et nunquam reuertit Velit ad opus solitum, quòd non discedat ab eo diabolus statim, Et nunquam amplius reuertatur ad eum, nisi resumpserit voluntatem peccandi mortaliter.* Ingentia sunt ergò mirabilia, quæ operatur pro salute eorum, à quibus imploratur. Nec mihi nouum est, quòd tam stupenda prodigia operetur Nomen Mariæ, est enim ex eadem massa, ex qua Nomen Dei, nobilitatum, & insignitum eisdem attributis, vt per illud tota cælorum potentia ad beneficium Ecclesiæ elucescat.

S. II.

Tam est dulce Augustissimum Nomen Mariæ, vt ipsam adeò Virginem confortarit, Et fidem illi adauxerit.

Ne timeas MARIA, inuenisti enim gratiam apud Deum.

S. Sanctus Gregorius Magnus in illa verba, *Missus est Angelus Gabriel*, dicit, illum Archangelum esse principem omnium Angelorum, & Seraphinorum supremum, ideoque vocat summum Angelorum, qui non vnus è multis, sed vel caput eunctorum, vel certè ex summatis aliquis fuerit. Sanctus Dionysius Areopagita in lib. de cælesti Hierarchia c. 4. & 8. vocat diuinissimum Angelum.

Hinc arbitrari licet quanti æstimauerit Deus virginem, ad quam talem sublegauit oratorum qui vocatur *fortitudo Dei*. Causam, ob quam ita dictus fuit nunciatus ad virginem delegatus, hanc reddit S. Gregorius: *Per Dei fortitudinem nuntiandum erat, qui virtutum Dominus, Et potens in pralio ad debellandas potestates aëreas Veniebat.*

S. Sanctus Bernardus super *Missus est*, & S. Petrus Chryologus volunt, illum Angelum fuisse appellatum fortitudinem Dei, eò quòd venerit confortatum virginem, quando illa admiraretur salutationem illius & obstupesceret, quòd mater Dei deposceretur, quæ tam humilis erat, & verecunda. *Vt virginem pauidam, Et verecundam, ne miraculi nouitate expanesceret, tota Dei fortitudo, Et virtus corroboraret.* Hæc Bernardus. Sancti Petri Chryologi verba ex serm. 142. sic habent: *Audistis fragilem nostræ carnis naturam ad portandam totam Deitatis gloriam Angelicæ exhortatione roborari. Ne virginem diuinitatis verbi, quod conceptura erat, pondus opprimeret, & exanimaret, è cælo Archangelus venit, qui animum illi, ac robur adderet.*

Et cum putaret virginem grauiter esse perturbatam, sequè imparem esse illi erigendæ, quæ cum humillima esset, laudes suas, easque tam magnificas absque vehementi concussionè audire non potuit, ea propter quo potentissimo potuit remedio eam roborauit, & de suo nomine eam appellauit, dicens: *Ne timeas Maria*. Hic fuit sancti Petri Chryologi cogitatus, & verba illius ista: *Ante causam dignitatis Virginis annuntiat ex nomine.* Quod Chryologus dicit, hunc habet sensum. Voluit Angelus vt Virgo experimentum faceret efficacitatis sui dulcissimi nominis, quo exprimens fuit, & declaranda dignitas matris Dei, & ex quiete quam animo eius attulerunt ea verba, *Ne timeas Maria*, voluit vt argueret dignitatem matris, ad quam extollebatur, simulque sui nominis suauitatem.

Vt commentationem suam magis explicaret Chryologus, adiungebat: *Maria latine domina nuncupatur. Vocat ergò Angelus dominam, Si Dominatoris genitricem trepidario deserat seruiturum.* Itaque cum potentius non inueniret remedium, suo ipsius nomine animum illius turbatum pacauit, & quòd dixit, *Ne timeas Maria*, id fecit, Et Vocis experiretur efficaciam, inquit rursus Chryologus. Præcipuus autem effectus, quem in ea operatus fuit, est, quòd fidem illius auxit, & illa propterea cogitabat, *qualis esset ista saluatoris*, quia illi promittebatur, quòd & mater futura esset, & Virgo permanens, crediditque.

que in virtute sui nominis, quæ fidem illius amplificauit, quam ob causam & sancta Elizabeth cum illi congratularetur, inquit: *Beata qua credidisti.*

Ad confusionem verò superbiorum expendamus nonnihil humilitatem Virginis cum S. Petro Chrysologo, cuius ea obseruatio, quod Angelus, qui ad serenandum, roborandumque Virginis animum missus è cælo fuit, idem est, qui apparuit Christo Luca 22. *confortans eum.*

Quod eà occasione ad Christum descenderit Angelus in hortum ad consolandum eum, non miror, subtristis enim erat, & corde admodum afflictio, idque ex viua imaginatione cruciatuum, & dolorum, quos postridie subiturus erat, repræsentabantur namque illi quinque millia, & his plures sæuissimorum flagrorum ictus, & spinæ, quos capite excepturus, & spura, & probra, & contumeliæ, & crux & mors quàm pænalis, tam ignominiosa, itaque opportunè veniebat Angelus, qui animum talium cogitationum nubilo oblitum fugato mœrore refocillaret. Sed hoc me attonitum reddit, quòd ad confirmandam, roborandamque Virginem eo tempore venit, quo illi tam gaudiosa nuntia adfert, matrem Dei salutans, & gratiã plenam, benedictamque inter mulieres vocans. Quid tunc Virgo confortatione opus habuit? Sicut Christus per Angelum confortari voluit, ita debuit Virgo per Angelum animari. Quamobrem verò? Quia verò humili nemo acerbiorè adferre cruciatum, nemo atrociorè infligere colaphum potest, quàm si eum laudet. Nulla illum sic afflictere verbera, nulli sic transigere aculei possunt, quemadmodum encomiorum propriorum auditus. Itaque ne Virgo deficeret animæ viribus sub tanto tantæ gratiæ pondere, necessum fuit, vt Angelus, qui fortitudo Dei diceretur, eam conueniret, ac roboraret. Cumque Angelo videretur, etiam hoc satis non esse, nomine Mariæ ad eandem rem vsus dicebat: *Ne timeas Mariæ*, quæ quòd tam humilis esset, non vehementissimè turbari suarum laudum auscultatione non poterat.

Morale huius S.

Fuit Virgo ex animo humilis, quemadmodum illius filius, qui dicebat: *Discede à me, quia mitis sum, & humilis corde*, Matth. 11. Plurimum refert, vt suam in corde sedem humilitas, & patientia habeant. Multi filiorum Adæ habent externam virtutis speciem, studentque vt forinsecus eam præferant, sed vt in corde radices vel aliquantulas agat, non curant. Horum symbolum fuit Simon Cyre-

næus, qui cum Christo crucem portans videbatur concurrere ad redemptionem generis humani, & nullum inde habebat meritum, quia per vim coactus id faciebat, *angariauerunt*, enim prætereuntem *quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de Galla*, inquit S. Marcus 15. 21. *Quòd autem per angariam facimus, non studio virtutis facimus*, inquit Magnus Gregorius lib. 8. Moral. c. 26. Qui siue per vim coactus, siue mercedis spe allectus aliquid agit, non habet præmium aliud, quod expectet. Exemplo rem illustrabo. Vult nobilitis quidam in die Iouis sancto vexillum præferre his, qui voluntariã castigatione corpus suum per flagra affliciant, procuratque vt multos nobiles habeat comites, datque suis impendiis cuiilibet eorum facem. Is omne meritum huius actionis perdit, quia mercedem suam iam recepit. Vnde? Ex vana illa ostentatione. Hoc est, *quòd per angariam facimus, non studio virtutis facimus*. Magna infelicitas hominis, qui cum centum faces distribuat, ne ex vna quidem meritum qualecunque habet, quia omnibus illis mundo seruit. Si vnã solum facem ad DEI cultum verteret, plùs meriti haberet ex ea, quàm ex centum: quas mundo succendit. Nam vt eleganter dictum à S. Petro Chrysologo serm. 25. *Vsura mundi centum ad vnum, Deus vnum accipit ad centum*. Is qui in suam carnem flagris sponte suã animaduertens album sericum vestit, & sex seruos à facibus habet, qui lumen illi præferant ne ab inferorum via exeret, nullum inde acquirit meritum, vt qui suam habeat ex inani vulgi applausu remunerationem: *Quòd per angariam facimus, non virtutis studio facimus*. Vt virtutes sint acceptæ Deo, debeat suam habere in anima, non in vana gloria radicem. David Psalmo 96. 11. ait: *Lux orta est iusto*, id litera originalis commode in rem præsentem declarat, quæ sic habet: *Lux sola est iusto quia diffundit se in animam iusti, vt ibi radices agat*. Sic omnes virtutes in corde, non in exteriori specie fundari debent.

O supera cælorum Regina, tuæ virtutes penitissimo animo insidebant, vt nos doceres, nostras quoque vt sint efficaces, & Deo gratæ, cordi intimo debere esse infixas, sic vt extrã luceant & intus multò vehementius ardeant.

Quàm præclarè hoc docet Tertullianus, cum ait, nostram patientiam non debere esse, qualis est canum. Verba illius ex lib. 2. de Patient. sic habent: *Nobis exercenda patientia auctoritatem non affectio humana anima equanimitatis stupore formata, sed*

Viua ac celestis disciplina dispositio diuina delegat, Deum ipsum ostendens patientia exemplum. Multi Christiani habent patientiam qualem canes. Contingit aliquando, vt in vnum catellum extraneum prætereuntem quatuor immanes molossi inuehantur, misellumq; ex omni parte mordicis inuadant, & sæuis dentibus atrociter appetant, & male vexent, atq; exagitent. Et quid ille? Non contrahat, nec se defendit, sed omnibus humiliter, & patienter aduolutus, corporis eâ submissione velut obsecrat misericordiam, & libertatem, vt iter suum profequi possit, verum intus tantâ plenus est rabie, vt frustillatim concerperet omnes, si posset. Hoc est, quod vult Tertullianus, cum hortatur, vt nostra patientia non sit *affectio humana canina aquitata stupore formata*, qualis est eorum Christianorum, qui exterius præferunt tolerantiam, intus gladios, & mille vulnera proximis intentant.

Cerda insignis Tertulliani commentator ait, quòd ille hoc in loco alludat ad eorum Philosophorum opinionationem, qui dicebant, patientiam consistere non in animi interiore quiete & pacatione, sed in exteriori modestia, qui nulli malum reddat, nec vindictam inferat. Huius sententiæ autor fuit Diogenes Cynicus, qui vtinam nullos habeat sectatores Christianos, qui pro remuneratione vanam gloriam recipientes lucrium apud mundum habent, & iacturam apud Deum patiuntur. Hoc ergò est id, quod S. Gregorius Magnus dicit: *Quod per angustiam facimus, non diuinitis studio facimus.* Nemo autem expectet meritum, qui non eo animi consilio bene facit, vt colat Deum.

Melius fecit Rex Niniuitarum, qui sub cilicio purpuram abscondit, & coronam cineribus infodit, rexitq; de quo S. Ambrosius ait: *Obluiscitur se Regem esse, dum proijcit purpuram, dum dradema deponit, cilicio autem vestitur, & sacco. Mirares, dum se Regem esse hominum non meminit, Rex incipit esse sustinere.* O millies fortunati illi, qui sciunt abscondere magnificentiam suam, & prodere cordis humilitatem, ac patientiam! illi à Deo aliud, quàm fauorem, & gratiam expectare non possunt.

Hoc videtur mihi significasse Deus, quando Exodi vndecimo præcepit, vt qui post sexennem famulam liber ex seruo effectus esset, cum quali veste intrasset, cum tali exiret, vt cum iam sui iuris esset, de veste recordaretur nuperam suam seruitutem, & non superbiret. O quanti æstimat Deus illos, qui norunt suam conseruare humilitatem! Hoc sola Angelorum Regina facere sciuit, quæ perfectissimè hu-

milis in oculis Dei fuit, sic vt tunc, cum in tantum dignitatis fastigium eueheretur vt Mater Dei esset, tam vehementer toto perturbata animo fuerit, vt idem eam corroborare Angelus debuerit, qui filium eius Christum in horto confortauit, & cum hoc factis non esset, etiam suo eam Mariæ nomine confirmandam, pacandamq; præterea putauerit.

Quod Chrysologus ser. 142. dicit ab eodem Angelo fuisse confortatum Christum in horto, & Mariam in suis cubiliis recessis, id apud illum reperire non potui. Quare vereor ne & hoc tanto auctori sit impostum, & ab illo sua habeat momenta, quod à recentiore scriptore prolatum eadem facilitate reijci ab alijs potest, quæ fuit ab illo assertum.

S. III.

Quàm acri supplicio digna sit mulier, quæ cum vocetur Maria, obscenam ducit vitam.

Non caret mysterio, quòd multæ mulieres donentur hoc nomine Mariæ, honorificum quæ arbitrentur sic appellari, postquam dulcissimum hoc nomen, vt diximus, idem est, quod *Deus ex genere meo*, & velut ex eadem massa, ex qua nomen Dei. Cum ergò nomen Dei nulli datur, nec quisquam sit, qui eo vocetur, quare mulieribus datur nomen Mariæ, cum id pretio nomen Dei tantum non exæquet?

Causa, cur nemo vocetur nomine Dei, ea, ni fallor est quam reddit Doctor Angelicus S. Thomas 1. p. q. 13. art. 8. dicens: *Deus non est nobis notus in sua natura, sed innotescit nobis ex operibus & effectibus.* Vnde hoc nomen Deus est nomen operationis, quantum ad id, à quo imponitur, ad significantium, imponitur enim hoc nomen ab vniuersali rerum prouidentia. Tale est, quod dicit Sanctissimus Doctor. Dei nomen deriuatur à perpetua benefaciendi occupatione, quæ commodis studet, & inuigilat cunctorum. Non decet ergò hoc nominis tribui homini, vt qui opere illi respondere non possit, maximè eum & illud nomen sit ineffabile, nec seruire ad nomen substantiuo creaturæ cupiam possit.

Hoc ipsum dicere possumus de dulcissimo nomine Mariæ, quòd nulla creatura eo appellari debeat, eò quòd nulla eius magnitudini respondere queat. Vnde ergò illa licentia, quòd tam multæ mulieres vocentur Mariæ? Non vacat mysterio. Idem Doctor Angelicus in Epist. ad Rom. lect. 1. ait: *Nomina diuinitus imponuntur quibusdam à principio natiuitatis, ad designandum gratiam, quam à principio conse-*

consequuntur. Nomina, quibus in baptismo donantur infantes, sunt bona omnia gratiarum singularium, quæ conferentur puero, cum sapere cæperit, aut quandocumque Deo videbitur. Non fit fortuito, quod hic Petrus, Paulus alter nominetur. Et quod tam multæ mulieres vocentur Mariæ, non absq; peculiari providentia Dei accidit.

Quantum ad illud, quod multæ mulieres dulci nomine Mariæ donentur, dicam quod scio. Primum ergo magna felicitas est, & insignis Dei benevolentia, illius ordinatione obtinuisse nomen Mariæ, quodque cælum alio, quam illo nomine vocari noluit eas, quæ Catharinæ, Magdalenæ, Luciz appellari poterant. S. Iohannes Chrysostomus homil. 2. in Gen. plurimum celebrat nomen Enos filij Seth. Enos idem est, quod *Sir invocatur Deus*, hoc est, qui Deum primus implorare cepit. *Vidistis appellationem*, exclamat ille, *diademate clariorem, purpurâ meliorem?* Enos iste, qui ex nomine dicebatur js, qui Deum invocabat, fuit magnificè à Deo honoratus, quia dignus factus, ut purpuram vestiret regalem, & diadema capite præferret. Quanto ergo maior est illius mulieris felicitas, quam cælum ita beaur, ut Maria nominetur?

Adeamus mysterium quod hic est inclusum. Quid est, quod cum nomen Dei quia ineffabile est, nulli concedatur, nomen Mariæ multis tribuatur, cum sit ex eodem genere, & massa velur communi? Maria enim, ut sæpè iam dictum, idem est, quod *Deus ex genere meo*. Ut respondeat huic dubitationi, quæ gravis est, oportet advertere, Virginem Dominam nostram tam esse sanctam, ut multæ virtutes in ea locum non habeant, quas scilicet non fert illius dignitas, & maiestas. Virtus confitendi peccata, & ea, quam contritionis vocant, & quæ culpas nostras deploramus, non cadunt in Matrem Dei sanctissimam. Nam sicut dulcissimi Nominis illius ea est efficacitas, ut excitet ad omnium virtutum usum, exercitationemque, ita in ipsa nullius vilitatis erat, nec enim facere poterat, ut doleret, confiteretur, deploraret sua peccata. Quid ergo remedij inveniemus, quo efficiamus, ut hoc Nomen Mariæ non sit infructuosum, ac velut mutilum, sed trium illarum virtutum usum efficere possit?

Remedium esto ut quanquam illud Nomen sit tale, quod mulier nulla mereatur, detur tamen multis, pluresque vocentur Mariæ, ut non maneat frustratum suâ virtute, ut quod efficere non potuit apud Dei Matrem, ut doleret, confiteretur, lugeret suas culpas, quas nullas habuit, hoc apud alias

Mariæ agat. Et propterea illæ, quæ tali appellantur nomine, possunt dicere: Adimpleo ea, quæ defunt Nominis Mariæ in nominibus nostris, velut Paulus Col. 1. niebat: *Adimpleo ea, quæ defuerunt passionum Christi in carne mea.* Apud nos enim appellatio, quam ab illa mutuatur sumus, efficit, ut doleamus, & desheamus, & confiteamur peccata nostra.

Quod autem dulce illud Nomen Mariæ excitet ad lachrymas de peccatorum recordatione natas, affirmat Idiota lib. 2. de contemplat. Virginis his verbis: *Tanta est Virtus tui Sanctissimi Nominis, ô semper benedicta Virgo Maria, quod mirabiliter emollit, & penetrat duritiam cordis humani.* Nullum tam faxeum pectus, quod illius nominis efficacitas non leniat, & resoluat. Et S. Bonaventura in suo speculo ait: *Beatus Vir, qui diligit nomen tuum, Maria, animam eius irrigabit nomen tuum.* Lachrymarum nempe fluentia in illo excitans, quibus peccata sua diluat. Petrus Blefensis serm. 23. loquens de Maria Dei Matre, & Maria Magdalena inquit: *Illæ nobis est exemplum pudicitia, ista penitentia.* Si lachrymas, totamque Magdalenæ penitentia rationem consideres, videbis nomen Mariæ maiorem exhalasse fragrantiam, & suavitatem in illa, quam in Dei Matre. Ex his duabus idem Abbas alteram *luminare maius*, *luminare minus* alteram vocat. Luminare maius, siue sol fuit Maria Dei Mater, quia sine originali peccato concepta, ideoque non habuit, quod desheret. Luminare minus, siue Luna quædam fuit Maria Magdalena, quia multos defectus passa, itaque habuit, quæ deploraret.

Verum respondeamus titulo discursus. Graue supplicium merentur illæ mulieres, quæ cum vocentur Mariæ, & hoc nomen semper ob oculos habeant, sunt nihilominus vanæ, & non satis castæ, honestæque; viuunt. Nescio cum quo has conferam, nisi cum Iuda, qui cum vocaretur *confessio*, erat ipsa malitia, siue cum Absalone, qui cum diceretur *pater pax*, fuit illius perturbatio, aut cum Salomone, qui cum nominaretur *amabilis Deus*, erat Deo summe exosus, & horrore, quod mulieres demereret alienigenas, siue cum Capharnaum, quæ ciuitas cum appellaretur *ager penitentia*, tam pernicax erat, & impænitens, ut Christus eam damnaret, & minas in eam iactaret, cum apud S. Lucam c. 10. niebat: *Et tu Capharnaum esq; ad cælum exaltata, esq; ad infernum demergeris.* Tantumdem eueniet ijs, quæ nomen habent Mariæ, & sunt dedite vanitatibus, & turpi consuetudini. Nomen quippe illud ab his, quæ illo vocantur, exigit, ut sint recessus studiosæ,

deuotæ, pudicæ, verecundæ, honestæ, quietæ, prolixæ in pauperes, pacis amantes, & pœnitentiæ. Nisi per eiusmodi virtutes respondeant Nomini Mariæ, quo appellantur, merentur vocari charisæ, aut Zaræ, quæ sunt Maurorum nomina, vt Venus Flora, Thais, quæ sunt propudiosarum apud Gentiles fœminarum vocabula, quia mores earum imitantur.

S. Petrus Chrysol. Serm. 146. de Nomine Mariæ sic dicit: *Hoc collegium sanctitatis.* Salmantica omnis bonæ literaturæ emporium quatuor habet Collegia maiora. Si quis in eorum aliquod cooptrari velit, qui loco præest, inquit in eius natales & mores, & vitæ actæ rationem, nec admittit, nisi ex omni parte sit nobilissimus & purissimus, nullam habens ab infidelibus, aut hæreticis, talibusque maioribus maculam.

Quod ergo S. Petrus Chrysologus Nomen Mariæ vocat *collegium sanctitatis*, id fecit, vt indicaret, illam, quæ nomine Mariæ donatur, debere esse castam, honestam, quietam, ac libenter secum solam morari, & vacare deuotioni. Nisi talis sit, indigna est eo nomine, mereturque exturbari è collegio, vt quæ cum pura, siue ingenua non sit, Maria tamen vocari velit.

Quando mundus carnis vitij turpibus totus infectus, contaminatusque fuit, Moyses Genesios scriptor fœditatem illorum temporum sic narrat: *cumque vidisset Deus terram esse corruptam*, Gen. 6. 12. S. Ioannes Chrysothomus hom. 24. in Gen. ait: *Non dicit, homines corruptos, quia peccatum facit, vt homines suo nomine vocari non sint digni.* Ergo illa, quæ malè viuit, & vocatur Maria, digna est, cui hoc nomen adimatur, ne probrosæ vitæ, quam ducit, indignitas, & turpitudine in Sacrosanctum illud Nomen redundet, ipsumque despicabile reddat, vt deinceps non habeat reuerentiam, quam meritò deberet. Hoc verò magnam infelicitatem parere illis potest, quæ tam illustre Nomen infamis vitæ suæ turpi consuetudine obscurant. Velut enim locus sacer non admiculatur illi, qui in eo peccat: Ita cum ea, quæ Mariæ vocantur, & malè viuunt, velut in loco sacro delinquant, subuereri debent, ne quando Mariæ Nomen inter extremas vitæ angustias implorabunt, nullum in eo inueniant subsidium, castigante nimirum cœlo earum improbitatem, & temeritatem, vt nullum ijs veniat à benignissima Dei Matre auxilium, quæ cum de illius Nomine vocarentur, flagitiosis illud moribus dehonestarunt.

Atque vt videas, quod indigna est nomine Mariæ, quæ vitam nomine illo indignam viuit, memineris velim, quod S. Lucas, cum describere conuersionem Magdalensæ institueret, sic orditur historiam: *Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix; Lucæ 7.* Quænam mulier illa, Euangelista Sancte? Maria Magdalena. Cur ergo non eam de hoc nomine suo exprimis, dicisque, *Ecce Maria Magdalena, quæ erat in ciuitate peccatrix?* Mariæ nomen subitico (diceret ille, si hic adesset) quia erat in ciuitate peccatrix, adedò tam honorificam appellationem fœdâ suâ consuetudine iam demeruerat. Libet tamen hic percontari aliquid. Nonne Magdalenam Dei amor iam faucauerat? Nonne ibat perquisitum Christum, vt apud illum noxarum suarum condonationem obsecraret? Nonne adhuc doluit, & ingemuit, & lachrymas fudit, deplorauitque malè acta, & pœnitentiâ se diluit, atque emaculauit, vt digna fieret suo nomine? Quamquam hæc omnia fecerit, Lucas illi nihilominus eam appellationem negat, & peccatricem vocat, non Mariam: *Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix.* At si Lucas id nominis tunc illi iustis de causis negauit. Marcus posthæc meritò restituit, quando *valde mane vna sabbatorum venerunt ad monumentum Maria Magdalena, & altera Maria*, vt reciperet nomen verus, quæ veterem sanctæ vitæ rationem iam resumpserat, alteraque effecta erat ab ea, quæ paulò antè fuerat.

S. IV.

Christus Dominus noster, & Sanctissima illius Mater, suis dulcissimis IESV & MARIÆ Nominibus simul benefacere volunt defunctorum animabus.

Rupertus Abbas inquit, cur Dei Filius, cum posset suam humanitatem ex terra virgine formare, quemadmodum & Adæ corpus inde finxit, voluerit fieri filius mulieris, & ex pulcherrima Virgine nasci. Causa, ob quam grauissimus hic Doctor putat, Christum non ex terra, sed ex Virgine sumere corpus voluisse, ea est, vt cognationem nobiscum contraheret, efficereque hominis filius. Verba illius ex lib. 3. in Ioan. sic habent: *Poterat quidem de terra, quam sibi assumeret, plasmare nouum hominem, & esset quidem caro & sanguis, sed non nostra caro & noster sanguis, homo quidem, sed non proximus nobis, homo planè, sed non filius hominis.* Tanti fecit esse filius hominis, vt propterea nasci de Virgine

gine voluerit. Et Richardus de S. Victore in Psal. 28. ait: *Felix homo est, cum voluerit (fortè potuerit) habere filium, non qualemcunq; sed Deum.* Fortunatum verè genus humanum, quòd eam beatitatem consecutum est, vt eum adipisceretur filium, qui saluator esset mundi.

Hinc accipiemus, cur quibusdam occasionibus Christus filium hominis seipsum appellauit, vt Matth. 20. cum dicit: *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Matth. 25. Cum venerit filius hominis in sede maiestatis sue.* Quaro. Quis est iste homo, cuius se filium Saluator mundi appellat? Non alius, quàm genus humanum. Cum enim constet ex nostra carne, & natus sit ex muliere, necessum est esse filium hominis.

Ipsa quoq; cœlorum Regina est filia humani generis, & primogenita omnium mulierum. Quare S. Athanasius in hom. de Deipara sic eam alloquitur: *Audi filia David, & Abraham, inclina aurem tuam; ac si alijs verbis dixisset: Recordare mundi Regina, quòd Davidis, & Abrahæ, & consequenter generis humani sis filia, ne obliuiscaris nostri.* In eadem homilia dicit idem S. Doctor: *Nostri filia est, quia ex nobis genita est.* Generis humani, & hominum omnium est filia.

Itaq; illud iam certò constitutum habemus, quòd Christus Dominus noster, & sanctissima eius Mater sunt proles generis humani, & propterea hæredes omnium bonorum, quæcunq; genus humanum habet, eaq; ad vtumq; eorum iure spectat. Id autem, quòd Christus hæreditariò accipit à genere humano, est nobilitas sanguinis, aded necessum est, vt cum ipse, tum Mater illius hæreditent ab omnibus hominibus ea officia, ad quæ sanguis ille est obligatus. In hanc rem sic ait S. Paulus Heb. 1. *Nobissem diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum.* Translatio Syriaca appetior, & aptior rei præsentis, quæ sic habet: *Quem constituit hæredem omnium.*

Probarum dedimus, quòd Christus Dominus noster, illiusq; mater sunt hæredes omnium, ob id, quòd sint proles generis humani. Hinc autem nascitur illis obligatio, quâ tenentur exequi testamentum, & subuenire defunctorum parentum animabus. Hoc est esse Filium Redemptorem, meritq; & sanguine, & proborum, crucisq; & mortis tolerantia vindicare miseros captiuos, quòd officium Mater Dei efficaci intercessione facit, diligentiaq; & sollicitudine, quam salutis aliorum cura requirit.

Atq; vt videatis, quòd ambobus illis incumbit iuuare animas mortui generis humani, hoc est, benè illis facere, & de loco salutis prouidere, adite legum volumen, in cuius multis locis hoc inuenietis, & inter alià l. de hæredibus, & falcidia, §. his igitur ista: *Sancimus eos, qui ab aliquibus scripti sunt hæredes, necessitatem habere quæcunq; testator honorans eos disposuerit, omni modo ea complere.* Hæc in lege ciuili. Et in Canonica in cap. si hæredes 6. sic dicitur: *Si hæredes iussa testatoris non adimplerint, ab Episcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta est, Canonice interdicitur cum fructibus, & carevis emolumentis, & vota defuncti adimpleantur.* Itaque hæres obligatur benefacere animabus defunctorum. Christus, & illius mater sunt filij generis humani, consequenter & hæredes, obligantur itaq; supremis hominum satisfacere voluntatibus, & benefacere illorum animabus, & filius quidem redimere illas suâ passione. Mater verò iuuare suâ potentissimâ intercessione.

In hanc rem notauit aliquid Tertullianus, quò nescio an aliud magis ingeniosè excogitatum, in eius libris reperias. Annotamentum illud est, quòd primo miraculo suo, quò Filius Dei paralytici corpus sanauit, & peccatum condonans animam emundauit, voluit ostendere se filium esse humani generis, & habere in se aliquid, ex quo propenderet ad restituendam corpori suam bonam valetudinem, & expurgandam à culparum labe animam. Verba illius ex lib. 4. cont. Marcionem, c. 10. in fine sic habent: *Deniq; nusquam adhuc professus est se filium hominis, quam isto loco primum, in quo primum peccata dimisit, id est, in quo primum iudicauit, dum absoluit.* Hic ergò tanquam hæres generis humani iam mortui cepit benefacere animabus, condonans illis peccata.

Nec satis fuit Christo redemisse, & in locum saluationis trãtulisse animas generis humani peccato mortui, meritq; suis, & passione mortis in libertatem vindicasse: Nec contenta fuit beatissima illius Parens suarum precum suffragijs adminiculo illis fuisse, sed nominum dulcissimorum suorum efficacitate præterea volunt earum salutem ampliùs procurare, innumeraq; ab eis pericula depellere.

Rupertus Abbas ait, dulce nomen Iesu instar velocissimi cursoris esse, qui abeat, redeatq; & ad Deum quidem nostras necessitates perferat, inde autem nobis leuamen referat, sicq; semper præsidè esse, vt ærumnis nostris opituletur, & succurrat inopia. Verba illius ex lib. 17. in c. 16. Ioannis ita habent:

habent: Solum huius Unigeniti Filij Dei nomen, quod est IESVS CHRISTVS, necessarium vniuersæ orationis est vehiculum, quo in caelum directo per lata cursu consistat ante Patris conspectum, salutemq; de sinu eius. Et gratiam sugere valeat remissionis peccatorum. Et quoniam Christus, cumque illo sanctissima eius Mater semper coram præsentibus assistunt æterno Patri, reliquerunt dulcissima sua IESV & MARIÆ nomina in ore nostro, vt quoties labia ad illa exprimenda aperimus, affectuosèque ea pronuntiamus, ab innumeris periculis liberemur.

S. Germanus in Encomio, quod de Virginis dormitione fecit, sic ait: *Præsidium est nomen Virginis Mariæ, præsidium, per quod omnes, quicunq; deuote illud appellant, sunt muniti non solum aduersus iustitiam Patris, verum etiam contra tentationes inimici, & malè agendi occasiones mundi.* Subiungit autem hic Sanctus ibidem illud dignum attentè obseruatione: *Neq; tantum haustu antea nostra respirant, quantum nominis sui protectione confirmantur.* Nunquam integra nobis quies, nisi quando singularis erga nomen Mariæ pietas, & illius protectioni nos enixè commendamus. Cum dubia est nobis ælicuius cum extremo spiritu confingentis mors, conspicienda, seu speculum ori eius apponimus, vt videamus, vtrum etiamnum respiret. Sic ergo peccator immeris vitij, & in tot sese flagitia ingurgitauerit, vt omnes cum iudicent mortuum, si tamen ore inuocat nomen Mariæ, habetq; illud in corde, ne illum in mortuis numerato, respirat enim adhuc, & per virtutem illius nominis dabitur ei robur, vt extricet se à suis miserijs, & ad Deum redeat.

Tam vehementer gaudet Filius Dei suum nomen IESV cum dulci nomine MARIÆ coniunctum ire ad beneficiendum omnibus, vt sancto Ignatio Martyri videatur, quod Regina cœlorum debeat vocari *Mare Iesv.* Congruit hoc cum illo B. Ambrosij dicentis, nomen Mariæ idem esse, quod *Deum ex genere meo.*

S. V.

Nomen IESVS quodammodo vult accipere nouam efficaciam ex nomine MARIÆ. Domina nostra, & fuit ille vocatus IESVS Nazarenus, quia Mater Nazarena erat.

Tanti æstimauit Christus suam charissimam matrem, vt & ab ipsius agnomine honorem sibi accersere voluerit. Fuit illa Nazarena, ideoque Sal-

uator mundi voluit dulci suo nomini IESV adiungi appellationem Nazareni, dans illi cum nouo cognomine virtutem nouam. Itaque quia mater fuit Nazarena, voluit etiam filius esse Nazarenus.

Quod Christus Dominus noster fuerit Nazarenus non professione, aut deuotione, sed imitatione suæ sanctissimæ Matris, satis probatum dabo. Institutum Nazarenorum constat ex c. 6. libri Numerorum. Nazaræi erant quidam sexus alterutrius homines, viri, seu mulieres, qui se Deo consecrabant, vt illi primùm in tabernaculo, postea in templo seruirent. Erat hoc vitæ genus sanctissimum illius temporis. Nazaræus quippè idem est, quod *separatus, congregatus, coronatus, & floridus.* Sedebant illi ex hominibus, eorumque conuictu profano, vt Dei officijs in tabernaculo, vel templo vacare impensius, & maiores in virtute progressus facere possent.

Philo Hebræus in lib. de sacrificijs ait, votum illorum fuisse sanctissimum, & maximum omnium, quæ illà ætate Deo nuncupabantur. *Magnus hoc votum appellatur,* inquit ille. Et sanctus Cyrillus in l. de adorat. in spiritu vult illorum votū fuisse omnium celeberrimum, quæcunq; fiebant Deo. Quod votis se obligauerint, palam est ex c. 6. libri Numerorum vbi sic habes: *Cum fecerint votum magnū, & c.* Institutum, quod profitebantur, erat, non bibere vinum, quod constat ex eodem capite, viuere sobrie, non tangere mortuos, alere capillamentum in signum obedientiæ, & offerre Deo quædam sacrificia. Hoc ergo illos Nazaræos faciebat, quod ad nouam in singulos dies perfectionem aspirabant.

Ex his omnibus fit, quod Christus non potuit esse Nazaræus siue ex professione, siue ex obligatione religionis. Nam si finis instituti Nazarenorum erat contendere ad nouam virtutem, & ad maiorem sanctitatem conitari, repugnabat Christo amplecti eum viuendi morem, quia non potuit maiorem cum tempore comparare virtutem, vel gratiam, qui tantam quantam potuit, ab initio conceptionis suæ habuit, de quo Concilium Constantinopolitanum sic habet: *Si quis dixerit, Christum ex aliquo ætione, vel ex aliquo opere melioratum fuisse, anathema sit.* Secundum hæc ergo non potuit Christus Nazaræus esse professione, sed tantum imitatione matris, quæ Nazaræa fuerat.

Quod Regina cœlorum fuerit Nazaræa, id multi Patres affirmant. Sanctus Ioannes Damascenus lib. 4. de fide c. 15. sic ait: *Quemadmodum vetus Anna sterili facta, per votum & repromissionem habuit*

Samuelem, hunc in modum & hac per supplicationē,
& reprobationem Deo Desparam offert. Idem dicunt S. Gregorius Nyssenus, Simeon Metaphrastes in orat. de dormit. Virg. & Nicephorus lib. 1. histor. c. 7. S. Vincentius Ferrerius in serm. 1. de Nat. B. Virg. ita inquit: *Postquam habuit tres annos completos, Gorum, quod fecerunt, exsoluerunt.* Tam grata fuit Christo Nazareni appellatio, idque quod & Mater Nazarena fuisset, vt demones eo nomine illi assentarentur, Nazarenumque eum vocarent, vt ne ab illo torquerentur. Sic enim dicebant apud S. Lucam c. 4. v. 34. *Sine, quid nobis, & tibi, Iesu Nazarene?* Arbitrabantur enim posse illum tali appellatione mitigare, vt non exaggeraret illorum cruciatum. Tamque notorium erat Ierosolymis, quod eo nomine Saluator mundi plurimum oblectaretur, & gloriaretur, vt cum in crucem ageretur, præciperet Pilatus, hunc in vertice ligni constitui titulum: *Iesus Nazarenus rex Iudæorum.*

Respondeamus nunc titulo discursus, ostendamusque Filium Dei, vt maiorem virtutem adderet dulci suo nomini Iesu, adiunxisse ad illud cognomen Nazareni, dictūque sit Iesus Nazarenus.

Plutarchus nonnullibi ait: *Multa nomina per cognomina supprimuntur, & vilescunt.* Multi habent nomina honorifica Petri, Pauli, Iohannis, aliaque, quæ magnam mereantur reuerentiam, sed ex quibusdam infamibus factis tam sordidas habent cognominations, vt ex iis ipsa etiam nomina scedentur, & deturpentur. Hoc est, quod vult Plutarchus, cum ait: *Multa nomina per cognomina supprimuntur.* Non sic euenit Filio Dei, immò verò vt vim, efficacitatemque nouam adiungeret suo nomine Iesu, arripuit cognomen suæ purissimæ matris, vocatusque fuit *Iesus Nazarenus.*

Atque vt intelligatur, quo in pretio sit apud superos nomen Mariæ, & quantâ apud sanctissimam Trinitatem valeat autoritate, dicit San. Anselmus in lib. de excellent. Virg. c. 6. ista: *Velocitor est nonnunquam salus inuocato nomine Maria, quam inuocato nomine Domini Iesu Unicus Filius tuus.* Et ne quis ea sinitrè acciperet, subiungit statim sanctissimus Doctor: *Et id quidem non ideo fit, quod ipsa maior, & potentior eo sit, aut efficacior virtus nominis Mariæ, quam Iesu, sed quia supra in coelis decretum est, vt Christus sit præses iustitiæ, iuxta illud Ioan. 5. v. 22. Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio; & Virgo domina nostra est præses tribunalis misericordiae, vt omnes, qui infelicè ab altero tribunali expectare causæ suæ exitū poterāt, pri-*

mò illam in consilio misericordiae tractent, vbi Regina cælorum præsidet, vt hic mitigata transeat ad iustitiæ tribunal, illiusque iudicium iam fidentius subeat.

Hinc arripuit occasionem sanctus Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus in serm. de Zona Virg. vt diceret: *Nullus est, qui Salua fiat, nisi per te, ô Virgo sanctissima, nemo, cui donum concedatur, nisi per te, ô Virgo castissima, nemo, cui conferatur gratia, nisi per te, ô Virgo prudentissima.* Et quemadmodum si quis in aula annuam pensionem ambiens, pro ea impetranda consilium Indiarum de propaganda fide adiret, meritò audiret, longas, & inuiles ambages facere, ad consilium prouentuum regionum pergere debere: Ita cum Deus statuerit, vt omnia gratiarum beneficia, quæ de cælo huc deferuntur in terras, & causæ, quæ à terra transmittuntur in cælos, transeant per manus suæ sanctissimæ matris Virginis dominæ nostræ, si quis rectâ ad tribunal Filii eius contenderet, circuitum faceret, dicique ei posset, vt matris tribunal primò adiret.

Et hoc sensu loquitur B. Anselmus, cum ait: *Velocitor est nonnunquam salus memorato nomine Maria, quam inuocato nomine Iesu, non quia hoc nomine illud fit efficacius, sed quod Filius Matri deferat, vt suis precibus misericordiam exobsecret his, quos illius iustitia damnare poterat.*

Quod autem Filius suo dulcissimo nomini Iesu adiunxit cognomen Nazareni, arripuitque appellationem Matris, id non ob aliud factum existimo, quàm vt duplo auctiores fiant census: Nam Iesus Nazarenus idem est, quod Iesus Maria; ea verò nomina coniuncta necessum est, vt maiora cælo pendant tributa.

Obseruatu dignum, quod S. Ambrosius in PL. 118. de nomine Iesu, deque prouentibus, & commodis, quæ nobis parit, loquitur, dicens: *Christi nomen tibi munificum, tibi fructuosum, tibi tributa dependit, & bona tributa, non pecunia, sed gratia.* Nota in his illa: *Christi nomen tibi munificum, cumulat enim donis illum, à quo inuocatur, fructusque cælestes piis suis adfert cultoribus.*

Magnus Tertullianus in suo Apologetico c. 13. dicit aliquid per ludibrium de Gentiliū deastris, quod in nomine Iesu, & Mariæ optimè quadrat: *Dis quò magis tributariū, magis facti, immò quò magis S. magis tributariū.* Quod per iocū de illis diis fictitiis affirmatur, id verissimū est, si de dulcissimis nominibus Iesu, & Mariæ asseras. Hæc namque quia

sanctissima, sunt etiam maximè tributaria, Iesuque & Mariæ par est pietas, & munificentia, prolixitasque ergà homines, à quibus religiosè coluntur, & ardentèr inuocantur.

S. VI.

Omnia nomina Reginae complectitur vnum illud MARIÆ, quod est scrinium cunctorum illius meritorum.

Sanctus Epiphanius in lib. de laud. Virginis ait: *S. Maria plurimum nominum, & multocula effecta est.* Vt virtus omnium Dei nominum comprehenditur vnicò nomine Iesu, ita cognomina Virginis de Rosario, de Carmelitis, de Mercede redemptionis captiuorum, de Monte ferrato, de Rupe Franciæ, & quotquot alia eiusmodi sunt, per quæ illa succurrit suis cultoribus, voluit Deus complecti hoc nomine Mariæ, quod est omnibus superius. Isidorus Pelusiora lib. 3. Epist. 408. ait, bona Ecclesiæ nomina esse illius scrinia, in quibus eiusdem diuitiæ conseruentur: *Ornamentorum suorum thecas, & a vclulas habent.* Si quis scire vellet, quàm sit dulce nomen Mariæ, quàm efficax ad consolandum, quàm potens ad expellendos dæmones, illi sat fuerit dicere, esse scrinium, in quo merita illius recondita custodiantur.

Sanctus Paulus ad Philip. 2. ait, Patrem æternum dedisse Filio suo nomen, quod est super omne nomen. Quomodo vocatur illud nomen, quod est super omne nomen? Iesus. Dicit nunc magnus Tertullianus: *Cuius tamen humilitatis statim egregius fructus adest, accepit enim nomen, quod est super omne nomen.* Quando Pater æternus vidit Filium suum se demittere, ac humiliare ad mortem vsque tam ignominiosam, quàm fuit illa crucis, mox decreuit illum remunerare nomine, quod dignitatis suæ præstantiâ omnibus antecelleret, admirabilemque illum Angelis, & hominibus, superis, & inferis redderet, vt in illo omne genu flecteretur caelestium, terrestrium, & infernorum. Ad eundem modum, quando vidit Deus humilitatem illius, futuram, quæ futura erat mater sua, voluit & illi dare nomen, quod esset super omne nomen, hoc est Mariæ, cui, coelum, terra, ipsi adeò inferi reuerentiam deferret.

Sancta Brigitta lib. 1. reuelat. c. 9. de hac re sic ait: *Angeli boni audito hoc nomine statim magis appropinquant iustis, quibus dati sunt ad custodiam, & gaudent de profectu eorum.* Velut ad farum mellis apes aduolant, sic accurrunt Angeli ad eos, qui nomen Mariæ implorant.

Franciscus Venetus in harmonia mundi Tom. 2. c. 2. ait: *Velint nolint dæmones genua flectunt, quando nomen Iesu pronuntiatum est.* Tandem dicit sanctus Gerardus in lib. de laudibus Virg. his verbis: *Inuisus quoque infernis inuocato nomine Maria clulat, & procacissimos dæmones clamant.* Et sanctus Bonauentura in speculo ait: *Non sic timent hostes visibiles castrorum aciem copiosam, sicut aërea potestates Maria vocabulum.* Habet id priuilegii hoc dulce nomen, vt omnes illud reuerentur, & metuant, tam Angeli, quàm dæmones.

Dicit præterea sanctus Bonauentura illud de Mariæ nomine plenum consolatione: *Gloriosum, & admirabile est nomen tuum, qui illud retinent, non expauescent in puncto mortis.* O magnificentiam nominis MARIÆ! Si in illa terribilissima mortis hora dulcissimum istud nomen implores, ponere metum omnem potes, dæmones enim fugam capessunt, Angeli accurrunt, sanctissima Trinitas ægroto suam benignitatem, opemque offert, & spem facit, quòd felici morte defungetur. Propterea S. Brigitta vbi supra dicebat: *Omnes dæmones verentur, & timent, quia audientes hoc nomen Maria statim relinquunt animam, quam diu obsederunt, & acriter oppugnauerunt.*

O quo in pretio nobis omnibus esse thesaurus ille debet! Non dimittamus ex ore nec in vita, nec in morte tantæ efficacitatis nomen, in quod Deus virtutem omnium nominum ipsius transfundere voluit. Sanctus Bernardus lib. 1. de nom. Virg. ait: *Sicut Deum ipsum non vno tantum nomine nominamus, sed multis, & sic eius incomprehensibilitatem enuntiamus, sic & gloriosam Virginem multis nominibus designamus, nunc lucem, nunc solem, & huiusmodi nominare solemus, vt sic ad sublimitatem eius cognoscendam veniamus.*

Vt cognitione attingamus magnitudinem huius domine, virtutumque illius heroicarum & potentiarum, quæ clientibus suis opitulatur, aliquando illam vocamus auroram, quæ sit prænuntia Solis Christi, aliquando lucem, quæ illuminet, aliquando palmam, quæ remuneret, aliquando platæum, quæ inumbret, aliquando rosam, quæ suarum consolationum odorem exhalet, aliquando myrrham, quæ malarum conscientiarum vermes maceret, aliquando balsamum, quia peccati vulnera sanat. At qui vult nomina illius omnia vocabulo vno complecti, quòd habeat tantam virtutem, quantam omnia, is Mariam appellat.

Dicamus id, quod maximum dici de hoc dulci Mariæ.

Mariæ nomine potest. Quæro, quid causæ sit, quòd cum hoc nomen tantam habeat confortandi efficacitatem, Christus illo vsus in cruce non fuerit, quando ait: *Mulier ecce filius tuus*? Cur non dixit: *Maria ecce filius tuus*? Si enim ita locutus fuisset, habuisset forsitan illam consolationem, quam à Patre expectabat.

Non fuit obliuio, quòd nomen Matris proprium prætermisit, sed amoris artificium, qui voluit, vt Christus absque consolatione, & leuamine aliquo pateretur, quidquid tolerare poterat, & ita si omnium Martyrum tormenta, & cruciatus in vnum cumulum congeras, & cum doloribus Christi componas, ad acerbitatem eorum peruenire non possunt. S. Iob c. 3. dicebat: *Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo.* In catena Patrum Græcorum declaratur, quare Iob talia dixerit, quæ per contumeliam, & cum stomacho dicta videntur, & tamen animo malo non sunt prolata. Catena Græca sic ea verba reddit: *Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, ecce masculus.* Olympiodorus sic exponit: *Desertatur etiam eos, qui eum marem nuncuparunt, quod crederet eiusmodi Dominum fuisse, etq; maris nomina propriè conuenire, eò quòd ille solus masculino animo atrociores pœnas tulerit, quàm omnes simul martyres.* Hinc intelligitis, cur Dei Filius, cum esset in cruce, dixit: *Mulier ecce filius tuus*, & non dixit, *Maria*; nimirum quia huius nominis suauitas omnem illi dolorem ademisset, nec quidquam pati permisisset.

S. Epiphanius de hoc dulcissimo Nomine ait: *Nomen Maria interpretatur myrrhamaris, scilicet passionis Domini nostri Iesu Christi.* Solebant veteres his, qui ad mortem ducebantur, propinare myrrham, quâ illorum membra obtorpescebant, vt non sentirent cruciatus. Si ergò Christus in cruce positus dixisset: *Maria ecce filius tuus*; nomen hoc illi pro haustu myrrhæ fuisset, sensumque omnem doloris sustulisset, & pati non fuisset, ac propterea cum pati quantum posset, vellet, de nomine Matrem non appellauit, vt istam sibi subtraheret confortationem.

O dulcissimum Nomen! O quàm felices, & fortunati, qui te crebrò implorant, cordeque, & ore tuam degustant suauitatem, & ingentem virtutem! Centies, & millies beatus Venerabilis Pater Magister Frater Simon de Roxas, quem pro sua insignis sanctitatis merito propediem videbimus albo Sanctorum adscriptum, Ille fuit Angelicus Magister,

qui nos omnes docuit istam habere dulcissimi huius Nominis æstimationem. Offeratur corona Religioso Ordini, cui à Sanctissima Trinitate, & redemptione captiuorum nomen, is enim primus fuit, qui in aula Regis Catholici Madritensi publicum festum ad honorem dulcissimi Nominis Mariæ instituit, Romæque obtinuit, vt celebrari, & festis adiungi cæteris possit.

Glòriemur omnes, quotquot piè ergà hoc Nomen afficimur, & serui tam potentis Domine sumus, de qua sapientissimus Idiota in tract. de laudib. Virg. c. 5. ait: *Maria doctrix, & magistra maris appellatur.* Ad Pharum Ianuensem, credo alludit, quæ nocte nauigantibus portum ostendit, quod alibi quoque diximus. Nemo speret portum ingredi salutis, nisi hanc Dominam cursus sui habeat directricem.

In c. 3. eiusdem tractatus dicit idem Idiota: *Tu doctrix fuisti Doctorem, & magistra Apostolorum.* Apostoli Spiritu Sancto pleni, & scientiâ infusa ornati, vt faciliorem reperirent excitandæ Ecclesiæ rationem, Mariam elegerunt Magistram. Cum ergò illi, qui è cælo habebant scientias infusas, non audebant officij sui opus aggredi absque institutione Mariæ, si tu peccator infelix, qui tenebris ignorantæ es inuolutus, vis eas euadere, & recto cursu pergere ad gloriam, & beatitudinem, ad quam es conditus, ingredi hanc scholam, & Magistrâ vttere Mariâ, illa enim tibi obtinebit lucem, perseuerantiam, spiritus feruorem, & gratiam, quæ sunt pignora gloriæ, quam mihi, & vobis, &c.

De Angelo Custode Matris Dei.

Autore Ad. R. P. M. CRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph. Luca 1.

S. I.

Vtrum Mater Dei egerit Angelo Custode, & quis ille tam fortunatus spiritus fuerit?

Pono Matrem Dei fuisse absque omni originalis culpæ macula conceptam, simulque natam, & sanctificatam, tantâque gratiâ à prolixo, & permunitico Deo exornatam, ut peccare, & culpam qualemvis contrahere non posset. Quæritur ergo, vtrum Maria, quæ sic confirmata in gratia fuit, ut peccare non posset, opus habuerit Angelo Custode, à quo defenderetur, quem admodum habuerunt omnes posterii Adæ, & quis fuerit ille tam felix Angelus?

Veritas est, quod absolute loquendo non indiguit Angelo Custodæ, quia non potuit deviare à virtute, & inclinare in quamcunque etiam minimam imperfectionem. Nihilominus ad maiorem potentiam, & magnificentiam assignavit illi cælum Angelum Custodem. Ita dicit Guilielmus in 2. d. 2. apud Pelbartum to. 2. aurei Rosarij, verbo *Angelus*. Verba illius sic habent: *Virgo est sanctificata, habuit Angelum Custodem.*

Sanctus Vincentius in serm. 2. de Mariuit. Virg. ait, quod cum hæc Domina suum esse accepisset, momentumque Conceptionis appetijisset, quo Deus crearet animam, & infundit corpori, omnes Angeli per reuelationem acceperunt, quod illa puella esset futura Mater Verbi, celebrâruntque Festum Conceptionis, cæperuntque tunc certatim ambire istam felicitatem, ut esse possent illius Custodes. *Statim Angeli fecerunt Festum Conceptionis Virginis Mariæ*, inquit ille, expectâruntque eam beatitatem ut illam stipare, & tutari possent.

Esse Angelum Custodem Mariæ tam magna, & honorifica res est, ut plurimi hanc vehementer ambirent dignitatem. Sed quis ille fuerit, sub varia Patrum est opinione. Sanctus Odon in expositione Canonis dist. 3. vult, quod Spiritus Sanctus fuerit Angelus Custos Mariæ, dicitque, *Beatam Virginem custode Spiritu Sancto sine ulla culpa dixisse*. O magnitudinem Dei Matris, quam ipse Spiritus Sanctus custodiendam suscipere voluit!

Neque hoc miror, quia Rupertus Abbas exponens illa verba, *Spiritus Sanctus superveniet in te*, &c. dicit, Spiritui illi æterno nunquam in sacris literis dari nomen *Sancti*, nisi post Incarnationem. Dicitur alibi *Spiritus Domini*, *Spiritus sapientia*, *Spiritus timoris*, sed Spiritum Sanctum ante Incarnationem appellatum in toto veteri Testamento non reperies.

Rupertus ait, tam admirabile fuisse Incarnationis opus, ut Spiritus Sanctus ex illo, & ex eo, quod Virginis Sponsus fuit, effici Sanctus potuisset, nisi alioquin fuisset. Quid mirum ergo, quod gaudius fuerit, quod esset illius Angelus custos?

Sanctus Bernardinus Senensis tom. 1. Concion. art. 1. c. 6. ait, quod Christus, quamdiu vixit, fuit custos Virginis Matris, & noluisse illam alteri curandam relinquere, & quamvis talium Angelorum officium sit servire suis clientibus, Christum ipsum tamen lætenter ministrasse suæ Matri, eamque custodisse. Verba illius hæc sunt: *Ille enim, qui filius est, Virgini benedicta famulabatur in terra, & erat subditus ille.*

Alanus in 4. Cant. ait, multos fuisse Angelos custodes Mariæ, dicens: *Mariæ hortus conclusus Angelorum custodia circumseptus*. Sepimentum ergo, intra quod tuta latebat Dei Mater, ex multis Angelis constatum erat.

Et Sanctus Bernardinus Senensis serm. 51. art. 3. ait, sine numero fuisse Angelos custodes Virginis. Verba illius repono: *Affuit Virgini Angelorum protectio, ascedebant illi innumerabiles Angelorum multitudines in eius protectione, præ enim creditur, quod plurimas legiones habuit Angelorum ad custodiam.*

Nec inelegantior est commentatio Gregorij Nicomediensis in orat. de oblat. Deiparæ, ubi sic dicit: *Oportebat non unum solum servare Angelum, sed decies mille milia eam stipare.*

S. Ioannis Chrysostomi hæc in rem sententia gravissima est, quam his verbis expressit: *Infirmam militiam Angelorum ad gloriosissima Mariæ obsequium deputatam nullatenus ambigimus, quis cauerent, ne præparatum æterni Regis hospitium hostes invaderent. Si regem terrenum, & caducum plurimi semper stipant satellites, & bipenniferi, non quod offendi à quoquam timeat, sed ad pompam, & luculentiorum suæ magnitudinis ostentationem, quid miremur, quod Regina cælorum, ac terræ innumeros ab officijs habuerit spiritus cælestes?*

Sed hæc generatim. Inquiramus nunc, quis ille scorum, ac singulariter fuerit Angelus Custos Mariæ Virginis. Franciscus Ximenes lib. 2. virg. Christi affirmat, Sancto Gregorio Nazianzeno per reuelationem indicatum, quod Archangelus Michaël fuerit custos Mariæ. Eadem est sententia Sancti Bonaventuræ in speculo c. 3. ubi dicit: *Michaël dux, & princeps militiæ cælestis cum omnibus spiritibus administratorijs tuis, Virgo, parat præceptis in defendenda*

dendus in corpore, & suscipiendus de corpore animabus fidelium.

Verum dicamus id, quod magis securum est, & certum. Angelus Custos Virginis fuit Archangelus Gabriel, illius tanta fuit felicitas, ut hæc illi præ alijs gratia tam singularis obueniret. Hæc est opinio S. Ildephonsi, & verba illius ista: *Gabriel Archangelo eius rosa causa commissæ est.* Alij Angeli, qui stipabant Virginem, velut serui erant, S. Gabriel autem eorum Princeps, qui alijs imperabat, sollicitusq; inuigilabat suæ Reginx officijs, & custodia, & quanto studio eam custodiebat, tanto curabat, ut victum ei pararet, & omnia, quæ ad illius quietem faciebant, prouideret.

Idem existimat Sophronius in serm. de Assumpt. Virginis Mariæ, ubi sic habet: *Angelus Gabriel & celestis paranympheus Virginem Mariam intactam custodit.* Postquam hanc offendimus veritatem, transeamus ad alium discursum.

§ II.

Virum Beatissima Virgo ut habuit custodem Angelum, habuit etiam alium tentatorem?

Abbas Antiochus in homil. 61. ait, à primo conceptionis momento nobis duos dari Angelos, alterum bonum, qui nos custodiat, improbum alium, qui suis tentationibus nos semper exerceat, ut gloriosior sit nostra victoria, & insignitior triumphus. Verba illius sunt eiusmodi: *Duo Angeli datus sunt homini assiduos, unus quidem iustitia amantissimus, alter vero malitia omnis incentor malignissimus.* Ad hæc alludit S. Paulus 2. Corinth. 12. dicens: *Datus est mihi stimulus carnis mee, Angelus satana, qui me colaphizat.* Maiestas ergo Christi datum est deputare nobis Angelum bonum, qui nos custodiat, & Luciferò concessum est addere nobis malum, qui tentet.

Hæc etiam est doctrina Tertulliani, nempe quod Lucifer homini cuiuslibet mox ut conceptus est, assignat dæmonem tentatorem. *Cui hominum non ad hærebis spiritus nequam ab ipsa etiam rauua natus. tatus animam aucupabundus:* inquit ille. Sanctus Hieronymus in Psal. 107. de malo dæmone nostro tentatore ait: *Quasi serpentis Dominus est.*

Res est, quod Lucifer, cum dubicaret, vtrum Christus esset filius Dei, & Maria eius mater, quæprimùm illum vidit editum in lucem, statim illi, velut alijs hominibus, adiunxit dæmonem tentatorem. Id aperte videre licet apud S. Mattheum c. 4.

vbi dicitur Christus fuisse tentatus. Et sanctus Lucas ait, quod diabolus reliquit eum ad tempus, cum superare non posset. S. Thomas exponens ea Lucæ verba dicit, reliquisse vsque ad tempus crucis, velut sibi persuasum habens, posse de illo in morte triumphare, quandoquidem id in vita facere non potuisset. Ex quo colligitur, cum Filius Dei habuerit dæmonem tentatorem, Reginx celorum etiam suum addidit.

Quod verò ad tentationes attinet, magnum fuit Christum inter, & illius Matrem discrimen, quia Christus indubitato tentatus fuit, ut constat ex dictis Euangelistarum; Maria minimè, nam quando illa contriuit caput serpentis in sua conceptione, sic is tunc debilitatus, exanimatusque fuit, ut amplius eam tentare ausus non fuerit nec in vita, nec in morte. Vide quæ hac de re dixi in sermone de Conceptione Mariæ.

Hinc accipitur, quo in pretio habenda virtus. Non potuit illius iacturam facere Maria, nihilominus illi dari fuere Angelum custodes ad tutelam, ad significandum, tam magnam rem esse virtutem, ut custodiri debeat, tametsi perdi nequeat.

S. Mattheus, ait, quod post superatas à Christo tentationes, & deicctum dæmonem venerint Angeli, qui eius custodia deputati erant, & illi seruierunt. S. Petrus Chrysologus in quodam sermone de tentatione ait, quod tametsi per se solum poterat Christus obtinere victoriam, voluisse nihilominus totos Angelorum exercitus habere in excubiis, & propugnatores. Indigebat illorum opitulatione? Non indigebat. Voluit atamen Angelos habere custodes, & satellites, ut indicaret, quanti æstimanda esset virtus, sic ut illa, quæ perdi non potest, custodiatur, ac si eripi, aut perire posset. Verba illius sunt: *Quamuis solus posset obtinere victoriam, propter nos, & propter nostram formidinem ad se se iussit rosa pressida de supernis.* Quo enim quis sanctior est, eò diligentius debet custodire virtutem. Quando sponsa etiamnum iuuenula erat, & similis tenero pampino, dormientem in sponso lecti sexaginta milites, & satellites stipabant. De qua re sic habes Cant. 3. *En lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimi Israël, omnes habentes gladios, propter timores nocturnos.* Adultior autem facta, cum esset adornata virtutibus, & à sponso vinea vocaretur, non sat illi erant tot custodes, sed mille, & ducentos requirebat. Sic enim dicitur Cant. 8. apud S. Ambrosium lib. 1. de Virginibus: *Vinea mea est in conspectu meo, mille Salomonis, & ducenti*

is, qui seruant fructum eius. In quæ sanctus Doctor sic differit: *Supra ait, sexaginta potentes in circuitu propaginis eius striculis armatos, & eruditos praeclaribus disciplinis, hic mille, & ducentos. Creuit numerus, ubi creuit & fructus, quia quo sanctior quisq; eo munitior.* Quamdiu paruulus pampinus erat, sexaginta custodes illi sat erant, cum autem vinea facta est, mille, ac ducentos requirebat. Itaque quò maior efficitur virtus, eò diligentius custodiri debet, enixiusque & sollicitius esse studium conseruandæ etiam illius, quæ perdi non potest, sed extrâ omne iacturæ periculum est.

§ III.

De laude Angeli, qui custos Virgini datus, & quòd in sacramento dominicæ incarnationis voluit Deus velut in compendium redigere maiorem partem mysteriorum, quæ habet Ecclesia.

SANCTUS Archangelus Gabriël custos Mariæ est. Squidam ex magnatibus, & supremis aulae cælestis principibus, Deoque maximè vicinis. S. Bernardus vult esse Seraphinum, & summum eorum, colligitque hoc ex eo, quod Euangelista dicit: *Missus est Angelus Gabriel à Deo,* tanquam immediatè ab illo delegatus. Nisi enim ex summatis, & Deo proximis fuisset, alius illum Angelus superior illuminasset, destinasset, nam in ordine Hierarchiarum à superioribus docentur, & diriguntur inferiores. Cùm ergò Euangelista dicat, Gabriëlem à Deo, subaudi immediatè, missum, inde eruitur, fuisse illum supremum, vel ex superioribus quendam Hugo Cardinalis luculentè affirmat: *Gabriël est de supremo ordine.*

Magnitudo illius ex eo æstimari potest, quod dicit S. Petrus Chrysológus, fuisse illum ablegatum ad confirmandam, corroborandamque Mariam, ne sub onere beneficii, quod in illam conferebatur, succumberet, & corrueret, quia reuerà beneficiorum ingentium, & singularium pondus tantum est, ut nemo sit ferendo. Hanc in rem sic ait Tertullianus: *Quorundam bonorum, sicuti & malorum intolerabilis magnitudo est.* Cùm ergò beneficium incarnationis super omnia emineat, non habuisset Virgo vires illud ferendi, & propterea S. Gabriel datus est ei custos, & missus nuntius huius mysterii, ut eà confirmaret, & constabiliret. Verba illius ex ferm. 142. talia sunt: *Audistis fragilem nostram carnem naturam ad portandam totam Deitatis gloriam Angelicâ*

exhortatione roborari. O magnitudinem Archangelii Gabriëlis, qui electus in illa cœlorum aula fuit, ut excellentissimam creaturam, præstantissimam hominum, omnibus gratiis ornatissimam, & cumulatissimam corroboraret, & iuuaret in ferendo beneficio illo, quod in visceribus suis, intrâque vterum susceptura erat; hoc est, verbum Dei incarnatum. *Deniq; ne tantoponderi cælestis fabrica in Maria subtilis nostræ corporis arena succumberet, & in Virgine totius generis humani portatura fructu virga tenuis frangeretur, fugatura metum & vox Angeli max præcessit, dicens: Ne timeas Maria,* adiungit idem Chrysológus.

Eminentissimo Cardinali Hugoni Gabriël idem est, quod *confortauit me Dominus.* O magnificentiam Archangelii tam potentis, ut confirmare Regnam cœlorum quiuerit, eamque quæ omnes corroborat, confortare! Ille sine dubio est maximus Angelorum omnium, quotquot DEVS creauit, & eorum, quos suprema hierarchia complectitur, perfectissimus, ut cui à Deo concessa virtus confortandi Virginem, & Christum ad eò ipsum in horto.

Hic Archangelus Virgini nuntiauit mysterium Incarnationis, quod est Epilogus maximorum mysteriorum, quæcunque habet Ecclesia. Benè hoc expendit Habacuc Propheta c. 3. sui vaticiniij, ubi de hoc mysterio loquens sic dicit: *Deus ab Austro Veniet, & Sanctus de monte Pharan. Operuist calos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius sicut lux erit, cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius, ante faciem eius ibit mors, & egredietur diabolus ante pedes eius, stetit, & mensus est terram.* Nescio an sit scripturæ locus alius, qui tam benè ponderet mysteria, quæ concurrerunt ad incarnationem, quàm iste, ut propterea perique Sanctorum Patrum ingenij sui experimentum in eo explicandum facerint.

S. Augustinus lib. 16. contra Faustum Manichæum, & lib. 18. de Ciuit. Dei, & Sanctus Irenæus lib. 5. aduersus hæreses c. 23. volunt hunc locum iuxta literam intelligi de mysterio Incarnationis. & S. Augustinus legit: *Deus ab austro Veniet, & nascetur in Berthehem.* Theodoretus ait, in his verbis inclusum esse mysterium incarnationis, & natiuitatis Filij Dei, Idem affirmat S. Hieronymus in lib. de locis Hebraicis.

In hæreamus expositioni S. Augustini. Quod nosser Vulgatus habet: *Deus ab austro Veniet,* id ille sic legit, & exponit: *A meridie, à seruore charitatis Veniet, ab austro, id est, contrâ aquilonem, aduersus*

sus dæmonem, vt soluat, & euertat machinationes illius, quia *ab Aquilone pandetur malum*, vt habes Jerem. 1. 14. *Et Sanctus de monte Pharan*. Hic fuit mons umbrosus, in quem se recepit cum Moyse Deus, vt illi præscriberet modum, quem in electione septuaginta seniorum obseruare deberet, qui fecerunt initium concilij Sanchedrim. De umbroso ergo monte Pharan Deus descendisse fertur, quia Christus descendit ex pectore æterni Patris, in quo semper latuerat, vt verè de illo dixerit Isaias: *Verè tu es Deus absconditus*.

Pergit Propheta, & ait: *Operuit celos gloria eius*. Gloria in sacris literis sæpè accipitur pro gloriosè factò, & illo eximio, ac singulari incarnationis facinore *aperuit* Christus celos prædestinatorum.

Adiungit mox: *Et laudis eius plena est terrâ*, propter lætitiâ, quam ex incarnatione percepit mundus, & addit: *Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius*. Regnis, & Imperijs solet Scriptura dare nomen cornuum. Dicit ergo Propheta: Assumat Dei Filius carnem ex Virgine, nascaturque ex illa, & *cornua in manibus eius*, cadatque regnum cum temporale, tum spirituale in manibus eius. Ita exponit S. Hieronymus.

Dicit adhæc Habacuc: *Ante faciem eius ibit mors*, præcedetque Christum, vt mundus videat illum esse Dominum vitæ, qui ad omnipotentiam suam manifestationem voluit vt mors præiret. Qui pernicitate pedum valet, eamque vult ostentare, solet illi, quocum cursu certat, permittere, vt se passus tres, aut quatuor præuertat, quod vbi fecit, tunc contentis neruis quàm potest incitatissimè, celeritè persequitur, præuenitque alterum, & constitutum præmiuni illi præripiens simul celeritatem suam prodit. Sic Deus voluit vt mors ante faciem eius irer, totq; passus præcedere permisit, quot fuerunt millia annorum à creatione mundi vsque ad incarnationem verbi, cumque mors tam longè iam præcucurrisset, vt naturæ humanæ prædam abriperet, vita tam perniciter aduolauit, & præuolauit, vt illi prædam è manibus extorqueret.

Concludit Propheta dicens: *Egredietur diabolus ante pedes eius*, velut alij verbis dixisset: Fiat Deus homo, videatur pedibus humanis calcare terram, sic enim fiet, vt calcibus dæmonem è mundo extrudat. *Stetit & mensus est terram*. Quod ait, *Stetit*, idem est, ac si dixisset *sedisse*. O diuinum incarnationis mysterium! Quia per illud factus est Deus municeps noster, & ciuis terræ nostræ. Noster iam est,

non habent Angeli Deum factum Angelum, nos verò habemus Deum factum hominem. Et propterea S. Augustinus vocauit hoc mysterium *gratiam gratiarum*. Benedictus Deus, qui voluit incarnari, vt daret nobis occasionem ipsum perpetuè exaltandi.

S. IV.

Spiritus Sanctus nunquam habuit illum titulum sancti in sacris literis, nisi à momento mysterij incarnationis, datus autem illi fuit ob id, quod esset Sponsus Mariæ.

Spiritus Sanctus, tertia summæ Triados persona, semper in seipso Sanctus fuit, non inuenimus tamen in sacris literis hoc nomine fuisse appellatum, nisi quando verbum Dei in vtero Virginis fuit incarnatum; & hic superus Spiritus Mariæ Sponsus fuit, isque fuit, cui hoc incarnationis opus attribueretur. Hæc est obseruatio Ruperti Abbatis in c. 1. Matthæi, & verba, quibus hoc affirmat, digna sunt notatu. Ait ergo, quod diuinus hic Spiritus priusquam fuisset autor incarnationis, aliquando *Spiritus Domini*, aliquando *Spiritus Dei*, aliquando *Spiritus fortitudinis*, aliquando *Spiritus Sapientia* dicebatur, Sanctus autem non nisi in incarnatione vocatus fuit, quando Angelus dixit: *Spiritus Sanctus superuenies in te*. Noluit Deus illum vocari sanctum, nisi hac occasione. Verba Ruperti grauiâ sunt, & sic habent: *Maximè ex hoc opere, quod in Maria operatum est, claruit hic Spiritus Domini, quod verè sanctus sit*. Concinnatio humanitatis verbi intra vterum Virginis Spiritum sanctum, quis, qualisue esset, quàm maximè detexit. Hic suam charitatem, sapientiamq; enudauit, hic sanctum se demonstrauit constructione tam admirabilis operis, quod remedium totius mundi futurum erat.

Hinc elucet magnitudo sanctitatis, & puritatis Mariæ, quæ tanta fuit, vt Spiritum illum, tametsi sanctus non fuisset, facere sanctum illa potuisset, quod Sponsus ipsius esset. O puritatem Mariæ vicerum singularem, quia in se continebant eum, qui Deus erat, virtutemque habebant sanctificandi in ordine ad creaturas Spiritum sanctum, eò quod Sponsus illius fuit!

Magnus Tertullianus c. 3. libri, quem de baptismo reliquit, obseruauit, quod Spiritus sanctus, quâ primùm vice mundo se manifestauit, in aquis velut conqueuit. *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, inquit Moyses Gen. 1. & quasi currum ex ea fecit.

Sciscita-

Sciscitari hinc possumus, quamobrem Spiritus sanctus plùs illo quàm alio elemento oblectatus fuit? Responderet Magnus Africanus, cætera elementa fuisse inculta, & informia, aquam verò statim ab initio cum omni puritate conditam. *Habet homo in primum Genas aquarum, id est, elementum aquarum, quod dicitur Spiritus, sed est gravior quidem cæteris,* inquit ille, moxque addit rationem, dicens, cætera elementa, minùs grata fuisse, quia rudia erant, & impolita, Deus autem non amat quiescere nisi in rebus mundis & absolutis, perfectisque.

Et si volumus magis perspicuum fieri, cur Deus aquis tanquam curru vehi, & super eas ferri voluit, inuenimus non ob aliud voluisse, nisi vt experimentum faceret quietis, quam captaturus erat in purissimis visceribus Mariæ.

Tria in hanc rē adfert Tertullianus valde notabilia in libro, quem de Christi carne fecit, c. 2. explicans illa verba Davidis ex Psalm. 21. *Tu es, qui extraxisti me de Vtero Matris meæ.* Hæc ille sic legit: *Tu auulsiisti me,* statimque subiungit: *Ecce Vterus,* velut dixisset. Esto hoc primum mirandum, quòd verbum Dei tam erat validè adstrictum visceribus Mariæ, vt necessariù esset æterni Patris omnipotentis brachio inde euelli, quo in mundum prodiret, ac nasceretur.

Dicit posthæc Psalmista: *In te proiectus sum ex Vtero matris meæ,* legit Tertullianus: *super te proiectus sum ex Vulua,* & addit: *Ecce aliterum,* scilicet mirandum. Quare illud? Quòd Pater æternus Filium suum prodeuntem in lucem mundi suæ diuinitatis gremio excepit. *Super te proiectus sum ex Vulua;* tam puris namque è visceribus egrediens non voluit alio sinu excipi, quàm sui æterni Patris, ita vt illius profectio non fuerit alia, quam ex vtero Mariæ ad diuinitatē, & à diuinitate ad vterū Mariæ.

Et propterea merentur diligentem attentionem illa verba Angeli: *Ecce concipies in Vtero,* in quibus videntur redundare illa, *in Vtero.* Nam si conceptura erat, id aliter quàm in vtero fieri non poterat. At non redundant, verùm Angelus id tanquam rem admirandam loquitur, velut si virgini verbis alijs dixisset: Verbum æternum tua viscera delegit, ex quibus sibi vestem acciperet humanitatis, & qui ab æterno conqueuit in pectore Patris, in illo æternitatis purissimæ sinu, putauit decenter exceptam tuam diuinitatem, quando in hospitium intemeratæ vteri tui diuertit.

Tertiò ad illud: *Ab Vberibus Matris meæ Deus meus es tu,* exemplò adiungit: *Ecce aliud,* id scilicet,

quòd Christus ex ore Psalmistæ dicit: *Ab Vberibus matris meæ Deus meus es tu.* Quæro. Nonné & ante Incarnationis tempus Pater erat talis, hoc est, Deus Christi? Erat. Quando illi ab æterno dedit esse, & adornauit suis attributis, nonné erat Deus illius? Erat. Quid est ergò, quòd ait, *ab Vberibus matris meæ, Deus meus es tu?* Ita dixit, quia non minoris fecit lactis nutrimentum, quòd suxit ab vberibus Virginis Matris, quàm illud esse, quòd accepit ab æterno Patre. Et à quo momento cæpit ali albo liquore pretiosissimi lactis Mariæ, ab eodem videbatur sibi incepisse esse. *Deus meus es tu ab Vberibus Matris meæ.*

Et non solum spiritus ille diuinus voluit sibi vsurpare titulum sancti ab eo momento, quo factus est Sponsus Mariæ, obumbrans eam in Incarnatione, verum etiam Filius Dei appellationem magni accepit, ex eo, quòd in visceribus eius conceptus fuit. Et hoc est, quòd dicebat Angelus: *Hic erit Magnus, & Filius altissimus Vocabitur.* Hunc magni titulum vult illi inde aduenisse, quòd in vtero Mariæ conceptus fuit. Id constat S. Augustinus lib. 1. de Symbolo ad catechumenos, vbi dicit: *Vnde humilis? Quia homo natus ex hominibus. Vnde excelsus? Quia ex Virgine.* Quòd Christus ex Maria Virgine natus fuit, id illi quendam magnitudinis modum dedit.

Non minùs eleganter loquitur Theodoretus expendens illa verba Psalmi 44. *Myrrha & gutta, & casta à Vestimentis tuis.* Hic locus iuxta literam intelligitur de humanitate Filij Dei quæ fuit vestimentum, quo tecta diuinitas. Dicit illud vestimentum fore odoratum, exhalaturumque fragrantiam tantam, vt homines post se abstraheret, postquam illum ex visceribus Mariæ extraheret. O Regia cælorum verè supera, quæ Spiritui diuino titulum sancti (*Spiritus Sanctus superueniet in te*) & Filio Altissimi dps titulum magni! *Hic erit magnus!*

Obseruamus hunc discursum excellentiâ Custodis Angeli, qui nuntium Incarnationis attulit Virgini. Non absque singulari mysterio factum, quòd admirabili splendore vestitus aduenit, quando tanti mysterij nuntius Virginem accessit. Andreas Cretenensis ait: *Diuina illuminatione responsum attulit.* Et S. Hieronymus: *Cum immenso lumine adfuit.* Illustris vestitus non obscurum inditium fuit summæ felicitatis, quam mysterium Incarnationis allaturum erat generi humano, quòd; omnia in gloriam conuertenda essent. De illo Angelo, qui vnus est Dauidi sanguinolentium stringere gladium, iton
dic

dicit Scriptura venisse vestitum splendorem, sed indutum rabie, & furore, quia veniebat sublatam vitam. Verum Gabriel cum veniret nuntiatum, quod Deus vellet dare vitam omnibus, & vitam gratiæ, non vestiat atrum colorem, sed splendorem gloriæ, ut inde eius magnitudo elucescat.

Guerricus Abbas in quodam sermone de Assumptione Virginis ait, quod Angelus, qui per omnem vitam fuerat ipsius fidelissimus custos, appetente morte illi dixerit: Non habes quidquam, Domina, quod hoc transitus tui tempore timeas. Ego te omni debita seruitutis genere semper fideliter colui, & ut Reginam obseruavi, neque committam, ut curam tui in morte deposuisse videar. Nihil est, quod tibi molestiam adferre poterit, transitus enim tuus erit gloriosus, sicut pura conceptio fuit. Hanc nulla macula scedavit, ita illam laboris angustia nulla occupabit. Respondit illi Virgo: Nihil horum mihi dubium est, postquam tu hic ades Angelus meus, qui perquam sollicitus es, & diligens custos. Simus ergo pij erga hunc tam fortunatum Archangelum Gabrielem, is enim deuotis clientibus suis certò impetrabit gratiam, quæ est pignus gloriæ, quam mihi & vobis, &c.

De Rosario Beatissimæ Virginis Matris Dei.

Cuius Festum primâ, quæ in Octobrem incidit, Dominicâ, per vniuersum orbem Ordo Prædicatorum solenni ritu vbiq̃ue celebrat.

DE hoc Sacrosancto, & facili, saluberrimoque, & omni acceptione dignissimo Deum, Beatissimamque illius Parentem orandi, & colendi inuento plusculos, eosque longulos scribere sermones animus fuit, sed non permisit tempus. Quod ergo per illius angustias possum, dicam paucis. I. Quid sit Rosarium vniuersim. II. Cur Psalterium Marianum dictum. III. Quam gratus Deo istius Psalterij sonus. IV. Quid Rosarium perpetuum. Et ne sit exsucca narratio, interferam, quam sint efficaces Rosario-Marianæ apud Deum preces, quam gratæ illius auribus, quam vtilites nobis, quam commodæ alijs, illis maximè, qui

Tom. IV.

dum in confinijs dubiæ æternitatis, & supremo agone constituti sunt, tam vehementer requirunt opitulationis alienæ suffragia, quam grauiâ, variaque sunt, in quibus tunc versantur, discrimina. Materiam Nissenus subministrabit, aliundè pauca accersam.

S. I.

Quid sit Rosarium.

Rosarium igitur Beatissimæ Virginis, ut summatim hanc rem perstringam, nihil aliud est, quam pia, & breuis quædam recensio mysteriorum vitæ Christi præcipuorum, & compendiariorum, ac religiosa commemoratio maximorum beneficiorum, quæcunq̃ue ille nobis & in Matre Virgine, & in carne, quam ex ea accepit, hoc est, ab eo, quo in mundum aduenit, vsq̃; dum in cælos rediit, præstitit. Neque nuda solum commemoratio mysteriorum præteritorum, & beneficiorum præstitorum, sed coniuncta cum obsecratione, ut per illa mysteria nobis vltiora concedat beneficia, qui exhibuit priora.

Diuinum est ergo illud Rosarij inuentum, & precationis genus, idque à Spiritu S. primò inspiratum, deinde à Sanctissima Dei Matre excogitatum, ut quæ optimè nouerat, per ipsum posse homines sibi Deum ita demereri, ut facilem, promptumque semper inuenire queant, quoties eius opem per illius modi preces implorent. Dabo id luculentè probatum.

S. Chrysostr. ait: *Si Dei beneficia commemoramus, ad maiorem eum beneuolentiam excitemus.* (PPP. 227. c. 2.) Rosarium, ut dixi, atque ut res certa habet, est commemoratio summaria summorum beneficiorum Dei. Ergo quisquis ad precarios Rosarij calculos Deum rogat, & beneficia eius memorat, ille ad maiorem beneuolentiam eum excitabit, gratiasque ex illo posteriores prioribus ampliores sperare potest.

Dubitas an verum dixerit Chrysostr. cum ait, ad maiorem beneuolentiam Deum excitari commemoratione suorum beneficiorum antè exhibitorum?

Testem Chrysostr. accerso Dauidem, qui Psal. 56. aiebat: *Clamabo ad Deum altissimum*, hoc est, magnis vocibus dulcem Dominum, & pium Patrem meum appellabo, ac rogabo, ut inter angustias posito fortis opitulator succurrat. Quid verò habes, Propheta sancte, ex quo tibi certam precum efficacitatem & gratiam, quam suspiras, indubitatò ob-

Gg

uenturam

uenturam spondeas? *Ad Deum, qui benefecit mihi,* inquit, *clamabo,* velut dixisset: Deus benefecit mihi, donis me cumulare cœpit, itaque dum hæc apud illum commemoro, nullus dubitet, quin ex eiusdem manibus accipiam etiam beneficium, quod præterea exopto. (Ib. p. 227. c. 1.) Deus nimirum suis beneficijs, quæ erogauit, ad plura conferenda incitatur, aliter ac homines, qui eam non dandi occasionem prætereundæ solent, quam semel dederunt. Ibid. o.

Multa habes in hoc cap. qua paruo labore transferre ad commendationem precum Rosarianarum possis, & ex ijs efficacitatem illarum euincas.

§ II.

Cur Marianum Psalterium dictum.

Dicitur autem MARIANVM Rosarium ille per-
uulgatus, nec vulgaris tamen, sed sacerrimus,
& quàm celeberrimus, tam saluberrimus, precandi-
mos, quo centies, & quinquagies recitata salutatio
Angelica, *Aue Maria &c.* & ad quamlibet de-
cadem interpositâ oratione Dominicâ *Pater noster,*
Iesu Christi Domini nostri totam in terris œcono-
miam, & pleraque quæ & in Virgine matre sua,
quando in eius utero de Spiritu S. conceptus fuit,
& in carne, quam ex ea sumpsit, fecit, aut tolerauit,
pijs meditationibus inter precandum recolunt deu-
oti tantæ Virginis alumni idque inprimis ad Salua-
toris nostri Dei honorem, dein etiam ad benedictæ
in mulieribus, hoc est augustissimæ Parentis eius
insignem gloriam.

Marianum igitur primùm vocatur, quia sacra ista
precandi formula etiam ad singularem commendationem,
cultumque Mariæ Virginis *omni laude,* vt
Ecclesia canit, *dignissima* vertitur, idque tam merito,
quàm certè constat, quòd eum orandi diuinissimū
morem toti mundo sceleribus adoperto, & in cœno-
vitorum vsque ad oculos defixo per S. Dominicum
tradidit, vt per illum è limo suo euaderet, atque in
Dei grauior offensi gratiam per ipsiusmet patrocini-
um se rursum insinuaret.

At cur Psalterium dicitur, quòd Marianum Ro-
sarium? Ob eandem credo causam, ob quam simile
nomen suo. Psalmorum libro Rex poenitens dedit.
Cum multa sint instrumenta, siue organa musicorū,
voluit David suos Psalmos à Psalterio nominare, vt
eâ appellatione indicaretur, quòd velbt Psalterium
superne pulsatur, atque inde suos habet sonos, ita
de superioribus per Spiritum S. inspiratam Dei gra-

tiam, quam per omnes penè Psalmorum versus
variè prædicat, & scribi generationi alteri, quæ
tunc adhuc ventura erat, hoc est nobis, quos Christus
Voluntarie genuit serbo seratis per Euangelium
optauit. Ita ferè S. Augustinus.

Viræ Christi mysteria potissima sunt quindecim
(vt rudibus hoc dicam) ex his quinque sunt gaudi-
osa quorum I. Christi per Angelum annuntiatio. II.
Virginis Matris ad Elizabetham profectio. III. Christi
Natiuitas in stabulo Bethlehemitico. IV. eiusdem
in templo oblatio. V. eiusdem in templo inuentio:
Quinque dolorosa, quorum I. Christi in horto agò,
& sudor sanguineus. II. eiusdem ad columnam al-
ligatio, & flagellatio. III. eiusdem spinea coronatio,
& illusio. IV. crucis in Caluarium montem ba-
iulatio. V. in cruce mors, & exspiratio: Alia quin-
que gloriosa, quorum I. Christi Resurrectio. II.
eiusdem Ascensio. III. Spiritus S. Descensio. IV.
Virginis gloriosæ Assumptio. V. eiusdem in cælis
super omnes Angelorum choros exaltatio, & corona-
tio, in tres quinquagenas diuiduntur, quarum
prima à mysterijs gaudiosis, quæ recolitur, gaudiosa
dicitur, secunda à dolorosis, quæ meditatur dolo-
rosa vocatur, tertia à gloriosis, quæ animo recogita-
ta, dum ore precatur, gloriosa nominatur.

Rosarii ergò inuētiores voluerūt illud Psalterii no-
mine donare, vt quoties ad illius calculos precarios
recogitam, quòd æterni Patris Filius ex illa cælorū
amplitude intrâ obscuras vteri virginalis angulitas
descendit, quòd vix conceptus, quando ad sanctifi-
candum Ioannem per montana Iudææ non humeris
Cherubinatorum, sed alui maternæ lecticâ depor-
tatus, quòd in stabulo inter pecora natus, cum non
inueniret locum in diuersorio inter homines, quo-
rum tamen salutem tantum nascebatur, & cætera, quæ
iam commemorauimus, recurramus grato animo
ad eum, qui hæc fecit, demusque laudem, & gloriam
ei, qui ex omnibus beneficijs suis, & bonis operi-
bus nostris sibi solum vult gloriam, nobis autem vti-
litatem omnem, totumque emolumentum relin-
quit.

*De hoc argumento vide in Tō. 1. Perioc. 8. Domi-
nica V. in Quadragesima pag. 383. & multa inuenies,
quibus erudire auditores fructuose possis.*

Itaque dum ad Quinquagenæ gaudiosæ primam
decadem animo occurrit Archangeli salutatio, &
cum Virgine collocutio, & verbi Dei incarnatio,
laudemus incarnatum Deum, quia totum incarnati-
onis beneficium ad nos tantum deriuatum, **CHRIS-
TUS IESUS eum in hunc mundum per incarnatio-**

nem

mem *Veni peccatores saluos facere*, 1. ad Timoth. 1. & causam veniendi aliam nullam habuit, inquit S. Prosper. Et hoc suo nomine præferre, & omnibus palam facere voluit, dictus I E S V S, cuius rationem appellationis Angelus exponebat dicens: *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum*, Matth. 1. 21. Quando ad eiusdem gaudiosæ Quinquagenæ decadem secundam animo occurrit, quod Virgo Mater Elizabetham visitauit, & Ioannem Christus, laudemus Dominum, qui illius suæ visitationis dignatione Ioannem ab originalis culpæ macula mundauit. Quando ad eiusdem Quinquagenæ gaudiosæ decadem tertiam animo occurrit Rex coelorum in stabulo natus, cantemus cum Angelis: *Gloria in altissimis Deo*, Lucæ 2. 14. quia ille secum pacem nobis attulit, & ad hoc descendit, vt nos, qui in mundo, tanquam putida iumenta in stabulo eramus, in paradysum reduceret. Quando occurrit animo Christus in templo secundum legem præsentatus, qui supra legem, & legis Dominus erat, cum Simeone, & Anna religiosi senecionibus benedicamus eum, qui tali exemplo si nihil emolumentum attulisset, documentum tamen saluberrimum tradidit obseruandarum accuratissimè diuinarum legum, quibus ille, quanquam non teneretur, exactissimè obtemperauit. Quando ad eiusdem Quinquagenæ gaudiosæ postremam decadem animo occurrit, quod Christus in templo in medio Doctorum à parentibus inuentus redire, & viuere diuicile cum illis voluit, magnificè laudemus illum quia insigni beneficio nostro annos supra triginta inter nos commemoratus fuit, nimirum maledictam terram nostram longiturnâ suâ cohabitatione tamdiu sanctificauit, & suâ conuersatione tamdiu beauit, & diuinis suis exemplis tamdiu erudiuit, quousque salutis nostræ negotium in medio terræ Ierosolymis omninò consummaret. Quando ad Quinquagenæ dolorosæ decades animo occurrunt angores Christi in horto cum morte confluentis, & sudor in terram per totum corpus defluentis sanguinis, & columna, cui funibus adstrictus, & flagella, quibus conceptus, & sentes, quibus coronatus, & crux, quâ prægrauatus in Caluarie montem anhelus ascendit, & mors, quam in cruce oppetiit, benedicamus eum, quia pro nobis factus maledictum tam variorum, & immanium tormentorum impendit nos à tormentis æternis vindicauit. Quando ad Quinquagenæ tertie decades animo occurrit Christi Resurrectio, demus gloriam ei, quia per illam fiet, vt & nos in vitam meliorem resurgamus. Quan-

do occurrit animo Christi in caelos ascensio, demus gloriam ei, quia cum ille in caelos rediit, tunc nos, qui *in terrâ videbamur indigni, eleuati sumus ad caelum, & calorum transfusimus fines, & ipsi regali sede decorati sumus*, vt loquebatur S. Ioannes Chryostomus. Quando animo occurrit Spiritus S. in terram aduentus, demus gloriam tum illi, tum Christo tam prodigo sui, qui & spiritum suum bonum huc submisit, tanquam non satis putaret, quod se totum & vsui nostro impenderat, & vsui quotidiano, ac semper paratæ alimonie in sacrosancto altaris Sacramento reliquerat. Quando animo occurrit, quod Christus Matrem suam in caelum efferre, & super omnes Angelorum hierarchias extollere, & incomparabili gloriæ coronâ ornare voluit, demus gloriam Deo, qui aduocatam nostram tam vicinam sibi constituit, vt causas exulum filiorum indulgentissima Mater è proximo semper agat, & quæcunque nobis necessaria procuret. Ad extremum demus gloriam Deo, quod nobis Rosarium dedit, quia per illud innumera beneficia consequimur, quæ soli hæretici non credunt, experiuntur autem non soli pii, sed sæpè etiam perditii. Quotiescunque aliquod vitæ Christi mysterium animo, deuote orator versas, cum Rosarii tui precarios calculos manibus tractas, da gloriam semper Deo & gratias age, quia totum mysterii beneficium ex illo in te redundat, qui *tibi rex, tibi sacerdos, tibi pastor, tibi sacrificium, tibi ouis, tibi agnus, tibi totum factus est, qui te fecit totum*. Ita S. Petrus Chryologus serm. 23.

Ille est, qui quod olim dixit, demum postquam homo factus est, magis dicere potuit: *Ego sum Dominus Deus tuus*, Deut. 5. Premitt in his doctus Oleaster in annot. morali illud, *Tuum*, dicens, *sunt aliqui reges, & domini qui sunt sui, alii, qui sunt consanguineorum suorum & amicorum. Deum vero non sum, sed tuus esse voluit. Quid quaso habet Deus, quod non sit tuum? Si calum habet, tuum est, cuius influentiis viuus. Si terram, eam dedit filio hominum, si stellas, eas creauit in ministerium cunctis gentibus. Se nascens dedit socium, conuiscens in edulium, se moriens in pretium, se regnans dat in præsium. Quidquid deus est, & habet, tuum est*. Hæc ferè ille: Ex his concionator rursus per omnia sacra mysteria Rosarii excurrere potest, & populo ostendere, quod omnia, & singula ad vnicam nostram spectant salutem. Atque vt tardioribus digito viam ostendam, expendant in primulo statim mysterio quare conceptus sit vtero Virginis filius Dei, inuenientque non ob aliud, nisi vt conceptos in peccatis fili-

os hominum saluaret. Quod ne cui dubium esse possit statim à conceptione deferri ad Ioannem voluit: (quod est secundum Rosarium mysterium) vt illum ab originali peccato emundaret, quod Origenes affirmat, & multò antè prænuñciauerat Angelus, qui Zachariæ dixit, replendum Spiritu S. eius filium in utero matris, quod factum est, quando verbum caro factum ad illum venit.

§ III.

Quàm gratus Deo istius Psalterii sonus?

Quàm gratus sit Christo ille Psalterii sonus, & precandi modus, sequentibus expono. Macrobius cum de loquendi more, qui in symposiis maxime obseruari debeat, differeret, vt grata sint, suūque saltem habeant colloquia, ait de ea re cum vno quolibet loquendum, quàm tempus, locus & occasio potissimum requirere videantur. *Locus enim, & temporibus aptare sermones*, iucundum accidit conuiuiis, inquit ille. Et monet præterea de eo cum quouis differendum quo ille maximè oblectetur, quòd omnem è conuiuiis voluptatem auferat, qui secus faciat? *Qui venatibus gaudet, interrogetur de sylua ambitus*, inquit ille. *Religiosus si adest, da illi referenda, copiam, quibus obseruationibus meruerit auxilia deorum. Si senex presens est, eum interroga qua ad illum pertinent.* Militem de armis, de canibus venatorem, agricolam de aratro, de sacrificiis Sacerdotem, senem de vetere historia, & gestis antiquis, & de ea re quemque interroga, quàm illum imprimis oblectari nouisti, sic enim comiter, & blandè oblectabis.

Pulcherrima doctrina, quam Moyses, & Elias in monte Thabor, & splendidissimo illo gloriæ conuiuiis accuratè obseruauerunt, quando cum Christo loquebantur de excessu, quem completurus eras in Ierusalem, Lucæ 9. hoc est, de crucis ignominia, de probro passionis, de mortis acerbitate, vt talium verborum sale condirent epulum, & festæ diei gaudia amplificarent. Qui istud? Quoniam nihil est aliud magis gratum, ac iucundum Christo, quàm de talibus cum illo differere. Talis enim tantusque est illius ergà homines amor, vt gloriam interpreter quascunque pro hominibus accepit iniurias, & quietem putet omnem laborem, quo propter illos lassatus fuit. Id ex eo etiam videas, quòd ea notri vulgari textus, dicebant excessum eius, in textu Græco apud Chrysostomum, & Euthymium sic habent: *dicebant doxam, id est, gloriam eius.* Hæc

namque Christi gloria, hæc illius iucundissima festiuitas fuit pati, & mori pro homine, sic vt vehemētissimè amet audire narrationem eorum, quæcunque pro hominibus tolerauit. Quomodo enim de talibus in medio gloriosæ transfigurationis locuti cum illo fuissent Moyses, & Elias, nisi ea cupidissimis auribus illum haurire sciuisent? Tom. 1. p. 149. b.

Quisquis ergò vis Deum tuum oblectare, non dimitte ex manibus Rosarium, non ex ore sacras ad illius piacularis calculos preces, vt quæ nihil aliud sint, quàm recensio eorum, quæ pro nobis ille fecit, & tolerauit. Loquere sæpè excessum, quem fecit in Nazareth, vbi sibi matrem elegit pauperem tenuis fabri coniugem, qui deligere poterat supremam, & opulentissimam orbis aliquam Imperatricem: Loquere excessum, què fecit, quando intra Matris utero cum vix conceptus esset, abiit in montana Iudææ cum festinatione, vt inuiseret Ioannem, ad quem Ioannes originalis noxæ vulnere saucius deportari debuisset, cum accurrere ipse non posset. Loquere excessum, quem fecit in Bethlehæm, quando tulit, quòd non erat sibi locus in diuersorio, qui veniebat, vt etiam tam barbaris hominibus locum pararet in cælo, & in sordido stabulo inter brutas pecudes nasci tolerauit, qui orbis terrarum Dominus erat, & primum parentem eorum, à quibus tam rusticè, & inhumane excluderetur hospitio, in admirabilissimo, & adornatissimo, & rebus omnibus affluentissimo condidit, & reposuit paradiso. Loquere excessum, quem fecit Ierosolymis, quando secundum consuetudinem legis offerri voluit, & redimi, qui nec legi subiectus, nec seruituti alicui fuit addictus. Loquere excessum, què fecit ierusalem Ierosolymis, quando è templo descendit cum parentibus domum, & erat subditus illis ipse supremus Deus, & Pater omnium. Loquere excessum quem fecit in horto Gethsemani sanguinem toto corpore sudans, quem fecit in regia Pilati flagella excipiens, & duro ex aculeatis sentibus ferto caput suum sacrosanctum conuulnerari ferens, quem fecit in monte Caluarie probroso crucis ligno clavis ferrejs adhggi, mortem denique sibi adferri tolerans, vt nos tam infinito pretio redimeret, qui solâ voluntate, & absque omni passione totum nostrum obliterare debitum poterat. Qui, talia loquentes in monte Thabor libenter audiuit Moysen, & Eliam, is nunc è monte Sancto æternæ gloriæ suæ nos similia loquentes in terris, & inter precandum commemorantes maiore cum voluptate audit.

Quærit Plutarchus Problem. 18. quare virgines Romæ

Romana, cum Floræ deæ litarent, non adhibuerint myrtum ad cæteros flores coronarum, quibus sub id tempus se redimere solebant. Et respondet, id factum, quia myrtus virgus à Cyro cæsa Floræ fuit, ne vulnera illius refricarent, si myrti gestatione flagra olim accepta in memoriam reuocarent. Quam longè aliter, contraque Christum agit! Instituit ille diuinissimum altaris Sacramentum, vt in dies singulos æterno Patri offeratur. Et quam obrem istud? *Hæc quotiescunq; feceritis, in mei memoriam facietis*, inquit ipse, vt ait Apostolus 1 Cor. 11. Et Paulus ibidem Ibi. 149. c. 1. *Quotiescunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis; mortem Domini annuntiatistis*. Ab illo inspiratus, & à Sanctissima eius Matre incitatus S. P. Dominicus Rosario totum orbem Catholicum impleuit, quod nihil aliud est, quam continuam quædam, & distincta recensio vinculorum, sputorum, colaphorum, flagellorum, spinarum, clauorum, probrorum, quæ ille pro nobis tam lubens excepit, vt perpetuò, & vbiuis terrarum, in Ecclesiis, compitis, domibus publicè, priuatimq; commemorari gaudeat.

Neque propterea solum totius vitæ, & passionis suæ commemorationem à nobis fieri amat; quòd sibi gloriæ ducat, propter nos in mundo vitam egisse, & plurima mala, vt nobis bene esset, tolerasse, verum etiam vt recordatione beneficiorum, quæ nobis præstitit, à malè agendo auocemur, & à peccatis coerceamur. Multa sunt, quæ nos à peccatis, & imunditijs retrahere debent. Ex his vnum, neque postremum est, meminisse nos esse filios Dei, Patris qui sit ipsissima sanctitas, mundities, puritas. Propendebat olim populus Dei vt in alias improbitates, ita & in superstitiosum Gentilium morem, vt pro eorum consuetudine stigmatibus se profanis notarent, & capitis partem anteriorem, quæ fronti immineret, decaluerent, idque ad indicandum luctum, quo mortuos prosequerentur. Vt ab hac impij moris imitatione eos abstraheret, sic appellabat: *Filij estote, siue estis Domini Des vestri*; Deuter. 14. 1. Et quid tum, Domine? Ideo non vos incidetis, nec facietis caluitium super mortuo; velut apertius dixisset: *Quia filij estis verbi Dei, non debetis vos deijcere ad faciendâ opera Gentilium, nec enim deest, vt qui summo Deo patre sunt nati, imitentur mores hominum sordidorum, ac barbarorum. Commodam ex his conficit admonitionem Oleaster in illorum verborum expositione morali, dicens: Cum ergo, serue Des, peccatum aliquod occurrerit faciendam, occurrat simul statim, cuius capitis, & cuius*

corporis sis membrum, & diuina consortis factus natura, noli in Verecemi degenerare conuersatione redire scilitatem. Sanctum Thobiam iuniorem validè coarcebat, vt nihil turpe facere veller, ob id etiam, ne quid indignum parentibus suis ageret, cum diceret vxori suæ: *Filij sanctorum sumus, & non possumus ita coniungi, sicut Gentes, qua ignorant Deum.* Tob. 8. 5.

Alterum est, quod multò validius nos infrenare, & cõtinere ab offensis Dei possit, si animo repetamus beneficia, quæ ab illo tum habemus, tum expectamus præterea. Vidit Moyses ætas falsos Prophetas. Non est hæc sola temporum nostrorum infelicitas. Si nostrates Lutheranos, Caluinistasque de ijs submouendis consuluisse quis, Dei verbo debellandos dixissent, vim talibus adferre crudelitatem clamassent. Sed occidi illos Deus iussit, vt videas, quam rectè agant, qui talium vatum malorum pessimos pullos hæreticos ferro, flammâque extinguunt. Sed quibus modis populum inflammare voluit, vt talibus peccatis manus afferret violentas? Hoc solo, quòd illi refricuit memoriam beneficij ab illo Deo accepti, à quo falsi isti vates auocare volebant, dicens: *Propheta ille interficietur, quia locutus est et vos auerteret à Domino Deo vestro*, qui quam vario prodigio, tam ingenti, & multiplici beneficio eduxit vos de terra Egypti, Deuter. 13. 5. Acutè submonet in ista Oleaster in morali: *Pulchrè hic docet Sanctus Moyses, quibus modis omnem expellas tentationem, qua te à Deo tuo auertere conatur, nempe reducendo ad memoriam, omnia beneficia Dei.* Tali medio vsus est & castissimus Ioseph (commentente id ibidem Oleastro) qui cum à salace femina, ad flagitium invitaretur, mox animo pertractare omnium domini sui in se beneficia cepit, eaque impudicæ mulieri opposuit, vt ijs sese ab illa defenderet, dicens: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, sed non tradideris mihi, præter te, qua vxor esus es, quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Genf. 39. 8. 9.

S. Ambrosio apud Reuerendissimum Hieronymum de la Nuza homil. 41. Num. 33. expendenti illud, *Quomodo possum*, videtur Ioseph ita fuisse obligatus, & obligatus domini sui beneficijs, & sic omni offendendi illum facultate destitutus, vt irrogare ei iniuriam qualemcunq; non posset. Quantum magis ergo nos, quoties hinc nobis mysteria vitæ Christi ad Rosarij calculos meditantibus occurrunt

beneficia, quæ nobis contulit, & mala, quæ pro nobis pertulit, & bona, quæ præterea promisit, atq; inde caro, dæmon, mundus ad illius offensas incitant, succlamare debemus: *Quomodo possumus, &c.* quia quidquid secum è cælo detulit, quando in utero Virginis Matris incarnatus fuit, nobis dedit, & quidquid mali tolerauit, à quo in horto captus fuit, pro nobis pertulit, & quidquid boni in cælis repositum habet, id nobis post resurrectionem conferendum seruat? Quomodo possumus offendere eum, qui tot cruciatibus suis tantam nobis gloriam comparauit, tantâque paupertate suâ nobis tantam opulentiam, & morte tam amarâ vitam nobis tam gloriosam, & gaudiosam contulit?

Non sine causa ergò funiculis inseruntur calculi precarij, ad quos inter orandum animo percurramus beneficia Christi pleraque, & præcipua, quæ ille nobis in terris præstitit, & post ascensum suum è cælis submisit. Quid mysterij est in ijs funiculis? Illud, quantum ego de illa re assequor, quod beneficia illa Christi validi rudentes sunt, qui cupiditatum nostrarum nauigia, quibus ad peccandum vehimur, retinere à cursu suo possint, si modò alligare illis beneficijs anchoras cogitationum nostrarum, & adfigere memoriam velimus.

Dauidem aliquando incescit cupiditas aquæ, quæ erat in cisterna iuxta Bethlehem, & ab hostilibus copijs obsidebatur. Innotuit desiderium regis quibusdam illius sarilitibus, ex quibus tres robustissimorum fortissimi, postposito omni vitæ discrimine, per aduersam aciem penetrantes attulerunt concupitam vehementer aquam. Vt illam vidit Dauid, & quædam secum animo reputauit, *noluit bibere, sed libavit eam Domino*, 2. Reg. 23. 16. Theodoretus q. 35. in 2. Reg. ait: *Piâ consideratione superauit cupiditatem.* Quânam illâ? Hac, quam talibus verbis expressit: *Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam?* ibid. v. 17.

Reuerendissimus Nuza homil. 42. num. 15. monet premere istud, *Hominum istorum*, vt cui magna subsit emphasis. Non dixit, *num bibam sanguinem hominum, sed hominum istorum*, hominum tam nobilium ex suo genere, quam strenuorum ex periculo, quod pro me adierunt, hominum, qui mihi variâ sæpè in bello, eaque insignita officia præstiterunt. Hæc est pia consideratio, quâ superauit suam cupiditatem, vt Domino libaret non tam aquam vehementissimè expetitam, quam ipsam appetentiam.

Hoc fecit Dauid illâ incitatus consideratione, cum isti homines non fudissent sanguinem, sed fundendi periculum solum adijissent, quid fecisset, si reapse fudissent, & in aqua illa sanguinem eorum vidisset? Quomodo ergò pius Christianus, qui inter dolorosorum Rosarij mysteriorum considerationem recogitat, quod Christus non fundendi sanguinis discrimen subiit, sed illum vi magnâ fudit non solum in horto, sed & cum flagellatus, & cum sentibus coronatus, & cum clauis fixus, & cum lanceâ vulneratus fuit, non multò magis dicat: Num sanguinem hominis istius bibam, hominis, qui est meus Deus, meus Dominus, meus pater, meus frater, meus amicus, qui pro me sua omnia erogauit? Quomodo piâ tali consideratione, non multò facilius omnem suam cupiditatem superabit?

S. IV.

Quid sit Rosarium perpetuum, & quis illius vsus.

Rosarium perpetuum est appendix, & additamentum superioris Rosarij, & accommodatissimum promouendæ tum pietatis ergà Deum, tum charitatis ergà proximos inuentum, quod paucis abhinc annis inspiratus à Deo quidam Ordinis Prædicatorij vir præmodum religiosus apud Italos, vix in vsum publicum proferre cœpit, quando mirâ celeritate per totum latè terrarum orbem percubuit, & incredibili auiditate, ac plausu Romæ, & vbiuis gentium acceptatum, & cum ingenti cultus Dei incremento, animarumque insigni fructu, & vtilitate passim frequentatum fuit.

Inuentum tale est. Cum ibi maiore auxiliorum vi succurrendum sit, vbi grauiores necessitates opeem enixius inclamant, quod vide plurimis argumentis demonstratum à Nissenno primùm Tomo 2. pag. 482. o. deinde PPP. pag. 278. o. denique PP. 2. pag. 651. o.

Nulla verò sit tanta necessitas, tamq; anceps fortuna, quam eorum, qui in supremo cum morte conflictu positi de beata æternitate periclitantur, & plerique eorum vel præsentium dolorum magnitudine, vel peccatorum præteritorum tristi recordatione, vel dubio vitæ exitu, vel impendentis iudicij metu concussi alienarum manuum adminicula inter illas malorum tempestates tam vehementer requirant, quàm non posse suis enatare vident; idcirco vir religiosus, quem dixi, annum in horas dispertijt, horas verò tam diurnas, quàm nocturnas per viros, ac mulieres cuiusuis status, & conditionis irâ distri-

buit,

buit, vt nulla sit, quã non Deus, & Beatissima illius Parens plures habeant varijs in locis supplices pro ijs, qui cum pro se ipsis orare vix, ac ne vix quidem possint, aliorum obsecrationibus magis opus habent.

Nunc quanta sit religiosæ, & piæ istius inuentionis vtilitas, id sequentibus expono.

Obseruauit nonnemo, quòd tamen in clyrus Patriarcha Iacob omnium bonorum operum vsui, & exercitationi impensè addictus esset, & orationis, contemplationisque studium vehementer amaret, & studiosè coleret, frequentaretque, nunquam tamen sollicitius peruiigilauit, nunquam ardentiore contentione, & curâ enixiore Deo se commendauit, quàm tunc, cum à Labano ad patriam tendens transiturus erat Iordanem. Tunc enim, vt sacer textus indicat, totam noctem duxit in somnem, & fatigato diurnis profectiois laboribus corpori consueta, ac debitum negauit alleuamentum. *Ex hac mystica actione accipimus, et discamus, cum ad Iordanem, ad est, ad mortem appropinquamus, fortius orare, et inuigilare, ne tunc impediamur à diabolo per omnes vias insidians. Tunc enim vel maxime opus habemus Dei auxilio, etiamsi tota vita in eius Domini successimus.*

Ita doctus Ioannes Ferus. Iordanis idem est, quod *fluuius iudicij*. Iordanem ergò transimus, cum per amarã mortis procellosas aquas ad terribile iudicium, & supremum Domini nostri tribunal pergimus. Quod cum facimus, tunc preces precibus iungere, tunc iterare obsecrationes, & inter protractiores vigilias Deum obsecrare debemus, vt tanquam amantissimus pater suo nos auxilio inuet, & præhoio. Quanquam enim diuinæ protectionis eius valido semper indigeamus scuto, sed tunc vel maximè, quando in supremo supremæ horæ versamur discrimine, tunc enim crudelis inimicus noster magis efferatur, tunc nos acrius, atrociusque insectatur, & ferocius oppugnat (de quo vide PP2. 537. o.) & quod caput est, error, qui tunc committitur, ingemendabilis est, & quod sub id tempus rectè, ac prudenter agitur, id ram opportunã occasione agitur, vt effectus illius totã Dei perdurent æternitate, & morte bonã bonum hominis Christiani omne nititur. PP2. 524. c. 1.

Verum cum illi, qui proximè Iordanem, siue fluuium iudicij sunt, & vicini supremo tribunali Christi, sæpè vel ex lethargo vigilare nequeant, vel ex acrimonia intolerabilium corporis dolorum, vel ex pusillanimitate spiritus, & tempestate tentatio-

num mali dæmonis, vel ex timore iudicij illius verè tremendi, vel ex adormione malæ conscientie, alisque talibus tam multis rebus orare non possint, quantum debet mundus illi, qui Rosarium perpetuum à Deo inspiratus excogitauit, illiusque preces inter Sodales Archifraternitatis Rosario-Marianæ ita distribuit, vt nulla sit in toto anno diei, noctisque hora, quã non plurimi per totum latè orbem terrarum Deum, illiusque magnam Parentem supplices obsecrent pro his, qui in supremo vitæ articulo, & mortis confinij positi vel sui sunt prorsum immemores, & impotes, vel præ dolorum acerbitate rogare pro se ipsi non possunt! Quantum verò mortui debent ijs, quorum pijs obsecrationibus adiuti transierunt feliciter Iordanem, & fluuium iudicij, & facilem inuenerunt Iudicem, & diras Purgatorij vel non diu tolerarunt, vel prorsum euaserunt penas? Quantum porro, quàmque insignitum misericordie opus est, illis succurrere, quos proprii sæpè sensus destituunt, vt seipos iuuare vix, aut ne vix quidem possint?

A simili rem declaro. Contigit scapham hominibus onustam mergi. Fortuito, sed peropportune nauis altera præteribat, ex qua hi funibus eiectis, illi porrectis manibus miseros fluctuabundos ex aquis simul, & mortis periculo eruebant. Omnes nauigis per mundi huius mare circumferimus, & ad stationem vitæ alterius tendimus. Sed eorum, qui in mortis agone sunt positi, nauicula mergitur, aliorum præterit, quibus sua bona valetudo constat.

Qui ex hac prætereunte nauis funem Rosarij gaudiosi, dolorosi, gloriosi triplicem eiiciunt, & ardentes ad Deum preces emittunt, & supplices illi manus tendunt, vt moribundos à morte æterna seruet, & vitam illorum perpetuam sospitet, nã illi oppidò maius, tantoque excellentius beneficium ijs præstant, quàm alij his, quæ ex aquis eximunt, quantum vitæ temporali sempiterna præstat, & horribilior est mors æterna, quàm horaria.

Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet, dicebat S. Augustinus. Tantum valuit vnus hominis apud Deum oratio, vt tam suo Ecclesie persecutori gratiam conversionis non mereretur quidem (primam enim gratiam mereri alteri nemo potest) impetraret tamen.

Et tam multi, quàm passim per totum mundum Christianum pro agonizantibus noctu, atque interdium orant, non possint conversionem multorum non tam malorum, vt Saulus orat, precariò obtine-

re, ut liceat similiter dicere: Cœlum multos beatos non haberet, nisi pro eis Ecclesia militans, ea potissimum, quæ Rosario-Marianum sodalitum facit, orasset.

Rex poenitens cùm secum reputaret beneficia, quæ de liberalibus Dei manibus acceperat, hoc vnum in multis memorat Psal. 29. v. 4. *Domine eduxisti ab inferno animam meam.* Quid hoc audio! Ergone anima Davidis fuit aliquando in inferno, argue inde rursus eruta? Et ubi tritum illud: *In inferno nulla est redemptio?* Et quis fuit vnquam visus reuersus ab inferis? S. Thomas ait, hoc ad literam de Dauide intelligi non posse, vt qui non fuerit ex inferno eductus, quando hunc Psalmum fecit, sed metaphorice dici; ab inferno, hoc est, à mortali periculo erutum. Lyranus vult, idem dixisse, ab inferno eductam animam suam, quia propter adulterium, & homicidium dignus fuerit gehennâ, à qua tamen Dei misericordiâ saluatus fuerit. Similia sunt illa ex Pl. 85. *Eruisti animam meam ex inferno inferiori;* addit Hugo: *Vbi sunt anima damnatorum.* Sed quando iterum ex illo damnatorum ergastulo David fuit erutus? Tunc, cùm à peccatis seruatus, quæ sunt causa illius in infernum lapsus. Ita ferè Hugo Cardinalis. Sic diu antè exposuerat S. Augustinus, qui ait, ea verba esse vocem alicuius hominis, qui liberatus sit à talibus peccatis, per quæ potuisset deduci ad tormenta inferni inferioris in quibus diues epulo querulas ad Abraham de suis linguæ cruciatibus dabat voces. Dilucidat hoc magnus Doctor talibus exemplis: *Trudendus erat aliquis ob malam causam in carcerem, aut ob furtum in patibulum rapiendus. Venit alius & defendit. Quid dicit defensus? Eruisti animam meam à carcere, à suspendio.*

Itaque si David dicere potuit, se à penitissima gehenna erutum fuisse, quia vel conseruatus, vel liberatus fuit à flagitiis, ob quæ merebatur mitti in gehennam: Cur ille, cui pius Rosarii perpetui Sodalit ardentibus precibus suis à Deo impetravit, vt inter extremos illos mortis angores vel non desperaret, vel feriâ poenitudine peccata malè actæ vitæ damnaret, ob quæ alioquin damnatus fuisset, non possit dicere deuoto patrono suo, *Eduxisti ab inferno animam meam, eruisti animam meam ex inferno inferiori,* qui nisi opem per suas orationes tulisses, in inferni inferioris carcerem detrusus fuisset?

Ergo Rosarii perpetui preces cupidissimè, ac deuotissimè fundere debemus, vel vt animam vnâ aliquando siue ab extremo vitæ æternæ perdendæ

periculo, vel à morte peccati, vel à poenis Purgatorii nostrarum orationum suffragiis seruata iuremur. Idque tum quia hoc est officium veri Christiani, tum quia *sæpe vnâ anima, quam lucrati fuerimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, animamq; redimenda fieri pretium in illo die* (ita S. Chrysostomus in orat. 5. aduersus Iudæos ad fidem) tum etiam (quod hinc sequitur) quia nemo commodum proprium vllò artificio magis industriè, faciliusque curare potest, quàm si vilitati studeat alienæ, in domo enim Dei sibi emolumenta parat, qui aliis bona accumulât. PP2. 511. o. Quàm in rem vide etiam Tom. 1. Periochâ 2. feriz V. post Cineres 27. o.

De illis quatuor animalibus mysticis, quæ Ezechielî ostensa fuerunt, ait ille c. 1. *Dua penna singulorum surgebantur, & dua tegebant corpora eorum.* Translatio horum extremorum verborum, quam S. Gregorius secutus fuit, sic habet: *Vnum quodq; duabus aliis seclabat corpus suum.* Itaque iuxta has versiones vtunque differentes eisdem aliis tegebant & sua corpora, & obnubebant aliena. Quomodo hoc? Respondet beatissimus Pontifex homil. 7. in Ezechielem. *Ipsa erant penna alterius ad alterum, & ipsa, quæ eorum corpora cooperiebant. Quod per figuram benè accipitur, quia illa nos virtutes apud Omnipotentem Deum protegunt, quas ex charitate proximo impartimur, atque coniungimus.* Ibid. 512. c. 2.

Quoties ergo charitatis nostræ expansis aliis cœlum pro moribundorum necessitatibus supplices petimus, eoſque precibus nostris affectuosè protegimus, etiam nobis ad similitum angustiarum æstum vmbraculum præparamus, certòque nobis polliceri possumus, quòd sicut nos orationum nostrarum pennis miserias periclitabundorum eiusmodi hominum ex dilectione inuolumamus, ita alii pari officio, & affectu nobis in simili discrimine constitutis subuenient.

S. Gregorius Nyssenus dicebat: *Calamitate affectum & aurum amplectere, infirmam pauperis valetudinem ita fore, & in ea sanitatem tuam, & salutem vxoris, & filiorum, & seruorum, & totius deniq; familie sitam puses.* Ibid. c. 2. 513. Cuius tanta calamitas, quanta illius, qui in confiniis æternitatis beatæ, & miseræ, cœlestis, & infernalis positus nescit à qua excipietur? Quæ tam infirma pauperis valetudo, quàm eius, quem sua ægritudo ad mortem vrget, ac læret, orcusne illum, an cœlum videbit hospitem, immò ciuem, eumque sempiternum?

num? Eiusmodi calamitosos vt aurum amplectere, eiusmodi pauperum infirmam valetudinem fore, eiusmodi hominum extremo periculo eleemosynis tum corporalibus, tum spiritualibus, & quibus modis potes, succurre, & opitulare, sic vt in eo charitatis officio tuam, tuorumque incolumitatem, & salutem collocatam putes.

Habet Lucifer suas congregationes regnorum Aquilonis (de quibus Ierem. 1. 15.) hoc est, *malignorum spirituum multitudines*, vt exponit S. Petrus Damianus, *qui solium suum in introitu portarum Ierusalem unusquisque ponunt, cum egredientem de corpore infelicem animam circumpositâ, ne libera prodeat, obsidione custodiunt.* PP 2. 538. c. 1.

Quidni ergo Deus etiam habeat suas Rosario Marianas congregationes deuorum vtriusque sexus hominum, qui animam è gurgustio carnis egressuram suarum precum præsidis, & velut circumpositâ obsidione custodiant, vt libera prodeat, & euadat?

In vetere lege in altari semper ardebat ignis, què nutriebat Sacerdos mane per singulos dies subiiciens ligna. Et lex holocausti erat, vt cremaretur in altari totâ nocte. Leuit. 6. Iugis in altari illo debebat esse ignis, quia iuge erat sacrificium, inquit Oleaster. Ara nostrarum nostrum, ignis, quem in illo vult semper arderre Deus, charitas. Et ille quidem materiatu ignis nutriebatur lignis, nostrum autem fouent opera bona, & status, siue suspiria. Qui ergo ab illo carnalium holocaustorum onere singulari Dei munere soluti sumus, & nemini quidquam debemus, nisi vt diligamus inuicem, foueamus strenuè charitatis, quâ mutuo iuuare debemus, ignem officii orationum, Missarum, gemituum, suspiriorum, offeramusque diligenter, ac libenter holocausta laborum pro fratribus nostris, qui in confinis eternitatis positi nesciunt quam in partem fors illorum cadet, à dextranè, an à læua supremi Iudicis olim statuatur. Et quia eiusmodi sacrificia vnusquilibet nostrum iugiter, continuèque offerre non potest, excipiamus alter alterum, & per vices hunc ignem nutrientes alternatim succurramus periclitabundorum necessitatibus, vt sicut nulla est hora, quâ non plurimi hinc inde grauiter laborent, opemque nostram ardentè implorent, ita & nulla sit, quâ non aliqui nostrum amanter eis subueniant, vt vel sic dum ignem charitatis erga miseros fratres nostros iugiter fouemus, perpetuum Deo offeramus sacrificium.

Inter illas veteres leges etiam quædam sic habe-

Tom. IV.

bat Exodi 25. 30. *Panes super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.* Erant illi panes duodecim, tot, quot tribus filiorum Israël, vocanturque ab Hebræis panes facierum quia Deus ante oculos, & faciem suam, vt aiunt eos semper habere volebat. *Sed quid tibi, & panibus, Domine? Nunquid manducabis carnes taurorum, aut panibus facierum vesceris?* Ita Dominum Oleaster appellat, additque, ob id voluisse panem semper coram se habere, vt intelligeremus, illum indigentiam nostram semper memorem esse, & facere, quod pater matres solent, quæ semper frustra panis coram se habent, vt paruulis suis alimoniam crebro exposcentibus subueniant.

At si tunc amauit Deus ob oculos habere panes, qui ipsum & inopiæ, atque indigentiam nostram velut moneret, & alimoniam nostram se offerrent, non potest non gratissimum habere, si frequenter iniret in conspectu eius oratio nostra, necessitatesque tum proprias, tum alienas, eorum inprimis, qui in supremo discrimine versantur, illi exponat, eisque ferre opem roget, & obsecret. Nam cum expectet Dominus, vt miseretur nostri, (quod est apud Isaiam 30. 18.) quomodo non lætantissimè videat ascendentem ad se orationem nostram, vt descendat super nos misericordia eius, vt subueniat his, qui tribulato sunt corde, & saluet de necessitatibus animas eorum, qui in extremo vitæ presentis termino positi de vita periclitantur æterna?

Denique quamdiu vetus illud tabernaculum consecrabatur, nullus abibat dies, quo non illarum duodecim tribuum Princeps aliquis sua tabernaculo dona, altari holocausta offerret. Quo mysterio: Illo, inquit rursus Oleaster in annot. morali in c. 7. Numerorum, quod non debent templa Dei, aut altaria vacua esse, sed plena, et videlicet semper in Ecclesia sic aliquis, qui oret Deum, & in altari munera offerat, quibus placetur Deus, & propitiatur nobis. Inque sacrificium in cæna Dominica à Christo institutum offertur hactenus in altari, vbi illud Evangelicorum, Reformatorumque ministri, Antichristi præcursores non sustulerunt, & in omni loco Catholico sacrificatur nomini Dei oblatio munda, de qua Malach. 2. 11. vt nunquam sint vacua altaria. Et ne aliquando sint absque hominibus supplicibus templa, id religiosi ascetæ faciunt, qui septies in die, idque à crepera in creperam laudant dicunt nomini Domini, & alij quidem primâ, alij secundâ, alij tertiâ, alij quartâ vigiliâ noctis surgunt ad confitendum eidem nomini. At hi communem Deum nomine Ecclesie communi pro communibus necesse

H h

faciatis

fratribus interpellant: Nouissimè autem diebus illis excitauit Deus Spiritum filiorum suorum, & filiarum suarum Sodalium Rosarij Matris Virginis, qui priuatas agonizantium ærumnas ipsi lachrymabiliter exponant, proque earum leuamine & sacras in altari hostias, & iuges in Ecclesia preces offerant. *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me,* dicebat Sanctus Dauid Psalm. 65. 19. tanquam promptâ semper experaus misericordiam Dei, quamdiu crebram deuotè coluit orationem, vt ferè exponit Beatus Augustinus. *Benedictus ergò Deus, qui hanc nobis sugges-*

sit continuam Rosarij perpetuâ orationem, quia id nobis ingentem meritò fiduciam præbet, quod non amouebit misericordiam suam ab ijs, pro quibus obsecramus, sed uiuificabit eos, & conseruabit eos, & uersabit omne stratum in infirmitatibus eorum, vt miscescant illorum labores, & dolores, & non tradet eos in manus inimicorum eorum, sed educet in refrigerium, facietque ut oratio nostra in sinum nostrum conuertatur, & quod illis precamur, idem nobis obueniat, quod est gloria cœlestis, *quam mihi, & uobis concedat Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, Amen.*

F I N I S.

*Benedicta sit Sancta, & indiuidua Trinitas, quia fecit,
& facit, & faciet nobiscum misericordiam suam,
Amen.*

Si quid his Niffeni Tomis per meam siue ignorantiam, siue oscitantiam incidit, quod non cum uero Ecclesiæ Catholicæ sensu quàm maximè cohæreat, id tanquàm ab illo erroris spiritu, qui tritico Zizania superfeminare consueuit, inspersum sit, detestor, & execror, expunctumque, & extin-

ctum uolo.

PP Eremitarum Camaldulensium Montis Regij
Ipe P. I. I.

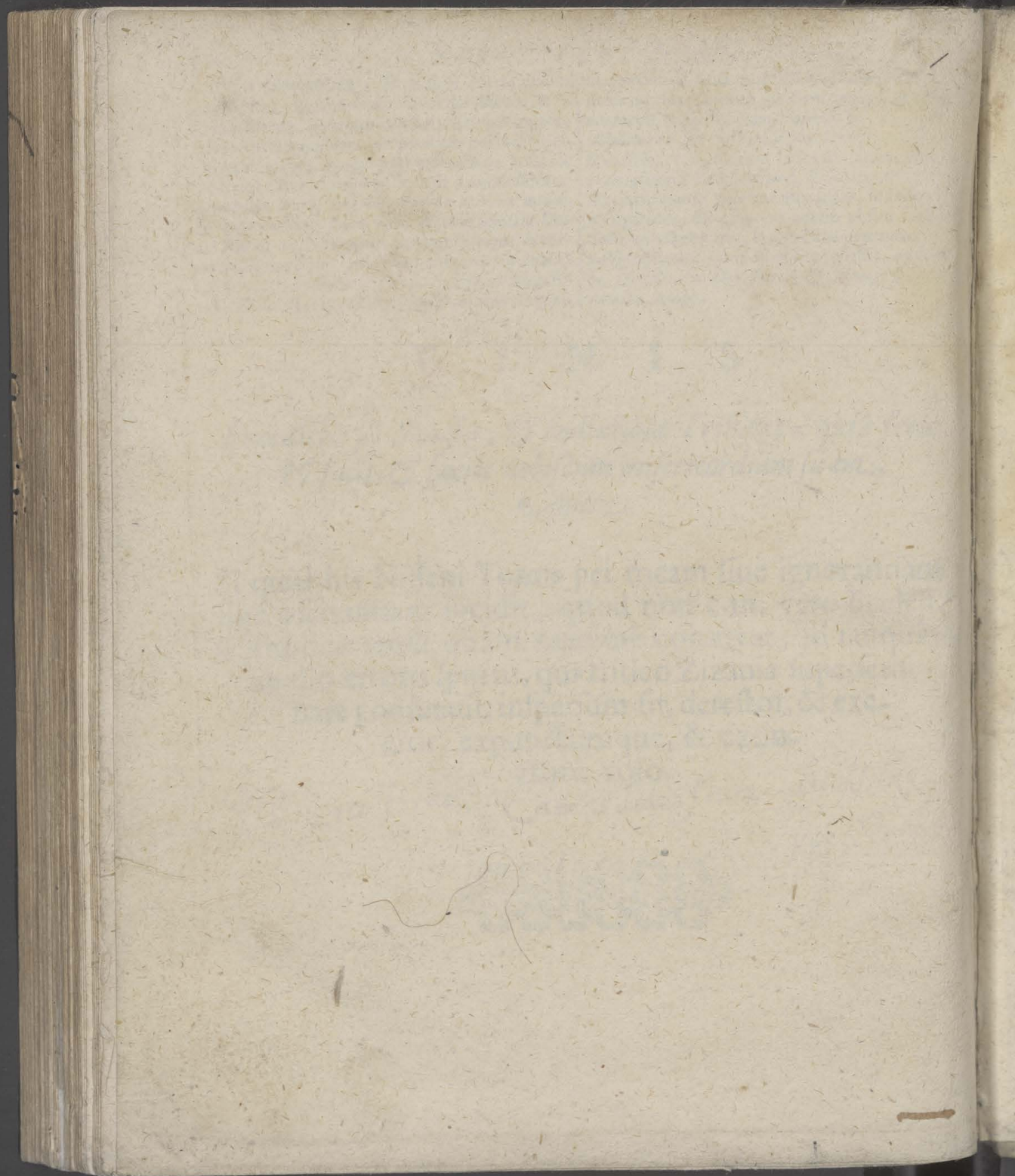

ia id
non
ibus
eos,
um,
tra-
et in
num
idem
mi-
vini

t,

m,
fia
am

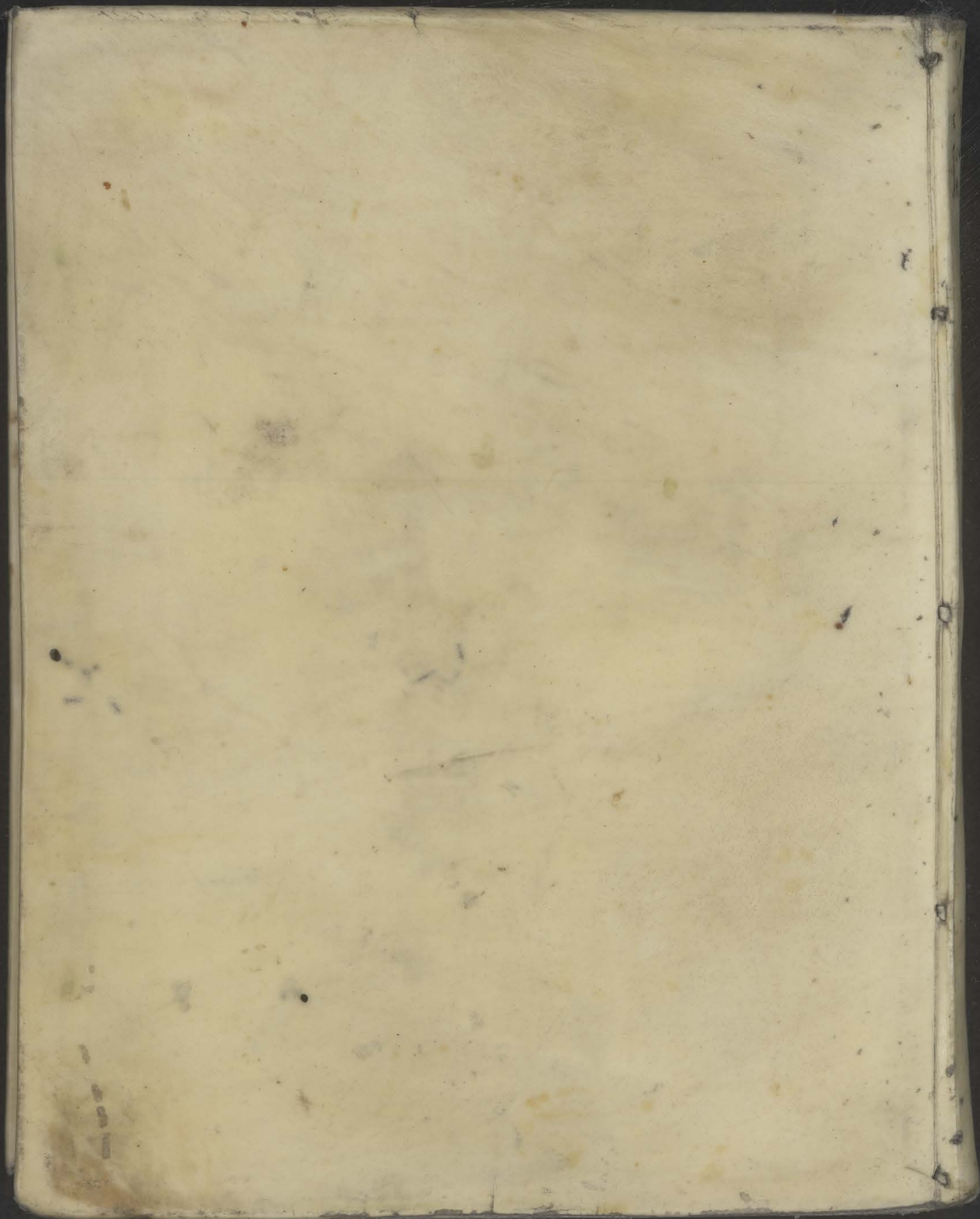
ly
cui

Biblioteka Jagiellońska

std/0031225

De la
Missa
de San
Antonio

De la
Missa
de San
Antonio

De la
Missa
de San
Antonio

De la
Missa
de San
Antonio

De la
Missa
de San
Antonio

De la
Missa
de San
Antonio

De la
Missa
de San
Antonio

De la
Missa
de San
Antonio